

ଝଡ଼ର ସାମ୍ନାରେ

ଗିରିଜା ଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

କବି ଲେଖିଥିଲେ -

'ଝଡ଼ର ସାମନାରେ ଯିଏ ନିରିବିକାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ
ଟାଣି ନିଏ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଶତ ଭଗ୍ନ ମହାରଥୀ,
ଯା'ରେ ଦେଖି ଯାଗେ ସ୍ନେହ ମମତା ପୀରତି
ଗମ୍ଭୀର ମୃତ୍ୟୁର ବୁକେ ସେଇ ହୁଏ
ଅମୃତର ସାଥୀ ।'

ସେଦିନ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆସୁଥିଲା କୋଲକାତାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର । ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । ବାଟରେ ଦୁରନ୍ତ ଝଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆଉ ବୋଲ ମାନିଲାନି ପାଇଲଟର । ଉଡ଼ିଗଲା ସମୁଦ୍ର ଉପରକୁ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଇଲଟଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପାଇଲଟ ନାଚାର । ବାତ୍ୟାବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ଆକାଶ । ତଳେ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ସାଗର । ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟରେ ସବୁ ଯାତ୍ରୀ ଆତଙ୍କିତ । ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବସିଲେ ପାଇଲଟ ସ୍ଥାନରେ । ଉଡ଼ାଜାହାଜକୁ ଆଣି ଓହ୍ଲାଇଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ । ତେଲ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ବିମାନ ବାହିନୀର ଅଧକ୍ଷଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ହେଲା ସେ କେତେ ପ୍ରକାର ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଇବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । କାରଣ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ବଦଳି ଯାଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ, ନୂତନ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ସହିତ । (ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ବିମାନ ବାହିନୀର ଅଧକ୍ଷ ହେବେ ଜଣେ ହେଲିକପ୍ଟର ଚାଳକ) ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଇଲଟିଙ୍ଗ ଶିଖିଥିଲେ ଡାକୋଟାରୁ । ବିମାନ ବଦଳି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ନୂତନ ଚାଳନା ପଦ୍ଧତିକୁ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆଣିପାରିଛନ୍ତି ଆପଣାର ସାହସ ବଳରେ ।

ଝଡ଼ର ସାମନାରେ,
ପଡ଼ିଯାଏ ଜଣାରେ ।

ଆମଷ୍ଟାରଡାମ ଏୟାରପୋର୍ଟ । ସେତେବେଳେ ବିମାନ ହାଇଜାକିଙ୍ଗର ସମୟ । ଟିକିନିଖି ସର୍ଚ୍ଚ । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସେଇପରି ବିନା ସର୍ଚ୍ଚରେ । ମୁଁ ପଚାରିଲି ଅଫିସରଙ୍କୁ, ଆପଣ ଆମକୁ ସବୁ ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ସର୍ଚ୍ଚ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ? ସେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ସେ ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ । କିନ୍ତୁ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଗ୍ରେଟେଷ୍ଟ ପାଇଲଟ ଇନ୍ ଦି ଓ୍ୱାର୍ଲ୍ଡ । ତାଙ୍କୁ ସର୍ଚ୍ଚ କରିବ କିଏ ?

ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି ଭିତରେ ଇମିତିକା ଝଡ଼ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ବୋହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସେ ସବୁଥିରେ ଆପଣାର ଆଲେଖ୍ୟ ରଖିଯିବ ନାହିଁ, ରଖି ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ । ସମଗ୍ର ଇଉରୋପ ନାଜୀ ବାହିନୀ ହାତରେ । ଚାଲିଛି ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍ ଯୁଦ୍ଧ । ସମଗ୍ର ସହର ଅବରୁଦ୍ଧ ନାଜୀ ବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା ଏଇଠୁ ନାଜୀ ବାହିନୀକୁ ଫେରିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଅନ୍ଧକାରରେ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଜବାହରଲାଲ ପଚାରୁଛନ୍ତି, କ'ଣ ହେବ ? ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଚାରୁଛନ୍ତି ଆଖି ବୁଜିବା ଆଗରୁ, ଯୁଦ୍ଧ ଖବର କ'ଣ ? ଇତିହାସରେ ସେଭଳି ଯୁଦ୍ଧର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ପାଇଁ ଚାଲିଛି ସଂଗ୍ରାମ । ବାହାରେ ଦୁରନ୍ତ ବରଫ ଝଡ଼ । ଅବରୁଦ୍ଧ ସହର । ସେମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କେମିତି ?

ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଅର୍ଗଳିଭେଦ କରି, ଦୁରନ୍ତ ବରଫ ଝଡ଼ ଭିତରେ କିପରି ଯିବ ଅସ୍ତ୍ର ? ସମଗ୍ର ମିତ୍ର ଶକ୍ତିର ନୈରାଶ୍ୟ ଭେଦ କରି ଜଣେ ପାଇଲଟ ଥରେ ନୁହେଁ, ସତେଇଶ ଥର ଆପଣାର ବିମାନରେ ଅସ୍ତ୍ର ନେଇ ଯୋଗାଇଥିଲା ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀକୁ । ଯୁଦ୍ଧର ଗତି ବଦଳିଥିଲା । ନାଜୀ ବାହିନୀ ପଛକୁ ଫେରିଥିଲେ ।

'ଝଡ଼ର ସାମ୍ନାରେ ଯିଏ ନିରିବିକାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ ।'

ଭାରତବର୍ଷରେ ଆହୁତି ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଝଡ଼ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ପର୍ସନାଲ ପାଇଲଟ । ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ଦକ୍ଷ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ରିଟ୍ ଆଗରେ ବ୍ଲାକ୍‌ବକ୍ସ । ସରକାରୀ ଗୁପ୍ତ ଦଲିଲ, ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ସବୁ

ସାମରିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଚିଠା । ସେ ନଥି କପି ନକଲ କରି ଚୋରୀ କରି କିଏ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଉଛି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଖରେ ? କିଏ ସେ ?

କିଏ ସେ ଯେ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ମହାନେତ୍ରୀ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରଥମ ନମ୍ବର ପଳାତକ ଅରୁଣା ଆସଫ୍ ଅଲ୍ଲିଙ୍କୁ ଖୋଦ୍ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ନେଇଯାଉଛି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ? କାହାର ଏଇ ଦୁଃସାହସ ?

ସେ ପାଇଲଟ ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଧରା ପଡ଼ନ୍ତି । ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ବନ୍ଦୀ । ପିଇବାକୁ ପାଣି ଦିଆଯାଏନା । ରେଡ଼ଫୋର୍ଟର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଚଣ୍ଡୁଲାଲ ମାଧବଲାଲ ତ୍ରିବେଦୀ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦାବୀ କରନ୍ତି ପିଇବା ପାଣି ପାଇଁ । ସେ ପରିଶ୍ରାକରି ଗୋଟାଏ ଡବାରେ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ । ଆଉ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେଇ ପାତ୍ର ଏବଂ ପରିଶ୍ରା ଯାଇ ବାଜେ ଚଣ୍ଡୁଲାଲଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ।

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଆସନ୍ତି ଦିଲ୍ଲୀ ଜେଲକୁ । ଶହ ଶହ ବନ୍ଦୀ କଂଗ୍ରେସ, ସୋସାଲିଷ୍ଟ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ଫରୱାର୍ଡ ବ୍ଲକ୍ ବିଭିନ୍ନ ମତର ବନ୍ଦୀ । ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେତେଜଣ ଭାବନ୍ତି ତା'ପରେ କ'ଣ ହେବ ? ଯେଉଁ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ବ୍ୟକ୍ତି (ବନ୍ଦୀ) ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଏକ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ଭାରତବର୍ଷ କଥା ସେ ଖାଲି ଚିନ୍ତା କରୁନଥିଲେ ସେ ଚିନ୍ତା ମଧ କରୁଥିଲେ ଏକ ଶିଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶା । ସେ ଦେଖୁଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ । ପୁରାତନ କଳିଙ୍ଗର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦରିଆପାରିକୁ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ବଣିଜରେ ଯିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପିଲା ଦିନେ ବାପା ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କୁ ସେ ପଚାରିଥିଲେ ଘରପାଖ ମହାନଦୀରେ ଗଡ଼ଗଡ଼ିଆ ଘାଟରେ ବୋଇତବନ୍ଦାଣ ଦୃଶ୍ୟ, ବାପା ବୁଝାଇଥିଲେ । ଏ ହେଉଛି କଳିଙ୍ଗର ବଣିକପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ଦରିଆପାରି ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓକୁ ଯାତ୍ରାର ପ୍ରତୀକ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ । ବାଳକର ଆଖି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭରି ଯାଇଥିଲା ସେଦିନ ଏବଂ ତା'ର ରୂପ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲେ ସେଦିନ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । କଳିଙ୍ଗର ବଣିକପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ବନ୍ଦୀଶାଳାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଉ ହେଉ ସେ ଶୁଣିଲେ ପୁଣି ଏକ ଝଡ଼ର କାହାଣୀ । ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ରକ୍ତାକ୍ତ ଇତିହାସ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଲୁଣ୍ଠନର କାହାଣୀ । ଆଣ୍ଡାମାନ ଜେଲ୍‌ରେ ଏଇ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଲୁଣ୍ଠନର କନିଷ୍ଠତମ ବନ୍ଦୀ ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ମାଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ ଆନନ୍ଦ ଗୁପ୍ତ । ବହୁବର୍ଷ ସେଲ୍ୟୁଲାର ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ ରହିଲା ଆନନ୍ଦଗୁପ୍ତଙ୍କର ସ୍ମୃତିରେ ରହିଛି କେବଳ ଗୋଟିଏ ନାମ ଜର୍ଜ ପଟ୍ଟନାୟକ (ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇ) କଟକ । ସେ ଅନ୍ତରୀଣ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି କଟକରେ । ଭାରତ ମୁକ୍ତିର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ କିନ୍ତୁ ରାତି ପାହିବା ପୂର୍ବର କାଳି ଅନ୍ଧାର । ଏହା ପରେ ଉଷା ଆସିବତ ? ଭାଇକୁ ଆନନ୍ଦଭବନରେ ରହିବାକୁ ଦେବା ଉଚିତ ହେବ ବୋଲି ଖବର ପଠାନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

କଳିଙ୍ଗର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦରିଆପାରି ବଣିଜର ସ୍ୱପ୍ନ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଗଢ଼ନ୍ତି ଫ୍ଲାଇଙ୍ଗ କ୍ଲବ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ । ଚାହାନ୍ତି ଯିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ । ସଦ୍ୟ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ଏଇ ରାଜ୍ୟ । ତଥାପି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ଲୋଭ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷ ବିଭାଜିତ ହୋଇଛି, ଚୀନରେ ଚାଲିଛି ମୁକ୍ତିଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ, ଭିଏତନାମ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ଏକାଠି ହେବା ପାଇଁ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଛି, ଡଚ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଛି ଇନ୍ଦୋନେସିଆକୁ ଦଖଲ କରିନେବା ପାଇଁ ପୁଣି । ଗଲାବେଳେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜବାହରଲାଲ କହିଥିଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ନଜର ଦେବା ପାଇଁ । ଆଉ ବିଜୁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଠିକ୍ ସେଇ ଆଶଙ୍କା ସତ୍ୟ ହୋଇଛି । ଡଚ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଆକାଶବାହିନୀ ସହିତ ଅବରୁଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ଜାକର୍ତ୍ତା ସହରକୁ ।

ପୁଣି ଏକ ଦୁରନ୍ତ ଝଡ଼ । ହାତରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିକିଆ ଇଂଜିନ୍ ଥିବା ଡାକୋଟା । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ସେଇ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଆପଣାର ଖାନସାମା ବେଶରେ ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ମହାରଥୀ ମହମ୍ମଦ ହାଟ୍ଟା (ସୁକର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହରିଅର ନୁହଁନ୍ତି)ଙ୍କୁ ଧରି ଡଚ୍ ସେନାବାହିନୀର ଅର୍ଗଳ ଭେଦ କରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ପାଖରେ ହାଜର । ତା'ପର ଘଟଣା ହେଉଛି ଇତିହାସ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଭୂମିପୁତ୍ର ଉପାଧିଲାଭ, ଉପହାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କିନ୍ତୁ ଦରକାର ହେଲେ ଦକ୍ଷିଣା ମାଗିବାର ସ୍ୱୀକୃତି ।

ମାଗିବି । ମାଗିବି । ଯେଉଁ ଦିନ ଦରକାର ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ମାଗିବି । ସେଦିନ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ, ବନ୍ଦର ପ୍ରଭୃତି ଉପହାରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି କହିଥିଲେ । ସେଦିନ ଆସିଲା ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ । ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ । ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆମର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ । ପାକିସ୍ଥାନ ମାଗିଛି ଇନ୍ଦୋନେସିଆକୁ ଏକ ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହର (ବାହିନୀ) ଏବଂ ସୁକର୍ଣ୍ଣ ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ମର୍କୁରିଆଲ । ଖବର ପାଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଠାଇଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ ।

ସେଦିନ ମଧ ଥିଲା ଏକ ଝଡ଼ ରାତି । ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ଆକାଶରେ ଘନ ମେଘର ବହାବହ, ପିଟୁଛି ପବନ, ରାତ୍ରି ବିଳମ୍ବିତ । ବିଜୁ ପହଞ୍ଚି ଦେଖା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସଂଗେସଂଗେ ।

ସେତେବେଳକୁ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଆସନ୍ନ ପ୍ରସବା, ଗର୍ଭ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତରା ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଚାହିଁଲେ ସେ ସାକ୍ଷାତ ହେବ କିନ୍ତୁ କାଲି ସକାଳେ । ଏତେ ରାତିରେ, ଇମିତି ରାତିରେ କ'ଣ ଦେଖା ନହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂମିପୁତ୍ରର ଦାବୀ, ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକର ଖାଲି ନୁହେଁ । ଏଇନା, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଏଇ ରାତିରେ । କାଲି ସକାଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଭୂମିପୁତ୍ରର ଦାବୀ ।

ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଭୂମିପୁତ୍ର ମାଗିଥିଲା ଦକ୍ଷିଣା । ଆଜି ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ । ଭାରତ ପାଇଁ, ଶାନ୍ତି ପାଇଁ, ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହରକୁ ଫେରାଅ । ଫେରାଅ, ଫେରାଅ । ଭୂମିପୁତ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ମାଗୁଛି । ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହର ଫେରିଥିଲା । ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା ଏକ କନ୍ୟା । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ନାମକରଣ କରିବାକୁ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧ । ଉପରେ ମେଘ ମେଦୁର ଆକାଶ ।

ଝିଅଟିର ନାମ ହେବ, ନାମ ରହିବ ମେଘାବତୀ ।

ଏଇ ଲେଖା ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଝିଅ ଆସିଛି ଆପଣାର ଅଣ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଆପଣାର ଝିଅ ସାଥୀରେ । ନାତୁଣୀର ନାମ ରଖିଛି ଓଡ଼ିଶା । କେମିତି ଭୁଲିବ ସେ ସ୍ମୃତି । ସେ ସ୍ମୃତି ଯେ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

ଝଡ଼ର ସାମ୍ନା କରିଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । ଝଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁକି ସେ ଝଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ଭୟ କରିନାହାନ୍ତି । କାଶ୍ମୀର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଛି ପାକିସ୍ଥାନ । ରାଜା ହରି ସିଂ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି ଦଲିଲ ଭାରତବର୍ଷରେ ମିଶ୍ରଣ ପାଇଁ । ତେଣେ ଶେଖ୍ ଅବଦୁଲ୍ଲାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କାଶ୍ମୀରବାସୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମ । ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ପହଞ୍ଚିଗଲେଣି ଶ୍ରୀନଗରର ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ।

ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ ଆମ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓହ୍ଲାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଶ୍ରୀନଗର ତଥା କାଶ୍ମୀରକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ । ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ଡକାଇଛନ୍ତି ସବୁ ସାମରିକ ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ସର୍ବଶେଷ ସମ୍ବାଦ ଯେ ଶତ୍ରୁବାହିନୀ ମାତ୍ର ଷୋହଳ କି.ମି. ଦୂରରେ ଶ୍ରୀନଗରଠାରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ନୈରାଶ୍ୟ, ନାସ୍ତିବାଣୀ । ଅସମ୍ଭବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ ଅବତରଣ । 'ଅସମ୍ଭବ, ତା'ହେଲେ ଆମକୁ କ'ଣ କାଶ୍ମୀରକୁ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ?' ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କର ଖେଦୋକ୍ତି- 'ନା ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବି ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ, ଦଖଲ କରିଯିବି କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଟାୱାର, ତା'ପରେ କାମ ଆପଣଙ୍କର - ସେନାବାହିନୀର ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଯୁବକ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ଯାହା ଭାରତୀୟ ସେନା ବାହିନୀ, ବିମାନବାହିନୀ ପାଇଁ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା, ସେଦିନ ସେ ତାହା କରି ଦେଖାଇଥିଲେ । କାଶ୍ମୀର ଆଜି ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ରହିଛି ତାହା ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରକୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀର ଏକ ରାଜରାସ୍ତାକୁ ତାଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବି ମିଳିଥିଲା କିନ୍ତୁ ବହୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ଭାଗ୍ୟ ପରି ତା' ସେଇପରି ରହିଗଲା । ନେହରୁଙ୍କ ପରେ କିଏ ? ଶୀର୍ଷକ ବହିରେ ହାଙ୍ଗେନ୍ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ହେଉଛି ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଛୁଆ ଓଡ଼ିଶା ।

ଝଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନଥିଲା ।

ନେପାଳରେ ରାଣାସାହି ଶାସନ । ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମରତ ନେପାଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃବୃନ୍ଦ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ, ସହଯୋଦ୍ଧା । କିନ୍ତୁ ନେପାଳ ସହିତ ରହିଛି ଭାରତର କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ । ଭାରି ଅସୁବିଧା କଥା । ବ୍ୟସ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କହିଲେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ନେପାଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କୁ କରାଯାଇପାରନ୍ତା ନାହିଁ ? ତା' ପରଦିନ ନେପାଳର ମାଟିରେ ପକାଯାଇଛି କିଛି ସହସ୍ର ବନ୍ଧୁକ । ସେଥିରୁ କେତେକ ପଡ଼ିଲା ନେପାଳ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ । ମହାମୁଷ୍କିଲ ପରିସ୍ଥିତି କୂଟନୈତିକ ସ୍ତରରେ । ବ୍ୟସ୍ତ, ବିବ୍ରତ ନେହରୁ ପଚାରିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ । ଆପଣ ପରା କହିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ? ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । କେଉଁଠୁ, କେମିତି ଆସିଲା ଏଇ ହଜାର ହଜାର ବନ୍ଧୁକ ? ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ସେହିପରି ରହିଗଲା ।

ନେପାଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହୋଇଛି । ରାଣାସାହୀ, ରାଜସାହୀ ଶାସନ ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅବଦାନ କେତେ ?

ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା, ବସ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼େନା । ଆଖିରେ ପଡ଼େ ପାରାଦୀପ ବନ୍ଦର, ଭୂଗୋଳକୁ ଇତିହାସରେ ପରିଣତ କରିଥିବା ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ହାଇୱେ, ମିଗ୍ କାରଖାନା । ନକ୍ସଲ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି । କିଏ ଭୀତ, କିଏ ତ୍ରସ୍ତ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ କହୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ମୋର ବନ୍ଧୁ । ଇତିହାସ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ଦେବ । ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧ ପୋତି ହୋଇପଡୁଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ବନ୍ଧ ଦରକାର । ଟିକରପଡ଼ା ବନ୍ଧର ପରିକଳ୍ପନା କେତେ ଦଶନ୍ଧି ତଳେ କିଏ କରିଥିଲା ?

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେବତା ନଥିଲେ । ମଣିଷ ଥିଲେ । ମାନବିକ ଦୁର୍ବଳତା ତାଙ୍କର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ମଣିଷ ପରି ମଣିଷ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ସେ ଛୁଇଁ ଯାଇଥିଲେ, ତା'ର ସୂଚନା ବହନ କରିଥିଲା ସେଦିନ ତାଙ୍କ ପରଲୋକ ପରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ଜନ ଉଦ୍‌ବେଳନରୁ ।

'ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ କରି ଦେବେ ।' ଅସହାୟ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉକ୍ତି । 'ମାର ଗୁଲି ତୋର ଭଗବାନକୁ । ମୋତେ

ଭଲ କରି ଓଡ଼ିଶା ପଠାଇ ଦେ' ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ଏସକର୍ଟ ହସପିଟାଲ, ଦିଲ୍ଲୀ । ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଣିଷ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ।

ସେଇ ଯୋଗୁଁ ଜଣେ ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏକ ଦଳ ଗଢ଼ା ଯାଇପାରିଛି । କେତେ ଲୋକଙ୍କର, କେତେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି । ମୃତ୍ୟୁର ଦଶବର୍ଷ ପରେ ବି ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ପାଇଁ ରାୟ ମଗାଯାଇପାରୁଛି । କ'ଣ ଥିଲା ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ଏହା କୌଣସି ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀର ସୀମାରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ସମୃଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱପ୍ନ । କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ । ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଦେଖି ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ଝିଅ ଆଜିବି ବୋଇତ ଭସାନ୍ତି ମହାନଦୀ, କାଠଯୋଡ଼ି, ଋଷିକୁଲ୍ୟା, ବଂଶଧାରା, ମହେନ୍ଦ୍ରତନୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀରେ । ଏହା ଶାସନ କ୍ଷମତାକୁ ଯିବା ବା ନ ଯିବାରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ସବୁଦଳ, ସବୁଗୋଷ୍ଠୀ, ଶାସକ ଦଳ, ବିରୋଧୀ ଦଳ, ସବୁ ଓଡ଼ିଆପୁଅର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ, ସେ ଥିଲେ ଭାରତୀୟ ଆଉ ସେଇଯୋଗୁଁ ସେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ । ତାଙ୍କର ପରଲୋକରେ ସେଇଯୋଗୁଁ ଭାରତ, ପାକିସ୍ଥାନ, ନେପାଳ ଏବଂ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶୋକ ପାଳନ କରାଯାଇ ପତାକା ଅର୍ଦ୍ଧନମିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏଭଳି ପୁଅଟିଏ ପାଇବା ପାଇଁ ମୋ' ମାଟି ମାଆକୁ ବହୁଯୁଗ ଲାଗିଯିବ ।

ଦି' ୟୁନିଭର୍ସ
ମୈତ୍ରୀ ସରଣୀ, କଟକ

ମାର୍ଚ୍ଚ ୭-୯ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ୩ ଦିନିଆ ଓଡ଼ିଆ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଆସନ୍ତା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୭ ତାରିଖରୁ ୯ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ଏକ ୩ ଦିନିଆ ଓଡ଼ିଆ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ ଯୋଜନାରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ବାଙ୍ଗାଲୋରର ସଂଗୀତ ଏକାଡେମୀ ଅଧୀନସ୍ଥ ଚୌଡିଆ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ । ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲକ୍ଷାଧିକ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗ୍ରହକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବ ସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତିରୁବନ୍ତପୁରମ୍, ଗୋଆର ପାନାଜୀ ଓ ମୁମ୍ବାଇଠାରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳତାର ସହ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସଫଳତାର ସହ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରି ଆୟୋଜନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର ପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀମାନେ ବାଙ୍ଗାଲୋର ଯାଇ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ୩ ଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶା ଓ କର୍ଣ୍ଣାଟକର କେତେକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀମାନେ ଯୋଗ ଦେଉଥିବା ପ୍ରକାଶ । ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ତଥା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଆମର ଗୌରବୋଜ୍ଜ୍ୱଳ କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ । ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ହେଉଥିବା ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶାର କଳା, ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାର ବିକାଶ ସହ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରିଚିତ ହୋଇପାରୁଛି । ଓଡ଼ିଶାର କଳାକାର ତଥା ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ସହ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଳାକାର ଓ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ଭାବ ବିନିମୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରୁଛି । ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ଉଦ୍ୟମକ୍ରମେ ହେଉଥିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବେଶ୍ ସଫଳତାର ସହ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇପାରୁଛି ।

ମରି ନାହିଁ ସେ ତ ମରଣ ଜୟୀ

ଡଃ ଆଶା ମିଶ୍ର

ମଣିଷ ଚାଲିଯାଏ, କଥା ରହିଯାଏ । ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିଲା ପରି ଶିଶୁକାଳୁ ହିଁ ମଣିଷର ମହକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ । କର୍ମ ନେଇ ମାନବ, ମହାମାନବ ବା ଅତିମାନବ ହୁଏ । ଛୋଟ ବୀଜଟିରୁ ଯେପରି ବିରାଟ ବଟଦ୍ରୁମ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି ମଣିଷର ଶୈଶବ ହିଁ ସୂଚନା ଦିଏ ମହାମାନବର । କେତେ କେତେ ମହାମାନବ ଧରଣୀର ବକ୍ଷରେ ଜନ୍ମ ନେଇ ସେହି ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କେବଳ ପଦଚିହ୍ନ ରହିଯାଏ ଜାତିର ବାଲୁକା ବକ୍ଷରେ । ସେ ପଦଚିହ୍ନ ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ସେ ସ୍ମୃତି ପୁଷ୍ପର ପାଖୁଡ଼ା ଦେଶସାରା ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇ ଦେଶର ଜନମାନସକୁ ପୁଲକିତ କରେ । ସେହି ସ୍ମୃତିକୁ ପାଥେୟ କରି ମଣିଷ ବଞ୍ଚି ରହେ । କେବେ କେମିତି ମନ ଅଙ୍ଗନରେ ସେ ସ୍ମୃତି ଉଙ୍କି ମାରେ । ଆଉ ମଣିଷ ସେ ସ୍ମୃତିକୁ ଗଣ୍ଠିଧନ କରି ସାଇତି ରଖେ । ଏହିପରି 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କେତୋଟି ସ୍ମୃତି ଅଦ୍ୟାବଧି ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇ ରହିଛି, ରହିଥିବ ମଧ୍ୟ ।

ମନେପଡ଼େ ୧୯୫୮ ମସିହା କଥା । ଆମେ ରାଧାନାଥ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରୁ କେତେଜଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ଆସିଥିଲୁ ଆସେମ୍ବ୍ଲିର ଆଲୋଚନା ଦେଖିବା ପାଇଁ । ସେତେବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ଆଲୋଚନାର ଶେଷରେ ଯେପରି ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ନିଜର ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ତାହା ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । କହିବା ବେଳେ ସେ ଯେପରି ଓଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷାରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଦାମ୍ଭିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଯାହା କହୁଥିଲେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । କହିବାର ଶୈଳୀ ତାଙ୍କର ଉନ୍ନତ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ଥିଲା । ଯାହା କହିବାକୁ ଭାବୁଥିଲେ, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ବଣ, ପାହାଡ଼, ନଈ, ନାଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ପରିଚୟ ଥିଲା । ଏ ମାଟି, ଏ ପବନ ସବୁ ତାଙ୍କର ନିଜର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଚେହେରାରେ ବେଶ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅର ବୀର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ମୁଁ କେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ମାତ୍ର ସେଠାରେ କଟାଇ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନର ସ୍ମୃତି ଏବେବି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କରିଛି । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଟେକ ସବୁବେଳେ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେ ଏହି ମହାମନ୍ତ୍ରରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଗାଉଥିଲେ -

'ମାନବ ଜୀବନ ନୁହଁଇ କେବଳ ବର୍ଷ ମାସ ଦିନ ଦଣ୍ଡ,
କର୍ମେ ଜୀଏଁ ନର, କର୍ମ ଏକା ତା'ର ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ ।'

ଏ ଜାତି ପାଇଁ, ଦେଶ ପାଇଁ, ଓଡ଼ିଆ ପୁଅଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଖାଲି କର୍ମ କରି ଯାଉଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମାନବ ଥିଲେ । ଫୁଲ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପକୁ ସେ ବେଶୀ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଯାହାର ସୁଗନ୍ଧ ଅଛି, ସେ ସୁଗନ୍ଧର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିପାରେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ନିଜର ମହକ ଥିଲା - ସେ ମହକ ଏକ ନିଆରା ମହକ । ୧୯୯୨ ମସିହାର କଥା । ମୁଁ 'ଓଡ଼ିଶା ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ ସମିତି'ର ସଭ୍ୟା ଥିଲି । ସେଦିନ ସଭାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିବାର ଥାଏ । ମୁଁ ଓ ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟା ଯାଇଥିଲୁ ତାଙ୍କୁ ଡାକିବା ପାଇଁ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ରୁମ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଅନୁମତି ପାଇବା ପରେ ଆମେ ରୁମ୍ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କଲୁ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଆସିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ । ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପିଆଲାରେ ସତେଜ ମଲ୍ଲିଫୁଲ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ମହକ ତା'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଛୁଟୁ ଥାଏ । ବିଜୁବାବୁ ମଲ୍ଲିଫୁଲକୁ ଯେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ତାହା ସେଦିନ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ନହେଲେ ଏପରି ମଲ୍ଲିଫୁଲ ସଜ୍ଜିତ କରି ରଖନ୍ତେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନ ତଳେ ପଢ଼ିଥିବା କଥାଟିଏ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା - ବିଜୁବାବୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହିତ ସାଇକେଲରେ ଉତ୍ତର ଭାରତ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଲିଖିତ 'ବୁଲା ନିଶା' ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ - 'ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଥମ

ଦେଖିଲି । କାଶ୍ମୀରକୁ ଯେ କାହିଁକି ଭୂସ୍ୱର୍ଗ କହନ୍ତି, ତାହାର କାରଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ଜଣାଗଲା ।' ଶ୍ରୀନଗରରେ ସେ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ଫୁଲ ବଗିଚା 'ସାଲିମାର' ଓ 'ନିଶାଦବାଗ୍' ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଲେଖିଥିଲେ - 'ବଗିଚା ଯାକ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଫୁଲ, ଫଳ, ଘାସ ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ ପାହାଡ଼ ଏବଂ ଝରଣାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ତାହା ମୁଁ କେବେ ହେଁ କଳ୍ପନା ମଧ କରି ନଥିଲି । ଯା' ହେଉ, ଚକ୍ଷୁ ସାର୍ଥକ ହେଲା ।' ପ୍ରକୃତରେ ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମଣିଷଟିଏ ଥିଲେ । ପ୍ରକୃତି-ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରକୃତି ମଧରୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଏ ତାହା ଏକ ନିଆରା ଆନନ୍ଦ । ସେ ଆନନ୍ଦ ସାଧାରଣ ମାନବ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କବି ଜୟକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର ଲେଖିଥିଲେ -

'ପବନେ ପତର ଧ୍ୱନି ମରମର
ଭାବୁକ ଭାବକୁ ଅମର ମନ୍ତର,
ଖାଲି ଆଖିକି ଯା ପରବତ ବନ
ତହିଁ ସେ ଦେଖଇ ନନ୍ଦନକାନନ ।'

ବିଜୁବାବୁଙ୍କର କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଠ କଲେ ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକମତ ହେବେ ଯେ, ସେ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମିକ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ଜାତୀୟତା ଭାବିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ଗୌରବ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେ ସତତ ଯତ୍ନବାନ୍ ଥିଲେ । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଏକ ଅହେତୁକ ମମତା ଅନ୍ତର ମଧରେ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ସମ୍ମୁଖରେ 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ଯଥା- କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର, କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ବାଲିଯାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ? 'କଳିଙ୍ଗ' କହିଲେ, 'କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ' ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରେ । ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧରେ କଳିଙ୍ଗ ପାଇକ ତା'ର ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରି ଚଣ୍ଡାଶୋକଙ୍କୁ ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା । ବୀର ପ୍ରସବିନୀ ବୀର ଭୂମି କଳିଙ୍ଗ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବସାବାନ୍ଧି ଥିଲା । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦ ମନେପକାଇ ଦିଏ 'ଖାରବେଳ'ଙ୍କୁ । ଐରଖାରବେଳ ଯେପରି ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହୋଇପାରିଥିଲେ, ସେହିପରି ବିଜୁବାବୁ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଉତ୍କଳର ଗୌରବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ପଣ କରିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ଥିଲେ ଶିଳ୍ପପତି । ତାଙ୍କ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ଦେଇଥିଲେ 'କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ' । କଳିଙ୍ଗର ନୌବାଣିଜ୍ୟ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାଧବ ପୁଅ ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ଏବେ ମଧ ସେହିସ୍ଥାନ କଳିଙ୍ଗର କିଛି ସ୍ମୃତି ବହନ କରିଛି । ବିଜୁବାବୁ ସାଧବପୁଅର ବାଣିଜ୍ୟକୁ ମନେକରି ନିଜ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନକୁ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଷ୍ଟାଡିୟମ୍ ତିଆରି ହେଲା ତା' ନାମ ରହିଲା 'କଳିଙ୍ଗ ଷ୍ଟାଡିୟମ୍' । କଳିଙ୍ଗ ନାମ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା, ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ।

ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଆ ଖାଦ୍ୟପେୟକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ମଧ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟର ଛାତ୍ର ନଥିଲେ । ଯଦି ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିଥା'ନ୍ତେ ତେବେ ଜଣେ ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ସାହିତ୍ୟିକ ହୋଇପାରିଥା'ନ୍ତେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ 'ବୁଲା ନିଶା' ଯାହାକି ୧୯୩୪ ମସିହାରେ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ହେବ । xxx ସେଠାରୁ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ସଙ୍ଗମ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲୁ । ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥାନଟି ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜଣାଗଲା । କାରଣ ଗଙ୍ଗାର ସ୍ୱଚ୍ଛ ନୀଳ ଜଳ ଓ ଯମୁନାର ଅପେକ୍ଷାକୃତ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ଏକାଠି ମିଶି ଗୋଟିଏ ରେଖାର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି xxx । 'ସେମାନଙ୍କର ଓଙ୍କାର ଧ୍ୱନିରେ ଚାରିଦିଗ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।' ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନର ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ବର୍ଣ୍ଣନା ମନକୁ ଆକର୍ଷଣ କରେ । ଲକ୍ଷ୍ନୌ ୟୁନିଭରସିଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଲେଖକ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'ଏଇ ଇଉନିଭରସିଟି ମଧରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଗାଧୋଇବା ସ୍ଥାନ ଅଛି । ନବାବମାନେ ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଏହି କୁଣ୍ଡଟି ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ୧୫୦ ଫୁଟ, ପ୍ରସ୍ଥରେ ୩୦ ଫୁଟ ଓ ଗଭୀରତା ୫ ଫୁଟ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପ୍ରସବଣର ମୁଖ ଦେଖିଲୁ ।' ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବେ ବିଜୁବାବୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଟିକି ନିଖି ତର୍ଜମା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ।

ଭଞ୍ଜମାଟିର ସନ୍ତାନ, ଗଞ୍ଜାମର ଦାୟାଦ ଭାବରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର ମଧରେ ପ୍ରଣାମ କରୁଥିଲି । ଯାହା କହୁଥିଲେ ତାହା କରୁଥିଲେ । ଅନେକ ଗୁଣ ତାଙ୍କର ଥିଲା କିନ୍ତୁ କେତୋଟିର ସଂପର୍କରେ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ଏବଂ ମୋତେ ତାହା ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

ଏ ମାଟିର ସନ୍ତାନ ସେ । ମାଟିର ଦେହସିନା ମାଟିରେ ମିଶିଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଶିରାପ୍ରଶିରାରେ ମିଶି ରହିଛନ୍ତି, ରହିଥିବେ ମଧ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ ।

'ମରି ନାହିଁ ସେ ତ ମରଣ ଜୟୀ ।'

ପ୍ଲଟ ନଂ-୪୮୫/୨
ଆଲେଖିକା, ଶହୀଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩

କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ର ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ

ବିମଳା ସିଂହ

ପୁଣ୍ୟ ଭୂମି, ବୀରଭୂମି, ଉତ୍କର୍ଷ କଳାର ଭୂମି ଓଡ଼ିଶାର ଅତୀତ ଇତିହାସ ଏକ ଗୌରବମୟ ପୃଷ୍ଠା ମଣ୍ଡନ କରେ ଏ ଜାତିର ଇତିହାସରେ । ଏ ମାଟିର ପାଣି, ପବନରେ ଗଢ଼ା ତା'ର ସବୁଜବନାନୀ ନଦନଦୀର ନିଃସ୍ୱାର୍ଥତା, ଝରଣାର କୁଳକୁଳୁ ନାଦ, ସାଗର ବକ୍ଷର ନୀଳ ଉର୍ମିମାଳା ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ଆବେଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ସେହି ମୋହରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଅନେକ ଏ ଜାତିର ଗର୍ବ ଭାବରେ ଆମ ପାଖରେ ନିଜର କୀର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜନୀତି, ସମାଜସେବା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଲଟିଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ । ସେମାନେ ଥିଲେ ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ସଂପନ୍ନ ଓ ଦେବ ପ୍ରେରିତ, ତ୍ୟାଗୀ ସାଧକ ଏବଂ ସଂଗ୍ରାମୀ । ସେମାନଙ୍କର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ସାଧନା ଏଇ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରାଇବାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ପାଲଟିଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ ନାୟକ । ସେହି ନାୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ସହର କଟକର ତୁଳସୀପୁରସ୍ଥିତ ଆନନ୍ଦଭବନରେ ୧୯୧୬ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଆଦର୍ଶ ଦମ୍ପତି ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଆଶାଲତା ଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଦେବଦୂତ ରୂପେ ଏ ମାଟିକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିଲେ ଜଣେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ । ସେ ଆଉ କେହି ନୁହଁନ୍ତି, ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ପରିଚିତ କଳିଙ୍ଗବୀର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଜୟାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଯାହାଙ୍କୁ ଲୋକେ ଚିହ୍ନୁଥିଲେ 'ବିଜୁବାବୁ' ନାମରେ ।

ଏହି କଳିଙ୍ଗ ବୀର କଥାରେ, କାମରେ ଥିଲେ ବିପ୍ଲବର ଆହ୍ୱାନ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ । ଦଂଶନକୁ ଦର୍ଶନରେ ପାଲଟେଇବାର କଳା ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ଥିଲା । ବିଶ୍ୱସ୍ତତା ହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା । ସେ ଭଲ ପାଇବା ଶିଖିଥିଲେ ଜନଜୀବନକୁ । ତାଙ୍କର ସିଂହାସନ ଥିଲା ଅରଣ୍ୟ । ଜୀବନପ୍ରତି, ସମାଜପ୍ରତି ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ନିଭୃତ କୋଣରୁ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝରୁଥିଲା ପ୍ରେମ ଆଉ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ।

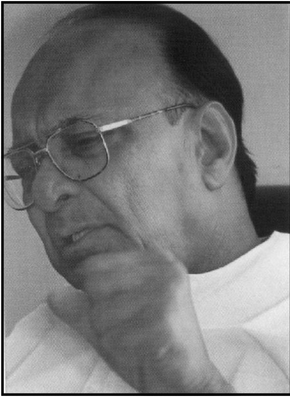
ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସେ ଥିଲେ ଅନନ୍ୟ । ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରୁ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ପରେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରେ ସେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ର । ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରୁ ବି.ଏସ୍‌ସି. କୃତିତ୍ୱର ସହ ପାଶ୍ କଲାପରେ ସେ ଆର୍.ଏ.ଏଫ୍.ରେ ଜଣେ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଜଣେ ସାହସୀ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେ ଖୁବ୍ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ଜୀବନରୁ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚମାନର ଖେଳାଳୀ ଏବଂ ଦକ୍ଷ ସାଇକେଲ ଭ୍ରମଣକାରୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ରେଭନ୍ସୋ କଲେଜର ଜଣେ ଉଚ୍ଚମାନର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ରୂପେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରିଥିଲେ ନିଜର ଦୁଃସାହସିକ ସାଇକେଲ ଯାତ୍ରା କଟକରୁ ପେଶୱାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ ୪୦୦୦ କି.ମି. ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି । ତା'ଛଡ଼ା ସେ ଥିଲେ ଉତ୍କଳମାତାର ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ । ନିଜ ମାଆ, ମାତୃଭୂମି ଏବଂ ମାତୃଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଇବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ହସି ହସି କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭାବରେ । ଗାନ୍ଧୀ, ନେହେରୁଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ପଟ୍ଟଶିଷ୍ୟ । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ଅତି ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖର ସୁଖର ସାଥୀ ଥିଲେ ବିଜୁ ବାବୁ । ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବିପନ୍ନ କରି ଜନତାର ସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରୁଥିଲେ । ଏ ମାଟିର ମମତାରେ ଛନ୍ଦି ହେଇଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଏ ମାଟିର ଗଛ ପତ୍ର ବି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁ ଥିଲେ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପାଇଁ ସେ ତତ୍କାଳୀନ

ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ ପୁରୁଷ ଭାବରେ ଏକ ଜାଗା ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ମହାପ୍ରୟାଣ ପରେ ମଧ୍ୟ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇ ସେ ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ସେ ପାରୋଲ୍‌ରେ ଆସିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ମନରେ କାଣିଚାଏ ବି ଦୁଃଖ ନଥିଲା ।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ସେ ଖାଲି ଭାରତ ନୁହଁ, ପୃଥିବୀ ଇତିହାସରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିପାରିଥିଲେ ତାଙ୍କର କେତେକ ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେ ଜଣେ ସାହସୀ, ଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ସଂକଟ ସମୟରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ତତ୍କାଳୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣୋଙ୍କୁ ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କ କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ନିରାପଦରେ ତାଙ୍କୁ ଆକାଶମାର୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେଇଥିପାଇଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଶେଷ ଓଡ଼ିଆ ସୁଦୂର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧି ମଣ୍ଡନ କରିବାରେ । ଉତ୍କଳୀୟ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରତୀକ ସ୍ୱରୂପ ସାଧବ ପୁଅମାନେ ଦରିଆପାରି ହୋଇ ଯେଉଁ ଜାଭା, ବାଲି, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇ ଆସୁଥିଲେ, ସେଇ ପରମ୍ପରାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବାକୁ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ଏହାଥିଲା ତାଙ୍କ ମନର କଥା । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ସୁକର୍ଣ୍ଣୋ ପରିବାର ସହିତ ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କ ରହିଆସିଛି ବିଜୁଙ୍କ ପରିବାରର ।

ଏହି ଜନଗଣର ନେତା ନିଜର ନିର୍ଭୀକତା, ସଚ୍ଚୋଟତା ଆଉ ସାହସୀକତା ପାଇଁ ଉତ୍କଳର ପୁରପଲ୍ଲୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାର ଯାଏ ଅତି ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପାପରତା ପାଇଁ ସେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଅନେକଥର କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ ସତ କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରାଇବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଅନେକ ଅନନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, କଳିଙ୍ଗ ଟିଉବ୍‌ସ, କଳିଙ୍ଗ ଏୟାର ଲାଇନ୍‌ସ ଏବଂ କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ଚୌଦ୍ୱାରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ.ଟି.ଏମ୍. ମିଲ୍ ତାଙ୍କର ମାନସ ସନ୍ତାନ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ରିଫ୍ରାକ୍ଟରିଜ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାଇଲଖୁଣ୍ଟ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏହି ସାହସୀ ବୀରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଶାସକ, ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଦୁଇ ଥର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରାଇଥିଲେ । କଟକ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ହୋଇଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କର୍ମସ୍ଥଳୀ ଥିଲା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା । ସେଇଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରୁ କ୍ରମାଗତ ତିନିଥର ନିର୍ବାଚନରେ ଜିଣି 'ହ୍ୟାଟ୍ରିକ୍' ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଇସ୍ପାତ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଚରଣସିଂହଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରେ ଖଣି, ଇସ୍ପାତ ଓ କୋଇଲା ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ସେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନଚେତା 'ବିଜୁ' ଥିଲେ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନନ୍ୟ । ସେଇଥିପାଇଁ କିଛି ତତ୍କାଳୀନ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସେ 'ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ' ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦଳ ଗଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବିଚକ୍ଷଣ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ । ଆଜି ଯଦି ଉତ୍କଳମାତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧକମାନଙ୍କ ନାମ ମନରେ ଆସେ ତେବେ ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ରଷ୍ଟା, ସାରଥୀ, ବୀରପୁଙ୍ଗବ, ଦିଗଦ୍ରଷ୍ଟା 'ବିଜୁବାବୁ'ଙ୍କ ନାମ ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ । ନିଜର ତ୍ୟାଗ, ବଳିଷ୍ଠ ଉପଦେଶ ପାଇଁ ଏବଂ ନିର୍ଭୀକ ବାକ୍ୟ ପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ କିଣି ନେଇଥିଲେ ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣକୁ । ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଥିଲା ତାଙ୍କର ଏକ ରୁଚି । ତା'ସହିତ ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଲି, ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ, ଜୈନ ଧର୍ମର ପ୍ରସାର, ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଆଖିଦୃଶିଆ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ । ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆସୀନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗର୍ବ ସ୍ପର୍ଶ କରିନଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ସମୟରେ ସେ ନାଳିବତୀ ଗାଡ଼ିରେ ପାଇଲଟ୍ ସହ ନଯାଇ ସାଇକେଲରେ ସଚିବାଳୟକୁ ନିଜ ଘରୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ । ଏଇଭଳି ନେତା ପୃଥିବୀ ଇତିହାସରେ ମଧ୍ୟ ବିରଳ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଏହି ନାୟକ ସାଜିଥିଲେ ମହାନାୟକ । ସେ ଥିଲେ ମହାଦ୍ରୁମ । ସେଇ ମହାଦ୍ରୁମର ଛାୟାରେ ଶାନ୍ତିରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ପାରିଥିଲା ଏ ଓଡ଼ିଆ । ଜୀବନରେ ଅନେକ ଝଡ଼କୁ ସେ ସାମ୍ନା କରି ସାରା ଉତ୍କଳର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ନିଜର ସୁବାସ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆସନ୍ତୁ, ସେଇ ବାସକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କ ପରି ନିର୍ଭୀକ ହେବା । ଉତ୍କଳର ଯଶ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ହେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବା ଦିଗରେ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଗେଇଯିବା ।

ଖଣ୍ଡଗିରି
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩୦

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାର ନିର୍ମାତା ବିଜୁବାବୁ

ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ପ୍ରଧାନ

ବିଜୟାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଏକ ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ । ଓଡ଼ିଶାର ଘରେ ଘରେ ସେ ବିଜୁବାବୁ ନାମରେ ସୁପରିଚିତ । ଏହି ଯୋଗଜନ୍ମା ଓଡ଼ିଆ କଟକ ସହରରେ ୧୯୧୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଆଶାଦେବୀ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ତୃତୀୟ ସନ୍ତାନ ।

ବିଜୁବାବୁ ମାତ୍ର ୮ ବର୍ଷ ହୋଇଥିବାବେଳେ ୧୯୨୩ ମସିହାରେ ଭୀଷଣ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ । ପେଟ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଆପେଣ୍ଡିସ୍ ହୋଇ କୌଣସି କାରଣରୁ ଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ଗୋରା ସାହେବ ଡକ୍ଟର ପିକ୍ଲସ୍‌ଙ୍କ ସଫଳ ଅପରେସନ୍ ପରେ ବିଜୁବାବୁ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣବାବୁ ଡକ୍ଟର ପିକ୍ଲସ୍‌ଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାରୁ ଅତି ବିନମ୍ର ଭାବରେ ପିକ୍ଲସ୍ ସାହେବ କହିଲେ - 'ମୁଁ କିଛି କରି ନାହିଁ - ଏ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ୱଚିତ୍ ରୋଗୀ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜେ ବି କଳ୍ପନା କରିନଥିଲି ଯେ, ଏ ପିଲା ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି । ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଜି ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହୁଛି, ଏ ପିଲାକୁ ମୁଁ ନୁହେଁ, ଭଗବାନ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା-ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼କାମ କରିବ ।' ପ୍ରକୃତରେ ବିଜୁବାବୁ ବଡ଼ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସୁପରିଚିତ ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

କଟକର ମିଶନ୍ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ହେଲା । ମିଶନ୍ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ପରେ ସେ ମିଶନ୍ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ । ପରେ ସେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲେ । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ସେ ପାଟଣା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍‌ସ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ କୃତିତ୍ୱର ସହ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ରେଭେନ୍‌ସାରୁ ଆଇ.ଏସ୍‌ସି. ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଶ୍ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ସେଠାରେ ବି.ଏସ୍‌ସି.ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ବି.ଏସ୍‌ସି. ପଢୁଥିବାବେଳେ ସେ ଉଡାଜାହାଜ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଟ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ ଏବଂ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଇବାରେ ସେ ଖୁବ୍ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନଥିଲାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଜଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ସାଇକେଲରେ କଟକରୁ ପେଶଓ୍ୱାର ଯାତ୍ରା କରି ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ପଣିଆର ପରିଚୟ ଦେବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏକଦା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ବନ୍ୟା ବିପନ୍ନ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀରେ ନୌକାରେ ଯାଉଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଦମକାଏ ପବନରେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଛତାଟି ଉଡ଼ିଯାଇ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଡଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥିବା ବିଜୁବାବୁ ନଦୀ ଗର୍ଭକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ପହଁରି ପହଁରି ନଦୀ ସ୍ରୋତକୁ ଖାତିର ନକରି ଦାସେ ଆପଣେ ଛତାଟି ଆଣି ଦେଲେ । ଦାସେ ଆପଣେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଉଦ୍ଦାମତା ଦର୍ଶନ କରିବା ପୂର୍ବକ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରିଥିଲେ, 'ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ବାପା, ତୁ ଦିନେ ବଡ଼ ହେବୁ - ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହେବୁ । ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନାଁ ରଖିବୁ । କଳିଙ୍ଗ ପୁଅ ହିସାବରେ ତୁ ଜାତିର ସମ୍ମାନ ରଖିବୁ ।'

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ୧୯୨୬ ମସିହାରେ କଟକର ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରିବା ପାଇଁ କିଶୋର ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଭିଡ଼ ଭିତରେ ସୁଯୋଗ ଉଣ୍ଡି ସେ ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ, ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ । ମାତ୍ର ଗୋରା ପୋଲିସ୍ ଏସ୍.ପି. ହାରଗ୍ରୀଭ୍ ସାହେବ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଗହଳିରେ ଠେଲାପେଲାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କ ଡେଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ପୋଲିସ୍ ହାତବାଡ଼ିରେ ଏକ ପାହାର ବସେଇ ଦେଲେ । ଧାର ଧାର ହୋଇ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତଧାରା ବୋହିଗଲା । ମାହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏହା ଦେଖି ବିଜୁବାବୁଙ୍କ କ୍ଷତ ଚିହ୍ନରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସ୍ନେହବୋଳା କଣ୍ଠରେ ତାଙ୍କର କୁଶଳ କାମନା କରିଥିଲେ । ସେ ହାରଗ୍ରୀଭ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଧିକ୍କାର କଲେ । ଏହି ଘଟଣାରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଭୀକ ପଣିଆ ତଥା ସାହସର ପରିଚୟ ଆମେ ପାଇଥାଉଁ ।

କଟକ ମିଶନ୍ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଜଣେ ଇଂରେଜ ସାହେବ ବିମାନ ଚଢ଼ି ଆସିଥିଲେ । ବିମାନ ସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆରେ ଅବତରଣ କରିଥିଲା । ସାହେବଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ କେତେଜଣ ପୋଲିସ୍ ବିମାନଟିକୁ

ଜଗିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ବିମାନରେ ହାତ ମାରି ଦେଲାରୁ ଜଗୁଆଳିମାନେ ତାଙ୍କୁ ବେତ୍ରାଘାତ କଲେ । ତେଣୁ ସେ ବିମାନ ଚାଳକ ହେବା ପାଇଁ ଶପଥ କଲେ । ପିତାଙ୍କ ପାଖରୁ ସେ ତତ୍କାଳୀନ ମାସିକ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ନେଇ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ଶିଖିଥିଲେ । କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ଶେଷ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ଗ୍ରୋଭାନ୍ ବ୍ରଦରସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ Indian National Airwaysରେ ପ୍ରଥମେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୯ ମସିହାରେ କାଶ୍ମୀର ଲଳନା ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କର ପରିବାର ଅତି ଧନୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏମ୍.ଏନ୍. ରାଧାକ୍ରିଷ୍ଣନ୍ ଆଣ୍ଡ୍ କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ ସେତେବେଳେ ଭାରତର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସାୟୀ ସଂସ୍ଥା ଥିଲା । ବିବାହର ମାତ୍ର ୩ ବର୍ଷ ପରେ ୧୯୪୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବିରୋଧ ଯୋଗୁଁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗିରଫ କରାଗଲା । ସେ ଲାଲକିଲ୍ଲା ଜେଲ୍‌ରେ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଜେଲ୍‌ରେ କିଛିଦିନ ରହିବାପରେ ତାଙ୍କୁ ଫିରୋଜପୁର ଜେଲ୍‌କୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏଠାରେ କିଛି ଦିନ ରହିବା ପରେ ସେ କଟକ ଜେଲ୍‌କୁ ଆସିଥିଲେ । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ କଟକ ଜେଲ୍‌ରୁ କାରାମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ହିସାବରେ ବିଜୁବାବୁ ଗୋରା ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାର ପାତ୍ର ଥିଲେ । Viceroy Lord Wayball, Sir Stratford & Kreeps ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚ ପଦାଧିକାରୀ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅଫିସର୍‌ମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଦକ୍ଷ ବିମାନ ଚାଳନା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ଡଚ୍ ଶାସନାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରାଇବାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ନିଜର ପୁରୁଣା ଡାକୋଟା ବିମାନରେ ସେ ବହୁତଥର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯାଇ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ନେତା ଡକ୍ଟର ସୁକର୍ଣ୍ଣ, ଡକ୍ଟର ମହମ୍ମଦ ହଟ୍ଟା ଓ ଡକ୍ଟର ସାହାରିୟର୍‌ଙ୍କୁ ଭେଟି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଡଚ୍ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ସଂସ୍ଥା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିମାନ ଯାତ୍ରାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରୁନଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ସିଲ୍‌ସହ ବିଜୁବାବୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାରଙ୍କ ସହ ଏକ ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଏକ ବିରାଟ ତୈଳଖଣି ପାଇଁ ରିହାତି, ସେ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ, ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଗ ମାଇଲ ପରିମିତ ଏକ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଡଚ୍ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରାସାଦ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଶହ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହେବ ନାହିଁ । ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଡକ୍ଟର ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଜାକର୍ତ୍ତାସ୍ଥିତ ତାଙ୍କର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭବନରେ ବିଦେଶୀ, ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ତଥା ନେତାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ୱାଗତ ଉତ୍ସବରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପଲକ୍ଷେ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥା'ନ୍ତି । ବିଜୁବାବୁ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବା ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିର ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧିରେ ସମ୍ମାନିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାକିସ୍ଥାନର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ସମୟରେ ବିଜୁବାବୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମାନରେ ବସାଇ ଶ୍ରୀନଗରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୬୫ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ କାଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପଠାଇଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିମାନ ଯୋଗାଣ ବନ୍ଦ କରିଥିଲା ।

୧୯୪୬ ମସିହାରୁ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ସେ କଟକ ସହରରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୫୭ ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ସେ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଡ଼କରି ମହତାବ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ୧୯୫୯ ମଇ ମାସରେ ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ସହ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ ମିଶି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୬୧ ମସିହାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେବାପରେ କଂଗ୍ରେସ ରାଜନୀତିରେ ଯୁବ ନେତୃତ୍ୱର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ମାସରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ ତୃତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ବିଧାନସଭାର ୧୪୦ଟି ଆସନ ମଧ୍ୟରୁ କଂଗ୍ରେସ ୮୨ଟି ଆସନ ପାଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ୧୯୬୩ ଅକ୍ଟୋବର ୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହି ଓଡ଼ିଶାରେ ନିର୍ମାଣ ଯୁଗର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି କୋହଳ ହେବାପରେ ଜାତୀୟସ୍ତରରେ ସଂଗଠନ କଂଗ୍ରେସ, ଭାରତୀୟ ଲୋକଦଳ, ଜନସଂଘ ଓ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିମିଶି ଜନତାଦଳ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଲୋକସଭା ଓ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଜନତା ଦଳ ୨୧ଟି ଲୋକସଭା ଆସନରୁ ୧୫ଟି ଏବଂ ବିଧାନସଭାର ୧୪୭ଟି ଆସନ ମଧ୍ୟରୁ ୧୧୦ଟି ଆସନ ହାସଲ କଲା । ବିଜୁବାବୁ କେନ୍ଦ୍ର ଜନତା ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ରହିଥିଲେ ।

ଦଶମ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ୧୯୯୦ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଜନତାଦଳ ୧୩୯ଟି ଆସନରେ

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରି ୧୨୩ଟିରେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୯୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ନବଉତ୍କଳର ନିର୍ମାତା ଥିଲେ । ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ଜାତୀୟ ରାଜପଥ, ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ରାଜପଥ, ରାଉରକେଲା ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ସୁନାବେଡ଼ା ମିଗ୍ କାରଖାନା, ଚାରବାଟିଆ ମିଲିଟାରୀ ବିମାନ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ର, ବାଲିମେଳା ଡ୍ୟାମ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ, ରିଜିଓନାଲ କଲେଜ ଅଫ୍ ଏଜୁକେସନ୍, ବରଗଡ଼ ସିମେଣ୍ଟ କାରଖାନା, କୃଷି ଏବଂ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତାଳଚେର ଥର୍ମାଲର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟ, ବୁର୍ଲା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ବୁର୍ଲା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଭଞ୍ଜବିହାର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ଜ୍ୟୋତିବିହାର, ସମ୍ବଲପୁରଠାରେ ଦୁଇଟି ନୂଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ବଡ଼ବିଲ ଲୁହା କାରଖାନା, ନାଲ୍କୋ ଆଲୁମିନିୟମ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ, ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସଂଖ୍ୟା ୩୦କୁ ବୃଦ୍ଧି ଆଦି ତାଙ୍କ ସମୟରେ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୯୫ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ସେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ତ୍ତିର ପଚାଶବର୍ଷ ପାଳନ ଅବସରରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ Bintang Jasa Utama (First class star of dedication) ଉପାଧିରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆଠାରେ ଭୂଷିତ କରାଇ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଯେତେ ଦିନ ଯାଏଁ ବଞ୍ଚିଥିବ ସେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅନନ୍ୟ ଦେଶପ୍ରୀତି, ଦୁଃସାହସର କାହାଣୀ ଓ ସମସ୍ତ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଏ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ସେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବେ । ଏହି ପ୍ରବାଦପୁରୁଷଙ୍କର ୧୯୯୭ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ବିୟୋଗ ହୋଇଥିଲା । ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିବେ ।

ସା: ନାଇଦୋଳି
ପୋ: କୁମ୍ଭାରମୂଳି, ଜି- ବାଲେଶ୍ୱର

ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ - ୨୦୦୭ ପ୍ୟାରେଡ୍‌ରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ

ଚଳିତ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ ପ୍ୟାରେଡ୍‌ରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଛି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ର ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରିକଳ୍ପନା ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ମେଢ଼ଟିକୁ ସୁନ୍ଦରଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକ, ବିଭାଗୀୟ କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଢ଼ଟି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥର ମେଢ଼ଟି ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକ ବିଭାଗକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଏହି ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଲୋକକଳା, କଣ୍ଢେଇ ଓ ମୁଖା ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥିଲା । ମେଢ଼ରେ ନବଗୁଂଜର, ଦଶ ଶିର ବିଶିଷ୍ଟ ରାବଣ ଓ ସୋଲରେ ନିର୍ମିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛବି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ର ପୁରୋଭାଗରେ ବାଘ ନାଚ, ଘୋଡ଼ା ନାଚ ଓ ଷଣ୍ଢ ନାଚ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ରଂଗୀନ ଓ ମନୋରମ ମେଢ଼ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଥିଲା । ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ ସଂଗୀତ ମଧ୍ୟ ଚଳିତ ପ୍ୟାରେଡ୍‌ରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିଜୁବାବୁ

ଶିବସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟନାୟକ

ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସ୍ୱାଭିମାନର ପ୍ରତୀକ ଏବଂ ଖାରବେଳ, ଗଜପତି କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଦାୟାଦ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ କିଏ କେଉଁ ନାମରେ ଡାକୁ ପଛେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କରଞ୍ଜିଆ ଘନ ଅରଣ୍ୟ ଘେରା ପାହାଡ଼ ଖୋଲର ଆଦିବାସୀ ବିଧବା ବୃଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ନାମିତ 'ବିଜୁପଟ' ଅଧିକ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ କଳିଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ନବୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସୂଚନା ଦିଏ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାର ସମୟ ଆସିଛି । ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କଥା କହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନନାୟକ, ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଯେଉଁ ରୂପେ ଟିପ୍ପଣୀ କରିଅଛନ୍ତି, ତାହା ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନ ହୋଇ ବିସ୍ତୃତ ଓ ବହୁମୁଖୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସୂଚନା ଦିଏ ଏବଂ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ ଅଟେ । ତାହା ହେଲା - 'ବିଜୁ ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେ ତୁମକୁ କେଉଁଠି ଅବତରଣ କରାଇଦେବ ତାହା ଭଗବାନ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି ।' (Biju is a dynamic person, but Heaven knows where he will land you.)

ଏହି କଥା ସରଳୀକରଣ କରାଗଲେ ଦୁଇଟି କଥା ମନରେ ଆସେ । ସ୍ଥୂଳ ରୂପେ ବିଚାର କଲେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ସାହସୀ ଓ ଦକ୍ଷ ବିମାନଚାଳକ ହେତୁ ଅସୁବିଧା ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ବିମାନ ଅବତରଣ କରିପାରନ୍ତି । ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପେ ଚିନ୍ତା କଲେ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଥିଲା ଏବଂ ସମସାମୟିକ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ବୋଧଗମ୍ୟ ନ ହେଲେ ବି ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ ବିମାନ ବାହିନୀର ସହଯୋଗୀ ଘରୋଇ ବିମାନ କମ୍ପାନୀର ବିମାନଚାଳକ ରୂପେ ସେ ଅଗମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବିମାନ ଅବତରଣ କରିବା ସଂଗେସଂଗେ ୧୯୪୮, ୧୯୬୨ ଓ ୧୯୬୫ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ସୀମାନ୍ତ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ଘେରା ହେଲେ ହେଁ, ନାଗା ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ତଥା ଖାଦ୍ୟ ବିତରଣ ଓ ଗମନାଗମନ ସୁବିଧା କରାଇଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ, ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବୀ ଅରୁଣା ଆସଫଅଲ୍ଲୀ, ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ପଟ୍ଟାଭି ସୀତାରାମାୟା ଓ ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆଙ୍କୁ ବିମାନରେ ଛଦ୍ମ ନାମରେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ଘେରା କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ଥାନରେ ବା ବିଲବାଡ଼ିରେ ବିମାନ ଅବତରଣ କରାଇ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କର ଜନସମ୍ପର୍କ କରାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ତେଜିଆନ କରାଇଥିଲେ । ଏହି ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ଉକ୍ତିର ସ୍ଥୂଳ ଅର୍ଥ ଅଟେ ।

ସେହି ଉକ୍ତିର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ବିସ୍ତୃତ ଓ ଦୂରଦର୍ଶୀ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କୁଶଳୀ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପରି ସେ ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଐତିହାସିକମାନଙ୍କ ଅତୀତ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ବିଷୟ ସାଧାରଣରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଯୋଜନା କମିଶନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ଜାତିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେଲେ ଓ ତା'ର ଉନ୍ନତି ଚିନ୍ତାକଲେ ତା'ର ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଜନତାଙ୍କ ଉନ୍ନତିମୂଳକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ରୂପରେଖ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ପ୍ରଫେସର୍ ହାରଲ୍ଡ ଜେ. ଲାସ୍କିଙ୍କର ଜନମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାଧାରାଠାରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା କୌଣସି ଗୁଣରେ ନ୍ୟୂନ ନୁହେଁ । ବରଂ ବିଜୁବାବୁ ଅଧିକ ରୂପରେଖ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଅଧିକ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଥିଲେ ।

ଦେଶ ବିଦେଶର ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ବିଷୟ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଜ୍ଞାତବ କରାଇ ପାରିଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ

କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ଏହା ତାଙ୍କୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତିସଂପନ୍ନ ଓ ଅମର କରାଇପାରିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଉପଯୋଗ ଓ ବିକ୍ରି ସୁବିଧା ଲାଗି ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ରାସ୍ତା ଓ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଥିଲା ଓ ପରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ଶିଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି । ଅନେକ ଦରିଦ୍ର ଓ ଶ୍ରମିକ ସ୍ୱାର୍ଥଜନିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ହେବ ।

ବଳବନ୍ତ ରାୟ ମେହେଟ୍ଟା କମିଟି ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଯେଉଁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଅଛନ୍ତି, ତାହାର ମୂଳଉତ୍ସ ବିଜୁବାବୁ ଓ ଡଃ ତ୍ରିପାଠୀ ଅଟନ୍ତି । ତିନିସ୍ତରର ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି 'ନ୍ୟାୟପଞ୍ଚ' ଗାଁଗହଳିରେ ବିଚାର ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କେତେକ ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ପରେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲେ ହେଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବା ଚିନ୍ତା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ମହିଳା ଜଗତିକରଣ ଓ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ତିନିସ୍ତରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଅଭିନବ କଳ୍ପନା ଅଟେ । ଏପରି କି ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନରୁ ଅଧିକ ସନ୍ତାନର ପିତାମାତା ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ତିନିସ୍ତରରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ପରେ ହେଲେ ନିର୍ବାଚିତ ଆସନ ଅସିଦ୍ଧ ହେବ । ଏହି ଯୋଜନା ଭାରତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ରୋକିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବ ଓ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଏହି ଚିନ୍ତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଅଟେ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ମଧ୍ୟ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଅଭିନବ ଯୋଜନା ଅଟେ । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଯୋଜନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଜୁବାବୁ ଦେଇଥିବା ଭାଷଣ ତାଙ୍କର ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତାରୀ ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଆଣିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତ ଶିଳ୍ପ ଯୋଜନା ଏକ ଅଭିନବ ଯୋଜନା ଅଟେ । ଏହା ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅପାରଗତା ଲାଗି ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ।

ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଥିବା ନିଜର ଦୁଇଟି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ନଦେବାରୁ ଜଣାଯିବ । ସ୍ମରଣ କରାଯାଇପାରେ ଯେ, ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ କରିଥିବା ଆଇନ ସେ ନିଜେ ରଦ୍ଦ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଚୌକିଦାର ଓ ଦଫାଦାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଛେଦ କରି ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଗ୍ରାମରକ୍ଷୀ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଦରମା ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ପଶୁ ସମ୍ପଦ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରଫେସର ହାଲଡେନ୍‌ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ଓ ଜଳସମ୍ପଦ ବିକାଶ ଲାଗି ରାଜ୍ୟପାଳ ଡଃ ଖୋସଲାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ୧୯୬୨ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରାମର୍ଶଦାତା ରୂପେ ଆମେରିକା, କାନାଡ଼ା, ଇଂଲଣ୍ଡ, ରୁଷିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶକୁ ଯାଇ ଭାରତପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ୧୯୬୫ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ସାହାଯ୍ୟ ନକରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମାନଜନକ ପଦ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟିଛି ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଭି.ପି. ସିଂହଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ଭି.ଭି. ଗିରିଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ମହତାବ ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେଓଙ୍କ ସହ ଯେପରି ସେ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ମୋରାରଜୀ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ଯୋଗ ଦେବା ଛଡ଼ା ମହତାବ ଓ ସିଂହଦେଓଙ୍କ ସହ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

କାମରାଜ ଯୋଜନାରେ ନିଜେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ତଳସ୍ତରର ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଅନ୍ୟ ନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦରଦୀ ଭାବର ସୂଚନା ଥିଲା ।

ସ୍କାଣ୍ଡିନେଭିଆ ରାଜ୍ୟରୁ ଅମ୍ବୁସ୍‌ମ୍ୟାନ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅନୁସାରେ ମୋରାରଜୀଙ୍କୁ ଲୋକପାଳ ଓ ଲୋକାୟୁକ୍ତ ନିଯୁକ୍ତ କରି ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ରୋକିବା ଯୋଜନାର ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଧାନ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଏକ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା- ସବୁ ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ କଥା ଲେଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ ହେଉଛି । ଜରୁରୀକାଳୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ବହୁ ଜନନାୟକ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେହିମାନେ ସବୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଅଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀ ଜୀବନ କଷ୍ଟକର ନ ହେବା ପାଇଁ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ଓ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ ନିମନ୍ତେ ସେ ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ସେହି ନେତାମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏଥିଲାଗି ଚିର ବନ୍ଦିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଚିନ୍ତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ତଥା ଜନହିତକର ଥିଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବିଜୁବାବୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଲାସ୍କି ସଦୃଶ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।

ଆଡଭୋକେଟ
ଜେଲ୍ ରୋଡ଼, ଖୋର୍ଦ୍ଧା

କୀର୍ତ୍ତିମାନ୍ ପୁରୁଷ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପ୍ରେମଲତା ବାରିକ

ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ, ସଂସ୍କୃତି ସଂପନ୍ନ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପରିବାରରେ ବିଜୁବାବୁ ୧୯୧୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ କଟକର ତୁଳସୀପୁରସ୍ଥିତ ଆନନ୍ଦଭବନଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଆଶାଲତା ଦେବୀ । ପିତାମାତାଙ୍କ ନିକଟରୁ ସେ ନିର୍ଭୀକତାର ଶିକ୍ଷା ଓ ଦୁଃସାହସିକତାର ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମହାନ୍ ସ୍ୱପ୍ନ, ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଓ କଠୋର ସାଧନା ତାଙ୍କୁ ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳତାର ଶିଖରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଯେତିକି ଘଟଣାବହୁଳ ସେତିକି ରୋମାଞ୍ଚକର । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଜନସେବା ଓ ଦେଶ ଭକ୍ତିର ଭାବନା ଜାଗରିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୨୬ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ଠେଲି ପଶିବା ବେଳେ ପୋଲିସ ଲାଠି ମାଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତପୋଛି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସାମନାରେ ସେଦିନ ସେ ଶପଥ ନେଇଥିଲେ, ଗୋରା ପୋଲିସର ଏ ଜୁଲୁମ୍‌ର ଦିନେ ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଦୁଇଜଣ ସାଥୀଙ୍କ ସହ ସେ ସାଇକେଲରେ କଟକରୁ ସୁଦୂର ପେଶୱାରକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ବି.ଏସ୍‌ସି. ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ସେ ବୈମାନିକ ହେବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇ ରୟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଏୟାରଫୋର୍ସ ଓ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନ୍ୟାସ୍‌ନାଲ ଏୟାରୱେଜ୍‌ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଜଣେ ସାହସୀ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ସେ ବହୁ ଅସାଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ୱାଭେଲଙ୍କର ସେ ପାଇଲଟ୍ ଥିଲେ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ଦଲିଲସବୁ ସେ ଗୋପନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିଲେ । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ସେ ପାଇଲଟ୍ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିଲେ । ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଅୟମାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗିରଫ ହୋଇ ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଜାପାନ-ବର୍ମା ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ନିଜ ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କରି କେତେକ ବ୍ରିଟିଶ ପରିବାରକୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ହିମାଳୟ ଉପରେ ବିମାନ ନେଇ ସେ ଚୀନର ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳରେ ସେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ଅରୁଣା ଆସଫ୍‌ଅଲ୍ଲୀ, ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ଓ ଅଚ୍ୟୁତ ପଟ୍ଟବର୍ଦ୍ଧନ ଆଦି ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିଜଘରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲେ । ଗୋପନରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ବିମାନରୁ ବିତରଣ କରୁଥିଲେ । ୧୯୪୭ରେ ଡଚ୍-ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁଲତାନ ସାହାରିଆର୍, ମହମ୍ମଦ ହଟ୍ଟା ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ବିମାନରେ ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ରେଙ୍ଗୁନ୍ ବାଟ ଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଜୀବନ ମଧ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ୱ ପାଇଁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାକିସ୍ଥାନର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କାଳରେ ବିଜୁବାବୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମାନରେ ନେଇ ଶ୍ରୀନଗରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଥିଲେ । ୧୯୬୨ ମସିହାରେ ଚୀନ ଆକ୍ରମଣ କାଳରେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ଗୋପନରେ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ୧୯୬୫ ମସିହାରେ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ କାଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପଠାଇଥିଲେ

ଏବଂ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିମାନ ବିକ୍ରୀବନ୍ଦ କରିଥିଲା । ଫରାସୀ ବୀର ପୁରୁଷ ନେପୋଲିଅନ୍ ବୋନାପାର୍ଟ୍ ଥିଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ।

୧୯୪୬ ମସିହାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ କଟକ ସହରରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ସେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଡଃ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘନିଷ୍ଠ ସହକର୍ମୀ । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ବିଜୁବାବୁ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଡ଼ କରି ମହତାବ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୫୯ ମସିହା ମଇ ମାସରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ମହତାବଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ମସିହାରେ ସେ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଧାନସଭାର ୧୪୭ ଆସନରୁ କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ୮୨ଟି ଆସନରେ ବିଜୟୀ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳର ଶାସନ କାଳରେ ରାଜ୍ୟର ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ପାଇଁ ବହୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏକ୍ସପ୍ରେସ ହାଇୱେ, ବାଲିମେଳା ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଜନା, ତାଳଚେର ଥର୍ମାଲ ପ୍ରକଳ୍ପ, ସୁନାବେଡ଼ା ମିଗ୍ ବିମାନ କାରଖାନା, ବଡ଼ବିଲ ଲୁହାକାରଖାନା, ନାଲ୍‌କୋ ଆଲୁମିନିୟମ ପ୍ରକଳ୍ପ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ବହୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ମଧ୍ୟମ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଦି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବୋର୍ଡ଼ (୧୯୬୧), ଓଡ଼ିଶା ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ ନିଗମ (୧୯୬୨), ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ନିଗମ (୧୯୬୧-୬୨) ଆଦି ବହୁ ନିଗମ ଓ ବୋର୍ଡ଼ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଶିଳ୍ପର ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଚାୟତସ୍ତରୀୟ ଶିଳ୍ପର ଜନ୍ମଦାତା । ରାଉରକେଲାଠାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ, ଇଂଜିନିୟରିଂ ଓ ପଲିଟେକ୍‌ନିକ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାପନ କରାଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ବିଶେଷତଃ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସୈନିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ତାଲିମ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀଠାରୁ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ଜାତୀୟକରଣ କରାଇଥିଲେ । ଚାରବାଟିଆ ସାମରିକ ବିମାନ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ର, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ବୁର୍ଲାଠାରେ ଇଂଜିନିୟରିଂ ଓ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଶାସନର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନ ।

୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଦଶମ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜନତାଦଳ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ବିଜୟଲାଭ କରିବାରୁ ବିଜୁବାବୁ ସେହିବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୯୦-୧୯୯୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କାଳରେ ବେକାରୀ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ ନାନା ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମହିଳାଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବୟସ ସୀମା କୋହଳ କରାଇଥିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଦୈନିକ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ୨୫ ଟଙ୍କାକୁ ସେ ବୃଦ୍ଧି କରାଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ, ଅକ୍ଷମ, ବିଧବାଭତ୍ତା ୧୦୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଜନା ଏବଂ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କଳିଙ୍ଗ କୁଟୀର ଯୋଜନା ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ମହିଳା ବିକାଶ ନିଗମ, ମହିଳା ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ । ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶାସନ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା ପୁନର୍ଗଠନ କରାଯାଇ ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସଂଖ୍ୟା ୩୦କୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସାର୍ବଜନୀନ କରାଇଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୀତିକ ଜୀବନଧାରାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟ ରାଜନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲେ । ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅଗ୍ରଣୀ ତଥା ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ କରିବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ଥିଲା ଯେତିକି ଆଭିଜାତପୂର୍ଣ୍ଣ ସେତିକି ସରଳ ଓ ନିରାଡ଼ମ୍ବର । ସବୁ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଖାପଖୁଆଇ ସେ ଚାଲିପାରୁଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଦୀର୍ଘ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ସଫଳତାରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି କି ବିଫଳତାରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଜୟ ପରାଜୟ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ସେ ସମାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହି ମହାନ୍ ଜନନାୟକଙ୍କର ୧୯୯୭ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଦେହାବସାନ ଘଟିଥିଲା ।

ନିଆଳି
କଟକ

କଳିଙ୍ଗ ଓ ବିଜୁବାବୁ

ପବିତ୍ର ମୋହନ ବାରିକ

ପ୍ରାଚୀନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଭିନ୍ନ ଭାଗ ଓ ନାମରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଉଡ୍ର, ଉତ୍କଳ, କଳିଙ୍ଗ, ତୋଷାଳୀ, କୋଶଳ ଏବଂ କଙ୍ଗୋଦ ରୂପେ ପରିଚିତ ଥିଲା । ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ବୃହତ ଅଞ୍ଚଳକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର ନାମ ଥିଲା କଳିଙ୍ଗ । କଳିଙ୍ଗ କାଳଜୟୀ କୃତିତ୍ୱର ଅନୁପମ ନିଦର୍ଶନ । ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗର ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ କୀର୍ତ୍ତି ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ୱାଭିମାନର ବୀଜ ବପନ କରେ । ପୁରାଣ, ଇତିହାସ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ କଳିଙ୍ଗର ବହୁଳ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ ମନୋଜ୍ଞ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଲୋମଶ ଋଷି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାଭାରତର ବନପର୍ବରେ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ । ମେଘାସ୍ଥିନିସ୍‌ଙ୍କ ଇଣ୍ଡିକା ପୁସ୍ତକରେ କଳିଙ୍ଗକୁ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଥିବାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରୀକ୍ ରାଜଦୂତ ମେଘାସ୍ଥିନିସ୍‌ଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଥିଲା କଳିଙ୍ଗର ପୂର୍ବସୀମା ।

ପୌରାଣିକ ମତାନୁସାରେ କଳିଙ୍ଗ ଗାଙ୍ଗେୟ ଉପତ୍ୟକା, ଗୋଦାବରୀ କୂଳ, ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ଆମ୍ରକଟକ ପର୍ବତମାଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଏଥିରୁ କଳିଙ୍ଗର ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଏ । କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ସଂପର୍କରେ ଏକ କୌତୁହଳ କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ପୁରାଣ ଅନୁଯାୟୀ ବଳି ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଙ୍କର ପାଞ୍ଚପୁତ୍ର ଥିଲେ ଯଥା- ଅଙ୍ଗ, ବଙ୍ଗ, କଳିଙ୍ଗ, ପଣ୍ଡ୍ର ଓ ସୁହ୍ମ । ସେମାନଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ପାଞ୍ଚଟି ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ସେଭଳି କଳିଙ୍ଗଙ୍କ ନାମରେ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି । କାଳିଦାସ ସ୍ୱରଚିତ 'ରଘୁବଂଶ'ରେ କଳିଙ୍ଗର ରାଜଧାନୀ 'କଳିଙ୍ଗ ନଗର' ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି ଓ ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ ନିଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ କଳିଙ୍ଗରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାର କାଳିଦାସ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । କଳିଙ୍ଗରେ ଥିବା ସାଗରକୁ କଳିଙ୍ଗ ମହୋଦଧି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ମଞ୍ଜୁଶ୍ରୀ ମୂଳ କଳ୍ପ ଗ୍ରନ୍ଥରେ କଳିଙ୍ଗକୁ କଳିଙ୍ଗୋଦ୍ରି ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରାଣ, ଲୋକକଥା, ଗ୍ରନ୍ଥ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଇତିହାସରେ କଳିଙ୍ଗର ସମୃଦ୍ଧ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । କଳିଙ୍ଗ ଅଧିବାସୀମାନେ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆର ମାଳୟ, ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପ ସହିତ ଦୁଃସାହସିକ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ଧାର୍ମିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୨୬୧ର ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ରାଜନୈତିକ ଘଟଣା ଐତିହାସିକ କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ କଳିଙ୍ଗର ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ବୀରମାନଙ୍କର ଅମର ଗାଥା । କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ଏକ ବୃହତ୍ ସାମରିକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତୀକ । କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ ଏହାର ପ୍ରମାଣ । କଳିଙ୍ଗର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ସମ୍ରାଟ ବୀରାଧିବୀରବର ମହାମେଘବାହନ ଐରଖାରବେଳ ଥିଲେ ଏ ଜାତିର ଅନ୍ୟତମ ବୀର ପୁଙ୍ଗବ । ତତ୍କାଳୀନ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାରେ କେବେ ଅବହେଳା କରିନଥିଲେ ।

କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ପ୍ରାଣର ସ୍ପନ୍ଦନ । ଏହା ସ୍ୱାଭିମାନ ଓ ଜାତୀୟତାର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ବିବେଚିତ । କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଶରୀରରେ ଶିହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଅତୀତ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଓ ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି କଳିଙ୍ଗର କାଳଜୟୀ ଇତିହାସ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ଅତୀତ ଗୌରବ ଓ ବୀରପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଦୁଃସାହସିକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ତାଙ୍କୁ ବିମୋହିତ କରିଥିଲା । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭା, ସମିତି, ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଓ ଆଲୋଚନାଚକ୍ରମାନଙ୍କରେ କଳିଙ୍ଗର ଗୌରବମୟ ଅତୀତ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭବକୁ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ ଓ ଭଲ ପାଉଥିଲେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ ଅତୀତ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଓ ଉତ୍ସାହ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସାହସୀ ଜନସାଧାରଣ । ନିର୍ଭୀକତା, ସାହସ, ଦୁଃସାହସିକତା, ବୀରତ୍ୱ, ତ୍ୟାଗ, ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ, ବଳିଦାନ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣାବଳୀ କଳିଙ୍ଗର ପରିଚୟ । ପାଇଲଟ ଟ୍ରେନିଂ ସମୟରେ ବିଜୁବାବୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହିତ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ କଳିଙ୍ଗ ସନ୍ତାନ ବୋଲି

ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଃସାହସିକ ଓ ଅନନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୀତି ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ହିରୋ ଅଫ୍ କଳିଙ୍ଗ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ସେ ଥିଲେ ଉଦ୍ୟମରତ । ଡକ୍ଟର ମାୟାଧର ମାନସିଂହ ଥରେ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦକୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଯେପରି ଲୋକପ୍ରିୟ କରାଇଥିଲେ, ସେପରି ଆଉ କେହି କରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ପଦବୀରେ ବିଭୂଷିତ କରିବା କୌଣସି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ ।

କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ । ଗରିବ ମେଧାବୀ ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ 'କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଟ୍ରଷ୍ଟ' ନାମକ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ କଳିଙ୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଐତିହାସିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦକୁ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରିବା ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବା ଦିଗରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦିତ କରିଥିବା କୃତବିଦ୍ ବିଜ୍ଞାନ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ମହନୀୟ ସ୍ମୃତିକୁ ସ୍ମରଣ କରିବା ଦିଗରେ ବିଜୁବାବୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହି କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାରର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । 'କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ' ଦ୍ୱାରା ୟୁନେସ୍କୋ ମାଧ୍ୟମରେ ୧୯୫୨ ମସିହାରୁ 'କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର' ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଆସୁଅଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୫୨ ଜଣ ଲୋକପ୍ରିୟ ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ 'କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର' ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି । ଅତୀତ କଳିଙ୍ଗର ସାହସୀ ସାଧବପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ବାଲିଯାତ୍ରା ସ୍ମୃତିକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବା ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ 'କଳିଙ୍ଗ ବାଲିଯାତ୍ରା' ଉତ୍ସବ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ଗୌରବ ଗାରିମାମୟ ଇତିହାସ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମାନସପଟ୍ଟରେ ସଦାସର୍ବଦା ଉଜ୍ଜୀବିତ ରହିଥିଲା । ସେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ସବୁ ସଂସ୍ଥା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ 'କଳିଙ୍ଗ' ନାମ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି, ଅର୍ଥନୀତି, ସହିତ ଜଡ଼ିତ ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ଏୟାର ଲାଇନ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ଆଇରନ୍ ଓ୍ୱାର୍କସ, କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର, କଳିଙ୍ଗ ରେଫ୍ରିଜେରେଟର, କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଇତ୍ୟାଦି । ବିଜୁବାବୁ ନିଜକୁ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳଙ୍କର ଦାୟାଦ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟତା ଓ ସ୍ୱାଭିମାନର ଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗବୀର ଓ କଳିଙ୍ଗର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖାରବେଳ ଉପାଧିରେ ବିଭୂଷିତ କରିବାରେ କେବେ ପଛେଇ ନଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ସ୍ପଷ୍ଟବାଦିତା ନିର୍ଭୀକତା, ଦୁଃସାହସିକତା ଗୁଣ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ କେହି କେହି 'କଳିଙ୍ଗ ବୀର' ନାମରେ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ କହୁଥିଲେ - 'ମୋ ସଂସ୍କୃତି ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତି, କଳାର ଉତ୍କର୍ଷ ପାଇଁ ମୋ ରାଜ୍ୟର ନାମ କଳିଙ୍ଗ । ଏହି କଳିଙ୍ଗ ମୋ ମା', ତା' ପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ଯଦି କିଛି କରିପାରିଲି, ତାହା ହିଁ ମୋ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ବ୍ରତ ହେବ ।' ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଆକାଶବାଣୀ ଓ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା - 'ପରଲୋକରେ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।' ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ମୋଟର ଗାଡ଼ି 'କଳିଙ୍ଗ ରଥ' ନାମରେ ନାମିତ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ଓ ବିଜୁବାବୁ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀଭାବେ ଜଡ଼ିତ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ପରିଚୟ ଓ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତୀକ । ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗକୁ ଯେପରି ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ତାହାର କୌଣସି ଉଦାହରଣ ନାହିଁ ।

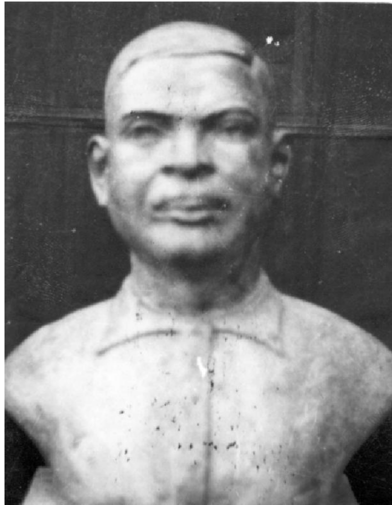
ଅଧ୍ୟାପକ, ଇତିହାସ ବିଭାଗ
ସନାତନ ହରିଚନ୍ଦନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ
ମଦନପୁର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା-୭୫୨୦୫୪

ମୁକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଭୀକ ସୈନିକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ

ଆରତୀରାଣୀ ଡାକୁଆ

ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗଦାନ କରି ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବରେଣ୍ୟ ବିପ୍ଳବୀ ଶହୀଦ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଅନ୍ୟତମ । ତାଙ୍କର ତ୍ୟାଗପୂତ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଏକ ମହାର୍ଘ୍ୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ସେ ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଶୋଷଣ ବିରୋଧରେ ସଂଘର୍ଷ ଓ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଏକ କାଳଜୟୀ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ମୁକ୍ତିଯୁଦ୍ଧର ସୁଦକ୍ଷ ସେନାନାୟକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଦେଶପ୍ରେମ, ଜାତୀୟତା, ସ୍ୱଦେଶ ବତ୍ସଳତାର ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଅବତାର । ନିଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ ପରିବେଷ୍ଟିତ ସୁଦୂର କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ମହାମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଚାର କରି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିଷ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ, ଦୁଃସାହସୀ ଓ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିବାରୁ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଶୋଷଣରୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ୧୮୯୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ତେନ୍ତୁଳିଗୁମ୍ମା ଗ୍ରାମର ଏକ ଭୂମିଆ ଆଦିବାସୀ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆଦର୍ଶ ଗୁଣାବଳୀ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାଙ୍କ ପିତା ପଦଲମ ନାଏକଙ୍କର ଚାକିରିରୁ ଅବସର ପରେ ମୁସ୍ତାଦା ପଦରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ନିରୀହ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ପ୍ରଶାସକମାନେ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଶୋଷଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବେଠି ଓ ବେଗାରି ଖଟାଉଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଆରକ୍ଷୀମାନେ ସରଳ ଓ ନିଷ୍କପଟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଭଳି ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ ଓ କଷଣ ଦେଉଥିଲେ, ତାହା ସମସ୍ତ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିସାରିଥିଲା । ସାହୁକାର ଓ ମହାଜନମାନେ ନିରକ୍ଷର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଠକିବାରେ କୌଣସି ଅବହେଳା କରୁନଥିଲେ । ଇଂରେଜ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବାହୁଛାୟା ତଳେ ରହି ମହାଜନମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଅତ୍ୟଧିକ ସୁଧ ଆଦାୟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବେଆଇନ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଚାଷଜମିକୁ ଜବରଦଖଲ କରି ନେଉଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କର ଓଜସ୍ୱିନୀ ବକ୍ତୃତା, ଦେଶପ୍ରୀତି ଓ ମହନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ଉପରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କଲା ।

୧୯୨୧ ମସିହାର ଐତିହାସିକ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ କୋୟା ଓ ବଣ୍ଡାମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଗରିଲା ଆକ୍ରମଣ କରି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଉଥିଲେ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସଂପୃକ୍ତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ରାଜଦ୍ରୋହୀ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ତାଙ୍କଠାରୁ ମୁସ୍ତାଦା ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନିଆଗଲା ଏବଂ ପଚିଶ ଏକର ଜମି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜମି ସରକାର ତାଙ୍କଠାରୁ ଫେରସ୍ତ ନେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଅବିବେକୀ ଓ ହୃଦୟହୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୀବ୍ର ଅସନ୍ତୋଷର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲା । କୋରାପୁଟର ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱସରାୟଙ୍କର ପ୍ରେରଣାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ । ୧୯୩୯

ମସିହାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାତିଲିଠାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରି ଗିରଫ ହୋଇ ଜେଲ ଗଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶହ ଶହ ଆଦିବାସୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଯାଇ ମାତିଲି ଥାନା ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ବିଦ୍ରୋହୀମାନେ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ପୋଲିସ ଗୁଳିରେ ଶହୀଦ ହେଲେ । ଜଣେ ପୋଲିସଙ୍କ ବନ୍ଧୁକର ବାୟୋନେଟ୍ ମାଡ଼ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ୧୯୪୨ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨ ତାରିଖ ସକାଳ ୬ଟା ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଗହଣରେ ନିଜ ବାସଗୃହର ଅଗଣାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଭଜନ ଗାନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ତାଙ୍କୁ ଓ ଚଉବନ ଜଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି କୋର୍ଟ ଚାଲାଣ କଲେ । ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର ସୋମନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଓ ତାଙ୍କ ଚଉବନ ଜଣ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ନାମରେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ଓ ନରହତ୍ୟା ମାମଲାର ବିଚାର କରାଗଲା । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ତେତିଶ ଜଣ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇଥିଲେ । କୋରାପୁଟରେ ସେସନ୍ସ ଜଜ୍ ଭି. ରାମନାଥଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ୧୮ ନମ୍ବର କେସ୍‌ର ବିଚାର ହୋଇଥିଲା । ମୂର୍ଖ ଆଦିବାସୀ ସେଣ୍ଡିଆ ଓ କେଶବ ପାତ୍ରଙ୍କ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖରେ ବିଚାରପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ ୩୦୨ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ରାୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଫରେଷ୍ଟ ଗାର୍ଡ଼ ଜି. ରାମାୟଙ୍କ ହତ୍ୟା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ମିଥ୍ୟାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ବିଚାର କରାଗଲା । ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୬ ତାରିଖ ଦିନ ତାଙ୍କୁ କୋରାପୁଟ ଜେଲ୍‌ରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଗଲା । ସେ ଥିଲେ ଆସାମୀ ନମ୍ବର ୬୬୧ । ସେହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ତଥା ବରେଣ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓ ଜାତୀୟ କବି ବୀର କିଶୋର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନଜୀବୀ ରାଧାଚରଣ ଦାସ ବିହାର ହାଇକୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଖାରଜ ହେଲା ।

୧୯୪୩ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୯ ତାରିଖରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୮ ତାରିଖ ରାତ୍ରିରେ ଜେଲ୍‌ରେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ଫାଶୀ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉପବାସ ପାଳନ କଲେ । ସେଦିନ ରାତ୍ରିରେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରାମୀ ନିସ୍ତବ୍ଧ ଓ ନିର୍ବିକାର ଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କର କାରାଗୃହରୁ ବାପୁଜୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଭଜନ ରାମଧୂନ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୯ ତାରିଖ ସକାଳ ୫ଟାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଗଲା । ବଳିଦାନ ଦିବସ ଅବସରରେ ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଶହୀଦଙ୍କ ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଗଭୀର ବିନମ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ
ରାଜେନ୍ଦ୍ରପଡ଼ା, ବଲାଙ୍ଗୀର-୭୬୭୦୦୧

ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସ ଅବସରରେ ଆୟୋଜିତ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉତ୍ସବରେ ରାଜ୍ୟ କୃଷି ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ନାୟକ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି । ୦୪.୦୨.୦୭

ଓଡ଼ିଶା ଓ ନେତାଜୀ

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଦାଶ

ଭାରତମାତାର ପ୍ରିୟ ସନ୍ତାନ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ତ୍ୟାଗବୀର ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ ୧୮୯୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ, ଐତିହାସିକ କଟକ ନଗରୀର ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରେ ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଙ୍ଗାଳୀ ପରିବାରରେ । ତାଙ୍କ ପିତା ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଆଇନଜୀବୀ ରାୟ ବାହାଦୂର ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଏବଂ ମାତା ଧର୍ମପରାୟଣା ପ୍ରଭାବତୀ ଦେବୀ । ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା କମ୍ ଗୌରବର ବିଷୟ ନୁହେଁ ଯେ, ଏହି ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତ ବିପ୍ଳବୀ ଯୁଗପୁରୁଷ ଆମର କଟକ ସହରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସୁଭାଷଙ୍କର ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା କଟକର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ୟୁରୋପିଆନ୍ ସ୍କୁଲରେ ୧୯୦୨ରୁ ୧୯୦୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ସେ ନିଜକୁ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟଶିକ୍ଷାର ଏହି ସୀମିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମଣିଷର ଚାରିତ୍ରିକ ଦୋଷଗୁଣ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଦେଖିଲେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଖାଲି ଯତ୍ନ ନେଉଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅହେତୁକ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଏ ଧରଣର ଭେଦଭାବ ପାତର ଅନ୍ତର ନୀତିରେ ବାଳକ ସୁଭାଷ ବୀତସ୍ପୃହ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ନିଜର ସନ୍ତାନସନ୍ତତିଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତନ ଥିବା ପିତା ଜାନକୀନାଥ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସୁଭାଷଙ୍କର ନାମ ଉପରୋକ୍ତ ସ୍କୁଲରୁ କାଟିଆଣି ତଦନାନ୍ତୀନ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଏକମାତ୍ର ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍‌ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ୧୯୦୯ ମସିହାରୁ ୧୯୧୩ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଭାଷ ଏହି ଐତିହାସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ସ୍କୁଲର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶରେ କିଶୋର ସୁଭାଷଙ୍କର ଚିନ୍ତାଚେତନାର ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ତ୍ୟାଗପୂତ ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ତାଙ୍କର ଏହି ଛାତ୍ର ଜୀବନରୁ ହିଁ ବିକଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସୁଭାଷଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର ଗତିପଥକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲର ଅବଦାନ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ନିଜେ ସେ ତାଙ୍କର ଅସମାପ୍ତ ଆତ୍ମଜୀବନୀ -Autobiography of a Indian Pilgrainର ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'I know how much I owe to this gem of a school in Orissa. I still remember my illustrious teachers and headmasters who disciplined me in my school days.' 'ବିପ୍ଳବର ସଂଜ୍ଞା ମୁଁ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ବାବୁ ବେଣୀ ମାଧବ ଦାସଙ୍କଠାରୁ ଜାଣିଲି । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ମୁଁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିନଥିଲେ ଦେଶର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କଥା ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କରିପାରିନଥାନ୍ତି ।' ସେ ସ୍କୁଲର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ହେଡମାଷ୍ଟର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଜଣେ ଜାତୀୟବାଦୀ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ବଳରେ ବ୍ରିଟିଶ କବଳରୁ ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାର ଶପଥ ନେଲି ।' ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦୁଇ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ କିଶୋର ସୁଭାଷଙ୍କ ମନରେ ସ୍ତୂପ ବାରୁଦ ଗଦାରେ ଏକ ଅନିର୍ବାପିତ ନିଆଁଝୁଲ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲା, ଯାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଆଗ୍ନେୟଗିରିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବସନ୍ତ ରୋଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୋକୁଆ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ନିଜର କେତେ ଜଣ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହ ଧନୀପୁତ୍ର ସୁଭାଷ ଖାଲି ପାଦରେ କଟକର ସାହିବସ୍ତିରେ ବୁଲି ରୋଗୀମାନଙ୍କର ସେବାଶୁଶ୍ରୁଷା କରିଥିଲେ । ପିତା ଜାନକୀନାଥ ପୁତ୍ରର ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ

କରିଥିଲେ । ତେବେ ପିତାଙ୍କ କଟକଣା ସୁଭାଷଙ୍କ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିନଥିଲା । କମ୍ ସମୟ ପାଠପଢ଼ି ସ୍କୁଲରେ ରେକର୍ଡ଼ ନମ୍ବର ରଖି ସହାଧ୍ୟାୟୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ କରୁଥିବା ସୁଭାଷ ୧୯୧୩ ମସିହାର ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍‌ସ ପରୀକ୍ଷାରେ ସମଗ୍ର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ସୁଭାଷଙ୍କର ଅଧ୍ୟୟନ କ୍ଷେତ୍ର କଟକର ମହାନଦୀ ତୀରରୁ କଲିକତାର ପୁଣ୍ୟତୋୟା ଜାହ୍ନବୀ ତୀରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ି ସୁଭାଷ ନିଜର ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ବଙ୍ଗଭୂମିକୁ ନିଜର କର୍ମଭୂମିରେ ପରିଣତ କଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର କର୍ମଧାରାର ସ୍ପନ୍ଦନ ଭାରତବର୍ଷରୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏକଦା ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ଛାତ୍ର ୟୁନିୟନ୍‌ର ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ବିଶିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବୀ କବି ମନମୋହନ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସୁଭାଷ କହିଥିଲେ, 'ଉତ୍କଳଭୂମି ତୁମର ଯେପରି ଜନନୀ, ମୋର ସେହିପରି ଜନନୀ ।' ୧୯୧୩ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ିବାପରେ ଯେତେବେଳେ ବି ସେ କଟକ ଗସ୍ତରେ ଆସିଛନ୍ତି ନିଜର ପ୍ରିୟ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶାକୁ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କର ବର୍ମାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲରେ (ଯେଉଁଠାରେ ଏକଦା ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ବନ୍ଦୀ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ) ବନ୍ଦୀଥିବା ସମୟରେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କୁ ଲେଖିଥିବା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚିଠିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିହୁଏ । ଉପରୋକ୍ତ ଚିଠିରେ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେହେତୁ ସିଲ୍‌ହଟକୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ମିଶାଇ ଦିଆଗଲା, ଗଞ୍ଜାମକୁ ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶାଇବା ପାଇଁ ସେ କଂଗ୍ରେସର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା ଶ୍ରୀନିବାସ ଆୟାଙ୍ଗାରଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇଛନ୍ତି । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭୟାବହ ବନ୍ୟା ଦୁର୍ଗତିରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ବଙ୍ଗଳାରୁ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଲା ତାହା ଜଣାଇବାକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଚିଠିରେ ସେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ନିଜର ଦେଶପ୍ରତି, ଜାତିପ୍ରତି ବିଶେଷତଃ ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ମମତା ଥିଲା । ୧୯୨୬ ମସିହାରେ ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲ୍‌ର ନିର୍ଜ୍ଜନ କୋଠରୀରୁ ଏ ଦେଶର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଗବେଷକ ପ୍ରଫେସର ନିର୍ମଳ କୁମାର ବସୁଙ୍କୁ ସେ ଲେଖିଥିଲେ - 'ଆପଣ ମୋ'ଠାରୁ କୋଣାର୍କ ବିଷୟ ଶୁଣି ସେଠାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରି ମୋ' ପାଖକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ତାହା ମୁଁ ପଢ଼ିଛି । ଆପଣଙ୍କ ପରିଶ୍ରମ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରତିପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ମୋ' ପକ୍ଷରେ କମ୍ ଆନନ୍ଦର କଥା ନୁହେଁ, କାରଣ ମୋର ଜନ୍ମ ଓଡ଼ିଶା ଭୂମିରେ ଓ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଏ । ଆପଣ ଯେଉଁଭଳି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିଛନ୍ତି, ମୋର ମଧ ସେହିଭଳି ଅଧ୍ୟୟନର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ଉପାୟ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ମୋର ଅତି ଆଦରର ଜିନିଷ ।'

୧୯୨୮ ମସିହାରେ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ପରଲୋକ ହେଲା । ଏ ଦାରୁଣ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ସୁଭାଷଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ କି ଗଭୀର କ୍ଷତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ତାହା ସେ ଏକ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ବାର୍ତ୍ତାରେ ଜଣାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଁ ଜନ୍ମ ଓ ଲାଳିତପାଳିତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗୋପବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ତାଙ୍କର ଅଭାବ ଯେପରି ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ମୁଁ ମଧ ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୋର ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ଓଡ଼ିଶାର ଯୁବକବୃନ୍ଦ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ବାହାରିପଡ଼ି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ପତାକା ଧରି ରଖିବେ । ଏହି କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ଶହ ଶହ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାହାରନ୍ତୁ, ତେବେ ଯାଇ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ମହାତ୍ମାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନିରର୍ଥକ ହୋଇନାହିଁ ।

୧୯୨୮ ମସିହାରେ କଲିକତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାର ତିନିଶହରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ସଭାପତି ମୋତିଲାଲ ନେହରୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଖଣ୍ଡବିଖଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଦାବୀପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋତିଲାଲ ଜଣାଇବାରୁ ଓଡ଼ିଶାର କର୍ମୀମାନେ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ସଭାସ୍ଥଳ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ଗମ୍ଭୀର ହେଲା ଯେ ମୋତିଲାଲ ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସମିତିର ସଭାପତି ସୁଭାଷଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ଓଡ଼ିଶାର ଦାବୀପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାର ତୁଙ୍ଗନେତା ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ଓ ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଉକ୍ତ ଦାବୀପତ୍ରରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ୧୯୨୮ ମେ ମାସରେ ବମ୍ବେଠାରେ ହୋଇଥିବା ଭାରତୀୟ ସର୍ବଦଳୀୟ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ନେତାଜୀ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକତ୍ରୀତ କରି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଭାବେ ମତପୋଷଣ କରିଥିଲେ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ ଯେ ସୁଭାଷଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ସୁପାରିଶ ଓ ସର୍ବଦଳୀୟ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତ ସରକାର ୧୯୩୫ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶାକୁ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ଭଲ ପାଉଥିବା ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ପରିଶେଷରେ ଓଡ଼ିଶା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେଲା ।

୧୯୨୦-୨୧ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସବୁଠାରୁ କ୍ଷମତାଶାଳୀ କମିଟି

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ୧୯୩୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି ନେତାଙ୍କୁ ସଭ୍ୟ ଭାବେ ମନୋନୀତ କରାଯାଇନଥିଲା । ସେହିବର୍ଷ ଗୁଜରାଟର ହରିପୁରା କଂଗ୍ରେସରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରୁଥିବା ନେତାଜୀ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଣଚାଳିଶ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଯୁବକ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବିଡ଼ମ୍ବନାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ୧୯୩୯ ମସିହାର ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ବାଚନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ନେତାଜୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ମନୋନୀତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମହତାବ ହିଁ ଭୋଟ ଦେବାରୁ ବିରତ ହୋଇଥିଲେ । ଅକୃତଜ୍ଞତାର ନିଦର୍ଶନ ଇତିହାସରେ ଏପରି କ୍ୱଚିତ ମିଳେ । ନିର୍ବାଚନରେ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ପୁନର୍ବାର ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ପାଇଁ ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ସୁଭାଷ ବୋଷ ଫରୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ୍ ନାମରେ ଏକ ସଂଗ୍ରାମପନ୍ଥୀ କର୍ମସଂସ୍ଥା ଗଠନ କଲେ । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଫରୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ୍‌ର ସଭାପତି ଭାବେ ସୁଭାଷ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ତାଙ୍କ କିଶୋର ଜୀବନର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ସଂଗ୍ରାମ ପୀଠ କଟକର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ପଡ଼ିଆରେ ପଚାଶ ହଜାର ସମବେତ ଜନତାଙ୍କୁ ଭାରତର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜର ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ବାଲେଶ୍ୱର ପୁରୀ ବ୍ରହ୍ମପୁର ପ୍ରଭୃତି ଗସ୍ତକରି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର କୁଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଭିହିତ କରାଇଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସୁଭାଷ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଓ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କଲିକତାସ୍ଥିତ ବାସ ଭବନକୁ ଡାକି ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ କେତେକ ସ୍ମରଣୀୟ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଇଛନ୍ତି, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅନ୍ୟତମ ।

କିଛିବର୍ଷ ପାଇଁ ସୁଭାଷ ଗୋପବନ୍ଧୁ ମେମୋରିଆଲ ଟ୍ରଷ୍ଟର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ସୁଭାଷଙ୍କର ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରୁ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରଥମ ଶଙ୍ଖନାଦ କରିଥିବା ଏହି କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ବୀରପୁରୁଷଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ କେବେବି ଭୁଲିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏନ୍: ୪-୨୦୫
ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୫

ଶହୀଦ ଦିବସ ଅବସରରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ପରିସରରେ ଜାତିର ଜନକ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ନିକଟରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଏବଂ ଯୁବସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକ । ୩୦.୦୧.୦୭

ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ

ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ - ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧାରଣା । ଏହାର ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କ ଅନୁଧ୍ୟାନ ନିମନ୍ତେ, ଉଭୟ ଧାରଣାର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ ଆବଶ୍ୟକ । ବିଭିନ୍ନ ମତବାଦୀମାନେ ଧର୍ମର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁମାନେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ, କର୍ମଫଳ, ଅବତାରବାଦ ଓ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଆଦିରେ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରକଟ କଲାବେଳେ, ଖ୍ରିଷ୍ଟାନମାନେ ଅନୁତାପ ଓ ପାପର ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ମତରେ ପ୍ରଭେଦ ହେତୁ, ଏକମାତ୍ର ସର୍ବଗୃହୀତ ଓ ସର୍ବସମ୍ମତ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମତ ହେଉଛି ଯେ, ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସଂପର୍କରୁ ହିଁ ଧର୍ମଧାରଣାର ସୃଷ୍ଟି । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସଂପର୍କ ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନଯାପନ ହିଁ ସମାଜ । ଏ ଦୁଇଟି ମଣିଷ ଜାତିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରସ୍ପର ସହିତ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବରେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଓ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରେ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ପ୍ରଭାବ ଥିଲା । ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶ ଶାସନରୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ଲୋପ ପାଇଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜ ଶାସନର ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳରେ ଅଦାଲତରେ ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାରରେ ପଣ୍ଡିତ ଓ କାଜିମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନିରୂପିତ ଥିଲା । ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ । ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ହିଁ କେତେ ଧର୍ମ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି, ଯଥା- ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓ ଶିଖ୍ ଧର୍ମ । କୁହାଯାଏ ଯେ, ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ, ଟ୍ରେନରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଗମନାଗମନ ଓ ଉଇଲସନ୍ ହୋଟେଲରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକତ୍ର ଭୋଜନ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରୁ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଭାବ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ମାନବ ଜାତିର ସମାନତା

ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ପରିସ୍ଥିତିର ବିଭିନ୍ନ ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜରେ କେତେକ ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନତା ରହିଛି । ଗ୍ରୀଷ୍ମାଞ୍ଚଳ, ହିମବରଫ ଅଞ୍ଚଳ ଆଦି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମାନବ ଶରୀରର ଉତ୍ତାପ ସମାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଓ ଜାଗାରେ ଶିଶୁଟିଏ ଜନ୍ମ ହେବା ମାତ୍ରକେ କୁଆଁ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି କ୍ରନ୍ଦନ କରେ । ଗବେଷକମାନଙ୍କ ମତରେ କୁଆଁ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ 'କୋ ଅହଂ' ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ କିଏ ? ସେହିପରି ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଅଣଚାଶ ପବନ ବହେ, ଲୋକେ ସଅଁ ସଅଁ କହନ୍ତି, ତାହା ସୋ ଅହଂ ସଂଗେ ସମାନ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ସେହି । କସମୋନଟମାନେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ, ତାହା ଆମେ ପୂଜା ଆରାଧନାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା 'ଓଁ' ସହିତ ସମାନ । ପୃଥିବୀରେ ନାନାଦି ଭାଷା ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଭାବ ପ୍ରକାଶର ଦୁଇଟି ମାଧ୍ୟମ ସମସ୍ତ ଜାଗାରେ ବିଦ୍ୟମାନ - ତାହା ହେଉଛି ଆଖିରେ ଲୁହ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ଓ ଓଠରେ ହସ - ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶର ମାଧ୍ୟମ । ଏଇ କୋ ଅହଂ ଓ ସୋ ଅହଂରୁ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ମାନବର ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା । ମୁଁ କିଏ, କ'ଣ ଏ ସଂସାର, କିପରି ଏହାର ସୃଷ୍ଟି, ମୋର ଏଥିରେ ସ୍ଥାନ କ'ଣ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀରୁ ମନୁଷ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ବାହ୍ୟଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତି, ଯେ ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅଚିନ୍ତନୀୟ, ତାକୁ ଅନୁଭବ କଲା । ସେହି ହେତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମମାନେ ସମସ୍ତ ବାହ୍ୟିକ ବସ୍ତୁ ଯଥା- ପାଣି, ପବନ, ଆକାଶ, ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି ଆଦିଙ୍କୁ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ମନେକରି, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେବତା ମନେ କରି ପୂଜା କଲେ । ଏହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତିରୁ ମଣିଷ ମନରେ ଦେବତା ଚେତନାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନତମ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଋଗ୍‌ବେଦ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ତୁତିରେ ଭରପୂର । ଅଗ୍ନି, ବରୁଣ, ଯମ (ମୃତ୍ୟୁ) ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କର କଳ୍ପନା କମ୍ । ଋଗ୍‌ବେଦର ରୁଦ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମହାଦେବ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଜୋରାଷ୍ଟ୍ରାନିୟାନ (ପାର୍ଶି)ମାନେ ଅଗ୍ନି ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଆଉ କେତେକ ସର୍ପ ପୂଜା କରୁଥିଲେ ଓ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନେ ନାଗ, ପାତାଳର କଳ୍ପନା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଗର୍ତ୍ତ ଦେଖି ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଈଶ୍ୱର ଧାରଣା - ପ୍ରକୃତିର ଏ ସମସ୍ତ ରୂପର ପୂଜା କରି ମଧ, ମାନବ ସମାଜ ଜନ୍ମ ରହସ୍ୟ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁ, ବ୍ୟାଧି, ମାତା ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନ ଧାରଣ, ବୃକ୍ଷର ଜନ୍ମ, ଫଳପୁଷ୍ପ ଧାରଣରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ନିହିତ ବୋଲି ଧାରଣା କରିବାରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଭଗବାନ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା (ବ୍ରହ୍ମା), ପାଳନ କର୍ତ୍ତା (ବିଷ୍ଣୁ) ଓ ସଂହାର କର୍ତ୍ତା (ମହେଶ୍ୱର) ମାନସପଟ୍ଟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ନେଲେ । ଏ ସଂସାର ବିଷୟରେ ଅବହିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତିନୋଟି ପନ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ଧର୍ମ ବା ବିଶ୍ୱାସରପନ୍ଥା, ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ସାଧନାର ପନ୍ଥା ଓ ତୃତୀୟଟି ହେଲା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥା । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥାରେ ପୁଣି ବିଭେଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ପନ୍ଥା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ଯୁକ୍ତି ଓ ବିଚାରର ପନ୍ଥା । ଏଇ ତର୍କ ବୁଦ୍ଧି ଆଧାରିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କୌଣସି କଥା ବିଚାର ବା ଯୁକ୍ତି ସମ୍ମତ ନହେଲେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । 'ବିଶ୍ୱାସେ ମିଳଇ ହରି-ତର୍କେ ବହୁ ଦୂର' ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଦିଗ - କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମଧାରଣା ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନଯାପନ କିପରି କରିବାକୁ ହେବ, ତାହାର କ୍ରମବିକାଶ ଘଟିଲା । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ବେଦ ଓ ଉପନିଷଦର ଭାବନା ସବୁକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ 'ଗୀତା'ର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ଭଗବତ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ତିନୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପନ୍ଥା ସୂଚାଇ ଦିଆଗଲା, ଯଥା- କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗ । ଯେଉଁସବୁ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରକଟ ନିମନ୍ତେ ଗୀତା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯଥା- ବାଂସାସି ଜୀର୍ଣ୍ଣାଣି - ବିଦାୟ, ଯଦା ଯଦା ହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗ୍ଲାନିର୍ଭବତି ଭାରତ, କର୍ମଣ୍ୟାବ୍ୟାଧିକାରସ୍ତେ ଅଥବା ନା ଶତ୍ରୁ-ନା ମିତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ଧାରଣା ସବୁ ବେଦ, ଉପନିଷଦରେ ଥିଲା । ଗୀତା ଏ ସମସ୍ତର ସାରକୁ ଏକତ୍ର କରି ପରିବେଷଣ କଲା । କୁହାଯାଏ ଯେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉପନିଷଦ ନାମ୍ନୀ ବିଭିନ୍ନ ଗାଭୀମାନଙ୍କର ଦୁଗ୍ଧ ଦୋହନ କରି ଏକତ୍ର କରି ଗୀତାରେ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

ବାଇବେଲରେ ମଧ କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଅନୁରୂପ ଚିନ୍ତାଧାରା ଭିନ୍ନ ନାମରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ସେଣ୍ଟ ପିଟର ଓ ସେଣ୍ଟ ଜେମସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ତମ କର୍ମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା କର୍ମଯୋଗର ଅନୁରୂପ । ସେଣ୍ଟଜନ, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେମ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ତାହା ଭକ୍ତିଯୋଗର ଅନୁରୂପ । ସେଣ୍ଟପଲ ଜ୍ଞାନ ମାର୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ 'କୋରାନ' ସେଇପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ କିପରି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନଯାପନ କରିହେବ ସେଇ ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ।

ସମସ୍ତ ଧର୍ମରେ କିଛିଟା ସାଧନା, କୃଚ୍ଛ ସାଧନା, ଉପବାସ ଓ ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ଦେବାର ବିଧାନ ଥାଏ । ତାହା ସହିତ କିଛିଟା କର୍ମ କର୍ମାଣୀ ଓ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ମଧ ଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ବାହ୍ୟ ଆଚରଣ । ଋଗବେଦରେ ଯାଗଯଜ୍ଞର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଥିଲା । ସବୁ ରାଜା ମହାରାଜା ଓ ଋଷି ମୁନିମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଯଜ୍ଞ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପୁରାଣ ଯୁଗରେ ଯଜ୍ଞ ହ୍ରାସ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମର ମୌଳିକତା ହ୍ରାସ ପାଇ, ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ଓ ଧର୍ମୀୟ କର୍ମକାଣ୍ଡର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରୁ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ଓ କର୍ମକର୍ମାଣୀ ହ୍ରାସ କରି ପୁଣି ବୈଦିକ ଯୁଗର କର୍ମ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଫେରିଯିବା ନିମନ୍ତେ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଏହା ଉତ୍ତର ଭାରତ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରେ ବେଶ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦଙ୍କ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଓ ଦୟାନନ୍ଦ ଆଙ୍ଗଲୋଭାରତୀ ଇଂରାଜୀ ମାଧମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସବୁ ସାରା ଭାରତରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବରେ କିଶୋର କିଶୋରୀଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ଓ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

ସମସ୍ତ ବହୁଳ ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ବିଚାର କଲେ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ଅଧିକ । ଇସ୍‌ଲାବ ଧର୍ମର ରମ୍‌ଜାନ, ଇଦ୍ ଓ ବକର-ଇଦ୍ ଆଦିରେ ଉତ୍ସବ କର୍ମ ଓ ସାଧନା ଅଧିକ । ଖ୍ରିଷ୍ଟାନମାନଙ୍କର ଇଷ୍ଟର ଓ ବଡ଼ଦିନ ଉତ୍ସବ ଅଧିକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ପରି ସାରାବର୍ଷ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ । ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଧର୍ମରେ ସାଧନାର ମାତ୍ରା ଅତ୍ୟଧିକ ଓ କଷ୍ଟଦାୟକ । ଜୈନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀଙ୍କୁ ପରିଣତ ବୟସରେ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର କାମନା ବିହୀନ ଜୀବନଯାପନ ଏକପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ । କୁହାଯାଏ ଯେ, କାମନା ଓ ଜୀବନର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ହେଉଛି ମାନବ ଓ କାମନା ବିରହିତ ହେଲେ ମଣିଷ ଭଗବାନ ହୋଇଯିବ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଏ କଠିନ ଦର୍ଶନ ହେତୁ, ଏହା ଭାରତବର୍ଷରେ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ ଓ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଏହା ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଛି, ସେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହା ସ୍ଥାନୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଲୋକାଚାର ସହିତ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ନୂତନ ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଯଥା- ତିବତରେ ତନ୍ତ୍ରବାଦ ସହିତ, ଚୀନରେ କନଫୁସିୟସ୍‌ଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଓ ଜାପାନରେ Shaontism ସଂଗେ ମିଶି ନୂତନ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି ।

ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଏମ୍.ଏନ୍. ଶ୍ରୀନିବାସଙ୍କ ମତରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଉତ୍ସବ ବେଶୀ, ସେ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳା କମ୍ ଓ ଯେଉଁଠାରେ କୃଚ୍ଛ ସାଧନା ବେଶୀ - ସେଠାରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ମୌଳିକତାବାଦ ଅଧିକ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ ଧାର୍ମିକ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ, ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବରେ ପରିଣତ ହୋଇ (ଯଥା- ହୋଲି, ଦୀପାବଳୀ) ସମାଜକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ସମନ୍ୱୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଓ ଲୋକଙ୍କ ମନରୁ ଧର୍ମଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇଲେ ମଧ ଉତ୍ସବ, ଅନୁଷ୍ଠାନ, ପୂଜାକର୍ମ, ଯାଗ ଇତ୍ୟାଦି ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକର ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା - ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏକ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଯେ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ସମାଜ ଉପରେ କାଳକ୍ରମେ ହ୍ରାସ ପାଇଯିବ ଓ ଏହା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧାରଣା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ରହିବ । କେତେକ ମତ ଦେଲେ 'God is dead but this is not a universal blessing' ଅର୍ଥାତ୍ ଈଶ୍ୱର ବିଲୋପ ହୋଇଗଲେଣି କିନ୍ତୁ ଏହା ସମାଜ ପକ୍ଷରେ ହିତକର ନୁହେଁ । ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ମାନବ ତ ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠରେ ପଦାର୍ପଣ କଲା ଓ ସବୁ ରହସ୍ୟର ମୂଳ ଓ ଚେର ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଗଲାଣି, ତେଣୁ ଆଉ ଈଶ୍ୱର ଧାରଣର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ । କାର୍ଲମାର୍କସଙ୍କ ମତରେ 'Religion is opium of the people' । ଲୋକଙ୍କର ଏଇଟା ଗୋଟଏ ନିଶା । ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଗୀର୍ଜା ସବୁ ବନ୍ଦ ହେଲା ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟାପାର ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା । ବସ୍ତୁବାଦର ଆକ୍ରମଣ ଓ ତାଡ଼ନାରେ ଧର୍ମଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇଲା ।

ବସ୍ତୁବାଦ କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଧର୍ମ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରସବୁ ପଶ୍ଚିମ ଜଗତରେ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ (ଭାଟିକାନ ବ୍ୟତୀତ) ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଏସିଆରେ ଦୁଇଟି ଧର୍ମଭିତ୍ତିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ହେଲା - ଯଥା- ଇସରାଇଲ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ । ଇସରାଇଲ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଆସି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଇଉରୋପିଆନ ଓ ଆମେରିକାନ ଇହୁଦୀ ବାସ କଲେ ଓ ଧର୍ମକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ମୁଖ୍ୟକାରକ ବୋଲି ମାନି ନେଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଧର୍ମ ଓ ବସ୍ତୁବାଦର ପ୍ରଥମ ସଂଘର୍ଷ ହେଲା ଇରାନରେ । ଇରାନର ଶାହା ଦେଶରୁ ପଳାୟନ କଲେ ଓ ଇରାନରେ ଧର୍ମଭିତ୍ତିକ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଆମେରିକୀୟ ବସ୍ତୁବାଦୀ ସଭ୍ୟତାର ପରାଜୟ ଘଟିଲା । ଧର୍ମ ଓ ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକତାବାଦର ଏ ସଂପର୍କ ଚିରନ୍ତନ ।

କମ୍ୟୁନିଜିମର ଅବକ୍ଷୟ ପରେ ରୁଷିଆ, ପୋଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକାର ନିକାରାଗୁଆ ଓ ଉତ୍ତର କୋରିଆରେ ଧର୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଛି । ଜାପାନ, ଚୀନ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲାଣି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କେତେକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମତବ୍ୟକ୍ତ କଲେଣି । Fritjor Capra ତାଙ୍କ ଜନପ୍ରିୟ ପୁସ୍ତକ 'Tao of Physics'ରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ 'ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟ ରହସ୍ୟବାଦରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଧର୍ମର ଅର୍ଥ ବାହ୍ୟ ଆଭରଣ ନୁହେଁ, ତାହାର ଅର୍ଥ- ସଦଚିନ୍ତା, କରୁଣା, ସଦ୍‌ଭାବନା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଣମାଧ୍ୟମ ଅଣଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବରେ ଧର୍ମଭାବ ବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ରୋମର ସେଣ୍ଟ ପିଟର ସ୍କୋୟାରରେ ଯୀଶୁଙ୍କର ଶେଷ ଭୋଜନର ଉତ୍ସବ । ମକ୍କାର କାବାରେ ହଜ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ, କୁମ୍ଭମେଳାରେ ସ୍ନାନ ଓ ରଥଯାତ୍ରାରେ ସିଧାପ୍ରସାରଣ ସାଧାରଣ ଜନତା ମନରେ ଧାର୍ମିକ ଚେତନାର ପୁନଃବିକାଶ ଘଟାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ବସ୍ତୁବାଦୀମାନେ ଟେଲିଭିଜନରେ ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଆଦିର ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଟେଲିଭିଜନରେ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣରେ ପର୍ଶୁରାମ ଅବତାରରେ ରାଜଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଧର୍ମର ପୁନଃପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରତିଫଳିତ । ଏହା ଏକ ଶୁଭ ସଂକେତ ଓ ଏହା ଲୋକଙ୍କୁ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ଗମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦିଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିବ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ ରାଜନୀତି ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଧର୍ମ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜନତାଠାରୁ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଇରାନରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ପରିଚାଳନା କରୁଛି । ଇରାନର ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କଠାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ।

ଧର୍ମରେ ମୌଳିକତାବାଦ ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା

ଧାର୍ମିକ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଧର୍ମଗତ ମୌଳିକବାଦ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଦେଶରେ ଓ ଧର୍ମରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ମୌଳବାଦୀମାନେ ଭୌତିକ ସଭ୍ୟତା, ଧର୍ମଭାବକୁ କଳୁଷିତ କରେ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଓ ଧର୍ମର ପବିତ୍ରତା ଓ ଶୁଦ୍ଧତା ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନାନାଦି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ କେତେକ ଆଧୁନିକତା ଧାରା ପ୍ରତି ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ତା' ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ । ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଅଧିକ, ସେଠାରେ ମୌଳବାଦୀ ଅଧିକ । ସେମାନେ ଜୀବନଧାରା ଓ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଧର୍ମାନୁମୋଦିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଦାବୀ କରନ୍ତି । ସେ ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ଓ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ହିଂସାର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି । ଅଧୁନା ଜଗତରେ ଇସ୍‌ଲାମ ଧର୍ମରେ ମୌଳିକତାବାଦ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି । ହିନ୍ଦୁ ଶିଖ ଧର୍ମରେ ମୌଳବାଦୀମାନେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମକରି ବିଶେଷ ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି । ଆଫ୍‌ଗାନିସ୍ଥାନରେ ମୁସ୍‌ଲିମ ମୌଳବାଦୀମାନେ ବର୍ମୀୟାନଠାରେ ଥିବା ଐତିହାସିକ ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ଏପରି ଆଚରଣ ସମାଜ ପକ୍ଷରେ କ୍ଷତିକାରକ । ଅନ୍ୟର ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଉଚିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଧର୍ମ ଭାବର ପୁନଃ ଜାଗରଣ ହେଲେ ସମାଜ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେବ ଓ ଜନସାଧାରଣ ମାନସିକ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ ।

ମୌଳିକତାବାଦ ହେତୁ ଧର୍ମ ସମାଜରେ ଏକ ବିଭେଦକାରୀ ଶକ୍ତି ଭାବରେ ପୁଣି ଆବିର୍ଭାବ କରିଛି । ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆରେ ଅଶାନ୍ତି, ପୂର୍ବତନ ଯୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆରେ ଗୃହ ଯୁଦ୍ଧ, ସୋଭିଏଟ୍ ଇଉନିୟନର ଅବକ୍ଷୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଏସିଆରେ ନୂତନ ମୁସଲମାନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି, କାଶ୍ମୀରରେ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ, ପଞ୍ଜାବରେ ଘଟିଥିବା ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଭାରତରେ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପଛରେ ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମାନ୍ଧତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ ।

ନିଜର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ସାମୂହିକ ଓ ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ନକରି, ଧର୍ମକୁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଦେଶ ଓ ସମାଜମାନଙ୍କରେ ଅସ୍ଥିରତା ସୃଷ୍ଟି କରା ହେଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନମାନ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାହତ ହେଉଛି । ସବୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ନେତାମାନଙ୍କର ଏ ଦିଗରେ, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଓ ସହନଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି କରାଇବାରେ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି । ତା' ନ ହେଲେ ହାର୍ଭାର୍ଡ଼ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକ ସାମୁଏଲ ହଣ୍ଟିଙ୍ଗଟନଙ୍କର 'Clash of Civilization'ରେ ଦେଇଥିବା ଭବିଷ୍ୟତ ବାଣୀ ସତ୍ୟ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ଓ ପ୍ରଗତି ବ୍ୟାହତ ହୋଇପାରେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଇସ୍‌ଲାମିକ ମୌଳବାଦୀମାନଙ୍କର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସମ୍ଭବ ।

ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ସାଂପ୍ରତିକ ଅବସ୍ଥା

ଭାରତ ଏକ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ଦେଶ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶତକଡ଼ା ୮୨% ଲୋକ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ହିଁ ଦେଶର ଧାର୍ମିକ ମୂଳସ୍ରୋତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଏଇପରି ଏକ ଧାର୍ମିକ ମୂଳସ୍ରୋତ ଥାଏ ଓ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସରେ କ୍ୟାଥଲିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ମୂଳସ୍ରୋତ । କୌଣସି ଦେଶରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆମ ଦେଶରେ ହଜ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରଦାନ କରାହେଉଛି ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରାହେଉଛି । ସବୁଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ଚଳାଇବା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାବଧାରା ଏକ ବୋଲି ବୁଝାଇବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ଏ ଉଦ୍ୟମରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିନଥିଲେ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ସଂଖ୍ୟାଧିକ, ସେମାନେ ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ଓ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ନିଜ ଧର୍ମର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ସେହି ଉଦ୍ୟମରୁ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହିନ୍ଦୁ । ଆମେରିକାରେ ସେଇପରି Inter-faith ନାମକ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କୁ ମୂଳଧର୍ମ ସହିତ ମିଳିମିଶି ଚଳିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ କେତେଜଣ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଧର୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କେନ୍ଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ, ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମସ୍ତେ ଅନୁପାଳନ କରିବେ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପୋପ, ଇମାମ, କାବା ପରି କୌଣସି ଏକକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁକି ଦେଓବନ୍ଦୀ ବା ଇରାନ ପରି କୌଣସି ସର୍ବମାନ୍ୟ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ ।

ଧର୍ମରକ୍ଷାକାରୀ ପୁରୋହିତ, ପୂଜକଶ୍ରେଣୀ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଆଉ ସମ୍ମାନିତ, ଆଦରଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ସେ ବୃତ୍ତିରେ ଆଉ ଅର୍ଥ ଓ ସମ୍ମାନ ନଥିବାରୁ, କୌଣସି ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଉ ସେ ବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ପାଦ୍ରୀ ଅଥବା ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ମୌଲବୀ ହେବା ନିମନ୍ତେ କେତେକ ବର୍ଷର ଧାର୍ମିକ ଶିକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ଯୁବକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ, ସେଥିରେ ବୃତ୍ତିଗତ ପାରଙ୍ଗମତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ବୃତ୍ତି ଜନ୍ମ ଓ ଜାତିଗତ ନ ହୋଇ, ଯୋଗ୍ୟତାଭିତ୍ତିକ ହେଲେ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନୀୟ ଓ ଆଦରଣୀୟ ହେବ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କ୍ରମ ବିକାଶ

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କ୍ରମବିକାଶରେ ବେଦ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ଗୀତା, ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ଧାରଣା ଓ ସର୍ବଶେଷରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଯୁଗପୁରୁଷ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଓ କୃଷ୍ଣ-ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ନେଇ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା, ପରମ୍ପରା, ଧର୍ମ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ଧର୍ମ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା, ସେମାନେ କିଏ ? ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତା ନା ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଦେହଧାରୀ ମଣିଷ । ଏକ କଳ୍ପନା ପ୍ରସୂତ ଆଦର୍ଶ ଚରିତ୍ର ବା ବାସ୍ତବବାଦୀ ଦେହଧାରୀ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନଧାରାର ଦିଗଦର୍ଶକ । ପୁରାତନ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ - ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜଣେ ଐତିହାସିକ ବ୍ୟକ୍ତି - ଯେପରି ବୁଦ୍ଧ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ମହାବୀର ଓ ଆକବର ।

ଛନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ ତାଙ୍କୁ ଦେବକୀ ପୁତ୍ର ଓ ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସେ ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କଠାରୁ ଅକ୍ଷୟ, ଅଚ୍ୟୁତ ଓ ପ୍ରାଣର ଧାରଣା ପାଇଥିଲେ । ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କର ଉପନିଷଦବାଣୀ ଓ ଗୀତାର ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ମେଘାସ୍ଥନିସ୍ ମଧ୍ୟ (୩୨୦ ବି.ସି.) ମଥୁରା ଓ କୃଷ୍ଣପୁର କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ ଜଣେ ଗ୍ରୀକ୍ ପଣ୍ଡିତ ହେଲିଓଡୋରସ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କ ଦେବତା 'God of God' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ସେ ଜଣେ ଅବତାରୀ ଓ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ଗ୍ରହଣର କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା' ତାଙ୍କର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ । ଗୀତାର ଲେଖକ ହେଉଛନ୍ତି ମହାମୁନି ବ୍ୟାସଦେବ । ଗୀତାଟି ମହାଭାରତର ଭୀଷ୍ମପର୍ବର ଅଂଶବିଶେଷ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ୭୦୦ ଶ୍ଳୋକ ବୁଝାଇବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ସାରାଂଶ କହିଥିବେ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହାର କଳେବର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବ ।

ଗୀତାର ମହତ୍ୱ କ'ଣ ? କାହିଁକି ପୃଥିବୀର ସବୁ ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ଜର୍ମାନୀରେ ଏହାର ଏତେ ଆଦର । କେତେକ ପଣ୍ଡିତ ଏହାକୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗ୍ରନ୍ଥ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ଏକ ଉପନିଷଦ । ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ଓ ଉପନିଷଦମାନଙ୍କ ପରି ଏହି ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ତ୍ରୟ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଜୀବନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପରିଚାଳିତ କରିଆସିଛନ୍ତି ।

ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଏକ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗ ଗ୍ରନ୍ଥ ଥିଲା ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ କୃଷ୍ଣ-ବାସୁଦେବ ପରମ୍ପରା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଗଲା ।

ପ୍ରକୃତ ମତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବତାର ସମୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱାସ ଓ ମତଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା - ବୈଦିକ ଯାଗଯଜ୍ଞ, ଉପନିଷଦର ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାଂଖ୍ୟ ଦ୍ୱୈତବାଦ ଓ ଯୋଗ ତପସ୍ୟା, ଗୀତା ଏ ସମସ୍ତର ସମନ୍ୱୟ ଆଣି କର୍ମ, ଭକ୍ତି, ଜ୍ଞାନ, ଯୋଗ ଓ ଆସନର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠାରେ, ତା'ର ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଲା । ସେଥିଯୋଗୁଁ କୁହାଯାଏ ଯେସବୁ ଉପନିଷଦ ଗାଭୀମାନଙ୍କର ଦୁଗ୍ଧ ଦୋହନ କରି ତାକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୀତା ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପୃଥିବୀବାସୀଙ୍କୁ ଓ ବିଶେଷ କରି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଶୀତଳ କରିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଇଛି ।

Aldous Huxley - 'The Gita is one of the dearest and most comprehensive summeries of the perennial phylosophy ever to have made. Hence its enduring value, not only for Indians but for all mankind.'

ଗୀତାରେ ଅନେକ କଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୂଳମନ୍ତ୍ରଟି ହେଲା, 'କର୍ମଣ୍ୟେ ବାଧିକାରସ୍ତେ ମା' ଫଳେଷୁ କଦାଚନ' । କର୍ମ କରିଯାଅ- ଫଳ ତା'ର ମନକୁ ଆସିବ । ଫଳ ଆଶା କରି କର୍ମ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା- ଧର୍ମ ପଥରେ ରୁହ । ଧର୍ମ ପଥରେ ରହିଲେ - ଭଗବନ ତୁମକୁ ସହାୟ ହେବେ । ଅଧର୍ମରେ ରହିଲେ ବିନାଶ କରିବେ ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସମୟର ସମାଜ -

ଆମ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଦୁଇପ୍ରକାର କୃଷ୍ଣ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ହରିବଂଶ, ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣ ଓ ଭାଗବତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଅପରଟି ହେଲା- ମହାଭାରତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ।

ରାମାୟଣ ଯୁଗ ଓ ମହାଭାରତ ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ତଫାତ୍ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ । ରାମାୟଣ ଯୁଗରେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଗର୍ବୀ ଓ ଉଦ୍ଧତ ହେବାରୁ ଓ ଦେବ-ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ମାନରେ ହେଳା କରିବାରୁ - ବ୍ରାହ୍ମଣ ପର୍ଶୁରାମ ବହୁବାର ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମିକୁ ନିଃକ୍ଷତ୍ରିୟ କଲେ । ଫଳରେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଆଉ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଯାଗ ଯଜ୍ଞକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଉପରେ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମ ଦାନବ ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ନିଧନ କରି ବୈଦିକ ସଭ୍ୟତାକୁ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ମହାଭାରତ ଯୁଗ ବେଳକୁ ଆସୁରିକ ଭୟ ନଥିଲା । ମାନବ ସମାଜ, ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ତା'ର ଜାତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସମାଜ ଗଠନ କଲାବେଳେ - ଅନ୍ୟମାନେ କିରାତ ଓ ନିଷାଦ ହୋଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବା ଜନପଦ ବାହାରେ ରହୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧାରଠାରୁ ମଣିପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟରେ ଦେଶ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଶିଶୁପାଳ, କଂସ, ଜରାସନ୍ଧ ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପରି ଆତ୍ମଗର୍ବୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭରପୂର ଥିଲା । ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ହେତୁ, ଦେବପୁତ୍ର ଭୀଷ୍ମ ଓ କର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ କୌରବଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ରାଜା ଓ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଅହଂକାରୀ ହୋଇ, ଏପରିକି ପାଣ୍ଡବମାନେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଅନ୍ଧପୁତ୍ର ଅନ୍ଧ, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସୁତପୁତ୍ର ବୋଲି ପରିହାସ କରିଥିଲେ ଓ ଦ୍ରୁପଦ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଭିକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ କହି ଅପମାନିତ କରିଥିଲେ । ଏ ସମସ୍ତେ ଅହଂକାରର ଫଳ ଭୋଗ କଲେ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଜା ଭାବରେ, କୁଟନୀତିଜ୍ଞ ଭାବରେ, ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଭାବରେ, ଦୁଷ୍ଟନାଶକ ଭାବେ, ମାନ ଖର୍ବକାରୀ ଭାବେ ସଫଳ ହୋଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ମାନଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଦେଶରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ସଫଳ ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମିର ଏକତ୍ରିକରଣ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଦୃଢ଼ୀକରଣ କଲେ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ସେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ନମସ୍ୟ ଦେବତା ଓ କାଳଜୟୀ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଧହୁଏ ଅଧର୍ମ, ଅହଂକାର ଓ ଆତ୍ମ ପ୍ରବଞ୍ଚନାର ବିନାଶ ନିମନ୍ତେ ଏଇପରି ଏକ ଯୁଗପୁରୁଷଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଧ ହେଲାଣି । ସମାଜରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ତାହା ସହାୟକ ହେବ ।

ଡି-୨୮
ବି.ଜେ.ବି. ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ

(ମାର୍ଚ୍ଚ-୮, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମହିଳା ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ)

ନମ୍ରତା ଚଢ଼ା

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନାରୀକୁ ଅବଳା ଦୁର୍ବଳା ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଛି । ଆଜି ସେସବୁର ଅବସାନ ଘଟିଛି । ନାରୀ ପୁରୁଷ ସହିତ ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଛନ୍ତି, ମାତୃଶକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ ଦେଶର ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଶ୍ୱର ସବୁଠି ଆଜି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଦେଇଛି । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହିଳାବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ନାରୀକୁ କେତେକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତେବେ ଦୁଃଖର କଥା ହେଉଛି, ହୁଏତ ଏହି ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ନାରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସଚେତନ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏହାର ଅପବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି ।

ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଯାଇପାରିଲେ, ଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ଅଶିକ୍ଷିତ ଜନସାଧାରଣ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ । ଗାଁଗହଳିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସହର-ବଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ପରିବେଶରେ ରହୁଥିବା ନାରୀ ସମାଜ ଏଥିରୁ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିପାରିବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସଚେତନ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ହିଁ ବାସ୍ତବରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଫଳରେ ଯୁଗ ଯୁଗରୁ ନାରୀ ପ୍ରତି ଚଳିଆସୁଥିବା ଘୃଣା ବା କୁତ୍ସିତ ମନୋଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ଏହି ଏମ୍ପାୱାରମେଣ୍ଟ ଫଳରେ ନାରୀ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ । କହିବା ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ, ଏକ ଭିନ୍ନ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ସମାଜର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହେବ ।

ସୃଷ୍ଟିର ଆଦିମ କାଳରୁ, ଆମର ସମାଜ ମା'ଠାରୁ ହିଁ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା । ଆଦିମ ମଣିଷ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହୁଥିଲେ ବି ନାରୀର ସ୍ୱାଧୀନତା ଥିଲା ଅଖଣ୍ଡ । ତା' ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ନଥିଲା । ମା'ର ନାମରେ ହିଁ ସନ୍ତାନ ପରିଚିତ ହେଉଥିଲା । ପରେ ପରେ ଆଦିମ ମଣିଷ କ୍ରମେ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା । ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ଘଟିଲା । ଏଇଠି ପୁରୁଷର ଆଧିପତ୍ୟ ଆସିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜ ହେଲା ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ।

ତା'ପରେ ଆସିଛି ବୈଦିକ ଯୁଗ । ଏହି ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ସମ୍ମାନଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଗାର୍ଗୀ, ମୈତ୍ରେୟୀ, ବିଶ୍ୱବାରା ଆଦି ବିଦୁଷୀ ନାରୀଗଣ ସମାଜର ଉଚ୍ଚ ସୋପାନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ । ବୈଦିକ ସମାଜ ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା ।

ବୈଦିକ ଯୁଗ ପରେ ପରେ ସମାଜ ନାନା ଉତ୍ଥାନ ପତନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗତିକରି ଆସିଛି । ବାରମ୍ବାର ବାହାରର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଅଧିକୃତ ହୋଇଆସିଛି । ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା ଏବଂ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅଧଃପତନ ଘଟିଛି । ଏଇଠି ନାରୀ ହୋଇଯାଇଛି ଉପଭୋଗର ଏକ ସାମଗ୍ରୀ । କେତେ ନାରୀ ଆତ୍ମାହୂତି ଦେଇଛନ୍ତି, କେତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ହୋଇଛନ୍ତି, ତା'ର ହିସାବ ନାହିଁ ।

ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ତଃପୁର ଭିତରେ ବନ୍ଦିନୀ ହୋଇ ରହିଗଲା । ନାରୀ ହୋଇଗଲା ବିଳାସବ୍ୟସନର ଏକ ବସ୍ତୁ । ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ନାରୀ ହୋଇଗଲା ବନ୍ଦିନୀ । ନାରୀ ଉପରେ ଚାଲିଲା ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର । ସେତେବେଳେ ନାରୀର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ଅଧିକାର ନ ଥିଲା ।

ଶେଷରେ ଆସିଥିଲା ଆଧୁନିକ ଯୁଗ । ମଣିଷ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଶିକ୍ଷିତ, ସଭ୍ୟ । ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଆଜିର ମଣିଷ ବହୁକିଛି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରିପାରିଛି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଇତିହାସ ଯଦି ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ଶତକଡ଼ା ସତୁରୀଭାଗ ମହିଳା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଠି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି, ନାରୀର କ'ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ ? ସେ କ'ଣ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଭାବେ ଜୀବନଯାପନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଛି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ।

୨୦୦୧ ମସିହାକୁ ବିଶ୍ୱର ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ଭାବେ ପାଳନ କରାଯାଇଛି । ବିଳମ୍ବରେ ହେଉପଛେ, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱ ଆଜି କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରିବାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସାରାବିଶ୍ୱରେ ଏ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ନେଇ ଆଜି ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଛି । ଯଦି ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସ ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ତିନି ଦଶକ ହେଉଛି ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଦଶକ । ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଅତ୍ୟାଚାରର ସୀମା ନାହିଁ ।

ଆଜି ବିଶ୍ୱ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳେ ମହିଳା ଜାତିପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ଏକ କଳଙ୍କିତ ଅଧ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଆରମ୍ଭରୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱଚେତନା ଉଦୟ ହୋଇଛି । ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ଆଜି ବିଶ୍ୱବାସୀ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ଦେଶରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଛି । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ଏହି ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଯୋଜନା ଯଦି ଠିକ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ, ତେବେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ହଜି ଯାଇଥିବା ସମ୍ମାନ ପୁଣି ଫେରି ଆସିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହଯୋଗ ଲୋଡ଼ା । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ହାତ ମିଳାଇଲେ, ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିଶ୍ଚୟ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିପାରିବ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ବା ସରକାରଙ୍କର ନୁହେଁ, ଏହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ସଂକଳ୍ପ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, 'ଯତ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ପୂଜ୍ୟନ୍ତେ, ତତ୍ର ରମ୍ୟତେ ଦେବତାଃ ।'

ମହିଳା ଓ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ନାରୀକୁ ଅଭୟ ଦେଇଛି । ଆଇନର ମୂଳ ଉତ୍ସ ସମ୍ବିଧାନ । ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଗଲା ବେଳେ ସମ୍ବିଧାନରେ ଥିବା ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଆଇନରେ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲାବେଳେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇ ମହିଳାଙ୍କ ଆଇନଗତ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମ୍ବିଧାନକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ସେଥିରେ କରାଯାଇଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମାନ ସ୍ଥିତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ, ସମାନତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧ ଓ ମହିଳା

ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଲେଖାଯାଇଛି ଯେ- 'ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଉକ୍ତ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରି ଏହା ନିଜ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲୁ ।' ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ଯେ, ଭାରତବାସୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମ୍ବିଧାନିକ ସମାନତା ଓ ଅଧିକାର ଏହା ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି ।

ଆମ ଶାସନ ଖସଡ଼ା ବା ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଆମେ କିପରି ଦେଶ ଓ ସମାଜ ନିଜ ପାଇଁ ଗଠନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଆମ ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ, ସମାଜବାଦୀ, ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ, ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ରୂପେ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ । ଏହି ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ସମସ୍ତ ଭାରତବାସୀ ସଂକଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି ଯେ-

- ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୀତିକ ନ୍ୟାୟ ।
- ଚିନ୍ତା, ପରିପ୍ରକାଶ, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିଷ୍ଠା ଓ ଉପାସନାର ସ୍ୱାଧୀନତା ।
- ସାମାଜିକ ସ୍ତର ଓ ସୁଯୋଗର ସମାନତା ଏବଂ
- ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ତଥା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକତା ଓ ସଂହତି କାଏମ କରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱବୋଧ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ ।

ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜ ହସ୍ତରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲେ ଏବଂ ନ୍ୟାୟ, ସ୍ୱାଧୀନତା, ସମାନତା ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ବିକାଶ ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହେଲେ ।

ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଓ ମହିଳା

ସାର୍ବଜନୀନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଘୋଷଣା ପତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି, ତାହା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ୬ ଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଧିକାର ଶୀର୍ଷକ ତଳେ ସମ୍ବିଧାନ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ସେସବୁ ହେଲା -

୧. ସମାନତାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୧୪ରୁ ୧୮)
୨. ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୧୯ରୁ ୨୨)
୩. ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୩ରୁ ୨୪)
୪. ଧର୍ମପାଳନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିଷୟକ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୮ରୁ ୨୯)
୫. ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୯ରୁ ୩୦)
୬. ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରତିକାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୩୨)

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ସମ୍ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ସମୟରେ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାର ରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୪୪ତମ ସଂଶୋଧନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରକୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟରୁ ଅପସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଏହା ସମ୍ବିଧାନର ଦ୍ୱାଦଶ ଭାଗରୁ ୪ର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଧାରା-୩୦୦(ଏ)ରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାର ଶୀର୍ଷକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଅଧିକାର ବଳରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଆଇନ ସଂଗତ କ୍ଷମତା ବିନା ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅଧିକାର ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ, ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ ।

ଆମ ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟର ଧାରା-୧୫(୩), ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ମାଇଲ ଖୁଣ୍ଟ ସଦୃଶ । କେବଳ ଏହି ଏକମାତ୍ର ଧାରାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯୋଜନା କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଧାରା ପ୍ରୟୋଗ କରି ରାଷ୍ଟ୍ର, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଯୋଜନା କଲେ ତାହା ପାତର ଅନ୍ତର ବିବେଚିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଭାବରେ ଥିବା ଏହି ଧାରାଟିକୁ ମହିଳାଙ୍କ ମାନବିକ ଅଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଏକ ବିଶେଷ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ।

୧. ସମ୍ବିଧାନର ୩୯ ଧାରା (କ) ଉପଧାରାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ରୂପେ ଭାରତର ନାଗରିକ ଭାବେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ସାଧନ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମିଳିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ।

୨. ୩୯ ଧାରା (ଘ) ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ ସମାନକାମ ପାଇଁ ସମାନ ଦାମ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେପରି ମିଳିବ ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତା'ର ନୀତି ତିଆରି କରିବ ।

୩. ୩୯ ଧାରା (ଙ) ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା କର୍ମୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ଏବଂ ଶିଶୁମାନଙ୍କର କୋମଳ ବୟସର ଯେପରି ଅପବ୍ୟବହାର ନହୁଏ ଓ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା ହେତୁ ନାଗରିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବୟସ ଓ ଶକ୍ତି ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯେପରି ବାଧ ନହୁଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିବ ।

୪. ସେହିପରି ୩୯ ଧାରା (ଚ) ଉପଧାରାରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଓ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଶୈଶବ ଓ କୈଶୋର ଯେପରି ଶୋଷଣରୁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହେ ତଥା ନୈତିକ ଓ ଭୌତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାହାକୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେବାକୁ ନ ପଡ଼େ, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁକନ୍ୟା ବି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୫. ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ ଧାରାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାନବିକ ସର୍ତ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଓ ପ୍ରସୂତି ସହାୟତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏହା ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ।

୬. ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ବିଶେଷତଃ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ଲୋକଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଓ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରତି ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟ ତଥା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନେ ମଧ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ୧୫(୩) ଧାରା ଅନୁସାରେ ଏହା ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ଯୋଜନା, ପାତର-ଅନ୍ତର ନୁହେଁ ।

୮. ସମ୍ବିଧାନର ୪୫ ଧାରା ଅନୁସାରେ ୧୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଅବୈତନିକ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହାମଧ ଶିଶୁକନ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

୯. ସମ୍ବିଧାନର ୪୪ ଧାରାରେ ଦେଓ୍ୱାନୀ ସଂହିତାକୁ ଏକାକୃତି କରି, ସାରା ଭାରତରେ ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସମାନ ପ୍ରକାରର ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଦାନ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଶିଖ୍, ଜୈନ, ବୌଦ୍ଧ ଆଦି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ରହିଛି । ଫଳରେ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭିତରେ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ସଂପ୍ରଦାୟର ମହିଳାଙ୍କ ଭିତରେ ପାତର-ଅନ୍ତର ଦେଖାଦେଇଛି । ଏହା ଶୀଘ୍ର ଦୂରୀଭୂତ ହେବା ଉଚିତ ।

ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ

ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ଏବଂ ସମାନ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସହ ମହିଳା କଲ୍ୟାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ବିନା ଦେଶର ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ-ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା କମିଶନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ ବିଭିନ୍ନ ବିବରଣୀ ଓ ସୁପାରିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ କମିଶନ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ । ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ କାନୁନକୁ ସମୀକ୍ଷା କରି ସେସବୁରେ ଥିବା ତ୍ରୁଟିକୁ ଠିକ୍ କରିବା ପାଇଁ କମିଶନ ସୁପାରିଶ କରିପାରିବେ । ଆଇନକାନୁନ ଉଲଙ୍ଘନ କରାଯାଇ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲେ ଆୟୋଗର ସେସବୁ ମାମଲାକୁ ହାତକୁ ନେଇ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିପାରିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଥିବା ନିୟମ

ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନହୁଏ, ସେ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଅଭିଯୋଗରେ କମିଶନ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ବିଭିନ୍ନ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ମହିଳା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କିଭଳି ଚାଲିଛି, ତାହା ସମୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବେ । ନାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ପାତର-ଅନ୍ତର ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ସଂପର୍କରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଆୟୋଗ ସମାଧାନ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ ସାଙ୍ଗକୁ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଯେପରି ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । କେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସାଙ୍ଗକୁ ସେମାନେ ସର୍ବନିମ୍ନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ନହେବେ, ତାହା ଆୟୋଗ ଦର୍ଶାଇବେ । ତାହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଥିବାଭଳି କୌଣସି ମାମଲା ଥିଲେ, ଆୟୋଗ ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିକାଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସରକାରଙ୍କୁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇପାରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ

ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାକୁ ତଦାରଖ କରିବା ଏବଂ ତା'ର ସମାଧାନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଥଇଥାନ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ମହିଳା ଆୟୋଗ ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ।

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ଓ ୬ ଜଣ ମେମ୍ବର ରହିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଉପରେ କମିଶନ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ । ବିବାହ ଜନିତ ସମସ୍ୟା, ଯୌତୁକଜନିତ ସମସ୍ୟା, ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଅପହରଣ, ଅଶ୍ଳୀଳ ଇଙ୍ଗୀତ, ଯୁବତୀ ଚୋରା ଚାଲାଣ, ଡାକ୍ତରୀ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କମିଶନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ହେବ । ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଭିଯୋଗ ଯଥା-

- ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଅପରାଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ ।
- ଶ୍ରମଜୀବୀ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରୀ, ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଗର୍ଭଧାରଣ ସମୟରେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନିଆଯାଇ ନଥିଲେ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ ଉପଯୋଗୀ ନହେବା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଅଭିଯୋଗ ।
- ଅସହାୟ ଓ ପତିତା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଥଇଥାନ ସମ୍ପର୍କୀତ ଅଭିଯୋଗ ।
- ପୋଲିସ ହାଜତରେ ମହିଳା ଆୟୋଗ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ତୁରନ୍ତ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ରୋକିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସେଲ୍ ସମେତ ଜିଲ୍ଲା ସେଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷାକରି ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ସଂପର୍କରେ ଶୀଘ୍ର ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଅପରାଧ ଚିହ୍ନଟରେ ସହାୟକ ହେବେ ।

ଆଇନ ସେବା

ଆମ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମାଜର ଆର୍ଥିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବହେଳିତ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ଏବଂ ଦକ୍ଷ ଆଇନ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସଂଗେସଂଗେ ଆଇନ ଅଦାଲତରେ ନାଲିଶି ହୋଇଥିବା ତଥା ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ମାଲିମୋକଦ୍ଦମା ଏବଂ ବିବାଦଗୁଡ଼ିକୁ ତ୍ୱରିତ ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁଳ ନହୋଇ ଫଏସଲା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ 'ରାଜ୍ୟ ଆଇନ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣ' ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ହାଇକୋର୍ଟ)ରେ 'ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ହାଇକୋର୍ଟ) ଆଇନସେବା କମିଟି', ୩୦ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ 'ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ଆଇନ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣ' ଏବଂ ୪୫ଟି ତାଲୁକାସ୍ତରରେ 'ତାଲୁକାସ୍ତରୀୟ ଆଇନ ସେବା କମିଟି' ଗଠନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଆପୋଷ ମିଳାମିଶା ମାଧ୍ୟମରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ଆୟୋଗର ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୁଏ, ଯେକୌଣସି ଅଦାଲତ/ପ୍ରାଧିକରଣ/ନ୍ୟାୟାଧିକରଣରେ ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଆୟୋଗ ନିମ୍ନ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ ।

୧. ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଓକିଲ ନିଯୁକ୍ତି କରିବା,

୨. ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ତରଫରୁ କୋର୍ଟ-ଫି ଦାଖଲ କରିବା,

୩. କାଗଜପତ୍ର ତିଆରି କରିବା ନିମିତ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା,

୪. ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ସମନ କରିବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା,

୫. ମାମଲା ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା ।

ମାଗଣା ଆଇନ ସେବା

୧. ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି / ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଉପଜାତି ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିବେ;

୨. ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପୀଡ଼ିତ ବା ସମ୍ବିଧାନର ୨୩ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଭିକାରି;

୩. ମହିଳା କିମ୍ବା ଶିଶୁ;

୪. ମାନସିକ ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବିକଳାଙ୍ଗ, ଅକ୍ଷମ, ମରୁଡ଼ି, ବନ୍ୟା, ଭୂମିକମ୍ପ, ଜାତିଗତ ସଂଘର୍ଷ କିମ୍ବା ଦଙ୍ଗାଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଶିଳ୍ପ ଦୁର୍ଘଟଣାଗ୍ରସ୍ତ;

୫. ଶିଳ୍ପ ଶ୍ରମିକ;

୬. ହାଜତରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ଶିଶୁଆଳୟ, ମାନସିକ ହାସପାତାଳ, ମାନସିକ ନର୍ସିଂହୋମ ସମେତ);

୭. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବ (ଯେକୌଣସି ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ମାତ୍ର ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ) ବ୍ୟତୀତ । ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବ ।

ସମାନ ମଜୁରି ଆଇନ

ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ କେତେକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଆଇନର ୪ ଦଫାରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଜୁରି ସହିତ କର୍ମଜୀବୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସମାନ ବେତନ ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାନ କରୁଥିବାବେଳେ ବେତନ ମଧ୍ୟ ସମାନ । ସମାନ ମଜୁରି ଆଇନ-୧୯୭୭(୫) ଅନୁସାରେ-

୧. ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭଳି ମହିଳାମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୨. ୧୪ ବର୍ଷରୁ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସର ବାଳିକା ଏବଂ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସ୍କ ମହିଳାମାନେ ସେହି ବୟସର ବାଳକ ଓ ପୁରୁଷମାନେ ପାଉଥିବା ସମାନ ଦରମା ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୩. ଘଣ୍ଟାଏ ପାଇଁ, ଦିନକ ପାଇଁ ଓ ମାସକ ପାଇଁ କେଉଁ ହାରରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଦିଆଯିବ, ତାହା ସରକାର ସ୍ଥିର କରିଥାନ୍ତି ।

୪. ମଜୁରି ବାବଦ ପ୍ରାପ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ନଗଦ ଆକାରରେ ପାଇବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ।

୫. ଯେଉଁଠାରେ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେଠାରେ ମାସ ସରିବାର ସାତଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମଜୁରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିମାସର ଦଶମ ଦିବସରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଜୁରୀ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୬. ଯଦି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାଲିକ ଉଚିତ ମଜୁରି ଦେଉ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ କମ୍ ମଜୁରି ଦେଉଛି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଜିଲ୍ଲା ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ ।

ପୋଲିସ ସମ୍ପର୍କରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଧିକାର

ପୋଲିସ୍ ସହିତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କେତେ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ପୋଲିସ୍ ଆମର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ରହିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ କିଛି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି । ପୋଲିସ ନିଜର ଏହି ଅଧିକାର ଏବଂ ଶକ୍ତିର ଅପବ୍ୟବହାର ନକରେ, ଏଥିପାଇଁ ଏହା ଜାଣିବା ଜରୁରୀ ଅଟେ ଯେ, ପୋଲିସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆମର ଅଧିକାର କ'ଣ ରହିଛି ।

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ପୋଲିସ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଛେ, ଆମେ କିଛି ଜରୁରୀ କଥା ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ।

କ. ଆମ ଦେଶର ଆଇନ ସମସ୍ତ ଉପରେ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ ।

ଖ. ପୋଲିସ୍ ଆମ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଏବଂ ଆଇନର ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରହିଛନ୍ତି ।

ଗ. ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସେ ଧନୀ ହେଉ ବା ଗରିବ ହେଉ, ଦୁର୍ବଳ ହେଉ ବା ସବଳ ହେଉ ଆଇନର ସୁରକ୍ଷା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଅଟେ ।

ଘ. ପୋଲିସକୁ କିଛି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସେ ମନଇଚ୍ଛା କାମ କରିବ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଙ. ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଯଦି ପୋଲିସ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ।

ଜେରା କରିବା ସମୟରେ -

କ. ଜେରା କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଥାନା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାଗାକୁ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କୁ ପୋଲିସ ଜେରା କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ଏବଂ ନିଜ ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପଚାରିବା ଦରକାର ।

ଗିରଫ ସମୟରେ -

ଗିରଫ ସମୟରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି ଗିରଫ କରିବା ଆଇନ ବିରୋଧୀ ଅଟେ । ଏଣୁ,

କ. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ଆପଣ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ଗିରଫ ହେବାର କାରଣ ପଚାରିବେ ।

ଖ. ଗିରଫ ହେବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ହାତକଡ଼ି ଲଗାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଗ. ଗିରଫ ହେବାର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ନିକଟରେ ହାଜିର କରାଇବେ ।

ଘ. ଗିରଫ ହେବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ପର୍କୀୟ ତଥା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଥାନାକୁ ନେଇପାରିବେ ।

ଥାନାରେ -

କ. ଗିରଫ ହେବାପରେ ଆପଣଙ୍କୁ କେବଳ ମହିଳାମାନେ ରହୁଥିବା ଘରେ ରଖିବେ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କୁ ଯଦି ପୋଲିସ ମାରଧର କରେ ବା ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ଆପଣ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରିବେ ।

ତଲାସୀ ସମୟରେ -

ପୁରୁଷ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀ କୌଣସି ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀରର ତଲାସୀ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କ ଅଧିକାର -

କ. ଆପଣଙ୍କ ଶରୀରର ତଲାସୀ କେବଳ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମହିଳା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଭଦ୍ରତାର ସହିତ ନେବା ଉଚିତ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କ ଯାଞ୍ଚ ପୂର୍ବରୁ ଆପଣ ମହିଳା ପୋଲିସଙ୍କର ଯାଞ୍ଚ କରିବେ ।

ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ ଦାଖଲ ସମୟରେ -

୧. ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ (ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍.) ଥାନାରେ ଦାୟର କରିବେ ।

୨. ରିପୋର୍ଟ ଦାୟର କରିବା ସମୟରେ ଆପଣ ନିଜର ମିତ୍ର କିମ୍ବା ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇପାରିବେ ।

୩. ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟକୁ ନିଜେ ପଢ଼ିବା ପରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ପଢ଼ାଇବା ପରେ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତୁ ।

୪. ଆପଣଙ୍କୁ ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. ନକଲ ମାଗଣାରେ ମିଳିପାରିବ ।

୫. ଯଦି ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ, ତେବେ ଆପଣ ବରିଷ୍ଠ ପୋଲିସ ଅଧିକାରୀ ଅଥବା ସ୍ଥାନୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ସହାୟତା ମାଗିପାରିବେ ।

୬. ଜାମିନ ମଞ୍ଜୁର ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପୋଲିସ ଥାନାରେ କିମ୍ବା ଅଦାଲତରେ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ପୋଲିସ ତଦନ୍ତ ବେଳେ -

୭. ଆପଣଙ୍କୁ ଦୋଷାରୋପ କରାଯିବା ଅନୁଭବ କଲେ, ଆପଣ ସେହି ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ଦେବାପାଇଁ ମନା କରିଦେଇପାରିବେ ।

୮. ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆପଣଙ୍କୁ ସଭ୍ୟତାର ସହିତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୯. ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସର ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିବେ ।

୧୦. ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଜମାନବନ୍ଦୀ କରିବା କିମ୍ବା କୌଣସି କାଗଜରେ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଦସ୍ତଖତ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୧. ଯଦି ପୋଲିସ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ଅଛି ।

୧୨. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫର କାରଣଗୁଡ଼ିକ ଜଣାଇବେ ।

୧୩. ପୋଲିସ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ 'କେତେକ ଅଭିଯୋଗ' କରାଯାଇଥିବା କହି ଗିରଫ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୪. କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଅପରାଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନା ୱାରେଣ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇପାରିବ, ଏପରିସ୍ଥଳେ ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ ୱାରେଣ୍ଟ ଦେଖାଇବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

୧୫. ଆପଣ ଆଇନ ସହାୟତା ପାଇଁ କୌଣସି ଓକିଲଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇପାରନ୍ତି । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ପୋଲିସ ଏଥିପାଇଁ ସମୟ ମଞ୍ଜୁର କରିପାରନ୍ତି ।

୧୬. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାରଧର କରିବା ବେଆଇନ ଅଟେ ।

୧୭. ପୋଲିସ ନିକଟରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶରୀର ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ୍ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ବେଆଇନ ।

୧୮. ଗିରଫ ସମୟରେ ହାତକଡ଼ି ପକାଇବା ବେଆଇନ । ଜଣାଶୁଣା ଅପରାଧୀ କିମ୍ବା ପୋଲିସ୍ ହାଜତରୁ ଖସି ପଳାଇଯିବା ଆଶଙ୍କା କରାଯାଇଥିବା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହାତକଡ଼ି ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

୧୯. ଆପଣଙ୍କ ନିଜର ନିରାପତ୍ତା/ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନଙ୍କର ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଥାନାକୁ ଯିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି ।

୨୦. ପୋଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ହାଜର କରାଇବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୧. ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଥାନାରେ ଅଟକ ରଖିବା ବେଆଇନ ଅଟେ ।

୨୨. ପୋଲିସ ହାଜତରେ ଥିବା ଆସାମୀଙ୍କୁ ହରକତ କରିବା, ମାରପିଟ କରିବା କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ହଇରାଣ କରିବା ଏକ ସାଂଘାତିକ ଅପରାଧ ।

୨୩. ଆପଣ ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା ହୋଇଥାନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କୁ ମହିଳା ହାଜତରେ ରଖିବା ପାଇଁ ପୋଲିସକୁ କୁହନ୍ତୁ ।

୨୪. ଆପଣ ଜଣେ ମହିଳା କନେଷ୍ଟବଳଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ପାଇଁ କହିପାରିବେ ।

୨୫. କୌଣସି ପୁରୁଷ ପୋଲିସ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀର ଖାନତଲାସୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ (୧୯୮୬)

ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇନ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଏବଂ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସେସବୁ ବିଷୟରେ ଆମର ମାତୃଜାତି ଜାଣିରଖିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ପୁରାଣ ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତି ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ତଥା ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାହାକୁ ଭାରତର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ହିନ୍ଦୁଲୋକ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କର ଅନୁମୋଦିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଅଧିକାର ନଥିଲା । ଯାହାଦ୍ୱାରା ହିନ୍ଦୁ ପରିବାରର ଝିଅ, ଭଉଣୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭଳି ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବାର ହକଦାର ନଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବାବେଳେ, ଭାରତରେ ୧୯୩୭ ମସିହାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାଙ୍କୁ କେବଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପଭୋଗ କରିବାର ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ଆଇନରେ ଜଣେ ମହିଳାର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକ୍ରି କରିବା, ବନ୍ଧକ ରଖିବା ଓ ଦାନ କରିବାର ଅଧିକାର ନଥିଲା । ତଥାପି ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ନାରୀ ଜାଗରଣ ପ୍ରଭାବ ସ୍ୱରୂପ ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ତିଆରି ହେବା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଥିଲା ।

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ମହିଳା ବା ଜଣେ ଝିଅ ତା'ର ପିତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକାର ପାଇଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ହିନ୍ଦୁ ପୁରୁଷ ଯଦି ୧୯୫୬ ମସିହା ପରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ତାଙ୍କର ପୁଅ, ଝିଅ ଓ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇବେ ବୋଲି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଝିଅମାନଙ୍କର ଉକ୍ତ ଅଧିକାର ପାଇବାରେ କେତୋଟି କଟକଣା କରାଯାଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଯଥା-

ପିତାଙ୍କ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଝିଅର କୌଣସି ଅଧିକାର ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପୁଅର ନିଜ ବାପାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ଥିଲା । ଏପରିକି ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମା'ର ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବାପାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ରହିଛି ବୋଲି ୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଝିଅ ତାଙ୍କ ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବଣ୍ଟା ହେଲାବେଳେ ସେ (ଝିଅ) ନିଜ ବାଣ୍ଟ ପାଇବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ସାବ୍ୟସ୍ତ ସେହି ସମୟରେ ହିଁ ହେବ । ଏହା ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝିଅ ନିଜର ଅଂଶ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଝିଅର ଅଂଶ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ପରେ ହିଁ ଆସିଥାଏ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଝିଅମାନେ ଘର ଓ ଘରଡିହ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଭାଗ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆଇନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଅଛି ।

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବା ଅଧିକାର ଆଣି ଦେଇଥିଲେ ହେଁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବଣ୍ଟନ କରି ବା ଭାଗ କରି ନେବାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଥିଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ବଂଶୋତ୍ତର ଭିତ୍ତିରେ ପିତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ପିଲାମାନେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସୂତ୍ରରେ ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ କାଗଜପତ୍ର, ଚରମପତ୍ର, ଦାନପତ୍ର, ବିକ୍ରି ଦଲିଲ ମାଧ୍ୟମରେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ

ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି, ଯଥା-

୧. ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି- ଯାହା ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଛାଡ଼ିକରି ଗଲେ ତାହା ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ।

୨. ସ୍ୱ-ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି- ଯାହା ଦଲିଲ ବା ଦସ୍ତାବିଜ ମାଧ୍ୟମରେ ଅର୍ଜନ କରାଗଲା ତାହା ହେଲା ସ୍ୱ-ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ପୂର୍ବପୁରୁଷର ଉତ୍ତରଦାୟାଦ ହିସାବରେ ବା ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୁରୁଷ ପାଖକୁ ଆସିଥାଏ, ତାହାକୁ

ଉତ୍ତରାଧିକାରିତ୍ୱ କୁହାଯାଏ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାନୁସାରେ କୌଣସି ପୁରୁଷ ମରିଗଲା ପରେ ତା'ର ସ୍ଥାବର ଓ ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା ସେ ରଖିଯାଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଭାଗବଣ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନପ୍ରକାରରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଭାଗ କରାଯାଇଛି ।

୧. ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

୨. ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହେଲେ - ପୁଅ, ଝିଅ, ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ, ମା', ନାତି, ନାତୁଣୀ, ଝିଅର ପୁଅ (ନାତି), ଝିଅର ଝିଅ (ନାତୁଣୀ) ମରିଯାଇଥିବା ପୁଅର ସ୍ତ୍ରୀ ବା ପୁତ୍ରବଧୂ, ଝିଅର ନାତି - ଏହିମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହେଲେ - ବାପା, ପୁଅର ଝିଅର ଝିଅ, ଭାଇ, ଭଉଣୀ, ଝିଅର ପୁଅର ପୁଅ, ଝିଅର ଝିଅର ଝିଅ, ଭାଇର ପୁଅ, ଭଣଜା, ଭାଣେଜୀ, ଜେଜେବାପା, ଜେଜେମା, ଭାଇବୋହୂ, କକେଇ, ପିଉସୀ, ଅଜା, ଆଈ, ମାମୁଁ ଓ ମାଉସୀ । ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ଧାରା-୮ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ବିଚାର କରାଯାଇଛି ।

ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ସମାନ ଅଧିକାର ନଥିବାରୁ ୨୦୦୫ ମସିହାରେ ଏହାକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ପୁଅଭଳି ଝିଅକୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ସମକକ୍ଷ ଓ ସମତୁଲ୍ୟ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସର୍ବୋପରି ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଓ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଜରୁରୀ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧ କରି ଭାରତ ସରକାର ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ଏହି ଆଇନ (୩୯) ତା.୦୯.୦୯.୨୦୦୫ରିଖରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

୧. ୧୯୫୬ର ଧାରା-୪(୨)କୁ ବାଦ ଦିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ପୈତୃକ ଚାଷଜମିରେ ପୁଅଙ୍କ ସହିତ ଝିଅଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୨. ବିବାହିତା ତଥା ଅବିବାହିତା ସବୁ ଝିଅ ଯୌଥ ପରିବାରର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପୁଅମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଭାଗ ପାଇବେ । ସମ୍ପତ୍ତି ଭାଗ ପାଇଁ କୋର୍ଟରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ତା'ସହିତ ପିତାଘରର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଅଂଶୀଦାର ବା କର୍ତ୍ତା ହେବେ ।

୩. ସଂଶୋଧିତ ଆଇନରେ ୧୯୫୬ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନର ଧାରା-୨୩କୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ପୈତୃକ ବାସଗୃହ ଉପରେ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୪. ବିଧବାମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ବିବାହ କଲେ ପୂର୍ବତନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଦାବି କରିପାରୁନଥିଲେ । ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିପାରିବେ ।

ଏହିପରି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ, ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଭଳି ସହ ଅଂଶୀଦାର ବା ସମାନ ଅଧିକାରିଣୀ ଭାବରେ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକାର ପାଇବ ବୋଲି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ପରିଶେଷରେ ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଝିଅ ଓ ପୁଅକୁ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ସର୍ବସମ, ସର୍ବକ୍ଷମ ଓ ସମାନ ଅଧିକାରୀ ଭାବରେ ଆଇନର ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଛି ।

ନାରୀ ସମସ୍ୟା ଓ ତା'ର ସମାଧାନ

୧. ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଯୌତୁକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆଦି ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାରୀକୁ ସଚେତନ କରାଯାଇଛି । ନୀରବରେ ଅତ୍ୟାଚାର ସହି ଚାଲିଥିବା ନାରୀ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ମୁହଁ ଖୋଲିଛି । ଆଇନ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ତା'ର ମୁକାବିଲା ମନୋବୃତ୍ତି ଶେଷରେ ନାରୀକୁ ବିଜୟିନୀ କରାଇଛି ।

୨. ଅବହେଳିତା, ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଛି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯାହା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଏହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦୁର୍ବଳ ନାରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର କାମନା ଜାଗ୍ରତ କରିଛି । ଅତୀତକୁ ଭୁଲି ସେମାନେ ସମସାମୟିକ ଜୀବନ ସ୍ରୋତ ସହିତ ମିଶି ଯାଇଛନ୍ତି ।

୩. ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନରେ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି । କିଛି ପରିମାଣର ସ୍ଥାନ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହିଛି । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ନାରୀ ନିଜର ଅଧିକାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଜାହିର କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଏ ସୁଯୋଗ ସରପଞ୍ଚ ନିର୍ବାଚନ ପାଖରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

୪. ଅଶିକ୍ଷିତା ନାରୀକୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନୂଆ ଜୀବନ ଦେଇଛି । ସେ ପାଠପଢ଼ି ଶିଖିଛି । ନିଜର ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିପାରିଛି । ପାଠପଢ଼ା ତା' ଭିତରେ ଏକ ନୂଆ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

୫. ଠକି ଆସୁଥିବା ନାରୀ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛି । ଶେଷରେ ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛି । ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ମନୋବୃତ୍ତି ତାକୁ ସବଳା କରିଛି ।

୬. ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ନାରୀ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଇନର ସଂଶୋଧନ ଫଳରେ ନାରୀ ତା'ର ନ୍ୟାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରିଣୀ ହୋଇପାରିଛି । ପୁରୁଷ ସହିତ ସେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ପାଇଛି । ଉଚ୍ଚ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଏକଚାଟିଆ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ନାରୀ ଶିକ୍ଷିତ ହେବା ଫଳରେ ଉଚ୍ଚ ସୋପାନରେ ବସିପାରିଲା । ସେ ମଧ ପୁରୁଷ ଭଳି ଶାସନ କରିପାରେ, ଏ ଧାରଣା ତା'ର ଅଧିକ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଲା ।

୭. ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନାରୀକୁ ଦୁର୍ବଳା ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଆସିଛି । ଥରେ ଯଦି ନାରୀ ଆଗକୁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରିବ, ପୁରୁଷ ସହିତ ସମାନ ହେବ । ଶାଶୁ-ଶ୍ୱଶୁରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଯ୍ୟାତୀତ ବୋହୂ ଆଇନ ସହାୟତା ନେଲେ ସବୁ ବିପଦ ଆପେ ଟଳିଯିବ । ନାରୀ ଭିତରେ ଥିବା ସବଳ ମଣିଷତ୍ୱକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ହେବ ।

୮. ପରିବାର ସାଧାରଣତଃ ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ଆୟକାରୀ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଥରେ ନିଜର ଆୟରାଶି ବଢ଼େଇ ଦିଏ, ତା'ହେଲେ ପୂରା ପରିବାରଟା ତା' ଅଧୀନକୁ ଆସିଯାଏ ପରିବାର ଚଳାଇବାରେ ତା'ର ଯେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି, ଏହା ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୁଏ ।

୯. ନିଶାପାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ ନାରୀ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଏ ବିପ୍ଳବ ପ୍ରଥମେ ପରିବାରରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ, ପରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଆପେ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆସିଯାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଥରେ ନିଶା ନିବାରଣ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସଫଳ ହୁଏ ।

୧୦. ବିପ୍ଳବ କରିବା ଦିଗରେ ପୁରୁଷଠାରୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ନାରୀ । ଦାବି ହାସଲ ନହେଲାଯାଏ ସେ କେବେ ମଥାନତ କରେ ନାହିଁ ।

୧୧. ସାଧାରଣ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉଚ୍ଚପଦବୀ ଏପରିକି ବୈଷୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠିଁ ନାରୀ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରୁଛି ।

ପୂର୍ବତନ ସଦସ୍ୟା
ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ, ପ୍ଲଟ ନଂ-୨୯୪/ଏ
ଶହୀଦ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନିଖିଳ ଉତ୍କଳ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ପରିଷଦର ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ

ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ସେବା ବିକାଶ ପରିଷଦର ନିୟମାବଳୀ ପରିଷଦର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଟିରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଯାଇଛି । ପରିଷଦର ରାଜ୍ୟ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍., କମିଶନରଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଏହି କମିଟି ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନିୟମାବଳୀ ଉପରେ ଟିକ୍‌ନିଖ୍ ବିଚାରବିମର୍ଷ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ପରିଷଦର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ଜଟାଧାରୀ ମିଶ୍ର ନିୟମାବଳୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିଚ୍ଛେଦ ଓ ଉପପରିଚ୍ଛେଦକୁ ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପରେ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିଚ୍ଛେଦର ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ମାନ୍ୟବର ସଭାପତି ମତାମତ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ପରେ ସଭ୍ୟମାନେ ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହାର 'ସଂଗଠନ'ର ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ ହେବା ପରେ 'ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ' ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା ।

ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଭାବରେ ପୁରୀର ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସଭାପତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ପରେ ତାହା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଉପଦେଷ୍ଟା ଭାବରେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବସମ୍ମତିକ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ଉକ୍ତ ବୈଠକରେ ସର୍ବଶ୍ରୀ ସୁରେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଡଃ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଡଃ ସୁନିଲ ରଥ, ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିମା ମିଶ୍ର, ବିଧୁଭୂଷଣ ମାନସିଂହ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ଦୀକ୍ଷିତ, ଦାମୋଦର ପାଢ଼ୀ, ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ସାମନ୍ତରାୟ, ଶ୍ୟାମ ପ୍ରକାଶ ସେନାପତି, ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପୁରାତନ ଜନଜାତି ପାହାଡ଼ି ବଣ୍ଡାଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ବିବାହ ପରମ୍ପରା

ଡଃ ରମେଶ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି

ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବମୋଟ ୬୨ଟି ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ବସବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବଣ୍ଡା ଜନଜାତିଟି ସର୍ବପୁରାତନ ଏବଂ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ । ଏମାନେ ଅଷ୍ଟ୍ରୋ-ଏସିଆଟିକ୍ ପରିବାରର ଏକ ଭାଷା କୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ 'ରେମୋ' ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ 'ରେମୋ-ସାମ୍' ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ-ଭାଷା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ।

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏମାନେ ଏକ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଦ୍ର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ୧୯୯୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର ୫୮୯୫ ଏବଂ ୨୦୦୦ ମସିହାର ପ୍ରାରମ୍ଭ ବେଳକୁ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ୫୫୬୫ ଥିଲା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୧ ମସିହା ଶେଷବେଳକୁ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୫୫୩୦ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ (୨୦୦୩:୩୨-୩୩) । ଏହିପରି ଭାବେ ସେମାନଙ୍କର ଜନସଂଖ୍ୟା ଧୀରେ ଧୀରେ କମି ଆସୁଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଏମାନେ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷାର ଉପାଦେୟତା ବିଷୟରେ ସେତେଟା ସଚେତନ ନୁହଁନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସାକ୍ଷରତା ହାର ହାରାହାରି ୫ ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ରାଜ୍ୟର ଗିରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳ ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାର ଖଇରିପୁଟ ବ୍ଲକ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପୂର୍ବଘାଟ ପର୍ବତମାଳା ଉପରେ ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ଫୁଟ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ସୀମିତ ପରିସୀମା (୧୩୦ କି.ମି.) ବେଷ୍ଟିତ ମାତ୍ର ୩୨ଟି ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଟିଗ୍ରାମ ଘାଟି ଉପରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତଥା ବର୍ତ୍ତମାନର ଭଗ୍ନାବଶେଷରୁ ଏହା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ମୁଖ୍ୟତଃ ହିଂସ୍ର ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ କବଳରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶାଳ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧକରି ତା' ମଧ୍ୟରେ ଦଳଗତଭାବେ ରହି ଆସୁଥିଲେ । କେତେକ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି ଏବଂ

କେତେକ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ରଗ୍‌ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ପୂର୍ବ ପରମ୍ପରାର ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ପଡ଼ି ରହିଛି ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଥମ ତଥା ସର୍ବପୁରାତନ ମଣିଷ ରୂପେ ପରିଗଣିତ କରିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସଭ୍ୟତାରୁ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟତାଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ମୌଖିକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି କୁହନ୍ତି ଯେ, ଏକଦା ଆମ ଦେଶ ତଥା ପୃଥିବୀଟି ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କେବଳ ବାଘ, ଭାଲୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ । ରେମୋ ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଭଗବାନ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପୁଅକୁ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ପୁଅ ବୟସର ସମସାୟିକ ଏକ ଝିଅ ପଠାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପୁଅଟିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଜଣେ ବୟସ୍କା ଝିଅକୁ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଲେ । ଝିଅଟି ପୁଅଠାରୁ ବୟସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନିବିଡ଼ ପ୍ରେମ ସମ୍ପର୍କ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଝିଅଟି ଗର୍ଭବତୀ ମଧ୍ୟ ହେଲା ।

ସେତେବେଳେ କୌଣସି ଘରଦ୍ୱାର କିମ୍ବା ଲୁଗାପଟାର ପ୍ରଚଳନ ନଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲି ପଶୁମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲି

ବୁଲି ଆହାର ସଂଗ୍ରହ କରି ଚଳୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଘ, ଭାଲୁ ଇତ୍ୟାଦି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଦାଉରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସଂଗେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ପୁରୁଷଟି ତା' ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ପାଖେ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ରହୁଥାଏ । ପ୍ରସବ ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ପୁରୁଷଟି ଭୋକ ଶୋଷ ଭୁଲି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ । ଦିନେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ସଳପ ଗଛ ମୂଳେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ପ୍ରସବ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସ୍ତ୍ରୀଟି ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଚିତ୍କାରରେ ଗଗନ ପବନ ଶିହରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁରୁଷଟି କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ପାଖାପାଖି ଗୋଟିଏ ମୃଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶିକାର ଆଶାରେ ତା'ପଛରେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରିଶେଷରେ ମୃଗଟିକୁ ଶିକାର କରି ତା'ର କଞ୍ଚା ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଖାଉ ଖାଉ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଖାଇ ଦେଲା ଯେ, ସେଠାରୁ ସେ ଆଉ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟକୁ ଫେରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବୋଧ କଲା । ଏଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଏବଂ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରି କ୍ଷୁଧାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ଭାବିଲା ସେ ଯଦି ଶିକାର ପାଖକୁ ନିଜେ ନ ଯାଏ, ବୋଧହୁଏ ତା' ପାଇଁ ଆଉକିଛି ବଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନବଜାତ ପିଲାଦୁହିଁଙ୍କୁ ସଳପଗଛ ତଳେ ଛାଡ଼ି ପୁରୁଷଟିକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ଶିକାର ଯାଗାରେ ପହଞ୍ଚି ବଳିଥିବା ମାଂସତକ ଖାଇବାରେ ମଜ୍ଜି ଗଲା । ସେ ମଧ ପୁରୁଷଟି ପରି ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଶିକାର କରିଥିବା ମୃଗର ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରିଦେଲା ଯେ, ସେ ଆଉ ତା'ର ନବଜାତ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିବାକୁ କଷ୍ଟବୋଧ କଲା । ଏଣେ ଶିଶୁ ଦୁଇଟି ଭୋକ ବିକଳରେ ଉହଳ ବିକଳ ହୋଇ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରିବେଶ ସେମାନଙ୍କ କ୍ରନ୍ଦନ ଧ୍ୱନିରେ ଶିହରିତ ହୋଇଉଠିଲା । ସଳପଗଛ ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କର ଦୁଃଖ ଆଉ ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କୁ କିପରି ବଞ୍ଚାଇବ ଚିନ୍ତା କରି କରି ବନଭୂମିକୁ ତା'ର ବକ୍ଷକୁ କୋମଳ କରିଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ବନଭୂମିତ ସମସ୍ତଙ୍କ ମା' । ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତା'ର ବିଶାଳ ବକ୍ଷକୁ ତୂଳା ପରି କୋମଳ କରିଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଳପଗଛ ତା'ର ଚେରକୁ ଚିତ୍ରକୋଣ୍ଡା ସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ସାଗରର ମଧୁର ରସକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଟାଣି ଆଣି ତା'ର କଳା ମାଧମରେ ପିଲା ଦୁଇଟିଯାକ ପାଟିରେ ଥପ୍ ଥପ୍ କରି ମା'ର କ୍ଷୀର ପରି ରସ ଝରାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ପିଲା ଦୁଇଟି ସେହି ରସ ପାନ କରି ହୃଷ୍ଟପୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଔରସରୁ ୧୨ ପୁତ୍ର ଓ ୧୨ଟି କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ମିଶି ୧୨ଟି ପାହାଡ଼ରେ ବସବାସ କଲେ ଏବଂ ସେ ୧୨ଟି ଗାଁକୁ ବାରଜଙ୍ଗଲ କୁହାଗଲା । ସେଇମାନଙ୍କଠୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମଗ୍ର ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମତ ।

ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି, ଚାଲିଚଳନ ଓ ବେଶଭୂଷା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ମନେହୁଏ ଯେ, ଏମାନେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନଜାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଖୁବ୍ ଭିନ୍ନ । ଅନେକ ପାରମ୍ପରିକ ଜୀବନଶୈଳୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏମାନଙ୍କ ବିବାହ ପ୍ରଥାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପୁରାତନ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କଠୁ ପୃଥକ୍ କରିଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବର ସାଧାରଣତଃ କନ୍ୟାଠାରୁ ବୟସରେ ସାନ ହୋଇଥାଏ । ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣତଃ ୮/୯ ବର୍ଷର ନାବାଳକ ଜଣେ ୨୩/୨୪ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବୟସର କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ବର ଓ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୫/୧୬ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ରହିଥାଏ । (ବର୍ତ୍ତମାନ ବର-କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୟସର ତାରତମ୍ୟ କମି ଆସିଲାଣି) ଏପରି ହେବାର କାରଣ ବରଟି ସାନ ଥିବାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ତା'ର ଲାଳନପାଳନ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଥାଏ । (ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ବୟସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାକୁ ଆକଟ ମଧ କରେ) । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀର ଯେତେବେଳେ ବୟସ ଗଡ଼ିଯାଏ ବା ସେ ଯେତେବେଳେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଯାଏ, ସ୍ୱାମୀ ତା'ର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଥାଏ ।

ବଣ୍ଡା ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଗୋତ୍ର ବା ମାଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଗଢ଼ି ଉଠିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁର ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ ନିଜକୁ ଭାଇ-ଭଉଣୀ ମନେକରି ଚଳନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଏ ପାରମ୍ପରିକ ନିୟମକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରେ ତେବେ ତାକୁ କଠୋର ଶାସ୍ତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ବଣ୍ଡା ଘରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟତଃ ଏକ କୋଠରୀ ବିଶିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁରେ ଅବିବାହିତ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ଅଲଗା ଅଲଗା ଘରଥାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ସେମାନେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରନ୍ତି । ପୁଅମାନଙ୍କ

ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରକୁ ଇଙ୍ଗେର୍‌ସିଙ୍ଗ୍ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରକୁ ସେଲାନିଡିଙ୍ଗ୍ କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗାଁର ପୁଅମାନେ ବିବାହିତ ବୟସ୍କ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଗାଁର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଯାଇ ବିବାହ ପାଇଁ କନ୍ୟା ସୁତୁରାଇଥାନ୍ତି । ଶୁଣାଯାଏ, ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ-ଛଅ ଦଶନ୍ଧି ପୂର୍ବରୁ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫାଯୁକ୍ତ କୋଠରୀ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଗାଁମୁଣ୍ଡ ପାଖାପାଖି ୧୦/୧୫ ଜଣ ରହିଲାପରି ମାଟିତଳେ ଏକ ଗାତ ଖୋଳାଯାଉଥିଲା । ତା' ଉପରେ ଏକ ତାଟି ପକାଇ କାଦୁଅ ଲେପ ଦ୍ୱାରା ଗାତଟିକୁ ଉପରପଟୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିବୁଜ କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଗାତ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ସଦୃଶ ବାଟ ରଖାଯାଉଥିଲା । ସେପରି ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବଣ୍ଡା ତରୁଣୀମାନେ ରାତ୍ରିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନ୍ୟଗାଁର ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଘ ମୁହଁରେ ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୋପ ପାଇଲା । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବଡ଼ପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଶୁକ୍ରା କିରିସାନି କୁହନ୍ତି ଯେ ମାଟିତଳେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରୁ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ବାଘ ତିନିଜଣ ଝିଅଙ୍କୁ ମାରି ଜଣଙ୍କୁ ଖାଇଥିବାର ସେ ତାଙ୍କ ଜେଜେଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜେଜେମା ବାଘ ଆଗରେ ମଲାପରି ପଡ଼ି ରହିବାର ଅଭିନୟ କରି ବାଘ ମୁହଁରୁ ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ବର୍ତ୍ତି ଯାଇଥିଲେ ।

ବଣ୍ଡା ସମାଜରେ ବାହାଘର (ଡିଓସିଙ୍ଗ) ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇପ୍ରକାରର । ଗୋଟିଏ ହେଲା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଭାଘର ଅର୍ଥାତ୍ ସଲାକବୋଇ ଗୁବାଇଡିଓସିଙ୍ଗ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ଅପହରଣଜନିତ ବିଭାଘର ବା ଓ୍ୱାଇ-ବୋଇ-ଡିଓସିଙ୍ଗ୍ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ହାଟବଜାରରେ ଓ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଜଣକୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଝିଅଟି ପୁଅକୁ ବିବାହ ହେବା ପାଇଁ ରାଜିକି ଅରାଜି ତା' ଜାଣିବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷରୁ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ତାହା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ବିବାହଜନିତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶନିବାର ଓ ମଙ୍ଗଳବାରକୁ ଶୁଭ ମନେ କରାଯାଏ । ତେଣୁ ଶନିବାର କିମ୍ବା ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ବରପକ୍ଷରୁ ବର ସହିତ ତା'ର ବଡ଼ ଭାଇ, ବାପା ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଯୁବକ କନ୍ୟାର ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ କନ୍ୟାଘରର ଚାଳରେ ଗୋଟିଏ ବୋତଲ ମଦ ଲୁଚାଇ ଦେଇ ମନପସନ୍ଦର କନ୍ୟାଟି ଥିବା ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଅନେକ ଯୁବକ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ଥିବା ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ମନ କିଣିବା ପାଇଁ ସାଙ୍ଗରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଉପହାର ନେଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯୁବତୀମାନେ ବରପକ୍ଷକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସୁସ୍ୱାଦୁକର ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯଥା- ପୋଡ଼ାମୂଷା, ସାପ, ନାଲିଜନ୍ଦା, ସିନ୍ଦିପୋକ (ଖଜୁରୀ ଗଛ ମୂଳରେ ଥିବା ଏକ ପୋକ), ବିଡ଼ି, ଧୂଙ୍ଗିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରାନ୍ତି । ରାତିସାରା ସେଠାରେ ଉଭୟ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ହାତକୁ ହାତ ଓ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ହୋଇ ନାଚ ଗୀତରେ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଗୋଟିଏ ରାତିରେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ଅଧିକ ଗ୍ରାମର ଯୁବକମାନେ ଯାଇପାରନ୍ତି । ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି ବିବାହ ହେବାକୁ ଥିବା ବାଳକ ଜଣକ ତା'ର ମନକିଣି ନେଇଥିବା ଯୁବତୀ ଜଣକର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗୋଟିଏ ମୁଦି (ଆରତି) ପିନ୍ଧାଇ ଦିଏ । ଯଦି ଯୁବତୀଟିର ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମତିଥାଏ ସେ ମୁଦିଟିକୁ ସାଦରରେ ଗ୍ରହଣ କରେ ନଚେତ୍ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସେ ମୁଦିଟିକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ତା'ର ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଭାଙ୍ଗି ନପଡ଼ି ପିଲା ଜଣକ କନ୍ୟା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ । ବଡ଼ିଭୋରରୁ ବରପକ୍ଷ ନିଜ ଗାଁକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି ଏବଂ କନ୍ୟା ଜଣକ ତା'ର ବାପମା'ଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ କହିଥାଏ । ଯଦି ବିଚାର କରି ଉଭୟ ବାପା, ମା' ଓ ଝିଅ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କ ଚାଳରେ ବରପକ୍ଷ ଲୁଚାଇଥିବା ମଦ ବୋତଲକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରାଯାଏ ଏବଂ ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେ ମଦକୁ ପିଇ ଖାଲି ବୋତଲକୁ ଚାଳରେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଖୋସି ଦିଅନ୍ତି । ତା'ପରଦିନ ରାତିରେ ବରପକ୍ଷ ପୁଣି କନ୍ୟା ଗ୍ରାମକୁ ଆସି ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଲୁଚାଇଥିବା ମଦ ବୋତଲକୁ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହିତ ଖୋଜିଥାନ୍ତି । ଯଦି ମଦ ବୋତଲ ଖାଲିଥାଏ ବରପକ୍ଷର ପ୍ରସ୍ତାବ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଏପରିସ୍ଥଳେ ବରପକ୍ଷ ଖୁସିରେ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବୋତଲରୁ ମଦ ପିଇ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରି ନଥିଲେ ବରପକ୍ଷ କନ୍ୟା ଗ୍ରାମକୁ ନୂଆ ନୂଆ ମଦବୋତଲ ସହିତ ବାରମ୍ବାର ଆସି କନ୍ୟା ଘରର ଚାଳରେ ଖୋସି ଦେଇ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ କନ୍ୟାକୁ ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରଖନ୍ତି । ଏହିପରି ଜଣେ କନ୍ୟାକୁ ରାଜି କରାଇବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷକୁ ଅନେକ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଆର୍ଥିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାରମ୍ବାର ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯଦି କନ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରେ ତେବେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି କନ୍ୟାକୁ ବରପକ୍ଷର ଲୋକମାନେ ଜୋରଜବରଦସ୍ତ ଅପହରଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ବରଟି ବୟସରେ ସାନଥିବାରୁ କନ୍ୟା ଅପହରଣ କାର୍ଯ୍ୟଟି ମୁଖ୍ୟତଃ ବରର ବଡ଼ଭାଇ ବା ବାପା ତୁଲାଇଥାଏ । କନ୍ୟାଟି ତା'ର ବଳପୂର୍ବକ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ବେଳେବେଳେ କନ୍ୟାଟି ରାଗରେ ନିଆଁବାଣ ହୋଇ ବାଘୁଣୀପରି ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଏ । ଫଳ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି, ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ପକ୍ଷର ଖାତିର ନଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାଟି ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କୁ ରକ୍ତାକ୍ତ ମଧ୍ୟ କରି ଦେଇଥାଏ । ଅପହରଣକାରୀମାନେ ତାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ତାକୁ

ପ୍ରତିଆକ୍ରମଣ କରିନଥାନ୍ତି । ଅପହରଣକାରୀମାନେ କନ୍ୟାକୁ ଆଣି ଭାବିସ୍ୱାମୀର ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ବାହାରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ପରେ କନ୍ୟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ରନ୍ଧାଖାଦ୍ୟ ସେ ଘରେ ରଖି ଦେଇଆସନ୍ତି । ଯଦି କନ୍ୟାଟି ସେ ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇଦିଏ ତେବେ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଏ । ତେଣୁ କନ୍ୟାଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ତା'ର ସମ୍ମତି ଦେଲାକି ନାହିଁ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହିତ କବାଟ ଖୋଲି ତାହା ନିରୀକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ ନକଲେ, କନ୍ୟାଟି ଖସି ପଳାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ଯଦି କନ୍ୟାଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ, ତେବେ ତାକୁ ମୁକ୍ତ କରିଦିଆଯାଏ ଏବଂ ସେ ତା' ଗାଁକୁ ଫେରିଯାଏ । ଏହି ଖାଦ୍ୟ କନ୍ୟା ଖାଇବା ଅର୍ଥ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଭାଘର ପୂର୍ବରୁ ହେଉଥିବା ନିର୍ବନ୍ଧ ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ତେଣୁ ଏହି ଖବର ସମସ୍ତ ୩୨ ଖଣ୍ଡ ବଣ୍ଡାଗାଁରେ ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଖେଳେଇ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଏହି କନ୍ୟାକୁ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ଗାଁର ଲୋକେ ଅପହରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ବା ଅନ୍ୟ କେହି ବିବାହ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ ନଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କନ୍ୟାର ଯଦି ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ତିଳେମାତ୍ର ସମ୍ମତି ନଥାଏ, ସେ କଳେବଳେ କୌଶଳେ ସେ ଘରୁ ଖସି ପଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେ ଘରର କାନ୍ଥକୁ କଣା କରି ହେଉ ବା ଘରଛାତ ଛପର ମେଲା କରି ହେଉ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଉପାୟରେ ହେଉ ସେଠାରୁ ଖସି ଚାଲିଯିବାର ଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରଖିଥାଏ । ଏଣେ ଝିଅଟି ଘରକୁ ଫେରିବାର ନଦେଖି ତା'ର ବାପା, ଭାଇ ଓ ଗାଁବାଲା ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯଥା ଧନୁ, ତୀର, ଟାଙ୍ଗିଆ, ଛୁରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଧରି ଝିଅକୁ ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଆନ୍ତି । କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଓ ବରପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ କଥା କଟାକଟି ହେଲେ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସମ୍ମୁଖରେ ଝିଅକୁ ରଖାଯାଇଥିବା ଘର ଖୋଲାଯାଏ । ଯଦି ଝିଅଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ ତେବେ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବାହାଘର ପ୍ରାୟ ସେହିଠାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ନଚେତ୍ ଝିଅଟିକୁ ତା' ଗାଁର ଲୋକମାନେ ମୁକୁଳାଇ ନେଇଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବରପକ୍ଷ ପୁନର୍ବାର ତାକୁ ଅପହରଣ କରିବା ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଥାଏ ଏବଂ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି ଝିଅଟିକୁ ପୁଣି ଅପହରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ପୂର୍ବପରି ଗୋଟିଏ ଘରେ କିଛି ଖାଦ୍ୟ ରଖି ସେହିଘରେ ଝିଅଟିକୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଏକପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କନ୍ୟାଟି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥାଏ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବରପକ୍ଷର ଏପରି ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ କନ୍ୟାକୁ ବାରମ୍ବାର ଅପହରଣ କରି ତାକୁ ବାହାଘର ପାଇଁ ରାଜି କରାଇବା କେବଳ ଜଣେ ଧନୀ ବଣ୍ଡା ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ଯେତେଥର କନ୍ୟାକୁ ଅପହରଣ କରାଯାଏ ସେତେଥର ବରଘର ତରଫରୁ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମନ ମୁତାବକ ଭୋଜନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଏହିପରି ବାହାଘରରେ କନ୍ୟା ପିତାମାତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କନ୍ୟାସୁନା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି କୌଣସିମତେ କନ୍ୟା ଥରେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ କନ୍ୟାପକ୍ଷକୁ ବରପକ୍ଷ ତରଫରୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଗରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମଦ ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ କନ୍ୟାପକ୍ଷର ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ଏକାଠି ବସି ସେସବୁକୁ ପାନ କରି ବିଭାଘର ପ୍ରଥମ ସୋପାନର ମଜା ନେଇଥାନ୍ତି । ବିବାହ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ପରେ କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ଦାବି ମୁତାବକ ବରପକ୍ଷକୁ ବାଉଁଶପଟି (ସେନ୍‌ଲା), ମକା (ମାକା), ଘର ଛପର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଘାସ (ତୁରାବୁ), ଖଜୁରୀ ପତ୍ର (ଡେଣ୍ଡା) ଇତ୍ୟାଦି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଦାବି ଅନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ବରର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉନ୍ନତ ଥିବାର ସେମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । ବରପକ୍ଷରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ତୁରାବୁ କନ୍ୟାଟି ରହୁଥିବା ସେଲାନଡ଼ିଙ୍ଗିର ଛପର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ । ସେନ୍‌ଲାକୁ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବସାଉଠା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏବଂ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ବ୍ୟବହୃତ କରାଯାଏ । ଡେଣ୍ଡାରେ ନାରୀର ସଜ୍ଜାପାଇଁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମୁକୁଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ମାକାଲୁ ସେମାନେ ଏକତ୍ର ବସି ଖାଇବା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ଗାଁରୁ ରାତିରେ ଆସୁଥିବା ବରପକ୍ଷ ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବା ପାଇଁ ସାଇତିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରୁ ଇଙ୍ଗେରସିଙ୍ଗର ମାଲିକାନା ଜଗୁଆଳୀକୁ କିଛି କିଛି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବଣ୍ଡା ସମାଜରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ ସଂଖ୍ୟା ଟଣା ବିବାହ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଖୁବ୍ କମ୍ । ଏହି ବିବାହ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ବାହାଘର ସ୍ଥିର ହେଲାପରେ କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗିନୀମାନେ ବରପକ୍ଷକୁ ସେମାନଙ୍କ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି, ପରେ ପରେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କନ୍ୟାକୁ ଜଣେ କିମ୍ବା ଦୁଇଜଣ ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ସାଥୀରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବରର ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରାୟ ୩ ଦିନ ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଠାରେ ସେମାନେ ବରଘରେ ନରହି ସେ ଗାଁର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ରୁହନ୍ତି ଏବଂ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଦିନ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକି ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଦିନ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକୀ ବରଗ୍ରାମର ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ଜାଳେଣି କାଠ, ଖାଇବା ପାଇଁ ପତ୍ର, ଫଳମୂଳ ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଦିନମାନଙ୍କରେ ନିକଟସ୍ଥ ଝରଣାରୁ ପାଣି ଆଣିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ରାତିରେ ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଚି ରହିବାର ଦକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ସାଧାରଣତଃ ବରଟି ତା'ର ଭାବି ପତ୍ନୀକୁ ଏକାକି ବାଘ ଭାଲୁ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲିଆ ବାଟଦେଇ ତା'ର ଗାଁରେ ଛାଡ଼ି ପାରୁଛିକି ନାହିଁ ତା' ମଧ୍ୟ (କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା) ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ପୁରାତନ ପ୍ରସ୍ତର ଯୁଗର ଏକ ଆଦିମତମ ଗୋଷ୍ଠୀ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିବେଶରେ କିପରି ଚଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ବିବାହ ସ୍ଥିର

କରାଯାଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର କନ୍ୟାସୁନା ବା ଗିନିଂ ଦେବା ପ୍ରଥା ରହିଛି, ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣତଃ ବରପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବଳଦ, ଗୋଟିଏ ଗାଈ, କିଛି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ (ଖାଦି), କିଛି ମଦ (ପେଣ୍ଡମ୍) ଏବଂ କିଛି ଟଙ୍କା (ଟାକା) ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଏହାର ପରିମାଣ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅପହରଣଜନିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ପରିମାଣ ଖୁବ୍ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଓ ଅପହରଣ ସମୟରେ କନ୍ୟାର ହୋଇଥିବା ଶାରୀରିକ କ୍ଷତି ଏବଂ ଅପହରଣ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ କନ୍ୟାସୁନାର ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପ୍ରକାର ବିଭାଘରରେ କନ୍ୟା ପିତାମାତା ୧୦-୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳଦ/ଗାଈ ମାଗିଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ମଦ, ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ, ଟଙ୍କା ଇତ୍ୟାଦିର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦାବୀ କରାଯାଇଥାଏ । ତେବେ ଯଦି କନ୍ୟାପିତା ଅତୀବ ଧନୀ (ସକାର ରେମୋ) ହୋଇଥାଏ, କିମ୍ବା ତା'ର କୌଣସି ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ନଥାନ୍ତି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବରପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାସୁନା ବା ଗିନିଂ ଆଣିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତିରୁ କିଛି ଅଂଶ ଝିଅକୁ ଭେଟି ଦେଇଥାଏ । ଏହାକୁ ବୁନାଡ଼ାକ୍ କୁହାଯାଏ । ଏପରିସ୍ଥଳେ କନ୍ୟାପିତାକୁ ତା'ର ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବ ଏବଂ ଜ୍ୱାଇଁର ବାପାମାଆ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ମନ୍ତ୍ରପାଠ କରିବା ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସୂତାକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଗୋଟିଏ ମାଟି ହାଣ୍ଡିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଏବଂ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମର୍ପଣ କରି ଶପଥପାଠ କରିଥାଏ । ଏହାପୂର୍ବରୁ ସେ ତା' ଝିଅକୁ କ'ଣ କ'ଣ ଉପହାର ବା ବୁନାଡ଼ାକ୍ ଦେବ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରକାଶ କରି ସେସବୁ ଜିନିଷ ଉପରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଆଉ ତା'ର ମାଲିକାନା ସାବ୍ୟସ୍ତ ନ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରିଥାଏ । ଥରେ ଶପଥ ସରିଗଲା ପରେ ଶପଥ ଅନୁସାରେ କନ୍ୟାପିତାକୁ ତା' ଝିଅକୁ ସମସ୍ତ ଜିନିଷପତ୍ର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଝିଅ ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହୋଇ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ହେଲେ ଜ୍ୱାଇଁ ସେସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର ଫେରାଇବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବିଧବା ବିବାହ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଏବଂ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଏକ ସମୟରେ ଏକରୁ ଅଧିକ ଜଣକୁ ବିବାହ କରିପାରେ । ଏପରିକି ଜଣକର ପତ୍ନୀକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବିଭା ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ପୂର୍ବ ସ୍ୱାମୀକୁ ବହୁମାତ୍ରାରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ବିବାହ କେବଳ ଧନୀ ଶ୍ରେଣୀର ବଣ୍ଡା କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ତା' ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ସେପରି ପୁନର୍ବିବାହରେ ରାଜି ଥିଲେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧. ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ (୨୦୦୩) - ଫ୍ରମ୍ ବଣ୍ଡେଜ୍ ଟୁ ରୁରାଲ ଏଣ୍ଟର୍‌ପ୍ରାଇଜ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ଭାରତ ସରକାର ।

୨. ଓଡ଼ିଶା ସରକାର (୨୦୦୩) - ଇନ୍‌ଫରମେସନ୍ ସିଟ୍ ଫର୍ ଦି ଭିଜିଟ୍ ଅଫ୍ କମିଟି ଅନ୍ ୱେଲ୍‌ଫେୟାର୍ ଅଫ୍ ଏସ୍.ସି. ଆଣ୍ଡ୍ ଏସ୍.ଟି., ମୁଦୁଲିପଡ଼ା - ବଣ୍ଡା ଡେଭେଲପ୍‌ମେଣ୍ଟ ଏଜେନ୍‌ସି

୩. ଫ୍ୟୁରର୍ - ହେମେନଡ୍ରଫ୍ ସି. ଭନ୍ (୧୯୪୩) - 'ଏଭେନ୍ୟୁ ଟୁ ମ୍ୟାରେଜ୍ ଏମଙ୍ଗ ବଣ୍ଡାଜ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା', ମ୍ୟାନ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ଭଲ୍ୟୁମ୍-୨୩, ନଂ- ୧ ଓ ୨, ବେଙ୍ଗଲ

୪. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୧୯୯୮) - 'ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଜୀବନର ବନ୍ଧନ : ବଣ୍ଡା ବିବାହ', ସଚିତ୍ର ବିଜୟା ଶାରଦୀୟ ବିଶେଷାଙ୍କ, ଅକ୍ଟୋବର

୫. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୧୯୯୫) - 'ବଣ୍ଡା' ଏନ୍‌ସାଇକ୍ଲୋପେଡ଼ିଆ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟ୍ରାଇବସ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ : ଡିସ୍କଭରି ପବ୍ଲିସିଂ ହାଉସ୍

୬. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୨୦୦୧) - 'ଏ ରିଭର୍‌ସାଲ ଅଫ୍ ଫ୍ୟାମିଲି ରୋଲ୍‌ସ୍ - ସୋସାଇଟାଲ ପାଟର୍ନସ୍ ଅଫ୍ ବଣ୍ଡା ଟ୍ରାଇବ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା', ନଂ- ୧୨୭, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗବେଷକ
ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଉନ୍ନୟନ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୧୩

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା

ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ବାୟା

ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ୧୦+୨+୩ ଏହିପରି ତିନିଗୋଟି ସୋପାନର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି । ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସମାପ୍ତ ହେବାପରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ +୨ ବା ଉଚ୍ଚମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା କୁହାଯାଏ । ୧୦+୨ ଶିକ୍ଷା ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ୧୦+୨ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ନାତକ ଓ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଉପରୋକ୍ତ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ବୈଷୟିକ ଓ ପ୍ରଫେସନାଲ ବିଷୟ ଡିଗ୍ରୀ, ଡିପ୍ଲୋମା ଓ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ +୨ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍କୁଲ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନ ହୋଇ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ +୨ କଲେଜ, ସ୍କୁଲ ବା କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନହୋଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । ଉଚ୍ଚମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ +୨ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସହବନ୍ଧନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, +୨ ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଛଅଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯଥା- ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜମାନଙ୍କୁ (ବୈଷୟିକ କଲେଜ ବ୍ୟତୀତ) ସହବନ୍ଧନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି ଓ ଡିଗ୍ରୀ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର ୨୨ଟି ସ୍ୱୟଂଶାସିତ କଲେଜ ନିଜର ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି ।

ପରିଚାଳନା ଭିତରେ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ତିନି ପ୍ରକାର ଅଟେ । ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । କେତେକ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସରକାରୀ କଲେଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ସରକାରଙ୍କର ଅନୁଦାନ ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟତଃ ପରିଚାଳିତ । ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅନେକ କଲେଜ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ନିଜସ୍ୱ ଆୟରୁ ଏହି ପ୍ରକାରର କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ବେସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ, ବୈଷୟିକ କଲେଜ ଓ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜଗୁଡ଼ିକୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦିଆଯାଇନଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସରକାରୀ କଲେଜ, ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜ ଓ ବେସରକାରୀ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା - (ବୈଷୟିକ କଲେଜ ବ୍ୟତୀତ)

୧. ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ - ୪୪

୨. ସରକାରୀ +୨ କଲେଜ (ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ) - ୪୨

୩. ସରକାରୀ +୨ କଲେଜ (ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ) - ୭

୪. କମ୍ପୋଜିଟ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ଡିଗ୍ରୀ +୨ କଲେଜ - ୨୫୪

୫. ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ +୨ କଲେଜ - ୧୯୩

୬. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ - ୨୮୫

୭. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ +୨ କଲେଜ - ୫୮୪

୮. ସରକାରୀ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୩

୯. ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୨୨

୧୦. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୪୪

୧୧. ସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ - ୩

୧୨. ବେସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ - ୨୭

୧୩. ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜ (ମୁଖ୍ୟତଃ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ କଲେଜ) - ୩୦

ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟକ +୨ ଓ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ଖୋଲାଗଲାଣି, ସେଥିରେ ଥିବା ସବୁ ସିଟ୍ ପୂରଣ ହେଉନାହିଁ । ୨୦୦୫-୦୬ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷରେ +୨ ସ୍ତରରେ କଳା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବାଣିଜ୍ୟରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୨,୨୪,୦୦୦ ଥିଲାବେଳେ ୧,୭୩,୭୧୬ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ଓ ପ୍ରାୟ ୫୦,୦୦୦ ସିଟ୍ ଖାଲିଥିଲା । ଉକ୍ତ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ୪୪ଟି ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୧୦,୮୮୦ ଥିଲା ଏବଂ ୯,୫୨୨ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ୨୫୧ ଗୋଟି ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୪୧,୭୦୦ ଥିବାବେଳେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ମୋଟ ୨୪,୯୫୧, ପ୍ରାୟ ୧୬,୭୦୦ ସିଟ୍ ଖାଲିଥିଲା । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜର ବହୁ ସିଟ୍ ଖାଲି ରହୁଛି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ବୈଷୟିକ ଏବଂ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖା ବୃଦ୍ଧି ନପାଇ ପ୍ରାୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ତରରେ ରହିବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ରାଜ୍ୟରେ କଲେଜମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷାର ମାନବୃଦ୍ଧି ଓ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଲାବୋରେଟୋରୀ, ହଷ୍ଟେଲ୍, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ଉପକରଣ, ଶିକ୍ଷାଦାନ ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଯୁକ୍ତି ଓ କଲେଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଅଣଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

୨୦୦୫-୦୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ବଜେଟ୍ ପ୍ଲାନ ଓ ନନ୍‌ପ୍ଲାନରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୧୧୬.୦୪ କୋଟି ଓ ୨୩୯.୭୮ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟବରାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ବଜେଟ୍‌ର ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୯୮ ଭାଗ ଟଙ୍କା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନେ ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦକୁ ୨୦୦୫-୦୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ପାଇବାର ଥିଲା । ଉକ୍ତ ବକେୟା ଅନୁଦାନ ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛନ୍ତି । ଏତିକିରେ ଅନୁଦାନ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହେବନାହିଁ । ଯେଉଁ କଲେଜମାନେ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦାନ ମଞ୍ଜୁର କରିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁଦିନରୁ ଦାବି ହୋଇଆସୁଅଛି । ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ତା.୧.୯.୧୯୮୭ରିଖ ପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଘରୋଇ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ପରିଚାଳନା ପରିଷଦ ନିଜସ୍ୱ ଆୟରୁ କଲେଜ ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ କେଉଁ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେଜ କି କି ସର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଦାନ ପାଇ ପାରିବେ, ତାହା ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ଖୋଲା ଚାଲିଥିବା ଓ ସବୁ ବେସରକାରୀ କଲେଜକୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ମଞ୍ଜୁର କରାଯିବ, ଏହା ବାସ୍ତବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କାରଣ ବଜେଟ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୀମିତ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜ୍ଞାନଦୀପ୍ତ ନାଗରିକ ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅଧୁନାତମ ଜଗତିକରଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ମେଧାବୀ ଯୁବଶକ୍ତିର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ । ଏଥିପାଇଁ ଆମ ରାଜ୍ୟର ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କେବଳ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ନୁହେଁ, ବରଂ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଥିବା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା, ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିପୁଳ ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତି । ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତୋଟି କଲେଜର ଖ୍ୟାତି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ଥିତି କଣ, ତାହା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ସ୍ନାତକ ଓ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ (Assement and Accreditation) ନିମନ୍ତେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ (ୟୁ.ଜି.ସି.)ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ ପରିଷଦ (National Assessment and Accreditation Council-NAAC) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ଯେଉଁସବୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲାଣି କିମ୍ବା ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରୁ ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଚ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେଣି ସେହି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ନାକ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାୟନ (Accreditation) ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ ନିମନ୍ତେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ । ନାକ୍ ସାତଗୋଟି ବିଷୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଗ୍ରେଡିଂ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ (Curricular Aspect)-୧୦, ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦାନ ଓ ଗ୍ରହଣ ତଥା ମୂଲ୍ୟାୟନ (Teaching-Learning and Evaluation)-୪୦, ଗବେଷଣା ଓ ସଂପ୍ରସାରଣ (Research and Extension)-୫, ଭିତ୍ତିଭୂମି ଓ ସମ୍ବଳ (Infrastructure)-୧୫ (ଯଥା- ବିଲ୍ଡିଂ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ହଷ୍ଟେଲ୍, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ଇତ୍ୟାଦି), ଛାତ୍ର ସହାୟତା (Student Support)-୧୦, ସଂଗଠନ ଓ ପରିଚାଳନା (Organisation and Management)-୧୦, ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା (Healthy Practices)-୧୦ ।

ଏଥିନିମନ୍ତେ ନାକ୍ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଲେଜ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥାଆନ୍ତି, ଅଭିଭାବକ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର, ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି, ପରିଚାଳନା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ, ପ୍ରଶାସକ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି ।

'ନାକ୍' ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶା, ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର କଲେଜମାନଙ୍କର ଗ୍ରେଡିଂ ଯଥାକ୍ରମେ ଏ+, ଏ, ବି++, ବି+, ବି, ସି++, ସି+, ସି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

'ଏ+' ଓ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜକୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାନର କଲେଜ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ କଲେ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ଏହିପ୍ରକାର କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା- ୨୬ । ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ୩ଟି କଲେଜ ଯଥା- ପ୍ରେସିଡେନ୍‌ସି କଲେଜ, ମେଦିନୀପୁର କଲେଜ ଓ ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିର, ବେଲୁରମଠ 'ଏ+' ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ଅନ୍ୟ ନଅଟି କଲେଜ ଏ ଗ୍ରେଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ଗ୍ରେଡ କଲେଜ ୬ଟି ଥିଲାବେଳେ 'ବି' ଓ 'ସି++' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଥିବା ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ବି.ଜେ.ବି. କଲେଜ, ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ, ରମାଦେବୀ ମହିଳା କଲେଜ ଓ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜ । ବେସରକାରୀ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜର ନାମ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା କଲେଜ । 'ବି++' ଗ୍ରେଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସରକାରୀ କଲେଜ ହେଲେ ଭଦ୍ରକ କଲେଜ, ଢେଙ୍କାନାଳ କଲେଜ, ରାଜେନ୍ଦ୍ର କଲେଜ, ବଲାଙ୍ଗୀର, ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କଲେଜ, ପୁରୀ, ଫକୀରମୋହନ କଲେଜ, ବାଲେଶ୍ୱର । ବେସରକାରୀ 'ବି++' କଲେଜ ନାମ- ଚୌଦ୍ୱାର କଲେଜ, କଳିଙ୍ଗ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବଂ ସାଲେପୁର କଲେଜ ।

ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ କଲେଜ ଯଥା- କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି କଲେଜ, ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜ, ସମ୍ବଲପୁର, ରାଉରକେଲା ସରକାରୀ କଲେଜ, ଅନୁଗୋଳ କଲେଜ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ କଲେଜ ଏବଂ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ମଧ୍ୟରୁ ଡି.ଏ.ଭି. କଲେଜ, ନିରାକାରପୁର ଓ ଷ୍ଟୁଆର୍ଟ କଲେଜ, କଟକ, 'ବି' ('ବି++' କିମ୍ବା 'ବି+' ନୁହେଁ) ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇବା ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । ଉପରୋକ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଯଥେଷ୍ଟ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଅଛି ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ବହୁ ଅଧିକ । ମହାରାଜା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କଲେଜ, ବାରିପଦା ଓ ଖଲିକୋଟ କଲେଜ, ବ୍ରହ୍ମପୁର 'ବି++' ପାଇଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ କଲେଜଦ୍ୱୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉନ୍ନତତର ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇବା ସମସ୍ତେ ଆଶା କରିବେ ।

ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାୟ ୪୮୦ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ, 'ନାକ' ଆକ୍ରେଡିଟେସନ କରାଇବା ପାଇଁ ଆଗଭର ହେବା ଉଚିତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ତଥା ଜନସାଧାରଣ କଲେଜର ଗ୍ରେଡିଂ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ । ରାଜ୍ୟର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ମେଡିକାଲ କଲେଜ, ଆଇନ କଲେଜ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜ ଆକ୍ରେଡିଟେସନ୍ କରାଇବା ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବୈଷୟିକ କଲେଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଟ୍‌ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର କେବଳ ଆକ୍ରେଡିଟେସନ କରାଇଛନ୍ତି ।

ଯୁକ୍ତି ଛଳରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, 'ବି' ଓ 'ସି' ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଥିବା କଲେଜମାନଙ୍କରୁ ମଧ ଛାତ୍ରଚାତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଂପୃକ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକରେ ଉଚ୍ଚ ଯୋଗ୍ୟତା ସଂପନ୍ନ ଅଧ୍ୟାପକ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଲାବୋରେଟୋରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିବାରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ବିକାଶ ତଥା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସୃଜନଶୀଳତାର ବିକାଶ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ପରିବେଶ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ପାଇଁ ସହାୟକ ହୋଇପାରନ୍ତା ।

ରାଜ୍ୟର କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ କ'ଣ ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ବିଷୟରେ ଛାତ୍ର, ଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଅଭିଭାବକ, ପ୍ରଶାସକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ସମସ୍ତେ ଊଣା ଅଧିକେ ଅବଗତ । ଏଥିନିମନ୍ତେ ଯେଉଁସବୁ ଅଭାବ ରହିଛି, ତାହା ଦୂରକରିବା ନିମନ୍ତେ ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯିବ । ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଅଛି, ଦରମା ବାବଦରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ବଜେଟ୍‌ର ପ୍ରାୟ ୯୮% ଅଂଶ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ତଥାପି ବକେୟା ବାବଦକୁ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ଦରକାର ହେଉଅଛି । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଦାବୀ ହେଉ ଅଛି ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସରକାରୀ କଲେଜ ଓ ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହଜ ନୁହେଁ । ଆର୍ଥିକ ଅସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାତ୍ମକ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଉପାୟ ଅଛି । ବିନା ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ କପି ଓ ଟ୍ୟୁସନ ବନ୍ଦ କରିହେବ । ଯେତିକି ଅର୍ଥ କଲେଜମାନଙ୍କର ଆୟ ହେଉଅଛି, ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଭାବରେ ତାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରିହେବ ।

କପି ପ୍ରଥା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ମାନକୁ ଦ୍ରୁତ ହ୍ରାସ କରେ । ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ା ନଯାଇ କପି କରିବାର ସୁବିଧା ଦେଲେ କୋମଳମତି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଅଧିକ ମାର୍କ ରଖିବା ମୋହରେ ସେହିପରି କଲେଜ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଫଳରେ ଭଲପାଠ ପଢ଼ାଯାଉଥିବା ଓ କଡ଼ାକଡ଼ି ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉଥିବା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖା କମି ଯାଇପାରେ । ରାଜ୍ୟର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରୁ ମିଳୁଥିବା ଡିଗ୍ରୀର ଯେଉଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଅଛି, ତାହାର ଅବକ୍ଷୟ ହୋଇଯାଇପାରେ । କଲେଜରେ ଟ୍ୟୁସନ ପ୍ରଥା ଆଗେ ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ କୃତିତ୍ୱଲାଭ କରୁଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତମାନ କମ୍ ନଥିଲା । ଟ୍ୟୁସନର ବ୍ୟାପକତା ହେତୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ବିଶ୍ୱାସକରୁଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ନିରୁତ୍ସାହିତ ହେବେ । ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ମାନସିକ ଚାପର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ । ଶ୍ରେଣୀରେ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଅଭାବରୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅଧିକ ନମ୍ବର ମିଳିବା ପାଇଁ ବାହାରେ କୋଚିଂ ନେବାପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପରୋକ୍ଷରେ ଚାପ ଦିଆଯାଉଅଛି । ଉପରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ପ୍ରଥାର ଲୋପ ପାଇଁ ସରକାର କେତେକ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ସମାଜକୁ ଠିକ୍ ବାଟରେ ନେବାପାଇଁ କେତେକ ବିଷୟରେ ଦୃଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅଧକ୍ଷ ପଦବୀ ଓ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ବହୁଦିନ ଧରି ଖାଲି ପଡ଼ି ଅଛି । ଯେଉଁ କଲେଜରେ ଦକ୍ଷ ଅଧକ୍ଷ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ବିଜ୍ଞ ପ୍ରଫେସର୍ ଥାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଉଚ୍ଚମାନର ହୋଇଥାଏ । ସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଏନ୍.ସି.ସି., ରେଡ୍‌କ୍ରସ, କ୍ରୀଡ଼ା, ଲାଇବ୍ରେରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଠ୍ୟାତିରିକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ନିମନ୍ତେ ଫିସ୍ ଆଦାୟ ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନଥିବା ଫିସ୍, ପି.ଏଲ୍. ଆକାଉଣ୍ଟକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଫିସ୍ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ ହେବା ଉଚିତ । ବେସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଅର୍ଥ ମୁଖ୍ୟତଃ ଓ ଦରମା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଓ କଲେଜ ଆୟର ବହୁଭାଗ ସେମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । କଲେଜ ଅଫିସ୍ ପରିଚାଳନା ଓ ଆକାଉଣ୍ଟ ପରିଚାଳନାର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ ଦ୍ୱାରା ସମୟ ଓ ଅର୍ଥ ବଞ୍ଚାଯାଇପାରିବ । ଦରମା ବିଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ସଫ୍ଟୱେୟାର୍ ମିଳୁଛି । ଆକାଉଣ୍ଟ ପରିଚାଳନା, ନାମଲେଖା, ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା ଇତ୍ୟାଦି କାମ ପାଇଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରିବ । କଲେଜ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖା ଆବେଦନ, ବୃତ୍ତି ଆବେଦନ ତଥା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟ ପାଇପାରିବେ । ଲାଇବ୍ରେରୀର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ କରାଯାଇପାରିବ । ଏ ଦିଗରେ ଅନେକ କଲେଜରେ ବହୁକାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲାଣି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ କଲେଜ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରି ଇ-ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇପାରିବ । 'ଏଜୁସାଟ୍' ବ୍ୟବହାର କରି ବିଶେଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇପାରିବ । ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ ସମ୍ଭବ ।

ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଓ ଉନ୍ନତ କଲେଜ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ତରଫରୁ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ୬ଟି କଲେଜ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ତା'ମଧ୍ୟରୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଅଛି । ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ଲାଭର ସୁଯୋଗ ଯେପରି ପାଇପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନାରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ସଂଗେସଂଗେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାର ଆଶାଜନକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବା ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଶାସକ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ସପ୍ତମ ସଶସ୍ତ୍ରବାହିନୀ ପଡ଼ିଆଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପତାକା ଅବତରଣ ଉତ୍ସବ - ୨୦୦୭ରେ ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ । ୩୧.୦୧.୦୭

ପ୍ରାଚୀନ ଏବଂ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ନାରୀର ସ୍ଥାନ

ଭାରତୀ ପାଲ

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନେ ଉଭୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟର ବିଭିନ୍ନ ଲିପିତାତ୍ତ୍ୱିକ ଭିତ୍ତିରୁ ନାରୀମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବହୁ ତଥ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଏହି ସମୟରେ ନାରୀମାନେ ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାର ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀଠାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୧୫ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଅଭିଲେଖରେ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୌମ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଛଅ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ନାରୀ ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ଏହା ବୋଧହୁଏ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଅନୁଶୀଳନ ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ନାରୀମାନେ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ହିନ୍ଦୁ ନାରୀ, ରୁଦ୍ରାମ୍ବା ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଣୀ ବିଦା ତାଙ୍କର ପିତା ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ଅପୁତ୍ରିକ ରାଜାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେମାନଙ୍କର ପାଟରାଣୀମାନେ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ବା ଦୂରସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାବାଳକ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ରାଜମାତା ଶାସନ ଚଳାଉ ଥିଲେ । ନାବାଳକ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଶାସନ ଚଳାଇ ଥିବା ମଧ୍ୟରେ ସାତବାହାନ ବଂଶର ନୟନିକା ଓ ବାକାଟକ ବଂଶର ପ୍ରଭାବତୀ ଗୁପ୍ତା ଅନ୍ୟତମ । ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶର କେତେକ ରାଣୀ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କର ଶାସନ କାଳରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ଯଦିଓ ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଉ ନଥିଲେ, ରାଜାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ଶାସନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।

ନାରୀ ଶାସନର ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଦେଖାଯାଏ । ଭୌମ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ପ୍ରାୟ ଛଅଜଣ ରାଣୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜୁତି କରୁଥିବାର ବିଭିନ୍ନ ଶିଳାଲେଖରୁ ଜଣାଯାଏ । ମହାରାଜାଧିରାଜ ପରମଭଟ୍ଟାରକ ଓ ପରମେଶ୍ୱରୀ ଆଦି ରାଜକୀୟ ଉପାଧିରୁ ଏହା ସଂପର୍କରେ ପରିଷ୍କାର ରୂପେ ବୁଝିହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ମେଦିନାପୁର, ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ, ପୁରୀ, ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିସ୍ତୃତ ଥିବାର ଅଭିଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୧, ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୨, ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀ, ଗୌରୀ ମହାଦେବୀ, ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ, ବକୁଳ ମହାଦେବୀ ଏବଂ ଧର୍ମ ମହାଦେବୀ ଅନ୍ୟତମ ।

ଭୌମ ରାଜୁତିର ପ୍ରଥମ ନାରୀ ଶାସକ ଭାବରେ ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୧ଙ୍କ ଶାସନ ସମୟ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସର ଏକ ଗୌରବମୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ଢେଙ୍କାନାଳରୁ[୧] ଆବିଷ୍କୃତ ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରୁ ସେ ନିଜକୁ ଗୋସ୍ୱାମିନୀ, ପରମଭଟ୍ଟାରିକା, ପରମବୈଷ୍ଣବୀ, ମହାରାଜାଧିରାଜ ଏବଂ ପରମେଶ୍ୱରୀ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରିଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । ସେ କାତ୍ୟାୟନୀଙ୍କ ପରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜପରିଷଦଗଣ ତାଙ୍କର ପଦଯୁଗଳରେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇଥିବାର ଏହି ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ତାଳଚେର ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨] ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀଙ୍କୁ ଶେଷନାଗ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ଶେଷନାଗ ନିଜ ଫଣାରେ ପୃଥିବୀର ଭାର ବହନ କରିବା ପରି ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବାହୁବଳରେ ଦମନ କରିବା ସହିତ ସାମାଜିକ ସଦ୍‌ଭାବନା ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ ଓ ଭୌମ ପରିବାରର ଯଶ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ନିଜର କରଦ ରାଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରିପାରିଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ।

ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ସର୍ବାଧିକ ତାମ୍ରଫଳକ ଦାନ କରିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଏହି ଫଳକରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ଅବିବାହିତା ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ତାମ୍ରଫଳକ ଜରିଆରେ ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉଭୟ ତୋଷାଳୀରୁ (ଉତ୍ତର ତୋଷାଳୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ତୋଷାଳୀ) ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବାରେ ରାଣୀଙ୍କର ଭୂମିକା ଅନ୍ୟତମ । ଗଞ୍ଜାମ, ଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାମ,

ଆରବାଲା ଏବଂ କୁମୁରଙ୍ଗାରୁ ମିଳିଥିବା ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଚାରିଜଣ ବିଶ୍ୱସ୍ତ କରଦ ରାଜାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାମ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୩] ଯମଗର୍ତ୍ତ ମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କରଦରାଜା ରାଣକ ଅପସରୋ ଦେବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନୁଗୁଳ, ତାଳଚେର ଏବଂ ଢେଙ୍କାନାଳକୁ ଏହି ମଣ୍ଡଳଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀଙ୍କ ସମୟର ଗଞ୍ଜାମ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୪] କଙ୍ଗୋଦ ମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ରଣକ ଦାନାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଜଣାଯାଏ । ଏହି କରଦରାଜା କଳିଙ୍ଗ ନଗରର ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆଦ୍ୟ କାଳରେ ଜଣେ ଜନପ୍ରିୟ ରାଜା ଥିଲେ ।

ଆରବଲା ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୫] ଶାସକ ରାଜା ରଣକ ଖଗଙ୍କୁ ମହାସନ୍ଧି ବିଗ୍ରହିକ (ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଶାନ୍ତିର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା) ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । କୁମୁରଙ୍ଗ ତାମ୍ରଫଳକରେ[୬] ଶାସକରାଜା ରଣକ ଭୂଷଣନାଗଙ୍କୁ ମହାକ୍ଷପଟାଲାଧିକୃତ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଛି ।

ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶେଷ ଶାସକ ଧର୍ମ ମହାଦେବୀ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ବୟସରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ତଳତଳି ତାମ୍ରଫଳକରେ[୭] ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗର ଉଦ୍ୟାନ ନନ୍ଦନରେ ଦେବୀଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ପରମମାହେଶ୍ୱରୀ, ପରମଭଟ୍ଟାରିକା ଏବଂ ମହାରାଜାଧିରାଜ-ପରମେଶ୍ୱରୀ ଆଦି ରାଜକୀୟ ପଦବୀରେ ସେ ଭୂଷିତା ଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଣୀମାନେ କେବଳ ଯେ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ତା'ନୁହେଁ, ସେମାନେ ଅନେକ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ତୋଳାଇଥିଲେ । ଆଲ୍ଲାହାବାଦରେ ସ୍ଥିତ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀର ରାଣୀ କାରୁବାକୀଙ୍କ[୮] ଖୋଦିତ ଏକ ଅଭିଲେଖରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅଶୋକଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ପତ୍ନୀ ତଥା ତିବାରର ମାତା କାରୁବାକୀଙ୍କ ଅନୁଦାନର ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ଅଭିଲେଖରୁ ରାଣୀ କାରୁବାକୀ ଆମ୍ବବଗିଚା, ଉଦ୍ୟାନ ତଥା ବାସଗୃହ ଆଦି ଦାନସୂତ୍ରରେ ଦେଇଥିବାର ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାର ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପକୂଳର ଧୀବର ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା କାରୁବାକୀ[୯] ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜକୁମାର ଅଶୋକଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । କାରୁବାକୀ ପ୍ରଥମେ ଏ ବାହାଘରରେ ଅମତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଶୋକ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବାପରେ ଏ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା ।

ହାତୀଗୁମ୍ଫା ଶିଳାଲିପିରୁ[୧୦] ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଖାରବେଳଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ୭ମ ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କ ପାଟରାଣୀ ବଜିରାଘର ମାତୃତ୍ୱ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫା[୧୧] ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫାର ଉପର ମହଲା ବା ବୈକୁଣ୍ଠପୁରୀ ଜୈନ ଋଷିମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ପାଇ ଖାରବେଳଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଶିଳାଲେଖରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି ଯେ- 'କଳିଙ୍ଗ ରାଜା ଖାରବେଳଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ ରାଜା ଲଲାଙ୍କର କନ୍ୟା ଏବଂ ରାଜା ହସ୍ତୀଶିମ୍ହାଙ୍କର ନାତୁଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆରହାଟ ମନ୍ଦିର ଏବଂ କଳିଙ୍ଗର ଶ୍ରମଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁମ୍ଫା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।' ଜୈନ ମୁନିମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫା ଉପର ମହଲା ତିଆରି କରି ରାଣୀ ଚେଦୀବଂଶର ଖ୍ୟାତି ବଢ଼ାଇଥିଲେ ।

ଶୈଳୋଦ୍ଭବ ବଂଶର ଧର୍ମରାଜ ମାନଭିତଙ୍କର ବାଣପୁର[୧୨] ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ କଲ୍ୟାଣୀ ଦେବୀ ଜୈନ ମୁନି ପ୍ରବୁଦ୍ଧା ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାମରେ ତିନି ଟିମ୍ପିର ଜମି ମଧୁଭଟକା ଗ୍ରାମରେ ଦାନ କରିଥିଲେ । ମହାଶିବ ଗୁପ୍ତାଙ୍କର ମଲ୍ଲାର ତାମ୍ରଫଳକରେ[୧୩] ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ରାଜା ତାରାଦାମଶାକା ଅଞ୍ଚଳର କୈଳାସପୁର ଗ୍ରାମକୁ ବୌଦ୍ଧ ବିହାରର ଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ । ଏହି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରଟି କରଦେବଙ୍କ ରାଣୀ ଅଳକାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାଜପୁରର ମହେଶ୍ୱର[୧୪] ମନ୍ଦିରର ଭିତର କାନ୍ଥରେ ଥିବା ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଶିଳାଲେଖରେ ଭୌମ ରାଜପରିବାର, ରାଜା ଶୁଭକର ଓ ରାଣୀ ମାଧବଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଉକ୍ତ ଶିଳାଲେଖରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ ମାଧବ ଦେବୀ ଶିବଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ ମାଧବେଶ୍ୱର ନାମକରଣ କରିଥିଲେ । ଗଙ୍ଗରାଜା ଦାନାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ତାମ୍ରଶାସନଟି ତାଙ୍କ ମାତା କଲ୍ୟାଣୀ ମହାଦେବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ରାଣୀ ବସ୍ତ୍ରଦେବୀ ଯାଜପୁରଠାରେ ଚାମୁଣ୍ଡା ମୂର୍ତ୍ତି[୧୫] ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀଙ୍କର ବୌଦ[୧୬] ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ମହାମଣ୍ଡଳାଧିପତି ମଙ୍ଗଳ କଳସଙ୍କର ରାଣୀ ତଥା ବିରାଟ ରାଜ୍ୟର ବାର୍ଗଡ଼ି ବଂଶର କନ୍ୟା ଶଶିଲେଖାଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀ ୯୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶଶିଲେଖାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ଉମାମହେଶ୍ୱରଙ୍କର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ କୋଟାପୁର ଗ୍ରାମଟିକୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ନାନେଶ୍ୱର ରୂପେ ନାମିତ ହୋଇଥିଲା । ମନ୍ଦିର ମରାମତି, ଠାକୁରଙ୍କର ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଧନପତିମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହି ଦାନ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଉଥିଲା ।

ମହାଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରୀପୁର[୧୭] ଶିଳାଲିପିରେ ତାଙ୍କର ମାତା ଯଥା- ମଗଧରାଜା ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ମାଙ୍କର କନ୍ୟା ବାସାଟାଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି । ସେ ବିଧବା ଥିଲେ ଏବଂ ହରିଙ୍କର ଏକ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଥିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର[୧୮] ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀଙ୍କର ମାତା କୋଳାବତୀ ଦେବୀ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ ଜନ୍ମ

ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଣୀ ଥିଲେ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ଦୁର୍ଗା ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହ ତୁଳନୀୟ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ବ୍ୟାପି ଥିଲା । ଏହି ରାଣୀ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରୁ[୧୯] ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ରାଜା ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାଦେବୀ ବା ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ହଇୟ ପରିବାରର ରାଜକୁମାର ପରମାଡ଼ି ଦେବଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ରାଜକୁମାର ପରମାଡ଼ି, ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରି ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ଏକାମ୍ରରେ ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଳଦେବ ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପାଟଳି ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨୦] ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି ଯେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବର୍ମାଙ୍କର ମାତା ଲୋକମହାଦେବୀ କାଞ୍ଚିପଟ୍ଟୀ ଭଟ୍ଟାରିକାଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ଦାପୁପଞ୍ଚାଳୀର କୁଶଙ୍କିରା ଓ ଜାମ୍ୱୋଟ୍ଟା-ପାଞ୍ଚାଳୀର ଆରଲୀ-ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସମୟର ଦ୍ରାକ୍ଷାରାମ ମନ୍ଦିର ଲିପିରେ[୨୧] ଖୋଦିତ ଅଛି ଯେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ତାଙ୍କର ସାତରାଣୀ ଲାବଣ୍ୟବତୀ ଦେବୀ, କଲ୍ୟାଣ ଦେବୀ, ଲୀଳାବତୀ ଦେବୀ, ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀ, ପଦ୍ମଳା ଦେବୀ, ଜୟମଙ୍ଗଚୋଡ଼ ମହାଦେବୀ ଓ ରାଜଲା ଦେବୀଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ମନ୍ଦିର ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଣୀମାନେ ଦାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପୋଲସରା[୨୨] ଗ୍ରାମର ମିଳିଥିବା ୧୧୪୭ ଶତାବ୍ଦୀର ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅର୍କେଶ୍ୱର ଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଟ୍ଟରାଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ ଅବସରରେ ବାଲିଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ରାଜା ହିଙ୍ଗୁଳା କଟକରୁ ରାଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀଙ୍କ ସହ ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଦାନ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ତରୁଦ୍ରା ବିଷୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟ କମମ ଗ୍ରାମଟିକୁ ଦାନ କରିଥିବାର ତୃତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର କାଞ୍ଚିପୁରମ୍ ଶିଳାଲେଖରେ[୨୩] ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ ସୋମଳା ଦେବୀ ଅଭିନବ-ବାରାଣସୀ କଟକରେ ଥିବା ସମୟରେ କାଞ୍ଚିପୁରମ୍‌ର ବିଷ୍ଣୁ-ଅଲାଳନାଥଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ ବହୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ବଂଶରେ ଅଭିଲେଖ ରାଜମାତାମାନଙ୍କର ଗାରିମା ମଧ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦେଇଥାଏ । ସୁମଣ୍ଡଳ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୨୪] ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ଧର୍ମରାଜ ମହାରାଜ ଉଭୟ ଏବଂ ରାଣୀ ବାପ୍ପଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଜୟରାମପୁରରୁ[୨୫] ଆବିଷ୍କୃତ ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ରାଜା ଧାନଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ରାଣୀ ଗିରୀଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଗୋପଚନ୍ଦ୍ର ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କ ସମୟର ନାଗରୀ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୨୬] ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବହୁ ରାଜମାତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ତାମ୍ରଫଳକରୁ ୧୪-୧୫ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗ ରାଜା ବଜ୍ରହସ୍ତଙ୍କୁ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗର ରାଜା ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ୧୬ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ବଜ୍ରହସ୍ତଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ରାଣୀ ନଙ୍ଗମାଙ୍କ ଔରସରୁ ପ୍ରଥମ ରାଜରାଜ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ରାଜରାଜ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ ରାଜସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ ବୋଲି ୧୭-୧୮ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଲେଖା ହୋଇଅଛି । ୩୩ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ, ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ରାଣୀ କସ୍ତୁରୀକା ମୋଦିନୀଙ୍କୁ ଔରସରୁ କୁମରନାଭ ବା କୁମାର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ରାଣୀ ତଥା ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୪୪-୪୫ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାଜାଧିରାଜ ରାଘବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୪୬ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାପଡ଼େ ।

ରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖାଙ୍କ ଔରସରୁ ଜାତ ଅନନ୍ତବର୍ମାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜାଙ୍କ ବିଷୟରେ ୫୦ତମ ବାକ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର ମୁଖ୍ୟରାଣୀ ବଗଳାଦେବୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୬୪ତମ ବାକ୍ୟରେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବାକ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ତୃତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଯାଇଛି । ୭୧ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ତୃତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶଜ ମହ୍ଲାଣଦେବୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ରାଜରାଜ ଏବଂ ମହ୍ଲାଣଦେବୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ହେଲେ ତୃତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମ । ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୂମି ପ୍ରଦାନ କାଳରେ ରାଣୀମାନଙ୍କର ନାମାଙ୍କିତ ମୋହର ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ରାଜା ନେଟ୍ଟଭଞ୍ଜ[୨୭] ତ୍ରିଭୁବନ କଳସଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଜୀବଲୋକ ମହାଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଖୋଦିତ ହୋଇଛି । ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରୁ ସଦ୍ୟ ମିଳିଥିବା ଶତ୍ରୁଭଞ୍ଜଦେବଙ୍କର ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨୮] ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲିଖିତ । ଜୁରଡ଼ାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ନେଟ୍ଟଭଞ୍ଜଙ୍କର[୨୯] ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ ତାଙ୍କର ପାଟ୍ଟମହିଷୀ ସନ୍ତୋଷୀ ମାଧବୀଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କାଳକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବଂ କୋଣାର୍କର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ସଂଗୀତ ରତା ବହୁ ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତିର ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ସ୍ଥିତ ଶିବ ମନ୍ଦିର ତଥା ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର, ମେଘେଶ୍ୱର, ଶୋଭନେଶ୍ୱର ଏବଂ ମଧୁକେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ସୋମବଂଶୀ ଏବଂ

ଗଙ୍ଗ ରାଜୁତି ସମୟରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ବହୁଳ ଭାବରେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗଙ୍ଗ ରାଜୁତି ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରଥା ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେବାର ଜଣାପଡ଼େ । ଗଙ୍ଗରାଜ ଅନନ୍ତ ବର୍ମନ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କର ସହାୟତାରେ ବୈଷ୍ଣବ ଶିଷ୍ୟ ରାମାନୁଜ ସମ୍ଭବତଃ ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ମୁଖଲିଙ୍ଗମ୍ ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରୁ[୩୦] ସେସମୟରେ ମନ୍ଦିରରେ ଦେବଦାସୀ ବା ଦେବଗଣିକାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଚଳନ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିବାରର ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦେବଦାସୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ପ୍ରଥା ପୁରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟର ସମାରୋହରେ ହିଁ ଭାରତର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିଥାଏ । ଶ୍ରୀକୁରମ୍ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରଭୁ କୁର୍ମେଶ୍ୱରଙ୍କ[୩୧] ପାଖରେ ସକାଳେ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେବଦାସୀମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ବୋଲି ଅନଙ୍ଗବର୍ମନ୍ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବଙ୍କ ସମୟର ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ସିମାଚଳ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ନୃତ୍ୟ ସହ ସଂଗୀତ, ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବାଜଣା, ଫୁଲମାଳ ଗୁନ୍ଥିବା ଆଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ଶାସକ ପ୍ରଥମ ନରସିଂହ ସୀମାଚଳ ମନ୍ଦିରରେ ସେବା ପୂଜା ପାଇଁ ଶହେ ଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ଖଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲେ । ତୃତୀୟ ନରସିଂହଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପତ୍ନୀ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ[୩୨] ଏହି ମନ୍ଦିରରେ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହ ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଠରଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ରମଣୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନଙ୍କର ରହିବା ପାଇଁ ଅନନ୍ତବର୍ମ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବ ପୁରୀ ସହରର ଚୂଡ଼ଙ୍ଗ ସାହିରେ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ମାହାରୀ ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ମନ୍ଦିରରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ କରିବା ସହ ମନ୍ଦିରର କେତେକ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । ଅନନ୍ତବର୍ମ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କ୍ ସମୟରେ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ମାହାରୀ ସେବାର ପ୍ରଚଳନ ଥିବା ବିଷୟରେ ମାଦଳାପାଞ୍ଜିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ବନପତିଙ୍କର ଦୀର୍ଘାଶୀ ଶିଳାଲେଖରେ[୩୩] ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ, ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କର ସେନାପତି ଭଗବତୀ ମନ୍ଦିରରେ ଦେବଦାସୀଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ନାଟ୍ୟଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ନୃତ୍ୟ କଲାବେଳେ ଜୟଦେବଙ୍କର ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ଏ ସଂପର୍କରେ ଗଜପତି ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଦେଶ ଥିଲା । ଜୟ-ବିଜୟ ଦ୍ୱାରର ଶିଳାଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ମହାରାଜ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ତାଙ୍କର ୪ ଅଙ୍କ ବର୍ଷରେ ଏକ ଆଦେଶନାମା ଜାରି କରିଥିଲେ । ଏହା ଅନୁସାରେ ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ଦୁଇଥର ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ତାଳେତାଳେ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ନୃତ୍ୟ କରିବେ । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଂଗୀତ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ବୋଲିବେ ନାହିଁ ।

ସୋମବଂଶୀ ରାଜା କର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କ ସମୟର ରତ୍ନଗିରିରୁ ଆବିଷ୍କୃତ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୩୪] ସୋଲାଣପୁର ମହାବିହାରରେ ନୃତ୍ୟପଟ୍ଟୟସୀ ନାରୀମାନେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ପରମମାହେଶ୍ୱର ପରମଭଟ୍ଟାରିକା ମହାରାଜାଧିରାଜ ପରମେଶ୍ୱର ସୋମକୁଳତିଳକ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗାଧିପତି କର୍ଣ୍ଣଦେବ ମହାଶିବଗୁପ୍ତ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଷଷ୍ଠ ବର୍ଷରେ ଆଶ୍ୱିନ ମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥିରେ କୋନା ଗ୍ରାମ କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସୋଲାଣପୁର ମହାବିହାରରେ ବାସ କରୁଥିବା ମାହାରୀ (ଦେବଦାସୀ) ମାହୁଣ ଦେବୀଙ୍କ କନ୍ୟା କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କୁ କର୍ଣ୍ଣଦେବ ବିବାହ କରି 'ରାଣୀ' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିବା ଏହି ତାମ୍ରଶାସନରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ମାହାରୀ ମାହୁଣଦେବୀଙ୍କ ମାତା ଥିଲେ ଉଦୟମତି । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ରାଣୀ କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କ ପିତୃ ପରିଚୟ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମାତା ଏବଂ ମାତାମହୀଙ୍କ ନାମ ଉକ୍ତ ଅଭିଲେଖରେ ଦିଆଯାଇଛି । ତିନି ପୁରୁଷ ଧରି ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଉକ୍ତ ଅଭିଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ, କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କ ମାତା 'ମହାରୀ' ଉପାଧି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ଯାହାକି ଓଡ଼ିଆ 'ମାହାରୀ' ଶବ୍ଦରୁ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ନର୍ତ୍ତକୀ' ବା 'ଦେବଦାସୀ' ବୌଦ୍ଧ ମହାବିହାରରେ ଭିକ୍ଷୁଣୀମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ବୋଧ ହୁଏ ଏହି ଦେବଦାସୀ ପରମ୍ପରାକୁ ଉଦ୍‌ଜୀବିତ କରିଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଦେବଦାସୀମାନେ ଶୁଦ୍ଧପୂତ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲେ । ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏକ ମୁଖ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । କେତେକ ଦେବଦାସୀ ମନ୍ଦିରର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଦାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟର ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ମିଳେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ରାଜପରିବାରର ମହିଳାମାନେ ଶିକ୍ଷିତା ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାର୍ଶନିକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଭୂତିଙ୍କର ଭଉଣୀ 'ଲକ୍ଷ୍ମୀକର' ତନ୍ତ୍ର ସାଧନା ଉପରେ ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଯାହାର ନାମ 'ଅଧ୍ୟୟସିଦ୍ଧି' । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରେମପତ୍ର ଲେଖାର ସ୍ଥାପତ୍ୟରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯାହା ସୂଚାଇ ଦିଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଥିଲା । ଗଙ୍ଗବଂଶର ଶିବରାଣୀ[୩୫] ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ନାରୀ ଥିଲେ ଯାହାକୁ କଳିଯୁଗର 'ସରସ୍ୱତୀ' ବୋଲି ଆଖ୍ୟାୟିତ କରାଯାଇଛି । ସୋମବଂଶୀ ରାଜା ମହାଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କର ମାତା ବାସଟାଙ୍କର[୩୬] ବେଦ ଉପରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଅଭିଲେଖରୁ[୩୭] ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ସଂଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ପିଲାବେଳୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବା ସଂଗେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ବିଭିନ୍ନ ଅଭିଲେଖରୁ ଏହା ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଯାହା ଉଭୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଏହା ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ ରାଜବଂଶୀୟ ନାରୀମାନେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚନା :

୧. Inscription of Bhaumakara, Dr. S. Tripathy, P.167.ff

୨. Orissa under the Bhaumakar, B. Mishra, P.18

୩. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.79ff

୪. Epi, Indica-Vol.VI, P.133-140

୫. Inscription of Bhaumakara, Dr. S. Tripathy, P.191

୬. Orissa under the Bhaumakara, B. Mishra, P.60-67

୭. Epi, Indica-XXI, P.213-222

୮. C-11, Vol. P.181

୯. A History of Orissa, H.K. Mahatab, P.20-25

୧୦. Epi, Indica-Vol.XX, P.88

୧୧. Epi, Indica-Vol.XII, P.159-165

୧୨. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.38-40

୧୩. Epi, Indica-Vol.XXIII, P.113ff

୧୪. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.180-183

୧୫. Ibid - P.184

୧୬. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.210ff

୧୭. Epi, Indica-Vol.XI, P.184

୧୮. OHRJ, Vol.IV, P.244-252

୧୯. Epi, Indica-Vol.XIII, P.155ff

୨୦. Epi, Indica-Vol.XXXII, P.41-45

୨୧. Inscription of Orissa Vol.III, P.1, P.110-118

୨୨. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.63ff

୨୩. Epi, Indica-Vol.XXXI, P.94ff

୨୪. EPi, Indica-Vol.XXVIII, P.81ff

୨୫. OHRJ, Vol.XI, P.4-206

୨୬. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.235ff

୨୭. Ibid-278ff

୨୮. The author recently deciphering this plate

୨୯. Epi, Indica-Vol.XXIV, P.15-19

୩୦. Inscription of Orissa, Vol.III, P-1, P.245ff

୩୧. JAHRS

୩୨. SII-Vol.VI, P.1052

୩୩. Orissa Social Cultural and Religious aspects, Biswarup Das, P.87

୩୪. Epi, Indica-Vol.XXXIII, P.263ff

୩୫. SII-Vol.VI, P.1180

୩୬. Inscription of Orissa, Vol.IV, P.77ff

୩୭. Epi, Indica-Vol.XIII, P.150ff

ସହ ସଂଗ୍ରହାଧ୍ୟକ୍ଷା

ଲିପିତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମହିମାଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମାସ୍ୱାମୀ ଓ ସନ୍ଥ ଭୀମ ଭୋଇ

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବେହେରା

ସତ୍ୟ ମହିମାଧର୍ମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ । ବିଭିନ୍ନ ମଠ, ମନ୍ଦିରର ପୂଜା ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ପ୍ରସାଦ ସେବନକୁ ମହିମାଧର୍ମୀମାନେ ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରାଣ ଏବଂ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ଆଦର୍ଶକୁ ମହିମା ସମାଜ ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଆପଣାର କରି ନେଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମଧାରା ମାର୍ଗରୁ ମହିମା ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କେବେ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଗଛର ବକ୍କଳ, ଆଡ଼ବନ୍ଧ ଏବଂ ଗେରୁକନା କୌପୀନ ଧାରଣ କରିବା, ହାତରେ ତାଳବରଡ଼ା ପତ୍ର ଛତା ଧରିବା, କଦଳୀ ପତ୍ରରେ ଠୋଲାକରି ଗୋଟିଏ ପରିବାରରୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଦିନକୁ ଭୋଜନ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ସଞ୍ଜମତା ପାଇଁ ରାତ୍ର ଉପବାସ ରହିବା, ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ମହିମା ଦର୍ଶନ କରିବା ଏବଂ ସଂଧ୍ୟାରେ ଭୀମ ଭୋଇ ସଂଗୀତର ଖଞ୍ଜଣି ଭଜନ ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ନୈତିକ ଜୀବନଯାତ୍ରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବାରି ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଚରଣ ସର୍ବଦା ସରଳ, ନିରାଡମ୍ବର ଓ ନିରହଙ୍କାର । ଜାତିଭେଦ, ପୂଜାବିଧିର ବିଭିନ୍ନତା, ଧନୀ, ଦରିଦ୍ର, ବଡିମା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା, ସ୍ୱାର୍ଥ, ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ ପାରମ୍ପରିକତା ଆଦି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଛି, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ମହିମାଧର୍ମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅନ୍ୟତମ । ୧୮୬୬ ମସିହାରେ ନ'ଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଭୟଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତି, ଲୋକମାନଙ୍କର ହା-ଅନ୍ନର ଚିତ୍କାର, ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁବରଣ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁର ଶାସନ, ଭାଷା ବିଲୋପ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଏବଂ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରର ଏକ ଘଡ଼ିସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମହିମାଧର୍ମର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହୁଏ । ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏ ସବୁର ଚିତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଇଂରେଜ ଶାସନ ଓ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ଫଳରେ ଏକ ନୂତନ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଆଧିପତ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷରେ ମହାନ୍ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ଚେତନା ଦିନକୁ ଦିନ ସଂକୁଚିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହାର ପୁନଃ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ନିମନ୍ତେ ମହିମାଧର୍ମ ଦର୍ଶନ ଏକ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ ରୂପେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମରେ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ଗାଇ ଉଠିଛନ୍ତି -

ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଆରତ ଦୁଃଖ ଅପ୍ରମିତ
ଦେଖୁ ଦେଖୁ କିବା ସହୁ ।
ମୋ' ଜୀବନ ପଛେ ନର୍କେ ପଡ଼ିଥାଉ
ଜଗତ ଉଦ୍ଧାର ହେଉ । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

ସନ୍ଥକବି ଭୀମଭୋଇ ପାରିବାରିକ ଦୁଃଖ କଷଣରୁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ବାଦ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ସେ ରେଢ଼ାଖୋଲ ଅଞ୍ଚଳର କଙ୍କଣପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଏକ ଦରିଦ୍ର କନ୍ଧ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପିଲାବେଳୁ ଗାଈଗୋରୁ ଚରାଇ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲର ଫଳ, ମୂଳ ଓ ଝରଣାର ପାଣି ପିଇ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ନିବାରଣ କରୁଥିଲେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟତାର କ୍ରୁର କଷାଘାତରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରି କବି ୪ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲୋକଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ସାରସ୍ୱତ ରଚନା ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେ କହିଛନ୍ତି, ମୋର ଚର୍ମନେତ୍ର ମୁଦ୍ରିତ ଥିଲେ ହେଁ, ମୋର ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ରରେ ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ଦେଖିପାରୁଛି । ଏହି ଦୁଃଖବାଦୀ କବିଙ୍କୁ, ବହୁ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ନିନ୍ଦା କଥାମାନ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି -

'ବୁଲୁଥାଇବନେ ନିତି ପ୍ରତି ଦିନେ
ବସ୍ତାକୁ ସଙ୍ଗତେ ଘେନି
କ୍ଷୁଧାତୃଷା କଲେ ଜୀବନ ବିକଳେ
ପିଇ ଥାଇ ଝରପାଣି । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

xxxx

ହାସ୍ୟ ଭତ୍ସନା ଗାଳି, ଗର୍ବ, ଠସାକୁ
ବେକରେ ପିନ୍ଧୁଛି ମାଳ
ଟାକି ଟାକି ମୁହଁ ଆଗତକୁ ଚାହିଁ
ବହି ଯାଉଅଛି କାଳ ।

ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜରେ ଘଟିଯାଉଥିବା ବାଧାବିଘ୍ନ, ମରୁଡ଼ି, ଦୈବୀ ଦୁର୍ବିପାକ, ରାଜା, ଧନୀ, ସାହୁକାର, ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଆତ୍ମଗର୍ବ,

ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅଭାବ ଓ ଛୋଟ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ କବି ଭୀମ ଭୋଇ, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବରଂ ସବୁ ଦୋଷ ଅପରାଧ ତାଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁ ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେଇଛନ୍ତି । ସବୁରି ଅଘଟଣ ପାଇଁ ପ୍ରଭୁ ହିଁ କେବଳ ଦାୟୀ । କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ -

ମହାପ୍ରଭୁ ହୋଇ କର୍ତ୍ତାପଦ ବହି
ସକଳ ହେଉଛି ବୃଥା ।
ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ମଣ୍ଡ ନଦେଉଛ
ଏ ପୁଣି କେବଣ କଥା । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

ପରିସ୍ଥିତିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ମହିମା ସ୍ୱାମୀ ତତ୍କାଳୀନ ଢେଙ୍କାନାଳର ରାଜା ଶ୍ରୀ ଭଗିରଥ ମହୀନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୂରଙ୍କୁ କହିବା ମାତ୍ରେ ରାଜା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜଭଣ୍ଡାର ଖୋଲି ଦେଇଥିଲେ । ଯେତେ ଧାନ ଚାଉଳ ରଖିଥିଲେ, ତାହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଅନାହାରରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା କେତେକ ଶିଶୁ ପିଲାଙ୍କୁ ମହିମାସ୍ୱାମୀ ବଞ୍ଚାଇ ଦେବା, ଅପୁତ୍ରିକ ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଲାଭ ହେବା, ଶୂନ୍ୟରେ କପିଳାସ ଶିଖରକୁ ଯିବା ଆସିବା କରିବା, ହସ୍ତରେ ଖପରା ଧରି ଭିକ ମାଗିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ଜନଶ୍ରୁତି ଅଛି । ନ'ଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଦୀର୍ଘ ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ ୧୮୭୬ ମସିହା ମାଘ ମାସ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତିଥିରେ ମହିମାସ୍ୱାମୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଦିନଠାରୁ ମହିମା ସମାଜରେ ପ୍ରତିମାସ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ତିଥି ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ନାମରେ ଜଣାଶୁଣା ଏବଂ ମାଘ ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିମାଧର୍ମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୀଠ ଯୋରନ୍ଦା ଗାଦିରେ ବଡ଼ ଧରଣର ମେଳା ହୋଇଆସୁଛି । ଏହି ତିଥିରେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଯାତ୍ରୀ, ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସମାବେଶ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ କ୍ୟୁଣ୍ଟାଲ କ୍ୟୁଣ୍ଟାଲ ଗାଈଘୃତ ଗାଦିରେ ଅଖଣ୍ଡବତୀ ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ମହିମାସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ଘୃତରେ ଛଣାବୁନ୍ଦି ଭୋଗ କରାଯାଇ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ସମ୍ପ୍ରତି ଅଷ୍ଟଧାତୁରେ ନିର୍ମିତ ୧୨ କ୍ୟୁଣ୍ଟାଲ ଓଜନର ଏକ ନୂତନ ଘଣ୍ଟି ମହିମା ଗାଦିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଯାହାକି ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ତମ ଘଣ୍ଟି ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ପକ୍ଷରୁ ଯୋରନ୍ଦା ମେଳାରେ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା, ପାଣି, ଆଲୋକ ସଜ୍ଜା ଇତ୍ୟାଦି ନିମନ୍ତେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବିଭାଗୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପ୍ରମୁଖ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଥିସହିତ ମହିମା ସମାଜ କମିଟି, ଗଁଦିଆ ବିଧାୟକ, ସ୍ଥାନୀୟ ସରପଞ୍ଚ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଳାର ସୁପରିଚାଳନା କରାଯାଇଥାଏ । ଅଧୁନା ଯୋରନ୍ଦା ପୀଠରେ ମହିମାଗାଦି ମନ୍ଦିରକୁ ପୃଥିବୀର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ମହିମାଗାଦି କମିଟି ପକ୍ଷରୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଛି । ମହିମାଗାଦି କମିଟି ଓ ସାଧୁ ସମାଜଙ୍କ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମରେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ଯୋରନ୍ଦାରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଶେଷରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ କେଉଁ ପୁରପଲ୍ଲୀ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ଟୁଙ୍ଗୀରୁ ଖଞ୍ଜଣି ଭଜନ ଭାସି ଆସେ, ଆମର ମନ, ପ୍ରାଣ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭଜନ ସଂଗୀତରେ ପୁଲକିତ ହୋଇଉଠେ ।

ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ଅଧିକାରୀ
ହିନ୍ଦୋଳ

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ୪୯ତମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଡକ୍ଟର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ କରୁଛନ୍ତି । ୧୨.୦୨.୦୭

ଭିତରକନିକା : ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ସ୍ଥାନ

ପ୍ରଭୁକଲ୍ୟାଣ ମହାପାତ୍ର

ପ୍ରକୃତିର ଗନ୍ତାଘର ଭାବେ ବିବେଚିତ ଭିତରକନିକା ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଅନନ୍ୟ ଜୈବ ବିବିଧତାରେ ଭରପୂର । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ଅନନ୍ୟ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ବୈତରଣୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଧାମରା ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟଦେଇ ବହୁ ଛୋଟବଡ଼ ନାଳ, ଉପନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଛି । ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ, ନଦୀ ମୁହାଣ, ସମୁଦ୍ର, ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ମୁହାଣର ଜଙ୍ଗଲ, ସରୀସୃପ, ଉଭୟଚର ପ୍ରାଣୀ, ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ପ୍ରାଣୀ ଏବଂ ଉଦ୍ଭିଦ ଏହି ଜୈବ ବିବିଧତାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକୃତିର ଏହି ବୈଭବମୟ ସ୍ଥାନରେ ଘଞ୍ଚ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ (୬୩ ପ୍ରଜାତି) ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ କୁମ୍ଭୀର (୨୦୦୧ ଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୧୧୩୦), ସର୍ବବୃହତ ୨୨ରୁ ୨୩ ଫୁଟ ଲମ୍ବର କୁମ୍ଭୀର, ବିରଳ ଧଳା କୁମ୍ଭୀର (ଶଙ୍ଖୁଆ), ଅହିରାଜ, ବୋଡ଼ା, ଗୋଖର ଭଳି ବିଷାକ୍ତ ସାପ ଏବଂ ଅଜଗର, ଢମଣା ଭଳି ଅଣବିଷାକ୍ତ ସାପ, ସ୍ଥାନୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଆସୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ (ପ୍ରାୟ ୨୧୭ ପ୍ରଜାତି) ଏବଂ ଚିତ୍ରାହରିଣ, ସମ୍ବର, ବାର୍‌ହା, ଓଧ, ବଣୁଆ ବିରାଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହାବ୍ୟତୀତ ବହୁ ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ ପକ୍ଷୀ, ସରିସୃପ ମଧ୍ୟ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଭିତରକନିକାରେ ଉଭୟେ ସାଧାରଣ ତଥା ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ବହୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଣୀ, ଉଭିଦଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ କୌଶଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଭୌଗୋଳିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ସୀମାରେ ଆବଦ୍ଧ ଭିତରକନିକା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀର ତ୍ରିକୋଣଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଭିତରକନିକାର ବାଲି ଓ ପଙ୍କମିଶା ଉର୍ବର ଦୋରସା ଉପକୂଳ ବଙ୍ଗୋପ ସାଗରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଛି ଏବଂ ସେଠାରେ ଦିନରେ ଦୁଇଥର ଜୁଆର ଆସେ । ଭିତରକନିକା ଧାମରା ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପୂର୍ବକୁ ୨୦.୩୫ ଏବଂ ୨୦.୪୭ ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷାଂଶ ତଥା ୮୦.୪୫ ଓ ୮୭.୫ ପୂର୍ବ ଦ୍ରାଘିମାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଭିତରକନିକା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ୬୭୨୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଯାହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩୮୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି । ଭିତରକନିକାର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଭାଗ ୧୪୧.୪୪ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୧୧୫.୫ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଣ ଜଙ୍ଗଲ ଅବସ୍ଥିତ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୩୫ କି.ମି. ଦୀର୍ଘ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ରହିଥିବା ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବହୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ନଦୀ, ନାଳ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୱୀପ ପ୍ରଭୃତି ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକନିକା ମଧ୍ୟରେ ଲୁଣ ଜଙ୍ଗଲର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ପରିବେଶ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ସୁଦୀର୍ଘ ଗହିରମଥା ନିକଟରେ ଥିବା ସମୁଦ୍ରକୂଳ, ବାଲୁକାସ୍ତୂପ ନିକଟରେ ବ୍ୟାପକ ବୃକ୍ଷରାଜି ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ ଡାଙ୍ଗମାଳ ଗ୍ରାମଠାରୁ ଠାକୁର ଡିଆଁ ନଦୀ ମୁହାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ଏବେ ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସ୍ଥାନର ଅନନ୍ୟ ପରିବେଶଗତ ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳୀୟ ସୂଚକଗୁଡ଼ିକ ଲୁଣାପାଣିରେ ବାସ କରୁଥିବା କୁମ୍ଭୀର, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଆସୁଥିବା ପକ୍ଷୀ ଏବଂ ଅଣ୍ଡା ଦେବାପାଇଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସୁଥିବା ଅଲିଭ୍‌ରିଡ୍‌ଲେ କଇଁଛମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏହା ଉପଯୋଗୀ ବାସସ୍ଥାନ ହୋଇପାରିଛି । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ଭିତରକନିକା ତା'ର ୧୧ କି.ମି. ଦୀର୍ଘ ବେଳାଭୂମି ପାଇଁ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛି, ଯେଉଁଠି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଆସି ଅଣ୍ଡା ଦେଉଛନ୍ତି । ଏଥିସହିତ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ

ଏହାକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନର ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ସେଠାରେ ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରମାନଙ୍କର ଅଭୟାରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଧାମରା ମୁହାଣରେ ସମୁଦ୍ର ଶଯ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରମ । କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀରୁ ଏଠାରେ କାଦୁଅ ଏବଂ ପଟୁ ଜମା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତା' ସହିତ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଜଳବାୟୁରେ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଆର୍ଦ୍ରତା ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ସେଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ତାହାର ବିକାଶରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୋଇପାରିଛି ।

ଭିତରକନିକାକୁ ତା'ର ସମୃଦ୍ଧ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ନିମନ୍ତେ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଅଛି । ଛୋଟ ଛୋଟ ନଦୀ ଏବଂ ନାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଣା ଜଳ ପ୍ରବେଶ କରି ତାହା ଲୁଣାପାଣିରେ ବଢ଼ି ପାରୁଥିବା କୁମ୍ଭୀର ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲୁଣାପାଣି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଉପଯୋଗୀ ବାସସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରଙ୍କ ସକାଶେ ଡାଙ୍ଗମାଳଠାରେ ଏକ ପ୍ରଜନନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲଭିତ୍ତିକ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନନ୍ୟ କିସମର ଏବଂ ଏହା ସମୁଦାୟ ଦେଶରେ ସରୀସୃପମାନଙ୍କର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଛି । ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ବୃକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ତେବେ ଭିତରକନିକାର ଏହି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ନିମନ୍ତେ ତଥାକଥିତ ସଭ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କ ଧ୍ୱଂସାଭିମୁଖୀ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ବରାବର ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି ।

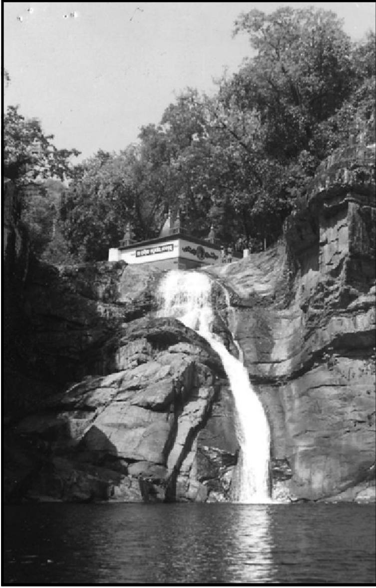
ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟ ମହାନଦୀ ଅବବାହିକାରେ ଘନ ଜନବସତିପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥା କୃଷି ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିକଶିତ ଏବଂ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇଥିବାରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜନପଦର ଲୋକମାନେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ତଥା ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଜମିକୁ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ଭିତରକନିକା ପରିବେଶ ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ପ୍ରତି ଗୁରୁତର ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହି ସୁନ୍ଦର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଏକ ମୁଖ୍ୟଅଂଶ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କୁ ଲିଜ୍ ଆକାରରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ସହିତ ତାହାକୁ ଉର୍ବର ଧାନଜମିରେ ପରିଣତ କରାଯାଇଛି । ସେଠାରେ ଲଗାତର ଭାବେ ଅଭୟାଣ୍ୟ ଜମିକୁ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବାରୁ ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ସେଠାକାର ଜୈବମଣ୍ଡଳର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଜରିଆରେ ବରାବର ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପ ହେଉଛି ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରମାନଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରଜନନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ବଂଶବୃଦ୍ଧି କରାଯାଉଛି । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଲୁପ୍ତ ପ୍ରଜାତିର ସାମୁଦ୍ରିକ ପ୍ରାଣୀ ହେଉଛି ଅଲିଭ୍‌ରିଡ୍‌ଲେ କଇଁଛ । ଏହି କଇଁଛମାନେ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ସକାଶେ ଭିତରକନିକା ସମୁଦ୍ରକୂଳ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ନେଇ ପରିବେଶବିତ୍‌ମାନେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତିତ ଅଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ଏହାର ପରିବେଶରେ ଯେଉଁଭଳି ଅଧୋପତନ ଘଟୁଛି ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ପରିବେଶ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି ତାହା ସବୁସ୍ତରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତାର କାରଣ ହେଉଛି ।

ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟକୁ ଲାଗିଥିବା ଗହିରମଥା ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ଶୀତରତୁ (ଜାନୁଆରୀ-ଏପ୍ରିଲ)ରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ କଇଁଛ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ସମୟରେ ଏହି ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଭିତରକନିକା ଆସିଥାନ୍ତି ।

ସମୁଦାୟ ଭିତରକନିକା ବିଷୁବ ମଣ୍ଡଳୀୟ ମୌସୁମୀ ଜଳବାୟୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଶୀତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଏବଂ ବର୍ଷାରତୁ ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଏଠାରେ ସର୍ବାଧିକ ତାପମାତ୍ରା ଏପ୍ରିଲରୁ ମେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ୩୬° ସେଲ୍‌ସିୟସ୍‌କୁ ବୃଦ୍ଧିପାଉଥିବାବେଳେ ସର୍ବନିମ୍ନ ତାପମାତ୍ରା ଶୀତରତୁରେ ପ୍ରାୟ ୧୫° ସେଲ୍‌ସିୟସ୍‌କୁ ହ୍ରାସ ପାଏ । ବର୍ଷତମାମ ଏଠାରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଆର୍ଦ୍ରତା ୭୦ରୁ ୮୫ ପ୍ରତିଶତ ରହିଥାଏ । ସେହିଭଳି ଏଠାରେ ବୃଷ୍ଟିପାତ ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧୭୦ ସେଣ୍ଟିମିଟର ହୁଏ ଏବଂ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବୃଷ୍ଟି ଜୁନ୍‌ରୁ ଅକ୍ଟୋବର ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ । ଏଭଳି ଏକ ପରିବେଶରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ ବର୍ଷାରତୁ ପରେ (ଅକ୍ଟୋବର-ମାର୍ଚ୍ଚ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆମୋଦଦାୟକ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲିବା ନିମନ୍ତେ ତାହା ହେଉଛି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାହା ପକ୍ଷୀବିତ୍ ଏବଂ ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀଙ୍କୁ ଶୀତରତୁରେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥାଏ । ଧଳା ସାରସ, ଧୂସର ରଙ୍ଗର ହଂସ, ଚୂଳ ନଥିବା ରାଜହଂସୀଙ୍କ ସମେତ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଧଳା ଏବଂ ଧୂସର ବଗ, ଏକପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ ପକ୍ଷୀ, ମାଛରଙ୍କା, ପାଣିକୁଆ ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏହି ସମୟରେ ଭିତରକନିକାକୁ ଆସନ୍ତି । ଭୌଗୋଳିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଏଭଳି କିଛି ପରିବେଶଗତ ଅଞ୍ଚଳ ରହିଛି ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହିଭଳି ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଭିତରକନିକା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି ।

ବରିଷ୍ଠ ପତ୍ରକାର
ଭି.ଆର୍-୩/୨
ୟୁନିଟ୍-୩, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଶିମିଳିପାଳର ଦେବକୁଣ୍ଡ - ଏକ ଦୃଷ୍ଟିପାତ

ଡଃ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟୀ ତ୍ରିପାଠୀ

ଚିର ଶ୍ୟାମଳ ପ୍ରକୃତିର ଅପୂର୍ବ ଗନ୍ତାଘରେ ରହିଥିବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂପଦ କେଉଁଠାରେ ଦର୍ଶକ ଚକ୍ଷୁରେ ରୁକ୍ଷ, ପୁଳିନ, କେଉଁଠାରେ ଝିଲିମିଲି ଓଢ଼ଣୀ ତଳେ ଖିଲିଖିଲି ହସ ହସି କୁଳୁକୁଳୁ ଗୀତ ଗାଇ ଦର୍ଶକ ଚିତ୍ତରେ ଉନ୍ମାଦ ଭରି ଦିଏ ତ, ପୁଣି କେଉଁଠାରେ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟର ଶାଳ୍ମଳୀ ଗୁଳ୍ମରେ ଢାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଥିବା ଲତା ଭିତରେ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତରୁ ଝରି ପଡୁଥିବା ମୁକ୍ତାବିନ୍ଦୁ ପରି ଶିଶିର ବର୍ଷିଣୀ ତଟିନୀର ଜଳ ଛିଟିକାରେ ଅଂଶୁମାନର ସୁନେଲି କିରଣରେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସପ୍ତରଙ୍ଗ ଦର୍ଶକ ମାନସପଟ୍ଟରେ ଆଙ୍କିଦିଏ ଅସୁମାରି ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ଅପରୂପ ଶୋଭା ଦର୍ଶକ ମନକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । କବି ଚିତ୍ତକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରେ । ଦର୍ଶକ ନୀଳସାଗରର ଢେଉରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇ ସାଗରର ମତୁଆଲା ଆନନ୍ଦକୁ ଉପଭୋଗ କଲାପରି ସବୁଜ ବନାନୀର ମଧୁର ସ୍ୱରରେ ଥିବା ଆକର୍ଷଣରେ ଦର୍ଶକ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇପଡ଼େ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାର ଶିମିଳିପାଳରେ ଥିବା ଉଦଳା ନିକଟସ୍ଥ ଦେବକୁଣ୍ଡ ଓ ସମୀବୃକ୍ଷର ଆକର୍ଷଣ ଅନନ୍ୟ । କଥାରେ କଥାରେ ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କ ପଦଟି ମନରେ ଆସେ -

ସୁନ୍ଦର ତୃପ୍ତିର ଅବସାଦ ନାହିଁ
ଯେତେ ଦେଖୁଥିଲେ ନୂଆ ଦିଶୁଥାଇ ।

ଦେବକୁଣ୍ଡ ଶିମିଳିପାଳ ଅଭୟାରଣ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଉଦଳାରୁ ବୃନ୍ଦାଗଡ଼ିଛକ-ବୃନ୍ଦାଗଡ଼ି ଛକରୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ କୁଣ୍ଡାବାଇ ପଞ୍ଚାୟତ ନିକଟରେ ଏକ ଫରେଷ୍ଟ ଗେଟ୍, ଏହି ଗେଟ୍‌ଠାରୁ ମାଟି ରାସ୍ତାରେ କିଛିଦୂର ଗଲେ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟର ଦୁଇପାର୍ଶ୍ୱରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଝରଣାଟିଏ ବହିଯାଇଛି । ସେହି ରାସ୍ତା ଦେଇ ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଦେବକୁଣ୍ଡ ନାମଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହି ଯେ ବୋଧହୁଏ ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବାଦେବୀମାନେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ବିମୋହିତ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ । ଯେଉଁଠି ଉଷାକାଳରେ ମନଖୁସିରେ ଦେବାଦେବୀ ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡରେ ହଳଦୀ ଲଗାଇ, ପାହୁଡ଼ ମାଜି, ଉପବୀତକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ଓଁକାର ଧ୍ୱନିରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ପ୍ରକମ୍ପାଇ ସ୍ନାନ ସାରି ପୁଷ୍ପକ ଯାନରେ ଫେରିଯାନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ । ସେଥିପାଇଁ ଏ ସ୍ଥାନଟିର ନାମ ଦେବକୁଣ୍ଡ ।

ଜନଶ୍ରୁତି କହେ, ମୟୂରଭଞ୍ଜର ରାଜା ପାରିଧିକୁ ଯାଇ ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଘଟଣାଟି ଏହିପରି - ଥରେ ରାଜା ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାରିଧିକୁ ଯାଇଥିଲେ । ରାତିରେ ଫେରି ନପାରି ବଣରେ ରାତି କଟାଇଲେ । ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ବଣର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କଳରବ ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରୁଥାଏ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ପୁତ୍ର ବାହୁରେ ଶତସିଂହର ବଳଧରି ପାଖରେ ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ରାତ୍ରିଯାପନ କଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁସାମ୍ନାରେ ହଠାତ୍ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକମୟ ଦିବ୍ୟଜ୍ୟୋତି ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲେ । ରାତ୍ରି ସମୟ ! ଦୃଶ୍ୟପଟ୍ଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଉଥିବା ଆଲୋକକୁ ରାଜା ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରୁ ବହୁ ସ୍ୱର ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା, ବେଦର ଓଁକାର ଧ୍ୱନି ନିରବତାକୁ ଶତମୁଖ କରି ତୋଳୁଛି । ରାଜାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣଗହ୍ୱରକୁ ଏସବୁ ଆସୁଛି କୁଆଡ଼ୁ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସହିତ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଆଲୋକର ଗତିପଥକୁ ଅନୁସରଣ କଲେ ରାଜା । ଝରଣାଟିଏ

କୁଳୁକୁଳୁ ରାଗିଣୀରେ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ଶିଳାକୁ ଭେଦ କରି ସର୍ପିଳ ଭଙ୍ଗୀରେ ବହି ଚାଲିଛି । ସବୁ ବାଧା ବନ୍ଧନକୁ ପଛରେ ପକାଇ ରାଜା ପାଦ ପରେ ପାଦ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ପୁଣି ତାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣରେ ସେହି ରୁଣୁଝୁଣୁ ଶବ୍ଦ, ଓଁକାର ଧ୍ୱନି, ସ୍ନାନ କରିବାର ଶବ୍ଦ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଛଳରେ ମଳୟ ପବନରେ ଭାସି ଆସୁଛି । ରାଜାଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଉତ୍କଣ୍ଠା । କେଉଁଠାରୁ ଏସବୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଛି ! ଘନଅରଣ୍ୟ ପର୍ବତର ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରକୁ ନମାନି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ରଜନୀର ଅମା ଅନ୍ଧକାର ବକ୍ଷକୁ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଅଂଶୁମାନ ବିରାଜମାନ କଲେଣି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବାଦେବୀ ଯିଏ ଯାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ନିମଗ୍ନ ହେଲେଣି । ଚଣ୍ଡାଂଶୁ ନିଜର ତେଜୋମୟ ରକ୍ତିମ ଆଭାରେ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ତାଙ୍କୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରି ଦେଲାଣି, ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲର ନିଦ୍ରାମୁଖର ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ଘନ ଗର୍ଜନରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠିଲାଣି । ରାଜା ମନର ଦମ୍ଭ ଓ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ଉପଯୋଗ କରି ବଣ ପରେ ବଣ, ଗିରିପରେ ଗିରି ଗହ୍ୱରକୁ ନମାନି ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ପଛେ ପଛେ ପାରିଷଦବର୍ଗ ଅନୁଧାବନ କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତି ରାଣୀ ଫୁଲେଇ ହୋଇ ଖିଲିଖିଲି ହସି ଦେଇ ଓଠର ମୁକ୍ତା ବିନ୍ଦୁରେ ସବୁଜ ବନାନୀକୁ ଭିଜାଇ ଦେଇ ପୁଣି ଗଭୀର ଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହୋଇପଡୁଛି । ଭୀମ ଗର୍ଜନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ଜଳପ୍ରପାତର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳଧାରଟି ରାଜାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଲା, ତାର ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜନରୁ ଆବାଜ ଆସିଲା - ହଠାତ୍ ଯେପରି କିଏ ଡାକିଦେଲା - 'ଏଇ' ମୁଁ ଏଇଠି ଅଛି, ମୋତେ ଦେଖ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହାଁ - ରାଜା ଚମକି ପଡ଼ି ଚାହିଁ ଦେଲେ ବାମକୁ କି ଅପରୂପ ଶୋଭା ଏ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର । ବାଃ, କି ସୁନ୍ଦର ! ଚକାପଥର ଉପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବସିଗଲେ ରାଜା । ନିଜର ଥକାମନ ଓ ପାଦକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ପ୍ରକୃତିର ସେହି ଶୋଭାରାଶିକୁ । ଯେଉଁଠି ଦର୍ଶକ ରାଜା ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଗାଇ ଉଠିଲେ -

'ନୀଳାକାଶ ତଳେ ତୁହି ପ୍ରକୃତି ସୁନ୍ଦରୀ
ସବୁଜ ବନାନୀ ଗର୍ଭ ଠାଏ ଠାଏ ଚିରି
ଚକ୍ଷୁ ମୋ ପବିତ୍ର କଲୁ ପକାଇଣ ଝୁରି
ହାଏ ଲୋ ! ପ୍ରକୃତି ଦେବୀ ଊଣା ମୋ ଶକତି
ବର୍ଣ୍ଣି ପାରୁ ନାହିଁ ତବ ଦିବ୍ୟ କାନ୍ତି ମୂର୍ତ୍ତି ।'

ଭାବୁକ ଘଡ଼ିଏ ଭାବି ପାରିବ ନାହିଁ, ଚିତ୍ରକର ହାତ ଅଟକି ଯିବ, ଦାର୍ଶନିକ ମନରେ ଆନନ୍ଦର ସ୍ୱଟିକ ତୋଳିବ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ତା'ର ଗଭୀରତା ମାପି ବସିବ । ରାଜାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଦେବକୁଣ୍ଡର ଗଭୀରତା ଭିତରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲା, ସ୍ୱର୍ଗର ସମସ୍ତ ଦେବତା ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ଆସିବା ସୂଚନା ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ସୁପ୍ତ ଶିଳା ନିଦ୍ରିତ ଐରାବତ ପରି । ହଳଦୀ ବର୍ଣ୍ଣର ଶିଳା ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼ି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଘୋଟକ ପରି, ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କଳାବର୍ଣ୍ଣର ପଥର ଦେହରେ ଠାଏ ଠାଏ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ମଳ ପଡ଼ି କଳାରଙ୍ଗର ମଥାରେ ଧଳା ଚିତା ନେଇଥିବା ବୃଷଭ ପରି, ଆଉ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ଶାଳ୍ମଳୀ, ଅସନ, ଚନ୍ଦନ, ପିଆଶାଳ, ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ଡେଣା ମେଲି ବସିଥିବା ପକ୍ଷୀରାଜ ଗରୁଡ଼, ସେନାପତି ଷଡ଼ାନନଙ୍କ ବାହନ ପିକରାଜ, ବିଦ୍ୟାଦାୟିନୀ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ହଂସ କଥା ନ କହିବା ଭଲ । ଏହିପରି ନିଜ ନିଜ ଯାନରେ ସଖାସଖୀଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତ ଦେବାଦେବୀ ଏହିଠାରେ ଠୁଳ, ତେବେ ସେହି ଦିବ୍ୟଜ୍ୟୋତି ଏହିଠାରେ ଆସି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳରେ ଲୀନ । ହେ ଦେବାତ୍ମନ ! ତୁମକୁ ମୋର କୋଟି ନମସ୍କାର । ସେହିଠାରେ କେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରେ ତ କେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଦେଶରେ ରାଜା ଏହି ଛୋଟ ଜଳପ୍ରପାତ ନିକଟକୁ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତା କାଟି ପ୍ରପାତଟିର ବିଞ୍ଚି ହୋଇ ପଡୁଥିବା ପାଣି ଛିଟିକା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମନରେ ମୁଠା ମୁଠା ଭାବନା, ତେବେ ସେ ଆଲୋକଟି ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଏକ ଦେବାଦେବୀଙ୍କର ହୋଇଥିବ ।

ଯେଉଁଠାରେ ମଣିଷର ସ୍ୱରଶବ୍ଦ ନଥାଏ ସେଠାରେ ଦେବତାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ପୁରାଣରେ ଶୁଣାଅଛି - ମହିଷାସୁରକୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ମେରୁପର୍ବତ (କୁମାରୀ ପର୍ବତ)ରେ କୁମାରୀ ଦେବୀ (ଦୁର୍ଗା) ରହିଥିଲେ । କୈଳାସ ପର୍ବତରେ ସଂହାରକର୍ତ୍ତା ଶିବ ନିଜର ପରିବାର ସହ ରହିଥିଲେ । ବନପ୍ରିୟ, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରିୟ ଦେବଦେବୀ, ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ରାଗରାଗିଣୀର ସୁରେ ସୁରେ ସ୍ରଷ୍ଟା କରିଛି ତା'ର ଆକର୍ଷଣୀୟ ସୃଷ୍ଟି । ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଅନିର୍ବଚନୀୟ, ଥରେ ମନୁଷ୍ୟର ପାଦ ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଦେବାଦେବୀ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ହୋଇଯାଏ ମାନବର ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥଳୀ, ପ୍ରାକୃତିକ ବନରାଜିକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ବହୁ କାଳ୍ପନିକ ଦୃଶ୍ୟକୁ ସ୍ଥାପନ କରେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି କେବଳ ଦେବକୁଣ୍ଡ କାହିଁକି, ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଓ ମନମୁଗ୍ଧକର କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ଅଧିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିଥାଏ । ଶୀତଋତୁରେ ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଭିଡ଼ ଜମେ । କାହିଁ କେତେଆଡୁ ପରିବାର, ବନ୍ଧୁ ବର୍ଗ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଗଜ୍ ଗଜ୍ ଶବ୍ଦ ସବୁଜ ବନାନୀରେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗର ପୋଷାକ ଫୁଲପରି ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୁଣି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏଠାକାର ପରିବେଶ ପ୍ରକୃତିକୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରିପକାଏ । ବନ୍ଧୁମିଳନରେ ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକ ଏକାକାର ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଦେବକୁଣ୍ଡ ଶୀତ ଋତୁରେ ଜନାରଣ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ । ନାନାରଙ୍ଗର ମହୋତ୍ସବ ଲାଗିଗଲା ପରି ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମିଶ୍ରଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗୀତର ସୁରେ ସୁରେ ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇ ନୃତ୍ୟାୟିତ ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ଲୀନ ହୋଇଯାଏ । ଏହିପରି ଚାରୋଟି କୁଣ୍ଡ ଦେଇ ନିମ୍ନଗାମୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ନଦୀ ପୁଣି କିଛି ଦୂର ଅତିକ୍ରମ କରି ଦୁଇଧାର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ କଦଳୀ ବାଗାନ୍ - ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ - ଦେବୀକୁଣ୍ଡ - ଦେବକୁଣ୍ଡ - ସାଧାରଣ ମଣିଷର ସ୍ନାନକୁଣ୍ଡକୁ ଆମେ

ଜାଣୁ । କିନ୍ତୁ ଜନଶ୍ରୁତି କହେ ୭ଟି କୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ଅଛି । ଅନ୍ୟ ତିନୋଟି କୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ଅଛି ଯାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ବାହାରେ । ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶବର ଖଡ଼ିଆ, ମାଙ୍କଡ଼ିଆ ଓ ଶିକାରୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିପାରେ । ଏହି ଝର ଦେବକୁଣ୍ଡଠାରୁ ବହୁଦୂରକୁ ଯାଇ ଦୁଇଟି ଝରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଦେବଝର ଓ ଅନ୍ୟଟି ଦେଓଝର । ଏହି ଦୁଇଟି ଝର ଆସି ଦେବକୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କଦଳୀ ବନର ଅନେକ ଦୂରରୁ ଏହି ଝର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାରୁ ଦର୍ଶକ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦର୍ଶକଙ୍କ ଅନୁଭୂତିରେ ପ୍ରଥମ କୁଣ୍ଡ ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ । ଯାହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହଳଦୀ ପଥର ଖଣ୍ଡ ନିକଟରେ ଲାଗି ତଳକୁ ବହିଯାଇଛି । ସେହି ପାଣି ତଳେ ଥିବା ଛୋଟବଡ଼ ପଥର ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଘସି ଦେଲେ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ନାମ ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ, ଦ୍ୱିତୀୟ କୁଣ୍ଡଟିର ନାମ ଦେବୀକୁଣ୍ଡ । ଏହି କୁଣ୍ଡର ଜଳ କଳା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ । ଏହି କୁଣ୍ଡରେ ଅନେକ ଛୋଟବଡ଼ ମାଛ ନିଜର ଚକମା ଦେଖାଇ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ମୁଗଧ କରାନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟ କୁଣ୍ଡ (ଦେବୀକୁଣ୍ଡ)ର ଜଳ ବହୁ ତଳକୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚଉଡ଼ା ଚକା ପଥର ଉପର ଦେଇ ଗତି କରିଛି । ଏହି କୁଣ୍ଡଟିର ନାମ ଦେବକୁଣ୍ଡ । ଏହି ଦେବୀକୁଣ୍ଡ ଓ ଦେବକୁଣ୍ଡର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଏକ ଦେବୀ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ । ଯେଉଁ ମନ୍ଦିରରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ ମା' ଅମ୍ବିକା ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରପାତଟି ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳ ପ୍ରପାତଟିର ଗଭୀରତା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଏହି ପ୍ରପାତଟିରେ ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ତାଙ୍କର ଲାଞ୍ଜପିଟି ଗଭୀର ଜଳରେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ । ଦର୍ଶକମାନେ ମୁଢ଼ି, ବିସ୍କୁଟ ଆଦି ପାଣିକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ମାଛମାନେ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ଆନନ୍ଦରେ ଏସବୁ ଖାଆନ୍ତି । ଦର୍ଶକ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ।

ଦେବକୁଣ୍ଡର ଜଳ ଅତି ଥଣ୍ଡା । ଏଥିରେ ହାତ ବାଜିଲେ ହାତ ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଏ । ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ରାଜା ଯଥାସମ୍ଭବ ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ, ପଥର ଖଣ୍ଡ କାଟି କାଟି ଚଲାପଥଟିଏ ନିର୍ମାଣ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଦେବକୁଣ୍ଡର ଝର (ପ୍ରପାତ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଶୀତଦିନେ ସଫା କରିଦିଆଯାଏ । ଅନ୍ୟ ଖରା ଓ ବର୍ଷା ସମୟରେ ସେଠାକୁ ଯିବା କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର । କାରଣ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ । ପଥର ଗୁମ୍ଫା ସବୁଥିବାରୁ ଓ ଜଳଧାର କୂଳରେ ବନ୍ୟ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ସବୁ ରହୁଥିବାରୁ ସେଠାକୁ ଅନ୍ୟଦିନରେ ଯିବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଯଦି ଏ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଅଧିକ ମନୋରମ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନିଅନ୍ତେ, ତେବେ ଏହା ଆହୁରି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ହୋଇପାରନ୍ତା । ଏ ତ ଗଲା ଦେବକୁଣ୍ଡର ଇତିବୃତ୍ତି । ଏହାର ନିକଟରେ ଏକ ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃକ୍ଷ ରହିଛି । ସତ୍ୟଯୁଗର ମାନବ ରୂପୀ ଦେବତା କଳିଯୁଗରେ ପଥର ଦେବତାରେ ପରିଣତ ହେଲାଭଳି ଦ୍ୱାପର ଯୁଗର ଶମୀ ବୃକ୍ଷ ପଥରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁବୃକ୍ଷରେ ଅଜ୍ଞାତ ବାସ ସମୟରେ ନିଜର ବୀରତ୍ୱ ପଣକୁ ଲୁକ୍କାୟିତ କରି ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବ ପତ୍ନୀ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସହିତ ବିରାଟ ନଗରରେ ରହିଥିଲେ । ଶମୀବୃକ୍ଷରେ ନିଜର ଗାଣ୍ଡିବ ଧନୁ ଶର, ଅଙ୍ଗବସ୍ତ୍ର, ଲୁକ୍କାୟିତ କରି ନିଜେ ତୃତୀୟ ପାଣ୍ଡବ (ଅର୍ଜ୍ଜୁନ) ବୃହନ୍ନଳା ସାଜି ବିରାଟ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ଉତ୍ତରାର ନୃତ୍ୟଗୁରୁ ରୂପେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ ।

ଶମୀବୃକ୍ଷ ଯେଉଁଠି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ନିଜର ପୌରୁଷତ୍ୱକୁ ହରାଇ ନଂପୁସକ ଭାବରେ ଉତ୍ତରାର ନୃତ୍ୟ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ସେହି ଶମୀବୃକ୍ଷର ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଚଉଡ଼ା (ବ୍ୟାସ) ୮୦ ଫୁଟ । ଏହା ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ଏକ ବିରାଟ ପଥର । ଯାହାର ନାମ ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାର ଭିତରେ ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଥିବାର ଜନଶ୍ରୁତି କହେ । ଏହାର ଉପରକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଓ ତା'ପରେ ପେଟେଇ କରି ଉଠିବାକୁ ଦର୍ଶକମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ସେମାନେ କହନ୍ତି, ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଜଣ ଲୋକ ସେଠାରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ରହିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେହିପରି ଏକ ଶୀର୍ଷରେ ସମସ୍ତେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅଧ୍ୟାପିକା
ରଘୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, କାଦଡିହା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

ଓଡ଼ିଶାର ଗୌରବ - ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନ

ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବିଶ୍ୱାଳ

ଥରେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଦେଶୀ ଐତିହାସିକ ଓ କଳା ସମୀକ୍ଷକ ଡଃ ଚାର୍ଲସ୍ ଫାବ୍ରି ମତ ଦେଇଥିଲେ - 'ଯଦି ୟୁରୋପୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୋଣାର୍କ ପ୍ରଥମେ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ ତା' ପରେ ଆଗ୍ରାର ତାଜମହଲ, ତାହାହେଲେ ଏଥିରେ କିଛି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ତାଜମହଲ ବିଶ୍ୱମାନସରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥାନ୍ତା ।' ଉତ୍କର୍ଷ କଳା ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଦେଶ ହେଉଛି ଉତ୍କଳ ବା ଓଡ଼ିଶା । ପୂର୍ବତନ ରାଜା, ମହାରାଜା ଓ ଶାସକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଅନେକ ଐତିହାସିକ ମନ୍ଦିର, ଦୁର୍ଗ, ତୋରଣ ଇତ୍ୟାଦି ଉତ୍କଳର ସମୃଦ୍ଧ ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହ୍ୟର ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଏବେ ବି ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଏହିସବୁ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ବିଶେଷ କରି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ କାରିଗର ଓ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କର ଅପୂର୍ବ କାରିଗରୀ ଦକ୍ଷତା ଓ କଳାନୈପୁଣ୍ୟର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଐତିହ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ସ୍ଥାନ ସବୁ ବର୍ଷର ସବୁ ସମୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ତଥା ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଆସିଛି । ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉନ୍ନତ ଶିଳ୍ପକଳାରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତରବକ୍ଷରେ ଯେଉଁଠି ମହାକାବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ତାହା ହେଉଛି ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କୋଣାର୍କ । ପଥର ଯେଉଁଠି କଥା କୁହେ ଓ ଦର୍ଶକ ଯେଉଁଠି ପ୍ରସ୍ତରଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ମନଲୋଭା ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅବଲୋକନ କରି ନିଜକୁ ହଜାଇଦିଏ, ସେହି ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତିବିମ୍ବ କୋଣାର୍କ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପୀଠ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୬୫ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବଙ୍କ ପୂଜା ନିମନ୍ତେ ଏହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନ୍ଦିର ଏକ ରଥର ଆକୃତିରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ତ୍ରୟୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ଏହି ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଶିଳ୍ପକଳାର ନିଦର୍ଶନ ବହନ କରେ । ଏହି ମନ୍ଦିରରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ରଥର ଚକ୍ର, ରଥକୁ ଟାଣୁଥିବା ଅଶ୍ୱ ଓ ସର୍ବୋପରି ନୃତ୍ୟରତା ଲାସ୍ୟମୟୀ ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କ ଅପୂର୍ବ କଳାକୃତି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ପାଗଳ କରେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଠାରେ ଡିସେମ୍ବର ୧ରୁ ୫ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଣାର୍କ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଏହି ମହୋତ୍ସବ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । ରାତ୍ରି ସମୟରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକରେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦର୍ଶନ କଲାପରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକର ଆନନ୍ଦ ବହୁଗୁଣିତ ହୋଇଯାଏ । କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଜାତିସଂଘ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱ ଐତିହ୍ୟସ୍ଥଳୀ ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । କୋଣାର୍କଠାରୁ ପୁରୀ ଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ୩୫ କି.ମି. ଲମ୍ବର ଆକର୍ଷଣୀୟ ବେଳାଭୂମି ମାର୍ଗ ।

ପୁରୀରେ ରହିଛି ବିଶ୍ୱ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଏହାର ଦୂରତା ୬୦ କି.ମି. । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଉଚ୍ଚତା ୧୯୨ ଫୁଟ । ଓଡ଼ିଶାର ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଏହା ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ନମୁନା । ଅଣହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବା ବିଶ୍ୱର ସବୁଦେଶର ଲୋକମାନେ ଏହି ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର ଅଣହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ନିମନ୍ତେ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦିର ପାଚେରୀ ନିକଟରେ ନିର୍ମିତ ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡପରୁ ସେମାନେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିପାରିବେ । ମନ୍ଦିରମାଳିନୀ ନଗରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିରରେ କୌଣସି ଦେବତା ପୂଜା ପାଉନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଶିଳ୍ପକଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦର ତୋରଣର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏହା ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ସମୂହର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୮ କି.ମି. ଦୂରରେ ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି ପାହାଡ଼ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଜୈନ ମଠ ବା ଆଶ୍ରମ ଥିଲା ଓ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାହାଡ଼ ଖୋଦିତ ହୋଇ ଗୁମ୍ଫା ସବୁ ନିର୍ମାଣ

କରାଯାଇଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଦୃଶ୍ୟ ଏବେ ବି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ଦୁଇ ମହଲା ବିଶିଷ୍ଟ ରାଣୀଗୁମ୍ଫାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଭରି ରହିଛି । ହାତୀଗୁମ୍ଫାରେ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳ ତାଙ୍କ ଶାସନର ଇତିବୃତ୍ତ ପ୍ରସ୍ତର ବକ୍ଷରେ ଖୋଦିତ କରିଥିଲେ । କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ବର୍ଷସାରା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ ଲାଗିଥାଏ । ଖଣ୍ଡଗିରିଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମାଘ ସପ୍ତମୀ ଦିନଠାରୁ ଏକ ବଡ଼ ମେଳା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଆଠ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଧଉଳି ଅବସ୍ଥିତ । ମୌର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ଚଣ୍ଡାଶୋକ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ହୃଦୟ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ମୃତିକୁ ବହନ କରିଥିବା ଏକ ଐତିହାସିକ ଶିଳାଲିପିକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ଶିଳାଲିପିର ଲିଖନ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । ଏହି ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତର ଖୋଦିତ ଏକ ହାତୀ ରହିଛି, ଯାହା ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନମୁନା । ଜାପାନୀ ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁମାନେ ଏଠାରେ ଶାନ୍ତିସ୍ତୁପ ବା ବୌଦ୍ଧ ପାଗୋଡ଼ା ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ବିହାରର ରାଜଗିରିଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ବିହାରର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ଭଳି ଏକା ଧରଣର ।

ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ୩୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀ କୂଳରେ ଜଉଗଡ଼ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ଶିଳାଲିପି ରହିଛି । ଷଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଛି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୧୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ହୀରାପୁର ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୋଗିନୀ ମୂର୍ତ୍ତି ସବୁ ରହିଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ଉତ୍କଳୀୟ ସ୍ଥାପତ୍ୟଠାରୁ ଏହାର ଗଠନଶୈଳୀ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର । ଏହା ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଥିବା ଏକ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ମନ୍ଦିର । ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ମାତ୍ର ଚାରି ଗୋଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ହୀରାପୁର ବ୍ୟତୀତ ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ବାକି ଦୁଇଟି ମନ୍ଦିର ଖଜୁରାହୋ ଓ ଜବଲପୁର ନିକଟରେ ଥିବା ଭେଟାଘାଟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଯୋଗିନୀମାନଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଦେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ।

ବାରିପଦାଠାରୁ ୧୫୦ କି.ମି. ଓ ବାଲେଶ୍ୱରଠାରୁ ୨୦୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ଖିଚିଙ୍ଗ । ଏଠାରେ ଥିବା ମା' କିଚକେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନମୁଗ୍ଧକର । ଐତିହାସିକ କଳା ଓ ବିଭିନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥିବା ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂଗ୍ରହାଳୟ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ।

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶୈବପୀଠ କପିଳାସ ଢେଙ୍କାନାଳଠାରୁ ୨୬ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ୪୫୭ ମିଟର ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିବମନ୍ଦିର ରହିଥିବାବେଳେ ଏହି ପାହାଡ଼ରେ ଅନେକ ଗୁମ୍ଫା, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଏକ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଦୁର୍ଗର ଧ୍ୱସାଂବଶେଷ ରହିଛି । ଏଠାକୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ବଲାଙ୍ଗୀରଠାରୁ ୧୦୪ କି.ମି. ଦୂରରେ ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଦୁଇଟି ଗ୍ରାମ ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ସୋମତୀର୍ଥ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଠାରେ ଅନେକ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ପୁରାତନ ଚଉଷଠି ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ଏଠାରେ ୨୦ ମିଟର ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରଲାଠ ମନ୍ଦିର ରହିଛି, ଯାହା ଇଟାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅତି ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

ଯାଜପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଶେଷାଂଶମାନ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୯୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ଲଳିତଗିରି । ଏଠାରେ ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତି ସମ୍ବଳିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ୧୦୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ରତ୍ନଗିରି ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ୯୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟଗିରିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ମତରେ ପୁଷ୍ପଗିରି ନାମରେ ବୌଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏଠାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ବିହାରର ବିଖ୍ୟାତ ନାଳନ୍ଦାଠାରେ ମିଳିଥିବା ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜିଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଏହିସବୁ ସ୍ଥାନରେ ମିଳିଥିବା ଭଗ୍ନାବଶେଷ ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଚୀନ ଦେଶର ପର୍ଯ୍ୟଟକ ହୁଏନସାଂ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥିଲେ । ଧର୍ମଶାଳା ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ି ପାହାଡ଼ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଖୋଦେଇ କରାଯିବା ପରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ସେହିପରି କୋଣାର୍କଠାରୁ ୮ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଥିବା କୁରୁମାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତିସବୁ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଥିବା ଭୂମିସ୍ପର୍ଶ ମୁଦ୍ରାରେ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡିତ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ମାତ୍ର ୨ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଶୁପାଳଗଡ଼ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପର୍ବ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀର ବହୁ ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଏହି ଗଡ଼ରେ ମିଳିଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ବହୁ ଉଚ୍ଚକୋଟିର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତର ମୂର୍ତ୍ତି ସବୁ ସୁରକ୍ଷା ହୋଇ ରହିଛି । ଦେଶର ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଗରୀ-ମହାନଗରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ରେଳ ଓ ବିମାନ ସେବାର ସୁବିଧା ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ନୀତି-୧୯୯୭ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ।

ଶାନ୍ତି ବଜାର
ଧର୍ମଶାଳା, ଯାଜପୁର-୭୫୫୦୦୮

ମାଣିକାଗୋଡ଼ାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବ

ବିଶ୍ୱନାଥ ମଲ୍ଲିକ

ଓଡ଼ିଶାର ଗଜପତି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ (୧୫୬୮-୧୬୦୦) ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ୭୧ଟି ଗଡ଼ ବା ଜିଲ୍ଲା ବସାଇଥିଲେ । ଗଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ 'ପଞ୍ଚଗଡ଼' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା, ସଂପୁରଗଡ଼, ବାଙ୍କୋଇଗଡ଼, ମାଣିବନ୍ଧଗଡ଼ ଓ ବୋଲଗଡ଼ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ୫ଟି ଗଡ଼ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜଶାସନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚଗଡ଼ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ୫ଟି ଗଡ଼କୁ ନେଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ବୋଲଗଡ଼ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଗଠିତ । କିନ୍ତୁ ଅତୀତର ଏହି ପଞ୍ଚଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ 'ମାଣିକାଗୋଡ଼ା'ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଅଧିକ ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଚାରିଗଡ଼ର ଦଳବେହେରାମାନେ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ କରି ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରା ସେସବୁ ନେଇ ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି, ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରା ଜଣେ 'ମୁସଲମାନ' । ସମଗ୍ର ବୋଲଗଡ଼ ବ୍ଲକ୍‌ରେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଗ୍ରାମ ସର୍ବବୃହତ୍ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତର ମାନ୍ୟତା ପାଇଛି ।

ଐତିହାସିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ବିବଦମାନ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ହୁଏ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କରାଗଲା । ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭର ଲେଖକ ନିଜେ ତା.୩୦.୧୧.୨୦୦୬ରିଖରେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଗମନ କରି ୮୨ ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ରାଜକରଣ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କହିବାନୁଯାୟୀ, ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମାଳା ଗୁନ୍ଥନ୍ତି । ଏକଦା ଗୋଟିଏ ମାଳା ଅଧିକ ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ମାତୃତୁଲ୍ୟା ମହାରାଣୀଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ଗଲେ ଏବଂ ରାଣୀ ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ନଯାଇ ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ମାଳା ରଖିଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଏହି ଘଟଣାକୁ ଚୁଗୁଲିଆମାନେ ଏକ କଦର୍ଯ୍ୟ କଳେବର ଦେଇ ମହାରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରାଇଲେ । ତେଣୁ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ତାଙ୍କୁ

ହତ୍ୟାକରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଘାତକମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଞ୍ଚଳ ପାର କରାଇ ଅନ୍ୟ ରକ୍ତ ନେଇ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କୁ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଘାତକ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା ପାଇ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ରାଜ୍ୟ ସୀମାପାର ହୋଇ ଏହି ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ସେତେବେଳେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳ ଅରଣ୍ୟରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଏହାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଥିଲେ କନ୍ଧ ଜାତିର ବନବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ । ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୌଦ ରାଜ୍ୟ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ କାହାରି କର୍ତ୍ତୃତ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ଏକ ସାଧୁ ଭାବରେ ଜୀବନଯାପନ କଲେ । ସେଠାରେ ସେ କେତେ ଦିନ ପରେ ଏକ ଗଡ଼ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁ କାନ୍ଥ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏ ନିଘଞ୍ଚ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ ଭୂୟାଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୂଜକ ଥିଲେ ଜଣେ କନ୍ଧ । ସେ ଥିଲେ ସର୍ଦ୍ଦାର । ରାତ୍ରରେ ଭୂୟାଣୀ ତା'ର ପୂଜକ କନ୍ଧକୁ ଏକ ନରବଳି ଦେଲେ ଦୁର୍ଗ କାର୍ଯ୍ୟ ସୂଚାରୁ ରୂପେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ବୋଲି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ନରବଳି କେଉଁଠୁ ପାଇବେ । ଏକଥା କନ୍ଧ ପୂଜକର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା 'ମାଣିକ୍ୟ' ଏକଥା ଜାଣିପାରିଲା ଓ ନିଜେ ବଳି ଭାବରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତରେ -

ତା'ର ନାମାନୁସାରେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ ହେବ । ତାହା ହିଁ ହେଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ସେ ସ୍ୱୟଂ ନିଜକୁ ବଳିଦାନ କଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ ହେଲା ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଯଦି ଏହି ଗଡ଼ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗଜପତି ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମୟ ଅଷ୍ଟଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ହୋଇପାରେ । କାରଣ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ଥିଲା ୧୬୯୩-୧୭୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହାକୁ ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହାକୁ ଅଷ୍ଟମରୁ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଏହା ବିବଦମାନ କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମ ସୀମାରେ ଥିବା ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନ । ଏହା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସମସାମୟିକ ବୋଲି ଅନୁମେୟ ହୁଏ । ପରେ ପରେ ରାଜାମାନେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଞ୍ଚଳରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଏଠାରେ ରଖାଇଲେ । ମାଣିକ କନ୍ଧୁଣୀର ନାମାନୁସାରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ନାମ ହେଲା, 'ମାଣିକାଗୁଡ଼ା' । ଗୁଡ଼ା ଏକ କନ୍ଧଭାଷା, ଯାହାର ଅର୍ଥ 'ପଲ୍ଲି' ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମଟି ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ବିରାଜିତ ମା' ଜୋଗମାୟା । ଉତ୍ତରରେ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ, ଦକ୍ଷିଣରେ ଭଗବତୀ, ପୂର୍ବରେ ସୋମନାଥ ମହାଦେବ, ପଶ୍ଚିମରେ ମହିଷାଶୁଣୀ । ଏସବୁ ବିଷୟ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଦୁର୍ଗ

ଦୁର୍ଗଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯାଇଛି । ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପରେ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଗଡ଼ଖାଇ ଥିବାର ସୂଚନା ମିଳେ । ଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଦଳବେହେରାଙ୍କ ବାସଭବନ । ସେ ମୁସଲମାନ । ସେହି ଦଳବେହେରା ବଂଶର ଦାୟାଦ ରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବିତ ଶେଖ୍ ହବିବୁର ରହେମାନ ଦଳବେହେରା । ସେ ଜଣେ ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଏହି ପତିତ ଦୁର୍ଗର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏହି ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଇକରାୟ କହନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁର୍ଗର ସିଂହ ଦ୍ୱାର ଭଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ

ରାଜାଙ୍କ ଇଷ୍ଟଦେବୀ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା 'ଭୂୟାଣୀ' କେହି କେହି ଭୂୟାଂ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ ଗ୍ରାମର ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ । ପ୍ରଥମେ ଦେବୀ ଏକ ଚାଳ ଘରେ ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୨/୩ ବର୍ଷ ହେବ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ମନ୍ଦିରକୁ ଲାଗି ମାଣିକ ସାଗର । ସାଗର ଶବ୍ଦରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । କାରଣ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖନନ କରାଯାଇଥିବା ପୁଷ୍କରିଣୀମାନ ସାଗର ନାମରେ ଅଭିହିତା ଏହି ସାଗର, ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ଖନନ ହୋଇଥିଲା । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ଏକ କାଷ୍ଠ ଦଣ୍ଡ ବା ଖମ୍ବ । ଏହା ହିଁ ଏହାର ଆଦିମତାର ପରିଚାୟକ । କାରଣ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ ଖମ୍ବେଶ୍ୱରୀ । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କୁ ଲୋକେ କାଠ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଦେବତା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂଜକଙ୍କୁ ଲୋକେ ଜାନୀ କନ୍ଧ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ସେ ମାତ୍ର ଏକ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଯୋଗମାୟା

ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ମା' ଯୋଗମାୟାଙ୍କର ପୀଠ । ସେ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦେବୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବସାଧାରଣ ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଦେବୀଙ୍କର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ ।

ମହିଷାଶୁଣୀ

ଗ୍ରାମର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ମା' ମହିଷାଶୁଣୀଙ୍କ ପୀଠ ଦେବୀଙ୍କର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ । ଶାନ୍ତ ଏବଂ ଅଭୟ ବରଦାୟିନୀ । ସେ ମଧ୍ୟ ଏକ କନ୍ଧ ପୂଜିତା ଦେବୀ । ପୂଜକ 'ଡୁମାଳ ଗଉଡ଼' ନାମକ ଏକ କନ୍ଧ ସଂପ୍ରଦାୟର ଜାତି । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ 'ଡୁମାଳ'ମାନେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଆଦିବାସୀ କନ୍ଧ ସଂପ୍ରଦାୟର ଜାତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂଜକ ସାରଙ୍ଗ ଦେହୁରୀ କହନ୍ତି ଦେବୀ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ଡିରିଗୋଚ୍ଛା ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ସଂପର୍କୀୟ ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ଠାକୁରାଣୀ ଏକ ଝିଅ ରୂପରେ କଳାଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ତାଙ୍କ ସହିତ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେ ଏଠାରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ପୂଜକ ସେହି ଦେହୁରୀ ସାଙ୍ଗିଆଧାରୀ 'ଡୁମାଳଗଉଡ଼' ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି ।

ଭଗବତୀ

ଗ୍ରାମର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ମା' ଭଗବତୀଙ୍କ ପୀଠ ମନ୍ଦିରର ଅବସ୍ଥା ଅତି ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ । ଏହା ଏକ ଚାଳ ଘର ।

କନକ ଦୁର୍ଗା

କନକ ଦୁର୍ଗା ରାଜାଙ୍କର ଗୃହ ଦେବୀ । ଖଡ଼ ଦେବୀ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । କନକ ଦୁର୍ଗା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।

ସୋମନାଥ

ପୂର୍ବ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଜେ ବାବା ସୋମନାଥ ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର, ଜଗମୋହନ ଓ ମୁଖଶାଳା ମଣ୍ଡିତ ଏହା ଏକ ସୁନ୍ଦର ପରିକଳ୍ପନା ।

ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଭଗ୍ନ ବିଗ୍ରହ ଶୋଭା ପାଉଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ସେମଧ୍ୟରୁ ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଗଣେଶଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋରମା କିନ୍ତୁ ବିଗ୍ରହର ଅବୟବ ସବୁ ଭଗ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଗ୍ରହକୁ ଲୋକେ ସାବିତ୍ରୀ ସତ୍ୟବାନଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ସାବିତ୍ରୀ ସତ୍ୟବାନଙ୍କର ନୁହେଁ ।

ସୋମନାଥଙ୍କୁ ଲୋକେ ଭକ୍ତିରେ 'ବୁଢ଼ା ସୋମନାଥ' ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ୬୧୭ରୁ ୬୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ସୋମନାଥ ଦେବଙ୍କ ପୂଜା ପାଇଁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଭୋଇ ବଂଶର ରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ନିଷ୍କର ଜମି ୩୦ ବାଟି ଦାନ କରିଥିବା ଲୋକେ କହନ୍ତି । କେହି କେହି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି, ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ, ଏହି ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଦୁର୍ଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଓ ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ ବସାଇଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦଶହରା ଦିନ ସୋମନାଥଙ୍କ ପୀଠରେ ଯେଉଁ 'ଅପରାଜିତା' ହୋମ ହୋଇଥାଏ । ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥାନ୍ତି ଜଣେ ମୁସଲମାନ । ଏହା ବିବଦମାନ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଦୁର୍ଗ ଦିବସିଂହ ଦେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ କି, ତାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଦିବ୍ୟସିଂହ ।

ଫୁଟାଲିଙ୍ଗ

ସୋମନାଥଙ୍କ ପୀଠ ପୂର୍ବରୁ ତଥା ଗ୍ରାମର ଉପକଣ୍ଠରେ ଧାନ କ୍ଷେତକୁ ଲାଗି ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ତଳେ ଫୁଟାଲିଙ୍ଗଙ୍କ ପୀଠ । ଏହା ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ଅପେକ୍ଷାରେ ।

ମସ୍‌ଜିଦ୍‌

ମାଣିକାଗୁଡ଼ାରେ ଉଭୟ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଏକତ୍ର ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦୁଇଗୋଟି ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରଥମଟି ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଲାଗି । ଏହା ପ୍ରାୟ ୨୦ ବର୍ଷ ହେବ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ ଏକ ପୁରାତନ ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ । ଏହା ୧୦୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ । ଏହାର ନାମ ତହିତାଲ ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ ।

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ରାଧାକାନ୍ତ ମନ୍ଦିର କିନ୍ତୁ କୌଣସି ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସୋମନାଥ ଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥା ଜରାଦୀର୍ଣ୍ଣ । ମହିଷାଶୁଣୀ ଓ ମାଣିକାଭୟାଣୀ ମନ୍ଦିର ଏବେ ନିର୍ମିତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଚାଳ ଘର ଥିଲା ।

ଦଶହରା

ମାଣିକାଗୁଡ଼ାରେ ପାଳିତ ହେଉଥିବା ଦଶହରା ପର୍ବ, ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳଠାରୁ ପୃଥକ୍ ତଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏହା ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କର ଏକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରଣ । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ରାଜବଂଶର ପରମ୍ପରା ବହନ କରିଆସୁଛି । ଦଶହରା ଦିନ ଭଗବତୀଙ୍କ ପୀଠକୁ ସମସ୍ତ ଦେବୀ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଆସନ୍ତି । ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନରୁ ଆସନ୍ତି କନକ ଦୁର୍ଗା । ମାଣିକଭୂୟାଣୀର ମନ୍ଦିରରୁ ଆସନ୍ତି ଦେବୀଙ୍କର ପ୍ରତୀକ କାଷ୍ଠଦଣ୍ଡ । ମହିଷାଶୁଣୀ ମନ୍ଦିରରୁ ଆସନ୍ତି ଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ଏକ ବିଶାଳ କଟାରୀ, ଯାହାର ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ ୪ ଫୁଟ ଓ ଓଜନ ପ୍ରାୟ ୧୦ କେ.ଜି.ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବ । ରାଜକରଣଙ୍କ ଘରୁ ଆସେ ଲେଖନୀ ଓ ତାଳପତ୍ର । ଦଳବେହେରାଙ୍କ ଘରୁ ଆସେ ଖଣ୍ଡା । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏହି ସମାରୋହରେ ମୁଖ୍ୟ ପୁରୋଧା ହୁଅନ୍ତି ରାଜାଙ୍କର ଆତ୍ମ ରକ୍ଷକ । ଦଳବେହେରା ସପ୍ତମୀଠାରୁ ଦଶହରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ସେ ବହନ କରିଥାନ୍ତି । ବିଜୟା ଦଶମୀ ଦିନ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ବିଜେ ପ୍ରତିମା ଆସିଲାବେଳେ ମୁସଲମାନ ଦଳବେହେରାଙ୍କ ଦ୍ୱାରରେ ଧୂପ ଦୀପ ନୈବେଦ୍ୟରେ ପୂଜା ପାଇଥାନ୍ତି । ତା'ପରେ ଦଳବେହେରା ପାଇକମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ପୂଜା ମଣ୍ଡପକୁ ଆସନ୍ତି । ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଏହି ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଗ୍ରାମର ୧୩ଟି ଜାତିର ଲୋକ ଏଥିରେ ଯୋଗଦାନ କରନ୍ତି । ଯଥା- ଡୁମାଳ (ଡମାଳ), ଖଉଡ଼ (ମହିଷାଶୁଣୀଙ୍କ ପୂଜକ), କନ୍ଧଜାନୀ (ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ପୂଜକ), ଭଣ୍ଡାରୀ, ଧୋବା, ହାଡ଼ି, ବେହେରା, ପାଇକ, କରଣ, ମୁସଲମାନ, ଦଳବେହେରା, ଭୋଇ, ମାଳି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ପାଣ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ପୂଜାରେ କିଛି ନା କିଛି ଭୂମିକା ଥାଏ । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାବସ୍ଥାନ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ମିଳନ ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଦଳବେହେରା ଏସ୍.କେ. ହବିବୁର୍ ରହେମନ୍, ସାରଳା ପୁରସ୍କାର ସମେତ ଅନେକ ପୁରସ୍କାର ତଥା ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ର ପାଇସାରିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଶୀଳ ହୋଇଛି ନର୍କର କୀଟ ସଦୃଶ କତିପୟ ଘୃଣ୍ୟ ରାଜନେତାମାନଙ୍କର ।

ପାଇକ ପରମ୍ପରା

ବୀର ମାଟି ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ବୀରମାଟି ମାଣିକାଗୋଡ଼ା । ପାଇକ ସଂପ୍ରଦାୟର ସମସ୍ତ ପରିବାରରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ମହଜୁଦ୍ ରହିଅଛି । ନିକଟରେ ରାଜକରଣ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ତାଙ୍କ ବାଡ଼ିର ଏକ ପୁରୁଣା ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ହାଣିଲା ପରେ, ତା'ର କୋଟରରୁ ୯ ଗୋଟି ଖଣ୍ଡାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଥିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସେ ନିଜେ ଗୋଟିଏ ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ନିଜ ଗୃହରେ ପୂଜା ପାଉଥିବା ଖଡ୍‌ଗ, ଜଣେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା

ଆୟତ୍ତ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା ତଳୁ ଟେକିବା ଆୟାସ ସାଧ୍ୟ । ସେ ମୋତେ (ପ୍ରାବନ୍ଧିକଙ୍କୁ) ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଅସ୍ତ୍ର ଦେଖାଇଲେ, ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ର ଗଞ୍ଜାରୁ ନିଆଯାଇ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ (ଚେନ୍ନାଇ) ମ୍ୟୁଜିୟମ୍‌ରେ ସଂରକ୍ଷିତ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ହୁଏ, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଚାଳନା ତଥା ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାରେ ମାଣିକାଗୋଡ଼ାର ପାଇକମାନେ କେତେ ଧୁରନ୍ଧର ଥିଲେ ।

ମାଣିକାଗୋଡ଼ ଏକ ପୁରାତନ ଗ୍ରାମ । ଏହି ନାମକରଣ ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ନାମ କିଛି ନଥିଲା । ଏହା କୌଣସି ରାଜଶାସନାଧୀନରେ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଏହି ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଲାଗି ଦେଶବିଦେଶରୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ଏଠାରେ ଦିନ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଫେରି ଗଲେଣି । ଭୂ-ଖନନ କରି, ମାଟି ତଳେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଏହାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବର ସନ୍ଧାନ ନେବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନୈତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାରେ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ (ବୋଲଗଡ଼), ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସେଖ୍ ହବିବୁର ରହେମାନ ଦଳବେହେରା, ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଇକରାୟ, କନ୍ଧ ଜାନୀ ଓ ସାରଙ୍ଗଧର ଦେହୁରୀ (ମାଣିକଗୋଡ଼ା)ଙ୍କ ନିକଟରେ ଚୀର କୃତଜ୍ଞ ।

ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାରୀ
ନୟାଗଡ଼ କଲେକ୍ଟରେଟ୍, ନୟାଗଡ଼

ମା’ ହିଙ୍ଗୁଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ - ଛେଳି ଚାଷରେ ଅଗ୍ରଣୀ

ତାଳଚେରଠାରୁ ୧୮ କି.ମି. ଦୂର ପଦ୍ମାବତୀପୁର ପଞ୍ଚାୟତର କନ୍ଧବେରେଣୀ ଗ୍ରାମ । ଭୌଗୋଳିକ ସୀମାରେଖା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଦ୍ମାବତୀପୁର ହେଉଛି ତାଳଚେର ବ୍ଲକ୍‌ର ସବୁଠାରୁ ବୃହତ ପଞ୍ଚାୟତ । ତେବେ ଏହି କନ୍ଧବେରେଣୀରେ ରହୁଥିବା ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ପରିବାର ମଧ୍ୟରୁ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ସର୍ବାଧିକ । ତା’ ସହିତ ନିଜର ଚାଷ ଜମି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନଥିବାରୁ ଏମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ମୂଲ ମଜୁରି ଲାଗି ପରିବାର ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ ।

୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ୧୨ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଏକତ୍ର ହୋଇ ଗଠନ କଲେ ମା’ ହିଙ୍ଗୁଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଯାହାର ସଭାନେତ୍ରୀ ଭାବେ ସଂଯୁକ୍ତା ନାଏକ ଓ ସଂପାଦିକା ଭାବେ ଅଞ୍ଜଳି ନାଏକ ମନୋନିତ ହେଲେ । ତାଳଚେର ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ, ପ୍ରଗତି ସହାୟକ ଓ ଗ୍ରାମ ସେବକଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ୧୨ ଜଣଯାକ ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ମାଇକ୍ରୋଫାଇନାନ୍ସ ଜରିଆରେ ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ୧୨ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ଢେଙ୍କାନାଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କର ଶାଖାରୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଛେଳି ଚାଷ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ୨୦୦୪ ମସିହାସୁଦ୍ଧା ଉକ୍ତ ଋଣକୁ ପରିଶୋଧ କରି ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ୧୭.୦୯.୨୦୦୪ ତାରିଖରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ୱରୋଜଗାର ଯୋଜନାରେ ଉପରୋକ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ୩ ଲକ୍ଷ ୨୪ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ନେଇ ଛେଳି ଚାଷକୁ ବ୍ୟାପକ କଲେ । ଏହି ଋଣରେ ସବ୍‌ସିଡିର ପରିମାଣ ଥିଲା ୧ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ୧ ଲକ୍ଷ ୯୦ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ଅର୍ଥ ପରିଶୋଧ କରି ସାରିଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୪୩ ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ଆଗାମୀ କେଇ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଝିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି, ଯଦିଓ ଏହି ଋଣ ଶୁଝିବାର ମିଆଦ ଋଣ ନେବାର ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ସଭାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନାଏକଙ୍କ ମତରେ ଛେଳି ଚାଷରୁ ଆମ୍ଭେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟା ବାର୍ଷିକ ୧୨ରୁ ୧୫ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଲାଭବାନ ହେଉଛୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ଛେଳି ସଂଖ୍ୟା ୩୦୦ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୪ ଜଣ ପାଳି କରି ଛେଳିମାନଙ୍କୁ ଜଗାରଖା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହନ୍ତି । ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ଥିତି ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଶ୍ ସୁଦୃଢ଼ । ଗ୍ରାମ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ମଜବୁତ୍ କରିଥିବା ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ସ୍ୱରୋଜଗାର ଯୋଜନାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିମ ଅନୁଭବ କେବଳ ଜଣେ ଦେଖିଲେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ।

ସୌଜନ୍ୟ : ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ସେଠୀ, ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ଅଧିକାରୀ, ତାଳଚେର

ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ରର ମେଘେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର

ଡକ୍ଟର ଲାବଣ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପୁରୀ ରାଜପଥର ରବି ଟକିଜ୍ ଛକରୁ ବାମ ପଟକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା 'ଟଙ୍କପାଣି' ରୋଡ଼ରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କି.ମି. ଗଲେ ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଥାରୂଢ଼ ହୁଏ, ଦ୍ୱାଦଶ ଶତକରେ ନିର୍ମିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ 'ମେଘେଶ୍ୱର' ମହାଦେବଙ୍କ ଭବି ପ୍ରାସାଦ (ଦେଉଳ) । ଶୈବ ଗ୍ରନ୍ଥ- 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ' ତଥା 'ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା'ରେ (ମହେଶସ୍ତୁ ପର୍ଜନ୍ୟେଶ୍ୱର ବିସ୍ତୃତଃ) ସେ 'ପର୍ଜନ୍ୟେଶ୍ୱର' ନାମରେ ମଧ୍ୟ ବିଦିତ ।

ବିଭିନ୍ନ ଶୈବଗ୍ରନ୍ଥ (ଏକାମ୍ରପୁରାଣ-ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା)ରେ 'ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ର'କୁ 'ଅଷ୍ଟାୟତନ'ରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆୟତନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଆଯାଇଛି । ତଦନୁଯାୟୀ ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟି ଷଷ୍ଠାୟତନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ । ଏହାର ଅବସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ କୁହାଯାଇଛି -

କଳ୍ପବୃକ୍ଷାଦ ଦୂରେଣ ଧେନ୍ୱନ୍ତର ସହସ୍ରେକ
ସାଧିକେ ସପ୍ତଶତକେ ଐଶାନଂ ଦିଶମାଶ୍ରିତେ
(ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ- ୪/୩୬)

ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗରାଜ ବେଢ଼ାରେ ଥିବା କଳ୍ପବୃକ୍ଷଠାରୁ ୧୭୦୦ ଧେନ୍ୱନ୍ତରେ (ଗୋଟିଏ ଗାଈ ପଛରେ ଆଉ ଗୋଟିକୁ ଛିଡ଼ା କରି ଦୂରତ୍ୱ ମାପିବା) ଦୂରତ୍ୱରେ, ଐଶାନ୍ୟ କୋଣରେ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତି ଅଟେ । ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ରରେ 'ଗନ୍ଧବତୀ ନଦୀ' (ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଗଙ୍ଗୁଆ) ଜଳପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାବେଳେ, ସେଥିରେ ସ୍ନାନ ସାରି ତୀର୍ଥଯାତ୍ରୀ/ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ଉକ୍ତ ନଦୀ ତଟସ୍ଥ ଉତ୍ପଳେଶ୍ୱର ତଥା ଗୋକର୍ଣ୍ଣେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ସାରି ତତ୍ପରେ ଷଷ୍ଠ ଆୟତନରେ ଥିବା ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟ ଶୈବକ୍ଷେତ୍ର 'କାଶୀ'ରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ ହୁଏ, ତାହା ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କର ଦର୍ଶନରେ ମିଳିଥାଏ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ' (୪/୩୩-୩୬) ତଥା ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା (୮/୨୭-୩୦)ରେ ଯଥାର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି ସେହିପରି-

'ମେଘେଶ୍ୱରଂ ଚ ତତ୍ରାସ୍ତେ ତୀର୍ଥ ପରମପାବନମ୍
ମେଘୈର୍ଯତ୍ରାଧିରଂ କୃତ୍ୱା, ପୂଜିତଂ ଲିଙ୍ଗମୁତ୍ତମମ୍
ମେଘତୀର୍ଥେ ନର ସ୍ନାତ୍ୱା ସଂତର୍ପ୍ୟ ପିତୃ ଦେବତାଃ
ମେଘେଶ୍ୱରଂ ସମାଲୋକ୍ୟ ଶାକ୍ତଲୋକବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।'

ନିର୍ମାଣ କର୍ତ୍ତା ଓ ନିର୍ମାଣ କାଳ

ସଂଗୃହୀତ ତଥା ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା ସହ ପଣ୍ଡିତ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ 'ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି' କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତିକାଟିର 'ମୁଖବନ୍ଧ'ରେ ଏହିପରି ମତ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି -

'୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କିଟୋ ସାହେବ, ଏହାକୁ (ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି) କଲିକତା ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ମନ୍ଦିରର କର୍ମଚାରୀ କାଶୀ ଅମିନ ମହାଶୟ ଆପତ୍ତି କରିବାରୁ ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିଟିକୁ ଫେରାଇ ଦେଲେ । ତାହା ସେହିଦିନଠାରୁ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଚୀର ଦେହରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।(୧)'

୧୮୩୭ ମସିହାରେ କଲିକତାର ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି ପତ୍ରିକାରେ ଏହାର ପ୍ରଥମପାଠ ଜେମସ୍ ପ୍ରିନ୍‌ସେପ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା (J.A.S.B., Vol.-VI, p-89) । ୧୮୯୭ ମସିହାରେ ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାରେ ଏହାର ସଂଶୋଧିତ ପାଠ ପ୍ରକାଶ କଲେ (J.A.S.B., Vol.-LX-PT-VI, p-11) । ଡଃ କୀଲହର୍ଣ୍ଣ ସାହେବ ଏହି ଲେଖର ଏକ ଆଲୋକ ଚିତ୍ର ଶୁଦ୍ଧପାଠ

୧୯୦୦-୧୯୦୧ ମସିହାରେ ଏପିଗ୍ରାଫିଆ ଇଣ୍ଡିକା ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ (E.1, Vol.-VI, p-200) । ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିବାସୀ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ଗଦାଧର ରଥ କାବ୍ୟତୀର୍ଥ ଏହାକୁ ପାଠ କରି ମୂଳ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସହିତ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପତ୍ରିକାରେ ୧୯୦୨ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହାପରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ ଏହାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରପୁସ୍ତିକା ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।(୨)

ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିରୁ ଏହାର ନିର୍ମାଣକର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ବଂଶ ପରିଚୟ ତଥା ନିର୍ମାଣକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିବରଣୀ ମିଳିଥାଏ । ଏହାର ସାରମର୍ମ ହେଲା ଏହିପରି -

ଅକ୍ଷପାଦ ଗୌତମଙ୍କ ବଂଶରେ ଦ୍ୱାରଦେବ ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଥିଲେ - ମୂଳଦେବ । ମୂଳଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ହେଲେ - ଅହିରଣ । ଅହିରଣଦେବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଓ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ଥିଲେ । ପୁତ୍ରଟିର ନାମ ହେଲା - ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ । କନ୍ୟାଟିର ନାମ ଥିଲା - ସୁରମା ଦେବୀ ।

ସୁରମା ଦେବୀ, ଗଙ୍ଗ କୁଳ ତିଳକ ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସୁପୁତ୍ର ରାଜରାଜ ଦେବଙ୍କ ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏଣୁ ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ହେଲେ ରାଜରାଜ ଦେବଙ୍କ ଶାଳକ । ଜଣେ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ସେନାପତି ଭାବରେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନରେ ଶତ୍ରୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ବହୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେହି ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ବିଶେଷ ଧନବ୍ୟୟ କରି ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳ (ବିମାନ) ସହିତେ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ପାଚେରୀ ଏବଂ ଏହାର ବହିର୍ଭାଗରେ ନାନାଦି ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପବୃକ୍ଷ ସୁଶୋଭିତ ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।(୩) ଏହାବ୍ୟତୀତ ସେ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବା ପୂଜାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବେଦ୍‌ବିତ୍ ଜଣେ କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ବିଷ୍ଣୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବାପୂଜାରେ ନିଯୁକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ପାଟଣା) ନାମକ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ/ଗ୍ରାମ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ନିତ୍ୟ ଯାଗଯଜ୍ଞ କ୍ରିୟା ରୀତିମତ ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଥିଲା । ଶିଳାଲିପିର ପ୍ରଶସ୍ତିକାର ଥିଲେ - କବି ଉଦୟନ । ଶିଳାଲିପିର ଭାଷା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୃଦ୍ଧ ଥିଲା । ଏହାକୁ ଶିଳାପଟରେ ଲେଖିଥିଲେ - ଧବଳ ଧୀରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ଧବଳ । ଶିଳାଲେଖର ଖୋଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରିଥିଲେ - 'ଶିବକର' ନାମକ ସୂତ୍ରଧର । ୧୮୩୭ ମସିହାରୁ ଏହା ମେଘେଶ୍ୱର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶ୍ରୀଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାର ପଶ୍ଚିମ ପାର୍ଶ୍ୱ ପାଚେରୀରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇଅଛି ।

ମେଘେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରଟି କେଶରୀ ବଂଶୀୟ ରାଜା ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଅଷ୍ଟାଦଶ ବର୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୦୬୦ ଖ୍ରୀ: ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ ମାତା ରାଣୀ କୋଳାବତୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରାୟ ୧୩୦ ବର୍ଷ ପରେ ଗଙ୍ଗରାଜ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ (ଦ୍ୱିତୀୟ)ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ (୧୧୯୦-୧୧୯୬) ଖ୍ରୀ:୧୧୯୬ ବେଳକୁ ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।(୪) ଏହାର ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ପରେ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ (ତୃତୀୟ)ଙ୍କ କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାଦେବୀ ୧୨୭୮ ଖ୍ରୀ:ରେ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରିଥିଲେ ।

ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ - ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟି ୫୧ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ । ଏହା ସପ୍ତରଥ ଶୈଳୀରେ ନିର୍ମିତ ନ' ଚାଳିଆ (ଜଗମୋହନ) ପୀଢ଼ ଦେଉଳ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରରେ ନିମ୍ନ ଖୋପରେ ଦ୍ୱାରପାଳ ସହିତ ଗଙ୍ଗାଯମୁନା ମୂର୍ତ୍ତି ରହିଛି । ମନ୍ଦିରର ନାଗନାଗୀ ମୂର୍ତ୍ତି ସପ୍ତଫେଣାଯୁକ୍ତ । ରାହାପାଗମାନଙ୍କରେ ଶିବଙ୍କ ପ୍ରତିମା ରହିଥିବା ସ୍ଥଳେ କନିକପାଗ ଉପରେ ମନ୍ଦିରଚାରିଣୀ ରହିଛି, ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ଦେଉଳର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀର ପ୍ରଭାବ ଏହା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।(୫)

ମେଘକୁଣ୍ଡ / ମେଘତୀର୍ଥ / ପର୍ବପର୍ବାଣି

ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ବେଢ଼ାକୁ ଲାଗି ଏକ ପୁଷ୍କରିଣୀ ବା ଜଳାଶୟ ରହିଛି । ଶୈବ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ଏହାକୁ 'ମେଘକୁଣ୍ଡ' ବା 'ମେଘତୀର୍ଥ' କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଜଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମଳ । ଏଠାରେ ସ୍ନାନ, ତର୍ପଣ, ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ପିଣ୍ଡଦାନ ତଥା ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନ କଲେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ଶାନ୍ତି, ସୌଖ୍ୟ, ଯଶ, ପୁଣ୍ୟ ଓ ମୁକ୍ତି ମିଳିଥାଏ ବୋଲି ଧାର୍ମିକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ଶୈବ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ମହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।(୬)

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ, ମାର୍ଗଶିର ମାସ ପ୍ରଥମାଷ୍ଟମୀ, ଶିବରାତ୍ରି ଆଦି ଶୁଭ ଦିବସ ଓ ଶୁଭ ନକ୍ଷତ୍ର ଯୋଗରେ ଏକାମ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥିତ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା, ତୀର୍ଥ କୁଣ୍ଡରେ ସ୍ନାନ, ତର୍ପଣ ଆଦି ବ୍ରତଚାରୀ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଏ.ଏସ୍.ଆଇ. (ଆର୍କିଓଲୋଜିକାଲ ସର୍ଭେ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ), ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ଉଦ୍ୟାନର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ହେତୁ, ପର୍ଯ୍ୟଟକ ତଥା ଭକ୍ତଙ୍କ ଆଗମନ ବଢ଼ିଛି ।

'ମେଘେଶ୍ୱର' ମନ୍ଦିର, କଳିଙ୍ଗ ଶିଳ୍ପ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଗନ୍ତ । ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳର ଏହି ଶୈଳକୀର୍ତ୍ତି ଖରା, ବର୍ଷା, କରକାପାତ ସହ ସେମିତି ମୁଣ୍ଡଟେକି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ।

ପାଦଟୀକା ଓ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

କ)୧. ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି : ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଓ ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା ସହ ସମ୍ପାଦିତ (ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ) - ରାଧାରମଣ ପୁସ୍ତକାଳୟ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ, ପୋ- ଚାନ୍ଦିନୀ ଚୌକ ।

୩. ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିଲେଖ (ପୃ-୪୪), ସମ୍ପାଦନା- କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରକାଶକ- କେଦାରନାଥ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨, ସଂସ୍କରଣ- ପ୍ରଥମ ।

୩. 'ଉନ୍ନତ୍ୟାପର ପର୍ବତୋ ବହୁତର ଦ୍ରବ୍ୟବ୍ୟୟଂ କୁର୍ବତା
ପ୍ରାସାଦୋ ରଚିତଃ ସୁଦାମ୍ନୁଧିହସନ୍ କୈଳାସ ମେଘେଶ୍ୱରଃ ।'
(ଶ୍ଳୋକ-୨୨, ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି-ତତ୍ରୈବ)

୪. Megheswar Temple was built by Swopneswar Dev, during the rule of Ananga Bhim-II, in the last quarter of 12th Century A.D. While Ananta Vasudev Temple was erected in A.D. 1278 by Chandra Devi, daughter of Anangabhim Dev-III, Bhubaneswar by Devala Mitra, 4th Edn.-1978.

୫. x x The Deul (Megheswar)-51 feet high the transformation of the Gandi which has assuming a softened and almost circular appear ana x x. On plan the Deula, has now developed into Sapt Rath. It has an important place in the development of the building art of Bhubaneswar. The course of evolution can thus profitably be studied, with reference to another dated temple, the Brahmeswar, which is about a century above - Ibid - Mitra Devala.

୬. ମେଘତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନବେଳେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ାଯାଏ -

'ନମସ୍ତେ ଶୀତିକଣ୍ଠାୟ ପର୍ଜନ୍ୟପତୟେ ନମଃ

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୁମୁଖୋ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱା ମଜ୍ଜୟେତ୍ତମୁଦୀକ୍ଷ ସେ (ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା, ପୃ.୩୧)

ଖ)୧. ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି, ପ. ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ, ରାଧାରମଣ ପ୍ରେସ୍, କଟକ-୨ ।

୨. ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିଲେଖ, ସମ୍ପାଦନା- କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, କେଦାରନାଥ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨ ।

୩. ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର କଳ୍ପତରୁ - ଡକ୍ଟର ଲାବଣ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୮ ।

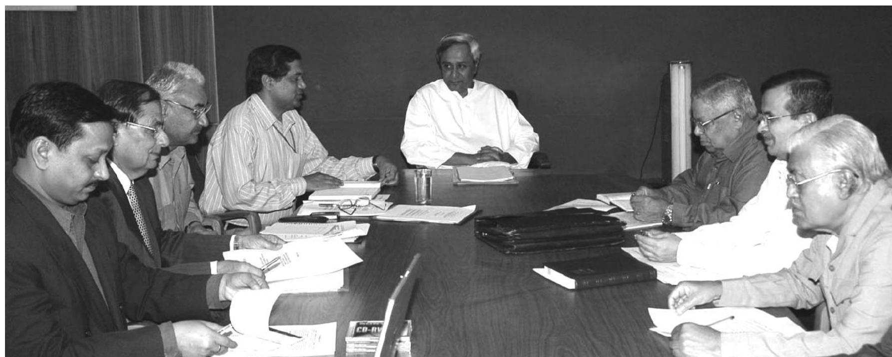
୪. ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ - ସଂପାଦନା- ଡ. ଭଗବାନ ପଣ୍ଡା (କେ.ଗ.ପ୍ର.) ।

୫. ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା (କେ.ଗ.ପ୍ର.) ।

୬. Bhubaneswar - by Devala Mitra, 4th Edition, 1978.

୭. Inscription, Vol-V, part-I, 1190-1308

ଅଭିନନ୍ଦନ
୩୫, ବସନ୍ତ ବିହାର
ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ମାର୍ଗ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୮

ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ ସବ୍‌କମିଟିର କୃଷି ସମ୍ପର୍କିତ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ବୈଠକରେ ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରୁଛନ୍ତି । ୦୫.୦୨.୦୭

ଆଦିବାସୀ ପର୍ବ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ

ଡଃ ପ୍ରମୋଦିନି ହୋତା

ପୁଷ ପୁନେଇ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଗାଁ ଗହଳିରେ ଏହି ପର୍ବ ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମ୍‌ରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । କୋରାପୁଟ-ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅରଣ୍ୟର ଘଞ୍ଚ ସବୁଜିମା, କାକରଭିଜା ମାଟିର ଅପୂର୍ବ ବାସ୍ନା, ସଡ଼କ ଅଙ୍କାବଙ୍କା ହୋଇ ସାପୁଆ ଗତିରେ ଲମ୍ୱି ଯାଇଥାଏ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ । ରାସ୍ତାର କଡ଼େ କଡ଼େ ରହିଥାଏ ନୁଆଁଣିଆ ଚାଳଘର, ନାଲି ଧଳା ମାଟିରେ ଲିପାପୋଛା ହୋଇ ନିର୍ମଳ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୃଦୟଟି ଭଳି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ନାଲିନେଳି ଅନାମିକା ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧରେ ବନଭୂମି ସୁଗନ୍ଧିତ ହେଉଥାଏ । ପୌଷ ମାସରେ ଏହି ବନଭୂମିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନିଆରା । ପାହାଡ଼ ଡାଙ୍କି ହୋଇଥାଏ କୁହୁଡ଼ିରେ, ଯେତେବେଳେ ବସ୍ ଚାଲିଥାଏ ଏହି କୁହୁଡ଼ି ଭିତର ଦେଇ ଅନୁଭବି ହିଁ ସେହି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁଖକୁ ଉପଭୋଗ କରେ । ସତେ ଯେମିତି ମେଘ ଭିତରୁ ବସ୍‌ରେ ଯାତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଯାଉଛି । ଅଳସୀ ଫୁଲର ଶେଯରେ ପଥିକ ଟିକିଏ ଆନନ୍ଦ ନେବାକୁ ଉଦ୍‌ବେଗ ହୋଇଉଠେ । ଅଙ୍ଗାର କାଉଡ଼ି ଧରି କାଉଡ଼ିଆମାନେ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ସରଳ ରେଖାରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ପୌଷ ମାସର ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶୀତ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଖୋଲା ଦେହକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି । ସତେ ଯେମିତି ସରଳ ନିରାଡ଼ମ୍ୱର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବାହାରର ଜଟିଳତା ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ବାସ କରନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇକୁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇରେ ଗାଁ ନାଏକର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଠିକ୍ କରାଯାଏ କେଉଁ ଦିନ ଯାତରା (ଯାତ୍ରା) କରାଯିବ । 'ଚାଲାନ୍' ପ୍ରଥମେ ଗାଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣନ୍ତି ଗାଁର ମୁଖିଆ (ନାଏକ) ସଭା କରି ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ବାରିକ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଯାତ୍ରା ଦିନ ଜଣାନ୍ତି । ମାସର ଯେକୌଣସି ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ଏହି ଯାତ୍ରା ଦିନ ଠିକ୍ କରାଯାଏ । ଗାଁର ଲୋକମାନେ ନିଜର ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ କୁକୁଡ଼ା ଓ ଛେଳି କିଣିଥାନ୍ତି । ଗାଁର ଶେଷରେ (ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ) ଯାତ୍ରା ହୁଏ, ସମସ୍ତ ଆଦିବାସୀମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି ସେଠାରେ । ଛେଳିର ମୁଣ୍ଡକୁ ପୋଡ଼ି 'ସରୁଭାତ' ରନ୍ଧାଯାଏ । ସେହି ଛେଳି ମୁଣ୍ଡକୁ ସରୁଭାତ ସହିତ ମିଶାଇ ଗାଁର ମୁଖିଆ ଖାଇଦିଏ । ଛେଳିଗଣ୍ଡିକୁ ଆଣି ଗାଁର ଲୋକମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ଛେଳିକୁ 'ମୁତାମ୍' କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ କାଠ ଗଦା କରି ନିଆଁ ଜଳାଯାଏ । ସେହି ନିଆଁର ଚାରିପଟେ ଗାଁର ଯୁବକ, ଯୁବତୀ, ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ୀ, ପିଲାମାନେ ହାତକୁ ହାତ ଛନ୍ଦି ଗୀତ ଗାଇ ନାଚିଥା'ନ୍ତି । ଗୀତ ଗୁଡ଼ିଆଣୀ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ଗୀତ ଗାଇଥାଏ । ରାତିସାରା ସମସ୍ତେ ତା' ସହିତ ତାଳ ସ୍ୱର ଦେଇ ନାଚନ୍ତି । ଏହି ନିଆଁକୁ 'ଭୋଗୀ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସକାଳେ ପିଠାପଣା କରି ଗାଈଗୋରୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ପେଣ୍ଡମ୍ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ତା'ପରେ କନ୍ଦା, ଚାଉଳ, ବିରି ମିଶାଇ ଭାତ ରନ୍ଧାଯାଏ । ତାହାକୁ ସିକ୍‌ଡ଼ି ଭାତ କୁହାଯାଏ । ସେହି ଭାତକୁ ପୁଣିଥରେ ଗାଈଗୋରୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ପରେ ପେଣ୍ଡମ୍ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଏହା ଖାଇବା ଫଳରେ ଗୋରୁଗାଈମାନଙ୍କୁ ବଣରେ କୌଣସି ବିପଦ ଆସେ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗୋରୁଗାଈମାନଙ୍କୁ ଚୋରା ଭୂମିକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ । ପିଲାମାନେ ଗାଁର ଚାରିଆଡ଼େ ଘର ଘର ବୁଲି ଛେର୍ ଛେରା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋରୁଗାଈମାନେ ମେଲା (ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ) ହୁଅନ୍ତି ଗାଁରେ ନାଚଗୀତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ଗାଁର ପିଲାମାନେ 'ଛେର୍ ଛେର୍ ଛେର୍ ଛେରା ପୁଷ୍ ମାସର ବୁଡ଼ିଆ ପରବ ମକେ ଦେ' କହି ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଚାଉଳ, ପଇସା ପ୍ରଭୃତି ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ଗହ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସହିତ ଏହି ପର୍ବର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଅଛି ।

ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହାକୁ 'ପୁଷୁନି' କହିଥା'ନ୍ତି । କୁହୁଡ଼ିଆ ସକାଳୁ ଝିଅବୋହୂମାନେ ଘରଦ୍ୱାର ରଙ୍ଗ ମାଟି ଓ ଚଟାଣକୁ ଗୋବରରେ ଲିପିଥା'ନ୍ତି । ସକାଳୁ ଝୋଲାକୁ ଗାଧୋଇ ଯାଇ 'ଡୁମା' ପାଣି ଆଣିଥା'ନ୍ତି । ସେହି ପାଣିକୁ ଦେବତା ଖଳିରେ ରଖି ଗୃହପୂଜା କରାଯାଏ । ସେହି ସମୟରେ ପୁରୁଷମାନେ ବଣକୁ ଯାଇ କାଠ, ଶିଆଳି ପତ୍ର ଓ ଶିଆଳି ଫଳ ବୋହି ଆଣନ୍ତି । ଶିଆଳି ଫଳକୁ ଶୁଭ ସଙ୍କେତ କୁହାଯାଏ । ଘରର ଆଗରେ ଚାଳ ପାଖରେ ଶୁଭ ସଂକେତ ଭାବରେ ତାକୁ ଟଙ୍ଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଏହା ଦ୍ୱାରା କୁ-ପ୍ରଭାବ ଘର ଉପରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଗାଁର ପୁରୁଷମାନେ ଯେଉଁ କାଠ ଆଣନ୍ତି ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏକତ୍ରିତ କରାଯାଏ । ତାହାକୁ 'ବେରଣ ମୁଣ୍ଡା' କୁହାଯାଏ । ସେଠାରେ ଜାନି

(ପୂଜାରୀ) କୁକୁଡ଼ା ବଳିଦିଏ । କୁକୁଡ଼ାର ରକ୍ତରେ ରଞ୍ଜିତ ଫୁଲକୁ ଜାନି (ପୂଜାରୀ) ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ସେହି କାଠ ଲଦା ହୋଇଥିବା କିଛି କାଠ ଉପରକୁ ପକାଇ ଦିଏ । ତା'ପରେ ସେଥିରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରେ ତାକୁ ମାଣ୍ଡୁକୋଡ଼ କୁହାଯାଏ । ନିଆଁ ଜଳିବା ପରେ ତାକୁ ଭୋଗୀ କୁହାଯାଏ ।

ନୂଆ ଫସଲ କ୍ଷେତରୁ ଆସି ଭରି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ କୁହାଯାଏ 'ପୁଷ୍ ମାସ ଭୂସ୍‌ଭାସ୍ ମାଘ ମାସେ ଡାଲି ।' ନୂଆଖିଆ ମାସରେ ଯେଉଁ ନବଧାନର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ପୁଷ୍ ମାସରେ ତା'ର ପୂର୍ଣ୍ଣାହୂତି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମାଣ୍ଡିଆ ଘୋରିବା, ଧାନକୁଟିବା କାମ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ସମୟରେ ପୁଷ୍ ଚୋରମାନେ ରାତିରେ ବାହାରନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ି (ଯୁବକ, ଯୁବତୀ)ମାନେ ଘରର ବାଡ଼ି ବଗିଚାରୁ ଆଳୁ, ବୋଇତାଳୁ, କୋବି, ବାଇଗଣ, ଝଟା (ଶିମ୍ବ) ଆଣି ବେରଣ ମୁଣ୍ଡା ନିକଟରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେସବୁକୁ ଭୋଗୀ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ସମସ୍ତେ ମିଶି ହସ ଖୁସିରେ ଖାଇଥା'ନ୍ତି । ପୁଷ୍ ମାସରେ ପରଜାମାନେ ଡଙ୍ଗ-ଭୁଙ୍ଗାର ତାଳେ ତାଳେ ହାତକୁ ହାତ ପରସ୍ପର ଛନ୍ଦି ଅଣ୍ଟା ଦୋହଲାଇ ହାତଖଡୁ ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ସର୍ପିଳ ଗତିରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ମୟୂର ପୁଚ୍ଛ ଧରି ରାତିସାରା ନାଚୁଥାନ୍ତି । ଗୀତଗୁଡ଼ିଆଣୀ ଗୀତ ଗାଇ ଚାଲିଥାଏ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ିମାନେ ଗୀତଗୁଡ଼ିଆଣୀ ସହିତ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ଗୀତ ମାଦଳର ତାଳେ ତାଳେ ଗାଇ ଚାଲିଥା'ନ୍ତି -

'ସରସୀ ପତର୍ ଶୀତେ ତର୍ ତର୍
ପାନିକି ଲାଗେ ପିଆସ୍ ।
ଅଗନି ଦେବତା କି ଶୀଡ଼ରେ ମରୁଚି
ସୁରଜ କି ମାଗେ ତରାସ୍ ।'

ପାଦକୁ ପାଦ ଛନ୍ଦି ନାଚି ଚାଲିଥା'ନ୍ତି । ବନଭୂମି ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ପରଜାମାନେ ଘରେ ମାଣ୍ଡିଆ ଚୁନାରେ ପିଠା ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଭାତ ଓ ମାଂସ ରାନ୍ଧନ୍ତି, ଘରେ ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଭୋଜି କରିଥା'ନ୍ତି । କେତେଜଣ ପରଜାମାନେ ଏହିସବୁ ଖାଦ୍ୟକୁ ଶାଳପତ୍ରର ଦନାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଚାଙ୍ଗୁଡ଼ିରେ ସଜାଇ ଗାଁରେ ଘର ଘର ବୁଲି ବାଣ୍ଟିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ପର୍ବ ପୌଷ ଅମାବାସ୍ୟାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ନାଚଗୀତ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି କରିବା ପାଇଁ କେତେକ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଦଳ ବାହାରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ 'ଦଣ୍ଡା ବୁଲିଆ' ଦଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ହାତରେ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି ଓ ପାଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁର ବାନ୍ଧି ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ନାଚ କରି ପଇସା, ଧାନ, ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରିଥା'ନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗିଡ଼ି (ଅବିବାହିତା)ମାନେ ପାନିଆ କୁନିଆ ଗୀତ ଗାଇ ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲି ଚାଉଳ ଓ ପଇସା ମାଗିଥାନ୍ତି । ଏହିଦିନ ରବି ଫସଲର ନୂଆ ଖିଆଯାଏ । କେତେଜଣ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ହାତରେ ଧରି ଭୂଇଁ ଉପରେ ଠକ୍ ଠକ୍ ପ୍ରହାର କରି 'ଛେର୍ ଛେରା' ଗୀତ ଗାଇ ପଇସା, ଚାଉଳ ମାଗିଥା'ନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ କୋରାପୁଟର ବନଭୂମି ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ସରଳ ଆଦିବାସୀ କଷ୍ଟ ସହିଷ୍ଣୁ । ସେମାନଙ୍କ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ହେଲେ ଡଙ୍ଗର, ଝରଣା, ବୃକ୍ଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ । ସେମାନେ ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିଥା'ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୀତ ହିଁ ଜୀବନ, ଗୀତ ହିଁ ସତ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ।

ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ, ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ
ଖଲ୍ଲିକୋଟ (ସ୍ୱୟଂ ଶାସିତ) ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

ଆଦିବାସୀ ନୃତ୍ୟ

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ

ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ସାହୁ

ମୁଖ୍ୟତଃ ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା କେତେକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନଗ୍ରସର ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ଦେବାର ଆୟୋଗଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଠୁ ଅନୁନ୍ନତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତି ବିବରଣୀ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତିର ମତ ଅନୁସାରେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପୂର୍ବରୁ ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତି ଏକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀଙ୍କଠାରୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିଲେ । ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତିର ମାନ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରାକ୍-କୃଷି ପ୍ରାବିଧିକ ସ୍ତରରେ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ସାକ୍ଷରତା ହାର ଅତ୍ୟନ୍ତ କମ୍ ଓ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ସେମାନେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହେବେ ଓ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଭାଗିଦାରୀ ହୋଇ ସୁଫଳ ପାଇପାରିବେ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୩୪୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଭାରତରେ ୬୯୭ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୭୫ ଗୋଟି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି ।

ଯାହାହେଉ, ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ କେତେକ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସବିଶେଷ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବା । ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ୫୨ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଏହା ୧୪ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ଆଉ ୨୦ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ଅନୁମୋଦନ କରାଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତବର୍ଷରେ ସମୁଦାୟ ୭୬ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମୁଦାୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନିଜର ବାସସ୍ଥାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିର ଉନ୍ନୟନ ନିମନ୍ତେ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟର ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ୫୫୦ ପରିବାର ସୀମିତ ରଖାଯାଇଛି ଏବଂ ବୃହତ୍ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକାଧିକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ୧୯୭୫-୭୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷଠାରୁ ଭାରତ ସରକାର ଶତପ୍ରତିଶତ ଆଧାରରେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଜରିଆରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସହାୟତା ଆକାରରେ ସମସ୍ତ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଆସୁଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ବାର୍ଷିକ ୧୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ଯଥା- କନିଷ୍ଠ କୃଷି ଅଧିକାରୀ, ଉନ୍ନୟନ ସଂପ୍ରସାରଣ ଅଧିକାରୀ ଓ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସହାୟକ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି କରିବା, ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ, ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଭୂମିଭିତ୍ତିକ ଉନ୍ନୟନ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଆସୁଛି ଯଥା- ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ, କୃଷି, ମୃତ୍ତିକା ସଂରକ୍ଷଣ, ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା, ପାଣି ପମ୍ପ ଯୋଗାଣ ଇତ୍ୟାଦି । ପଶୁପାଳନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମଧ୍ୟ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯଥା- ଗୋପାଳନ, ଛେଳି ପାଳନ, ମତ୍ସ୍ୟ ଚାଷ ଇତ୍ୟାଦି । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯଥା- ସାଇକେଲ ମରାମତି ଦୋକାନ, ରିକ୍ସାଚାଳନ, ସିଲାଇ ମେସିନ ଇତ୍ୟାଦି । ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କଦଳୀ ଚାଷ, ପନିପରିବା ଚାଷ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ପାଣି ପମ୍ପ, ଲଙ୍ଗଳ, ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ି, ବଳଦ, ଗାଇ, ଛେଳି, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପନିପରିବା ମଞ୍ଜି ଓ ଚାରା, ଧାନ ବିହନ, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ବୈଷୟିକ, କୃଷି ଉଦ୍ୟାନଭିତ୍ତିକ ଜ୍ଞାନ

ବୃଦ୍ଧି, କୃଷି ଓ ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଣ, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଏବଂ ମାଗଣାରେ ପୋଷାକ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି । ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାର ମହତ୍ୱ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯିବା ସହିତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକମ ମାଧ୍ୟମରେ ସଚେତନ କରାଯାଉଛି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ଔଷଧ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି, ପାରମ୍ପରିକ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ପ୍ରଥାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲୋକ ନାଚ, ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି ।

ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବସବାସ କରୁଥିବା ୬୨ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରୁ ୧୩ ଗୋଟି ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ୧୩ ଗୋଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାୟ ଚାରି କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ୧୩ ଗୋଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ହେଲେ- ବଣ୍ଡା, ଦିଦାୟୀ, ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ, ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା, ସଉରା, କୁଟିଆକନ୍ଧ, ଜୁଆଙ୍ଗ, ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ, ଲୋଧା, ହିଲ୍ ଖଡ଼ିଆ, ମାଙ୍କିଡ଼ିଆ, ବିରହୋର, ଚକ୍ଟିଆ ଭୁଞ୍ଜିଆ । ଏହି ତେରଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - ୧. ବଣ୍ଡା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ମୁଦୁଲିପଡ଼ା, ମାଲକାନଗିରି, ଏହା ୧୯୭୬-୭୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୨. ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, କୁର୍ଲି, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୩. ଜୁଆଙ୍ଗ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଗୋନାସିକା, କେନ୍ଦୁଝର, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୪. କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ବେଲ୍‌ଘର, ଫୁଲବାଣୀ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୫. ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ସେରାଙ୍ଗୋ, ଗଜପତି ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୬. ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଜମରଡିହି, ପାଲଲହରା, ଅନୁଗୁଳ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୭. ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଖୁଣ୍ଟ ଗାଁ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୮. ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଥୁମ୍ବା, ପାତ୍ରପୁର, ଗଞ୍ଜାମ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୯. ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି, ଗଜପତି, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୦. ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ପୁଟାସିଂ, ଗୁଣପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୮୪-୮୫ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୧. ଲୋଧା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ମୋରଡ଼ା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଏହା ୧୯୮୫-୮୬ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୨. ଦିଦାୟୀ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ବାୟାପଡ଼ା, କୁଦୁମୁଲୁଗୁମା, ମାଲକାନଗିରି, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୩. ହିଲ୍ ଖଡ଼ିଆ ଏବଂ ମାଙ୍କିଡ଼ିଆ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଗୁଡୁଗୁଡ଼ିଆ, କରଞ୍ଜିଆ ଓ ଯଶିପୁର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୪. କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼, କଳାହାଣ୍ଡି, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୫. ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, କଲ୍ୟାଣସିଂପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୮୭-୮୮ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୬. ପାଉଡ଼ିଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ରୁଗୁଡ଼ାକୁଦର, ବରକୋଟ, ଦେବଗଡ଼, ଏହା ୧୯୯୩-୯୪ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ଏବଂ ୧୭. ଚକ୍ଟିଆ ଭୂଞ୍ଜିଆ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ସୁନାବେଡ଼ା, କୋମନା, ନୂଆପଡ଼ା, ଏହା ୧୯୯୪-୯୫ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ।

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଯେଉଁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା କ'ଣ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦରକାର । ନଚେତ୍ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକଳ୍ପର ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚୀ

୧. Vulnerable Ethno-cultural Groups (VEGs)- Behura, N.K. & Mohanti, K.K. (Adivasi, Vol.-XXXVIII Nos. 1&2, January & June, 1998)

୨. Primitive Tribal Groups- Their problems and Development- Behura, N.K. (Banaja, Academy of Tribal Dialects & Culture, 1998)

୩. ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅର୍ଥନୀତି (ତଥ୍ୟବାଦ ବନାମ ତତ୍ତ୍ୱବାଦ)- ବେହୁରା, ନବକିଶୋର ଏବଂ ମହାନ୍ତି, କୃଷ୍ଣ କୁମାର, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା, ପୁସ୍ତକ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

୪. Impact of Special Micro Project on the livelihood of Kutia Kondhs- Behura, N.K. and Panigrahi, N. (Adivasi: Vol.42 nos. - 1 & 2, June & December-2002, Vol.-43 nos. 1 & 2, June & December-2003)

୫. Primitive Tribes of Orissa and their Development Strategies (Patnaik, N., 2005, D.K. Printworld (P) Ltd., New Delhi)

ଅଧ୍ୟାପକ
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୟନ ବିଭାଗ
ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତକତପୁର
ବାରିପଦା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା

ଇନ୍ଦୁଭୂଷଣ କର

ସର୍ବୋପନିଷଦୋ ଗାବୋ ଦୋଗ୍ଧା ଗୋପାଳନନ୍ଦନଃ
ପାର୍ଥୋବତ୍ସଃ ସୁଧୀର୍ଭୋକ୍ତା ଦୁଗ୍ଧଂ ଗୀତାମୃତଂମହତ୍ ।

ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି 'ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଦର୍ଶନ, ଯାହାର ନିଦର୍ଶନ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ବେଦ, ପୁରାଣ, ଉପନିଷଦ, ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ ଗୀତା, ମହର୍ଷି ପାତଞ୍ଜଳିଙ୍କ ଯୋଗାଶାସ୍ତ୍ରରେ । ଋକ୍, ଯଜୁ, ସାମ, ଅଥର୍ବ ବେଦ, ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ଭଳି ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପୁରାଣମାନ ଉପନିଷଦ ଓ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ପ୍ରଭୃତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ ଭାରତୀୟ ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କ ଦିବ୍ୟ-ଚେତନାର ଯେଉଁ ଝଲକ ରହିଛି, ତାହା ବହୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଦ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଳୀ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରନେତାମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ଓ ଭାବବିହ୍ୱଳ କରି ଆସିଅଛି । ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା' ଏକ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ, ଯାହାକି ପ୍ରାୟ ତିନିହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞ ମନୀଷୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରିଷ୍ଟୋଫର, ଇଶରଉଡ୍, ଏଡୱଇନ୍ ଆରନଲଡ୍, ଏଲ୍‌ଡକ୍ସ ହକ୍ସଲେ, ଆରନଲଡ ଟଏନବି, ମାକ୍ସମୁଲାର, ଯୁଆନ ମାସ୍କାରୋ, ସୋପେନ ହାୱାର ପ୍ରଭୃତି ମନୀଷୀମାନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ସୁଚିନ୍ତିତ ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରି ଗୀତାରେ ଥିବା 'ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ'ର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ବିଗତ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତୀୟ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍, ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ, ବିବେକାନନ୍ଦ, ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ସ୍ୱାମୀ ଚିନ୍ମୟାନନ୍ଦ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଷ୍ୟକାର ଥିଲେ ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୭୮୮-୮୦୨) । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଗୀତାଭାଷ୍ୟ ଅଦ୍ୱୈତବାଦ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ । ତାଙ୍କ ପରେ ରାମାନୁଜାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଦ୍ୱୈତବାଦ, ବୈଷ୍ଣବ ପନ୍ଥୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭକ୍ତିବାଦ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ମରେଇଗ୍ରାମ-ନିବାସୀ ଅନ୍ୟଜଣେ ଅନନ୍ୟ ସାଧକ-ପଣ୍ଡିତ ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ଶଙ୍କରପନ୍ଥୀ ଶ୍ରୀଧର ସ୍ୱାମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ଯେଉଁ ଭାଷ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ, ତାହା ସାରା ଭାରତର ବିଦ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଳୀଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହେଲା । ସେହି ମହାନ୍ ଗୀତା ଭାଷ୍ୟର ନାମ ଥିଲା - ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା । ଭାରତର ତଥା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ମନୀଷୀମାନେ ଏହିସବୁ ଗୀତା ଭାଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଯେଉଁ ସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହାର ସାରମର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା, କେବଳ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ନୁହେଁ - ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ରହିଛି, ଧାର୍ମିକ ଓ ସାମାଜିକ ତତ୍ତ୍ୱ ଯାହା ଚିରକାଳ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱ ମାନବବାଦର ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରିପାରିବ । ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ୧୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟରେ ୭୦୦ ଶ୍ଳୋକ ରହିଛି । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ, ମହାନ୍ ଯୋଦ୍ଧା ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ବିଷାଦ, ଯେଉଁ ହତାଶା ଓ ଯେଉଁ ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ ଦୂର କରିପାରିଥିଲେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ସଖା ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥିଲେ, ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲେ ଓ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ମାନସିକତାକୁ ବିଷାଦର ଅନ୍ଧାରରୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ଦିବ୍ୟ ଚେତନାର ଆଲୋକକୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଓ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ କଥୋପକଥନ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ୨୦ଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଛନ୍ତି, ତାହାର ଉତ୍ତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟିର ଗୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ, କର୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗର ଜ୍ଞାନାଲୋକ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦିବ୍ୟବାଣୀ ଶୁଣି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ବିଷାଦ, ଅବସନ୍ନତା ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟତାକୁ ମନରୁ ଦୂର କରିପାରିଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରନ୍ତି- ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳର ଏହି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଗ୍ରନ୍ଥର ଅଧ୍ୟୟନ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କି ? ବିଜ୍ଞାନ କ'ଣ ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜକୁ ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତି ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆମକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟରୁ । ଏହି ମାନବ ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶରେ ବିଜ୍ଞାନ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ହୋଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ସମାଜକୁ ଭୌତିକ ସୁଖ ଦେଇଛି । ଆଜି ଆମେ ରକେଟ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯାଇପାରୁଛୁ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଆବିଷ୍କୃତ ବହୁ ଉପଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ଉପଭୋଗ କରିପାରୁଛୁ ସତ, କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ

ସୁଖ ଏବେବି ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମରିଚୀକା ପରି ହୋଇରହିଛି । ବିଗତ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ହିରୋସୀମା, ନାଗାସାକି ସହରର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ଆଣବିକ ବୋମା ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲା ପରେ ବିଶ୍ୱର ବହୁ ରାଜନେତା ଓ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲେ ଯେ, ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜନୀତି, ତଥାକଥିତ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱରେ ସ୍ଥାୟୀ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜରେ ନବ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ, ଉଗ୍ର ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଉଗ୍ର ଆତଙ୍କବାଦ, ଶାନ୍ତିଗାମୀ ବିଶ୍ୱର ନିରୀହ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଆତଙ୍କିତ ଓ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ କଲାଣି ।

ଏହି ଦଶକରେ ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ୨୦୦୧ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୧୧ ତାରିଖରେ ଆତଙ୍କବାଦୀ ଦ୍ୱାରା ଧ୍ୱସ୍ତ ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଏବେ ଇରାକ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଲେବାନନ୍ ଓ ପାଲେଷ୍ଟାଇନରେ ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ତଥା ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧ ଏବେ ବି ଚାଲିଛି । ଏଣେ ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଆତଙ୍କବାଦର ଛାୟା ଯୁଦ୍ଧରେ, ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରେ ଜାତିଗତ ବିଦ୍ୱେଷଜନିତ ଗୃହ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନାଗରିକ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେଣି । ଭାରତରେ ଧର୍ମାନ୍ଧ ଜେହାଦୀ ଦ୍ୱାରା ଆତବଙ୍କବାଦର ତାଣ୍ଡବଲୀଳା ଚାଲିଛି । ଜଣେ ଚିନ୍ତାନାୟକ କହିଥିଲେ - ଯୁଦ୍ଧ, ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଉଦ୍ଭବ ହୁଏନା । ଯୁଦ୍ଧର ମୂଳ ଚେତନା ରହିଛି ମଣିଷ ମନ ଭିତରେ । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା, ଧର୍ମାନ୍ଧତା, ଆତଙ୍କବାଦ, ଦୁର୍ନୀତି, ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ରାଜନୀତିକ ହିଂସା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମାନସିକତାରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ଓ ଉଗ୍ର ଭୋଗବାଦ ଦ୍ୱାରା ସଂପ୍ରସାରିତ ହେଉଛି ।

ଏହି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଧୋଗତିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ଉନ୍ନତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଭାରତର ଦୁଇଜଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଗୀ ଓ ସାଧକ ଶ୍ରୀ ରବିଶଙ୍କର ଓ ଶ୍ରୀ ରାମଦେବଙ୍କ ଯଥାକ୍ରମେ ଆର୍ଟ ଆଣ୍ଡ୍ ଲିଭିଙ୍ଗ୍ ଓ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା - ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଲାଣି ଓ ଜାତିସଂଘର (ୟୁ.ଏନ୍.ଓ.) ଉଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଂକଟର ଏହି ଘଡ଼ିସନ୍ଧିବେଳେ ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥ - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା ଶାଶ୍ୱତ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ବିଶ୍ୱ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । କାରଣ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଯଥା- ୧. କର୍ମଯୋଗୀର ସାଧନା ପାଇଁ ଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଆତ୍ମ ସଂଯମର କୌଶଳ, ୨. ବିଶ୍ୱ ମାନବିକତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ସମତ୍ୱ ଓ ସମଦର୍ଶନର ଉପଲବ୍ଧ, ୩. ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମର ଉପଚାରରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନିରନ୍ତର ନିଷ୍କାମ କର୍ମର ସାଧନାରେ ରତ ହେବା, ୪. ବିଶ୍ୱ ସମାଜରେ ସମତ୍ୱ ଓ ବିଶ୍ୱ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗର ଚେତନା, ଅଧୁନା ଆତଙ୍କଗ୍ରସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ସମାଜକୁ ନୂତନ ଚେତନାର ଆଲୋକ ଦେଇପାରିବ । ଅଧୁନା ଜଣେ ସାଧକ ଓ ଗୀତା ପ୍ରେମୀ ଲେଖକ ଲେଖିଥିଲେ - 'The real test of civilized world lies in the changing of the venue of battles from the outer regions of land, water and air to the inner regions of mind, heart and soul. The real enemy lies within us, this is the supreme lesson which the GITA teaches to the modern man.'

ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ, ବିଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥ । କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ବାଣିଜ୍ୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ରହିଛି । ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୀତାରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ ନିଷ୍କାମ କର୍ମଯୋଗ ଆଚରଣ ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଯେପରି ପ୍ରୟୋଜନ, ସେହିପରି ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟିକ ପରିଚାଳନାରେ ଦକ୍ଷତା ଓ ଉତ୍କର୍ଷତା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳନା ଶିକ୍ଷାର ବିଶାରଦମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ - ଗୀତାମନ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଗତ ତା.୨୬.୧୦.୦୬ରିଖରେ ପ୍ରକାଶିତ, The New Indian Express ଇଂରାଜୀ ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜରେ ଏହି ଲେଖାର ଶିରୋନାମା ଥିଲା - GITA is new mantra for big biz in us.

ଏହି ଲେଖାର ସାରମର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା କର୍ମଯୋଗ କୌଶଳକୁ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀର ଲିଡ଼ରମାନଙ୍କର କର୍ମଦକ୍ଷତାକୁ ବହୁଗୁଣରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିପାରିବ । ଏହି ଗୀତ ସନ୍ଦେଶକୁ Karma-Capitalism ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ କୁହାଯାଇଛି - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବାଣୀ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀର Effective Leadership (ଦକ୍ଷ ନେତୃତ୍ୱ) ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ । କେବଳ ଧନ-ଲାଭ (Profit Motive) ପାଇଁ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଚାଳନା ନକରି ବୃହତ୍ତର ଆଦର୍ଶ ମାନବିକତା ବିକାଶ ପାଇଁ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ବିକଶିତ ଓ ଜନଆଦୃତ ହୋଇପାରିବ । ତେଣୁ ଆଜି ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶ, ରାଜନୀତିରେ ହିଂସା ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ଦୂରୀକରଣରେ ଉତ୍ତମ ଆଚାର ସଂହିତାର ପ୍ରୟୋଗ, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମରୁ ଜାତ ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଉଗ୍ର ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ବିନାଶ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ବହୁ ଜାତୀୟ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକର କୁପରିଚାଳନାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରେ, କାରଣ - କର୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଓ ଭକ୍ତିଯୋଗର ଏକ ସମନ୍ୱିତ ସଂସ୍କୃତିର ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ରହିଛି ଏହି ଗୀତା ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥରେ, ତେଣୁ ଗୀତାକୁ କୁହାଯାଇଛି - 'The songs of the Eternal.'

ଶ୍ରଦ୍ଧାନିବାସ
୧୫୯୫, ଭକ୍ତମଧୁ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୩୦

ବେଦ, ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଭାରତୀୟ ସମାଜ

ଡାକ୍ତର ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହାରଣା

ବେଦ, ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ବାଙ୍ମୟ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତ । ଏହା ଚାରିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି, ଯଥା- ଋଗ୍‌ବେଦ, ସାମବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବବେଦ । ତେବେ ଇତିହାସର ପ୍ରାଚୀନତମ ସ୍ରୋତ ତଥା ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାବରେ 'ଋଗ୍‌ବେଦ'କୁ ଲିଖିତ ରୂପେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ କୃତୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନାକାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୨୫୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । କେତେକ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର କାଳ ଗଣନା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନା କାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଦାବୀ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ବେଦ ବିଶାରଦ ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ନିଜର ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା ଅନୁସାରେ ବୈଦିକ କାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୬୦୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ।

ଏସିଆ ମାଇନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଗାଜ୍ କୁଇ ନାମକ ସ୍ଥାନରୁ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୧୪୦୦ ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ, ଏକ ପ୍ରକାର ଅଭିଲେଖ ମିଳିଛି । ଏହି ଅଭିଲେଖରେ ଖତ୍ତୀ (ହିଟିଟିସ୍) ଏବଂ ମିତାନୀ ଆଦି ପ୍ରାଚୀନ ଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଏକ ସନ୍ଧି ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ମିତ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ର, ବରୁଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ବୈଦିକ ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଭଳି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଋଗ୍‌ବେଦରେ ପୂର୍ବରୁ ଏହିସବୁ ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିବାରୁ ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଋଗ୍‌ବେଦୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୪୦୦ ବେଳକୁ ଭାରତରେ ନିଜର ସ୍ଥିତି ସୁଦୃଢ଼ କରିପାରିଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ ଏହା ସୁଦୂର ପୂର୍ବ ଏସିଆର ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଥିଲା । ଏଥିରୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନାକାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୪୦୦ ବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ ନୁହେଁ । ତେବେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ଯୁକ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି ଋଗ୍‌ବୈଦିକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସର୍ବଗୃହୀତ ମତ ଭାବରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୫୦୦ର ସମକାଳୀନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୦୦୦ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ତିନିଗୋଟି ବେଦ, ଯଥା- ସାମବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବ ବେଦ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ଚାରିଗୋଟି ବୈଦିକ ସଂହିତା ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଋଗ୍‌ବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ସମ୍ପର୍କିତ ବିଷୟ ଅର୍ଥାତ୍ ରୋଗ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷଲତା ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତେବେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ରୋଗ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସର୍ବାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିବାରୁ ଆୟୁର୍ବେଦକୁ ଅଥର୍ବବେଦର ଏକ ଉପାଙ୍ଗ ବା ପଞ୍ଚମବେଦ ରୂପେ ଅଭିହିତ କରାଯାଇଛି । କାଳକ୍ରମେ ବେଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏହିସବୁ ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ, ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ, ସୁସ୍ଥ ମନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଭର ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ଭାବରେ ଅନୁସୃତ ହୋଇଆସିଛି । ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଏହି କାରଣରୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ସହିତ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ।

ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଆୟୁ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନେକ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଚିକିତ୍ସାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବନୌଷଧିର ମହତ୍ୱ ତଥା ଔଷଧର ଅର୍ଥ ଏଥିରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ବୈଦିକ ମତରେ ଔଷଧର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବେଦନା ବା କଷ୍ଟକୁ ଯାହା ଦୂର କରେ । 'ଓଷ'ର ଅର୍ଥ ରସ ଏବଂ ସେହି ରସ ଯେଉଁଥିରେ ରହେ ତାହା ଔଷଧ ଅଟେ (ଓଷୋ ନାମ ରସଃ ସୋସ୍ୟାଂ ଧୀୟତେ ଇତି ଓଷଧିଃ) । ଋଗ୍ ବେଦରେ ଔଷଧି ପାଇଁ ମାତା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । (ଓଷଧୀ ରୀତି ମାତର ସ୍ତଦ୍ୱୋ ଓ ଦେବୀରୂପ ବ୍ରୁବେ' । ଋଗ୍‌ବେଦ-୧୦/୯୭/୪) । ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂକ୍ତ ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରୁ କିଛି ଅଂଶ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା -

ୟା ଓଷଧୀଃ ପୂର୍ବା ଜାତା ଦେବେଭ୍ୟସ୍ତ୍ରିଯୁଗଂ ପୁରା ।
ମନୈ ନୁ ବଭ୍ରୂଣାମହଂ ଶତଂ ଧାମାନି ସପ୍ତ ଚ ॥
(ଋଗ୍‌ବେଦ - ୧୦/୯୭/୧)

ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଔଷଧ ବା ବନସ୍ପତି, ଦେବମାନଙ୍କର ତିନିଯୁଗ ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଭରଣପୋଷଣ କରୁଥିବା ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଶତ ଏବଂ ସାତ ସ୍ଥାନ ବା ଜାତି (ପ୍ରଜାତି) ରହିଛି, ଏପରି ମୁଁ ଜାଣିଛି ।

ଭୂମଣ୍ଡଳରେ ପ୍ରଥମେ ବନସ୍ପତି ସମୂହ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ତିନିଯୁଗ (ଜଳ-ଜନ୍ତୁଯୁଗ, ସର୍ପଯୁଗ, ପଶୁଯୁଗ) ବ୍ୟତୀତ ହେବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟଯୁଗ ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହି ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଶତ ଅଥବା ସାତ ଶହ କିମ୍ବା ଶହେ ଏବଂ ସାତ ବର୍ଗ ରହିଛି (ଚରକ ସଂହିତାରେ ପାଞ୍ଚଶହ ବନୌଷଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି) ।

ଓଷଧୀରିତି ମାତରସ୍ତଦ୍ୱୋ ଦେବୀରୂପ ବ୍ରୁବେ ।
ସନେୟମଶ୍ୱଂ ଗାଂ ବାସ ଆତ୍ମାନଂ ତବ ପୂରୁଷେ ॥
(ଋଗ୍‌ବେଦ- ୧୦/୯୦/୪)

ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧି ବା ବନସ୍ପତିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତ ମାତା ଅଟନ୍ତି : ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ଦେବୀ ସଦୃଶ ହିତକାରିଣୀ ମାତା ଅଟନ୍ତି । ଦିବ୍ୟ ବନୌଷଧି ଯଥା- ଐନ୍ଦ୍ରୀ, ବ୍ରାହ୍ମୀଗୁଡ଼ିକ ଏଠାରେ ଦେବୀ ଓ ହିତକାରିଣୀ ମାତା ଅର୍ଥରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଅନ୍ୟ ଏକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି -

ଓଷଧୟଃ ସଂବଦନ୍ତେ ସୋମେନ ସହ ରାଜ୍ଞା ।
ଯସ୍ମୈ କୃଣୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତଂ ରାଜନ୍ ପାରୟାମସି ॥
(ଋଗ୍‌ବେଦ-୧୦/୯୧/୨୨)

ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ସୋମ ରାଜାଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ହେ ରାଜନ୍ ! ଯେଉଁ ରୋଗୀ ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ ଧାରଣ କରିଥିବା ବୈଦ୍ୟ ଆମର ଯୋଜନା (ଯଥାବିଧି ପ୍ରୟୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା) କରନ୍ତି, ସେହି ରୋଗୀକୁ ଆମେ ରୋଗ କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ବନୌଷଧି ବା ବନସ୍ପତି ସମ୍ପର୍କିତ ସୂକ୍ତ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଔଷଧି ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ନାଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁନଃଶ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଯେ- ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ (ଉତ୍ତମ ଔଷଧୀୟ ରସ-ଗୁଣଯୁକ୍ତ) ଔଷଧ ସେବନ ଦ୍ୱାରା ରୋଗଗୁଡ଼ିକର ବୀଜ ଅର୍ଥାତ୍ ସମୂଳେ ରୋଗ ନାଶ ହୋଇଥାଏ । ଏହାଛଡ଼ା ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଦେବ ବୈଦ୍ୟ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର, ଦିବ୍ୟବୈଦ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ, ଚ୍ୟବନ ଋଷିଙ୍କୁ ପୁନଃ ଯୌବନପ୍ରାପ୍ତି ପ୍ରସଙ୍ଗ, ଜଳ ଚିକିତ୍ସା, ସୌର ଚିକିତ୍ସା, ପ୍ରସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ, ବାୟୁ ଚିକିତ୍ସା, ମାନସ ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ରୋଗ ନାଶ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନ୍ୟ ବହୁ ଶ୍ଳୋକ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଯଜୁର୍ବେଦରେ ବନୌଷଧି ବା ବନସ୍ପତି ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି । ଯେଉଁଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ବନସ୍ପତି ଔଷଧଗୁଡ଼ିକୁ ଯଜ୍ଞ କର୍ମ ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ସଂହିତାରେ ମଧ୍ୟ ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକ 'ସର୍ବେଷାଂ ରଗ୍ଣାନାଂ ନିଷ୍କତ୍ରୀ' - ସମସ୍ତ ରୋଗଗୁଡ଼ିକର ବହିଷ୍କାର କର୍ତ୍ତା କୁହାଯାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଛି - 'ହେ ଔଷଧିଗଣ ! ତୁମେ ମଧ୍ୟ ମୋର ରୋଗକୁ ନାଶ କର (ଯଜୁର୍ବେଦ-୧୨/୮୩) ।

ବନୌଷଧି (ବନସ୍ପତି) ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ସର୍ବାଧିକ ତଥ୍ୟ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ରହିଛି । ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧି ସମ୍ପର୍କିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଭାରତରେ ବନୌଷଧି-ଚିକିତ୍ସା ପରମ୍ପରାର ପ୍ରାଚୀନତାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରେ । ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକକ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ପର୍କରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ରହିଛି ଏହା ମିଶ୍ରିତ ରୂପରେ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା କେତେକ ବନୌଷଧି ମଧ୍ୟରୁ ପିପ୍ପଳୀ, ଅପାମାର୍ଗ, ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ, ରୋହିଣୀ (ମାଂସରୋହିଣୀ)ର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅନ୍ୟ ବନସ୍ପତିଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଅନିର୍ଣ୍ଣିତ ରହିଛି ।

ବନୌଷଧି ପିପ୍ପଳୀ ବିଷୟରେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ - ପିପ୍ପଳୀ ଔଷଧି ଜୀବନ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ । ପିପ୍ପଳୀ କହେ ଯେ- ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଆମକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସର୍ବଦା ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ହୁଅନ୍ତି । ପିପ୍ପଳୀ ବାତରୋଗ, ଉନ୍ମାଦ, ଅପସ୍ମାର ଆଦି ଚିତ୍ତ ବିକ୍ଷେପ ଜନିତ ରୋଗର ଉତ୍ତମ ଔଷଧ ଅଟେ (ଅଥର୍ବ, ୬/୧୦୯/୧-୩) । ସେହିପରି ବନୌଷଧି 'ଅପାମାର୍ଗ' (ଅପମାରଙ୍ଗ) ବିଷୟରେ ଏକ ସୂକ୍ତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ- ଅପାମାର୍ଗ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ରୋଗରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅପାମାର୍ଗକୁ ଚାଉଳ କ୍ଷୀରି ସହିତ ସେବନ କଲେ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ଲାଗେ ନାହିଁ (ଅଥର୍ବ- ୪/୧୭/୩-୮) । ଏହିପରି ଭାବରେ ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ ଏବଂ ମାଂସ ରୋହିଣୀ ନାମକ ଅନ୍ୟ ବନୌଷଧି ଦ୍ୱୟର ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ-କର୍ମ-ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରଶଂସା ସୂକ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧିର ଉପଯୋଗିତା ଓ ଗୁଣ-କର୍ମ ସମ୍ପର୍କିତ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଅତି ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥିବାରୁ ଭାରତୀୟ ବନୌଷଧି ଚିକିତ୍ସା ପରମ୍ପରାର ପ୍ରାଚୀନତା ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ- ବେଦ ହିଁ ଆୟୁର୍ବେଦ ତତ୍ତ୍ୱର ମୂଳ ସ୍ରୋତ ଓ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ । ସେଥିପାଇଁ ବେଦ ହେଉଛି ଆମ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଜ୍ଞାନ ସଂହିତା, ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଏକ ଉଚ୍ଚତର ବୌଦ୍ଧିକ ଚେତନାରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ଅଗ୍ରଗତି ଲାଭ କରିବା ଦିଗରେ ଆବାହମାନ କାଳରୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଆସିଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ଆୟୁର୍ବେଦ ସେବା ସଂସ୍ଥା
ଏଫ୍/ଏଫ୍-୩୩, ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ମାର୍କେଟ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ
ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ, ନୟାପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଜନମତ ସର୍ଭେ ଓ ଓଡ଼ିଶା

ରବିନାରାୟଣ ପାଣି

ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଟାଇମସ୍-ସିଏନ୍-ଏନ୍-ଆଇ-ବି-ଏନ୍ ଜନମତ ସର୍ଭେ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ଲୋକପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଲୋକପ୍ରିୟତାର ଶୀର୍ଷକୁ ଉଠି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଓ ତାଙ୍କର ସରକାର ଧୀରେ ଧୀରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ନିକଟତର ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଏହା ରାଜ୍ୟକୁ ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟର ରୂପ ଦେବାରେ ସହାୟକ ହେବ ।

ସରକାରଙ୍କ ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଦୁର୍ନୀତି ମୁକ୍ତ ଶାସନ, ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ ଯୋଗୁଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଶିଳ୍ପାୟନ ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ପରିବେଶ ଓ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟକୁ ବିପୁଳ ବୈଦେଶିକ ପୁଂଜି ଆସିବାରେ ଲାଗିଛି । ବିଶେଷ କରି ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବୁଝାମଣା ପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇସାରିଛି ଓ ଆଉ ଅନେକ ନାମୀଦାମୀ କମ୍ପାନୀ ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ସରକାର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ, କୃଷିର ଉନ୍ନତି, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଦୃଢ଼ୀକରଣ, ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାର, ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ, ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିର ଅଧିକ ପ୍ରୟୋଗ, ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ, ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା, ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ, ବ୍ୟାପକ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି, ଜନଜାତି ତଥା ପଛୁଆବର୍ଗଙ୍କ କଲ୍ୟାଣକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

କୃଷି ଦିଗରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଫଳଗଛର ଚାରା, ପନିପରିବା ମଂଜିର ପ୍ୟାକେଟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ପିଆଜ ଉତ୍ପାଦନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । ଉଦ୍ୟାନ ମିଶନ ଜରିଆରେ ଫଳଚାଷକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । କୃଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଉଛି । ମରୁଡ଼ି ପ୍ରବଣ ଅଞ୍ଚଳରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳଛାୟା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରାଯାଉଛି ।

ଜଳସଂପଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଜୁ କୃଷକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ୫୦୦ଟି ନୂତନ ଉଠାଜଳସେଚନ ପଏଣ୍ଟ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ଅତିରିକ୍ତ ୧୦୦୦୦ ହେକ୍ଟର ଜମିକୁ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ପାଣିପଞ୍ଚାୟତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଉଛି । ଆସନ୍ତା ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତି ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିରେ ୩୫ ଭାଗ ଚାଷ ଜମିକୁ ଜଳସେଚନ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟତୀତ ଭାରତୀୟ ତୈଳ ନିଗମ ୨୫୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଂଜି ବିନିଯୋଗରେ ବାର୍ଷିକ ୧୨ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ତୈଳ ବିଶୋଧନାଗାର ଓ ପେଟ୍ରୋକେମିକାଲ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଛନ୍ତି ।

ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ଇନ୍‌ଫୋସିସିଠାରେ ଉନ୍ନୟନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଟି.ସି.ଏସ୍. ଓ ଉଇପ୍ରୋ ସହିତ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୭-୦୮ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ୫୦୦୦ ସଫ୍ଟୱେୟାର ବୃତ୍ତିଧାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଛି ।

ବିଜ୍ଞାନ ଓ କାରିଗରୀ କୌଶଳରେ ଗ୍ରାମସାଟ୍ ପାଇଲଟ୍ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ରାଜ୍ୟ ରାଜଧାନୀ, ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ସଦର ମହକୁମା, ବ୍ଲକ୍ ସଦର ମହକୁମା ଓ କେ.ବି.କେ. ଜିଲ୍ଲାର ୧୧୭୯ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସଦର ମହକୁମାକୁ ଉପଗ୍ରହ ମାଧ୍ୟମରେ ସିଧାସଳଖ ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ପର୍ଯ୍ୟଟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧଉଳିଠାରେ ଏକ ଶାନ୍ତି ଉଦ୍ୟାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବଳୟ ଯୋଜନାରେ ରତ୍ନଗିରି, ଲଳିତଗିରି, ଉଦୟଗିରି ଓ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଗଠିତ ବୌଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କ୍ଷେତ୍ରର ଭିତ୍ତିଭୂମି ବିକାଶ

ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟବିକାଶ ପ୍ରକଳ୍ପ ଜରିଆରେ ପିପିଲିଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ୭ଟି ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ଜିଲ୍ଲାର ୩୦ ଗୋଟି ଜନଜାତି ବ୍ଲକ୍‌ରେ ୪୩୦.୭୩ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ଅଟକଳରେ ଓଡ଼ିଶା ଜନଜାତି ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି । ୬୦ଟି ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅଣକାଷ୍ଠ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ୫୦୦ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଆଦିବାସୀ ବସତିକୁ ସବୁଦିନିଆ ରାସ୍ତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ୧,୭୬,୦୦୦ଟି ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନ କରାଯାଇ ୧.୭ ଲକ୍ଷ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ୩୭୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଋଣ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସନ୍ତା ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଗ୍ରାମକୁ ବିଦ୍ୟୁତିକରଣ କରାଯିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ୧୩ଟି ନୂତନ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ସହ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ।

ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିଶ୍ଚିତ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଯୋଜନା, ଇନ୍ଦିରା ଆବାସ ନିର୍ମାଣ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମୀଣ ରୋଜଗାର ଯୋଜନା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଜୟନ୍ତୀ ଗ୍ରାମ ସ୍ୱ-ରୋଜଗାର ଯୋଜନାକୁ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇଛି ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରାମ ସଡ଼କ ଯୋଜନା ଓ ସ୍ୱଜଳଧାରା ଯୋଜନାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଯୋଜନାକୁ ନିଷ୍ଠାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ 'ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନ' ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଓ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ 'ଆଶା' ନାମକ ଏକ ନୂତନ ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଛି ୧୦୦୦ ଓ ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ।

ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଶାସନକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଉତ୍ତରଦାୟୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟରେ ୧୨.୧୦.୨୦୦୫ ତାରିଖଠାରୁ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଅଧିନିୟମ-୨୦୦୫ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ ସଫଳତା ଆଧାରରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

କଳିଙ୍ଗ ବିହାର
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପାଣିପଞ୍ଚାୟତ

ଓଡ଼ିଶାରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର

ସତ୍ୟନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତି ଏକଶହ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୬୫ ଜଣ କାର୍ଯ୍ୟରତ କେବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଅତଏବ ଅନ୍ୟ ୩୫ ଜଣ କର୍ମୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ବୃହତ୍ ଶିଳ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ରହି ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିବା ସମେତ ପଶୁପାଳନ, ମତ୍ସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ଉଦ୍ୟାନ କର୍ମ, ଖଣିଖାଦାନ, ନିର୍ମାଣ, ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟ, ପରିବହନ ତଥା ସେବା ଇତ୍ୟାଦି ରୋଜଗାରକ୍ଷମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଦେଖିଲେ ହାରାହାରି ସମସଂଖ୍ୟକ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୋଟ ୫୮ ଜଣ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୩୨ ଜଣ କୃଷକ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୨୬ ଜଣ ହେଉଛନ୍ତି କୃଷି ଶ୍ରମିକ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଭାଗ- ଜାତୀୟ ସ୍ତରରୁ ଅନେକ ନିମ୍ନରେ । ପୁଣି କେବଳ ମଜୁରି ପ୍ରତିବଦଳରେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମ ପ୍ରଦାନକାରୀଙ୍କ ଅନୁପାତ ୩୫ ଭାଗ ସ୍ତରରୁ ବହୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ଦେଶ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ବିଚାର କଲେ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆମ ଶ୍ରମଶକ୍ତି ଅଧିକାଂଶତଃ ନିର୍ଭରଶୀଳ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଉଥିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରୁ ଓଡ଼ିଶାର କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର କର୍ମୀଗୋଷ୍ଠୀ ଯେ ଅଧିକତର ଭାବେ ନିର୍ଭରଶୀଳ, ଏହା ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଶୀଳନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ । ଦେଶର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷିର ବିକାଶ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବି ବୋଲି ମନେ କରାଯାଉଛି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମୂହିକ ବିକାଶ ପାଇଁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇପାରେ । କୃଷି, କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଓ କୃଷକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି କରାଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷି ଅଧିକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପରିଣାମତଃ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ସହିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାବେ ଅଧିକତର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରିବ ତଥା କୃଷକମାନଙ୍କୁ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ଉନ୍ନତି ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ସଚେତନ କରାଇବା ଦିଗରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ । ସେହି କାରଣରୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯିବାକୁ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ପାଇଁ କୃଷିକର୍ମୀମାନଙ୍କ ବିଶଦ୍ ତଥ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଆବଶ୍ୟକ ।

ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କୃଷିକର୍ମ ସହ ଜଡ଼ିତ ଆମ ରାଜ୍ୟର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ ଲିଙ୍ଗଭେଦରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତତ୍‌ସହିତ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନରେ ସହାୟକ ହେବାପାଇଁ ଦେଶର କୃଷିକର୍ମୀଙ୍କ ହାରାହାରି ଅନୁପାତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ସାମୂହିକ ଭାବେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିର ଆକଳନ ପାଇଁ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମୀଙ୍କ ଆନୁପାତିକ ହାର ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସନ୍ନିବଶିତ ।

ଲିଙ୍ଗଭେଦରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଜନ

କର୍ମୀ	ଓଡ଼ିଶା			ଭାରତ		
	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ମହିଳା	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ମହିଳା
କୃଷକ	୨୯.୭୫	୩୪.୧୫	୨୦.୧୧	୩୧.୬୫	୩୧.୦୫	୩୨.୯୩
କୃଷି ଶ୍ରମିକ	୩୨.୦୨	୨୬.୪୦	୫୩.୯୦	୨୬.୫୫	୨୦.୮୫	୩୮.୮୭
ମୋଟ କୃଷିକର୍ମୀ	୬୪.୭୭	୬୦.୫୫	୭୪.୦୧	୫୮.୨୦	୫୧.୯୦	୭୧.୮୦
ଘରୋଇ ଶିଳ୍ପରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମୀ	୪.୯୧	୩.୨୬	୮.୫୩	୪.୨୨	୩.୧୮	୬.୪୬
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମୀ	୩୦.୩୨	୩୬.୧୯	୧୭.୪୬	୩୭.୫୮	୪୪.୯୨	୨୧.୭୪
ମୋଟ ଅଣ-କୃଷିକର୍ମୀ	୩୫.୨୩	୩୯.୪୫	୨୫.୯୯	୪୧.୮୦	୪୮.୧୦	୨୮.୨୦
ମୋଟ କର୍ମୀ	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**

ଆମ ରାଜ୍ୟର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦୦୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୨୯.୭୫ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛନ୍ତି କୃଷକ । ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଅଧିକାରୀ ତଥା କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ସହାୟକ, ଏପରିକି କ୍ଷେତ୍ରର ପରିଚାଳନା ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ସେମାନେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ଏଭଳି କୃଷକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଦେଶରେ ଆନୁପାତିକ ଭାବେ ରାଜ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ । ଚାଷଜମିରେ କୌଣସି ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱାଧିକାର ନଥାଇ ଯେଉଁମାନେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ନଗଦ ଅର୍ଥ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ନେଇଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ରାଜ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ

(୩୫.୦୨ ଭାଗ) ଦେଶର ହାରାହାରି ଅନୁପାତ (୨୬.୫୫ ଭାଗ)ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ ଦେଖିଲେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ଜଡ଼ିତକର୍ମୀଙ୍କ ଅନୁପାତ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ମୋଟ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୬୪.୭୭ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଦେଶର ହାରାହାରି ଅନୁପାତ ତା'ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କମ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ୫୮.୨୦ ପ୍ରତିଶତ ।

ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଦେଶର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ ଦେଖିଲେ ହାରାହାରି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧିକମାତ୍ରାରେ କର୍ମୀ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ । ଅତଏବ ଦେଶରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଯେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସେଇ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜରୁରୀ । ପୁଣି ପ୍ରାୟ ୬୫ ପ୍ରତିଶତ କର୍ମୀ କେବଳ କୃଷି ସହ ଜଡ଼ିତ ରହୁଥିବାରୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ଏବଂ ତାହା ରାଜ୍ୟ ତଥା ଦେଶର ଉନ୍ନତିରେ ଯୋଗଦାନ ହେବ । ପୁଣି ଏଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲେଖ ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜ୍ୟରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯିବା ଉଚିତ, ତାହା ହେଉଛି ମହିଳାକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ ଉନ୍ନତି । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ତିନି ଚତୁର୍ଥାଂଶ ମହିଳାକର୍ମୀ (୭୪.୦୧ ପ୍ରତିଶତ) କେବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ସହ ସଂଯୁକ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମଜୁରି ପରିବର୍ତ୍ତେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଶତକଡ଼ା ୫୩.୯୦ ଭାଗ ମହିଳାକର୍ମୀ । ବାସ୍ତବରେ ଏମାନେ ଜାତୀୟ ଆନୁପାତିକ ହାରଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଅଧିକ । ତେଣୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ଯେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଉତ୍କଳୀୟ ମହିଳାକର୍ମୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକାରକ ହେବ ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ କେବଳ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ୬୧ ପ୍ରତିଶତ ପୁରୁଷ ଓ ୭୪ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳାକର୍ମୀଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଆବଶ୍ୟକ ତା'ନୁହେଁ ବରଂ ଅଧିକତର ଭାବରେ ଆବଶ୍ୟକ ଓଡ଼ିଶାର ସାମଗ୍ରିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ । ଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହ ସାମାଜିକ ବିକାଶର ସମାନ ସ୍ତରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି କୃଷିର ଉନ୍ନତି । ସ୍ମରଣ ରଖିବାର କଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ପଞ୍ଜାବରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟର ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ । ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଆୟ ଭିତ୍ତିରେ କ୍ରମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତାଲିକାର ଶେଷ ତିନୋଟି ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ମିଳେ ଓଡ଼ିଶାର ନାମ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଅନୁପାତ (ପ୍ରାୟ ୪୭ ଭାଗ) ଅତ୍ୟଧିକ । ପ୍ରାୟତଃ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାଠାରୁ ଉନ୍ନତ ସ୍ତରରେ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ହେଉଛି କୃଷିର ଉନ୍ନତି । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ସମ୍ଭବ ଓ ସହଜ ହେବ ଏବଂ ତା'ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ । ପରିଣାମତଃ କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପ, ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରର ବିକାଶ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଗତି କରିପାରିବେ । ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟିର ପରିପୂରକ ହେବ । ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ତଥା ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଡଃ ମନମୋହନ ସିଂହ ସେହି କାରଣରୁ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଭାରତରେ କୃଷିର ବିକାଶ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଜାତୀୟସ୍ତରରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ତଥା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ପରିମାଣ ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ୨୧ କୋଟି ଟନ୍ । ଆସନ୍ତା ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୦୧୫ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଏହାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଅର୍ଥାତ୍ ୪୨ କୋଟି ଟନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଅନେକ ପଦକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

ନଦୀ ବହୁଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ନଦୀ ଜଳକୁ ସୁବିନିଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରିଲେ କୃଷିର ପ୍ରଭୂତ ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, ଶୁକତେଲ, ରେଙ୍ଗାଲି, ବଂଶଧାରା ପ୍ରଭୃତି ଯୋଜନାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ଏ ଦିଗରେ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ପଦକ୍ଷେପ । ଜଳସେଚନର ଉନ୍ନତି ହେଲେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଯଥେଷ୍ଟ ସାଧିତ ହୁଅନ୍ତା । ଜଳସେଚିତ ଜମିର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାର ତତ୍ପର । ତିନି ତିନୋଟି ଫସଲର ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭାବନା ଥିବାସ୍ଥଳେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରି ଚାଷୀ ହାତ ଯୋଡ଼ି ବସି ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଂଜି ଲଗାଣ କମି କମି ଯାଉଛି । ତାହାରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାରୀ ନୀତି ନିର୍ଭରକରେ । ପୁଣି ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଓ ପନିପରିବାର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଅଂଶର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରଣାଳୀ ସଂପର୍କରେ ସହାୟତା ତଥା ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କେତୋଟି ଆବଶ୍ୟକ । ଉତ୍ପାଦିତ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଭାବି ବିକ୍ରି ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ଉଭା ହୋଇଯାଏ । ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ସାମୟିକ ପଦକ୍ଷେପ ନିତାନ୍ତ ଜରୁରୀ ଚାଷୀକୁଳର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ପୁଣି ଉତ୍ପାଦନର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଉନ୍ନତ ବିହନ, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଓ ଜମିରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ପଞ୍ଜାବରେ ହେକ୍ଟର ପିଛା ୧୯୨.୫ କେ.ଜି. ସାର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାବେଳେ ତାହା ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ମାତ୍ର ୪୦.୪ କେ.ଜି. (୨୦୦୪-୨୦୦୫ ମସିହା) ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହା ହେଉଛି ୯୬.୬ କେ.ଜି. । ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ଆନ୍ଧ୍ର (୧୫୫.୮ କେ.ଜି.) ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ (୧୨୯ କେ.ଜି.) ଆମଠାରୁ ବହୁତ ଉପରେ । ସେହି କାରଣରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଓଡ଼ିଶା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନଗ୍ରସର । ହାତ ଗଣତି ଫସଲରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକମାନେ । ବିଭିନ୍ନ ଫସଲକୁ ଏହା ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିବ । କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କମ୍ କରାଯିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନିଆଯିବା ସଂଗେସଂଗେ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନେଇ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ତଥା ଦେଶରେ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଏମ୍.ଏସ୍. ସ୍ୱାମୀନାଥନ୍ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବାସ୍ତବରେ ଆବଶ୍ୟକ ସମନ୍ୱିତ କୃଷି ଓ ଜୈବିକ ସାର ବ୍ୟବହାରରେ ବହୁଳତା, ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଲେ ବିଶ୍ୱ ବଜାରରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ସହ ସମସ୍ୟାର ମୁକାବିଲା କରି ହେବ ।

ଏଚ୍.ଆଇ.ଜି.-୧/୧୮
ସତ୍ୟସାଇ ଏନ୍‌କ୍ଲେଭ
ଖଣ୍ଡଗିରି, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଶିଳ୍ପାୟନ ନୀତି - ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ଓମ୍ ପ୍ରକାଶ

ନିଷ୍ଠା ଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ସତ୍ୟ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏହି ଉକ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି ରାଜ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ପ୍ରଗତିର ପ୍ରବାହ । ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କମ୍ପାନୀ ସହ ବୁଝାମଣାପତ୍ର । ଇସ୍ପାତରୁ ଆଲୁମିନିୟମ୍, ଶିକ୍ଷାରୁ ଶକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତେବେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଗଲା ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଇସ୍ପାତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଛୟାନବେ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା, ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ବାର ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ଓ ଆଲୁମିନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬୮ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଖାପାଖି ଚୁକ୍ତି କରିଥିବାବେଳେ ଭାରତର ମୋଟ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଚ୍ଛିତ ସମ୍ପଦର କିଛି ପରିମାଣ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ତେବେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେତେ ପରିମାଣର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ରହିଛି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୫୯.୫% ବକ୍ସାଇଟ୍, ୨୪.୮% କୋଇଲା, ୩୨.୯% ଲୁହାପଥର, ୬୭.୬% ମାଙ୍ଗାନିଜ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ହିଁ ରହିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମୁଦାୟ ଚାରି ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ଚୁକ୍ତି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବାବେଳେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ କମ୍ପାନୀ ଆର୍ସେଲର ମିତ୍ତଲ ସହ ଏକ ବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବା ଥିଲା ରାଜ୍ୟର ଶିଳ୍ପାୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗତବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । କେନ୍ଦୁଝରର ପାଟଣାଠାରେ ୮୦୦୦ ଏକର ପରିମିତ ଜମିରେ ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ୧୨ ନିୟୁତ ଟନ୍ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାବିଶିଷ୍ଟ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ମିତ୍ତଲ କମ୍ପାନୀ ଆଗେଇ ଆସିଛି । ମିତ୍ତଲ କମ୍ପାନୀର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମିତ୍ତଲ ଗତ ଜୁଲାଇ ୭ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତରେ ଆସି ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଜୁଲାଇ ମାସ ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଥିଲା ଭାଗ୍ୟ ଖୋଲିବାର ମାସ । ମିତ୍ତଲଙ୍କ ଛଡ଼ା ସେହି ମାସରେ ଆସିଥିଲେ ରିଲାଏନ୍ସ ଧୀରୁଭାଇ ଅମ୍ବାନୀ ଗ୍ରୁପ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପପତି ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀ ଏବଂ ବେଦାନ୍ତ ରିସୋର୍ସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅନୀଲ ଅଗ୍ରୱାଲ । ଏ ଉଭୟଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତ ଥିଲା ଚର୍ଚ୍ଚାର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ । ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀ ଝାରସୁଗୁଡ଼ାର ହୀର୍‌ମାଠାରେ ୧୨ ହଜାର ମେଗାୱାଟ କ୍ଷମତା ସମ୍ପନ୍ନ ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ସହ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟରେ ଏକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ମୋଟ ୬୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବ ବୋଲି ଅଟକଳ କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଅନୀଲ ଅଗ୍ରୱାଲ ପୁରୀ-କୋଣାର୍କ ବେଳାଭୂମିରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର ଏକର ପରିମିତ ଜମିରେ ୧୫ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ ଜଗତର ଏହି ଦୁଇ ସଫଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଙ୍କ ଗସ୍ତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରେ ମେଗା ପ୍ରକଳ୍ପ ଘୋଷଣା ଓଡ଼ିଶାକୁ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରରେ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ସ୍ଥାନର ମାନ୍ୟତା ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରକାଶ ଥାଉ କି, ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଥିବା ବେଳେ ସେଥିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ମୂଲ୍ୟର ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ନିମନ୍ତେ କେବଳ ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଛି । ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ, ଆଲୁମିନିୟମ, ଶକ୍ତି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ଓ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୀର୍‌ମା ବୃହତ୍ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ର ଛଡ଼ା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୨୦୦୬ ବର୍ଷରେ ୧୩ଟି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କମ୍ପାନୀ ସହ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଟାଟା ପାୱାର, ଏସ୍.ଆର୍. ପାୱାର, ଭୂଷଣ ଏନର୍ଜୀ, ଭିସା ପାୱାର, ଜିନ୍ଦଲ ଫଟୋ ଫିଲମ୍, ଷ୍ଟେରଲାଇଟ୍ ଏନର୍ଜୀ, କାଲକାଟା ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସିଟ୍ ସପ୍ଲାଇ କର୍ପୋରେସନ୍, ମନେଟ ଇସ୍ପାତ, ନବଭାରତ, ମହାନଦୀ ଆବାନ୍ ପାୱାର କମ୍ପାନୀ, ଜିଏମ୍‌ଆର ଏନର୍ଜୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ପ୍ରାୟ ୬୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବା ସହ ୧୪ ହଜାର ମେଗାୱାଟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରାଯିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି ।

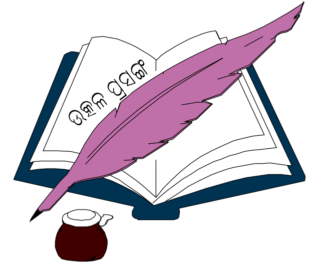
ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର କୋଇଲା ଗଚ୍ଛିତ ଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଦେଶର ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସ ଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ଦିଗରେ ଏହି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସରକାର ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଗତ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶକାରୀମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଧାଡ଼ି ଲାଗିଛି, ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ମଧ ତାହା ଅବ୍ୟାହତ ରହିଥିଲା । ଅଦ୍ୟାବଧି ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ମୋଟ ୫୦ଟି ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିସାରିଲେଣି । ଏସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ମୋଟ ୨ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ହେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ୫ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ବୁଝାମଣାପତ୍ର ବାତିଲ କରିବା । ଏହି ୫ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚୁକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ବିଶେଷ କିଛି ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇନଥିବାରୁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ବାତିଲ୍ କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଚଳିତ ବର୍ଷ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକସ୍ତରୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆସିଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ରାଜ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ ଦେବାର ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ବେଦାନ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛଡ଼ା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରବିଶଙ୍କର ଆର୍ଟ ଅଫ୍ ଲିଭିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ପକ୍ଷରୁ ବହୁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଶିଷ୍ଟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅନୀଲ ଧୀରୁଭାଇ ଅମ୍ବାନୀ ଗ୍ରୁପ୍ ପକ୍ଷରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଆଣବିକ ଶକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନରେ ନରାଜଠାରେ ଜାତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରସ୍ତାବ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ସଫଳତା । ସେହିପରି ଗୋପାଳପୁର କ୍ଷୁଦ୍ର ବନ୍ଦରକୁ ଏକ ସବୁଦିନିଆ ବୃହତ୍ ବନ୍ଦରରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟିଭେଡ଼ର୍ସ ଲିମିଟେଡ୍, ସାରା ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ ଓ ନୋବେଲ ଗ୍ରୁପ୍ ସହିତ ରାଜିନାମା ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରର କୀର୍ତ୍ତନିଆଠାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ମୁହାଣରେ ଏକ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଚେନ୍ନାଇସ୍ଥିତ କ୍ରିଏଟିଭ୍ ପୋର୍ଟ ଲିମିଟେଡ୍ କମ୍ପାନୀ ସହ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଏହି ବନ୍ଦରର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ୨୦୧୦ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ହେବ ଏବଂ ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ କୋଟି ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଧାମରାଠାରେ ଟାଲ ଓ ଏଲ୍ଏନ୍ଟିର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟୋଗରେ ଏକ ବୃହତ୍ ବନ୍ଦର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିବା ସହ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଏବଂ ବନ୍ଦରର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସସୁଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

୨୦୦୬ ମସିହାରେ ରାଜ୍ୟରେ ୧୩ଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୋନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଇନ୍ଫୋସିଟି ନିକଟରେ ୮୨ ଏକର ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଏସ୍ଇଜେଡ୍ରେ ଟିସିଏସ୍, ୱିପ୍ରୋ, ମାଇଣ୍ଡଟ୍ରି ଓ ହେକ୍ସାୱେୟାର ଆଦି ବଡ଼ ବଡ଼ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା କମ୍ପାନୀ ସେମାନଙ୍କ ସଫ୍ଟୱେୟାର ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବେ । ସେହିପରି ମଞ୍ଚେଶ୍ୱର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଇଷ୍ଟେଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ୧୦ ହେକ୍ଟର ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜେମ୍ପ୍ୟାକ୍ଟ କମ୍ପାନୀର ବିପିଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିମନ୍ତେ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ମାନ୍ୟତା ମିଳିଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପକଣ୍ଠରେ ଗଉଡ଼ କାଶୀପୁରଠାରେ ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାର ଏକର ଜମିରେ ଇଡ୍କୋ ପକ୍ଷରୁ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଛି । ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ୨୦୦୬ରେ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ମାନ୍ୟତା ପାଇଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣାକୋରିଆର ପୋସ୍କୋ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାକୁ ଥିବା ବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନ୍ୟତମ । ୨୨ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ୨୦୦୫ ଜୁନ୍ ମାସରେ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଛି । ତେବେ ବର୍ଷର ଶେଷ ଭାଗକୁ ସରକାର ପୋସ୍କୋ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡାଧାର ଲୁହାପଥର ଖଣି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୋସ୍ପେକ୍ଟିଂ ଲାଇସେନ୍ସ ସୁପାରିଶ କରିବା ଥିଲା ଅନ୍ୟତମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । ତେବେ ପୋସ୍କୋ ଓ କଳିଙ୍ଗନଗର ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣକୁ ନେଇ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୟୁ.ଏନ୍.ଡି.ପି. ଓ ଡି.ଏଫ୍.ଆଇ.ଡି. ସହିତ ମିଶି ମିଳିତ ଭାବେ ନୂତନ ଥଇଥାନ ନୀତି ଘୋଷଣା କରିବା ଉଭୟ ବିସ୍ଥାପିତ ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ଆଶା ସଞ୍ଚାର କରିଛି ।

ଇ-୨୦୮
ୟୁନିଟ୍-୮, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୨

- - - - -

ପ୍ରାକ୍ କଥନ ...

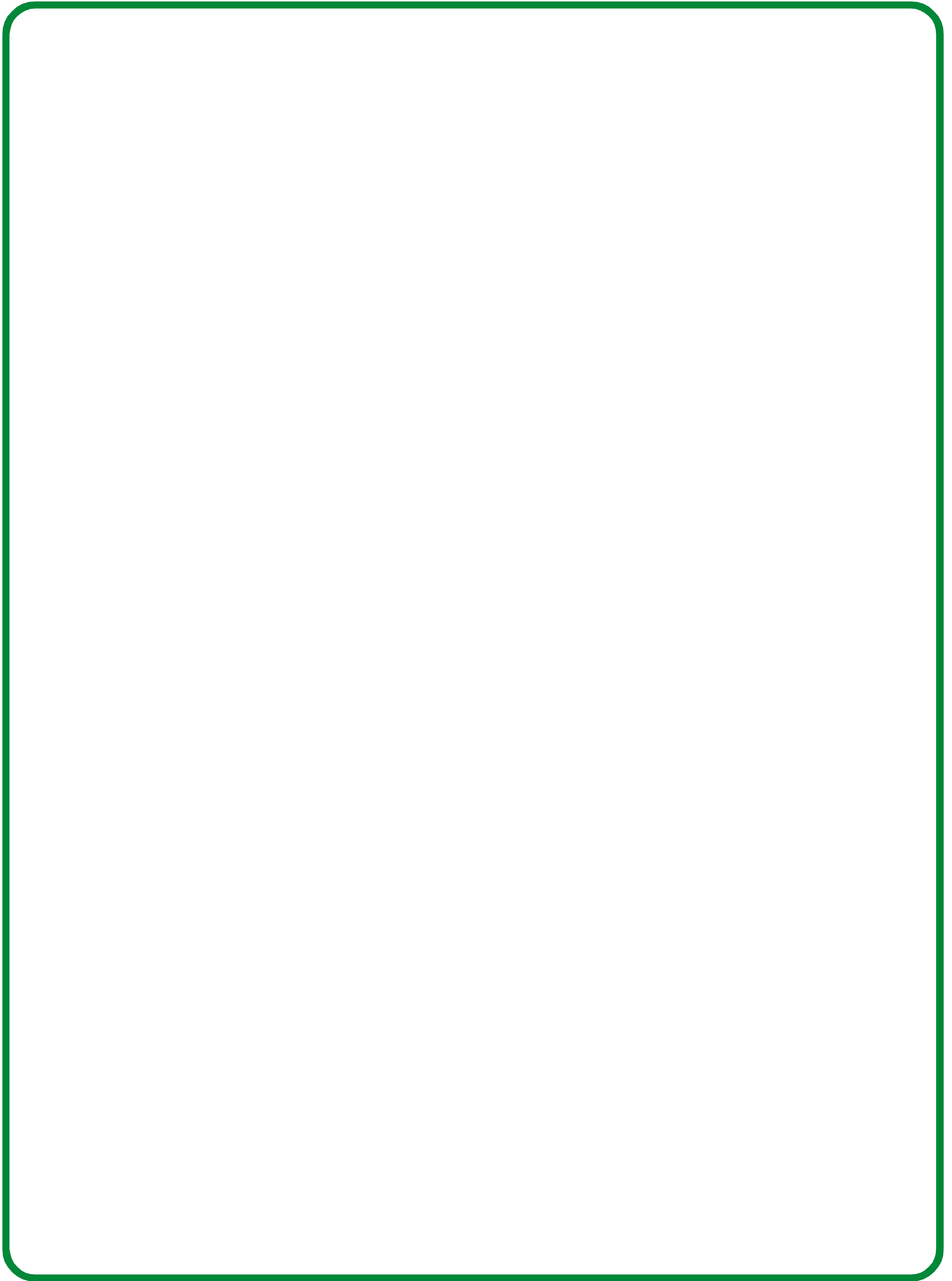
ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସନ ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପଦକ୍ଷେପ । ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ସାମୂହିକ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦେଶର ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ରାଜ୍ୟରେ ବିକାଶ ଘଟାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ତେରଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାକୁ ତିରିଶି ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିଥିଲେ । ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ ମହିଳା ନାଏବ୍ ସରପଞ୍ଚ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିରେ ମହିଳା ଭାଇସ୍ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ରହିବା ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଦିବସର ପବିତ୍ର ଅବସରରେ ଏହି ଦିବଙ୍ଗତ ଜନନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ'ର ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ସଂପ୍ରତି ରାଜ୍ୟରେ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ବିପୁଳ ଜନସମର୍ଥନ ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଅଗଣିତ ଜନସାଧାରଣ ଜନପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ପ୍ରତି ପୁନଃ ଆସ୍ଥା ପ୍ରକଟ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମବିକାଶକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ସରକାର ସେବା ପ୍ରଦାନର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଛନ୍ତି । ଆଗାମୀ ଦିନରେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଉତ୍ତମ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ସହିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣର ମାନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ଘଟିବ । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଗମନାଗମନ, ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ, କୃଷି ତଥା ଜଳସେଚନ ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱୟଂ ପରିଚାଳନାଗତ କ୍ଷମତା ରହିବ । ରାଜ୍ୟକୁ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିବା ଦିଗରେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଏହି ସଂଖ୍ୟାର ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଦିବସର ବିଶେଷତ୍ୱ ବହନ କରି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ବିଜ୍ଞ ପାଠକମାନଙ୍କ ରୁଚି ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଏହା ପୂରଣ କରିବ ବୋଲି ଆମେ ଗଭୀର ଆଶାବାଦୀ ।

ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି

(ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି)

କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ

ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ

The Utkal Prasanga

୬୩ ଭାଗ | ୭ମ-୮ମ ସଂଖ୍ୟା | ମାଘ-ଚୈତ୍ର | ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ - ୨୦୦୭

ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି
କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ

ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ବିବେକାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ
କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ସମ୍ପାଦକ

ସମ୍ପାଦନା ସହଯୋଗୀ
ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲିକ
ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବାରିକ

ସହ-ସଂପାଦିକା
ସୁଚେତା ପ୍ରିୟଦର୍ଶିନୀ

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ ଓ ଲେ-ଆଉଟ ଡ଼ିଜାଇନିଂ
ମାନସ ନାୟକ

ଫଟୋ :
ରାଜୁ ସିଂ
ମାନସ ରଂଜନ ମହାନ୍ତି

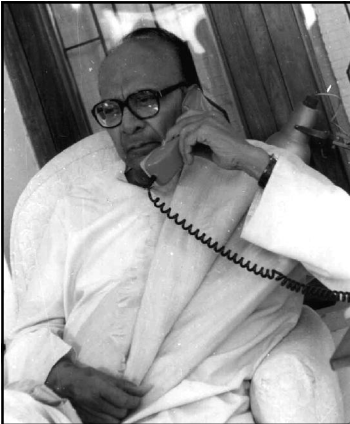
କମ୍ପ୍ୟୁଟର ସେଟିଂ ଓ ଡ଼ିଜାଇନିଂ
ମନୋଜ କୁମାର ପାତ୍ର
ହେମନ୍ତ କୁମାର ସାହୁ

ବାର୍ଷିକ ଦେୟ : ଟ.୫୦.୦୦
ପ୍ରତିଖଣ୍ଡ : ଟ.୫.୦୦

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରୀ ମୁଦ୍ରଣାଳୟ, କଟକ - ୧୦ରେ ମୁଦ୍ରିତ ।

ଠିକଣା : 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ', ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ, ଲୋକ ସଂପର୍କ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୧
ଫୋନ : ୨୩୯୧୩୫୬, ଇ-ମେଲ୍ : iprsec@rediffmail.com, ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ : www.orissagov.nic.in

ସୂଚୀ

ଝଡ଼ର ସାମ୍ନାରେ

ଗିରିଜା ଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

କବି ଲେଖିଥିଲେ -

'ଝଡ଼ର ସାମନାରେ ଯିଏ ନିରିବିକାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ
ଟାଣି ନିଏ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଶତ ଭଗ୍ନ ମହାରଥୀ,
ଯା'ରେ ଦେଖି ଯାଗେ ସ୍ନେହ ମମତା ପୀରତି
ଗମ୍ଭୀର ମୃତ୍ୟୁର ବୁକେ ସେଇ ହୁଏ
ଅମୃତର ସାଥୀ ।'

ସେଦିନ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆସୁଥିଲା କୋଲକାତାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର । ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । ବାଟରେ ଦୁରନ୍ତ ଝଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆଉ ବୋଲ ମାନିଲାନି ପାଇଲଟର । ଉଡ଼ିଗଲା ସମୁଦ୍ର ଉପରକୁ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଇଲଟଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପାଇଲଟ ନାଚାର । ବାତ୍ୟାବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ଆକାଶ । ତଳେ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ସାଗର । ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟରେ ସବୁ ଯାତ୍ରୀ ଆତଙ୍କିତ । ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବସିଲେ ପାଇଲଟ ସ୍ଥାନରେ । ଉଡ଼ାଜାହାଜକୁ ଆଣି ଓହ୍ଲାଇଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ । ତେଲ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ବିମାନ ବାହିନୀର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ହେଲା ସେ କେତେ ପ୍ରକାର ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଇବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । କାରଣ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ବଦଳି ଯାଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ, ନୂତନ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ସହିତ । (ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ବିମାନ ବାହିନୀର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହେବେ ଜଣେ ହେଲିକପ୍ଟର ଚାଳକ) ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଇଲଟିଙ୍ଗ ଶିଖିଥିଲେ ଡାକୋଟାରୁ । ବିମାନ ବଦଳି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ନୂତନ ଚାଳନା ପଦ୍ଧତିକୁ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆଣିପାରିଛନ୍ତି ଆପଣାର ସାହସ ବଳରେ ।

ଝଡ଼ର ସାମନାରେ,
ପଡ଼ିଯାଏ ଜଣାରେ ।

ଆମଷ୍ଟାରଡାମ ଏୟାରପୋର୍ଟ । ସେତେବେଳେ ବିମାନ ହାଇଜାକିଙ୍ଗର ସମୟ । ଟିକିନିଖି ସର୍ଚ୍ଚ । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସେଇପରି ବିନା ସର୍ଚ୍ଚରେ । ମୁଁ ପଚାରିଲି ଅଫିସରଙ୍କୁ, ଆପଣ ଆମକୁ ସବୁ ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ସର୍ଚ୍ଚ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ? ସେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ସେ ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ । କିନ୍ତୁ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଟଲେଷ୍ଟ ପାଇଲଟ ଇନ୍ ଦି ଓ୍ୱାର୍ଲ୍ଡ । ତାଙ୍କୁ ସର୍ଚ୍ଚ କରିବ କିଏ ?

ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି ଭିତରେ ଇମିତିକା ଝଡ଼ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ବୋହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସେ ସବୁଥିରେ ଆପଣାର ଆଲେଖ୍ୟ ରଖିଯିବ ନାହିଁ, ରଖି ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ । ସମଗ୍ର ଇଉରୋପ ନାଜୀ ବାହିନୀ ହାତରେ । ଚାଲିଛି ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଗ୍ରାଡ଼ ଯୁଦ୍ଧ । ସମଗ୍ର ସହର ଅବରୁଦ୍ଧ ନାଜୀ ବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା ଏଇଠୁ ନାଜୀ ବାହିନୀକୁ ଫେରିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଅନ୍ଧକାରରେ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଜବାହରଲାଲ ପଚାରୁଛନ୍ତି, କ'ଣ ହେବ ? ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଚାରୁଛନ୍ତି ଆଖି ବୁଜିବା ଆଗରୁ, ଯୁଦ୍ଧ ଖବର କ'ଣ ? ଇତିହାସରେ ସେଭଳି ଯୁଦ୍ଧର ପଟ୍ଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ପାଇଁ ଚାଲିଛି ସଂଗ୍ରାମ । ବାହାରେ ଦୁରନ୍ତ ବରଫ ଝଡ଼ । ଅବରୁଦ୍ଧ ସହର । ସେମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କେମିତି ?

ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଅର୍ଗଳିଭେଦ କରି, ଦୁରନ୍ତ ବରଫ ଝଡ଼ ଭିତରେ କିପରି ଯିବ ଅସ୍ତ୍ର ? ସମଗ୍ର ମିତ୍ର ଶକ୍ତିର ନୈରାଶ୍ୟ ଭେଦ କରି ଜଣେ ପାଇଲଟ ଥରେ ନୁହେଁ, ସତେଇଶ ଥର ଆପଣାର ବିମାନରେ ଅସ୍ତ୍ର ନେଇ ଯୋଗାଇଥିଲା ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀକୁ । ଯୁଦ୍ଧର ଗତି ବଦଳିଥିଲା । ନାଜୀ ବାହିନୀ ପଛକୁ ଫେରିଥିଲେ ।

'ଝଡ଼ର ସାମ୍ନାରେ ଯିଏ ନିରିବିକାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ ।'

ଭାରତବର୍ଷରେ ଆହୂତି ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଝଡ଼ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ପର୍ସନାଲ ପାଇଲଟ । ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ଦକ୍ଷ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ରିଟ୍ ଆଗରେ ବ୍ଲାକ୍‌ବକ୍ସ । ସରକାରୀ ଗୁପ୍ତ ଦଲିଲ, ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ସବୁ

ସାମରିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଚିଠା । ସେ ନଥି କପି ନକଲ କରି ଚୋରୀ କରି କିଏ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଉଛି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଖରେ ? କିଏ ସେ ?

କିଏ ସେ ଯେ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ମହାନେତ୍ରୀ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରଥମ ନମ୍ବର ପଳାତକ ଅରୁଣା ଆସଫ୍ ଅଲିଙ୍କୁ ଖୋଦ୍ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ନେଇଯାଉଛି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ? କାହାର ଏଇ ଦୁଃସାହସ ?

ସେ ପାଇଲଟ ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଧରା ପଡ଼ନ୍ତି । ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ବନ୍ଦୀ । ପିଇବାକୁ ପାଣି ଦିଆଯାଏନା । ରେଡ଼ଫୋର୍ଟର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଚଣ୍ଡୁଲାଲ ମାଧବଲାଲ ତ୍ରିବେଦୀ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦାବୀ କରନ୍ତି ପିଇବା ପାଣି ପାଇଁ । ସେ ପରିଶ୍ରାକରି ଗୋଟାଏ ଡବାରେ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ । ଆଉ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେଇ ପାତ୍ର ଏବଂ ପରିଶ୍ରା ଯାଇ ବାଜେ ଚଣ୍ଡୁଲାଲଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ।

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଆସନ୍ତି ଦିଲ୍ଲୀ ଜେଲକୁ । ଶହ ଶହ ବନ୍ଦୀ କଂଗ୍ରେସ, ସୋସାଲିଷ୍ଟ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ଫରଓ୍ବାର୍ଡ ବ୍ଲକ୍ ବିଭିନ୍ନ ମତର ବନ୍ଦୀ । ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେତେଜଣ ଭାବନ୍ତି ତା'ପରେ କ'ଣ ହେବ ? ଯେଉଁ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ବ୍ୟକ୍ତି (ବନ୍ଦୀ) ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଏକ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ଭାରତବର୍ଷ କଥା ସେ ଖାଲି ଚିନ୍ତା କରୁନଥିଲେ ସେ ଚିନ୍ତା ମଧ କରୁଥିଲେ ଏକ ଶିଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶା । ସେ ଦେଖୁଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ । ପୁରାତନ କଳିଙ୍ଗର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦରିଆପାରିକୁ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ବଣିଜରେ ଯିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପିଲା ଦିନେ ବାପା ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କୁ ସେ ପଚାରିଥିଲେ ଘରପାଖ ମହାନଦୀରେ ଗଡ଼ଗଡ଼ିଆ ଘାଟରେ ବୋଇତବନ୍ଦାଣ ଦୃଶ୍ୟ, ବାପା ବୁଝାଇଥିଲେ । ଏ ହେଉଛି କଳିଙ୍ଗର ବଣିକପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ଦରିଆପାରି ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓକୁ ଯାତ୍ରାର ପ୍ରତୀକ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ । ବାଳକର ଆଖି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭରି ଯାଇଥିଲା ସେଦିନ ଏବଂ ତା'ର ରୂପ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲେ ସେଦିନ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । କଳିଙ୍ଗର ବଣିକପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ବନ୍ଦୀଶାଳାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଉ ହେଉ ସେ ଶୁଣିଲେ ପୁଣି ଏକ ଝଡ଼ର କାହାଣୀ । ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ରକ୍ତାକ୍ତ ଇତିହାସ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଲୁଣ୍ଠନର କାହାଣୀ । ଆଣ୍ଡାମାନ ଜେଲ୍‌ରେ ଏଇ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଲୁଣ୍ଠନର କନିଷ୍ଠତମ ବନ୍ଦୀ ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ମାଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ ଆନନ୍ଦ ଗୁପ୍ତ । ବହୁବର୍ଷ ସେଲ୍ୟୁଲାର ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ ରହିଲା ଆନନ୍ଦଗୁପ୍ତଙ୍କର ସ୍ମୃତିରେ ରହିଛି କେବଳ ଗୋଟିଏ ନାମ ଜର୍ଜ ପଟ୍ଟନାୟକ (ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇ) କଟକ । ସେ ଅନ୍ତରୀଣ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି କଟକରେ । ଭାରତ ମୁକ୍ତିର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ କିନ୍ତୁ ରାତି ପାହିବା ପୂର୍ବର କାଳି ଅନ୍ଧାର । ଏହା ପରେ ଉଷା ଆସିବତ ? ଭାଇକୁ ଆନନ୍ଦଭବନରେ ରହିବାକୁ ଦେବା ଉଚିତ ହେବ ବୋଲି ଖବର ପଠାନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

କଳିଙ୍ଗର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦରିଆପାରି ବଣିଜର ସ୍ୱପ୍ନ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଗଢ଼ନ୍ତି ଫ୍ଲାଇଙ୍ଗ କ୍ଲବ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ । ଚାହାନ୍ତି ଯିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ । ସଦ୍ୟ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ଏଇ ରାଜ୍ୟ । ତଥାପି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ଲୋଭ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷ ବିଭାଜିତ ହୋଇଛି, ଚୀନରେ ଚାଲିଛି ମୁକ୍ତିଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ, ଭିଏତନାମ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ଏକାଠି ହେବା ପାଇଁ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଛି, ଡଚ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଛି ଇନ୍ଦୋନେସିଆକୁ ଦଖଲ କରିନେବା ପାଇଁ ପୁଣି । ଗଲାବେଳେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜବାହରଲାଲ କହିଥିଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ନଜର ଦେବା ପାଇଁ । ଆଉ ବିଜୁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଠିକ୍ ସେଇ ଆଶଙ୍କା ସତ୍ୟ ହୋଇଛି । ଡଚ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଆକାଶବାହିନୀ ସହିତ ଅବରୁଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ଜାକର୍ତ୍ତା ସହରକୁ ।

ପୁଣି ଏକ ଦୁରନ୍ତ ଝଡ଼ । ହାତରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିକିଆ ଇଂଜିନ୍ ଥିବା ଡାକୋଟା । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ସେଇ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଆପଣାର ଖାନସାମା ବେଶରେ ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ମହାରଥୀ ମହମ୍ମଦ ହାଟ୍ଟା (ସୁକର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହରିଅର ନୁହଁନ୍ତି)ଙ୍କୁ ଧରି ଡଚ୍ ସେନାବାହିନୀର ଅର୍ଗଳ ଭେଦ କରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ପାଖରେ ହାଜର । ତା'ପର ଘଟଣା ହେଉଛି ଇତିହାସ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଭୂମିପୁତ୍ର ଉପାଧିଲାଭ, ଉପହାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କିନ୍ତୁ ଦରକାର ହେଲେ ଦକ୍ଷିଣା ମାଗିବାର ସ୍ୱୀକୃତି ।

ମାଗିବି । ମାଗିବି । ଯେଉଁ ଦିନ ଦରକାର ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ମାଗିବି । ସେଦିନ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ, ବନ୍ଦର ପ୍ରଭୃତି ଉପହାରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି କହିଥିଲେ । ସେଦିନ ଆସିଲା ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ । ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ । ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆମର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ । ପାକିସ୍ଥାନ ମାଗିଛି ଇନ୍ଦୋନେସିଆକୁ ଏକ ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହର (ବାହିନୀ) ଏବଂ ସୁକର୍ଣ୍ଣ ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ମର୍କୁରିଆଲ । ଖବର ପାଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଠାଇଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ ।

ସେଦିନ ମଧ ଥିଲା ଏକ ଝଡ଼ ରାତି । ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ଆକାଶରେ ଘନ ମେଘର ବହାବହ, ପିଟୁଛି ପବନ, ରାତ୍ରି ବିଳମ୍ବିତ । ବିଜୁ ପହଞ୍ଚି ଦେଖା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସଂଗେସଂଗେ ।

ସେତେବେଳକୁ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଆସନ୍ନ ପ୍ରସବା, ଗର୍ଭ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତରା ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଚାହିଁଲେ ସେ ସାକ୍ଷାତ ହେବ କିନ୍ତୁ କାଲି ସକାଳେ । ଏତେ ରାତିରେ, ଇମିତି ରାତିରେ କ'ଣ ଦେଖା ନହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂମିପୁତ୍ରର ଦାବୀ, ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକର ଖାଲି ନୁହେଁ । ଏଇନା, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଏଇ ରାତିରେ । କାଲି ସକାଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଭୂମିପୁତ୍ରର ଦାବୀ ।

ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଭୂମିପୁତ୍ର ମାଗିଥିଲା ଦକ୍ଷିଣା । ଆଜି ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ । ଭାରତ ପାଇଁ, ଶାନ୍ତି ପାଇଁ, ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହରକୁ ଫେରାଅ । ଫେରାଅ, ଫେରାଅ । ଭୂମିପୁତ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ମାଗୁଛି । ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହର ଫେରିଥିଲା । ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା ଏକ କନ୍ୟା । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ନାମକରଣ କରିବାକୁ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧ । ଉପରେ ମେଘ ମେଦୁର ଆକାଶ ।

ଝିଅଟିର ନାମ ହେବ, ନାମ ରହିବ ମେଘାବତୀ ।

ଏଇ ଲେଖା ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଝିଅ ଆସିଛି ଆପଣାର ଅଣ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଆପଣାର ଝିଅ ସାଥୀରେ । ନାତୁଣୀର ନାମ ରଖିଛି ଓଡ଼ିଶା । କେମିତି ଭୁଲିବ ସେ ସ୍ମୃତି । ସେ ସ୍ମୃତି ଯେ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

ଝଡ଼ର ସାମ୍ନା କରିଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । ଝଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁକି ସେ ଝଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ଭୟ କରିନାହାନ୍ତି । କାଶ୍ମୀର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଛି ପାକିସ୍ଥାନ । ରାଜା ହରି ସିଂ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି ଦଲିଲ ଭାରତବର୍ଷରେ ମିଶ୍ରଣ ପାଇଁ । ତେଣେ ଶେଖ୍ ଅବଦୁଲ୍ଲାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କାଶ୍ମୀରବାସୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମ । ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ପହଞ୍ଚିଗଲେଣି ଶ୍ରୀନଗରର ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ।

ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ ଆମ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓହ୍ଲାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଶ୍ରୀନଗର ତଥା କାଶ୍ମୀରକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ । ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ଡକାଇଛନ୍ତି ସବୁ ସାମରିକ ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ସର୍ବଶେଷ ସମ୍ବାଦ ଯେ ଶତ୍ରୁବାହିନୀ ମାତ୍ର ଷୋହଳ କି.ମି. ଦୂରରେ ଶ୍ରୀନଗରଠାରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ନୈରାଶ୍ୟ, ନାସ୍ତିବାଣୀ । ଅସମ୍ଭବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ ଅବତରଣ । 'ଅସମ୍ଭବ, ତା'ହେଲେ ଆମକୁ କ'ଣ କାଶ୍ମୀରକୁ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ?' ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କର ଖେଦୋକ୍ତି- 'ନା ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବି ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ, ଦଖଲ କରିଯିବି କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଟାୱାର, ତା'ପରେ କାମ ଆପଣଙ୍କର - ସେନାବାହିନୀର ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଯୁବକ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ଯାହା ଭାରତୀୟ ସେନା ବାହିନୀ, ବିମାନବାହିନୀ ପାଇଁ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା, ସେଦିନ ସେ ତାହା କରି ଦେଖାଇଥିଲେ । କାଶ୍ମୀର ଆଜି ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ରହିଛି ତାହା ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରକୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀର ଏକ ରାଜରାସ୍ତାକୁ ତାଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବି ମିଳିଥିଲା କିନ୍ତୁ ବହୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ଭାଗ୍ୟ ପରି ତା' ସେଇପରି ରହିଗଲା । ନେହରୁଙ୍କ ପରେ କିଏ ? ଶୀର୍ଷକ ବହିରେ ହାଙ୍ଗେନ୍ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ହେଉଛି ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଛୁଆ ଓଡ଼ିଶା ।

ଝଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନଥିଲା ।

ନେପାଳରେ ରାଣାସାହି ଶାସନ । ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମରତ ନେପାଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃବୃନ୍ଦ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ, ସହଯୋଦ୍ଧା । କିନ୍ତୁ ନେପାଳ ସହିତ ରହିଛି ଭାରତର କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ । ଭାରି ଅସୁବିଧା କଥା । ବ୍ୟସ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କହିଲେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ନେପାଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କୁ କରାଯାଇପାରନ୍ତା ନାହିଁ ? ତା' ପରଦିନ ନେପାଳର ମାଟିରେ ପକାଯାଇଛି କିଛି ସହସ୍ର ବନ୍ଧୁକ । ସେଥିରୁ କେତେକ ପଡ଼ିଲା ନେପାଳ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ । ମହାମୁଷ୍କିଲ ପରିସ୍ଥିତି କୂଟନୈତିକ ସ୍ତରରେ । ବ୍ୟସ୍ତ, ବିବ୍ରତ ନେହରୁ ପଚାରିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ । ଆପଣ ପରା କହିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ? ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । କେଉଁଠୁ, କେମିତି ଆସିଲା ଏଇ ହଜାର ହଜାର ବନ୍ଧୁକ ? ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ସେହିପରି ରହିଗଲା ।

ନେପାଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହୋଇଛି । ରାଣାସାହୀ, ରାଜସାହୀ ଶାସନ ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅବଦାନ କେତେ ?

ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା, ବସ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼େନା । ଆଖିରେ ପଡ଼େ ପାରାଦୀପ ବନ୍ଦର, ଭୂଗୋଳକୁ ଇତିହାସରେ ପରିଣତ କରିଥିବା ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ହାଇୱେ, ମିଗ୍ କାରଖାନା । ନକ୍ସଲ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି । କିଏ ଭୀତ, କିଏ ତ୍ରସ୍ତ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ କହୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ମୋର ବନ୍ଧୁ । ଇତିହାସ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ଦେବ । ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧ ପୋତି ହୋଇପଡୁଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ବନ୍ଧ ଦରକାର । ଟିକରପଡ଼ା ବନ୍ଦର ପରିକଳ୍ପନା କେତେ ଦଶନ୍ଧି ତଳେ କିଏ କରିଥିଲା ?

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେବତା ନଥିଲେ । ମଣିଷ ଥିଲେ । ମାନବିକ ଦୁର୍ବଳତା ତାଙ୍କର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ମଣିଷ ପରି ମଣିଷ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ସେ ଛୁଇଁ ଯାଇଥିଲେ, ତା'ର ସୂଚନା ବହନ କରିଥିଲା ସେଦିନ ତାଙ୍କ ପରଲୋକ ପରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ଜନ ଉଦ୍‌ବେଳନରୁ ।

'ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ କରି ଦେବେ ।' ଅସହାୟ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉକ୍ତି । 'ମାର ଗୁଳି ତୋର ଭଗବାନକୁ । ମୋତେ

ଭଲ କରି ଓଡ଼ିଶା ପଠାଇ ଦେ' ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ଏସକର୍ଟ ହସପିଟାଲ, ଦିଲ୍ଲୀ । ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଣିଷ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ।

ସେଇ ଯୋଗୁଁ ଜଣେ ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏକ ଦଳ ଗଢ଼ା ଯାଇପାରିଛି । କେତେ ଲୋକଙ୍କର, କେତେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି । ମୃତ୍ୟୁର ଦଶବର୍ଷ ପରେ ବି ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ପାଇଁ ରାୟ ମଗାଯାଇପାରୁଛି । କ'ଣ ଥିଲା ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ଏହା କୌଣସି ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀର ସୀମାରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ସମୃଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱପ୍ନ । କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ । ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଦେଖି ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ଝିଅ ଆଜିବି ବୋଇତ ଭସାନ୍ତି ମହାନଦୀ, କାଠଯୋଡ଼ି, ଋଷିକୁଲ୍ୟା, ବଂଶଧାରା, ମହେନ୍ଦ୍ରତନୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀରେ । ଏହା ଶାସନ କ୍ଷମତାକୁ ଯିବା ବା ନ ଯିବାରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ସବୁଦଳ, ସବୁଗୋଷ୍ଠୀ, ଶାସକ ଦଳ, ବିରୋଧୀ ଦଳ, ସବୁ ଓଡ଼ିଆପୁଅର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ, ସେ ଥିଲେ ଭାରତୀୟ ଆଉ ସେଇଯୋଗୁଁ ସେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ । ତାଙ୍କର ପରଲୋକରେ ସେଇଯୋଗୁଁ ଭାରତ, ପାକିସ୍ଥାନ, ନେପାଳ ଏବଂ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶୋକ ପାଳନ କରାଯାଇ ପତାକା ଅର୍ଦ୍ଧନମିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏଭଳି ପୁଅଟିଏ ପାଇବା ପାଇଁ ମୋ' ମାଟି ମାଆକୁ ବହୁଯୁଗ ଲାଗିଯିବ ।

ଦି' ୟୁନିଭର୍ସ
ମୈତ୍ରୀ ସରଣୀ, କଟକ

ମାର୍ଚ୍ଚ ୭-୯ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ୩ ଦିନିଆ ଓଡ଼ିଆ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଆସନ୍ତା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୭ ତାରିଖରୁ ୯ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ଏକ ୩ ଦିନିଆ ଓଡ଼ିଆ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ ଯୋଜନାରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ବାଙ୍ଗାଲୋରର ସଂଗୀତ ଏକାଡେମୀ ଅଧୀନସ୍ଥ ଚୌଡିଆ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ । ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲକ୍ଷାଧିକ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗ୍ରହକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବ ସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତିରୁବନ୍ତପୁରମ୍, ଗୋଆର ପାନାଜୀ ଓ ମୁମ୍ବାଇଠାରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳତାର ସହ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସଫଳତାର ସହ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରି ଆୟୋଜନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର ପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀମାନେ ବାଙ୍ଗାଲୋର ଯାଇ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ୩ ଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶା ଓ କର୍ଣ୍ଣାଟକର କେତେକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀମାନେ ଯୋଗ ଦେଉଥିବା ପ୍ରକାଶ । ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ତଥା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଆମର ଗୌରବୋଜ୍ଜ୍ୱଳ କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ । ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ହେଉଥିବା ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶାର କଳା, ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାର ବିକାଶ ସହ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରିଚିତ ହୋଇପାରୁଛି । ଓଡ଼ିଶାର କଳାକାର ତଥା ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ସହ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଳାକାର ଓ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ଭାବ ବିନିମୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରୁଛି । ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ଉଦ୍ୟମକ୍ରମେ ହେଉଥିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବେଶ୍ ସଫଳତାର ସହ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇପାରୁଛି ।

ମରି ନାହିଁ ସେ ତ ମରଣ ଜୟୀ

ଡଃ ଆଶା ମିଶ୍ର

ମଣିଷ ଚାଲିଯାଏ, କଥା ରହିଯାଏ । ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିଲା ପରି ଶିଶୁକାଳୁ ହିଁ ମଣିଷର ମହକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ । କର୍ମ ନେଇ ମାନବ, ମହାମାନବ ବା ଅତିମାନବ ହୁଏ । ଛୋଟ ବୀଜଟିରୁ ଯେପରି ବିରାଟ ବଟଦ୍ରୁମ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି ମଣିଷର ଶୈଶବ ହିଁ ସୂଚନା ଦିଏ ମହାମାନବର । କେତେ କେତେ ମହାମାନବ ଧରଣୀର ବକ୍ଷରେ ଜନ୍ମ ନେଇ ସେହି ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କେବଳ ପଦଚିହ୍ନ ରହିଯାଏ ଜାତିର ବାଲୁକା ବକ୍ଷରେ । ସେ ପଦଚିହ୍ନ ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ସେ ସ୍ମୃତି ପୁଷ୍ପର ପାଖୁଡ଼ା ଦେଶସାରା ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇ ଦେଶର ଜନମାନସକୁ ପୁଲକିତ କରେ । ସେହି ସ୍ମୃତିକୁ ପାଥେୟ କରି ମଣିଷ ବଞ୍ଚି ରହେ । କେବେ କେମିତି ମନ ଅଙ୍ଗନରେ ସେ ସ୍ମୃତି ଉଙ୍କି ମାରେ । ଆଉ ମଣିଷ ସେ ସ୍ମୃତିକୁ ଗଣ୍ଠିଧନ କରି ସାଇତି ରଖେ । ଏହିପରି 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କେତୋଟି ସ୍ମୃତି ଅଦ୍ୟାବଧି ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇ ରହିଛି, ରହିଥିବ ମଧ୍ୟ ।

ମନେପଡ଼େ ୧୯୫୮ ମସିହା କଥା । ଆମେ ରାଧାନାଥ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରୁ କେତେଜଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ଆସିଥିଲୁ ଆସେମ୍ବ୍ଲିର ଆଲୋଚନା ଦେଖିବା ପାଇଁ । ସେତେବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ଆଲୋଚନାର ଶେଷରେ ଯେପରି ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ନିଜର ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ତାହା ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । କହିବା ବେଳେ ସେ ଯେପରି ଓଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷାରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଦାମ୍ଭିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଯାହା କହୁଥିଲେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । କହିବାର ଶୈଳୀ ତାଙ୍କର ଉନ୍ନତ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ଥିଲା । ଯାହା କହିବାକୁ ଭାବୁଥିଲେ, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ବଣ, ପାହାଡ଼, ନଈ, ନାଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ପରିଚୟ ଥିଲା । ଏ ମାଟି, ଏ ପବନ ସବୁ ତାଙ୍କର ନିଜର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଚେହେରାରେ ବେଶ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅର ବୀର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ମୁଁ କେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ମାତ୍ର ସେଠାରେ କଟାଇ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନର ସ୍ମୃତି ଏବେବି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କରିଛି । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଟେକ ସବୁବେଳେ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେ ଏହି ମହାମନ୍ତ୍ରରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଗାଉଥିଲେ -

'ମାନବ ଜୀବନ ନୁହଁଇ କେବଳ ବର୍ଷ ମାସ ଦିନ ଦଣ୍ଡ,
କର୍ମେ ଜୀଏଁ ନର, କର୍ମ ଏକା ତା'ର ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ ।'

ଏ ଜାତି ପାଇଁ, ଦେଶ ପାଇଁ, ଓଡ଼ିଆ ପୁଅଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଖାଲି କର୍ମ କରି ଯାଉଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମାନବ ଥିଲେ । ଫୁଲ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପକୁ ସେ ବେଶୀ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଯାହାର ସୁଗନ୍ଧ ଅଛି, ସେ ସୁଗନ୍ଧର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିପାରେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ନିଜର ମହକ ଥିଲା - ସେ ମହକ ଏକ ନିଆରା ମହକ । ୧୯୯୨ ମସିହାର କଥା । ମୁଁ 'ଓଡ଼ିଶା ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ ସମିତି'ର ସଭ୍ୟା ଥିଲି । ସେଦିନ ସଭାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିବାର ଥାଏ । ମୁଁ ଓ ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟା ଯାଇଥିଲୁ ତାଙ୍କୁ ଡାକିବା ପାଇଁ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ରୁମ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଅନୁମତି ପାଇବା ପରେ ଆମେ ରୁମ୍ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କଲୁ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଆସିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ । ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପିଆଲାରେ ସତେଜ ମଲ୍ଲିଫୁଲ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ମହକ ତା'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଛୁଟୁ ଥାଏ । ବିଜୁବାବୁ ମଲ୍ଲିଫୁଲକୁ ଯେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ତାହା ସେଦିନ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ନହେଲେ ଏପରି ମଲ୍ଲିଫୁଲ ସଜ୍ଜିତ କରି ରଖନ୍ତେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନ ତଳେ ପଢ଼ିଥିବା କଥାଟିଏ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା - ବିଜୁବାବୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହିତ ସାଇକେଲରେ ଉତ୍ତର ଭାରତ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଲିଖିତ 'ଜୁଲା ନିଶା' ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ - 'ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଥମ

ଦେଖିଲି । କାଶ୍ମୀରକୁ ଯେ କାହିଁକି ଭୂସ୍ୱର୍ଗ କହନ୍ତି, ତାହାର କାରଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ଜଣାଗଲା ।' ଶ୍ରୀନଗରରେ ସେ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ଫୁଲ ବଗିଚା 'ସାଲିମାର' ଓ 'ନିଶାଦବାଗ୍' ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଲେଖିଥିଲେ - 'ବଗିଚା ଯାକ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଫୁଲ, ଫଳ, ଘାସ ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ ପାହାଡ଼ ଏବଂ ଝରଣାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ତାହା ମୁଁ କେବେ ହେଁ କଳ୍ପନା ମଧ କରି ନଥିଲି । ଯା' ହେଉ, ଚକ୍ଷୁ ସାର୍ଥକ ହେଲା ।' ପ୍ରକୃତରେ ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମଣିଷଟିଏ ଥିଲେ । ପ୍ରକୃତି-ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଏ ତାହା ଏକ ନିଆରା ଆନନ୍ଦ । ସେ ଆନନ୍ଦ ସାଧାରଣ ମାନବ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କବି ଜୟକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର ଲେଖିଥିଲେ -

'ପବନେ ପତର ଧ୍ୱନି ମରମର
ଭାବୁକ ଭାବକୁ ଅମର ମନ୍ତର,
ଖାଲି ଆଖିକି ଯା ପରବତ ବନ
ତହିଁ ସେ ଦେଖଇ ନନ୍ଦନକାନନ ।'

ବିଜୁବାବୁଙ୍କର କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଠ କଲେ ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକମତ ହେବେ ଯେ, ସେ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମିକ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ଜାତୀୟତା ଭାବିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ଗୌରବ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେ ସତତ ଯତ୍ନବାନ୍ ଥିଲେ । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଏକ ଅହେତୁକ ମମତା ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ସମ୍ମୁଖରେ 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ଯଥା- କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର, କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ବାଲିଯାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ? 'କଳିଙ୍ଗ' କହିଲେ, 'କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ' ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରେ । ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧରେ କଳିଙ୍ଗ ପାଇକ ତା'ର ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରି ଚଣ୍ଡାଶୋକଙ୍କୁ ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା । ବୀର ପ୍ରସବିନୀ ବୀର ଭୂମି କଳିଙ୍ଗ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବସାବାନ୍ଧି ଥିଲା । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦ ମନେପକାଇ ଦିଏ 'ଖାରବେଳ'ଙ୍କୁ । ଐରଖାରବେଳ ଯେପରି ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହୋଇପାରିଥିଲେ, ସେହିପରି ବିଜୁବାବୁ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଉତ୍କଳର ଗୌରବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ପଣ କରିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ଥିଲେ ଶିଳ୍ପପତି । ତାଙ୍କ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ଦେଇଥିଲେ 'କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ' । କଳିଙ୍ଗର ନୌବାଣିଜ୍ୟ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାଧବ ପୁଅ ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ଏବେ ମଧ ସେହିସ୍ଥାନ କଳିଙ୍ଗର କିଛି ସ୍ମୃତି ବହନ କରିଛି । ବିଜୁବାବୁ ସାଧବପୁଅର ବାଣିଜ୍ୟକୁ ମନେକରି ନିଜ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନକୁ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଷ୍ଟାଡିୟମ୍ ତିଆରି ହେଲା ତା' ନାମ ରହିଲା 'କଳିଙ୍ଗ ଷ୍ଟାଡିୟମ୍' । କଳିଙ୍ଗ ନାମ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା, ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ।

ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଆ ଖାଦ୍ୟପେୟକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ମଧ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟର ଛାତ୍ର ନଥିଲେ । ଯଦି ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିଥା'ନ୍ତେ ତେବେ ଜଣେ ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ସାହିତ୍ୟିକ ହୋଇପାରିଥା'ନ୍ତେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ 'ବୁଲା ନିଶା' ଯାହାକି ୧୯୩୪ ମସିହାରେ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ହେବ । xxx ସେଠାରୁ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ସଙ୍ଗମ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲୁ । ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥାନଟି ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜଣାଗଲା । କାରଣ ଗଙ୍ଗାର ସ୍ୱଚ୍ଛ ନୀଳ ଜଳ ଓ ଯମୁନାର ଅପେକ୍ଷାକୃତ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ଏକାଠି ମିଶି ଗୋଟିଏ ରେଖାର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି xxx । 'ସେମାନଙ୍କର ଓଙ୍କାର ଧ୍ୱନିରେ ଚାରିଦିଗ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।' ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନର ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ବର୍ଣ୍ଣନା ମନକୁ ଆକର୍ଷଣ କରେ । ଲକ୍ଷ୍ନୌ ୟୁନିଭରସିଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଲେଖକ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'ଏଇ ଇଉନିଭରସିଟି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଗାଧୋଇବା ସ୍ଥାନ ଅଛି । ନବାବମାନେ ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଏହି କୁଣ୍ଡଟି ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ୧୫୦ ଫୁଟ, ପ୍ରସ୍ଥରେ ୩୦ ଫୁଟ ଓ ଗଭୀରତା ୫ ଫୁଟ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପ୍ରସବଣର ମୁଖ ଦେଖିଲୁ ।' ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବେ ବିଜୁବାବୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଟିକି ନିଖି ତର୍ଜମା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ।

ଭଞ୍ଜମାଟିର ସନ୍ତାନ, ଗଞ୍ଜାମର ଦାୟାଦ ଭାବରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଣାମ କରୁଥିଲି । ଯାହା କହୁଥିଲେ ତାହା କରୁଥିଲେ । ଅନେକ ଗୁଣ ତାଙ୍କର ଥିଲା କିନ୍ତୁ କେତୋଟିର ସଂପର୍କରେ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ଏବଂ ମୋତେ ତାହା ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

ଏ ମାଟିର ସନ୍ତାନ ସେ । ମାଟିର ଦେହସିନା ମାଟିରେ ମିଶିଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଶିରାପ୍ରଶିରାରେ ମିଶି ରହିଛନ୍ତି, ରହିଥିବେ ମଧ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ ।

'ମରି ନାହିଁ ସେ ତ ମରଣ ଜୟୀ ।'

ପ୍ଲଟ ନଂ-୪୮୫/୨
ଆଲେଖିକା, ଶହୀଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩

କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ର ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ

ବିମଳା ସିଂହ

ପୁଣ୍ୟ ଭୂମି, ବୀରଭୂମି, ଉତ୍କର୍ଷ କଳାର ଭୂମି ଓଡ଼ିଶାର ଅତୀତ ଇତିହାସ ଏକ ଗୌରବମୟ ପୃଷ୍ଠା ମଣ୍ଡନ କରେ ଏ ଜାତିର ଇତିହାସରେ । ଏ ମାଟିର ପାଣି, ପବନରେ ଗଢ଼ା ତା'ର ସବୁଜବନାନୀ ନଦନଦୀର ନିଃସ୍ୱାର୍ଥତା, ଝରଣାର କୁଳକୁଳୁ ନାଦ, ସାଗର ବକ୍ଷର ନୀଳ ଉର୍ମିମାଳା ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ଆବେଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ସେହି ମୋହରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଅନେକ ଏ ଜାତିର ଗର୍ବ ଭାବରେ ଆମ ପାଖରେ ନିଜର କୀର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜନୀତି, ସମାଜସେବା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଲଟିଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ । ସେମାନେ ଥିଲେ ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ସଂପନ୍ନ ଓ ଦେବ ପ୍ରେରିତ, ତ୍ୟାଗୀ ସାଧକ ଏବଂ ସଂଗ୍ରାମୀ । ସେମାନଙ୍କର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ସାଧନା ଏଇ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରାଇବାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ପାଲଟିଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ ନାୟକ । ସେହି ନାୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ସହର କଟକର ତୁଳସୀପୁରସ୍ଥିତ ଆନନ୍ଦଭବନରେ ୧୯୧୬ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଆଦର୍ଶ ଦମ୍ପତି ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଆଶାଲତା ଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଦେବଦୂତ ରୂପେ ଏ ମାଟିକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିଲେ ଜଣେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ । ସେ ଆଉ କେହି ନୁହଁନ୍ତି, ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ପରିଚିତ କଳିଙ୍ଗବୀର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଜୟାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଯାହାଙ୍କୁ ଲୋକେ ଚିହ୍ନୁଥିଲେ 'ବିଜୁବାବୁ' ନାମରେ ।

ଏହି କଳିଙ୍ଗ ବୀର କଥାରେ, କାମରେ ଥିଲେ ବିପ୍ଳବର ଆହ୍ୱାନ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ । ଦଂଶନକୁ ଦର୍ଶନରେ ପାଲଟେଇବାର କଳା ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ଥିଲା । ବିଶ୍ୱସ୍ତତା ହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା । ସେ ଭଲ ପାଇବା ଶିଖିଥିଲେ ଜନଜୀବନକୁ । ତାଙ୍କର ସିଂହାସନ ଥିଲା ଅରଣ୍ୟ । ଜୀବନପ୍ରତି, ସମାଜପ୍ରତି ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ନିଭୃତ କୋଣରୁ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝରୁଥିଲା ପ୍ରେମ ଆଉ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ।

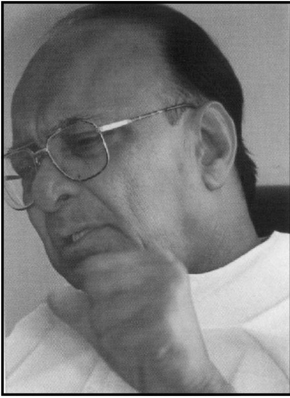
ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସେ ଥିଲେ ଅନନ୍ୟ । ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରୁ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ପରେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରେ ସେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ର । ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରୁ ବି.ଏସ୍‌ସି. କୃତିତ୍ୱର ସହ ପାଶ୍ କଲାପରେ ସେ ଆର୍.ଏ.ଏଫ୍.ରେ ଜଣେ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଜଣେ ସାହସୀ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେ ଖୁବ୍ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ଜୀବନରୁ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚମାନର ଖେଳାଳୀ ଏବଂ ଦକ୍ଷ ସାଇକେଲ ଭ୍ରମଣକାରୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ଜଣେ ଉଚ୍ଚମାନର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ରୂପେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରିଥିଲେ ନିଜର ଦୁଃସାହସିକ ସାଇକେଲ ଯାତ୍ରା କଟକରୁ ପେଶୱାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ ୪୦୦୦ କି.ମି. ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି । ତା'ଛଡ଼ା ସେ ଥିଲେ ଉତ୍କଳମାତାର ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ । ନିଜ ମାଆ, ମାତୃଭୂମି ଏବଂ ମାତୃଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଇବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ହସି ହସି କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭାବରେ । ଗାନ୍ଧୀ, ନେହେରୁଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ପଟ୍ଟଶିଷ୍ୟ । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ଅତି ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖର ସୁଖର ସାଥୀ ଥିଲେ ବିଜୁ ବାବୁ । ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବିପନ୍ନ କରି ଜନତାର ସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରୁଥିଲେ । ଏ ମାଟିର ମମତାରେ ଛନ୍ଦି ହେଇଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଏ ମାଟିର ଗଛ ପତ୍ର ବି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁ ଥିଲେ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପାଇଁ ସେ ତତ୍କାଳୀନ

ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ ପୁରୁଷ ଭାବରେ ଏକ ଜାଗା ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ମହାପ୍ରୟାଣ ପରେ ମଧ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇ ସେ ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ସେ ପାରୋଲ୍‌ରେ ଆସିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ମନରେ କାଣିଚାଏ ବି ଦୁଃଖ ନଥିଲା ।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ସେ ଖାଲି ଭାରତ ନୁହଁ, ପୃଥିବୀ ଇତିହାସରେ ମଧ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିପାରିଥିଲେ ତାଙ୍କର କେତେକ ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେ ଜଣେ ସାହସୀ, ଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ସଂକଟ ସମୟରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ତତ୍କାଳୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣୋଙ୍କୁ ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କ କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ନିରାପଦରେ ତାଙ୍କୁ ଆକାଶମାର୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେଇଥିପାଇଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଶେଷ ଓଡ଼ିଆ ସୁଦୂର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧି ମଣ୍ଡନ କରିବାରେ । ଉତ୍କଳୀୟ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରତୀକ ସ୍ୱରୂପ ସାଧବ ପୁଅମାନେ ଦରିଆପାରି ହୋଇ ଯେଉଁ ଜାଭା, ବାଲି, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇ ଆସୁଥିଲେ, ସେଇ ପରମ୍ପରାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବାକୁ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ଏହାଥିଲା ତାଙ୍କ ମନର କଥା । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ସୁକର୍ଣ୍ଣୋ ପରିବାର ସହିତ ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କ ରହିଆସିଛି ବିଜୁଙ୍କ ପରିବାରର ।

ଏହି ଜନଗଣର ନେତା ନିଜର ନିର୍ଭୀକତା, ସଚ୍ଚୋଟତା ଆଉ ସାହସୀକତା ପାଇଁ ଉତ୍କଳର ପୁରପଲ୍ଲୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାର ଯାଏ ଅତି ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପାପରତା ପାଇଁ ସେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଅନେକଥର କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ ସତ କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରାଇବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଅନେକ ଅନନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, କଳିଙ୍ଗ ଟିଉବ୍‌ସ, କଳିଙ୍ଗ ଏୟାର ଲାଇନ୍‌ସ ଏବଂ କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ଚୌଦ୍ୱାରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ.ଟି.ଏମ୍. ମିଲ୍ ତାଙ୍କର ମାନସ ସନ୍ତାନ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ରିଫ୍ରାକ୍ଟରିଜ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମଧ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାଇଲଖୁଣ୍ଟ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏହି ସାହସୀ ବୀରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଶାସକ, ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଦୁଇ ଥର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରାଇଥିଲେ । କଟକ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ହୋଇଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କର୍ମସ୍ଥଳୀ ଥିଲା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା । ସେଇଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରୁ କ୍ରମାଗତ ତିନିଥର ନିର୍ବାଚନରେ ଜିଣି 'ହ୍ୟାଟ୍ରିକ୍' ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଇସ୍ପାତ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଚରଣସିଂହଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରେ ଖଣି, ଇସ୍ପାତ ଓ କୋଇଲା ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ସେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନଚେତା 'ବିଜୁ' ଥିଲେ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନନ୍ୟ । ସେଇଥିପାଇଁ କିଛି ତତ୍କାଳୀନ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସେ 'ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ' ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦଳ ଗଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବିଚକ୍ଷଣ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ । ଆଜି ଯଦି ଉତ୍କଳମାତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧକମାନଙ୍କ ନାମ ମନରେ ଆସେ ତେବେ ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ରଷ୍ଟା, ସାରଥୀ, ବୀରପୁଙ୍ଗବ, ଦିଗଦ୍ରଷ୍ଟା 'ବିଜୁବାବୁ'ଙ୍କ ନାମ ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ । ନିଜର ତ୍ୟାଗ, ବଳିଷ୍ଠ ଉପଦେଶ ପାଇଁ ଏବଂ ନିର୍ଭୀକ ବାକ୍ୟ ପାଇଁ ସେ ମଧ କିଣି ନେଇଥିଲେ ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣକୁ । ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଥିଲା ତାଙ୍କର ଏକ ରୁଚି । ତା'ସହିତ ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଲି, ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ, ଜୈନ ଧର୍ମର ପ୍ରସାର, ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଆଖିଦୃଶିଆ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ । ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆସୀନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗର୍ବ ସ୍ପର୍ଶ କରିନଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ସମୟରେ ସେ ନାଲିବତୀ ଗାଡ଼ିରେ ପାଇଲଟ୍ ସହ ନଯାଇ ସାଇକେଲରେ ସଚିବାଳୟକୁ ନିଜ ଘରୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ । ଏଇଭଳି ନେତା ପୃଥିବୀ ଇତିହାସରେ ମଧ ବିରଳ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଏହି ନାୟକ ସାଜିଥିଲେ ମହାନାୟକ । ସେ ଥିଲେ ମହାଦ୍ରୁମ । ସେଇ ମହାଦ୍ରୁମର ଛାୟାରେ ଶାନ୍ତିରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ପାରିଥିଲା ଏ ଓଡ଼ିଆ । ଜୀବନରେ ଅନେକ ଝଡ଼କୁ ସେ ସାମ୍ନା କରି ସାରା ଉତ୍କଳର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ନିଜର ସୁବାସ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆସନ୍ତୁ, ସେଇ ବାସକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କ ପରି ନିର୍ଭୀକ ହେବା । ଉତ୍କଳର ଯଶ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ହେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବା ଦିଗରେ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଗେଇଯିବା ।

ଖଣ୍ଡଗିରି
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩୦

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାର ନିର୍ମାତା ବିଜୁବାବୁ

ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ପ୍ରଧାନ

ବିଜୟାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଏକ ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ । ଓଡ଼ିଶାର ଘରେ ଘରେ ସେ ବିଜୁବାବୁ ନାମରେ ସୁପରିଚିତ । ଏହି ଯୋଗଜନ୍ମା ଓଡ଼ିଆ କଟକ ସହରରେ ୧୯୧୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଆଶାଦେବୀ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ତୃତୀୟ ସନ୍ତାନ ।

ବିଜୁବାବୁ ମାତ୍ର ୮ ବର୍ଷ ହୋଇଥିବାବେଳେ ୧୯୨୩ ମସିହାରେ ଭୀଷଣ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ । ପେଟ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଆପେଣ୍ଡିସ୍ ହୋଇ କୌଣସି କାରଣରୁ ଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ଗୋରା ସାହେବ ଡକ୍ଟର ପିକ୍ଲସ୍‌ଙ୍କ ସଫଳ ଅପରେସନ୍ ପରେ ବିଜୁବାବୁ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣବାବୁ ଡକ୍ଟର ପିକ୍ଲସ୍‌ଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାରୁ ଅତି ବିନମ୍ର ଭାବରେ ପିକ୍ଲସ୍ ସାହେବ କହିଲେ - 'ମୁଁ କିଛି କରି ନାହିଁ - ଏ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ୱଚିତ୍ ରୋଗୀ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜେ ବି କଳ୍ପନା କରିନଥିଲି ଯେ, ଏ ପିଲା ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି । ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଜି ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହୁଛି, ଏ ପିଲାକୁ ମୁଁ ନୁହେଁ, ଭଗବାନ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା-ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼କାମ କରିବ ।' ପ୍ରକୃତରେ ବିଜୁବାବୁ ବଡ଼ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସୁପରିଚିତ ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

କଟକର ମିଶନ୍ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ହେଲା । ମିଶନ୍ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ପରେ ସେ ମିଶନ୍ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ । ପରେ ସେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲେ । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ସେ ପାଟଣା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍‌ସ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ କୃତିତ୍ୱର ସହ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ରେଭେନ୍‌ସାରୁ ଆଇ.ଏସ୍‌ସି. ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଶ୍ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ସେଠାରେ ବି.ଏସ୍‌ସି.ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ବି.ଏସ୍‌ସି. ପଢୁଥିବାବେଳେ ସେ ଉଡାଜାହାଜ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଟ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ ଏବଂ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଇବାରେ ସେ ଖୁବ୍ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନଥିଲାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଜଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ସାଇକେଲରେ କଟକରୁ ପେଶୱାର ଯାତ୍ରା କରି ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ପଣିଆର ପରିଚୟ ଦେବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏକଦା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ବନ୍ୟା ବିପନ୍ନ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀରେ ନୌକାରେ ଯାଉଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଦମକାଏ ପବନରେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଛତାଟି ଉଡ଼ିଯାଇ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଡଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥିବା ବିଜୁବାବୁ ନଦୀ ଗର୍ଭକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ପହଁରି ପହଁରି ନଦୀ ସ୍ରୋତକୁ ଖାତିର ନକରି ଦାସେ ଆପଣେ ଛତାଟି ଆଣି ଦେଲେ । ଦାସେ ଆପଣେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଉଦ୍ଦାମତା ଦର୍ଶନ କରିବା ପୂର୍ବକ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରିଥିଲେ, 'ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ବାପା, ତୁ ଦିନେ ବଡ଼ ହେବୁ - ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହେବୁ । ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନାଁ ରଖିବୁ । କଳିଙ୍ଗ ପୁଅ ହିସାବରେ ତୁ ଜାତିର ସମ୍ମାନ ରଖିବୁ ।'

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ୧୯୨୬ ମସିହାରେ କଟକର ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରିବା ପାଇଁ କିଶୋର ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଭିଡ଼ ଭିତରେ ସୁଯୋଗ ଉଣ୍ଡି ସେ ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ, ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ । ମାତ୍ର ଗୋରା ପୋଲିସ୍ ଏସ୍.ପି. ହାରଗ୍ରୀଭ୍ ସାହେବ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଗହଳିରେ ଠେଲାପେଲାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କ ଡେଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ପୋଲିସ୍ ହାତବାଡ଼ିରେ ଏକ ପାହାର ବସେଇ ଦେଲେ । ଧାର ଧାର ହୋଇ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତଧାରା ବୋହିଗଲା । ମାହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏହା ଦେଖି ବିଜୁବାବୁଙ୍କ କ୍ଷତ ଚିହ୍ନରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସ୍ନେହବୋଳା କଣ୍ଠରେ ତାଙ୍କର କୁଶଳ କାମନା କରିଥିଲେ । ସେ ହାରଗ୍ରୀଭ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଧିକ୍କାର କଲେ । ଏହି ଘଟଣାରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଭୀକ ପଣିଆ ତଥା ସାହସର ପରିଚୟ ଆମେ ପାଇଥାଉଁ ।

କଟକ ମିଶନ୍ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଜଣେ ଇଂରେଜ ସାହେବ ବିମାନ ଚଢ଼ି ଆସିଥିଲେ । ବିମାନ ସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆରେ ଅବତରଣ କରିଥିଲା । ସାହେବଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ କେତେଜଣ ପୋଲିସ୍ ବିମାନଟିକୁ

ଜଗିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ବିମାନରେ ହାତ ମାରି ଦେଲାରୁ ଜଗୁଆଳିମାନେ ତାଙ୍କୁ ବେତ୍ରାଘାତ କଲେ । ତେଣୁ ସେ ବିମାନ ଚାଳକ ହେବା ପାଇଁ ଶପଥ କଲେ । ପିତାଙ୍କ ପାଖରୁ ସେ ତତ୍କାଳୀନ ମାସିକ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ନେଇ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ଶିଖିଥିଲେ । କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ଶେଷ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ଗ୍ରୋଭାନ୍ ବ୍ରଦରସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ Indian National Airwaysରେ ପ୍ରଥମେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୯ ମସିହାରେ କାଶ୍ମୀର ଲଳନା ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କର ପରିବାର ଅତି ଧନୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏମ୍.ଏନ୍. ରାଧାକ୍ରିଷ୍ଣନ୍ ଆଣ୍ଡ୍ କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ ସେତେବେଳେ ଭାରତର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସାୟୀ ସଂସ୍ଥା ଥିଲା । ବିବାହର ମାତ୍ର ୩ ବର୍ଷ ପରେ ୧୯୪୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବିରୋଧ ଯୋଗୁଁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗିରଫ କରାଗଲା । ସେ ଲାଲକିଲ୍ଲା ଜେଲ୍‌ରେ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଜେଲ୍‌ରେ କିଛିଦିନ ରହିବାପରେ ତାଙ୍କୁ ଫିରୋଜପୁର ଜେଲ୍‌କୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏଠାରେ କିଛି ଦିନ ରହିବା ପରେ ସେ କଟକ ଜେଲ୍‌କୁ ଆସିଥିଲେ । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ କଟକ ଜେଲ୍‌ରୁ କାରାମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ହିସାବରେ ବିଜୁବାବୁ ଗୋରା ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାର ପାତ୍ର ଥିଲେ । Viceroy Lord Wayball, Sir Stratford & Kreeps ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚ ପଦାଧିକାରୀ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅଫିସର୍‌ମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଦକ୍ଷ ବିମାନ ଚାଳନା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ଡଚ୍ ଶାସନାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରାଇବାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ନିଜର ପୁରୁଣା ଡାକୋଟା ବିମାନରେ ସେ ବହୁତଥର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯାଇ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ନେତା ଡକ୍ଟର ସୁକର୍ଣ୍ଣ, ଡକ୍ଟର ମହମ୍ମଦ ହଟ୍ଟା ଓ ଡକ୍ଟର ସାହାରିୟର୍‌ଙ୍କୁ ଭେଟି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଡଚ୍ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ସଂସ୍ଥା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିମାନ ଯାତ୍ରାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରୁନଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ସିଲ୍‌ସହ ବିଜୁବାବୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାରଙ୍କ ସହ ଏକ ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଏକ ବିରାଟ ତୈଳଖଣି ପାଇଁ ରିହାତି, ସେ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ, ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଗ ମାଇଲ ପରିମିତ ଏକ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଡଚ୍ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରାସାଦ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଶହ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହେବ ନାହିଁ । ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଡକ୍ଟର ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଜାକର୍ତ୍ତାସ୍ଥିତ ତାଙ୍କର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭବନରେ ବିଦେଶୀ, ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ତଥା ନେତାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ୱାଗତ ଉତ୍ସବରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପଲକ୍ଷେ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥା'ନ୍ତି । ବିଜୁବାବୁ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବା ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିର ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧିରେ ସମ୍ମାନିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାକିସ୍ଥାନର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ସମୟରେ ବିଜୁବାବୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମାନରେ ବସାଇ ଶ୍ରୀନଗରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୬୫ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ କାଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପଠାଇଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିମାନ ଯୋଗାଣ ବନ୍ଦ କରିଥିଲା ।

୧୯୪୬ ମସିହାରୁ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ସେ କଟକ ସହରରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୫୭ ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ସେ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଡ଼କରି ମହତାବ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ୧୯୫୯ ମଇ ମାସରେ ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ସହ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ ମିଶି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୬୧ ମସିହାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେବାପରେ କଂଗ୍ରେସ ରାଜନୀତିରେ ଯୁବ ନେତୃତ୍ୱର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ମାସରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ ତୃତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ବିଧାନସଭାର ୧୪୦ଟି ଆସନ ମଧ୍ୟରୁ କଂଗ୍ରେସ ୮୨ଟି ଆସନ ପାଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ୧୯୬୩ ଅକ୍ଟୋବର ୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହି ଓଡ଼ିଶାରେ ନିର୍ମାଣ ଯୁଗର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି କୋହଳ ହେବାପରେ ଜାତୀୟସ୍ତରରେ ସଂଗଠନ କଂଗ୍ରେସ, ଭାରତୀୟ ଲୋକଦଳ, ଜନସଂଘ ଓ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିମିଶି ଜନତାଦଳ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଲୋକସଭା ଓ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଜନତା ଦଳ ୨୧ଟି ଲୋକସଭା ଆସନରୁ ୧୫ଟି ଏବଂ ବିଧାନସଭାର ୧୪୭ଟି ଆସନ ମଧ୍ୟରୁ ୧୧୦ଟି ଆସନ ହାସଲ କଲା । ବିଜୁବାବୁ କେନ୍ଦ୍ର ଜନତା ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ରହିଥିଲେ ।

ଦଶମ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ୧୯୯୦ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଜନତାଦଳ ୧୩୯ଟି ଆସନରେ

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରି ୧୨୩ଟିରେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୯୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ନବଉତ୍କଳର ନିର୍ମାତା ଥିଲେ । ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ଜାତୀୟ ରାଜପଥ, ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ରାଜପଥ, ରାଉରକେଲା ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ସୁନାବେଡ଼ା ମିଗ୍ କାରଖାନା, ଚାରବାଟିଆ ମିଲିଟାରୀ ବିମାନ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ର, ବାଲିମେଳା ଡ୍ୟାମ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ, ରିଜିଓନାଲ କଲେଜ ଅଫ୍ ଏଜୁକେସନ୍, ବରଗଡ଼ ସିମେଣ୍ଟ କାରଖାନା, କୃଷି ଏବଂ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତାଳଚେର ଥର୍ମାଲର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟ, ବୁର୍ଲା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ବୁର୍ଲା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଭଞ୍ଜବିହାର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ଜ୍ୟୋତିବିହାର, ସମ୍ବଲପୁରଠାରେ ଦୁଇଟି ନୂଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ବଡ଼ବିଲ ଲୁହା କାରଖାନା, ନାଲ୍କୋ ଆଲୁମିନିୟମ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ, ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସଂଖ୍ୟା ୩୦କୁ ବୃଦ୍ଧି ଆଦି ତାଙ୍କ ସମୟରେ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୯୫ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ସେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ତ୍ତିର ପଚାଶବର୍ଷ ପାଳନ ଅବସରରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ Bintang Jasa Utama (First class star of dedication) ଉପାଧିରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆଠାରେ ଭୂଷିତ କରାଇ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଯେତେ ଦିନ ଯାଏଁ ବଞ୍ଚିଥିବ ସେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅନନ୍ୟ ଦେଶପ୍ରୀତି, ଦୁଃସାହସର କାହାଣୀ ଓ ସମସ୍ତ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଏ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ସେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବେ । ଏହି ପ୍ରବାଦପୁରୁଷଙ୍କର ୧୯୯୭ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ବିୟୋଗ ହୋଇଥିଲା । ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିବେ ।

ସା: ନାଇଦୋଳି
ପୋ: କୁମ୍ଭାରମୂଳି, ଜି- ବାଲେଶ୍ୱର

ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ - ୨୦୦୭ ପ୍ୟାରେଡ଼୍‌ରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ

ଚଳିତ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ ପ୍ୟାରେଡ଼୍‌ରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଛି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ର ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରିକଳ୍ପନା ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ମେଢ଼ଟିକୁ ସୁନ୍ଦରଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକ, ବିଭାଗୀୟ କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଢ଼ଟି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥର ମେଢ଼ଟି ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକ ବିଭାଗକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଏହି ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଲୋକକଳା, କଣ୍ଢେଇ ଓ ମୁଖା ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥିଲା । ମେଢ଼ରେ ନବଗୁଂଜର, ଦଶ ଶିର ବିଶିଷ୍ଟ ରାବଣ ଓ ସୋଲରେ ନିର୍ମିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛବି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ର ପୁରୋଭାଗରେ ବାଘ ନାଚ, ଘୋଡ଼ା ନାଚ ଓ ଷଣ୍ଢ ନାଚ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ରଂଗୀନ ଓ ମନୋରମ ମେଢ଼ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଥିଲା । ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ ସଂଗୀତ ମଧ୍ୟ ଚଳିତ ପ୍ୟାରେଡ଼୍‌ରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିଜୁବାବୁ

ଶିବସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟନାୟକ

ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସ୍ୱାଭିମାନର ପ୍ରତୀକ ଏବଂ ଖାରବେଳ, ଗଜପତି କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଦାୟାଦ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ କିଏ କେଉଁ ନାମରେ ଡାକୁ ପଛେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କରଞ୍ଜିଆ ଘନ ଅରଣ୍ୟ ଘେରା ପାହାଡ଼ ଖୋଲର ଆଦିବାସୀ ବିଧବା ବୃଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ନାମିତ 'ବିଜୁପଟ' ଅଧିକ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ କଳିଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ନବୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସୂଚନା ଦିଏ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାର ସମୟ ଆସିଛି । ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କଥା କହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନନାୟକ, ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଯେଉଁ ରୂପେ ଟିପ୍ପଣୀ କରିଅଛନ୍ତି, ତାହା ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନ ହୋଇ ବିସ୍ତୃତ ଓ ବହୁମୁଖୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସୂଚନା ଦିଏ ଏବଂ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ ଅଟେ । ତାହା ହେଲା - 'ବିଜୁ ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେ ତୁମକୁ କେଉଁଠି ଅବତରଣ କରାଇଦେବ ତାହା ଭଗବାନ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି ।' (Biju is a dynamic person, but Heaven knows where he will land you.)

ଏହି କଥା ସରଳୀକରଣ କରାଗଲେ ଦୁଇଟି କଥା ମନରେ ଆସେ । ସ୍ଥୂଳ ରୂପେ ବିଚାର କଲେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ସାହସୀ ଓ ଦକ୍ଷ ବିମାନଚାଳକ ହେତୁ ଅସୁବିଧା ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ବିମାନ ଅବତରଣ କରିପାରନ୍ତି । ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପେ ଚିନ୍ତା କଲେ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଥିଲା ଏବଂ ସମସାମୟିକ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ବୋଧଗମ୍ୟ ନ ହେଲେ ବି ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ ବିମାନ ବାହିନୀର ସହଯୋଗୀ ଘରୋଇ ବିମାନ କମ୍ପାନୀର ବିମାନଚାଳକ ରୂପେ ସେ ଅଗମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବିମାନ ଅବତରଣ କରିବା ସଂଗେସଂଗେ ୧୯୪୮, ୧୯୬୨ ଓ ୧୯୬୫ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ସୀମାନ୍ତ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ଘେରା ହେଲେ ହେଁ, ନାଗା ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ତଥା ଖାଦ୍ୟ ବିତରଣ ଓ ଗମନାଗମନ ସୁବିଧା କରାଇଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ, ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବୀ ଅରୁଣା ଆସଫଅଲ୍ଲୀ, ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ପଟ୍ଟାଭି ସୀତାରାମାୟା ଓ ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆଙ୍କୁ ବିମାନରେ ଛଦ୍ମ ନାମରେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ଘେରା କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ଥାନରେ ବା ବିଲବାଡ଼ିରେ ବିମାନ ଅବତରଣ କରାଇ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କର ଜନସମ୍ପର୍କ କରାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ତେଜିଆନ କରାଇଥିଲେ । ଏହି ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ଉକ୍ତିର ସ୍ଥୂଳ ଅର୍ଥ ଅଟେ ।

ସେହି ଉକ୍ତିର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ବିସ୍ତୃତ ଓ ଦୂରଦର୍ଶୀ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କୁଶଳୀ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପରି ସେ ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଐତିହାସିକମାନଙ୍କ ଅତୀତ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ବିଷୟ ସାଧାରଣରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଯୋଜନା କମିଶନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ଜାତିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେଲେ ଓ ତା'ର ଉନ୍ନତି ଚିନ୍ତାକଲେ ତା'ର ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଜନତାଙ୍କ ଉନ୍ନତିମୂଳକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ରୂପରେଖ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ପ୍ରଫେସର୍ ହାରଲ୍ଡ ଜେ. ଲାସ୍କିଙ୍କର ଜନମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାଧାରାଠାରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା କୌଣସି ଗୁଣରେ ନ୍ୟୂନ ନୁହେଁ । ବରଂ ବିଜୁବାବୁ ଅଧିକ ରୂପରେଖ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଅଧିକ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଥିଲେ ।

ଦେଶ ବିଦେଶର ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ବିଷୟ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଜ୍ଞାତବ କରାଇ ପାରିଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ

କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ଏହା ତାଙ୍କୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତିସଂପନ୍ନ ଓ ଅମର କରାଇପାରିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଉପଯୋଗ ଓ ବିକ୍ରି ସୁବିଧା ଲାଗି ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ରାସ୍ତା ଓ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଥିଲା ଓ ପରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ଶିଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି । ଅନେକ ଦରିଦ୍ର ଓ ଶ୍ରମିକ ସ୍ୱାର୍ଥଜନିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ହେବ ।

ବଳବନ୍ତ ରାୟ ମେହେଟ୍ଟା କମିଟି ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଯେଉଁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଅଛନ୍ତି, ତାହାର ମୂଳଉସ୍ର ବିଜୁବାବୁ ଓ ଡଃ ତ୍ରିପାଠୀ ଅଟନ୍ତି । ତିନିସ୍ତରର ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି 'ନ୍ୟାୟପଞ୍ଚ' ଗାଁଗହଳିରେ ବିଚାର ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କେତେକ ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ପରେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲେ ହେଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବା ଚିନ୍ତା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ମହିଳା ଜଗତିକରଣ ଓ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ତିନିସ୍ତରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଅଭିନବ କଳ୍ପନା ଅଟେ । ଏପରି କି ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନରୁ ଅଧିକ ସନ୍ତାନର ପିତାମାତା ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ତିନିସ୍ତରରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ପରେ ହେଲେ ନିର୍ବାଚିତ ଆସନ ଅସିଦ୍ଧ ହେବ । ଏହି ଯୋଜନା ଭାରତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ରୋକିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବ ଓ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଏହି ଚିନ୍ତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଅଟେ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ମଧ୍ୟ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଅଭିନବ ଯୋଜନା ଅଟେ । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଯୋଜନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଜୁବାବୁ ଦେଇଥିବା ଭାଷଣ ତାଙ୍କର ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତାରୀ ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଆଣିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତ ଶିଳ୍ପ ଯୋଜନା ଏକ ଅଭିନବ ଯୋଜନା ଅଟେ । ଏହା ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅପାରଗତା ଲାଗି ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ।

ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଥିବା ନିଜର ଦୁଇଟି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ନଦେବାରୁ ଜଣାଯିବ । ସ୍ମରଣ କରାଯାଇପାରେ ଯେ, ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ କରିଥିବା ଆଇନ ସେ ନିଜେ ରଦ୍ଦ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଚୌକିଦାର ଓ ଦଫାଦାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଛେଦ କରି ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଗ୍ରାମରକ୍ଷୀ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଦରମା ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ପଶୁ ସମ୍ପଦ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରଫେସର ହାଲଡେନ୍‌ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ଓ ଜଳସମ୍ପଦ ବିକାଶ ଲାଗି ରାଜ୍ୟପାଳ ଡଃ ଖୋସଲାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ୧୯୬୨ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରାମର୍ଶଦାତା ରୂପେ ଆମେରିକା, କାନାଡ଼ା, ଇଂଲଣ୍ଡ, ରୁଷିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶକୁ ଯାଇ ଭାରତପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ୧୯୬୫ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ସାହାଯ୍ୟ ନକରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମାନଜନକ ପଦ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟିଛି ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଭି.ପି. ସିଂହଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ଭି.ଭି. ଗିରିଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ମହତାବ ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେଓଙ୍କ ସହ ଯେପରି ସେ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ମୋରାରଜୀ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ଯୋଗ ଦେବା ଛଡ଼ା ମହତାବ ଓ ସିଂହଦେଓଙ୍କ ସହ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

କାମରାଜ ଯୋଜନାରେ ନିଜେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ତଳସ୍ତରର ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଅନ୍ୟ ନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦରଦୀ ଭାବର ସୂଚନା ଥିଲା ।

ସ୍କାଣ୍ଡିନେଭିଆ ରାଜ୍ୟରୁ ଅମ୍ବୁସ୍‌ମ୍ୟାନ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅନୁସାରେ ମୋରାରଜୀଙ୍କୁ ଲୋକପାଳ ଓ ଲୋକାୟୁକ୍ତ ନିଯୁକ୍ତ କରି ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ରୋକିବା ଯୋଜନାର ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଧାନ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଏକ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା- ସବୁ ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ କଥା ଲେଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ ହେଉଛି । ଜରୁରୀକାଳୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ବହୁ ଜନନାୟକ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେହିମାନେ ସବୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଅଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀ ଜୀବନ କଷ୍ଟକର ନ ହେବା ପାଇଁ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ଓ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ ନିମନ୍ତେ ସେ ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ସେହି ନେତାମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏଥିଲାଗି ଚିର ବନ୍ଦିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଚିନ୍ତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ତଥା ଜନହିତକର ଥିଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବିଜୁବାବୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଲାସ୍କି ସଦୃଶ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।

ଆଡଭୋକେଟ
ଜେଲ୍ ରୋଡ଼, ଖୋର୍ଦ୍ଧା

କୀର୍ତ୍ତିମାନ୍ ପୁରୁଷ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପ୍ରେମଲତା ବାରିକ

ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ, ସଂସ୍କୃତି ସଂପନ୍ନ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପରିବାରରେ ବିଜୁବାବୁ ୧୯୧୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ କଟକର ତୁଳସୀପୁରସ୍ଥିତ ଆନନ୍ଦଭବନଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଆଶାଲତା ଦେବୀ । ପିତାମାତାଙ୍କ ନିକଟରୁ ସେ ନିର୍ଭୀକତାର ଶିକ୍ଷା ଓ ଦୁଃସାହସିକତାର ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମହାନ୍ ସ୍ୱପ୍ନ, ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଓ କଠୋର ସାଧନା ତାଙ୍କୁ ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳତାର ଶିଖରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଯେତିକି ଘଟଣାବହୁଳ ସେତିକି ରୋମାଞ୍ଚକର । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଜନସେବା ଓ ଦେଶ ଭକ୍ତିର ଭାବନା ଜାଗରିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୨୬ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ଠେଲି ପଶିବା ବେଳେ ପୋଲିସ ଲାଠି ମାଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତପୋଛି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସାମନାରେ ସେଦିନ ସେ ଶପଥ ନେଇଥିଲେ, ଗୋରା ପୋଲିସର ଏ ଜୁଲୁମ୍‌ର ଦିନେ ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଦୁଇଜଣ ସାଥୀଙ୍କ ସହ ସେ ସାଇକେଲରେ କଟକରୁ ସୁଦର ପେଶୱାରକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ବି.ଏସ୍‌ସି. ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ସେ ବୈମାନିକ ହେବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇ ରୟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଏୟାରଫୋର୍ସ ଓ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନ୍ୟାସ୍‌ନାଲ ଏୟାରୱେଜ୍‌ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଜଣେ ସାହସୀ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ସେ ବହୁ ଅସାଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ୱାଭେଲଙ୍କର ସେ ପାଇଲଟ୍ ଥିଲେ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ଦଲିଲସବୁ ସେ ଗୋପନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିଲେ । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ସେ ପାଇଲଟ୍ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିଲେ । ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଅୟମାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗିରଫ ହୋଇ ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଜାପାନ-ବର୍ମା ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ନିଜ ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କରି କେତେକ ବ୍ରିଟିଶ ପରିବାରକୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ହିମାଳୟ ଉପରେ ବିମାନ ନେଇ ସେ ଚୀନର ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳରେ ସେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ଅରୁଣା ଆସଫ୍‌ଅଲ୍ଲୀ, ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ଓ ଅଚ୍ୟୁତ ପଟ୍ଟବର୍ଦ୍ଧନ ଆଦି ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିଜଘରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲେ । ଗୋପନରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ବିମାନରୁ ବିତରଣ କରୁଥିଲେ । ୧୯୪୭ରେ ଡଚ୍-ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁଲତାନ ସାହାରିଆର୍, ମହମ୍ମଦ ହଟା ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ବିମାନରେ ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ରେଙ୍ଗୁନ୍ ବାଟ ଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଜୀବନ ମଧ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ୱ ପାଇଁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାକିସ୍ଥାନର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କାଳରେ ବିଜୁବାବୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମାନରେ ନେଇ ଶ୍ରୀନଗରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଥିଲେ । ୧୯୬୨ ମସିହାରେ ଚୀନ ଆକ୍ରମଣ କାଳରେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ଗୋପନରେ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ୧୯୬୫ ମସିହାରେ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ କାଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପଠାଇଥିଲେ

ଏବଂ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିମାନ ବିକ୍ରୀବନ୍ଦ କରିଥିଲା । ଫରାସୀ ବୀର ପୁରୁଷ ନେପୋଲିଅନ୍ ବୋନାପାଟ୍ ଥିଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ।

୧୯୪୬ ମସିହାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ କଟକ ସହରରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ସେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଡଃ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘନିଷ୍ଠ ସହକର୍ମୀ । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ବିଜୁବାବୁ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଡ଼ କରି ମହତାବ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୫୯ ମସିହା ମଇ ମାସରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ମହତାବଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ମସିହାରେ ସେ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଧାନସଭାର ୧୪୭ ଆସନରୁ କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ୮୨ଟି ଆସନରେ ବିଜୟୀ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳର ଶାସନ କାଳରେ ରାଜ୍ୟର ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ପାଇଁ ବହୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏକ୍ସପ୍ରେସ ହାଇୱେ, ବାଲିମେଳା ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଜନା, ତାଳଚେର ଥର୍ମାଲ ପ୍ରକଳ୍ପ, ସୁନାବେଡ଼ା ମିଗ୍ ବିମାନ କାରଖାନା, ବଡ଼ବିଲ ଲୁହାକାରଖାନା, ନାଲ୍କୋ ଆଲୁମିନିୟମ ପ୍ରକଳ୍ପ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ବହୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ମଧ୍ୟମ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଦି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବୋର୍ଡ଼ (୧୯୬୧), ଓଡ଼ିଶା ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ ନିଗମ (୧୯୬୨), ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ନିଗମ (୧୯୬୧-୬୨) ଆଦି ବହୁ ନିଗମ ଓ ବୋର୍ଡ଼ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଶିଳ୍ପର ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଚାୟତସ୍ତରୀୟ ଶିଳ୍ପର ଜନ୍ମଦାତା । ରାଉରକେଲାଠାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ, ଇଂଜିନିୟରିଂ ଓ ପଲିଟେକ୍‌ନିକ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାପନ କରାଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ବିଶେଷତଃ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସୈନିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ତାଲିମ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀଠାରୁ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ଜାତୀୟକରଣ କରାଇଥିଲେ । ଚାରବାଟିଆ ସାମରିକ ବିମାନ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ର, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ବୁର୍ଲାଠାରେ ଇଂଜିନିୟରିଂ ଓ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଶାସନର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନ ।

୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଦଶମ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜନତାଦଳ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ବିଜୟଲାଭ କରିବାରୁ ବିଜୁବାବୁ ସେହିବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୯୦-୧୯୯୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କାଳରେ ବେକାରୀ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ ନାନା ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମହିଳାଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବୟସ ସୀମା କୋହଳ କରାଇଥିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଦୈନିକ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ୨୫ ଟଙ୍କାକୁ ସେ ବୃଦ୍ଧି କରାଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ, ଅକ୍ଷମ, ବିଧବାଭତ୍ତା ୧୦୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଜନା ଏବଂ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କଳିଙ୍ଗ କୁଟୀର ଯୋଜନା ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ମହିଳା ବିକାଶ ନିଗମ, ମହିଳା ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ । ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶାସନ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା ପୁନର୍ଗଠନ କରାଯାଇ ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସଂଖ୍ୟା ୩୦କୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସାର୍ବଜନୀନ କରାଇଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୀତିକ ଜୀବନଧାରାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟ ରାଜନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲେ । ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅଗ୍ରଣୀ ତଥା ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ କରିବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ଥିଲା ଯେତିକି ଆଭିଜାତପୂର୍ଣ୍ଣ ସେତିକି ସରଳ ଓ ନିରାଡ଼ମ୍ବର । ସବୁ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଖାପଖୁଆଇ ସେ ଚାଲିପାରୁଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଦୀର୍ଘ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ସଫଳତାରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି କି ବିଫଳତାରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଜୟ ପରାଜୟ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ସେ ସମାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହି ମହାନ୍ ଜନନାୟକଙ୍କର ୧୯୯୭ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଦେହାବସାନ ଘଟିଥିଲା ।

ନିଆଳି
କଟକ

କଳିଙ୍ଗ ଓ ବିଜୁବାବୁ

ପବିତ୍ର ମୋହନ ବାରିକ

ପ୍ରାଚୀନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଭିନ୍ନ ଭାଗ ଓ ନାମରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଉଡ୍ର, ଉତ୍କଳ, କଳିଙ୍ଗ, ତୋଷାଳୀ, କୋଶଳ ଏବଂ କଙ୍ଗୋଦ ରୂପେ ପରିଚିତ ଥିଲା । ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ବୃହତ ଅଞ୍ଚଳକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର ନାମ ଥିଲା କଳିଙ୍ଗ । କଳିଙ୍ଗ କାଳଜୟୀ କୃତିତ୍ୱର ଅନୁପମ ନିଦର୍ଶନ । ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗର ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ କୀର୍ତ୍ତି ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ୱାଭିମାନର ବୀଜ ବପନ କରେ । ପୁରାଣ, ଇତିହାସ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ କଳିଙ୍ଗର ବହୁଳ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ ମନୋଜ୍ଞ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଲୋମଶ ଋଷି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାଭାରତର ବନପର୍ବରେ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ । ମେଘାସ୍ଥିନିସ୍‌ଙ୍କ ଇଣ୍ଡିକା ପୁସ୍ତକରେ କଳିଙ୍ଗକୁ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଥିବାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରୀକ୍ ରାଜଦୂତ ମେଘାସ୍ଥିନିସ୍‌ଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଥିଲା କଳିଙ୍ଗର ପୂର୍ବସୀମା ।

ପୌରାଣିକ ମତାନୁସାରେ କଳିଙ୍ଗ ଗାଙ୍ଗେୟ ଉପତ୍ୟକା, ଗୋଦାବରୀ କୂଳ, ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ଆମ୍ରକଟକ ପର୍ବତମାଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଏଥିରୁ କଳିଙ୍ଗର ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଏ । କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ସଂପର୍କରେ ଏକ କୌତୁହଳ କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ପୁରାଣ ଅନୁଯାୟୀ ବଳି ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଙ୍କର ପାଞ୍ଚପୁତ୍ର ଥିଲେ ଯଥା- ଅଙ୍ଗ, ବଙ୍ଗ, କଳିଙ୍ଗ, ପଣ୍ଡୁ ଓ ସୁହ୍ମ । ସେମାନଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ପାଞ୍ଚଟି ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ସେଭଳି କଳିଙ୍ଗଙ୍କ ନାମରେ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି । କାଳିଦାସ ସ୍ୱରଚିତ 'ରଘୁବଂଶ'ରେ କଳିଙ୍ଗର ରାଜଧାନୀ 'କଳିଙ୍ଗ ନଗର' ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି ଓ ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ ନିଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ କଳିଙ୍ଗରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାର କାଳିଦାସ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । କଳିଙ୍ଗରେ ଥିବା ସାଗରକୁ କଳିଙ୍ଗ ମହୋଦଧି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ମଞ୍ଜୁଶ୍ରୀ ମୂଳ କଳ୍ପ ଗ୍ରନ୍ଥରେ କଳିଙ୍ଗକୁ କଳିଙ୍ଗୋଦ୍ରି ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରାଣ, ଲୋକକଥା, ଗ୍ରନ୍ଥ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଇତିହାସରେ କଳିଙ୍ଗର ସମୃଦ୍ଧ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । କଳିଙ୍ଗ ଅଧିବାସୀମାନେ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆର ମାଳୟ, ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପ ସହିତ ଦୁଃସାହସିକ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ଧାର୍ମିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୨୬୧ର ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ରାଜନୈତିକ ଘଟଣା ଐତିହାସିକ କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ କଳିଙ୍ଗର ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ବୀରମାନଙ୍କର ଅମର ଗାଥା । କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ଏକ ବୃହତ୍ ସାମରିକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତୀକ । କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ ଏହାର ପ୍ରମାଣ । କଳିଙ୍ଗର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ସମ୍ରାଟ ବୀରାଧିବୀରବର ମହାମେଘବାହନ ଐରଖାରବେଳ ଥିଲେ ଏ ଜାତିର ଅନ୍ୟତମ ବୀର ପୁଙ୍ଗବ । ତତ୍କାଳୀନ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାରେ କେବେ ଅବହେଳା କରିନଥିଲେ ।

କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ପ୍ରାଣର ସ୍ପନ୍ଦନ । ଏହା ସ୍ୱାଭିମାନ ଓ ଜାତୀୟତାର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ବିବେଚିତ । କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଶରୀରରେ ଶିହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଅତୀତ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଓ ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି କଳିଙ୍ଗର କାଳଜୟୀ ଇତିହାସ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ଅତୀତ ଗୌରବ ଓ ବୀରପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଦୁଃସାହସିକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ତାଙ୍କୁ ବିମୋହିତ କରିଥିଲା । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭା, ସମିତି, ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଓ ଆଲୋଚନାଚକ୍ରମାନଙ୍କରେ କଳିଙ୍ଗର ଗୌରବମୟ ଅତୀତ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭବକୁ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ ଓ ଭଲ ପାଉଥିଲେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ ଅତୀତ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଓ ଉତ୍ସାହ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସାହସୀ ଜନସାଧାରଣ । ନିର୍ଭୀକତା, ସାହସ, ଦୁଃସାହସିକତା, ବୀରତ୍ୱ, ତ୍ୟାଗ, ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ, ବଳିଦାନ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣାବଳୀ କଳିଙ୍ଗର ପରିଚୟ । ପାଇଲଟ ଟ୍ରେନିଂ ସମୟରେ ବିଜୁବାବୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହିତ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ କଳିଙ୍ଗ ସନ୍ତାନ ବୋଲି

ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଃସାହସିକ ଓ ଅନନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୀତି ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ହିରୋ ଅଫ୍ କଳିଙ୍ଗ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ସେ ଥିଲେ ଉଦ୍ୟମରତ । ଡକ୍ଟର ମାୟାଧର ମାନସିଂହ ଥରେ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦକୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଯେପରି ଲୋକପ୍ରିୟ କରାଇଥିଲେ, ସେପରି ଆଉ କେହି କରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ପଦବୀରେ ବିଭୂଷିତ କରିବା କୌଣସି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ ।

କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ । ଗରିବ ମେଧାବୀ ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ 'କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଟ୍ରଷ୍ଟ' ନାମକ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ କଳିଙ୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଐତିହାସିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦକୁ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ମଧ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରିବା ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବା ଦିଗରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦିତ କରିଥିବା କୃତବିଦ୍ ବିଜ୍ଞାନ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ମହନୀୟ ସ୍ମୃତିକୁ ସ୍ମରଣ କରିବା ଦିଗରେ ବିଜୁବାବୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହି କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାରର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । 'କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ' ଦ୍ୱାରା ୟୁନେସ୍କୋ ମାଧମରେ ୧୯୫୨ ମସିହାରୁ 'କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର' ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଆସୁଅଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୫୨ ଜଣ ଲୋକପ୍ରିୟ ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ 'କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର' ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି । ଅତୀତ କଳିଙ୍ଗର ସାହସୀ ସାଧବପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ବାଲିଯାତ୍ରା ସ୍ମୃତିକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବା ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ 'କଳିଙ୍ଗ ବାଲିଯାତ୍ରା' ଉତ୍ସବ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ଗୌରବ ଗାରିମାମୟ ଇତିହାସ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମାନସପଟ୍ଟରେ ସଦାସର୍ବଦା ଉଜ୍ଜୀବିତ ରହିଥିଲା । ସେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ସବୁ ସଂସ୍ଥା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ 'କଳିଙ୍ଗ' ନାମ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି, ଅର୍ଥନୀତି, ସହିତ ଜଡ଼ିତ ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ଏୟାର ଲାଇନ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ଆଇରନ୍ ୱାର୍କସ, କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର, କଳିଙ୍ଗ ରେଫ୍ରିଜେରେଟର, କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଇତ୍ୟାଦି । ବିଜୁବାବୁ ନିଜକୁ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳଙ୍କର ଦାୟାଦ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ମଧରେ ଜାତୀୟତା ଓ ସ୍ୱାଭିମାନର ଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗବୀର ଓ କଳିଙ୍ଗର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖାରବେଳ ଉପାଧିରେ ବିଭୂଷିତ କରିବାରେ କେବେ ପଛେଇ ନଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ସ୍ପଷ୍ଟବାଦିତା ନିର୍ଭୀକତା, ଦୁଃସାହସିକତା ଗୁଣ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ କେହି କେହି 'କଳିଙ୍ଗ ବୀର' ନାମରେ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ କହୁଥିଲେ - 'ମୋ ସଂସ୍କୃତି ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତି, କଳାର ଉତ୍କର୍ଷ ପାଇଁ ମୋ ରାଜ୍ୟର ନାମ କଳିଙ୍ଗ । ଏହି କଳିଙ୍ଗ ମୋ ମା', ତା' ପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ଯଦି କିଛି କରିପାରିଲି, ତାହା ହିଁ ମୋ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ବ୍ରତ ହେବ ।' ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଆକାଶବାଣୀ ଓ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା - 'ପରଲୋକରେ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।' ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ମୋଟର ଗାଡ଼ି 'କଳିଙ୍ଗ ରଥ' ନାମରେ ନାମିତ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ଓ ବିଜୁବାବୁ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀଭାବେ ଜଡ଼ିତ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ପରିଚୟ ଓ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତୀକ । ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗକୁ ଯେପରି ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ତାହାର କୌଣସି ଉଦାହରଣ ନାହିଁ ।

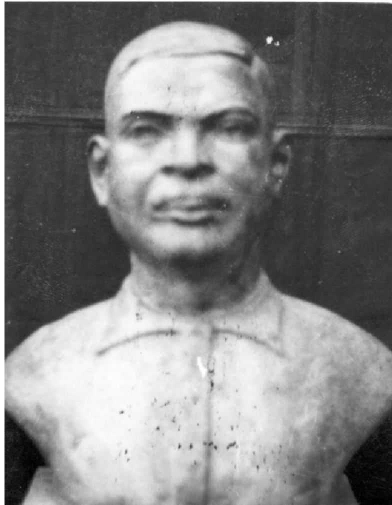
ଅଧ୍ୟାପକ, ଇତିହାସ ବିଭାଗ
ସନାତନ ହରିଚନ୍ଦନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ
ମଦନପୁର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା-୭୫୨୦୫୪

ମୁକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଭୀକ ସୈନିକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ

ଆରତୀରାଣୀ ଡାକୁଆ

ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗଦାନ କରି ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବରେଣ୍ୟ ବିପ୍ଳବୀ ଶହୀଦ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଅନ୍ୟତମ । ତାଙ୍କର ତ୍ୟାଗପୂତ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଏକ ମହାର୍ଘ୍ୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ସେ ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଶୋଷଣ ବିରୋଧରେ ସଂଘର୍ଷ ଓ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଏକ କାଳଜୟୀ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ମୁକ୍ତିଯୁଦ୍ଧର ସୁଦକ୍ଷ ସେନାନାୟକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଦେଶପ୍ରେମ, ଜାତୀୟତା, ସ୍ୱଦେଶ ବତ୍ସଳତାର ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଅବତାର । ନିଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ ପରିବେଷ୍ଟିତ ସୁଦୂର କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ମହାମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଚାର କରି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିଷ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ, ଦୁଃସାହସୀ ଓ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିବାରୁ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଶୋଷଣରୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ୧୮୯୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ତେନ୍ତୁଳିଗୁମ୍ମା ଗ୍ରାମର ଏକ ଭୂମିଆ ଆଦିବାସୀ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆଦର୍ଶ ଗୁଣାବଳୀ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାଙ୍କ ପିତା ପଦଲମ ନାଏକଙ୍କର ଚାକିରିରୁ ଅବସର ପରେ ମୁସ୍ତାଦା ପଦରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ନିରୀହ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ପ୍ରଶାସକମାନେ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଶୋଷଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବେଠି ଓ ବେଗାରି ଖଟାଉଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଆରକ୍ଷୀମାନେ ସରଳ ଓ ନିଷ୍କପଟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଭଳି ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ ଓ କଷଣ ଦେଉଥିଲେ, ତାହା ସମସ୍ତ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିସାରିଥିଲା । ସାହୁକାର ଓ ମହାଜନମାନେ ନିରକ୍ଷର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଠକିବାରେ କୌଣସି ଅବହେଳା କରୁନଥିଲେ । ଇଂରେଜ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବାହୁଛାୟା ତଳେ ରହି ମହାଜନମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଅତ୍ୟଧିକ ସୁଧ ଆଦାୟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବେଆଇନ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଚାଷଜମିକୁ ଜବରଦଖଲ କରି ନେଉଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କର ଓଜସ୍ୱିନୀ ବକ୍ତୃତା, ଦେଶପ୍ରୀତି ଓ ମହନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ଉପରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କଲା ।

୧୯୨୧ ମସିହାର ଐତିହାସିକ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ କୋୟା ଓ ବଣ୍ଡାମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଗରିଲା ଆକ୍ରମଣ କରି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଉଥିଲେ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସଂପୃକ୍ତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ରାଜଦ୍ରୋହୀ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ତାଙ୍କଠାରୁ ମୁସ୍ତାଦା ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନିଆଗଲା ଏବଂ ପଚିଶ ଏକର ଜମି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜମି ସରକାର ତାଙ୍କଠାରୁ ଫେରସ୍ତ ନେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଅବିବେକୀ ଓ ହୃଦୟହୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୀବ୍ର ଅସନ୍ତୋଷର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲା । କୋରାପୁଟର ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱସରାୟଙ୍କର ପ୍ରେରଣାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ । ୧୯୩୯

ମସିହାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାତିଲିଠାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରି ଗିରଫ ହୋଇ ଜେଲ ଗଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶହ ଶହ ଆଦିବାସୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଯାଇ ମାତିଲି ଥାନା ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ବିଦ୍ରୋହୀମାନେ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ପୋଲିସ ଗୁଳିରେ ଶହୀଦ ହେଲେ । ଜଣେ ପୋଲିସଙ୍କ ବନ୍ଧୁକର ବାୟୋନେଟ୍ ମାଡ଼ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ୧୯୪୨ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨ ତାରିଖ ସକାଳ ୬ଟା ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଗହଣରେ ନିଜ ବାସଗୃହର ଅଗଣାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଭଜନ ଗାନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ତାଙ୍କୁ ଓ ଚଉବନ ଜଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି କୋର୍ଟ ଚାଲାଣ କଲେ । ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର ସୋମନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଓ ତାଙ୍କ ଚଉବନ ଜଣ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ନାମରେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ଓ ନରହତ୍ୟା ମାମଲାର ବିଚାର କରାଗଲା । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ତେତିଶ ଜଣ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇଥିଲେ । କୋରାପୁଟରେ ସେସନ୍ସ ଜଜ୍ ଭି. ରାମନାଥଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ୧୮ ନମ୍ବର କେସ୍‌ର ବିଚାର ହୋଇଥିଲା । ମୂର୍ଖ ଆଦିବାସୀ ସେଣ୍ଡିଆ ଓ କେଶବ ପାତ୍ରଙ୍କ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖରେ ବିଚାରପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ ୩୦୨ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ରାୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଫରେଷ୍ଟ ଗାର୍ଡ଼ ଜି. ରାମାୟଙ୍କ ହତ୍ୟା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ମିଥ୍ୟାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ବିଚାର କରାଗଲା । ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୬ ତାରିଖ ଦିନ ତାଙ୍କୁ କୋରାପୁଟ ଜେଲ୍‌ରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଗଲା । ସେ ଥିଲେ ଆସାମୀ ନମ୍ବର ୬୬୧ । ସେହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ତଥା ବରେଣ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓ ଜାତୀୟ କବି ବୀର କିଶୋର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନଜୀବୀ ରାଧାଚରଣ ଦାସ ବିହାର ହାଇକୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଖାରଜ ହେଲା ।

୧୯୪୩ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୯ ତାରିଖରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୮ ତାରିଖ ରାତ୍ରିରେ ଜେଲ୍‌ରେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ଫାଶୀ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉପବାସ ପାଳନ କଲେ । ସେଦିନ ରାତ୍ରିରେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରାମୀ ନିସ୍ତବ୍ଧ ଓ ନିର୍ବିକାର ଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କର କାରାଗୃହରୁ ବାପୁଜୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଭଜନ ରାମଧୂନ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୯ ତାରିଖ ସକାଳ ୫ଟାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଗଲା । ବଳିଦାନ ଦିବସ ଅବସରରେ ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଶହୀଦଙ୍କ ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଗଭୀର ବିନମ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ
ରାଜେନ୍ଦ୍ରପଡ଼ା, ବଲାଙ୍ଗୀର-୭୬୭୦୦୧

ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସ ଅବସରରେ ଆୟୋଜିତ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉତ୍ସବରେ ରାଜ୍ୟ କୃଷି ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ନାୟକ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି । ୦୪.୦୨.୦୭

ଓଡ଼ିଶା ଓ ନେତାଜୀ

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଦାଶ

ଭାରତମାତାର ପ୍ରିୟ ସନ୍ତାନ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ତ୍ୟାଗବୀର ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ ୧୮୯୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ, ଐତିହାସିକ କଟକ ନଗରୀର ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରେ ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଙ୍ଗାଳୀ ପରିବାରରେ । ତାଙ୍କ ପିତା ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଆଇନଜୀବୀ ରାୟ ବାହାଦୂର ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଏବଂ ମାତା ଧର୍ମପରାୟଣା ପ୍ରଭାବତୀ ଦେବୀ । ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା କମ୍ ଗୌରବର ବିଷୟ ନୁହେଁ ଯେ, ଏହି ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତ ବିପ୍ଳବୀ ଯୁଗପୁରୁଷ ଆମର କଟକ ସହରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସୁଭାଷଙ୍କର ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା କଟକର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଡ ୟୁରୋପିଆନ୍ ସ୍କୁଲରେ ୧୯୦୨ରୁ ୧୯୦୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ସେ ନିଜକୁ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟଶିକ୍ଷାର ଏହି ସୀମିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମଣିଷର ଚାରିତ୍ରିକ ଦୋଷଗୁଣ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଦେଖିଲେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଖାଲି ଯତ୍ନ ନେଉଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅହେତୁକ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଏ ଧରଣର ଭେଦଭାବ ପାତର ଅନ୍ତର ନୀତିରେ ବାଳକ ସୁଭାଷ ବୀତସ୍ପୃହ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ନିଜର ସନ୍ତାନସନ୍ତତିଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତନ ଥିବା ପିତା ଜାନକୀନାଥ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସୁଭାଷଙ୍କର ନାମ ଉପରୋକ୍ତ ସ୍କୁଲରୁ କାଟିଆଣି ତଦନାନ୍ତୀନ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଏକମାତ୍ର ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍‌ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ୧୯୦୯ ମସିହାରୁ ୧୯୧୩ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଭାଷ ଏହି ଐତିହାସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ସ୍କୁଲର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶରେ କିଶୋର ସୁଭାଷଙ୍କର ଚିନ୍ତାଚେତନାର ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ତ୍ୟାଗପୂତ ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ତାଙ୍କର ଏହି ଛାତ୍ର ଜୀବନରୁ ହିଁ ବିକଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସୁଭାଷଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର ଗତିପଥକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲର ଅବଦାନ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ନିଜେ ସେ ତାଙ୍କର ଅସମାପ୍ତ ଆତ୍ମଜୀବନୀ -Autobiography of a Indian Pilgrainର ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'I know how much I owe to this gem of a school in Orissa. I still remember my illustrious teachers and headmasters who disciplined me in my school days.' 'ବିପ୍ଳବର ସଂଜ୍ଞା ମୁଁ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ବାବୁ ବେଣୀ ମାଧବ ଦାସଙ୍କଠାରୁ ଜାଣିଲି । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ମୁଁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିନଥିଲେ ଦେଶର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କଥା ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କରିପାରିନଥାନ୍ତି ।' ସେ ସ୍କୁଲର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ହେଡମାଷ୍ଟର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଜଣେ ଜାତୀୟବାଦୀ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ବଳରେ ବ୍ରିଟିଶ କବଳରୁ ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାର ଶପଥ ନେଲି ।' ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦୁଇ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ କିଶୋର ସୁଭାଷଙ୍କ ମନରେ ସ୍ତୂପ ବାରୁଦ ଗଦାରେ ଏକ ଅନିର୍ବାପିତ ନିଆଁଝୁଲ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲା, ଯାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଆଗ୍ନେୟଗିରିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବସନ୍ତ ରୋଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୋକୁଆ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ନିଜର କେତେ ଜଣ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହ ଧନୀପୁତ୍ର ସୁଭାଷ ଖାଲି ପାଦରେ କଟକର ସାହିବସ୍ତିରେ ବୁଲି ରୋଗୀମାନଙ୍କର ସେବାଶୁଶ୍ରୂଷା କରିଥିଲେ । ପିତା ଜାନକୀନାଥ ପୁତ୍ରର ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ

କରିଥିଲେ । ତେବେ ପିତାଙ୍କ କଟକଣା ସୁଭାଷଙ୍କ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିନଥିଲା । କମ୍ ସମୟ ପାଠପଢ଼ି ସ୍କୁଲରେ ରେକର୍ଡ଼ ନମ୍ବର ରଖି ସହଧ୍ୟାୟୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ କରୁଥିବା ସୁଭାଷ ୧୯୧୩ ମସିହାର ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍‌ସ ପରୀକ୍ଷାରେ ସମଗ୍ର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ସୁଭାଷଙ୍କର ଅଧ୍ୟୟନ କ୍ଷେତ୍ର କଟକର ମହାନଦୀ ତୀରରୁ କଲିକତାର ପୁଣ୍ୟତୋୟା ଜାହ୍ନବୀ ତୀରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ି ସୁଭାଷ ନିଜର ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ବଙ୍ଗଭୂମିକୁ ନିଜର କର୍ମଭୂମିରେ ପରିଣତ କଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର କର୍ମଧାରାର ସ୍ପନ୍ଦନ ଭାରତବର୍ଷରୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏକଦା ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ଛାତ୍ର ୟୁନିୟନ୍‌ର ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ବିଶିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବୀ କବି ମନମୋହନ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସୁଭାଷ କହିଥିଲେ, 'ଉତ୍କଳଭୂମି ତୁମର ଯେପରି ଜନନୀ, ମୋର ସେହିପରି ଜନନୀ ।' ୧୯୧୩ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ିବାପରେ ଯେତେବେଳେ ବି ସେ କଟକ ଗସ୍ତରେ ଆସିଛନ୍ତି ନିଜର ପ୍ରିୟ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶାକୁ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କର ବର୍ମାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲରେ (ଯେଉଁଠାରେ ଏକଦା ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ବନ୍ଦୀ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ) ବନ୍ଦୀଥିବା ସମୟରେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କୁ ଲେଖିଥିବା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚିଠିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିହୁଏ । ଉପରୋକ୍ତ ଚିଠିରେ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେହେତୁ ସିଲ୍‌ହଟକୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ମିଶାଇ ଦିଆଗଲା, ଗଞ୍ଜାମକୁ ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶାଇବା ପାଇଁ ସେ କଂଗ୍ରେସର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା ଶ୍ରୀନିବାସ ଆୟାଙ୍ଗାରଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇଛନ୍ତି । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭୟାବହ ବନ୍ୟା ଦୁର୍ଗତିରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ବଙ୍ଗଳାରୁ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଲା ତାହା ଜଣାଇବାକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଚିଠିରେ ସେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ନିଜର ଦେଶପ୍ରତି, ଜାତିପ୍ରତି ବିଶେଷତଃ ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ମମତା ଥିଲା । ୧୯୨୬ ମସିହାରେ ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲ୍‌ର ନିର୍ଜ୍ଜନ କୋଠରୀରୁ ଏ ଦେଶର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଗବେଷକ ପ୍ରଫେସର ନିର୍ମଳ କୁମାର ବସୁଙ୍କୁ ସେ ଲେଖିଥିଲେ - 'ଆପଣ ମୋ'ଠାରୁ କୋଣାର୍କ ବିଷୟ ଶୁଣି ସେଠାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରି ମୋ' ପାଖକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ତାହା ମୁଁ ପଢ଼ିଛି । ଆପଣଙ୍କ ପରିଶ୍ରମ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରତିପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ମୋ' ପକ୍ଷରେ କମ୍ ଆନନ୍ଦର କଥା ନୁହେଁ, କାରଣ ମୋର ଜନ୍ମ ଓଡ଼ିଶା ଭୂମିରେ ଓ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଏ । ଆପଣ ଯେଉଁଭଳି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିଛନ୍ତି, ମୋର ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଅଧ୍ୟୟନର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ଉପାୟ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ମୋର ଅତି ଆଦରର ଜିନିଷ ।'

୧୯୨୮ ମସିହାରେ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ପରଲୋକ ହେଲା । ଏ ଦାରୁଣ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ସୁଭାଷଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ କି ଗଭୀର କ୍ଷତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ତାହା ସେ ଏକ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ବାର୍ତ୍ତାରେ ଜଣାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଁ ଜନ୍ମ ଓ ଲାଳିତପାଳିତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗୋପବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ତାଙ୍କର ଅଭାବ ଯେପରି ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୋର ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ଓଡ଼ିଶାର ଯୁବକବୃନ୍ଦ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ବାହାରିପଡ଼ି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ପତାକା ଧରି ରଖିବେ । ଏହି କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ଶହ ଶହ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାହାରନ୍ତୁ, ତେବେ ଯାଇ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ମହାତ୍ମାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନିରର୍ଥକ ହୋଇନାହିଁ ।

୧୯୨୮ ମସିହାରେ କଲିକତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାର ତିନିଶହରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ସଭାପତି ମୋତିଲାଲ ନେହରୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଖଣ୍ଡବିଖଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଦାବୀପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋତିଲାଲ ଜଣାଇବାରୁ ଓଡ଼ିଶାର କର୍ମୀମାନେ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ସଭାସ୍ଥଳ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ଗମ୍ଭୀର ହେଲା ଯେ ମୋତିଲାଲ ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସମିତିର ସଭାପତି ସୁଭାଷଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ଓଡ଼ିଶାର ଦାବୀପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାର ତୁଙ୍ଗନେତା ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ଓ ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଉକ୍ତ ଦାବୀପତ୍ରରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ୧୯୨୮ ମେ ମାସରେ ବମ୍ବେଠାରେ ହୋଇଥିବା ଭାରତୀୟ ସର୍ବଦଳୀୟ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ନେତାଜୀ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକତ୍ରୀତ କରି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଭାବେ ମତପୋଷଣ କରିଥିଲେ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ ଯେ ସୁଭାଷଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ସୁପାରିଶ ଓ ସର୍ବଦଳୀୟ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତ ସରକାର ୧୯୩୫ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶାକୁ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ଭଲ ପାଉଥିବା ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ପରିଶେଷରେ ଓଡ଼ିଶା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେଲା ।

୧୯୨୦-୨୧ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସବୁଠାରୁ କ୍ଷମତାଶାଳୀ କମିଟି

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ୧୯୩୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି ନେତାଙ୍କୁ ସଭ୍ୟ ଭାବେ ମନୋନୀତ କରାଯାଇନଥିଲା । ସେହିବର୍ଷ ଗୁଜରାଟର ହରିପୁରା କଂଗ୍ରେସରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରୁଥିବା ନେତାଜୀ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଣଚାଳିଶ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଯୁବକ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବିଡ଼ମ୍ବନାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ୧୯୩୯ ମସିହାର ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ବାଚନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ନେତାଜୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ମନୋନୀତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମହତାବ ହିଁ ଭୋଟ ଦେବାରୁ ବିରତ ହୋଇଥିଲେ । ଅକୃତଜ୍ଞତାର ନିଦର୍ଶନ ଇତିହାସରେ ଏପରି କ୍ୱଚିତ ମିଳେ । ନିର୍ବାଚନରେ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ପୁନର୍ବାର ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ପାଇଁ ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ସୁଭାଷ ବୋଷ ଫରୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ୍ ନାମରେ ଏକ ସଂଗ୍ରାମପନ୍ଥୀ କର୍ମସଂସ୍ଥା ଗଠନ କଲେ । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଫରୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ୍‌ର ସଭାପତି ଭାବେ ସୁଭାଷ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ତାଙ୍କ କିଶୋର ଜୀବନର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ସଂଗ୍ରାମ ପୀଠ କଟକର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ପଡ଼ିଆରେ ପଚାଶ ହଜାର ସମବେତ ଜନତାଙ୍କୁ ଭାରତର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜର ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ବାଲେଶ୍ୱର ପୁରୀ ବ୍ରହ୍ମପୁର ପ୍ରଭୃତି ଗସ୍ତକରି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର କୁଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଭିହିତ କରାଇଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସୁଭାଷ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଓ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କଲିକତାସ୍ଥିତ ବାସ ଭବନକୁ ଡାକି ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ କେତେକ ସ୍ମରଣୀୟ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଇଛନ୍ତି, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅନ୍ୟତମ ।

କିଛିବର୍ଷ ପାଇଁ ସୁଭାଷ ଗୋପବନ୍ଧୁ ମେମୋରିଆଲ ଟ୍ରଷ୍ଟର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ସୁଭାଷଙ୍କର ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରୁ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରଥମ ଶଙ୍ଖନାଦ କରିଥିବା ଏହି କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ବୀରପୁରୁଷଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ କେବେବି ଭୁଲିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏନ୍: ୪-୨୦୫
ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୫

ଶହୀଦ ଦିବସ ଅବସରରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ପରିସରରେ ଜାତିର ଜନକ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ନିକଟରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଏବଂ ଯୁବସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକ । ୩୦.୦୧.୦୭

ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ

ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ - ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧାରଣା । ଏହାର ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କ ଅନୁଧ୍ୟାନ ନିମନ୍ତେ, ଉଭୟ ଧାରଣାର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ ଆବଶ୍ୟକ । ବିଭିନ୍ନ ମତବାଦୀମାନେ ଧର୍ମର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁମାନେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ, କର୍ମଫଳ, ଅବତାରବାଦ ଓ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଆଦିରେ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରକଟ କଲାବେଳେ, ଖ୍ରିଷ୍ଟାନମାନେ ଅନୁତାପ ଓ ପାପର ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ମତରେ ପ୍ରଭେଦ ହେତୁ, ଏକମାତ୍ର ସର୍ବଗୃହୀତ ଓ ସର୍ବସମ୍ମତ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମତ ହେଉଛି ଯେ, ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସଂପର୍କରୁ ହିଁ ଧର୍ମଧାରଣାର ସୃଷ୍ଟି । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସଂପର୍କ ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନଯାପନ ହିଁ ସମାଜ । ଏ ଦୁଇଟି ମଣିଷ ଜାତିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରସ୍ପର ସହିତ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବରେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଓ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରେ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ପ୍ରଭାବ ଥିଲା । ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶ ଶାସନରୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ଲୋପ ପାଇଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜ ଶାସନର ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳରେ ଅଦାଲତରେ ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାରରେ ପଣ୍ଡିତ ଓ କାଜିମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନିରୂପିତ ଥିଲା । ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ । ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ହିଁ କେତେ ଧର୍ମ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି, ଯଥା- ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓ ଶିଖ୍ ଧର୍ମ । କୁହାଯାଏ ଯେ, ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ, ଟ୍ରେନରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଗମନାଗମନ ଓ ଉଇଲସନ୍ ହୋଟେଲରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକତ୍ର ଭୋଜନ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରୁ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଭାବ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ମାନବ ଜାତିର ସମାନତା

ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ପରିସ୍ଥିତିର ବିଭିନ୍ନ ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜରେ କେତେକ ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନତା ରହିଛି । ଗ୍ରୀଷ୍ମାଞ୍ଚଳ, ହିମବରଫ ଅଞ୍ଚଳ ଆଦି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମାନବ ଶରୀରର ଉତ୍ତାପ ସମାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଓ ଜାଗାରେ ଶିଶୁଟିଏ ଜନ୍ମ ହେବା ମାତ୍ରକେ କୁଆଁ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି କ୍ରନ୍ଦନ କରେ । ଗବେଷକମାନଙ୍କ ମତରେ କୁଆଁ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ 'କୋ ଅହଂ' ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ କିଏ ? ସେହିପରି ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଅଣଚାଶ ପବନ ବହେ, ଲୋକେ ସଅଁ ସଅଁ କହନ୍ତି, ତାହା ସୋ ଅହଂ ସଂଗେ ସମାନ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ସେହି । କସମୋନଟମାନେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ, ତାହା ଆମେ ପୂଜା ଆରାଧନାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା 'ଓଁ' ସହିତ ସମାନ । ପୃଥିବୀରେ ନାନାଦି ଭାଷା ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଭାବ ପ୍ରକାଶର ଦୁଇଟି ମାଧ୍ୟମ ସମସ୍ତ ଜାଗାରେ ବିଦ୍ୟମାନ - ତାହା ହେଉଛି ଆଖିରେ ଲୁହ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ଓ ଓଠରେ ହସ - ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶର ମାଧ୍ୟମ । ଏଇ କୋ ଅହଂ ଓ ସୋ ଅହଂରୁ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ମାନବର ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା । ମୁଁ କିଏ, କ'ଣ ଏ ସଂସାର, କିପରି ଏହାର ସୃଷ୍ଟି, ମୋର ଏଥିରେ ସ୍ଥାନ କ'ଣ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀରୁ ମନୁଷ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ବାହ୍ୟଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତି, ଯେ ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅଚିନ୍ତନୀୟ, ତାକୁ ଅନୁଭବ କଲା । ସେହି ହେତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମମାନେ ସମସ୍ତ ବାହ୍ୟିକ ବସ୍ତୁ ଯଥା- ପାଣି, ପବନ, ଆକାଶ, ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି ଆଦିଙ୍କୁ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ମନେକରି, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେବତା ମନେ କରି ପୂଜା କଲେ । ଏହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତିରୁ ମଣିଷ ମନରେ ଦେବତା ଚେତନାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନତମ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଋଗ୍‌ବେଦ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ତୁତିରେ ଭରପୂର । ଅଗ୍ନି, ବରୁଣ, ଯମ (ମୃତ୍ୟୁ) ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କର କଳ୍ପନା କମ୍ । ଋଗ୍‌ବେଦର ରୁଦ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମହାଦେବ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଜୋରାଷ୍ଟ୍ରିୟାନ (ପାର୍ଶି)ମାନେ ଅଗ୍ନି ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଆଉ କେତେକ ସର୍ପ ପୂଜା କରୁଥିଲେ ଓ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନେ ନାଗ, ପାତାଳର କଳ୍ପନା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଗର୍ତ୍ତ ଦେଖି ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଈଶ୍ୱର ଧାରଣା - ପ୍ରକୃତିର ଏ ସମସ୍ତ ରୂପର ପୂଜା କରି ମଧ୍ୟ, ମାନବ ସମାଜ ଜନ୍ମ ରହସ୍ୟ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁ, ବ୍ୟାଧି, ମାତା ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନ ଧାରଣ, ବୃକ୍ଷର ଜନ୍ମ, ଫଳପୁଷ୍ପ ଧାରଣରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ନିହିତ ବୋଲି ଧାରଣା କରିବାରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଭଗବାନ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା (ବ୍ରହ୍ମା), ପାଳନ କର୍ତ୍ତା (ବିଷ୍ଣୁ) ଓ ସଂହାର କର୍ତ୍ତା (ମହେଶ୍ୱର) ମାନସପଟ୍ଟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ନେଲେ । ଏ ସଂସାର ବିଷୟରେ ଅବହିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତିନୋଟି ପନ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ଧର୍ମ ବା ବିଶ୍ୱାସରପନ୍ଥା, ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ସାଧନାର ପନ୍ଥା ଓ ତୃତୀୟଟି ହେଲା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥା । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥାରେ ପୁଣି ବିଭେଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ପନ୍ଥା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ଯୁକ୍ତି ଓ ବିଚାରର ପନ୍ଥା । ଏଇ ତର୍କ ବୁଦ୍ଧି ଆଧାରିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କୌଣସି କଥା ବିଚାର ବା ଯୁକ୍ତି ସମ୍ମତ ନହେଲେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । 'ବିଶ୍ୱାସେ ମିଳଇ ହରି-ତର୍କେ ବହୁ ଦୂର' ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଦିଗ - କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମଧାରଣା ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନଯାପନ କିପରି କରିବାକୁ ହେବ, ତାହାର କ୍ରମବିକାଶ ଘଟିଲା । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ବେଦ ଓ ଉପନିଷଦର ଭାବନା ସବୁକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ 'ଗୀତା'ର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ଭଗବତ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ତିନୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପନ୍ଥା ସୂଚାଇ ଦିଆଗଲା, ଯଥା- କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗ । ଯେଉଁସବୁ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରକଟ ନିମନ୍ତେ ଗୀତା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯଥା- ବାଂସାସି ଜୀର୍ଣ୍ଣାଣି - ବିଦାୟ, ଯଦା ଯଦା ହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗ୍ଲାନିର୍ଭବତି ଭାରତ, କର୍ମଣ୍ୟାବ୍ୟାଧିକାରସ୍ତେ ଅଥବା ନା ଶତ୍ରୁ-ନା ମିତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ଧାରଣା ସବୁ ବେଦ, ଉପନିଷଦରେ ଥିଲା । ଗୀତା ଏ ସମସ୍ତର ସାରକୁ ଏକତ୍ର କରି ପରିବେଷଣ କଲା । କୁହାଯାଏ ଯେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉପନିଷଦ ନାମ୍ନୀ ବିଭିନ୍ନ ଗାଭୀମାନଙ୍କର ଦୁଗ୍ଧ ଦୋହନ କରି ଏକତ୍ର କରି ଗୀତାରେ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

ବାଇବେଲରେ ମଧ୍ୟ କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଅନୁରୂପ ଚିନ୍ତାଧାରା ଭିନ୍ନ ନାମରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ସେଣ୍ଟ ପିଟର ଓ ସେଣ୍ଟ ଜେମସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ତମ କର୍ମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା କର୍ମଯୋଗର ଅନୁରୂପ । ସେଣ୍ଟଜନ, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେମ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ତାହା ଭକ୍ତିଯୋଗର ଅନୁରୂପ । ସେଣ୍ଟପଲ ଜ୍ଞାନ ମାର୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ 'କୋରାନ' ସେଇପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ କିପରି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନଯାପନ କରିହେବ ସେଇ ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ।

ସମସ୍ତ ଧର୍ମରେ କିଛିଟା ସାଧନା, କୃଚ୍ଛ ସାଧନା, ଉପବାସ ଓ ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ଦେବାର ବିଧାନ ଥାଏ । ତାହା ସହିତ କିଛିଟା କର୍ମ କର୍ମାଣୀ ଓ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ବାହ୍ୟ ଆଚରଣ । ଋଗବେଦରେ ଯାଗଯଜ୍ଞର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଥିଲା । ସବୁ ରାଜା ମହାରାଜା ଓ ଋଷି ମୁନିମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଯଜ୍ଞ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପୁରାଣ ଯୁଗରେ ଯଜ୍ଞ ହ୍ରାସ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମର ମୌଳିକତା ହ୍ରାସ ପାଇ, ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ଓ ଧର୍ମୀୟ କର୍ମକାଣ୍ଡର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରୁ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ଓ କର୍ମକର୍ମାଣୀ ହ୍ରାସ କରି ପୁଣି ବୈଦିକ ଯୁଗର କର୍ମ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଫେରିଯିବା ନିମନ୍ତେ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଏହା ଉତ୍ତର ଭାରତ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରେ ବେଶ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦଙ୍କ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଓ ଦୟାନନ୍ଦ ଆଙ୍ଗଲୋଭାରତୀ ଇଂରାଜୀ ମାଧ୍ୟମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସବୁ ସାରା ଭାରତରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବରେ କିଶୋର କିଶୋରୀଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ଓ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

ସମସ୍ତ ବହୁଳ ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ବିଚାର କଲେ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ଅଧିକ । ଇସ୍‌ଲାବ ଧର୍ମର ରମ୍‌ଜାନ, ଇଦ୍ ଓ ବକର-ଇଦ୍ ଆଦିରେ ଉତ୍ସବ କର୍ମ ଓ ସାଧନା ଅଧିକ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନମାନଙ୍କର ଇଷ୍ଟର ଓ ବଡ଼ଦିନ ଉତ୍ସବ ଅଧିକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ପରି ସାରାବର୍ଷ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ । ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଧର୍ମରେ ସାଧନାର ମାତ୍ରା ଅତ୍ୟଧିକ ଓ କଷ୍ଟଦାୟକ । ଜୈନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀଙ୍କୁ ପରିଣତ ବୟସରେ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର କାମନା ବିହୀନ ଜୀବନଯାପନ ଏକପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ । କୁହାଯାଏ ଯେ, କାମନା ଓ ଜୀବନର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ହେଉଛି ମାନବ ଓ କାମନା ବିରହିତ ହେଲେ ମଣିଷ ଭଗବାନ ହୋଇଯିବ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଏ କଠିନ ଦର୍ଶନ ହେତୁ, ଏହା ଭାରତବର୍ଷରେ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ ଓ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଏହା ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଛି, ସେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହା ସ୍ଥାନୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଲୋକାଚାର ସହିତ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ନୂତନ ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଯଥା- ତିବ୍ବତରେ ତନ୍ତ୍ରବାଦ ସହିତ, ଚୀନରେ କନଫୁସିୟସ୍‌ଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଓ ଜାପାନରେ Shaontism ସଂଗେ ମିଶି ନୂତନ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି ।

ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଏମ୍.ଏନ୍. ଶ୍ରୀନିବାସଙ୍କ ମତରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଉତ୍ସବ ବେଶୀ, ସେ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳା କମ୍ ଓ ଯେଉଁଠାରେ କୃଚ୍ଛ ସାଧନା ବେଶୀ - ସେଠାରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ମୌଳିକତାବାଦ ଅଧିକ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ ଧାର୍ମିକ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ, ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବରେ ପରିଣତ ହୋଇ (ଯଥା- ହୋଲି, ଦୀପାବଳୀ) ସମାଜକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ସମନ୍ୱୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଓ ଲୋକଙ୍କ ମନରୁ ଧର୍ମଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସବ, ଅନୁଷ୍ଠାନ, ପୂଜାକର୍ମ, ଯାଗ ଇତ୍ୟାଦି ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକର ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା - ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏକ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଯେ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ସମାଜ ଉପରେ କାଳକ୍ରମେ ହ୍ରାସ ପାଇଯିବ ଓ ଏହା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧାରଣା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ରହିବ । କେତେକ ମତ ଦେଲେ 'God is dead but this is not a universal blessing' ଅର୍ଥାତ୍ ଈଶ୍ୱର ବିଲୋପ ହୋଇଗଲେଣି କିନ୍ତୁ ଏହା ସମାଜ ପକ୍ଷରେ ହିତକର ନୁହେଁ । ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ମାନବ ତ ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠରେ ପଦାର୍ପଣ କଲା ଓ ସବୁ ରହସ୍ୟର ମୂଳ ଓ ଚେର ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଗଲାଣି, ତେଣୁ ଆଉ ଈଶ୍ୱର ଧାରଣର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ । କାର୍ଲମାର୍କସଙ୍କ ମତରେ 'Religion is opium of the people' । ଲୋକଙ୍କର ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ନିଶା । ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଗୀର୍ଜା ସବୁ ବନ୍ଦ ହେଲା ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟାପାର ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା । ବସ୍ତୁବାଦର ଆକ୍ରମଣ ଓ ତାଡ଼ନାରେ ଧର୍ମଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇଲା ।

ବସ୍ତୁବାଦ କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଧର୍ମ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରସବୁ ପଶ୍ଚିମ ଜଗତରେ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ (ଭାଟିକାନ ବ୍ୟତୀତ) ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଏସିଆରେ ଦୁଇଟି ଧର୍ମଭିତ୍ତିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ହେଲା - ଯଥା- ଇସରାଇଲ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ । ଇସରାଇଲ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଆସି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଇଉରୋପିଆନ ଓ ଆମେରିକାନ ଇହୁଦୀ ବାସ କଲେ ଓ ଧର୍ମକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ମୁଖ୍ୟକାରକ ବୋଲି ମାନି ନେଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଧର୍ମ ଓ ବସ୍ତୁବାଦର ପ୍ରଥମ ସଂଘର୍ଷ ହେଲା ଇରାନରେ । ଇରାନର ଶାହା ଦେଶରୁ ପଳାୟନ କଲେ ଓ ଇରାନରେ ଧର୍ମଭିତ୍ତିକ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଆମେରିକୀୟ ବସ୍ତୁବାଦୀ ସଭ୍ୟତାର ପରାଜୟ ଘଟିଲା । ଧର୍ମ ଓ ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକତାବାଦର ଏ ସଂପର୍କ ଚିରନ୍ତନ ।

କମ୍ୟୁନିଜିମର ଅବକ୍ଷୟ ପରେ ରୁଷିଆ, ପୋଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକାର ନିକାରାଗୁଆ ଓ ଉତ୍ତର କୋରିଆରେ ଧର୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଛି । ଜାପାନ, ଚୀନ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲାଣି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କେତେକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମତବ୍ୟକ୍ତ କଲେଣି । Fritjor Capra ତାଙ୍କ ଜନପ୍ରିୟ ପୁସ୍ତକ 'Tao of Physics'ରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ 'ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟ ରହସ୍ୟବାଦରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଧର୍ମର ଅର୍ଥ ବାହ୍ୟ ଆଭରଣ ନୁହେଁ, ତାହାର ଅର୍ଥ- ସଦଚିନ୍ତା, କରୁଣା, ସଦ୍‌ଭାବନା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଣମାଧ୍ୟମ ଅଣଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବରେ ଧର୍ମଭାବ ବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ରୋମର ସେଣ୍ଟ ପିଟର ସ୍କୋୟାରରେ ଯୀଶୁଙ୍କର ଶେଷ ଭୋଜନର ଉତ୍ସବ । ମକ୍କାର କାବାରେ ହଜ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ, କୁମ୍ଭମେଳାରେ ସ୍ନାନ ଓ ରଥଯାତ୍ରାରେ ସିଧାପ୍ରସାରଣ ସାଧାରଣ ଜନତା ମନରେ ଧାର୍ମିକ ଚେତନାର ପୁନଃବିକାଶ ଘଟାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ବସ୍ତୁବାଦୀମାନେ ଟେଲିଭିଜନରେ ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଆଦିର ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଟେଲିଭିଜନରେ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣରେ ପର୍ଶୁରାମ ଅବତାରରେ ରାଜଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଧର୍ମର ପୁନଃପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରତିଫଳିତ । ଏହା ଏକ ଶୁଭ ସଂକେତ ଓ ଏହା ଲୋକଙ୍କୁ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ଗମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦିଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିବ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ ରାଜନୀତି ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଧର୍ମ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜନତାଠାରୁ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଇରାନରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ପରିଚାଳନା କରୁଛି । ଇରାନର ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କଠାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ।

ଧର୍ମରେ ମୌଳିକତାବାଦ ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା

ଧାର୍ମିକ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଧର୍ମଗତ ମୌଳିକବାଦ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଦେଶରେ ଓ ଧର୍ମରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ମୌଳବାଦୀମାନେ ଭୌତିକ ସଭ୍ୟତା, ଧର୍ମଭାବକୁ କଳୁଷିତ କରେ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଓ ଧର୍ମର ପବିତ୍ରତା ଓ ଶୁଦ୍ଧତା ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନାନାଦି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ କେତେକ ଆଧୁନିକତା ଧାରା ପ୍ରତି ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ତା' ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ । ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଅଧିକ, ସେଠାରେ ମୌଳବାଦୀ ଅଧିକ । ସେମାନେ ଜୀବନଧାରା ଓ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଧର୍ମାନୁମୋଦିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଦାବୀ କରନ୍ତି । ସେ ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ଓ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ହିଂସାର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି । ଅଧୁନା ଜଗତରେ ଇସ୍‌ଲାମ ଧର୍ମରେ ମୌଳିକତାବାଦ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି । ହିନ୍ଦୁ ଶିଖ ଧର୍ମରେ ମୌଳବାଦୀମାନେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମକରି ବିଶେଷ ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି । ଆଫ୍‌ଗାନିସ୍ଥାନରେ ମୁସ୍‌ଲିମ ମୌଳବାଦୀମାନେ ବର୍ମୀୟାନଠାରେ ଥିବା ଐତିହାସିକ ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ଏପରି ଆଚରଣ ସମାଜ ପକ୍ଷରେ କ୍ଷତିକାରକ । ଅନ୍ୟର ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଉଚିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଧର୍ମ ଭାବର ପୁନଃ ଜାଗରଣ ହେଲେ ସମାଜ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେବ ଓ ଜନସାଧାରଣ ମାନସିକ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ ।

ମୌଳିକତାବାଦ ହେତୁ ଧର୍ମ ସମାଜରେ ଏକ ବିଭେଦକାରୀ ଶକ୍ତି ଭାବରେ ପୁଣି ଆବିର୍ଭାବ କରିଛି । ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆରେ ଅଶାନ୍ତି, ପୂର୍ବତନ ଯୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆରେ ଗୃହ ଯୁଦ୍ଧ, ସୋଭିଏତ୍ ଇଉନିୟନର ଅବକ୍ଷୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଏସିଆରେ ନୂତନ ମୁସଲମାନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି, କାଶ୍ମୀରରେ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ, ପଞ୍ଜାବରେ ଘଟିଥିବା ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଭାରତରେ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପଛରେ ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମାନ୍ଧତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ ।

ନିଜର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ସାମୂହିକ ଓ ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ନକରି, ଧର୍ମକୁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଦେଶ ଓ ସମାଜମାନଙ୍କରେ ଅସ୍ଥିରତା ସୃଷ୍ଟି କରାହେଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନମାନ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାହତ ହେଉଛି । ସବୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ନେତାମାନଙ୍କର ଏ ଦିଗରେ, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଓ ସହନଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି କରାଇବାରେ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି । ତା' ନ ହେଲେ ହାର୍ଭାର୍ଡ଼ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକ ସାମୁଏଲ ହଣ୍ଟିଙ୍ଗଟନଙ୍କର 'Clash of Civilization'ରେ ଦେଇଥିବା ଭବିଷ୍ୟତ ବାଣୀ ସତ୍ୟ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ଓ ପ୍ରଗତି ବ୍ୟାହତ ହୋଇପାରେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଇସ୍‌ଲାମିକ ମୌଳବାଦୀମାନଙ୍କର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସମ୍ଭବ ।

ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ସାଂପ୍ରତିକ ଅବସ୍ଥା

ଭାରତ ଏକ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ଦେଶ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶତକଡ଼ା ୮୨% ଲୋକ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ହିଁ ଦେଶର ଧାର୍ମିକ ମୂଳସ୍ରୋତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଏଇପରି ଏକ ଧାର୍ମିକ ମୂଳସ୍ରୋତ ଥାଏ ଓ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଓ ଫ୍ରାନ୍‌ସରେ କ୍ୟାଥଲିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ମୂଳସ୍ରୋତ । କୌଣସି ଦେଶରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆମ ଦେଶରେ ହଜ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରଦାନ କରାହେଉଛି ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରାହେଉଛି । ସବୁଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ଚଳାଇବା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାବଧାରା ଏକ ବୋଲି ବୁଝାଇବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ଏ ଉଦ୍ୟମରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିନଥିଲେ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ସଂଖ୍ୟାଧିକ, ସେମାନେ ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ଓ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ନିଜ ଧର୍ମର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ସେହି ଉଦ୍ୟମରୁ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହିନ୍ଦୁ । ଆମେରିକାରେ ସେଇପରି Inter-faith ନାମକ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କୁ ମୂଳଧର୍ମ ସହିତ ମିଳିମିଶି ଚଳିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ କେତେଜଣ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଧର୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କେନ୍ଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ, ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମସ୍ତେ ଅନୁପାଳନ କରିବେ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପୋପ, ଇମାମ, କାବା ପରି କୌଣସି ଏକକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁକି ଦେଓବନ୍ଦୀ ବା ଇରାନ ପରି କୌଣସି ସର୍ବମାନ୍ୟ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ ।

ଧର୍ମରକ୍ଷାକାରୀ ପୁରୋହିତ, ପୂଜକଶ୍ରେଣୀ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଆଉ ସମ୍ମାନିତ, ଆଦରଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ସେ ବୃତ୍ତିରେ ଆଉ ଅର୍ଥ ଓ ସମ୍ମାନ ନଥିବାରୁ, କୌଣସି ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଉ ସେ ବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ପାଦ୍ରୀ ଅଥବା ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ମୌଲବୀ ହେବା ନିମନ୍ତେ କେତେକ ବର୍ଷର ଧାର୍ମିକ ଶିକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ଯୁବକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ, ସେଥିରେ ବୃତ୍ତିଗତ ପାରଙ୍ଗମତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ବୃତ୍ତି ଜନ୍ମ ଓ ଜାତିଗତ ନ ହୋଇ, ଯୋଗ୍ୟତାଭିତ୍ତିକ ହେଲେ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନୀୟ ଓ ଆଦରଣୀୟ ହେବ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କ୍ରମ ବିକାଶ

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କ୍ରମବିକାଶରେ ବେଦ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ଗୀତା, ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ଧାରଣା ଓ ସର୍ବଶେଷରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଯୁଗପୁରୁଷ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଓ କୃଷ୍ଣ-ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ନେଇ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା, ପରମ୍ପରା, ଧର୍ମ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ଧର୍ମ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା, ସେମାନେ କିଏ ? ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତା ନା ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଦେହଧାରୀ ମଣିଷ । ଏକ କଳ୍ପନା ପ୍ରସୂତ ଆଦର୍ଶ ଚରିତ୍ର ବା ବାସ୍ତବବାଦୀ ଦେହଧାରୀ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନଧାରାର ଦିଗଦର୍ଶକ । ପୁରାତନ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ - ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜଣେ ଐତିହାସିକ ବ୍ୟକ୍ତି - ଯେପରି ବୁଦ୍ଧ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ମହାବୀର ଓ ଆକବର ।

ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ ତାଙ୍କୁ ଦେବକୀ ପୁତ୍ର ଓ ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସେ ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କଠାରୁ ଅକ୍ଷୟ, ଅଚ୍ୟୁତ ଓ ପ୍ରାଣର ଧାରଣା ପାଇଥିଲେ । ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କର ଉପନିଷଦବାଣୀ ଓ ଗୀତାର ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ମେଘାସ୍ଥନିସ୍ ମଧ୍ୟ (୩୨୦ ବି.ସି.) ମଥୁରା ଓ କୃଷ୍ଣପୁର କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ ଜଣେ ଗ୍ରୀକ୍ ପଣ୍ଡିତ ହେଲିଓଡୋରସ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କ ଦେବତା 'God of God' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ସେ ଜଣେ ଅବତାରୀ ଓ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ଗ୍ରହଣର କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା' ତାଙ୍କର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ । ଗୀତାର ଲେଖକ ହେଉଛନ୍ତି ମହାମୁନି ବ୍ୟାସଦେବ । ଗୀତାଟି ମହାଭାରତର ଭୀଷ୍ମପର୍ବର ଅଂଶବିଶେଷ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ୭୦୦ ଶ୍ଳୋକ ବୁଝାଇବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ସାରାଂଶ କହିଥିବେ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହାର କଳେବର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବ ।

ଗୀତାର ମହତ୍ୱ କ'ଣ ? କାହିଁକି ପୃଥିବୀର ସବୁ ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ଜର୍ମାନୀରେ ଏହାର ଏତେ ଆଦର । କେତେକ ପଣ୍ଡିତ ଏହାକୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗ୍ରନ୍ଥ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ଏକ ଉପନିଷଦ । ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ଓ ଉପନିଷଦମାନଙ୍କ ପରି ଏହି ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ତ୍ରୟ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଜୀବନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପରିଚାଳିତ କରିଆସିଛନ୍ତି ।

ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଏକ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗ ଗ୍ରନ୍ଥ ଥିଲା ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ କୃଷ୍ଣ-ବାସୁଦେବ ପରମ୍ପରା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଗଲା ।

ପ୍ରକୃତ ମତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବତାର ସମୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱାସ ଓ ମତଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା - ବୈଦିକ ଯାଗଯଜ୍ଞ, ଉପନିଷଦର ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାଂଖ୍ୟ ଦ୍ୱୈତବାଦ ଓ ଯୋଗ ତପସ୍ୟା, ଗୀତା ଏ ସମସ୍ତର ସମନ୍ୱୟ ଆଣି କର୍ମ, ଭକ୍ତି, ଜ୍ଞାନ, ଯୋଗ ଓ ଆସନର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠାରେ, ତା'ର ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଲା । ସେଥିଯୋଗୁଁ କୁହାଯାଏ ଯେସବୁ ଉପନିଷଦ ଗାଭୀମାନଙ୍କର ଦୁଗ୍ଧ ଦୋହନ କରି ତାକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୀତା ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପୃଥିବୀବାସୀଙ୍କୁ ଓ ବିଶେଷ କରି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଶୀତଳ କରିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଇଛି ।

Aldous Huxley - 'The Gita is one of the dearest and most comprehensive summeries of the perennial phylosophy ever to have made. Hence its enduring value, not only for Indians but for all mankind.'

ଗୀତାରେ ଅନେକ କଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୂଳମନ୍ତ୍ରଟି ହେଲା, 'କର୍ମଣ୍ୟେ ବାଧିକାରସ୍ତେ ମା' ଫଳେଷୁ କଦାଚନ' । କର୍ମ କରିଯାଅ- ଫଳ ତା'ର ମନକୁ ଆସିବ । ଫଳ ଆଶା କରି କର୍ମ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା- ଧର୍ମ ପଥରେ ରୁହ । ଧର୍ମ ପଥରେ ରହିଲେ - ଭଗବନ ତୁମକୁ ସହାୟ ହେବେ । ଅଧର୍ମରେ ରହିଲେ ବିନାଶ କରିବେ ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସମୟର ସମାଜ -

ଆମ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଦୁଇପ୍ରକାର କୃଷ୍ଣ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ହରିବଂଶ, ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣ ଓ ଭାଗବତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଅପରଟି ହେଲା- ମହାଭାରତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ।

ରାମାୟଣ ଯୁଗ ଓ ମହାଭାରତ ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ତଫାତ୍ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ । ରାମାୟଣ ଯୁଗରେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଗର୍ବୀ ଓ ଉଦ୍ଧତ ହେବାରୁ ଓ ଦେବ-ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ମାନରେ ହେଳା କରିବାରୁ - ବ୍ରାହ୍ମଣ ପର୍ଶୁରାମ ବହୁବାର ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମିଙ୍କୁ ନିଃକ୍ଷତ୍ରିୟ କଲେ । ଫଳରେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଆଉ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଯାଗ ଯଜ୍ଞକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଉପରେ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମ ଦାନବ ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ନିଧନ କରି ବୈଦିକ ସଭ୍ୟତାକୁ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ମହାଭାରତ ଯୁଗ ବେଳକୁ ଆସୁରିକ ଭୟ ନଥିଲା । ମାନବ ସମାଜ, ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ତା'ର ଜାତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସମାଜ ଗଠନ କଲାବେଳେ - ଅନ୍ୟମାନେ କିରାତ ଓ ନିଷାଦ ହୋଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବା ଜନପଦ ବାହାରେ ରହୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧାରଠାରୁ ମଣିପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟରେ ଦେଶ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଶିଶୁପାଳ, କଂସ, ଜରାସନ୍ଧ ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପରି ଆତ୍ମଗର୍ବୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭରପୂର ଥିଲା । ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ହେତୁ, ଦେବପୁତ୍ର ଭୀଷ୍ମ ଓ କର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ କୌରବଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ରାଜା ଓ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଅହଂକାରୀ ହୋଇ, ଏପରିକି ପାଣ୍ଡବମାନେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଅନ୍ଧପୁତ୍ର ଅନ୍ଧ, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସୁତପୁତ୍ର ବୋଲି ପରିହାସ କରିଥିଲେ ଓ ଦ୍ରୁପଦ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଭିକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ କହି ଅପମାନିତ କରିଥିଲେ । ଏ ସମସ୍ତେ ଅହଂକାରର ଫଳ ଭୋଗ କଲେ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଜା ଭାବରେ, କୁଟନୀତିଜ୍ଞ ଭାବରେ, ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଭାବରେ, ଦୁଷ୍ଟନାଶକ ଭାବେ, ମାନ ଖର୍ବକାରୀ ଭାବେ ସଫଳ ହୋଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ମାନଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଦେଶରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ସଫଳ ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମିର ଏକତ୍ରିକରଣ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଦୃଢ଼ୀକରଣ କଲେ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ସେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ନମସ୍ୟ ଦେବତା ଓ କାଳଜୟୀ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଧହୁଏ ଅଧର୍ମ, ଅହଂକାର ଓ ଆତ୍ମ ପ୍ରବଞ୍ଚନାର ବିନାଶ ନିମନ୍ତେ ଏଇପରି ଏକ ଯୁଗପୁରୁଷଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଧ ହେଲାଣି । ସମାଜରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ତାହା ସହାୟକ ହେବ ।

ଡି-୨୮
ବି.ଜେ.ବି. ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ

(ମାର୍ଚ୍ଚ-୮, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମହିଳା ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ)

ନମ୍ରତା ଚଢ଼ା

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନାରୀକୁ ଅବଳା ଦୁର୍ବଳା ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଛି । ଆଜି ସେସବୁର ଅବସାନ ଘଟିଛି । ନାରୀ ପୁରୁଷ ସହିତ ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଛନ୍ତି, ମାତୃଶକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ ଦେଶର ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଶ୍ୱର ସବୁଠି ଆଜି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଦେଇଛି । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହିଳାବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ନାରୀକୁ କେତେକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତେବେ ଦୁଃଖର କଥା ହେଉଛି, ହୁଏତ ଏହି ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ନାରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସଚେତନ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏହାର ଅପବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି ।

ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଯାଇପାରିଲେ, ଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ଅଶିକ୍ଷିତ ଜନସାଧାରଣ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ । ଗାଁଗହଳିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସହର-ବଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ପରିବେଶରେ ରହୁଥିବା ନାରୀ ସମାଜ ଏଥିରୁ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିପାରିବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସଚେତନ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ହିଁ ବାସ୍ତବରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଫଳରେ ଯୁଗ ଯୁଗରୁ ନାରୀ ପ୍ରତି ଚଳିଆସୁଥିବା ଘୃଣା ବା କୁତ୍ସିତ ମନୋଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ଏହି ଏମ୍ପାଓ୍ୱାରମେଣ୍ଟ ଫଳରେ ନାରୀ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ । କହିବା ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ, ଏକ ଭିନ୍ନ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ସମାଜର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହେବ ।

ସୃଷ୍ଟିର ଆଦିମ କାଳରୁ, ଆମର ସମାଜ ମା'ଠାରୁ ହିଁ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା । ଆଦିମ ମଣିଷ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହୁଥିଲେ ବି ନାରୀର ସ୍ୱାଧୀନତା ଥିଲା ଅଖଣ୍ଡ । ତା' ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ନଥିଲା । ମା'ର ନାମରେ ହିଁ ସନ୍ତାନ ପରିଚିତ ହେଉଥିଲା । ପରେ ପରେ ଆଦିମ ମଣିଷ କ୍ରମେ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା । ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ଘଟିଲା । ଏଇଠି ପୁରୁଷର ଆଧିପତ୍ୟ ଆସିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜ ହେଲା ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ।

ତା'ପରେ ଆସିଛି ବୈଦିକ ଯୁଗ । ଏହି ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ସମ୍ମାନଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଗାର୍ଗୀ, ମୈତ୍ରେୟୀ, ବିଶ୍ୱବାରା ଆଦି ବିଦୁଷୀ ନାରୀଗଣ ସମାଜର ଉଚ୍ଚ ସୋପାନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ । ବୈଦିକ ସମାଜ ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା ।

ବୈଦିକ ଯୁଗ ପରେ ପରେ ସମାଜ ନାନା ଉତ୍ଥାନ ପତନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗତିକରି ଆସିଛି । ବାରମ୍ବାର ବାହାରର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଅଧିକୃତ ହୋଇଆସିଛି । ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା ଏବଂ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅଧଃପତନ ଘଟିଛି । ଏଇଠି ନାରୀ ହୋଇଯାଇଛି ଉପଭୋଗର ଏକ ସାମଗ୍ରୀ । କେତେ ନାରୀ ଆତ୍ମାହୂତି ଦେଇଛନ୍ତି, କେତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ହୋଇଛନ୍ତି, ତା'ର ହିସାବ ନାହିଁ ।

ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ତଃପୁର ଭିତରେ ବନ୍ଦିନୀ ହୋଇ ରହିଗଲା । ନାରୀ ହୋଇଗଲା ବିଳାସବ୍ୟସନର ଏକ ବସ୍ତୁ । ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ନାରୀ ହୋଇଗଲା ବନ୍ଦିନୀ । ନାରୀ ଉପରେ ଚାଲିଲା ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର । ସେତେବେଳେ ନାରୀର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ଅଧିକାର ନ ଥିଲା ।

ଶେଷରେ ଆସିଥିଲା ଆଧୁନିକ ଯୁଗ । ମଣିଷ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଶିକ୍ଷିତ, ସଭ୍ୟ । ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଆଜିର ମଣିଷ ବହୁକିଛି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରିପାରିଛି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଇତିହାସ ଯଦି ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ଶତକଡ଼ା ସତୁରୀଭାଗ ମହିଳା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଠି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି, ନାରୀର କ'ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ ? ସେ କ'ଣ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଭାବେ ଜୀବନଯାପନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଛି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ।

୨୦୦୧ ମସିହାକୁ ବିଶ୍ୱର ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ଭାବେ ପାଳନ କରାଯାଇଛି । ବିଳମ୍ବରେ ହେଉପଛେ, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱ ଆଜି କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରିବାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସାରାବିଶ୍ୱରେ ଏ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ନେଇ ଆଜି ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଛି । ଯଦି ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସ ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ତିନି ଦଶକ ହେଉଛି ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଦଶକ । ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଅତ୍ୟାଚାରର ସୀମା ନାହିଁ ।

ଆଜି ବିଶ୍ୱ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳେ ମହିଳା ଜାତିପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ଏକ କଳଙ୍କିତ ଅଧ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଆରମ୍ଭରୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱଚେତନା ଉଦୟ ହୋଇଛି । ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ଆଜି ବିଶ୍ୱବାସୀ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ଦେଶରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଛି । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ଏହି ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଯୋଜନା ଯଦି ଠିକ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ, ତେବେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ହଜି ଯାଇଥିବା ସମ୍ମାନ ପୁଣି ଫେରି ଆସିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହଯୋଗ ଲୋଡ଼ା । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ହାତ ମିଳାଇଲେ, ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିଶ୍ଚୟ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିପାରିବ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ବା ସରକାରଙ୍କର ନୁହେଁ, ଏହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ସଂକଳ୍ପ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, 'ଯତ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ପୂଜ୍ୟନ୍ତେ, ତତ୍ର ରମ୍ୟତେ ଦେବତାଃ ।'

ମହିଳା ଓ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ନାରୀକୁ ଅଭୟ ଦେଇଛି । ଆଇନର ମୂଳ ଉତ୍ସ ସମ୍ବିଧାନ । ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଗଲା ବେଳେ ସମ୍ବିଧାନରେ ଥିବା ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଆଇନରେ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲାବେଳେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇ ମହିଳାଙ୍କ ଆଇନଗତ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମ୍ବିଧାନକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ସେଥିରେ କରାଯାଇଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମାନ ସ୍ଥିତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ, ସମାନତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧ ଓ ମହିଳା

ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଲେଖାଯାଇଛି ଯେ- 'ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଉକ୍ତ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରି ଏହା ନିଜ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲୁ ।' ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ଯେ, ଭାରତବାସୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମ୍ବିଧାନିକ ସମାନତା ଓ ଅଧିକାର ଏହା ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି ।

ଆମ ଶାସନ ଖସଡ଼ା ବା ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଆମେ କିପରି ଦେଶ ଓ ସମାଜ ନିଜ ପାଇଁ ଗଠନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଆମ ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ, ସମାଜବାଦୀ, ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ, ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ରୂପେ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ । ଏହି ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ସମସ୍ତ ଭାରତବାସୀ ସଂକଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି ଯେ-

- ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୀତିକ ନ୍ୟାୟ ।
- ଚିନ୍ତା, ପରିପ୍ରକାଶ, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିଷ୍ଠା ଓ ଉପାସନାର ସ୍ୱାଧୀନତା ।
- ସାମାଜିକ ସ୍ତର ଓ ସୁଯୋଗର ସମାନତା ଏବଂ
- ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ତଥା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକତା ଓ ସଂହତି କାଏମ କରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱବୋଧ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ ।

ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜ ହସ୍ତରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲେ ଏବଂ ନ୍ୟାୟ, ସ୍ୱାଧୀନତା, ସମାନତା ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ବିକାଶ ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହେଲେ ।

ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଓ ମହିଳା

ସାର୍ବଜନୀନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଘୋଷଣା ପତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି, ତାହା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ୬ ଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଧିକାର ଶୀର୍ଷକ ତଳେ ସମ୍ବିଧାନ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ସେସବୁ ହେଲା -

୧. ସମାନତାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୧୪ରୁ ୧୮)
୨. ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୧୯ରୁ ୨୨)
୩. ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୩ରୁ ୨୪)
୪. ଧର୍ମପାଳନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିଷୟକ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୮ରୁ ୨୯)
୫. ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୯ରୁ ୩୦)
୬. ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରତିକାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୩୨)

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ସମ୍ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ସମୟରେ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାର ରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୪୪ତମ ସଂଶୋଧନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରକୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟରୁ ଅପସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଏହା ସମ୍ବିଧାନର ଦ୍ୱାଦଶ ଭାଗରୁ ୪ର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଧାରା-୩୦୦(ଏ)ରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାର ଶୀର୍ଷକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଅଧିକାର ବଳରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଆଇନ ସଂଗତ କ୍ଷମତା ବିନା ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅଧିକାର ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ, ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ ।

ଆମ ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟର ଧାରା-୧୫(୩), ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ମାଇଲ ଖୁଣ୍ଟ ସଦୃଶ । କେବଳ ଏହି ଏକମାତ୍ର ଧାରାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯୋଜନା କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଧାରା ପ୍ରୟୋଗ କରି ରାଷ୍ଟ୍ର, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଯୋଜନା କଲେ ତାହା ପାତର ଅନ୍ତର ବିବେଚିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଭାବରେ ଥିବା ଏହି ଧାରାଟିକୁ ମହିଳାଙ୍କ ମାନବିକ ଅଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଏକ ବିଶେଷ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ।

୧. ସମ୍ବିଧାନର ୩୯ ଧାରା (କ) ଉପଧାରାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ରୂପେ ଭାରତର ନାଗରିକ ଭାବେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ସାଧନ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମିଳିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ।

୨. ୩୯ ଧାରା (ଘ) ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ ସମାନକାମ ପାଇଁ ସମାନ ଦାମ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେପରି ମିଳିବ ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତା'ର ନୀତି ତିଆରି କରିବ ।

୩. ୩୯ ଧାରା (ଙ) ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା କର୍ମୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ଏବଂ ଶିଶୁମାନଙ୍କର କୋମଳ ବୟସର ଯେପରି ଅପବ୍ୟବହାର ନହୁଏ ଓ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା ହେତୁ ନାଗରିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବୟସ ଓ ଶକ୍ତି ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯେପରି ବାଧ ନହୁଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିବ ।

୪. ସେହିପରି ୩୯ ଧାରା (ଚ) ଉପଧାରାରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଓ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଶୈଶବ ଓ କୈଶୋର ଯେପରି ଶୋଷଣରୁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହେ ତଥା ନୈତିକ ଓ ଭୌତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାହାକୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେବାକୁ ନ ପଡ଼େ, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁକନ୍ୟା ବି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୫. ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ ଧାରାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାନବିକ ସର୍ତ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଓ ପ୍ରସୂତି ସହାୟତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏହା ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ।

୬. ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ବିଶେଷତଃ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ଲୋକଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଓ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରତି ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟ ତଥା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ୧୫(୩) ଧାରା ଅନୁସାରେ ଏହା ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ଯୋଜନା, ପାତର-ଅନ୍ତର ନୁହେଁ ।

୮. ସମ୍ବିଧାନର ୪୫ ଧାରା ଅନୁସାରେ ୧୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଅବୈତନିକ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହାମଧ୍ୟ ଶିଶୁକନ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

୯. ସମ୍ବିଧାନର ୪୪ ଧାରାରେ ଦେଓ୍ୱାନୀ ସଂହିତାକୁ ଏକାକୃତି କରି, ସାରା ଭାରତରେ ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସମାନ ପ୍ରକାରର ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଦାନ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଶିଖ୍, ଜୈନ, ବୌଦ୍ଧ ଆଦି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ରହିଛି । ଫଳରେ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭିତରେ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ସଂପ୍ରଦାୟର ମହିଳାଙ୍କ ଭିତରେ ପାତର-ଅନ୍ତର ଦେଖାଦେଇଛି । ଏହା ଶୀଘ୍ର ଦୂରୀଭୂତ ହେବା ଉଚିତ ।

ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ

ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ଏବଂ ସମାନ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସହ ମହିଳା କଲ୍ୟାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ବିନା ଦେଶର ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ-ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା କମିଶନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ ବିଭିନ୍ନ ବିବରଣୀ ଓ ସୁପାରିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ କମିଶନ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ । ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ କାନୁନକୁ ସମୀକ୍ଷା କରି ସେସବୁରେ ଥିବା ତ୍ରୁଟିକୁ ଠିକ୍ କରିବା ପାଇଁ କମିଶନ ସୁପାରିଶ କରିପାରିବେ । ଆଇନକାନୁନ ଉଲଙ୍ଘନ କରାଯାଇ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲେ ଆୟୋଗର ସେସବୁ ମାମଲାକୁ ହାତକୁ ନେଇ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିପାରିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଥିବା ନିୟମ

ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନହୁଏ, ସେ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଅଭିଯୋଗରେ କମିଶନ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ବିଭିନ୍ନ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ମହିଳା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କିଭଳି ଚାଲିଛି, ତାହା ସମୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବେ । ନାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ପାତର-ଅନ୍ତର ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ସଂପର୍କରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଅନୁଧାନ କରି ଆୟୋଗ ସମାଧାନ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ ସାଙ୍ଗକୁ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଯେପରି ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । କେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସାଙ୍ଗକୁ ସେମାନେ ସର୍ବନିମ୍ନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ନହେବେ, ତାହା ଆୟୋଗ ଦର୍ଶାଇବେ । ତାହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଥିବାଭଳି କୌଣସି ମାମଲା ଥିଲେ, ଆୟୋଗ ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିକାଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସରକାରଙ୍କୁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇପାରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ

ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାକୁ ତଦାରଖ କରିବା ଏବଂ ତା'ର ସମାଧାନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଥଇଥାନ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ମହିଳା ଆୟୋଗ ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ।

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ଓ ୬ ଜଣ ମେମ୍ବର ରହିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଉପରେ କମିଶନ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ । ବିବାହ ଜନିତ ସମସ୍ୟା, ଯୌତୁକଜନିତ ସମସ୍ୟା, ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଅପହରଣ, ଅଶ୍ଳୀଳ ଇଙ୍ଗୀତ, ଯୁବତୀ ଚୋରା ଚାଲାଣ, ଡାକ୍ତରୀ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କମିଶନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ହେବ । ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଭିଯୋଗ ଯଥା-

- ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଅପରାଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ ।
- ଶ୍ରମଜୀବୀ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରୀ, ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଗର୍ଭଧାରଣ ସମୟରେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନିଆଯାଇ ନଥିଲେ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ ଉପଯୋଗୀ ନହେବା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଅଭିଯୋଗ ।
- ଅସହାୟ ଓ ପତିତା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଥଇଥାନ ସମ୍ପର୍କୀତ ଅଭିଯୋଗ ।
- ପୋଲିସ ହାଜତରେ ମହିଳା ଆୟୋଗ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ତୁରନ୍ତ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ରୋକିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସେଲ୍ ସମେତ ଜିଲ୍ଲା ସେଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷାକରି ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ କିମ୍ୱା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ସଂପର୍କରେ ଶୀଘ୍ର ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଅପରାଧ ଚିହ୍ନଟରେ ସହାୟକ ହେବେ ।

ଆଇନ ସେବା

ଆମ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମାଜର ଆର୍ଥିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବହେଳିତ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ଏବଂ ଦକ୍ଷ ଆଇନ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସଂଗେସଂଗେ ଆଇନ ଅଦାଲତରେ ନାଲିଶି ହୋଇଥିବା ତଥା ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ମାଲିମୋକଦ୍ଦମା ଏବଂ ବିବାଦଗୁଡ଼ିକୁ ତ୍ୱରିତ ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁଳ ନହୋଇ ଫଏସଲା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ 'ରାଜ୍ୟ ଆଇନ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣ' ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ହାଇକୋର୍ଟ)ରେ 'ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ହାଇକୋର୍ଟ) ଆଇନସେବା କମିଟି', ୩୦ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ 'ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ଆଇନ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣ' ଏବଂ ୪୫ଟି ତାଲୁକାସ୍ତରରେ 'ତାଲୁକାସ୍ତରୀୟ ଆଇନ ସେବା କମିଟି' ଗଠନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଆପୋଷ ମିଳାମିଶା ମାଧ୍ୟମରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ଆୟୋଗର ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୁଏ, ଯେକୌଣସି ଅଦାଲତ/ପ୍ରାଧିକରଣ/ନ୍ୟାୟାଧିକରଣରେ ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଆୟୋଗ ନିମ୍ନ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ ।

୧. ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଓକିଲ ନିଯୁକ୍ତି କରିବା,

୨. ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ତରଫରୁ କୋର୍ଟ-ଫି ଦାଖଲ କରିବା,

୩. କାଗଜପତ୍ର ତିଆରି କରିବା ନିମିତ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା,

୪. ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ସମନ କରିବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା,

୫. ମାମଲା ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା ।

ମାଗଣା ଆଇନ ସେବା

୧. ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି / ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଉପଜାତି ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିବେ;

୨. ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପୀଡ଼ିତ ବା ସମ୍ବିଧାନର ୨୩ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଭିକାରି;

୩. ମହିଳା କିମ୍ବା ଶିଶୁ;

୪. ମାନସିକ ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବିକଳାଙ୍ଗ, ଅକ୍ଷମ, ମରୁଡ଼ି, ବନ୍ୟା, ଭୂମିକମ୍ପ, ଜାତିଗତ ସଂଘର୍ଷ କିମ୍ବା ଦଙ୍ଗାଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଶିଳ୍ପ ଦୁର୍ଘଟଣାଗ୍ରସ୍ତ;

୫. ଶିଳ୍ପ ଶ୍ରମିକ;

୬. ହାଜତରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ଶିଶୁଆଳୟ, ମାନସିକ ହାସପାତାଳ, ମାନସିକ ନର୍ସିଂହୋମ ସମେତ);

୭. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବ (ଯେକୌଣସି ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ମାତ୍ର ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ) ବ୍ୟତୀତ । ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବ ।

ସମାନ ମଜୁରି ଆଇନ

ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ କେତେକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଆଇନର ୪ ଦଫାରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଜୁରି ସହିତ କର୍ମଜୀବୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସମାନ ବେତନ ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାନ କରୁଥିବାବେଳେ ବେତନ ମଧ୍ୟ ସମାନ । ସମାନ ମଜୁରି ଆଇନ-୧୯୭୬(୫) ଅନୁସାରେ-

୧. ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭଳି ମହିଳାମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୨. ୧୪ ବର୍ଷରୁ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସର ବାଳିକା ଏବଂ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସ୍କ ମହିଳାମାନେ ସେହି ବୟସର ବାଳକ ଓ ପୁରୁଷମାନେ ପାଉଥିବା ସମାନ ଦରମା ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୩. ଘଣ୍ଟାଏ ପାଇଁ, ଦିନକ ପାଇଁ ଓ ମାସକ ପାଇଁ କେଉଁ ହାରରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଦିଆଯିବ, ତାହା ସରକାର ସ୍ଥିର କରିଥାନ୍ତି ।

୪. ମଜୁରି ବାବଦ ପ୍ରାପ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ନଗଦ ଆକାରରେ ପାଇବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ।

୫. ଯେଉଁଠାରେ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେଠାରେ ମାସ ସରିବାର ସାତଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମଜୁରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିମାସର ଦଶମ ଦିବସରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଜୁରୀ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୬. ଯଦି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାଲିକ ଉଚିତ ମଜୁରି ଦେଉ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ କମ୍ ମଜୁରି ଦେଉଛି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଜିଲ୍ଲା ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ ।

ପୋଲିସ ସମ୍ପର୍କରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଧିକାର

ପୋଲିସ୍ ସହିତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କେତେ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ପୋଲିସ୍ ଆମର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ରହିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ କିଛି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି । ପୋଲିସ ନିଜର ଏହି ଅଧିକାର ଏବଂ ଶକ୍ତିର ଅପବ୍ୟବହାର ନକରେ, ଏଥିପାଇଁ ଏହା ଜାଣିବା ଜରୁରୀ ଅଟେ ଯେ, ପୋଲିସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆମର ଅଧିକାର କ'ଣ ରହିଛି ।

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ପୋଲିସ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଛେ, ଆମେ କିଛି ଜରୁରୀ କଥା ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ।

କ. ଆମ ଦେଶର ଆଇନ ସମସ୍ତ ଉପରେ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ ।

ଖ. ପୋଲିସ୍ ଆମ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଏବଂ ଆଇନର ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରହିଛନ୍ତି ।

ଗ. ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସେ ଧନୀ ହେଉ ବା ଗରିବ ହେଉ, ଦୁର୍ବଳ ହେଉ ବା ସବଳ ହେଉ ଆଇନର ସୁରକ୍ଷା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଅଟେ ।

ଘ. ପୋଲିସକୁ କିଛି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସେ ମନଇଚ୍ଛା କାମ କରିବ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଙ. ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଯଦି ପୋଲିସ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ।

ଜେରା କରିବା ସମୟରେ -

କ. ଜେରା କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଥାନା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାଗାକୁ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କୁ ପୋଲିସ ଜେରା କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ଏବଂ ନିଜ ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପଚାରିବା ଦରକାର ।

ଗିରଫ ସମୟରେ -

ଗିରଫ ସମୟରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି ଗିରଫ କରିବା ଆଇନ ବିରୋଧୀ ଅଟେ । ଏଣୁ,

କ. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ଆପଣ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ଗିରଫ ହେବାର କାରଣ ପଚାରିବେ ।

ଖ. ଗିରଫ ହେବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ହାତକଡ଼ି ଲଗାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଗ. ଗିରଫ ହେବାର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ନିକଟରେ ହାଜିର କରାଇବେ ।

ଘ. ଗିରଫ ହେବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ପର୍କୀୟ ତଥା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଥାନାକୁ ନେଇପାରିବେ ।

ଥାନାରେ -

କ. ଗିରଫ ହେବାପରେ ଆପଣଙ୍କୁ କେବଳ ମହିଳାମାନେ ରହୁଥିବା ଘରେ ରଖିବେ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କୁ ଯଦି ପୋଲିସ ମାରଧର କରେ ବା ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ଆପଣ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରିବେ ।

ତଲାସୀ ସମୟରେ -

ପୁରୁଷ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀ କୌଣସି ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀରର ତଲାସୀ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କ ଅଧିକାର -

କ. ଆପଣଙ୍କ ଶରୀରର ତଲାସୀ କେବଳ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମହିଳା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଭଦ୍ରତାର ସହିତ ନେବା ଉଚିତ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କ ଯାଞ୍ଚ ପୂର୍ବରୁ ଆପଣ ମହିଳା ପୋଲିସଙ୍କର ଯାଞ୍ଚ କରିବେ ।

ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ ଦାଖଲ ସମୟରେ -

୧. ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ (ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍.) ଥାନାରେ ଦାୟର କରିବେ ।

୨. ରିପୋର୍ଟ ଦାୟର କରିବା ସମୟରେ ଆପଣ ନିଜର ମିତ୍ର କିମ୍ବା ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇପାରିବେ ।

୩. ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟକୁ ନିଜେ ପଢ଼ିବା ପରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ପଢ଼ାଇବା ପରେ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତୁ ।

୪. ଆପଣଙ୍କୁ ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. ନକଲ ମାଗଣାରେ ମିଳିପାରିବ ।

୫. ଯଦି ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ, ତେବେ ଆପଣ ବରିଷ୍ଠ ପୋଲିସ ଅଧିକାରୀ ଅଥବା ସ୍ଥାନୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ସହାୟତା ମାଗିପାରିବେ ।

୬. ଜାମିନ ମଞ୍ଜୁର ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପୋଲିସ ଥାନାରେ କିମ୍ବା ଅଦାଲତରେ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ପୋଲିସ ତଦନ୍ତ ବେଳେ -

୭. ଆପଣଙ୍କୁ ଦୋଷାରୋପ କରାଯିବା ଅନୁଭବ କଲେ, ଆପଣ ସେହି ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ଦେବାପାଇଁ ମନା କରିଦେଇପାରିବେ ।

୮. ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆପଣଙ୍କୁ ସଭ୍ୟତାର ସହିତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୯. ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସର ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିବେ ।

୧୦. ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଜମାନବନ୍ଦୀ କରିବା କିମ୍ବା କୌଣସି କାଗଜରେ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଦସ୍ତଖତ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୧. ଯଦି ପୋଲିସ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ଅଛି ।

୧୨. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫର କାରଣଗୁଡ଼ିକ ଜଣାଇବେ ।

୧୩. ପୋଲିସ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ 'କେତେକ ଅଭିଯୋଗ' କରାଯାଇଥିବା କହି ଗିରଫ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୪. କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଅପରାଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନା ୱାରେଣ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇପାରିବ, ଏପରିସ୍ଥଳେ ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ ୱାରେଣ୍ଟ ଦେଖାଇବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

୧୫. ଆପଣ ଆଇନ ସହାୟତା ପାଇଁ କୌଣସି ଓକିଲଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇପାରନ୍ତି । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ପୋଲିସ ଏଥିପାଇଁ ସମୟ ମଞ୍ଜୁର କରିପାରନ୍ତି ।

୧୬. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାରଧର କରିବା ବେଆଇନ ଅଟେ ।

୧୭. ପୋଲିସ ନିକଟରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶରୀର ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ୍ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ବେଆଇନ ।

୧୮. ଗିରଫ ସମୟରେ ହାତକଡ଼ି ପକାଇବା ବେଆଇନ । ଜଣାଶୁଣା ଅପରାଧୀ କିମ୍ବା ପୋଲିସ୍ ହାଜତରୁ ଖସି ପଳାଇଯିବା ଆଶଙ୍କା କରାଯାଇଥିବା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହାତକଡ଼ି ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

୧୯. ଆପଣଙ୍କ ନିଜର ନିରାପତ୍ତା/ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନଙ୍କର ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଥାନାକୁ ଯିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି ।

୨୦. ପୋଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ହାଜର କରାଇବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୧. ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଥାନାରେ ଅଟକ ରଖିବା ବେଆଇନ ଅଟେ ।

୨୨. ପୋଲିସ ହାଜତରେ ଥିବା ଆସାମୀଙ୍କୁ ହରକତ କରିବା, ମାରପିଟ କରିବା କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ହଇରାଣ କରିବା ଏକ ସାଂଘାତିକ ଅପରାଧ ।

୨୩. ଆପଣ ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା ହୋଇଥାନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କୁ ମହିଳା ହାଜତରେ ରଖିବା ପାଇଁ ପୋଲିସକୁ କୁହନ୍ତୁ ।

୨୪. ଆପଣ ଜଣେ ମହିଳା କନେଷ୍ଟବଳଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ପାଇଁ କହିପାରିବେ ।

୨୫. କୌଣସି ପୁରୁଷ ପୋଲିସ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀର ଖାନତଲାସୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ (୧୯୮୬)

ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇନ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଏବଂ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସେସବୁ ବିଷୟରେ ଆମର ମାତୃଜାତି ଜାଣିରଖିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ପୁରାଣ ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତି ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ତଥା ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାହାକୁ ଭାରତର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ହିନ୍ଦୁଲୋକ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କର ଅନୁମୋଦିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଅଧିକାର ନଥିଲା । ଯାହାଦ୍ୱାରା ହିନ୍ଦୁ ପରିବାରର ଝିଅ, ଭଉଣୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭଳି ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବାର ହକଦାର ନଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବାବେଳେ, ଭାରତରେ ୧୯୩୭ ମସିହାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାଙ୍କୁ କେବଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପଭୋଗ କରିବାର ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ଆଇନରେ ଜଣେ ମହିଳାର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକ୍ରି କରିବା, ବନ୍ଧକ ରଖିବା ଓ ଦାନ କରିବାର ଅଧିକାର ନଥିଲା । ତଥାପି ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ନାରୀ ଜାଗରଣ ପ୍ରଭାବ ସ୍ୱରୂପ ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ତିଆରି ହେବା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଥିଲା ।

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ମହିଳା ବା ଜଣେ ଝିଅ ତା'ର ପିତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକାର ପାଇଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ହିନ୍ଦୁ ପୁରୁଷ ଯଦି ୧୯୫୬ ମସିହା ପରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ତାଙ୍କର ପୁଅ, ଝିଅ ଓ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇବେ ବୋଲି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଝିଅମାନଙ୍କର ଉକ୍ତ ଅଧିକାର ପାଇବାରେ କେତୋଟି କଟକଣା କରାଯାଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଯଥା-

ପିତାଙ୍କ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଝିଅର କୌଣସି ଅଧିକାର ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପୁଅର ନିଜ ବାପାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ଥିଲା । ଏପରିକି ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମା'ର ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବାପାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ରହିଛି ବୋଲି ୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଝିଅ ତାଙ୍କ ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବଣ୍ଟା ହେଲାବେଳେ ସେ (ଝିଅ) ନିଜ ବାଣ୍ଟ ପାଇବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ସାବ୍ୟସ୍ତ ସେହି ସମୟରେ ହିଁ ହେବ । ଏହା ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝିଅ ନିଜର ଅଂଶ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଝିଅର ଅଂଶ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ପରେ ହିଁ ଆସିଥାଏ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଝିଅମାନେ ଘର ଓ ଘରଡିହ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଭାଗ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆଇନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଅଛି ।

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବା ଅଧିକାର ଆଣି ଦେଇଥିଲେ ହେଁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବଣ୍ଟନ କରି ବା ଭାଗ କରି ନେବାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଥିଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ବଂଶୋତ୍ତର ଭିତ୍ତିରେ ପିତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ପିଲାମାନେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସୂତ୍ରରେ ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ କାଗଜପତ୍ର, ଚରମପତ୍ର, ଦାନପତ୍ର, ବିକ୍ରି ଦଲିଲ ମାଧ୍ୟମରେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ

ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି, ଯଥା-

୧. ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି- ଯାହା ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଛାଡ଼ିକରି ଗଲେ ତାହା ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ।

୨. ସ୍ୱ-ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି- ଯାହା ଦଲିଲ ବା ଦସ୍ତାବିଜ ମାଧ୍ୟମରେ ଅର୍ଜନ କରାଗଲା ତାହା ହେଲା ସ୍ୱ-ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ପୂର୍ବପୁରୁଷର ଉତ୍ତରଦାୟାଦ ହିସାବରେ ବା ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୁରୁଷ ପାଖକୁ ଆସିଥାଏ, ତାହାକୁ

ଉତ୍ତରାଧିକାରିତ୍ୱ କୁହାଯାଏ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାନୁସାରେ କୌଣସି ପୁରୁଷ ମରିଗଲା ପରେ ତା'ର ସ୍ଥାବର ଓ ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା ସେ ରଖିଯାଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଭାଗବଣ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନପ୍ରକାରରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଭାଗ କରାଯାଇଛି ।

୧. ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

୨. ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହେଲେ - ପୁଅ, ଝିଅ, ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ, ମା', ନାତି, ନାତୁଣୀ, ଝିଅର ପୁଅ (ନାତି), ଝିଅର ଝିଅ (ନାତୁଣୀ) ମରିଯାଇଥିବା ପୁଅର ସ୍ତ୍ରୀ ବା ପୁତ୍ରବଧୂ, ଝିଅର ନାତି - ଏହିମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହେଲେ - ବାପା, ପୁଅର ଝିଅର ଝିଅ, ଭାଇ, ଭଉଣୀ, ଝିଅର ପୁଅର ପୁଅ, ଝିଅର ଝିଅର ଝିଅ, ଭାଇର ପୁଅ, ଭଣଜା, ଭାଣେଜୀ, ଜେଜେବାପା, ଜେଜେମା, ଭାଇବୋହୂ, କକେଇ, ପିଉସୀ, ଅଜା, ଆଈ, ମାମୁଁ ଓ ମାଉସୀ । ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ଧାରା-୮ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ବିଚାର କରାଯାଇଛି ।

ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ସମାନ ଅଧିକାର ନଥିବାରୁ ୨୦୦୫ ମସିହାରେ ଏହାକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ପୁଅଭଳି ଝିଅକୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ସମକକ୍ଷ ଓ ସମତୁଲ୍ୟ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସର୍ବୋପରି ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଓ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଜରୁରୀ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧ କରି ଭାରତ ସରକାର ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ଏହି ଆଇନ (୩୯) ତା.୦୯.୦୯.୨୦୦୫ରିଖରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

୧. ୧୯୫୬ର ଧାରା-୪(୨)କୁ ବାଦ ଦିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ପୈତୃକ ଚାଷଜମିରେ ପୁଅଙ୍କ ସହିତ ଝିଅଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୨. ବିବାହିତା ତଥା ଅବିବାହିତା ସବୁ ଝିଅ ଯୌଥ ପରିବାରର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପୁଅମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଭାଗ ପାଇବେ । ସମ୍ପତ୍ତି ଭାଗ ପାଇଁ କୋର୍ଟରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ତା'ସହିତ ପିତାଘରର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଅଂଶୀଦାର ବା କର୍ତ୍ତା ହେବେ ।

୩. ସଂଶୋଧିତ ଆଇନରେ ୧୯୫୬ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନର ଧାରା-୨୩କୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ପୈତୃକ ବାସଗୃହ ଉପରେ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୪. ବିଧବାମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ବିବାହ କଲେ ପୂର୍ବତନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଦାବି କରିପାରୁନଥିଲେ । ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିପାରିବେ ।

ଏହିପରି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ, ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଭଳି ସହ ଅଂଶୀଦାର ବା ସମାନ ଅଧିକାରିଣୀ ଭାବରେ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକାର ପାଇବ ବୋଲି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ପରିଶେଷରେ ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଝିଅ ଓ ପୁଅକୁ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ସର୍ବସମ, ସର୍ବକ୍ଷମ ଓ ସମାନ ଅଧିକାରୀ ଭାବରେ ଆଇନର ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଛି ।

ନାରୀ ସମସ୍ୟା ଓ ତା'ର ସମାଧାନ

୧. ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଯୌତୁକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆଦି ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାରୀକୁ ସଚେତନ କରାଯାଇଛି । ନୀରବରେ ଅତ୍ୟାଚାର ସହି ଚାଲିଥିବା ନାରୀ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ମୁହଁ ଖୋଲିଛି । ଆଇନ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ତା'ର ମୁକାବିଲା ମନୋବୃତ୍ତି ଶେଷରେ ନାରୀକୁ ବିଜୟନୀ କରାଇଛି ।

୨. ଅବହେଳିତା, ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଛି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯାହା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଏହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦୁର୍ବଳ ନାରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର କାମନା ଜାଗ୍ରତ କରିଛି । ଅତୀତକୁ ଭୁଲି ସେମାନେ ସମସାମୟିକ ଜୀବନ ସ୍ରୋତ ସହିତ ମିଶି ଯାଇଛନ୍ତି ।

୩. ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନରେ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି । କିଛି ପରିମାଣର ସ୍ଥାନ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହିଛି । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ନାରୀ ନିଜର ଅଧିକାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଜାହିର କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଏ ସୁଯୋଗ ସରପଞ୍ଚ ନିର୍ବାଚନ ପାଖରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

୪. ଅଶିକ୍ଷିତା ନାରୀକୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନୂଆ ଜୀବନ ଦେଇଛି । ସେ ପାଠପଢ଼ି ଶିଖିଛି । ନିଜର ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିପାରିଛି । ପାଠପଢ଼ା ତା' ଭିତରେ ଏକ ନୂଆ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

୫. ଠକି ଆସୁଥିବା ନାରୀ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛି । ଶେଷରେ ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛି । ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ମନୋବୃତ୍ତି ତାକୁ ସବଳା କରିଛି ।

୬. ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ନାରୀ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଇନର ସଂଶୋଧନ ଫଳରେ ନାରୀ ତା'ର ନ୍ୟାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରିଣୀ ହୋଇପାରିଛି । ପୁରୁଷ ସହିତ ସେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ପାଇଛି । ଉଚ୍ଚ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଏକଚାଟିଆ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ନାରୀ ଶିକ୍ଷିତ ହେବା ଫଳରେ ଉଚ୍ଚ ସୋପାନରେ ବସିପାରିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷ ଭଳି ଶାସନ କରିପାରେ, ଏ ଧାରଣା ତା'ର ଅଧିକ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଲା ।

୭. ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନାରୀକୁ ଦୁର୍ବଳା ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଆସିଛି । ଥରେ ଯଦି ନାରୀ ଆଗକୁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରିବ, ପୁରୁଷ ସହିତ ସମାନ ହେବ । ଶାଶୁ-ଶ୍ୱଶୁରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଯ୍ୟାତୀତ ବୋହୂ ଆଇନ ସହାୟତା ନେଲେ ସବୁ ବିପଦ ଆପେ ଟଳିଯିବ । ନାରୀ ଭିତରେ ଥିବା ସବଳ ମଣିଷତ୍ୱକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ହେବ ।

୮. ପରିବାର ସାଧାରଣତଃ ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ଆୟକାରୀ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଥରେ ନିଜର ଆୟରାଶି ବଢ଼େଇ ଦିଏ, ତା'ହେଲେ ପୂରା ପରିବାରଟା ତା' ଅଧୀନକୁ ଆସିଯାଏ ପରିବାର ଚଳାଇବାରେ ତା'ର ଯେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି, ଏହା ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୁଏ ।

୯. ନିଶାପାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଏ ବିପ୍ଳବ ପ୍ରଥମେ ପରିବାରରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ, ପରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଆପେ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆସିଯାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଥରେ ନିଶା ନିବାରଣ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସଫଳ ହୁଏ ।

୧୦. ବିପ୍ଳବ କରିବା ଦିଗରେ ପୁରୁଷଠାରୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ନାରୀ । ଦାବି ହାସଲ ନହେଲାଯାଏ ସେ କେବେ ମଥାନତ କରେ ନାହିଁ ।

୧୧. ସାଧାରଣ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉଚ୍ଚପଦବୀ ଏପରିକି ବୈଷୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠି ନାରୀ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରୁଛି ।

ପୂର୍ବତନ ସଦସ୍ୟା
ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ, ପ୍ଲଟ ନଂ-୨୯୪/ଏ
ଶହୀଦ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନିଖିଳ ଉତ୍କଳ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ପରିଷଦର ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ

ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ସେବା ବିକାଶ ପରିଷଦର ନିୟମାବଳୀ ପରିଷଦର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଟିରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଯାଇଛି । ପରିଷଦର ରାଜ୍ୟ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍., କମିଶନରଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଏହି କମିଟି ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନିୟମାବଳୀ ଉପରେ ଟିକ୍‌ନିଖ୍ ବିଚାରବିମର୍ଷ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ପରିଷଦର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ଜଟାଧାରୀ ମିଶ୍ର ନିୟମାବଳୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିଚ୍ଛେଦ ଓ ଉପପରିଚ୍ଛେଦକୁ ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପରେ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିଚ୍ଛେଦର ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ମାନ୍ୟବର ସଭାପତି ମତାମତ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ପରେ ସଭ୍ୟମାନେ ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହାର 'ସଂଗଠନ'ର ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ ହେବା ପରେ 'ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ' ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା ।

ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଭାବରେ ପୁରୀର ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସଭାପତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ପରେ ତାହା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଉପଦେଷ୍ଟା ଭାବରେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବସମ୍ମତିକ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ଉକ୍ତ ବୈଠକରେ ସର୍ବଶ୍ରୀ ସୁରେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଡଃ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଡଃ ସୁନିଲ ରଥ, ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିମା ମିଶ୍ର, ବିଧୁଭୂଷଣ ମାନସିଂହ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ଦୀକ୍ଷିତ, ଦାମୋଦର ପାଢ଼ୀ, ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ସାମନ୍ତରାୟ, ଶ୍ୟାମ ପ୍ରକାଶ ସେନାପତି, ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପୁରାତନ ଜନଜାତି ପାହାଡ଼ି ବଣ୍ଡାଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ବିବାହ ପରମ୍ପରା

ଡଃ ରମେଶ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି

ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବମୋଟ ୬୨ଟି ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ବସବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବଣ୍ଡା ଜନଜାତିଟି ସର୍ବପୁରାତନ ଏବଂ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ । ଏମାନେ ଅଷ୍ଟ୍ରୋ-ଏସିଆଟିକ୍ ପରିବାରର ଏକ ଭାଷା କୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ 'ରେମୋ' ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ 'ରେମୋ-ସାମ୍' ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ-ଭାଷା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ।

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏମାନେ ଏକ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଦ୍ର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ୧୯୯୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର ୫୮୯୫ ଏବଂ ୨୦୦୦ ମସିହାର ପ୍ରାରମ୍ଭ ବେଳକୁ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ୫୫୬୫ ଥିଲା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୧ ମସିହା ଶେଷବେଳକୁ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୫୫୩୦ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ (୨୦୦୩:୩୨-୩୩) । ଏହିପରି ଭାବେ ସେମାନଙ୍କର ଜନସଂଖ୍ୟା ଧୀରେ ଧୀରେ କମି ଆସୁଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଏମାନେ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷାର ଉପାଦେୟତା ବିଷୟରେ ସେତେଟା ସଚେତନ ନୁହଁନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସାକ୍ଷରତା ହାର ହାରାହାରି ୫ ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ରାଜ୍ୟର ଗିରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳ ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାର ଖଇରିପୁଟ ବ୍ଲକ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପୂର୍ବଘାଟ ପର୍ବତମାଳା ଉପରେ ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ଫୁଟ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ସୀମିତ ପରିସୀମା (୧୩୦ କି.ମି.) ବେଷ୍ଟିତ ମାତ୍ର ୩୨ଟି ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଟିଗ୍ରାମ ଘାଟି ଉପରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତଥା ବର୍ତ୍ତମାନର ଭଗ୍ନାବଶେଷରୁ ଏହା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ମୁଖ୍ୟତଃ ହିଂସ୍ର ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ କବଳରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶାଳ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧକରି ତା' ମଧ୍ୟରେ ଦଳଗତଭାବେ ରହି ଆସୁଥିଲେ । କେତେକ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି ଏବଂ

କେତେକ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ରଗ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ପୂର୍ବ ପରମ୍ପରାର ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ପଡ଼ି ରହିଛି ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଥମ ତଥା ସର୍ବପୁରାତନ ମଣିଷ ରୂପେ ପରିଗଣିତ କରିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସଭ୍ୟତାରୁ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟତାଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ମୌଖିକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି କୁହନ୍ତି ଯେ, ଏକଦା ଆମ ଦେଶ ତଥା ପୃଥିବୀଟି ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କେବଳ ବାଘ, ଭାଲୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ । ରେମୋ ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଭଗବାନ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପୁଅକୁ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ପୁଅ ବୟସର ସମସାୟିକ ଏକ ଝିଅ ପଠାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପୁଅଟିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଜଣେ ବୟସ୍କା ଝିଅକୁ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଲେ । ଝିଅଟି ପୁଅଠାରୁ ବୟସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନିବିଡ଼ ପ୍ରେମ ସମ୍ପର୍କ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଝିଅଟି ଗର୍ଭବତୀ ମଧ୍ୟ ହେଲା ।

ସେତେବେଳେ କୌଣସି ଘରଦ୍ୱାର କିମ୍ବା ଲୁଗାପଟାର ପ୍ରଚଳନ ନଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲି ପଶୁମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲି

ବୁଲି ଆହାର ସଂଗ୍ରହ କରି ଚଳୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଘ, ଭାଲୁ ଇତ୍ୟାଦି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଦାଉରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସଂଗେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ପୁରୁଷଟି ତା' ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ପାଖେ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ରହୁଥାଏ । ପ୍ରସବ ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ପୁରୁଷଟି ଭୋକ ଶୋଷ ଭୁଲି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ । ଦିନେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ସଲପ ଗଛ ମୂଳେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ପ୍ରସବ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସ୍ତ୍ରୀଟି ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଚିତ୍କାରରେ ଗଗନ ପବନ ଶିହରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁରୁଷଟି କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ପାଖାପାଖି ଗୋଟିଏ ମୃଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶିକାର ଆଶାରେ ତା'ପଛରେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରିଶେଷରେ ମୃଗଟିକୁ ଶିକାର କରି ତା'ର କଞ୍ଚା ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଖାଉ ଖାଉ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଖାଇ ଦେଲା ଯେ, ସେଠାରୁ ସେ ଆଉ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟକୁ ଫେରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବୋଧ କଲା । ଏଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଏବଂ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରି କ୍ଷୁଧାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ଭାବିଲା ସେ ଯଦି ଶିକାର ପାଖକୁ ନିଜେ ନ ଯାଏ, ବୋଧହୁଏ ତା' ପାଇଁ ଆଉକିଛି ବଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନବଜାତ ପିଲାଦୁହିଁଙ୍କୁ ସଲପଗଛ ତଳେ ଛାଡ଼ି ପୁରୁଷଟିକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ଶିକାର ଯାଗାରେ ପହଞ୍ଚି ବଳିଥିବା ମାଂସତକ ଖାଇବାରେ ମଜ୍ଜି ଗଲା । ସେ ମଧ ପୁରୁଷଟି ପରି ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଶିକାର କରିଥିବା ମୃଗର ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରିଦେଲା ଯେ, ସେ ଆଉ ତା'ର ନବଜାତ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିବାକୁ କଷ୍ଟବୋଧ କଲା । ଏଣେ ଶିଶୁ ଦୁଇଟି ଭୋକ ବିକଳରେ ଉହଳ ବିକଳ ହୋଇ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରିବେଶ ସେମାନଙ୍କ କ୍ରନ୍ଦନ ଧ୍ୱନିରେ ଶିହରିତ ହୋଇଉଠିଲା । ସଲପଗଛ ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କର ଦୁଃଖ ଆଉ ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କୁ କିପରି ବଞ୍ଚାଇବ ଚିନ୍ତା କରି କରି ବନଭୂମିକୁ ତା'ର ବକ୍ଷକୁ କୋମଳ କରିଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ବନଭୂମିତ ସମସ୍ତଙ୍କ ମା' । ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତା'ର ବିଶାଳ ବକ୍ଷକୁ ତୁଳା ପରି କୋମଳ କରିଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଲପଗଛ ତା'ର ଚେରକୁ ଚିତ୍ରକୋଣ୍ଡା ସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ସାଗରର ମଧୁର ରସକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଟାଣି ଆଣି ତା'ର କଳା ମାଧମରେ ପିଲା ଦୁଇଟିଯାକ ପାଟିରେ ଥପ୍ ଥପ୍ କରି ମା'ର କ୍ଷୀର ପରି ରସ ଝରାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ପିଲା ଦୁଇଟି ସେହି ରସ ପାନ କରି ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଔରସରୁ ୧୨ ପୁତ୍ର ଓ ୧୨ଟି କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ମିଶି ୧୨ଟି ପାହାଡ଼ରେ ବସବାସ କଲେ ଏବଂ ସେ ୧୨ଟି ଗାଁକୁ ବାରଜଙ୍ଗଲ କୁହାଗଲା । ସେଇମାନଙ୍କଠୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମଗ୍ର ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମତ ।

ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି, ଚାଲିଚଳନ ଓ ବେଶଭୂଷା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ମନେହୁଏ ଯେ, ଏମାନେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନଜାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଖୁବ୍ ଭିନ୍ନ । ଅନେକ ପାରମ୍ପରିକ ଜୀବନଶୈଳୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏମାନଙ୍କ ବିବାହ ପ୍ରଥାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପୁରାତନ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କଠୁ ପୃଥକ୍ କରିଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବର ସାଧାରଣତଃ କନ୍ୟାଠାରୁ ବୟସରେ ସାନ ହୋଇଥାଏ । ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣତଃ ୮/୯ ବର୍ଷର ନାବାଳକ ଜଣେ ୨୩/୨୪ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବୟସର କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ବର ଓ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୫/୧୬ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ରହିଥାଏ । (ବର୍ତ୍ତମାନ ବର-କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୟସର ତାରତମ୍ୟ କମି ଆସିଲାଣି) ଏପରି ହେବାର କାରଣ ବରଟି ସାନ ଥିବାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ତା'ର ଲାଳନପାଳନ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଥାଏ । (ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ବୟସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାକୁ ଆକଟ ମଧ କରେ) । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀର ଯେତେବେଳେ ବୟସ ଗଡ଼ିଯାଏ ବା ସେ ଯେତେବେଳେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଯାଏ, ସ୍ୱାମୀ ତା'ର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଥାଏ ।

ବଣ୍ଡା ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଗୋତ୍ର ବା ମାଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଗଢ଼ି ଉଠିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁର ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ ନିଜକୁ ଭାଇ-ଭଉଣୀ ମନେକରି ଚଳନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଏ ପାରମ୍ପରିକ ନିୟମକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରେ ତେବେ ତାକୁ କଠୋର ଶାସ୍ତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ବଣ୍ଡା ଘରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟତଃ ଏକ କୋଠରୀ ବିଶିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁରେ ଅବିବାହିତ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ଅଲଗା ଅଲଗା ଘରଥାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ସେମାନେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରନ୍ତି । ପୁଅମାନଙ୍କ

ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରକୁ ଇଙ୍ଗେର୍‌ସିଙ୍ଗ୍ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରକୁ ସେଲାନିଡିଙ୍ଗ୍ କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗାଁର ପୁଅମାନେ ବିବାହିତ ବୟସ୍କ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଗାଁର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଯାଇ ବିବାହ ପାଇଁ କନ୍ୟା ସୁତୁରାଇଥାନ୍ତି । ଶୁଣାଯାଏ, ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ-ଛଅ ଦଶନ୍ଧି ପୂର୍ବରୁ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫାଯୁକ୍ତ କୋଠରୀ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଗାଁମୁଣ୍ଡ ପାଖାପାଖି ୧୦/୧୫ ଜଣ ରହିଲାପରି ମାଟିତଳେ ଏକ ଗାତ ଖୋଳାଯାଉଥିଲା । ତା' ଉପରେ ଏକ ତାଟି ପକାଇ କାଦୁଅ ଲେପ ଦ୍ୱାରା ଗାତଟିକୁ ଉପରପଟୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିବୁଜ କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଗାତ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ସଦୃଶ ବାଟ ରଖାଯାଉଥିଲା । ସେପରି ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବଣ୍ଡା ତରୁଣୀମାନେ ରାତ୍ରିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନ୍ୟଗାଁର ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଘ ମୁହଁରେ ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୋପ ପାଇଲା । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବଡ଼ପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଶୁକ୍ରା କିରିସାନି କୁହନ୍ତି ଯେ ମାଟିତଳେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରୁ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ବାଘ ତିନିଜଣ ଝିଅଙ୍କୁ ମାରି ଜଣଙ୍କୁ ଖାଇଥିବାର ସେ ତାଙ୍କ ଜେଜେଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜେଜେମା ବାଘ ଆଗରେ ମଲାପରି ପଡ଼ି ରହିବାର ଅଭିନୟ କରି ବାଘ ମୁହଁରୁ ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ବର୍ତ୍ତି ଯାଇଥିଲେ ।

ବଣ୍ଡା ସମାଜରେ ବାହାଘର (ଡିଓସିଙ୍ଗ) ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇପ୍ରକାରର । ଗୋଟିଏ ହେଲା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଭାଘର ଅର୍ଥାତ୍ ସଲାକବୋଇ ଗୁବାଇଡିଓସିଙ୍ଗ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ଅପହରଣଜନିତ ବିଭାଘର ବା ଓ୍ୱାଇ-ବୋଇ-ଡିଓସିଙ୍ଗ୍ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ହାଟବଜାରରେ ଓ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଜଣକୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଝିଅଟି ପୁଅକୁ ବିବାହ ହେବା ପାଇଁ ରାଜିକି ଅରାଜି ତା' ଜାଣିବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷରୁ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ତାହା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ବିବାହଜନିତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶନିବାର ଓ ମଙ୍ଗଳବାରକୁ ଶୁଭ ମନେ କରାଯାଏ । ତେଣୁ ଶନିବାର କିମ୍ବା ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ବରପକ୍ଷରୁ ବର ସହିତ ତା'ର ବଡ଼ ଭାଇ, ବାପା ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଯୁବକ କନ୍ୟାର ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ କନ୍ୟାଘରର ଚାଳରେ ଗୋଟିଏ ବୋତଲ ମଦ ଲୁଚାଇ ଦେଇ ମନପସନ୍ଦର କନ୍ୟାଟି ଥିବା ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଅନେକ ଯୁବକ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ଥିବା ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ମନ କିଣିବା ପାଇଁ ସାଙ୍ଗରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଉପହାର ନେଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯୁବତୀମାନେ ବରପକ୍ଷକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସୁସ୍ୱାଦୁକର ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯଥା- ପୋଡ଼ାମୂଷା, ସାପ, ନାଲିଜନ୍ଦା, ସିନ୍ଦିପୋକ (ଖଜୁରୀ ଗଛ ମୂଳରେ ଥିବା ଏକ ପୋକ), ବିଡ଼ି, ଧୂଙ୍ଗିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରାନ୍ତି । ରାତିସାରା ସେଠାରେ ଉଭୟ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ହାତକୁ ହାତ ଓ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ହୋଇ ନାଚ ଗୀତରେ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଗୋଟିଏ ରାତିରେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ଅଧିକ ଗ୍ରାମର ଯୁବକମାନେ ଯାଇପାରନ୍ତି । ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି ବିବାହ ହେବାକୁ ଥିବା ବାଳକ ଜଣକ ତା'ର ମନକିଣି ନେଇଥିବା ଯୁବତୀ ଜଣକର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗୋଟିଏ ମୁଦି (ଆରତି) ପିନ୍ଧାଇ ଦିଏ । ଯଦି ଯୁବତୀଟିର ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମତିଥାଏ ସେ ମୁଦିଟିକୁ ସାଦରରେ ଗ୍ରହଣ କରେ ନଚେତ୍ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସେ ମୁଦିଟିକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ତା'ର ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଭାଙ୍ଗି ନପଡ଼ି ପିଲା ଜଣକ କନ୍ୟା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ । ବଡ଼ିଭୋରରୁ ବରପକ୍ଷ ନିଜ ଗାଁକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି ଏବଂ କନ୍ୟା ଜଣକ ତା'ର ବାପମା'ଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ କହିଥାଏ । ଯଦି ବିଚାର କରି ଉଭୟ ବାପା, ମା' ଓ ଝିଅ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କ ଚାଳରେ ବରପକ୍ଷ ଲୁଚାଇଥିବା ମଦ ବୋତଲକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରାଯାଏ ଏବଂ ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେ ମଦକୁ ପିଇ ଖାଲି ବୋତଲକୁ ଚାଳରେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଖୋସି ଦିଅନ୍ତି । ତା'ପରଦିନ ରାତିରେ ବରପକ୍ଷ ପୁଣି କନ୍ୟା ଗ୍ରାମକୁ ଆସି ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଲୁଚାଇଥିବା ମଦ ବୋତଲକୁ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହିତ ଖୋଜିଥାନ୍ତି । ଯଦି ମଦ ବୋତଲ ଖାଲିଥାଏ ବରପକ୍ଷର ପ୍ରସ୍ତାବ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଏପରିସ୍ଥଳେ ବରପକ୍ଷ ଖୁସିରେ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବୋତଲରୁ ମଦ ପିଇ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରି ନଥିଲେ ବରପକ୍ଷ କନ୍ୟା ଗ୍ରାମକୁ ନୂଆ ନୂଆ ମଦବୋତଲ ସହିତ ବାରମ୍ବାର ଆସି କନ୍ୟା ଘରର ଚାଳରେ ଖୋସି ଦେଇ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ କନ୍ୟାକୁ ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରଖନ୍ତି । ଏହିପରି ଜଣେ କନ୍ୟାକୁ ରାଜି କରାଇବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷକୁ ଅନେକ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଆର୍ଥିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାରମ୍ବାର ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯଦି କନ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରେ ତେବେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି କନ୍ୟାକୁ ବରପକ୍ଷର ଲୋକମାନେ ଜୋରଜବରଦସ୍ତ ଅପହରଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ବରଟି ବୟସରେ ସାନଥିବାରୁ କନ୍ୟା ଅପହରଣ କାର୍ଯ୍ୟଟି ମୁଖ୍ୟତଃ ବରର ବଡ଼ଭାଇ ବା ବାପା ତୁଲାଇଥାଏ । କନ୍ୟାଟି ତା'ର ବଳପୂର୍ବକ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ବେଳେବେଳେ କନ୍ୟାଟି ରାଗରେ ନିଆଁବାଣ ହୋଇ ବାଘୁଣୀପରି ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଏ । ଫଳ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି, ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ପକ୍ଷର ଖାତିର ନଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାଟି ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କୁ ରକ୍ତାକ୍ତ ମଧ୍ୟ କରି ଦେଇଥାଏ । ଅପହରଣକାରୀମାନେ ତାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ତାକୁ

ପ୍ରତିଆକ୍ରମଣ କରିନଥାନ୍ତି । ଅପହରଣକାରୀମାନେ କନ୍ୟାକୁ ଆଣି ଭାବିସ୍ୱାମୀର ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ବାହାରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ପରେ କନ୍ୟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ରନ୍ଧାଖାଦ୍ୟ ସେ ଘରେ ରଖି ଦେଇଆସନ୍ତି । ଯଦି କନ୍ୟାଟି ସେ ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇଦିଏ ତେବେ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଏ । ତେଣୁ କନ୍ୟାଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ତା'ର ସମ୍ମତି ଦେଲାକି ନାହିଁ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହିତ କବାଟ ଖୋଲି ତାହା ନିରୀକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ ନକଲେ, କନ୍ୟାଟି ଖସି ପଳାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ଯଦି କନ୍ୟାଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ, ତେବେ ତାକୁ ମୁକ୍ତ କରିଦିଆଯାଏ ଏବଂ ସେ ତା' ଗାଁକୁ ଫେରିଯାଏ । ଏହି ଖାଦ୍ୟ କନ୍ୟା ଖାଇବା ଅର୍ଥ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଭାଘର ପୂର୍ବରୁ ହେଉଥିବା ନିର୍ବନ୍ଧ ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ତେଣୁ ଏହି ଖବର ସମସ୍ତ ୩୨ ଖଣ୍ଡ ବଣ୍ଡାଗାଁରେ ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଖେଳେଇ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଏହି କନ୍ୟାକୁ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ଗାଁର ଲୋକେ ଅପହରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ବା ଅନ୍ୟ କେହି ବିବାହ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ ନଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କନ୍ୟାର ଯଦି ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ତିଳେମାତ୍ର ସମ୍ମତି ନଥାଏ, ସେ କଳେବଳେ କୌଶଳେ ସେ ଘରୁ ଖସି ପଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେ ଘରର କାନ୍ଥକୁ କଣା କରି ହେଉ ବା ଘରଛାତ ଛପର ମେଲା କରି ହେଉ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଉପାୟରେ ହେଉ ସେଠାରୁ ଖସି ଚାଲିଯିବାର ଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରଖିଥାଏ । ଏଣେ ଝିଅଟି ଘରକୁ ଫେରିବାର ନଦେଖି ତା'ର ବାପା, ଭାଇ ଓ ଗାଁବାଲା ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯଥା ଧନୁ, ତୀର, ଟାଙ୍ଗିଆ, ଛୁରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଧରି ଝିଅକୁ ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଆନ୍ତି । କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଓ ବରପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ କଥା କଟାକଟି ହେଲେ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସମ୍ମୁଖରେ ଝିଅକୁ ରଖାଯାଇଥିବା ଘର ଖୋଲାଯାଏ । ଯଦି ଝିଅଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ ତେବେ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବାହାଘର ପ୍ରାୟ ସେହିଠାରେ ନିର୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ନଚେତ୍ ଝିଅଟିକୁ ତା' ଗାଁର ଲୋକମାନେ ମୁକୁଳାଇ ନେଇଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବରପକ୍ଷ ପୁନର୍ବାର ତାକୁ ଅପହରଣ କରିବା ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଥାଏ ଏବଂ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି ଝିଅଟିକୁ ପୁଣି ଅପହରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ପୂର୍ବପରି ଗୋଟିଏ ଘରେ କିଛି ଖାଦ୍ୟ ରଖି ସେହିଘରେ ଝିଅଟିକୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଏକପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କନ୍ୟାଟି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥାଏ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବରପକ୍ଷର ଏପରି ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ କନ୍ୟାକୁ ବାରମ୍ବାର ଅପହରଣ କରି ତାକୁ ବାହାଘର ପାଇଁ ରାଜି କରାଇବା କେବଳ ଜଣେ ଧନୀ ବଣ୍ଡା ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ଯେତେଥର କନ୍ୟାକୁ ଅପହରଣ କରାଯାଏ ସେତେଥର ବରଘର ତରଫରୁ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମନ ମୁତାବକ ଭୋଜନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଏହିପରି ବାହାଘରରେ କନ୍ୟା ପିତାମାତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କନ୍ୟାସୁନା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି କୌଣସିମତେ କନ୍ୟା ଥରେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ କନ୍ୟାପକ୍ଷକୁ ବରପକ୍ଷ ତରଫରୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଗରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମଦ ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ କନ୍ୟାପକ୍ଷର ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ଏକାଠି ବସି ସେସବୁକୁ ପାନ କରି ବିଭାଘର ପ୍ରଥମ ସୋପାନର ମଜା ନେଇଥାନ୍ତି । ବିବାହ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ପରେ କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ଦାବି ମୁତାବକ ବରପକ୍ଷକୁ ବାଉଁଶପଟି (ସେନ୍‌ଲା), ମକା (ମାକା), ଘର ଛପର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଘାସ (ତୁରାବୁ), ଖଜୁରୀ ପତ୍ର (ଡେଣ୍ଡା) ଇତ୍ୟାଦି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଦାବି ଅନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ବରର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉନ୍ନତ ଥିବାର ସେମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । ବରପକ୍ଷରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ତୁରାବୁ କନ୍ୟାଟି ରହୁଥିବା ସେଲାନଡ଼ିଙ୍ଗିର ଛପର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ । ସେନ୍‌ଲାକୁ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବସାଉଠା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏବଂ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ବ୍ୟବହୃତ କରାଯାଏ । ଡେଣ୍ଡାରେ ନାରୀର ସଜ୍ଜାପାଇଁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମୁକୁଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ମାକାଲୁ ସେମାନେ ଏକତ୍ର ବସି ଖାଇବା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ଗାଁରୁ ରାତିରେ ଆସୁଥିବା ବରପକ୍ଷ ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବା ପାଇଁ ସାଇତିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରୁ ଇଙ୍ଗେରସିଙ୍ଗର ମାଲିକାନା ଜଗୁଆଳୀକୁ କିଛି କିଛି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବଣ୍ଡା ସମାଜରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ ସଂଖ୍ୟା ଟଣା ବିବାହ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଖୁବ୍ କମ୍ । ଏହି ବିବାହ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ବାହାଘର ସ୍ଥିର ହେଲାପରେ କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗିନୀମାନେ ବରପକ୍ଷକୁ ସେମାନଙ୍କ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି, ପରେ ପରେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କନ୍ୟାକୁ ଜଣେ କିମ୍ବା ଦୁଇଜଣ ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ସାଥୀରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବରର ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରାୟ ୩ ଦିନ ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଠାରେ ସେମାନେ ବରଘରେ ନରହି ସେ ଗାଁର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ରୁହନ୍ତି ଏବଂ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଦିନ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକି ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଦିନ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକୀ ବରଗ୍ରାମର ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ଜାଳେଣି କାଠ, ଖାଇବା ପାଇଁ ପତ୍ର, ଫଳମୂଳ ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଦିନମାନଙ୍କରେ ନିକଟସ୍ଥ ଝରଣାରୁ ପାଣି ଆଣିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ରାତିରେ ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଚି ରହିବାର ଦକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ସାଧାରଣତଃ ବରଟି ତା'ର ଭାବି ପତ୍ନୀକୁ ଏକାକି ବାଘ ଭାଲୁ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲିଆ ବାଟଦେଇ ତା'ର ଗାଁରେ ଛାଡ଼ି ପାରୁଛିକି ନାହିଁ ତା' ମଧ୍ୟ (କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା) ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ପୁରାତନ ପ୍ରସ୍ତର ଯୁଗର ଏକ ଆଦିମତମ ଗୋଷ୍ଠୀ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିବେଶରେ କିପରି ଚଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ବିବାହ ସ୍ଥିର

କରାଯାଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର କନ୍ୟାସୁନା ବା ଗିନିଂ ଦେବା ପ୍ରଥା ରହିଛି, ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣତଃ ବରପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବଳଦ, ଗୋଟିଏ ଗାଈ, କିଛି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ (ଖାଦି), କିଛି ମଦ (ପେଣ୍ଡମ୍) ଏବଂ କିଛି ଟଙ୍କା (ଟାକା) ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଏହାର ପରିମାଣ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅପହରଣଜନିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ପରିମାଣ ଖୁବ୍ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଓ ଅପହରଣ ସମୟରେ କନ୍ୟାର ହୋଇଥିବା ଶାରୀରିକ କ୍ଷତି ଏବଂ ଅପହରଣ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ କନ୍ୟାସୁନାର ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପ୍ରକାର ବିଭାଘରରେ କନ୍ୟା ପିତାମାତା ୧୦-୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳଦ/ଗାଈ ମାଗିଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ମଦ, ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ, ଟଙ୍କା ଇତ୍ୟାଦିର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦାବୀ କରାଯାଇଥାଏ । ତେବେ ଯଦି କନ୍ୟାପିତା ଅତୀବ ଧନୀ (ସକାର ରେମୋ) ହୋଇଥାଏ, କିମ୍ବା ତା'ର କୌଣସି ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ନଥାନ୍ତି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବରପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାସୁନା ବା ଗିନିଂ ଆଣିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତିରୁ କିଛି ଅଂଶ ଝିଅକୁ ଭେଟି ଦେଇଥାଏ । ଏହାକୁ ବୁନାଡ଼ାକ୍ କୁହାଯାଏ । ଏପରିସ୍ଥଳେ କନ୍ୟାପିତାକୁ ତା'ର ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବ ଏବଂ ଜ୍ୱାଇଁର ବାପାମାଆ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ମନ୍ତ୍ରପାଠ କରିବା ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସୂତାକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଗୋଟିଏ ମାଟି ହାଣ୍ଡିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଏବଂ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମର୍ପଣ କରି ଶପଥପାଠ କରିଥାଏ । ଏହାପୂର୍ବରୁ ସେ ତା' ଝିଅକୁ କ'ଣ କ'ଣ ଉପହାର ବା ବୁନାଡ଼ାକ୍ ଦେବ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରକାଶ କରି ସେସବୁ ଜିନିଷ ଉପରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଆଉ ତା'ର ମାଲିକାନା ସାବ୍ୟସ୍ତ ନ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରିଥାଏ । ଥରେ ଶପଥ ସରିଗଲା ପରେ ଶପଥ ଅନୁସାରେ କନ୍ୟାପିତାକୁ ତା' ଝିଅକୁ ସମସ୍ତ ଜିନିଷପତ୍ର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଝିଅ ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହୋଇ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ହେଲେ ଜ୍ୱାଇଁ ସେସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର ଫେରାଇବା ପାଇଁ ବାଧ ହୋଇଥାଏ ।

ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବିଧବା ବିବାହ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଏବଂ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଏକ ସମୟରେ ଏକରୁ ଅଧିକ ଜଣକୁ ବିବାହ କରିପାରେ । ଏପରିକି ଜଣକର ପତ୍ନୀକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବିଭା ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ପୂର୍ବ ସ୍ୱାମୀକୁ ବହୁମାତ୍ରାରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ବିବାହ କେବଳ ଧନୀ ଶ୍ରେଣୀର ବଣ୍ଡା କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ତା' ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ସେପରି ପୁନର୍ବିବାହରେ ରାଜି ଥିଲେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧. ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ (୨୦୦୩) - ଫ୍ରମ୍ ବଣ୍ଡେଜ୍ ଟୁ ରୁରାଲ ଏଣ୍ଟର୍‌ପ୍ରାଇଜ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ଭାରତ ସରକାର ।

୨. ଓଡ଼ିଶା ସରକାର (୨୦୦୩) - ଇନ୍‌ଫରମେସନ୍ ସିଟ୍ ଫର୍ ଦି ଭିଜିଟ୍ ଅଫ୍ କମିଟି ଅନ୍ ୱେଲ୍‌ଫେୟାର୍ ଅଫ୍ ଏସ୍.ସି. ଆଣ୍ଡ୍ ଏସ୍.ଟି., ମୁଦୁଲିପଡ଼ା - ବଣ୍ଡା ଡେଭେଲପ୍‌ମେଣ୍ଟ ଏଜେନ୍‌ସି

୩. ଫ୍ୟୁରର୍ - ହେମେନଡ୍ରଫ୍ ସି. ଭନ୍ (୧୯୪୩) - 'ଏଭେନ୍ୟୁ ଟୁ ମ୍ୟାରେଜ୍ ଏମଙ୍ଗ ବଣ୍ଡାଜ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା', ମ୍ୟାନ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ଭଲ୍ୟୁମ୍-୨୩, ନଂ- ୧ ଓ ୨, ବେଙ୍ଗଲ

୪. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୧୯୯୮) - 'ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଜୀବନର ବନ୍ଧନ : ବଣ୍ଡା ବିବାହ', ସଚିତ୍ର ବିଜୟା ଶାରଦୀୟ ବିଶେଷାଙ୍କ, ଅକ୍ଟୋବର

୫. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୧୯୯୫) - 'ବଣ୍ଡା' ଏନ୍‌ସାଇକ୍ଲୋପେଡ଼ିଆ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟ୍ରାଇବସ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ : ଡିସ୍କଭରି ପବ୍ଲିସିଂ ହାଉସ୍

୬. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୨୦୦୧) - 'ଏ ରିଭର୍‌ସାଲ ଅଫ୍ ଫ୍ୟାମିଲି ରୋଲ୍‌ସ୍ - ସୋସାଇଟାଲ ପାଟର୍ନସ୍ ଅଫ୍ ବଣ୍ଡା ଟ୍ରାଇବ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା', ନଂ- ୧୨୭, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗବେଷକ
ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଉନ୍ନୟନ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୧୩

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା

ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ବାୟା

ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ୧୦+୨+୩ ଏହିପରି ତିନିଗୋଟି ସୋପାନର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି । ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସମାପ୍ତ ହେବାପରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ +୨ ବା ଉଚ୍ଚମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା କୁହାଯାଏ । ୧୦+୨ ଶିକ୍ଷା ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ୧୦+୨ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ନାତକ ଓ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଉପରୋକ୍ତ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ବୈଷୟିକ ଓ ପ୍ରଫେସନାଲ ବିଷୟ ଡିଗ୍ରୀ, ଡିପ୍ଲୋମା ଓ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ +୨ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍କୁଲ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନ ହୋଇ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ +୨ କଲେଜ, ସ୍କୁଲ ବା କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନହୋଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । ଉଚ୍ଚମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ +୨ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସହବନ୍ଧନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, +୨ ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଛଅଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯଥା- ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜମାନଙ୍କୁ (ବୈଷୟିକ କଲେଜ ବ୍ୟତୀତ) ସହବନ୍ଧନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି ଓ ଡିଗ୍ରୀ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର ୨୨ଟି ସ୍ୱୟଂଶାସିତ କଲେଜ ନିଜର ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି ।

ପରିଚାଳନା ଭିତରେ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ତିନି ପ୍ରକାର ଅଟେ । ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । କେତେକ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସରକାରୀ କଲେଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ସରକାରଙ୍କର ଅନୁଦାନ ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟତଃ ପରିଚାଳିତ । ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅନେକ କଲେଜ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ନିଜସ୍ୱ ଆୟରୁ ଏହି ପ୍ରକାରର କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ବେସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ, ବୈଷୟିକ କଲେଜ ଓ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜଗୁଡ଼ିକୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦିଆଯାଇନଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସରକାରୀ କଲେଜ, ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜ ଓ ବେସରକାରୀ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା - (ବୈଷୟିକ କଲେଜ ବ୍ୟତୀତ)

୧. ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ - ୪୪

୨. ସରକାରୀ +୨ କଲେଜ (ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ) - ୪୨

୩. ସରକାରୀ +୨ କଲେଜ (ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ) - ୭

୪. କମ୍ପୋଜିଟ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ଡିଗ୍ରୀ +୨ କଲେଜ - ୨୫୪

୫. ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ +୨ କଲେଜ - ୧୯୩

୬. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ - ୨୮୫

୭. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ +୨ କଲେଜ - ୫୮୪

୮. ସରକାରୀ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୩

୯. ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୨୨

୧୦. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୪୪

୧୧. ସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ - ୩

୧୨. ବେସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ - ୨୭

୧୩. ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜ (ମୁଖ୍ୟତଃ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ କଲେଜ) - ୩୦

ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟକ +୨ ଓ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ଖୋଲାଗଲାଣି, ସେଥିରେ ଥିବା ସବୁ ସିଟ୍ ପୂରଣ ହେଉନାହିଁ । ୨୦୦୫-୦୬ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷରେ +୨ ସ୍ତରରେ କଳା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବାଣିଜ୍ୟରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୨,୨୪,୦୦୦ ଥିଲାବେଳେ ୧,୭୩,୭୧୬ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ଓ ପ୍ରାୟ ୫୦,୦୦୦ ସିଟ୍ ଖାଲିଥିଲା । ଉକ୍ତ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ୪୪ଟି ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୧୦,୮୮୦ ଥିଲା ଏବଂ ୯,୫୨୨ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ୨୫୧ ଗୋଟି ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୪୧,୭୦୦ ଥିବାବେଳେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ମୋଟ ୨୪,୯୫୧, ପ୍ରାୟ ୧୬,୭୦୦ ସିଟ୍ ଖାଲିଥିଲା । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜର ବହୁ ସିଟ୍ ଖାଲି ରହୁଛି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ବୈଷୟିକ ଏବଂ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖା ବୃଦ୍ଧି ନପାଇ ପ୍ରାୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ତରରେ ରହିବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ରାଜ୍ୟରେ କଲେଜମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷାର ମାନବୃଦ୍ଧି ଓ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଲାବୋରେଟୋରୀ, ହଷ୍ଟେଲ୍, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ଉପକରଣ, ଶିକ୍ଷାଦାନ ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଯୁକ୍ତି ଓ କଲେଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଅଣଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

୨୦୦୫-୦୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ବଜେଟ୍ ପ୍ଲାନ ଓ ନନ୍‌ପ୍ଲାନରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୧୧୬.୦୪ କୋଟି ଓ ୨୩୯.୭୮ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟବରାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ବଜେଟ୍‌ର ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୯୮ ଭାଗ ଟଙ୍କା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନେ ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦକୁ ୨୦୦୫-୦୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ପାଇବାର ଥିଲା । ଉକ୍ତ ବକେୟା ଅନୁଦାନ ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛନ୍ତି । ଏତିକିରେ ଅନୁଦାନ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହେବନାହିଁ । ଯେଉଁ କଲେଜମାନେ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦାନ ମଞ୍ଜୁର କରିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁଦିନରୁ ଦାବି ହୋଇଆସୁଅଛି । ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ତା.୧.୯.୧୯୮୭ରିଖ ପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଘରୋଇ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ପରିଚାଳନା ପରିଷଦ ନିଜସ୍ୱ ଆୟରୁ କଲେଜ ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ କେଉଁ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେଜ କି କି ସର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଦାନ ପାଇ ପାରିବେ, ତାହା ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ଖୋଲା ଚାଲିଥିବା ଓ ସବୁ ବେସରକାରୀ କଲେଜକୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ମଞ୍ଜୁର କରାଯିବ, ଏହା ବାସ୍ତବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କାରଣ ବଜେଟ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୀମିତ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜ୍ଞାନଦୀପ୍ତ ନାଗରିକ ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅଧୁନାତମ ଜଗତିକରଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ମେଧାବୀ ଯୁବଶକ୍ତିର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ । ଏଥିପାଇଁ ଆମ ରାଜ୍ୟର ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କେବଳ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ନୁହେଁ, ବରଂ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଥିବା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା, ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିପୁଳ ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତି । ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତୋଟି କଲେଜର ଖ୍ୟାତି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ଥିତି କଣ, ତାହା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ସ୍ନାତକ ଓ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ (Assement and Accreditation) ନିମନ୍ତେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ (ୟୁ.ଜି.ସି.)ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ ପରିଷଦ (National Assessment and Accreditation Council-NAAC) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ଯେଉଁସବୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲାଣି କିମ୍ବା ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରୁ ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଚ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେଣି ସେହି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ନାକ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାୟନ (Accreditation) ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ ନିମନ୍ତେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ । ନାକ୍ ସାତଗୋଟି ବିଷୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଗ୍ରେଡିଂ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ (Curricular Aspect)-୧୦, ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦାନ ଓ ଗ୍ରହଣ ତଥା ମୂଲ୍ୟାୟନ (Teaching-Learning and Evaluation)-୪୦, ଗବେଷଣା ଓ ସଂପ୍ରସାରଣ (Research and Extension)-୫, ଭିତ୍ତିଭୂମି ଓ ସମ୍ବଳ (Infrastructure)-୧୫ (ଯଥା- ବିଲ୍‌ଡିଂ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ହଷ୍ଟେଲ୍, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ଇତ୍ୟାଦି), ଛାତ୍ର ସହାୟତା (Student Support)-୧୦, ସଂଗଠନ ଓ ପରିଚାଳନା (Organisation and Management)-୧୦, ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା (Healthy Practices)-୧୦ ।

ଏଥିନିମନ୍ତେ ନାକ୍ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଲେଜ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥାଆନ୍ତି, ଅଭିଭାବକ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର, ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି, ପରିଚାଳନା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ, ପ୍ରଶାସକ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି ।

'ନାକ୍' ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶା, ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର କଲେଜମାନଙ୍କର ଗ୍ରେଡିଂ ଯଥାକ୍ରମେ ଏ+, ଏ, ବି++, ବି+, ବି, ସି++, ସି+, ସି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

'ଏ+' ଓ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜକୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାନର କଲେଜ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ କଲେ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ଏହିପ୍ରକାର କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା- ୨୬ । ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ୩ଟି କଲେଜ ଯଥା- ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି କଲେଜ, ମେଦିନୀପୁର କଲେଜ ଓ ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିର, ବେଲୁରମଠ 'ଏ+' ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ଅନ୍ୟ ନଅଟି କଲେଜ ଏ ଗ୍ରେଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ଗ୍ରେଡ କଲେଜ ୬ଟି ଥିଲାବେଳେ 'ବି' ଓ 'ସି++' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଥିବା ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ବି.ଜେ.ବି. କଲେଜ, ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ, ରମାଦେବୀ ମହିଳା କଲେଜ ଓ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜ । ବେସରକାରୀ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜର ନାମ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା କଲେଜ । 'ବି++' ଗ୍ରେଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସରକାରୀ କଲେଜ ହେଲେ ଭଦ୍ରକ କଲେଜ, ଢେଙ୍କାନାଳ କଲେଜ, ରାଜେନ୍ଦ୍ର କଲେଜ, ବଲାଙ୍ଗୀର, ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କଲେଜ, ପୁରୀ, ଫକୀରମୋହନ କଲେଜ, ବାଲେଶ୍ୱର । ବେସରକାରୀ 'ବି++' କଲେଜ ନାମ- ଚୌଦ୍ୱାର କଲେଜ, କଳିଙ୍ଗ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବଂ ସାଲେପୁର କଲେଜ ।

ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ କଲେଜ ଯଥା- କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି କଲେଜ, ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜ, ସମ୍ବଲପୁର, ରାଉରକେଲା ସରକାରୀ କଲେଜ, ଅନୁଗୋଳ କଲେଜ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ କଲେଜ ଏବଂ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ମଧ୍ୟରୁ ଡି.ଏ.ଭି. କଲେଜ, ନିରାକାରପୁର ଓ ଷ୍ଟୁଆର୍ଟ କଲେଜ, କଟକ, 'ବି' ('ବି++' କିମ୍ବା 'ବି+' ନୁହେଁ) ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇବା ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । ଉପରୋକ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଯଥେଷ୍ଟ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଅଛି ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ବହୁ ଅଧିକ । ମହାରାଜା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କଲେଜ, ବାରିପଦା ଓ ଖଲିକୋଟ କଲେଜ, ବ୍ରହ୍ମପୁର 'ବି++' ପାଇଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ କଲେଜଦ୍ୱୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉନ୍ନତତର ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇବା ସମସ୍ତେ ଆଶା କରିବେ ।

ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାୟ ୪୮୦ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ, 'ନାକ' ଆକ୍ରେଡିଟେସନ କରାଇବା ପାଇଁ ଆଗଭର ହେବା ଉଚିତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ତଥା ଜନସାଧାରଣ କଲେଜର ଗ୍ରେଡିଂ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ । ରାଜ୍ୟର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ମେଡିକାଲ କଲେଜ, ଆଇନ କଲେଜ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜ ଆକ୍ରେଡିଟେସନ୍ କରାଇବା ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବୈଷୟିକ କଲେଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଟ୍‌ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର କେବଳ ଆକ୍ରେଡିଟେସନ କରାଇଛନ୍ତି ।

ଯୁକ୍ତି ଛଳରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, 'ବି' ଓ 'ସି' ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଥିବା କଲେଜମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ଛାତ୍ରଚାତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଂପୃକ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକରେ ଉଚ୍ଚ ଯୋଗ୍ୟତା ସଂପନ୍ନ ଅଧ୍ୟାପକ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଲାବୋରେଟୋରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିବାରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ବିକାଶ ତଥା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସୃଜନଶୀଳତାର ବିକାଶ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ପରିବେଶ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ପାଇଁ ସହାୟକ ହୋଇପାରନ୍ତା ।

ରାଜ୍ୟର କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ କ'ଣ ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ବିଷୟରେ ଛାତ୍ର, ଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଅଭିଭାବକ, ପ୍ରଶାସକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ସମସ୍ତେ ଭଣା ଅଧିକେ ଅବଗତ । ଏଥିନିମନ୍ତେ ଯେଉଁସବୁ ଅଭାବ ରହିଛି, ତାହା ଦୂରକରିବା ନିମନ୍ତେ ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯିବ । ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଅଛି, ଦରମା ବାବଦରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ବଜେଟ୍‌ର ପ୍ରାୟ ୯୮% ଅଂଶ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ତଥାପି ବକେୟା ବାବଦକୁ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ଦରକାର ହେଉଅଛି । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଦାବୀ ହେଉ ଅଛି ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସରକାରୀ କଲେଜ ଓ ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହଜ ନୁହେଁ । ଆର୍ଥିକ ଅସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାତ୍ମକ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଉପାୟ ଅଛି । ବିନା ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ କପି ଓ ଟ୍ୟୁସନ ବନ୍ଦ କରିହେବ । ଯେତିକି ଅର୍ଥ କଲେଜମାନଙ୍କର ଆୟ ହେଉଅଛି, ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଭାବରେ ତାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରିହେବ ।

କପି ପ୍ରଥା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ମାନକୁ ଦ୍ରୁତ ହ୍ରାସ କରେ । ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ା ନଯାଇ କପି କରିବାର ସୁବିଧା ଦେଲେ କୋମଳମତି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଅଧିକ ମାର୍କ ରଖିବା ମୋହରେ ସେହିପରି କଲେଜ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଫଳରେ ଭଲପାଠ ପଢ଼ାଯାଉଥିବା ଓ କଡ଼ାକଡ଼ି ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉଥିବା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖା କମି ଯାଇପାରେ । ରାଜ୍ୟର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରୁ ମିଳୁଥିବା ଡିଗ୍ରୀର ଯେଉଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଅଛି, ତାହାର ଅବକ୍ଷୟ ହୋଇଯାଇପାରେ । କଲେଜରେ ଟ୍ୟୁସନ ପ୍ରଥା ଆଗେ ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ କୃତିତ୍ୱଲାଭ କରୁଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତମାନ କମ୍ ନଥିଲା । ଟ୍ୟୁସନର ବ୍ୟାପକତା ହେତୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ବିଶ୍ୱାସକରୁଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ନିରୁତ୍ସାହିତ ହେବେ । ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ମାନସିକ ଚାପର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ । ଶ୍ରେଣୀରେ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଅଭାବରୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅଧିକ ନମ୍ବର ମିଳିବା ପାଇଁ ବାହାରେ କୋଚିଂ ନେବାପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପରୋକ୍ଷରେ ଚାପ ଦିଆଯାଉଅଛି । ଉପରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ପ୍ରଥାର ଲୋପ ପାଇଁ ସରକାର କେତେକ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ସମାଜକୁ ଠିକ୍ ବାଟରେ ନେବାପାଇଁ କେତେକ ବିଷୟରେ ଦୃଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦବୀ ଓ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ବହୁଦିନ ଧରି ଖାଲି ପଡ଼ି ଅଛି । ଯେଉଁ କଲେଜରେ ଦକ୍ଷ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ବିଜ୍ଞ ପ୍ରଫେସର୍ ଥାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଉଚ୍ଚମାନର ହୋଇଥାଏ । ସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଏନ୍.ସି.ସି., ରେଡ୍‌କ୍ରସ, କ୍ରୀଡ଼ା, ଲାଇବ୍ରେରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଠ୍ୟାତିରିକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ନିମନ୍ତେ ଫିସ୍ ଆଦାୟ ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନଥିବା ଫିସ୍, ପି.ଏଲ୍. ଆକାଉଣ୍ଟକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଫିସ୍ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ ହେବା ଉଚିତ । ବେସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଅର୍ଥ ମୁଖ୍ୟତଃ ଓ ଦରମା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଓ କଲେଜ ଆୟର ବହୁଭାଗ ସେମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । କଲେଜ ଅଫିସ୍ ପରିଚାଳନା ଓ ଆକାଉଣ୍ଟ ପରିଚାଳନାର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ ଦ୍ୱାରା ସମୟ ଓ ଅର୍ଥ ବଞ୍ଚାଯାଇପାରିବ । ଦରମା ବିଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ସଫ୍ଟୱେୟାର୍ ମିଳୁଛି । ଆକାଉଣ୍ଟ ପରିଚାଳନା, ନାମଲେଖା, ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା ଇତ୍ୟାଦି କାମ ପାଇଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରିବ । କଲେଜ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖା ଆବେଦନ, ବୃତ୍ତି ଆବେଦନ ତଥା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟ ପାଇପାରିବେ । ଲାଇବ୍ରେରୀର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ କରାଯାଇପାରିବ । ଏ ଦିଗରେ ଅନେକ କଲେଜରେ ବହୁକାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲାଣି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ କଲେଜ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରି ଇ-ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇପାରିବ । 'ଏଜୁସାଟ୍' ବ୍ୟବହାର କରି ବିଶେଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇପାରିବ । ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ ସମ୍ଭବ ।

ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଓ ଉନ୍ନତ କଲେଜ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ତରଫରୁ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ୬ଟି କଲେଜ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ତା'ମଧ୍ୟରୁ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଅଛି । ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ଲାଭର ସୁଯୋଗ ଯେପରି ପାଇପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନାରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ସଂଗେସଂଗେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାର ଆଶାଜନକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବା ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଶାସକ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ସପ୍ତମ ସଶସ୍ତ୍ରବାହିନୀ ପଡ଼ିଆଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପତାକା ଅବତରଣ ଉତ୍ସବ - ୨୦୦୭ରେ ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ । ୩୧.୦୧.୦୭

ପ୍ରାଚୀନ ଏବଂ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ନାରୀର ସ୍ଥାନ

ଭାରତୀ ପାଲ

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନେ ଉଭୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟର ବିଭିନ୍ନ ଲିପିତାତ୍ତ୍ୱିକ ଭିତ୍ତିରୁ ନାରୀମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବହୁ ତଥ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଏହି ସମୟରେ ନାରୀମାନେ ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାର ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀଠାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୧୫ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଅଭିଲେଖରେ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୌମ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଛଅ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ନାରୀ ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ଏହା ବୋଧହୁଏ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଅନୁଶୀଳନ ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ନାରୀମାନେ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ହିନ୍ଦୁ ନାରୀ, ରୁଦ୍ରାମ୍ବା ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଣୀ ବିଦା ତାଙ୍କର ପିତା ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ଅପୁତ୍ରିକ ରାଜାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେମାନଙ୍କର ପାଟରାଣୀମାନେ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ବା ଦୂରସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାବାଳକ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ରାଜମାତା ଶାସନ ଚଳାଉ ଥିଲେ । ନାବାଳକ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଶାସନ ଚଳାଇ ଥିବା ମଧ୍ୟରେ ସାତବାହାନ ବଂଶର ନୟନିକା ଓ ବାକାଟକ ବଂଶର ପ୍ରଭାବତୀ ଗୁପ୍ତା ଅନ୍ୟତମ । ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶର କେତେକ ରାଣୀ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କର ଶାସନ କାଳରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ଯଦିଓ ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଉ ନଥିଲେ, ରାଜାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ଶାସନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।

ନାରୀ ଶାସନର ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଦେଖାଯାଏ । ଭୌମ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ପ୍ରାୟ ଛଅଜଣ ରାଣୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜୁତି କରୁଥିବାର ବିଭିନ୍ନ ଶିଳାଲେଖରୁ ଜଣାଯାଏ । ମହାରାଜାଧିରାଜ ପରମଭଟ୍ଟାରକ ଓ ପରମେଶ୍ୱରୀ ଆଦି ରାଜକୀୟ ଉପାଧିରୁ ଏହା ସଂପର୍କରେ ପରିଷ୍କାର ରୂପେ ବୁଝିହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ମେଦିନାପୁର, ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ, ପୁରୀ, ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିସ୍ତୃତ ଥିବାର ଅଭିଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୧, ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୨, ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀ, ଗୌରୀ ମହାଦେବୀ, ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ, ବକୁଳ ମହାଦେବୀ ଏବଂ ଧର୍ମ ମହାଦେବୀ ଅନ୍ୟତମ ।

ଭୌମ ରାଜୁତିର ପ୍ରଥମ ନାରୀ ଶାସକ ଭାବରେ ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୧ଙ୍କ ଶାସନ ସମୟ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସର ଏକ ଗୌରବମୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ଢେଙ୍କାନାଳରୁ[୧] ଆବିଷ୍କୃତ ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରୁ ସେ ନିଜକୁ ଗୋସ୍ୱାମିନୀ, ପରମଭଟ୍ଟାରିକା, ପରମବୈଷ୍ଣବୀ, ମହାରାଜାଧିରାଜ ଏବଂ ପରମେଶ୍ୱରୀ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରିଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । ସେ କାତ୍ୟାୟନୀଙ୍କ ପରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜପରିଷଦଗଣ ତାଙ୍କର ପଦଯୁଗଳରେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇଥିବାର ଏହି ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ତାଳଚେର ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨] ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀଙ୍କୁ ଶେଷନାଗ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ଶେଷନାଗ ନିଜ ଫଣାରେ ପୃଥିବୀର ଭାର ବହନ କରିବା ପରି ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବାହୁବଳରେ ଦମନ କରିବା ସହିତ ସାମାଜିକ ସଦ୍‌ଭାବନା ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ ଓ ଭୌମ ପରିବାରର ଯଶ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ନିଜର କରଦ ରାଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରିପାରିଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ।

ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ସର୍ବାଧିକ ତାମ୍ରଫଳକ ଦାନ କରିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଏହି ଫଳକରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ଅବିବାହିତା ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ତାମ୍ରଫଳକ ଜରିଆରେ ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉଭୟ ତୋଷାଳୀରୁ (ଉତ୍ତର ତୋଷାଳୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ତୋଷାଳୀ) ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବାରେ ରାଣୀଙ୍କର ଭୂମିକା ଅନ୍ୟତମ । ଗଞ୍ଜାମ, ଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାମ,

ଆରବାଲା ଏବଂ କୁମୁରଙ୍ଗାରୁ ମିଳିଥିବା ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଚାରିଜଣ ବିଶ୍ୱସ୍ତ କରଦ ରାଜାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାମ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୩] ଯମଗର୍ତ୍ତ ମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କରଦରାଜା ରାଣକ ଅପସରୋ ଦେବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନୁଗୁଳ, ତାଳଚେର ଏବଂ ଢେଙ୍କାନାଳକୁ ଏହି ମଣ୍ଡଳଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀଙ୍କ ସମୟର ଗଞ୍ଜାମ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୪] କଙ୍ଗୋଦ ମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ରଣକ ଦାନାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଜଣାଯାଏ । ଏହି କରଦରାଜା କଳିଙ୍ଗ ନଗରର ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆଦ୍ୟ କାଳରେ ଜଣେ ଜନପ୍ରିୟ ରାଜା ଥିଲେ ।

ଆରବଲା ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୫] ଶାସକ ରାଜା ରଣକ ଖଗଙ୍କୁ ମହାସନ୍ଧି ବିଗ୍ରହିକ (ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଶାନ୍ତିର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା) ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । କୁମୁରଙ୍ଗ ତାମ୍ରଫଳକରେ[୬] ଶାସକରାଜା ରଣକ ଭୂଷଣନାଗଙ୍କୁ ମହାକ୍ଷପଟାଲାଧିକୃତ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଛି ।

ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶେଷ ଶାସକ ଧର୍ମ ମହାଦେବୀ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ବୟସରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ତଳତଳି ତାମ୍ରଫଳକରେ[୭] ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗର ଉଦ୍ୟାନ ନନ୍ଦନରେ ଦେବୀଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ପରମମାହେଶ୍ୱରୀ, ପରମଭଟ୍ଟାରିକା ଏବଂ ମହାରାଜାଧିରାଜ-ପରମେଶ୍ୱରୀ ଆଦି ରାଜକୀୟ ପଦବୀରେ ସେ ଭୂଷିତା ଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଣୀମାନେ କେବଳ ଯେ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ତା'ନୁହେଁ, ସେମାନେ ଅନେକ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ତୋଳାଇଥିଲେ । ଆଲ୍ଲାହାବାଦରେ ସ୍ଥିତ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀର ରାଣୀ କାରୁବାକୀଙ୍କ[୮] ଖୋଦିତ ଏକ ଅଭିଲେଖରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅଶୋକଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ପତ୍ନୀ ତଥା ତିବାରର ମାତା କାରୁବାକୀଙ୍କ ଅନୁଦାନର ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ଅଭିଲେଖରୁ ରାଣୀ କାରୁବାକୀ ଆମ୍ବବଗିଚା, ଉଦ୍ୟାନ ତଥା ବାସଗୃହ ଆଦି ଦାନସୂତ୍ରରେ ଦେଇଥିବାର ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାର ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପକୂଳର ଧୀବର ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା କାରୁବାକୀ[୯] ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜକୁମାର ଅଶୋକଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । କାରୁବାକୀ ପ୍ରଥମେ ଏ ବାହାଘରରେ ଅମତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଶୋକ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବାପରେ ଏ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା ।

ହାତୀଗୁମ୍ଫା ଶିଳାଲିପିରୁ[୧୦] ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଖାରବେଳଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ୭ମ ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କ ପାଟରାଣୀ ବଜିରାଘର ମାତୃତ୍ୱ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫା[୧୧] ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫାର ଉପର ମହଲା ବା ବୈକୁଣ୍ଠପୁରୀ ଜୈନ ଋଷିମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ପାଇ ଖାରବେଳଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଶିଳାଲେଖରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି ଯେ- 'କଳିଙ୍ଗ ରାଜା ଖାରବେଳଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ ରାଜା ଲଲାଙ୍କର କନ୍ୟା ଏବଂ ରାଜା ହସ୍ତୀଶିମ୍ହାଙ୍କର ନାତୁଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆରହାଟ ମନ୍ଦିର ଏବଂ କଳିଙ୍ଗର ଶ୍ରମଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁମ୍ଫା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।' ଜୈନ ମୁନିମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫା ଉପର ମହଲା ତିଆରି କରି ରାଣୀ ଚେଦୀବଂଶର ଖ୍ୟାତି ବଢ଼ାଇଥିଲେ ।

ଶୈଳୋଦ୍ଭବ ବଂଶର ଧର୍ମରାଜ ମାନଭିତଙ୍କର ବାଣପୁର[୧୨] ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ କଲ୍ୟାଣୀ ଦେବୀ ଜୈନ ମୁନି ପ୍ରବୁଦ୍ଧା ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାମରେ ତିନି ଟିମ୍ପିର ଜମି ମଧୁଭଟକା ଗ୍ରାମରେ ଦାନ କରିଥିଲେ । ମହାଶିବ ଗୁପ୍ତାଙ୍କର ମଲ୍ଲାର ତାମ୍ରଫଳକରେ[୧୩] ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ରାଜା ତାରାଦାମଶାକା ଅଞ୍ଚଳର କୈଳାସପୁର ଗ୍ରାମକୁ ବୌଦ୍ଧ ବିହାରର ଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ । ଏହି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରଟି କରଦେବଙ୍କ ରାଣୀ ଅଳକାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାଜପୁରର ମହେଶ୍ୱର[୧୪] ମନ୍ଦିରର ଭିତର କାନ୍ଥରେ ଥିବା ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଶିଳାଲେଖରେ ଭୌମ ରାଜପରିବାର, ରାଜା ଶୁଭକର ଓ ରାଣୀ ମାଧବଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଉକ୍ତ ଶିଳାଲେଖରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ ମାଧବ ଦେବୀ ଶିବଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ ମାଧବେଶ୍ୱର ନାମକରଣ କରିଥିଲେ । ଗଙ୍ଗରାଜା ଦାନାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ତାମ୍ରଶାସନଟି ତାଙ୍କ ମାତା କଲ୍ୟାଣୀ ମହାଦେବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ରାଣୀ ବସ୍ତ୍ରଦେବୀ ଯାଜପୁରଠାରେ ଚାମୁଣ୍ଡା ମୂର୍ତ୍ତି[୧୫] ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀଙ୍କର ବୌଦ୍[୧୬] ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ମହାମଣ୍ଡଳାଧିପତି ମଙ୍ଗଳ କଳସଙ୍କର ରାଣୀ ତଥା ବିରାଟ ରାଜ୍ୟର ବାର୍ଗଡ଼ି ବଂଶର କନ୍ୟା ଶଶିଲେଖାଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀ ୯୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶଶିଲେଖାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ଉମାମହେଶ୍ୱରଙ୍କର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ କୋଟାପୁର ଗ୍ରାମଟିକୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ନାନେଶ୍ୱର ରୂପେ ନାମିତ ହୋଇଥିଲା । ମନ୍ଦିର ମରାମତି, ଠାକୁରଙ୍କର ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଧନପତିମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହି ଦାନ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଉଥିଲା ।

ମହାଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରୀପୁର[୧୭] ଶିଳାଲିପିରେ ତାଙ୍କର ମାତା ଯଥା- ମଗଧରାଜା ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ମାଙ୍କର କନ୍ୟା ବାସାଟାଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି । ସେ ବିଧବା ଥିଲେ ଏବଂ ହରିଙ୍କର ଏକ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଥିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର[୧୮] ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀଙ୍କର ମାତା କୋଳାବତୀ ଦେବୀ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ ଜନ୍ମ

ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଣୀ ଥିଲେ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ଦୁର୍ଗା ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହ ତୁଳନୀୟ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ବ୍ୟାପି ଥିଲା । ଏହି ରାଣୀ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରୁ[୧୯] ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ରାଜା ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାଦେବୀ ବା ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ହଇୟ ପରିବାରର ରାଜକୁମାର ପରମାଡ଼ି ଦେବଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ରାଜକୁମାର ପରମାଡ଼ି, ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରି ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ଏକାମ୍ରରେ ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଳଦେବ ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପାଟଳି ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨୦] ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି ଯେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବର୍ମାଙ୍କର ମାତା ଲୋକମହାଦେବୀ କାଞ୍ଚିପଟ୍ଟୀ ଭଟ୍ଟାରିକାଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ଦାପୁପଞ୍ଚାଳୀର କୁଶଙ୍କିରା ଓ ଜାମ୍ୱୋଟ୍ଟା-ପାଞ୍ଚାଳୀର ଆରଲୀ-ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସମୟର ଦ୍ରାକ୍ଷାରାମ ମନ୍ଦିର ଲିପିରେ[୨୧] ଖୋଦିତ ଅଛି ଯେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ତାଙ୍କର ସାତରାଣୀ ଲାବଣ୍ୟବତୀ ଦେବୀ, କଲ୍ୟାଣ ଦେବୀ, ଲୀଳାବତୀ ଦେବୀ, ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀ, ପଦ୍ମଲା ଦେବୀ, ଜୟମଙ୍ଗଚୋଡ଼ ମହାଦେବୀ ଓ ରାଜଲା ଦେବୀଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ମନ୍ଦିର ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଣୀମାନେ ଦାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପୋଲସରା[୨୨] ଗ୍ରାମର ମିଳିଥିବା ୧୧୪୭ ଶତାବ୍ଦୀର ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅର୍କେଶ୍ୱର ଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଟ୍ଟରାଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ ଅବସରରେ ବାଲିଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ରାଜା ହିଙ୍ଗୁଳା କଟକରୁ ରାଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀଙ୍କ ସହ ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଦାନ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ତରୁଦ୍ରା ବିଷୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟ କମମ ଗ୍ରାମଟିକୁ ଦାନ କରିଥିବାର ତୃତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର କାଞ୍ଚିପୁରମ୍ ଶିଳାଲେଖରେ[୨୩] ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ ସୋମଲା ଦେବୀ ଅଭିନବ-ବାରାଣସୀ କଟକରେ ଥିବା ସମୟରେ କାଞ୍ଚିପୁରମ୍‌ର ବିଷ୍ଣୁ-ଅଲାଳନାଥଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ ବହୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ବଂଶରେ ଅଭିଲେଖ ରାଜମାତାମାନଙ୍କର ଗାରିମା ମଧ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦେଇଥାଏ । ସୁମଣ୍ଡଳ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୨୪] ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ଧର୍ମରାଜ ମହାରାଜ ଉଭୟ ଏବଂ ରାଣୀ ବାପ୍ପଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଜୟରାମପୁରରୁ[୨୫] ଆବିଷ୍କୃତ ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ରାଜା ଧାନଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ରାଣୀ ଗିରୀଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଗୋପଚନ୍ଦ୍ର ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କ ସମୟର ନାଗରୀ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୨୬] ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବହୁ ରାଜମାତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ତାମ୍ରଫଳକରୁ ୧୪-୧୫ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗ ରାଜା ବଜ୍ରହସ୍ତଙ୍କୁ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗର ରାଜା ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ୧୬ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ବଜ୍ରହସ୍ତଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ରାଣୀ ନଙ୍ଗମାଙ୍କ ଔରସରୁ ପ୍ରଥମ ରାଜରାଜ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ରାଜରାଜ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ ରାଜସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ ବୋଲି ୧୭-୧୮ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଲେଖା ହୋଇଅଛି । ୩୩ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ, ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ରାଣୀ କସ୍ତୁରୀକା ମୋଦିନୀଙ୍କୁ ଔରସରୁ କୁମରନାଭ ବା କୁମାର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ରାଣୀ ତଥା ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୪୪-୪୫ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାଜାଧିରାଜ ରାଘବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୪୬ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାପଡ଼େ ।

ରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖାଙ୍କ ଔରସରୁ ଜାତ ଅନନ୍ତବର୍ମାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜାଙ୍କ ବିଷୟରେ ୫୦ତମ ବାକ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର ମୁଖ୍ୟରାଣୀ ବଗଳାଦେବୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୬୪ତମ ବାକ୍ୟରେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବାକ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ତୃତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଯାଇଛି । ୭୧ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ତୃତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶଜ ମହ୍ଲାଣଦେବୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ରାଜରାଜ ଏବଂ ମହ୍ଲାଣଦେବୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ହେଲେ ତୃତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମ । ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୂମି ପ୍ରଦାନ କାଳରେ ରାଣୀମାନଙ୍କର ନାମାଙ୍କିତ ମୋହର ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ରାଜା ନେଟ୍ଟଭଞ୍ଜ[୨୭] ତ୍ରିଭୁବନ କଳସଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଜୀବଲୋକ ମହାଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଖୋଦିତ ହୋଇଛି । ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରୁ ସଦ୍ୟ ମିଳିଥିବା ଶତ୍ରୁଭଞ୍ଜଦେବଙ୍କର ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨୮] ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲିଖିତ । ଜୁରଡ଼ାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ନେଟ୍ଟଭଞ୍ଜଙ୍କର[୨୯] ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ ତାଙ୍କର ପାଟ୍ଟମହିଷୀ ସନ୍ତୋଷୀ ମାଧବୀଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କାଳକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବଂ କୋଣାର୍କର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ସଂଗୀତ ରତା ବହୁ ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତିର ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ସ୍ଥିତ ଶିବ ମନ୍ଦିର ତଥା ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର, ମେଘେଶ୍ୱର, ଶୋଭନେଶ୍ୱର ଏବଂ ମଧୁକେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ସୋମବଂଶୀ ଏବଂ

ଗଙ୍ଗ ରାଜୁତି ସମୟରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ବହୁଳ ଭାବରେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗଙ୍ଗ ରାଜୁତି ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରଥା ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେବାର ଜଣାପଡ଼େ । ଗଙ୍ଗରାଜ ଅନନ୍ତ ବର୍ମନ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କର ସହାୟତାରେ ବୈଷ୍ଣବ ଶିଷ୍ୟ ରାମାନୁଜ ସମ୍ଭବତଃ ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ମୁଖଲିଙ୍ଗମ୍ ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରୁ[୩୦] ସେସମୟରେ ମନ୍ଦିରରେ ଦେବଦାସୀ ବା ଦେବଗଣିକାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଚଳନ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିବାରର ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦେବଦାସୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ପ୍ରଥା ପୁରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟର ସମାରୋହରେ ହିଁ ଭାରତର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିଥାଏ । ଶ୍ରୀକୁରମ୍ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରଭୁ କୁର୍ମେଶ୍ୱରଙ୍କ[୩୧] ପାଖରେ ସକାଳେ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେବଦାସୀମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ବୋଲି ଅନଙ୍ଗବର୍ମନ୍ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବଙ୍କ ସମୟର ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ସିମାଚଳ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ନୃତ୍ୟ ସହ ସଂଗୀତ, ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବାଜଣା, ଫୁଲମାଳ ଗୁନ୍ଥିବା ଆଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ଶାସକ ପ୍ରଥମ ନରସିଂହ ସୀମାଚଳ ମନ୍ଦିରରେ ସେବା ପୂଜା ପାଇଁ ଶହେ ଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ଖଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲେ । ତୃତୀୟ ନରସିଂହଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପତ୍ନୀ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ[୩୨] ଏହି ମନ୍ଦିରରେ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହ ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଠରଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ରମଣୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନଙ୍କର ରହିବା ପାଇଁ ଅନନ୍ତବର୍ମ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବ ପୁରୀ ସହରର ଚୂଡ଼ଙ୍ଗ ସାହିରେ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ମାହାରୀ ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ମନ୍ଦିରରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ କରିବା ସହ ମନ୍ଦିରର କେତେକ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । ଅନନ୍ତବର୍ମ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କ୍ ସମୟରେ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ମାହାରୀ ସେବାର ପ୍ରଚଳନ ଥିବା ବିଷୟରେ ମାଦଳାପାଞ୍ଜିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ବନପତିଙ୍କର ଦୀର୍ଘାଶୀ ଶିଳାଲେଖରେ[୩୩] ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ, ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କର ସେନାପତି ଭଗବତୀ ମନ୍ଦିରରେ ଦେବଦାସୀଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ନାଟ୍ୟଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ନୃତ୍ୟ କଲାବେଳେ ଜୟଦେବଙ୍କର ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ଏ ସଂପର୍କରେ ଗଜପତି ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଦେଶ ଥିଲା । ଜୟ-ବିଜୟ ଦ୍ୱାରର ଶିଳାଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ମହାରାଜ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ତାଙ୍କର ୪ ଅଙ୍କ ବର୍ଷରେ ଏକ ଆଦେଶନାମା ଜାରି କରିଥିଲେ । ଏହା ଅନୁସାରେ ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ଦୁଇଥର ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ତାଳେତାଳେ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ନୃତ୍ୟ କରିବେ । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଂଗୀତ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ବୋଲିବେ ନାହିଁ ।

ସୋମବଂଶୀ ରାଜା କର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କ ସମୟର ରତ୍ନଗିରିରୁ ଆବିଷ୍କୃତ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୩୪] ସୋଲାଣପୁର ମହାବିହାରରେ ନୃତ୍ୟପଟ୍ଟୟସୀ ନାରୀମାନେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ପରମମାହେଶ୍ୱର ପରମଭଟ୍ଟାରିକା ମହାରାଜାଧିରାଜ ପରମେଶ୍ୱର ସୋମକୁଳତିଳକ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗାଧିପତି କର୍ଣ୍ଣଦେବ ମହାଶିବଗୁପ୍ତ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଷଷ୍ଠ ବର୍ଷରେ ଆଶ୍ୱିନ ମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥିରେ କୋନା ଗ୍ରାମ କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସୋଲାଣପୁର ମହାବିହାରରେ ବାସ କରୁଥିବା ମାହାରୀ (ଦେବଦାସୀ) ମାହୁଣ ଦେବୀଙ୍କ କନ୍ୟା କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କୁ କର୍ଣ୍ଣଦେବ ବିବାହ କରି 'ରାଣୀ' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିବା ଏହି ତାମ୍ରଶାସନରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ମାହାରୀ ମାହୁଣଦେବୀଙ୍କ ମାତା ଥିଲେ ଉଦୟମତି । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ରାଣୀ କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କ ପିତୃ ପରିଚୟ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମାତା ଏବଂ ମାତାମହୀଙ୍କ ନାମ ଉକ୍ତ ଅଭିଲେଖରେ ଦିଆଯାଇଛି । ତିନି ପୁରୁଷ ଧରି ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଉକ୍ତ ଅଭିଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ, କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କ ମାତା 'ମହାରୀ' ଉପାଧି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ଯାହାକି ଓଡ଼ିଆ 'ମାହାରୀ' ଶବ୍ଦରୁ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ନର୍ତ୍ତକୀ' ବା 'ଦେବଦାସୀ' ବୌଦ୍ଧ ମହାବିହାରରେ ଭିକ୍ଷୁଣୀମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ବୋଧ ହୁଏ ଏହି ଦେବଦାସୀ ପରମ୍ପରାକୁ ଉଦ୍‌ଜୀବିତ କରିଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଦେବଦାସୀମାନେ ଶୁଦ୍ଧପୂତ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲେ । ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏକ ମୁଖ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । କେତେକ ଦେବଦାସୀ ମନ୍ଦିରର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଦାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟର ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ମିଳେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ରାଜପରିବାରର ମହିଳାମାନେ ଶିକ୍ଷିତା ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାର୍ଶନିକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଭୂତିଙ୍କର ଭଉଣୀ 'ଲକ୍ଷ୍ମୀକର' ତନ୍ତ୍ର ସାଧନା ଉପରେ ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଯାହାର ନାମ 'ଅଧ୍ୟୟସିଦ୍ଧି' । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରେମପତ୍ର ଲେଖାର ସ୍ଥାପତ୍ୟରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯାହା ସୂଚାଇ ଦିଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଥିଲା । ଗଙ୍ଗବଂଶର ଶିବରାଣୀ[୩୫] ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ନାରୀ ଥିଲେ ଯାହାକୁ କଳିଯୁଗର 'ସରସ୍ୱତୀ' ବୋଲି ଆଖ୍ୟାୟିତ କରାଯାଇଛି । ସୋମବଂଶୀ ରାଜା ମହାଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କର ମାତା ବାସଟାଙ୍କର[୩୬] ବେଦ ଉପରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଅଭିଲେଖରୁ[୩୭] ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ସଂଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ପିଲାବେଳୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବା ସଂଗେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ବିଭିନ୍ନ ଅଭିଲେଖରୁ ଏହା ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଯାହା ଉଭୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଏହା ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ ରାଜବଂଶୀୟ ନାରୀମାନେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚନା :

୧. Inscription of Bhaumakara, Dr. S. Tripathy, P.167.ff

୨. Orissa under the Bhaumakar, B. Mishra, P.18

୩. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.79ff

୪. Epi, Indica-Vol.VI, P.133-140

୫. Inscription of Bhaumakara, Dr. S. Tripathy, P.191

୬. Orissa under the Bhaumakara, B. Mishra, P.60-67

୭. Epi, Indica-XXI, P.213-222

୮. C-11, Vol. P.181

୯. A History of Orissa, H.K. Mahatab, P.20-25

୧୦. Epi, Indica-Vol.XX, P.88

୧୧. Epi, Indica-Vol.XII, P.159-165

୧୨. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.38-40

୧୩. Epi, Indica-Vol.XXIII, P.113ff

୧୪. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.180-183

୧୫. Ibid - P.184

୧୬. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.210ff

୧୭. Epi, Indica-Vol.XI, P.184

୧୮. OHRJ, Vol.IV, P.244-252

୧୯. Epi, Indica-Vol.XIII, P.155ff

୨୦. Epi, Indica-Vol.XXXII, P.41-45

୨୧. Inscription of Orissa Vol.III, P.1, P.110-118

୨୨. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.63ff

୨୩. Epi, Indica-Vol.XXXI, P.94ff

୨୪. EPi, Indica-Vol.XXVIII, P.81ff

୨୫. OHRJ, Vol.XI, P.4-206

୨୬. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.235ff

୨୭. Ibid-278ff

୨୮. The author recently deciphering this plate

୨୯. Epi, Indica-Vol.XXIV, P.15-19

୩୦. Inscription of Orissa, Vol.III, P-1, P.245ff

୩୧. JAHRS

୩୨. SII-Vol.VI, P.1052

୩୩. Orissa Social Cultural and Religious aspects, Biswarup Das, P.87

୩୪. Epi, Indica-Vol.XXXIII, P.263ff

୩୫. SII-Vol.VI, P.1180

୩୬. Inscription of Orissa, Vol.IV, P.77ff

୩୭. Epi, Indica-Vol.XIII, P.150ff

ସହ ସଂଗ୍ରହାଧ୍ୟକ୍ଷା

ଲିପିତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମହିମାଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମାସ୍ୱାମୀ ଓ ସନ୍ଥ ଭୀମ ଭୋଇ

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବେହେରା

ସତ୍ୟ ମହିମାଧର୍ମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ । ବିଭିନ୍ନ ମଠ, ମନ୍ଦିରର ପୂଜା ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ପ୍ରସାଦ ସେବନକୁ ମହିମାଧର୍ମୀମାନେ ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରାଣ ଏବଂ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ଆଦର୍ଶକୁ ମହିମା ସମାଜ ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଆପଣାର କରି ନେଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମଧାରା ମାର୍ଗରୁ ମହିମା ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କେବେ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଗଛର ବକ୍କଳ, ଆଡ଼ବନ୍ଧ ଏବଂ ଗେରୁକନା କୌପୀନ ଧାରଣ କରିବା, ହାତରେ ତାଳବରଡ଼ା ପତ୍ର ଛତା ଧରିବା, କଦଳୀ ପତ୍ରରେ ଠୋଲାକରି ଗୋଟିଏ ପରିବାରରୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଦିନକୁ ଭୋଜନ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ସଞ୍ଜମତା ପାଇଁ ରାତ୍ର ଉପବାସ ରହିବା, ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ମହିମା ଦର୍ଶନ କରିବା ଏବଂ ସଂଧ୍ୟାରେ ଭୀମ ଭୋଇ ସଂଗୀତର ଖଞ୍ଜଣି ଭଜନ ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ନୈତିକ ଜୀବନଯାତ୍ରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବାରି ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଚରଣ ସର୍ବଦା ସରଳ, ନିରାଡମ୍ବର ଓ ନିରହଙ୍କାର । ଜାତିଭେଦ, ପୂଜାବିଧିର ବିଭିନ୍ନତା, ଧନୀ, ଦରିଦ୍ର, ବଡିମା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା, ସ୍ୱାର୍ଥ, ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ ପାରମ୍ପରିକତା ଆଦି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଛି, ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ମହିମାଧର୍ମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅନ୍ୟତମ । ୧୮୬୬ ମସିହାରେ ନ'ଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଭୟଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତି, ଲୋକମାନଙ୍କର ହା-ଅନ୍ନର ଚିତ୍କାର, ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁବରଣ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁର ଶାସନ, ଭାଷା ବିଲୋପ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଏବଂ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରର ଏକ ଘଡ଼ିସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମହିମାଧର୍ମର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହୁଏ । ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏ ସବୁର ଚିତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଇଂରେଜ ଶାସନ ଓ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ଫଳରେ ଏକ ନୂତନ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଆଧିପତ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷରେ ମହାନ୍ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ଚେତନା ଦିନକୁ ଦିନ ସଂକୁଚିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହାର ପୁନଃ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ନିମନ୍ତେ ମହିମାଧର୍ମ ଦର୍ଶନ ଏକ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ ରୂପେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମରେ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ଗାଇ ଉଠିଛନ୍ତି -

ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଆରତ ଦୁଃଖ ଅପ୍ରମିତ
ଦେଖୁ ଦେଖୁ କିବା ସହୁ ।
ମୋ' ଜୀବନ ପଛେ ନର୍କେ ପଡ଼ିଥାଉ
ଜଗତ ଉଦ୍ଧାର ହେଉ । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

ସନ୍ଥକବି ଭୀମଭୋଇ ପାରିବାରିକ ଦୁଃଖ କଷଣରୁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ବାଦ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ସେ ରେଢ଼ାଖୋଲ ଅଞ୍ଚଳର କଙ୍କଣପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଏକ ଦରିଦ୍ର କନ୍ଧ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପିଲାବେଳୁ ଗାଈଗୋରୁ ଚରାଇ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲର ଫଳ, ମୂଳ ଓ ଝରଣାର ପାଣି ପିଇ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ନିବାରଣ କରୁଥିଲେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟତାର କ୍ରୂର କଷାଘାତରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରି କବି ୪ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲୋକଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ସାରସ୍ୱତ ରଚନା ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେ କହିଛନ୍ତି, ମୋର ଚର୍ମନେତ୍ର ମୁଦ୍ରିତ ଥିଲେ ହେଁ, ମୋର ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ରରେ ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ଦେଖିପାରୁଛି । ଏହି ଦୁଃଖବାଦୀ କବିଙ୍କୁ, ବହୁ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ନିନ୍ଦା କଥାମାନ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି -

'ବୁଲୁଥାଇବନେ ନିତି ପ୍ରତି ଦିନେ
ବସ୍ତାକୁ ସଙ୍ଗତେ ଘେନି
କ୍ଷୁଧାତୃଷା କଲେ ଜୀବନ ବିକଳେ
ପିଇ ଥାଇ ଝରପାଣି । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

XXXX

ହାସ୍ୟ ଭତ୍ସନା ଗାଳି, ଗର୍ବ, ଠସାକୁ
ବେକରେ ପିନ୍ଧୁଛି ମାଳ
ଟାକି ଟାକି ମୁହଁ ଆଗତକୁ ଚାହିଁ
ବହି ଯାଉଅଛି କାଳ ।

ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜରେ ଘଟିଯାଉଥିବା ବାଧାବିଘ୍ନ, ମରୁଡ଼ି, ଦୈବୀ ଦୁର୍ବିପାକ, ରାଜା, ଧନୀ, ସାହୁକାର, ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଆତ୍ମଗର୍ବ,

ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅଭାବ ଓ ଛୋଟ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ କବି ଭୀମ ଭୋଇ, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବରଂ ସବୁ ଦୋଷ ଅପରାଧ ତାଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁ ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେଇଛନ୍ତି । ସବୁରି ଅଘଟଣ ପାଇଁ ପ୍ରଭୁ ହିଁ କେବଳ ଦାୟୀ । କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ -

ମହାପ୍ରଭୁ ହୋଇ କର୍ତ୍ତାପଦ ବହି
ସକଳ ହେଉଛି ବୃଥା ।
ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ମଣ୍ଡ ନଦେଉଛ
ଏ ପୁଣି କେବଣ କଥା । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

ପରିସ୍ଥିତିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ମହିମା ସ୍ୱାମୀ ତତ୍କାଳୀନ ଢେଙ୍କାନାଳର ରାଜା ଶ୍ରୀ ଭଗିରଥ ମହୀନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୂରଙ୍କୁ କହିବା ମାତ୍ରେ ରାଜା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜଭଣ୍ଡାର ଖୋଲି ଦେଇଥିଲେ । ଯେତେ ଧାନ ଚାଉଳ ରଖିଥିଲେ, ତାହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଅନାହାରରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା କେତେକ ଶିଶୁ ପିଲାଙ୍କୁ ମହିମାସ୍ୱାମୀ ବଞ୍ଚାଇ ଦେବା, ଅପୁତ୍ରିକ ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଲାଭ ହେବା, ଶୂନ୍ୟରେ କପିଳାସ ଶିଖରକୁ ଯିବା ଆସିବା କରିବା, ହସ୍ତରେ ଖପରା ଧରି ଭିକ ମାଗିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ଜନଶ୍ରୁତି ଅଛି । ନ'ଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଦୀର୍ଘ ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ ୧୮୭୬ ମସିହା ମାଘ ମାସ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତିଥିରେ ମହିମାସ୍ୱାମୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଦିନଠାରୁ ମହିମା ସମାଜରେ ପ୍ରତିମାସ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ତିଥି ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ନାମରେ ଜଣାଶୁଣା ଏବଂ ମାଘ ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିମାଧର୍ମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୀଠ ଯୋରନ୍ଦା ଗାଦିରେ ବଡ଼ ଧରଣର ମେଳା ହୋଇଆସୁଛି । ଏହି ତିଥିରେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଯାତ୍ରୀ, ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସମାବେଶ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ କ୍ୟୁଣ୍ଟାଲ କ୍ୟୁଣ୍ଟାଲ ଗାଈଘୃତ ଗାଦିରେ ଅଖଣ୍ଡବତୀ ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ମହିମାସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ଘୃତରେ ଛଣାବୁନ୍ଦି ଭୋଗ କରାଯାଇ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ସମ୍ପ୍ରତି ଅଷ୍ଟଧାତୁରେ ନିର୍ମିତ ୧୨ କ୍ୟୁଣ୍ଟାଲ ଓଜନର ଏକ ନୂତନ ଘଣ୍ଟି ମହିମା ଗାଦିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଯାହାକି ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ତମ ଘଣ୍ଟି ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ପକ୍ଷରୁ ଯୋରନ୍ଦା ମେଳାରେ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା, ପାଣି, ଆଲୋକ ସଜ୍ଜା ଇତ୍ୟାଦି ନିମନ୍ତେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବିଭାଗୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପ୍ରମୁଖ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଥିସହିତ ମହିମା ସମାଜ କମିଟି, ଗଁଦିଆ ବିଧାୟକ, ସ୍ଥାନୀୟ ସରପଞ୍ଚ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଳାର ସୁପରିଚାଳନା କରାଯାଇଥାଏ । ଅଧୁନା ଯୋରନ୍ଦା ପୀଠରେ ମହିମାଗାଦି ମନ୍ଦିରକୁ ପୃଥିବୀର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ମହିମାଗାଦି କମିଟି ପକ୍ଷରୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଛି । ମହିମାଗାଦି କମିଟି ଓ ସାଧୁ ସମାଜଙ୍କ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମରେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ଯୋରନ୍ଦାରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଶେଷରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ କେଉଁ ପୁରପଲ୍ଲୀ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ଟୁଙ୍ଗୀରୁ ଖଞ୍ଜଣି ଭଜନ ଭାସି ଆସେ, ଆମର ମନ, ପ୍ରାଣ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭଜନ ସଂଗୀତରେ ପୁଲକିତ ହୋଇଉଠେ ।

ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ଅଧିକାରୀ
ହିନ୍ଦୋଳ

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ୪୯ତମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଡକ୍ଟର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ କରୁଛନ୍ତି । ୧୨.୦୨.୦୭

ଭିତରକନିକା : ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ସ୍ଥାନ

ପ୍ରଭୁକଲ୍ୟାଣ ମହାପାତ୍ର

ପ୍ରକୃତିର ଗନ୍ତାଘର ଭାବେ ବିବେଚିତ ଭିତରକନିକା ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଅନନ୍ୟ ଜୈବ ବିବିଧତାରେ ଭରପୂର । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ଅନନ୍ୟ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ବୈତରଣୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଧାମରା ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ଏହା ମଧଦେଇ ବହୁ ଛୋଟବଡ଼ ନାଳ, ଉପନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଛି । ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ, ନଦୀ ମୁହାଣ, ସମୁଦ୍ର, ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ମୁହାଣର ଜଙ୍ଗଲ, ସରୀସୃପ, ଉଭୟଚର ପ୍ରାଣୀ, ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ପ୍ରାଣୀ ଏବଂ ଉଦ୍ଭିଦ ଏହି ଜୈବ ବିବିଧତାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକୃତିର ଏହି ବୈଭବମୟ ସ୍ଥାନରେ ଘଞ୍ଚ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ (୬୩ ପ୍ରଜାତି) ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ କୁମ୍ଭୀର (୨୦୦୧ ଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୧୧୩୦), ସର୍ବବୃହତ ୨୨ରୁ ୨୩ ଫୁଟ ଲମ୍ବର କୁମ୍ଭୀର, ବିରଳ ଧଳା କୁମ୍ଭୀର (ଶଙ୍ଖୁଆ), ଅହିରାଜ, ବୋଡ଼ା, ଗୋଖର ଭଳି ବିଷାକ୍ତ ସାପ ଏବଂ ଅଜଗର, ଡମଣା ଭଳି ଅଣବିଷାକ୍ତ ସାପ, ସ୍ଥାନୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଆସୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ (ପ୍ରାୟ ୨୧୭ ପ୍ରଜାତି) ଏବଂ ଚିତ୍ରାହରିଣ, ସମ୍ବର, ବାର୍ହା, ଓଧ, ବଣୁଆ ବିରାଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହାବ୍ୟତୀତ ବହୁ ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ ପକ୍ଷୀ, ସରିସୃପ ମଧ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଭିତରକନିକାରେ ଉଭୟେ ସାଧାରଣ ତଥା ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ବହୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଣୀ, ଉଦ୍ଭିଦଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ କୌଶଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଭୌଗୋଳିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ସୀମାରେ ଆବଦ୍ଧ ଭିତରକନିକା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀର ତ୍ରିକୋଣଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଭିତରକନିକାର ବାଲି ଓ ପଙ୍କମିଶା ଉର୍ବର ଦୋରସା ଉପକୂଳ ବଙ୍ଗୋପ ସାଗରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଛି ଏବଂ ସେଠାରେ ଦିନରେ ଦୁଇଥର ଜୁଆର ଆସେ । ଭିତରକନିକା ଧାମରା ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପୂର୍ବକୁ ୨୦.୩୫ ଏବଂ ୨୦.୪୭ ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷାଂଶ ତଥା ୮୦.୪୫ ଓ ୮୭.୫ ପୂର୍ବ ଦ୍ରାଘିମାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଭିତରକନିକା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ୬୫୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଯାହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩୮୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି । ଭିତରକନିକାର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଭାଗ ୧୪୧.୪୪ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୧୧୫.୫ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଣ ଜଙ୍ଗଲ ଅବସ୍ଥିତ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୩୫ କି.ମି. ଦୀର୍ଘ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ରହିଥିବା ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବହୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ନଦୀ, ନାଳ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୱୀପ ପ୍ରଭୃତି ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକନିକା ମଧ୍ୟରେ ଲୁଣ ଜଙ୍ଗଲର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ପରିବେଶ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ସୁଦୀର୍ଘ ଗହିରମଥା ନିକଟରେ ଥିବା ସମୁଦ୍ରକୂଳ, ବାଲୁକାସ୍ତୂପ ନିକଟରେ ବ୍ୟାପକ ବୃକ୍ଷରାଜି ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ ଡାଙ୍ଗମାଳ ଗ୍ରାମଠାରୁ ଠାକୁର ଡିଆଁ ନଦୀ ମୁହାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ଏବେ ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସ୍ଥାନର ଅନନ୍ୟ ପରିବେଶଗତ ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳୀୟ ସୂଚକଗୁଡ଼ିକ ଲୁଣାପାଣିରେ ବାସ କରୁଥିବା କୁମ୍ଭୀର, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଆସୁଥିବା ପକ୍ଷୀ ଏବଂ ଅଣ୍ଡା ଦେବାପାଇଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସୁଥିବା ଅଲିଭ୍‌ରିଡ୍‌ଲେ କଇଁଛମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏହା ଉପଯୋଗୀ ବାସସ୍ଥାନ ହୋଇପାରିଛି । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ଭିତରକନିକା ତା'ର ୧୧ କି.ମି. ଦୀର୍ଘ ବେଳାଭୂମି ପାଇଁ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛି, ଯେଉଁଠି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଆସି ଅଣ୍ଡା ଦେଉଛନ୍ତି । ଏଥିସହିତ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ

ଏହାକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନର ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ସେଠାରେ ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରମାନଙ୍କର ଅଭୟାରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଧାମରା ମୁହାଣରେ ସମୁଦ୍ର ଶଯ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରମ । କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀରୁ ଏଠାରେ କାଦୁଅ ଏବଂ ପଟୁ ଜମା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତା' ସହିତ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଜଳବାୟୁରେ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଆର୍ଦ୍ରତା ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ସେଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ତାହାର ବିକାଶରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୋଇପାରିଛି ।

ଭିତରକନିକାକୁ ତା'ର ସମୃଦ୍ଧ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ନିମନ୍ତେ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଅଛି । ଛୋଟ ଛୋଟ ନଦୀ ଏବଂ ନାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଣା ଜଳ ପ୍ରବେଶ କରି ତାହା ଲୁଣାପାଣିରେ ବଢ଼ିପାରୁଥିବା କୁମ୍ଭୀର ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲୁଣାପାଣି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଉପଯୋଗୀ ବାସସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରଙ୍କ ସକାଶେ ଡାଙ୍ଗମାଳଠାରେ ଏକ ପ୍ରଜନନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲଭିତ୍ତିକ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନନ୍ୟ କିସମର ଏବଂ ଏହା ସମୁଦାୟ ଦେଶରେ ସରୀସୃପମାନଙ୍କର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଛି । ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ବୃକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ତେବେ ଭିତରକନିକାର ଏହି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ନିମନ୍ତେ ତଥାକଥିତ ସଭ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କ ଧ୍ୱଂସାଭିମୁଖୀ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ବରାବର ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି ।

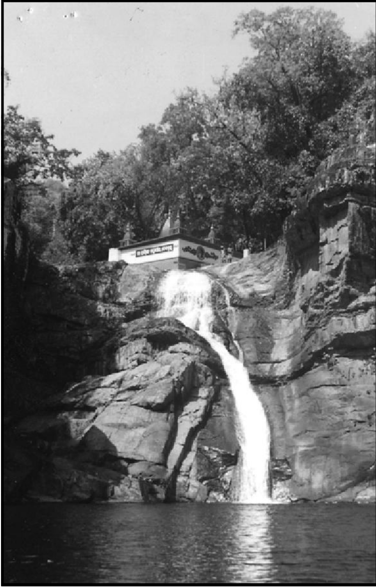
ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟ ମହାନଦୀ ଅବବାହିକାରେ ଘନ ଜନବସତିପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥା କୃଷି ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିକଶିତ ଏବଂ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇଥିବାରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜନପଦର ଲୋକମାନେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ତଥା ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଜମିକୁ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ଭିତରକନିକା ପରିବେଶ ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ପ୍ରତି ଗୁରୁତର ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହି ସୁନ୍ଦର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଏକ ମୁଖ୍ୟଅଂଶ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କୁ ଲିଜ୍ ଆକାରରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ସହିତ ତାହାକୁ ଉର୍ବର ଧାନଜମିରେ ପରିଣତ କରାଯାଇଛି । ସେଠାରେ ଲଗାତର ଭାବେ ଅଭୟାଣ୍ୟ ଜମିକୁ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବାରୁ ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ସେଠାକାର ଜୈବମଣ୍ଡଳର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଜରିଆରେ ବରାବର ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପ ହେଉଛି ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରମାନଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରଜନନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ବଂଶବୃଦ୍ଧି କରାଯାଉଛି । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଲୁପ୍ତ ପ୍ରଜାତିର ସାମୁଦ୍ରିକ ପ୍ରାଣୀ ହେଉଛି ଅଲିଭ୍‌ରିଡ୍‌ଲେ କଇଁଛ । ଏହି କଇଁଛମାନେ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ସକାଶେ ଭିତରକନିକା ସମୁଦ୍ରକୂଳ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ନେଇ ପରିବେଶବିତ୍‌ମାନେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତିତ ଅଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ଏହାର ପରିବେଶରେ ଯେଉଁଭଳି ଅଧୋପତନ ଘଟୁଛି ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ପରିବେଶ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି ତାହା ସବୁସ୍ତରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତାର କାରଣ ହେଉଛି ।

ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟକୁ ଲାଗିଥିବା ଗହିରମଥା ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ଶୀତରତୁ (ଜାନୁଆରୀ-ଏପ୍ରିଲ)ରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ କଇଁଛ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ସମୟରେ ଏହି ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଭିତରକନିକା ଆସିଥାନ୍ତି ।

ସମୁଦାୟ ଭିତରକନିକା ବିଷୁବ ମଣ୍ଡଳୀୟ ମୌସୁମୀ ଜଳବାୟୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଶୀତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଏବଂ ବର୍ଷାରତୁ ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଏଠାରେ ସର୍ବାଧିକ ତାପମାତ୍ରା ଏପ୍ରିଲରୁ ମେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ୩୬° ସେଲ୍‌ସିୟସ୍‌କୁ ବୃଦ୍ଧିପାଉଥିବାବେଳେ ସର୍ବନିମ୍ନ ତାପମାତ୍ରା ଶୀତରତୁରେ ପ୍ରାୟ ୧୫° ସେଲ୍‌ସିୟସ୍‌କୁ ହ୍ରାସ ପାଏ । ବର୍ଷତମାମ ଏଠାରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଆର୍ଦ୍ରତା ୭୦ରୁ ୮୫ ପ୍ରତିଶତ ରହିଥାଏ । ସେହିଭଳି ଏଠାରେ ବୃଷ୍ଟିପାତ ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧୭୦ ସେଣ୍ଟିମିଟର ହୁଏ ଏବଂ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବୃଷ୍ଟି ଜୁନ୍‌ରୁ ଅକ୍ଟୋବର ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ । ଏଭଳି ଏକ ପରିବେଶରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ ବର୍ଷାରତୁ ପରେ (ଅକ୍ଟୋବର-ମାର୍ଚ୍ଚ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆମୋଦଦାୟକ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲିବା ନିମନ୍ତେ ତାହା ହେଉଛି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାହା ପକ୍ଷୀବିତ୍ ଏବଂ ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀଙ୍କୁ ଶୀତରତୁରେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥାଏ । ଧଳା ସାରସ, ଧୂସର ରଙ୍ଗର ହଂସ, ଚୂଳ ନଥିବା ରାଜହଂସୀଙ୍କ ସମେତ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଧଳା ଏବଂ ଧୂସର ବଗ, ଏକପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ ପକ୍ଷୀ, ମାଛରଙ୍କା, ପାଣିକୁଆ ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏହି ସମୟରେ ଭିତରକନିକାକୁ ଆସନ୍ତି । ଭୌଗୋଳିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଏଭଳି କିଛି ପରିବେଶଗତ ଅଞ୍ଚଳ ରହିଛି ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହିଭଳି ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଭିତରକନିକା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି ।

ବରିଷ୍ଠ ପତ୍ରକାର
ଭି.ଆର୍-୩/୨
ୟୁନିଟ୍-୩, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଶିମିଳିପାଳର ଦେବକୁଣ୍ଡ - ଏକ ଦୃଷ୍ଟିପାତ

ଡଃ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟୀ ତ୍ରିପାଠୀ

ଚିର ଶ୍ୟାମଳ ପ୍ରକୃତିର ଅପୂର୍ବ ଗନ୍ତାଘରେ ରହିଥିବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂପଦ କେଉଁଠାରେ ଦର୍ଶକ ଚକ୍ଷୁରେ ରୁକ୍ଷ, ପୁଳିନ, କେଉଁଠାରେ ଝିଲିମିଲି ଓଢ଼ଣୀ ତଳେ ଖିଲିଖିଲି ହସ ହସି କୁଳୁକୁଳୁ ଗୀତ ଗାଇ ଦର୍ଶକ ଚିତ୍ତରେ ଉନ୍ମାଦ ଭରି ଦିଏ ତ, ପୁଣି କେଉଁଠାରେ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟର ଶାଳ୍ମଳୀ ଗୁଳ୍ମରେ ଢାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଥିବା ଲତା ଭିତରେ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତରୁ ଝରି ପଡୁଥିବା ମୁକ୍ତାବିନ୍ଦୁ ପରି ଶିଶିର ବର୍ଷଣୀ ତଟିନୀର ଜଳ ଛିଟିକାରେ ଅଂଶୁମାନର ସୁନେଲି କିରଣରେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସପ୍ତରଙ୍ଗ ଦର୍ଶକ ମାନସପଟରେ ଆଙ୍କିଦିଏ ଅସୁମାରି ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ଅପରୂପ ଶୋଭା ଦର୍ଶକ ମନକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । କବି ଚିତ୍ତକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରେ । ଦର୍ଶକ ନୀଳସାଗରର ଢେଉରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇ ସାଗରର ମଉଆଲା ଆନନ୍ଦକୁ ଉପଭୋଗ କଲାପରି ସବୁଜ ବନାନୀର ମଧୁର ସ୍ୱରରେ ଥିବା ଆକର୍ଷଣରେ ଦର୍ଶକ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇପଡ଼େ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାର ଶିମିଳିପାଳରେ ଥିବା ଉଦଳା ନିକଟସ୍ଥ ଦେବକୁଣ୍ଡ ଓ ସମୀବୃକ୍ଷର ଆକର୍ଷଣ ଅନନ୍ୟ । କଥାରେ କଥାରେ ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କ ପଦଟି ମନରେ ଆସେ -

ସୁନ୍ଦର ତୃପ୍ତିର ଅବସାଦ ନାହିଁ
ଯେତେ ଦେଖୁଥିଲେ ନୂଆ ଦିଶୁଥାଇ ।

ଦେବକୁଣ୍ଡ ଶିମିଳିପାଳ ଅଭୟାରଣ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଉଦଳାରୁ ବୃନ୍ଦାଗଡ଼ିଛକ-ବୃନ୍ଦାଗଡ଼ି ଛକରୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ କୁଣ୍ଡାବାଇ ପଞ୍ଚାୟତ ନିକଟରେ ଏକ ଫରେଷ୍ଟ ଗେଟ୍, ଏହି ଗେଟ୍‌ଠାରୁ ମାଟି ରାସ୍ତାରେ କିଛିଦୂର ଗଲେ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟର ଦୁଇପାର୍ଶ୍ୱରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଝରଣାଟିଏ ବହିଯାଇଛି । ସେହି ରାସ୍ତା ଦେଇ ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଦେବକୁଣ୍ଡ ନାମଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହି ଯେ ବୋଧହୁଏ ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବାଦେବୀମାନେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ବିମୋହିତ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ । ଯେଉଁଠି ଊଷାକାଳରେ ମନଖୁସିରେ ଦେବାଦେବୀ ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡରେ ହଳଦୀ ଲଗାଇ, ପାହୁଡ଼ ମାଜି, ଉପବୀତକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ଓଁକାର ଧ୍ୱନିରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ପ୍ରକମ୍ପାଇ ସ୍ନାନ ସାରି ପୁଷ୍ପକ ଯାନରେ ଫେରିଯାନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ । ସେଥିପାଇଁ ଏ ସ୍ଥାନଟିର ନାମ ଦେବକୁଣ୍ଡ ।

ଜନଶ୍ରୁତି କହେ, ମୟୂରଭଞ୍ଜର ରାଜା ପାରିଧିକୁ ଯାଇ ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଘଟଣାଟି ଏହିପରି - ଥରେ ରାଜା ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାରିଧିକୁ ଯାଇଥିଲେ । ରାତିରେ ଫେରି ନପାରି ବଣରେ ରାତି କଟାଇଲେ । ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ବଣର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କଳରବ ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରୁଥାଏ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ପୁତ୍ର ବାହୁରେ ଶତସିଂହର ବଳଧରି ପାଖରେ ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ରାତ୍ରିଯାପନ କଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁସାମ୍ନାରେ ହଠାତ୍ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକମୟ ଦିବ୍ୟଜ୍ୟୋତି ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲେ । ରାତ୍ରି ସମୟ ! ଦୃଶ୍ୟପଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଉଥିବା ଆଲୋକକୁ ରାଜା ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରୁ ବହୁ ସ୍ୱର ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା, ବେଦର ଓଁକାର ଧ୍ୱନି ନିରବତାକୁ ଶତମୁଖ କରି ତୋଳୁଛି । ରାଜାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣଗହ୍ୱରକୁ ଏସବୁ ଆସୁଛି କୁଆଡୁ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସହିତ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଆଲୋକର ଗତିପଥକୁ ଅନୁସରଣ କଲେ ରାଜା । ଝରଣାଟିଏ

କୁଳୁକୁଳୁ ରାଗିଣୀରେ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ଶିଳାକୁ ଭେଦ କରି ସର୍ପିଳ ଭଙ୍ଗୀରେ ବହି ଚାଲିଛି । ସବୁ ବାଧା ବନ୍ଧନକୁ ପଛରେ ପକାଇ ରାଜା ପାଦ ପରେ ପାଦ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ପୁଣି ତାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣରେ ସେହି ରୁଣୁଝୁଣୁ ଶବ୍ଦ, ଓଁକାର ଧ୍ୱନି, ସ୍ନାନ କରିବାର ଶବ୍ଦ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଛଳରେ ମଳୟ ପବନରେ ଭାସି ଆସୁଛି । ରାଜାଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଉତ୍କଣ୍ଠା । କେଉଁଠାରୁ ଏସବୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଛି ! ଘନଅରଣ୍ୟ ପର୍ବତର ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରକୁ ନମାନି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ରଜନୀର ଅମା ଅନ୍ଧକାର ବକ୍ଷକୁ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଅଂଶୁମାନ ବିରାଜମାନ କଲେଣି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବାଦେବୀ ଯିଏ ଯାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ନିମଗ୍ନ ହେଲେଣି । ଚଣ୍ଡାଂଶୁ ନିଜର ତେଜୋମୟ ରକ୍ତିମ ଆଭାରେ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ତାଙ୍କୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରି ଦେଲାଣି, ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲର ନିଦ୍ରାମୁଖର ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ଘନ ଗର୍ଜନରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠିଲାଣି । ରାଜା ମନର ଦମ୍ଭ ଓ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ଉପଯୋଗ କରି ବଣ ପରେ ବଣ, ଗିରିପରେ ଗିରି ଗହ୍ୱରକୁ ନମାନି ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ପଛେ ପଛେ ପାରିଷଦବର୍ଗ ଅନୁଧାବନ କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତି ରାଣୀ ଫୁଲେଇ ହୋଇ ଖିଲିଖିଲି ହସି ଦେଇ ଓଠର ମୁକ୍ତା ବିନ୍ଦୁରେ ସବୁଜ ବନାନୀକୁ ଭିଜାଇ ଦେଇ ପୁଣି ଗଭୀର ଗର୍ତ୍ତରେ ଲୀନ ହୋଇପଡୁଛି । ଭୀମ ଗର୍ଜନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ଜଳପ୍ରପାତର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳଧାରଟି ରାଜାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଲା, ତାର ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜନରୁ ଆବାଜ ଆସିଲା - ହଠାତ୍ ଯେପରି କିଏ ଡାକିଦେଲା - 'ଏଇ' ମୁଁ ଏଇଠି ଅଛି, ମୋତେ ଦେଖ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହାଁ - ରାଜା ଚମକି ପଡ଼ି ଚାହିଁ ଦେଲେ ବାମକୁ କି ଅପରୂପ ଶୋଭା ଏ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର । ବାଃ, କି ସୁନ୍ଦର ! ଚକାପଥର ଉପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବସିଗଲେ ରାଜା । ନିଜର ଥକାମନ ଓ ପାଦକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ପ୍ରକୃତିର ସେହି ଶୋଭାରାଶିକୁ । ଯେଉଁଠି ଦର୍ଶକ ରାଜା ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଗାଇ ଉଠିଲେ -

'ନୀଳାକାଶ ତଳେ ତୁହି ପ୍ରକୃତି ସୁନ୍ଦରୀ
ସବୁଜ ବନାନୀ ଗର୍ଭ ଠାଏ ଠାଏ ଚିରି
ଚକ୍ଷୁ ମୋ ପବିତ୍ର କଲୁ ପକାଇଣ ହୁରି
ହାଏ ଲୋ ! ପ୍ରକୃତି ଦେବୀ ଊଣା ମୋ ଶକତି
ବର୍ଣ୍ଣି ପାରୁ ନାହିଁ ତବ ଦିବ୍ୟ କାନ୍ତି ମୂର୍ତ୍ତି ।'

ଭାବୁକ ଘଡ଼ିଏ ଭାବି ପାରିବ ନାହିଁ, ଚିତ୍ରକର ହାତ ଅଟକି ଯିବ, ଦାର୍ଶନିକ ମନରେ ଆନନ୍ଦର ସ୍ପଟିକ ତୋଳିବ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ତା'ର ଗଭୀରତା ମାପି ବସିବ । ରାଜାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଦେବକୁଣ୍ଡର ଗଭୀରତା ଭିତରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲା, ସ୍ୱର୍ଗର ସମସ୍ତ ଦେବତା ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ଆସିବା ସୂଚନା ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ସୁପ୍ତ ଶିଳା ନିଦ୍ରିତ ଐରାବତ ପରି । ହଳଦୀ ବର୍ଣ୍ଣର ଶିଳା ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼ି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଘୋଟକ ପରି, ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କଳାବର୍ଣ୍ଣର ପଥର ଦେହରେ ଠାଏ ଠାଏ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ମଳ ପଡ଼ି କଳାରଙ୍ଗର ମଥାରେ ଧଳା ଚିତା ନେଇଥିବା ବୃଷଭ ପରି, ଆଉ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ଶାଳ୍ମଳୀ, ଅସନ, ଚନ୍ଦନ, ପିଆଶାଳ, ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ଡେଣା ମେଲି ବସିଥିବା ପକ୍ଷୀରାଜ ଗରୁଡ଼, ସେନାପତି ଷଡ଼ାନନଙ୍କ ବାହନ ପିକରାଜ, ବିଦ୍ୟାଦାୟିନୀ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ହଂସ କଥା ନ କହିବା ଭଲ । ଏହିପରି ନିଜ ନିଜ ଯାନରେ ସଖାସଖୀଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତ ଦେବାଦେବୀ ଏହିଠାରେ ଠୁଳ, ତେବେ ସେହି ଦିବ୍ୟଜ୍ୟୋତି ଏହିଠାରେ ଆସି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳରେ ଲୀନ । ହେ ଦେବାତ୍ମନ ! ତୁମକୁ ମୋର କୋଟି ନମସ୍କାର । ସେହିଠାରେ କେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରେ ତ କେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଦେଶରେ ରାଜା ଏହି ଛୋଟ ଜଳପ୍ରପାତ ନିକଟକୁ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତା କାଟି ପ୍ରପାତଟିର ବିଞ୍ଚି ହୋଇ ପଡୁଥିବା ପାଣି ଛିଟିକା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମନରେ ମୁଠା ମୁଠା ଭାବନା, ତେବେ ସେ ଆଲୋକଟି ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଏକ ଦେବାଦେବୀଙ୍କର ହୋଇଥିବ ।

ଯେଉଁଠାରେ ମଣିଷର ସ୍ୱରଶବ୍ଦ ନଥାଏ ସେଠାରେ ଦେବତାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ପୁରାଣରେ ଶୁଣାଅଛି - ମହିଷାସୁରକୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ମେରୁପର୍ବତ (କୁମାରୀ ପର୍ବତ)ରେ କୁମାରୀ ଦେବୀ (ଦୁର୍ଗା) ରହିଥିଲେ । କୈଳାସ ପର୍ବତରେ ସଂହାରକର୍ତ୍ତା ଶିବ ନିଜର ପରିବାର ସହ ରହିଥିଲେ । ବନପ୍ରିୟ, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରିୟ ଦେବଦେବୀ, ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ରାଗରାଗିଣୀର ସୁରେ ସୁରେ ସ୍ରଷ୍ଟା କରିଛି ତା'ର ଆକର୍ଷଣୀୟ ସୃଷ୍ଟି । ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଅନିର୍ବଚନୀୟ, ଥରେ ମନୁଷ୍ୟର ପାଦ ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଦେବାଦେବୀ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ହୋଇଯାଏ ମାନବର ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥଳୀ, ପ୍ରାକୃତିକ ବନରାଜିକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ବହୁ କାଳ୍ପନିକ ଦୃଶ୍ୟକୁ ସ୍ଥାପନ କରେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି କେବଳ ଦେବକୁଣ୍ଡ କାହିଁକି, ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଓ ମନମୁଗ୍ଧକର କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ଅଧିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିଥାଏ । ଶୀତଋତୁରେ ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଭିଡ଼ ଜମେ । କାହିଁ କେତେଆଡୁ ପରିବାର, ବନ୍ଧୁ ବର୍ଗ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଗଜ୍ ଗଜ୍ ଶବ୍ଦ ସବୁଜ ବନାନୀରେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗର ପୋଷାକ ଫୁଲପରି ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୁଣି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏଠାକାର ପରିବେଶ ପ୍ରକୃତିକୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରିପକାଏ । ବନ୍ଧୁମିଳନରେ ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକ ଏକାକାର ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଦେବକୁଣ୍ଡ ଶୀତ ଋତୁରେ ଜନାରଣ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ । ନାନାରଙ୍ଗର ମହୋତ୍ସବ ଲାଗିଗଲା ପରି ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମିଶ୍ରଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗୀତର ସୁରେ ସୁରେ ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇ ନୃତ୍ୟାୟିତ ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ଲୀନ ହୋଇଯାଏ । ଏହିପରି ଚାରୋଟି କୁଣ୍ଡ ଦେଇ ନିମ୍ନଗାମୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ନଦୀ ପୁଣି କିଛି ଦୂର ଅତିକ୍ରମ କରି ଦୁଇଧାର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ କଦଳୀ ବାଗାନ୍ - ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ - ଦେବୀକୁଣ୍ଡ - ଦେବକୁଣ୍ଡ - ସାଧାରଣ ମଣିଷର ସ୍ନାନକୁଣ୍ଡକୁ ଆମେ

ଜାଣୁ । କିନ୍ତୁ ଜନଶ୍ରୁତି କହେ ୭ଟି କୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ଅଛି । ଅନ୍ୟ ତିନୋଟି କୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ଅଛି ଯାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ବାହାରେ । ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶବର ଖଡ଼ିଆ, ମାଙ୍କଡ଼ିଆ ଓ ଶିକାରୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିପାରେ । ଏହି ଝରଦେବକୁଣ୍ଡଠାରୁ ବହୁଦୂରକୁ ଯାଇ ଦୁଇଟି ଝରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଦେବଝର ଓ ଅନ୍ୟଟି ଦେଓଝର । ଏହି ଦୁଇଟି ଝର ଆସି ଦେବକୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କଦଳୀ ବନର ଅନେକ ଦୂରରୁ ଏହି ଝର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାରୁ ଦର୍ଶକ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦର୍ଶକଙ୍କ ଅନୁଭୂତିରେ ପ୍ରଥମ କୁଣ୍ଡ ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ । ଯାହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହଳଦୀ ପଥର ଖଣ୍ଡ ନିକଟରେ ଲାଗି ତଳକୁ ବହିଯାଇଛି । ସେହି ପାଣି ତଳେ ଥିବା ଛୋଟବଡ଼ ପଥର ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଘସି ଦେଲେ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ନାମ ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ, ଦ୍ୱିତୀୟ କୁଣ୍ଡଟିର ନାମ ଦେବୀକୁଣ୍ଡ । ଏହି କୁଣ୍ଡର ଜଳ କଳା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ । ଏହି କୁଣ୍ଡରେ ଅନେକ ଛୋଟବଡ଼ ମାଛ ନିଜର ଚକମା ଦେଖାଇ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରାନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟ କୁଣ୍ଡ (ଦେବୀକୁଣ୍ଡ)ର ଜଳ ବହୁ ତଳକୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚଉଡ଼ା ଚକା ପଥର ଉପର ଦେଇ ଗତି କରିଛି । ଏହି କୁଣ୍ଡଟିର ନାମ ଦେବକୁଣ୍ଡ । ଏହି ଦେବୀକୁଣ୍ଡ ଓ ଦେବକୁଣ୍ଡର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଏକ ଦେବୀ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ । ଯେଉଁ ମନ୍ଦିରରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ ମା' ଅମ୍ବିକା ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରପାତଟି ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳ ପ୍ରପାତଟିର ଗଭୀରତା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଏହି ପ୍ରପାତଟିରେ ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ତାଙ୍କର ଲାଞ୍ଜପିଟି ଗଭୀର ଜଳରେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ । ଦର୍ଶକମାନେ ମୁଢ଼ି, ବିସ୍କୁଟ ଆଦି ପାଣିକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ମାଛମାନେ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ଆନନ୍ଦରେ ଏସବୁ ଖାଆନ୍ତି । ଦର୍ଶକ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ।

ଦେବକୁଣ୍ଡର ଜଳ ଅତି ଥଣ୍ଡା । ଏଥିରେ ହାତ ବାଜିଲେ ହାତ ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଏ । ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ରାଜା ଯଥାସମ୍ଭବ ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ, ପଥର ଖଣ୍ଡ କାଟି କାଟି ଚଲାପଥଟିଏ ନିର୍ମାଣ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଦେବକୁଣ୍ଡର ଝର (ପ୍ରପାତ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଶୀତଦିନେ ସଫା କରିଦିଆଯାଏ । ଅନ୍ୟ ଖରା ଓ ବର୍ଷା ସମୟରେ ସେଠାକୁ ଯିବା କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର । କାରଣ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ । ପଥର ଗୁମ୍ଫା ସବୁଥିବାରୁ ଓ ଜଳଧାର କୂଳରେ ବନ୍ୟ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ସବୁ ରହୁଥିବାରୁ ସେଠାକୁ ଅନ୍ୟଦିନରେ ଯିବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଯଦି ଏ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଅଧିକ ମନୋରମ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନିଅନ୍ତେ, ତେବେ ଏହା ଆହୁରି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ହୋଇପାରନ୍ତା । ଏ ତ ଗଲା ଦେବକୁଣ୍ଡର ଇତିବୃତ୍ତି । ଏହାର ନିକଟରେ ଏକ ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃକ୍ଷ ରହିଛି । ସତ୍ୟଯୁଗର ମାନବ ରୂପୀ ଦେବତା କଳିଯୁଗରେ ପଥର ଦେବତାରେ ପରିଣତ ହେଲାଭଳି ଦ୍ୱାପର ଯୁଗର ଶମୀ ବୃକ୍ଷ ପଥରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁବୃକ୍ଷରେ ଅଜ୍ଞାତ ବାସ ସମୟରେ ନିଜର ବୀରତ୍ୱ ପଣକୁ ଲୁକ୍‌କାୟିତ କରି ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବ ପତ୍ନୀ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସହିତ ବିରାଟ ନଗରରେ ରହିଥିଲେ । ଶମୀବୃକ୍ଷରେ ନିଜର ଗାଣ୍ଡିବ ଧନୁ ଶର, ଅଙ୍ଗବସ୍ତ୍ର, ଲୁକ୍‌କାୟିତ କରି ନିଜେ ତୃତୀୟ ପାଣ୍ଡବ (ଅର୍ଜ୍ଜୁନ) ବୃହନ୍ନଳା ସାଜି ବିରାଟ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ଉତ୍ତରାର ନୃତ୍ୟଗୁରୁ ରୂପେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ ।

ଶମୀବୃକ୍ଷ ଯେଉଁଠି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ନିଜର ପୌରୁଷତ୍ୱକୁ ହରାଇ ନଂପୁସକ ଭାବରେ ଉତ୍ତରାର ନୃତ୍ୟ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ସେହି ଶମୀବୃକ୍ଷର ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଚଉଡ଼ା (ବ୍ୟାସ) ୮୦ ଫୁଟ । ଏହା ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ଏକ ବିରାଟ ପଥର । ଯାହାର ନାମ ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାର ଭିତରେ ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଥିବାର ଜନଶ୍ରୁତି କହେ । ଏହାର ଉପରକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଓ ତା'ପରେ ପେଟେଇ କରି ଉଠିବାକୁ ଦର୍ଶକମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ସେମାନେ କହନ୍ତି, ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଜଣ ଲୋକ ସେଠାରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ରହିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେହିପରି ଏକ ଶୀର୍ଷରେ ସମସ୍ତେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅଧ୍ୟାପିକା
ରଘୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, କାଦଡିହା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

ଓଡ଼ିଶାର ଗୌରବ - ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନ

ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବିଶ୍ୱାଳ

ଥରେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଦେଶୀ ଐତିହାସିକ ଓ କଳା ସମୀକ୍ଷକ ଡଃ ଚାର୍ଲସ୍ ଫାବ୍ରି ମତ ଦେଇଥିଲେ - 'ଯଦି ୟୁରୋପୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୋଣାର୍କ ପ୍ରଥମେ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ ତା' ପରେ ଆଗ୍ରାର ତାଜମହଲ, ତାହାହେଲେ ଏଥିରେ କିଛି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ତାଜମହଲ ବିଶ୍ୱମାନସରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥାନ୍ତା ।' ଉତ୍କର୍ଷ କଳା ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଦେଶ ହେଉଛି ଉତ୍କଳ ବା ଓଡ଼ିଶା । ପୂର୍ବତନ ରାଜା, ମହାରାଜା ଓ ଶାସକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଅନେକ ଐତିହାସିକ ମନ୍ଦିର, ଦୁର୍ଗ, ତୋରଣ ଇତ୍ୟାଦି ଉତ୍କଳର ସମୃଦ୍ଧ ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହ୍ୟର ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଏବେ ବି ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଏହିସବୁ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ବିଶେଷ କରି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ କାରିଗର ଓ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କର ଅପୂର୍ବ କାରିଗରୀ ଦକ୍ଷତା ଓ କଳାନୈପୁଣ୍ୟର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଐତିହ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ସ୍ଥାନ ସବୁ ବର୍ଷର ସବୁ ସମୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ତଥା ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଆସିଛି । ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉନ୍ନତ ଶିଳ୍ପକଳାରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତରବକ୍ଷରେ ଯେଉଁଠି ମହାକାବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ତାହା ହେଉଛି ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କୋଣାର୍କ । ପଥର ଯେଉଁଠି କଥା କୁହେ ଓ ଦର୍ଶକ ଯେଉଁଠି ପ୍ରସ୍ତରଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ମନଲୋଭା ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅବଲୋକନ କରି ନିଜକୁ ହଜାଇଦିଏ, ସେହି ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତିବିମ୍ବ କୋଣାର୍କ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପୀଠ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୬୫ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବଙ୍କ ପୂଜା ନିମନ୍ତେ ଏହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନ୍ଦିର ଏକ ରଥର ଆକୃତିରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ତ୍ରୟୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ଏହି ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଶିଳ୍ପକଳାର ନିଦର୍ଶନ ବହନ କରେ । ଏହି ମନ୍ଦିରରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ରଥର ଚକ୍ର, ରଥକୁ ଟାଣୁଥିବା ଅଶ୍ୱ ଓ ସର୍ବୋପରି ନୃତ୍ୟରତା ଲାସ୍ୟମୟୀ ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କ ଅପୂର୍ବ କଳାକୃତି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ପାଗଳ କରେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଠାରେ ଡିସେମ୍ବର ୧ରୁ ୫ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଣାର୍କ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଏହି ମହୋତ୍ସବ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । ରାତ୍ରି ସମୟରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକରେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦର୍ଶନ କଲାପରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକର ଆନନ୍ଦ ବହୁଗୁଣିତ ହୋଇଯାଏ । କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଜାତିସଂଘ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱ ଐତିହ୍ୟସ୍ଥଳୀ ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । କୋଣାର୍କଠାରୁ ପୁରୀ ଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ୩୫ କି.ମି. ଲମ୍ବର ଆକର୍ଷଣୀୟ ବେଳାଭୂମି ମାର୍ଗ ।

ପୁରୀରେ ରହିଛି ବିଶ୍ୱ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଏହାର ଦୂରତା ୬୦ କି.ମି. । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଉଚ୍ଚତା ୧୯୨ ଫୁଟ । ଓଡ଼ିଶାର ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଏହା ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ନମୁନା । ଅଣହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବା ବିଶ୍ୱର ସବୁଦେଶର ଲୋକମାନେ ଏହି ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର ଅଣହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ନିମନ୍ତେ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦିର ପାଚେରୀ ନିକଟରେ ନିର୍ମିତ ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡପରୁ ସେମାନେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିପାରିବେ । ମନ୍ଦିରମାଳିନୀ ନଗରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିରରେ କୌଣସି ଦେବତା ପୂଜା ପାଉନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଶିଳ୍ପକଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦର ତୋରଣର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏହା ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ସମୂହର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୮ କି.ମି. ଦୂରରେ ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି ପାହାଡ଼ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଜୈନ ମଠ ବା ଆଶ୍ରମ ଥିଲା ଓ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାହାଡ଼ ଖୋଦିତ ହୋଇ ଗୁମ୍ଫା ସବୁ ନିର୍ମାଣ

କରାଯାଇଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଦୃଶ୍ୟ ଏବେ ବି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ଦୁଇ ମହଲା ବିଶିଷ୍ଟ ରାଣୀଗୁମ୍ଫାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଭରି ରହିଛି । ହାତୀଗୁମ୍ଫାରେ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳ ତାଙ୍କ ଶାସନର ଇତିବୃତ୍ତ ପ୍ରସ୍ତର ବକ୍ଷରେ ଖୋଦିତ କରିଥିଲେ । କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ବର୍ଷସାରା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ ଲାଗିଥାଏ । ଖଣ୍ଡଗିରିଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମାଘ ସପ୍ତମୀ ଦିନଠାରୁ ଏକ ବଡ଼ ମେଳା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଆଠ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଧଉଳି ଅବସ୍ଥିତ । ମୌର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ଚଣ୍ଡାଶୋକ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ହୃଦୟ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ମୃତିକୁ ବହନ କରିଥିବା ଏକ ଐତିହାସିକ ଶିଳାଲିପିକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ଶିଳାଲିପିର ଲିଖନ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । ଏହି ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତର ଖୋଦିତ ଏକ ହାତୀ ରହିଛି, ଯାହା ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନମୁନା । ଜାପାନୀ ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁମାନେ ଏଠାରେ ଶାନ୍ତିସ୍ତୂପ ବା ବୌଦ୍ଧ ପାଗୋଡ଼ା ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ବିହାରର ରାଜଗିରିଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ବିହାରର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ଭଳି ଏକା ଧରଣର ।

ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ୩୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀ କୂଳରେ ଜଉଗଡ଼ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ଶିଳାଲିପି ରହିଛି । ଷଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଛି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୧୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ହୀରାପୁର ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୋଗିନୀ ମୂର୍ତ୍ତି ସବୁ ରହିଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ଉତ୍କଳୀୟ ସ୍ଥାପତ୍ୟଠାରୁ ଏହାର ଗଠନଶୈଳୀ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର । ଏହା ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଥିବା ଏକ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ମନ୍ଦିର । ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ମାତ୍ର ଚାରି ଗୋଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ହୀରାପୁର ବ୍ୟତୀତ ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ବାକି ଦୁଇଟି ମନ୍ଦିର ଖଜୁରାହୋ ଓ ଜବଲପୁର ନିକଟରେ ଥିବା ଭେଟାଘାଟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଯୋଗିନୀମାନଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଦେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ।

ବାରିପଦାଠାରୁ ୧୫୦ କି.ମି. ଓ ବାଲେଶ୍ୱରଠାରୁ ୨୦୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ଖିଚିଙ୍ଗ । ଏଠାରେ ଥିବା ମା' କିଚକେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନମୁଗ୍ଧକର । ଐତିହାସିକ କଳା ଓ ବିଭିନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥିବା ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂଗ୍ରହାଳୟ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ।

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶୈବପୀଠ କପିଳାସ ଢେଙ୍କାନାଳଠାରୁ ୨୬ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ୪୫୭ ମିଟର ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିବମନ୍ଦିର ରହିଥିବାବେଳେ ଏହି ପାହାଡ଼ରେ ଅନେକ ଗୁମ୍ଫା, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଏକ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଦୁର୍ଗର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ରହିଛି । ଏଠାକୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ବଲାଙ୍ଗୀରଠାରୁ ୧୦୪ କି.ମି. ଦୂରରେ ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଦୁଇଟି ଗ୍ରାମ ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ସୋମତୀର୍ଥ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଠାରେ ଅନେକ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ପୁରାତନ ଚଉଷଠି ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ଏଠାରେ ୨୦ ମିଟର ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରଲାଠ ମନ୍ଦିର ରହିଛି, ଯାହା ଇଟାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅତି ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

ଯାଜପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଶେଷାଂଶମାନ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୯୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ଲଳିତଗିରି । ଏଠାରେ ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତି ସମ୍ବଳିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ୧୦୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ରତ୍ନଗିରି ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ୯୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟଗିରିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ମତରେ ପୁଷ୍ପଗିରି ନାମରେ ବୌଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏଠାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ବିହାରର ବିଖ୍ୟାତ ନାଳନ୍ଦାଠାରେ ମିଳିଥିବା ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜିଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଏହିସବୁ ସ୍ଥାନରେ ମିଳିଥିବା ଭଗ୍ନାବଶେଷ ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଚୀନ ଦେଶର ପର୍ଯ୍ୟଟକ ହୁଏନସାଂ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥିଲେ । ଧର୍ମଶାଳା ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ି ପାହାଡ଼ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଖୋଦେଇ କରାଯିବା ପରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ସେହିପରି କୋଣାର୍କଠାରୁ ୮ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଥିବା କୁରୁମାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତିସବୁ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଥିବା ଭୂମିସ୍ପର୍ଶ ମୁଦ୍ରାରେ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡିତ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ମାତ୍ର ୨ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଶୁପାଳଗଡ଼ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପର୍ବ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀର ବହୁ ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଏହି ଗଡ଼ରେ ମିଳିଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ବହୁ ଉଚ୍ଚକୋଟିର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତର ମୂର୍ତ୍ତି ସବୁ ସୁରକ୍ଷା ହୋଇ ରହିଛି । ଦେଶର ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଗରୀ-ମହାନଗରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ରେଳ ଓ ବିମାନ ସେବାର ସୁବିଧା ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ନୀତି-୧୯୯୭ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ।

ଶାନ୍ତି ବଜାର
ଧର୍ମଶାଳା, ଯାଜପୁର-୭୫୫୦୦୮

ମାଣିକାଗୋଡ଼ାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବ

ବିଶ୍ୱନାଥ ମଲ୍ଲିକ

ଓଡ଼ିଶାର ଗଜପତି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ (୧୫୬୮-୧୬୦୦) ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ୭୧ଟି ଗଡ଼ ବା ଜିଲ୍ଲା ବସାଇଥିଲେ । ଗଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ 'ପଞ୍ଚଗଡ଼' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା, ସଂପୁରଗଡ଼, ବାଙ୍କୋଇଗଡ଼, ମାଣିବନ୍ଧଗଡ଼ ଓ ବୋଲଗଡ଼ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ୫ଟି ଗଡ଼ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜଶାସନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚଗଡ଼ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ୫ଟି ଗଡ଼କୁ ନେଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ବୋଲଗଡ଼ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଗଠିତ । କିନ୍ତୁ ଅତୀତର ଏହି ପଞ୍ଚଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ 'ମାଣିକାଗୋଡ଼ା'ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଅଧିକ ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଚାରିଗଡ଼ର ଦଳବେହେରାମାନେ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ କରି ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରା ସେସବୁ ନେଇ ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି, ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରା ଜଣେ 'ମୁସଲମାନ' । ସମଗ୍ର ବୋଲଗଡ଼ ବ୍ଲକ୍‌ରେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଗ୍ରାମ ସର୍ବବୃହତ୍ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତର ମାନ୍ୟତା ପାଇଛି ।

ଐତିହାସିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ବିବଦମାନ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ହୁଏ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କରାଗଲା । ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭର ଲେଖକ ନିଜେ ତା.୩୦.୧୧.୨୦୦୬ରିଖରେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଗମନ କରି ୮୨ ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ରାଜକରଣ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କହିବାନୁଯାୟୀ, ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମାଳା ଗୁନ୍ଥନ୍ତି । ଏକଦା ଗୋଟିଏ ମାଳା ଅଧିକ ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ମାତୃତୁଲ୍ୟା ମହାରାଣୀଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ଗଲେ ଏବଂ ରାଣୀ ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ନଯାଇ ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ମାଳା ରଖିଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଏହି ଘଟଣାକୁ ଚୁଗୁଲିଆମାନେ ଏକ କଦର୍ଯ୍ୟ କଳେବର ଦେଇ ମହାରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରାଇଲେ । ତେଣୁ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ତାଙ୍କୁ

ହତ୍ୟାକରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଘାତକମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଞ୍ଚଳ ପାର କରାଇ ଅନ୍ୟ ରକ୍ତ ନେଇ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କୁ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଘାତକ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା ପାଇ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ରାଜ୍ୟ ସୀମାପାର ହୋଇ ଏହି ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ସେତେବେଳେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳ ଅରଣ୍ୟରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଏହାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଥିଲେ କନ୍ଧ ଜାତିର ବନବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ । ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୌଦ ରାଜ୍ୟ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ କାହାରି କର୍ତ୍ତୃତ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ଏକ ସାଧୁ ଭାବରେ ଜୀବନଯାପନ କଲେ । ସେଠାରେ ସେ କେତେ ଦିନ ପରେ ଏକ ଗଡ଼ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁ କାନ୍ଥ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏ ନିଘଞ୍ଚ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ ଭୂୟାଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୂଜକ ଥିଲେ ଜଣେ କନ୍ଧ । ସେ ଥିଲେ ସର୍ଦ୍ଦାର । ରାତ୍ରରେ ଭୂୟାଣୀ ତା'ର ପୂଜକ କନ୍ଧକୁ ଏକ ନରବଳି ଦେଲେ ଦୁର୍ଗ କାର୍ଯ୍ୟ ସୂଚାରୁ ରୂପେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ବୋଲି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ନରବଳି କେଉଁଠୁ ପାଇବେ । ଏକଥା କନ୍ଧ ପୂଜକର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା 'ମାଣିକ୍ୟ' ଏକଥା ଜାଣିପାରିଲା ଓ ନିଜେ ବଳି ଭାବରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତରେ -

ତା'ର ନାମାନୁସାରେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ ହେବ । ତାହା ହିଁ ହେଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ସେ ସ୍ୱୟଂ ନିଜକୁ ବଳିଦାନ କଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ ହେଲା ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଯଦି ଏହି ଗଡ଼ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗଜପତି ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମୟ ଅଷ୍ଟଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ହୋଇପାରେ । କାରଣ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ଥିଲା ୧୬୯୩-୧୭୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହାକୁ ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହାକୁ ଅଷ୍ଟମରୁ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଏହା ବିବଦମାନ କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମ ସୀମାରେ ଥିବା ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନ । ଏହା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସମସାମୟିକ ବୋଲି ଅନୁମେୟ ହୁଏ । ପରେ ପରେ ରାଜାମାନେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଞ୍ଚଳରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଏଠାରେ ରଖାଇଲେ । ମାଣିକ କନ୍ଧୁଣୀର ନାମାନୁସାରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ନାମ ହେଲା, 'ମାଣିକାଗୁଡ଼ା' । ଗୁଡ଼ା ଏକ କନ୍ଧଭାଷା, ଯାହାର ଅର୍ଥ 'ପଲ୍ଲି' ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମଟି ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ବିରାଜିତ ମା' ଜୋଗମାୟା । ଉତ୍ତରରେ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ, ଦକ୍ଷିଣରେ ଭଗବତୀ, ପୂର୍ବରେ ସୋମନାଥ ମହାଦେବ, ପଶ୍ଚିମରେ ମହିଷାଶୁଣୀ । ଏସବୁ ବିଷୟ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଦୁର୍ଗ

ଦୁର୍ଗଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯାଇଛି । ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପରେ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଗଡ଼ଖାଇ ଥିବାର ସୂଚନା ମିଳେ । ଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଦଳବେହେରାଙ୍କ ବାସଭବନ । ସେ ମୁସଲମାନ । ସେହି ଦଳବେହେରା ବଂଶର ଦାୟାଦ ରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବିତ ଶେଖ୍ ହବିବୁର ରହେମାନ ଦଳବେହେରା । ସେ ଜଣେ ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଏହି ପତିତ ଦୁର୍ଗର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏହି ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଇକରାୟ କହନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁର୍ଗର ସିଂହ ଦ୍ୱାର ଭଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ

ରାଜାଙ୍କ ଇଷ୍ଟଦେବୀ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା 'ଭୂୟାଣୀ' କେହି କେହି ଭୂୟାଂ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ ଗ୍ରାମର ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ । ପ୍ରଥମେ ଦେବୀ ଏକ ଚାଳ ଘରେ ପୂଜା ପାଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୨/୩ ବର୍ଷ ହେବ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ମନ୍ଦିରକୁ ଲାଗି ମାଣିକ ସାଗର । ସାଗର ଶବ୍ଦରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । କାରଣ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖନନ କରାଯାଇଥିବା ପୁଷ୍କରିଣୀମାନ ସାଗର ନାମରେ ଅଭିହିତ। ଏହି ସାଗର, ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ଖନନ ହୋଇଥିଲା । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ଏକ କାଷ୍ଠ ଦଣ୍ଡ ବା ଖମ୍ବ । ଏହା ହିଁ ଏହାର ଆଦିମତାର ପରିଚାୟକ । କାରଣ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ ଖମ୍ବେଶ୍ୱରୀ । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କୁ ଲୋକେ କାଠ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଦେବତା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂଜକଙ୍କୁ ଲୋକେ ଜାନୀ କନ୍ଧ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ସେ ମାତ୍ର ଏକ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଯୋଗମାୟା

ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ମା' ଯୋଗମାୟାଙ୍କର ପୀଠ । ସେ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦେବୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବସାଧାରଣ ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଦେବୀଙ୍କର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ ।

ମହିଷାଶୁଣୀ

ଗ୍ରାମର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ମା' ମହିଷାଶୁଣୀଙ୍କ ପୀଠ ଦେବୀଙ୍କର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ । ଶାନ୍ତ ଏବଂ ଅଭୟ ବରଦାୟିନୀ । ସେ ମଧ୍ୟ ଏକ କନ୍ଧ ପୂଜିତା ଦେବୀ । ପୂଜକ 'ଡୁମାଳ ଗଉଡ଼' ନାମକ ଏକ କନ୍ଧ ସଂପ୍ରଦାୟର ଜାତି । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ 'ଡୁମାଳ'ମାନେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଆଦିବାସୀ କନ୍ଧ ସଂପ୍ରଦାୟର ଜାତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂଜକ ସାରଙ୍ଗ ଦେହୁରୀ କହନ୍ତି ଦେବୀ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ତିରିଗୋଛା ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ସଂପର୍କୀୟ ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ଠାକୁରାଣୀ ଏକ ଝିଅ ରୂପରେ କଳାଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ତାଙ୍କ ସହିତ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେ ଏଠାରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ପୂଜକ ସେହି ଦେହୁରୀ ସାଙ୍ଗିଆଧାରୀ 'ଡୁମାଳଗଉଡ଼' ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି ।

ଭଗବତୀ

ଗ୍ରାମର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ମା' ଭଗବତୀଙ୍କ ପୀଠ ମନ୍ଦିରର ଅବସ୍ଥା ଅତି ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ । ଏହା ଏକ ଚାଳ ଘର ।

କନକ ଦୁର୍ଗା

କନକ ଦୁର୍ଗା ରାଜାଙ୍କର ଗୃହ ଦେବୀ । ଖଡ଼ ଦେବୀ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । କନକ ଦୁର୍ଗା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।

ସୋମନାଥ

ପୂର୍ବ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଜେ ବାବା ସୋମନାଥ ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର, ଜଗମୋହନ ଓ ମୁଖଶାଳା ମଣ୍ଡିତ ଏହା ଏକ ସୁନ୍ଦର ପରିକଳ୍ପନା ।

ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଭଗ୍ନ ବିଗ୍ରହ ଶୋଭା ପାଉଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ସେମଧ୍ୟରୁ ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଗଣେଶଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋରମା କିନ୍ତୁ ବିଗ୍ରହର ଅବୟବ ସବୁ ଭଗ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଗ୍ରହକୁ ଲୋକେ ସାବିତ୍ରୀ ସତ୍ୟବାନଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ସାବିତ୍ରୀ ସତ୍ୟବାନଙ୍କର ନୁହେଁ ।

ସୋମନାଥଙ୍କୁ ଲୋକେ ଭକ୍ତିରେ 'ବୁଢ଼ା ସୋମନାଥ' ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ୬୧୭ରୁ ୬୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ସୋମନାଥ ଦେବଙ୍କ ପୂଜା ପାଇଁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଭୋଇ ବଂଶର ରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ନିଷ୍କର ଜମି ୩୦ ବାଟି ଦାନ କରିଥିବା ଲୋକେ କହନ୍ତି । କେହି କେହି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି, ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ, ଏହି ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଦୁର୍ଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଓ ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ ବସାଇଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦଶହରା ଦିନ ସୋମନାଥଙ୍କ ପୀଠରେ ଯେଉଁ 'ଅପରାଜିତା' ହୋମ ହୋଇଥାଏ । ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥାନ୍ତି ଜଣେ ମୁସଲମାନ । ଏହା ବିବଦମାନ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଦୁର୍ଗ ଦିବସିଂହ ଦେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ କି, ତାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଦିବ୍ୟସିଂହ ।

ଫୁଟାଲିଙ୍ଗ

ସୋମନାଥଙ୍କ ପୀଠ ପୂର୍ବରୁ ତଥା ଗ୍ରାମର ଉପକଣ୍ଠରେ ଧାନ କ୍ଷେତକୁ ଲାଗି ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ତଳେ ଫୁଟାଲିଙ୍ଗଙ୍କ ପୀଠ । ଏହା ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ଅପେକ୍ଷାରେ ।

ମସ୍‌ଜିଦ୍

ମାଣିକାଗୁଡ଼ାରେ ଉଭୟ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଏକତ୍ର ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦୁଇଗୋଟି ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରଥମଟି ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଲାଗି । ଏହା ପ୍ରାୟ ୨୦ ବର୍ଷ ହେବ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଏକ ପୁରାତନ ମସ୍‌ଜିଦ୍ । ଏହା ୧୦୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ । ଏହାର ନାମ ତହିତାଲ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ।

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ରାଧାକାନ୍ତ ମନ୍ଦିର କିନ୍ତୁ କୌଣସି ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସୋମନାଥ ଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥା ଜରାଦୀର୍ଣ୍ଣ । ମହିଷାଶୁଣୀ ଓ ମାଣିକାଭୟାଣୀ ମନ୍ଦିର ଏବେ ନିର୍ମିତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଚାଳ ଘର ଥିଲା ।

ଦଶହରା

ମାଣିକାଗୁଡ଼ାରେ ପାଳିତ ହେଉଥିବା ଦଶହରା ପର୍ବ, ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳଠାରୁ ପୃଥକ୍ ତଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏହା ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କର ଏକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରଣ । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ରାଜବଂଶର ପରମ୍ପରା ବହନ କରିଆସୁଛି । ଦଶହରା ଦିନ ଭଗବତୀଙ୍କ ପୀଠକୁ ସମସ୍ତ ଦେବୀ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଆସନ୍ତି । ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନରୁ ଆସନ୍ତି କନକ ଦୁର୍ଗା । ମାଣିକଭୂୟାଣୀର ମନ୍ଦିରରୁ ଆସନ୍ତି ଦେବୀଙ୍କର ପ୍ରତୀକ କାଷ୍ଠଦଣ୍ଡ । ମହିଷାଶୁଣୀ ମନ୍ଦିରରୁ ଆସନ୍ତି ଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ଏକ ବିଶାଳ କଟାରୀ, ଯାହାର ଲମ୍ୱ ପ୍ରାୟ ୪ ଫୁଟ ଓ ଓଜନ ପ୍ରାୟ ୧୦ କେ.ଜି.ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବ । ରାଜକରଣଙ୍କ ଘରୁ ଆସେ ଲେଖନୀ ଓ ତାଳପତ୍ର । ଦଳବେହେରାଙ୍କ ଘରୁ ଆସେ ଖଣ୍ଡା । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏହି ସମାରୋହରେ ମୁଖ୍ୟ ପୁରୋଧା ହୁଅନ୍ତି ରାଜାଙ୍କର ଆତ୍ମ ରକ୍ଷକ । ଦଳବେହେରା ସପ୍ତମୀଠାରୁ ଦଶହରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ସେ ବହନ କରିଥାନ୍ତି । ବିଜୟା ଦଶମୀ ଦିନ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ବିଜେ ପ୍ରତିମା ଆସିଲାବେଳେ ମୁସଲମାନ ଦଳବେହେରାଙ୍କ ଦ୍ୱାରରେ ଧୂପ ଦୀପ ନୈବେଦ୍ୟରେ ପୂଜା ପାଇଥାନ୍ତି । ତା'ପରେ ଦଳବେହେରା ପାଇକମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ପୂଜା ମଣ୍ଡପକୁ ଆସନ୍ତି । ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଏହି ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଗ୍ରାମର ୧୩ଟି ଜାତିର ଲୋକ ଏଥିରେ ଯୋଗଦାନ କରନ୍ତି । ଯଥା- ଡୁମାଳ (ଡମାଳ), ଖଉଡ଼ (ମହିଷାଶୁଣୀଙ୍କ ପୂଜକ), କନ୍ଧଜାନୀ (ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ପୂଜକ), ଭଣ୍ଡାରୀ, ଧୋବା, ହାଡ଼ି, ବେହେରା, ପାଇକ, କରଣ, ମୁସଲମାନ, ଦଳବେହେରା, ଭୋଇ, ମାଳି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ପାଣ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ପୂଜାରେ କିଛି ନା କିଛି ଭୂମିକା ଥାଏ । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାବସ୍ଥାନ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ମିଳନ ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଦଳବେହେରା ଏସ୍.କେ. ହବିବୁର୍ ରହେମନ୍, ସାରଳା ପୁରସ୍କାର ସମେତ ଅନେକ ପୁରସ୍କାର ତଥା ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ର ପାଇସାରିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଶୀଳ ହୋଇଛି ନର୍କର କୀଟ ସଦୃଶ କତିପୟ ଘୃଣ୍ୟ ରାଜନେତାମାନଙ୍କର ।

ପାଇକ ପରମ୍ପରା

ବୀର ମାଟି ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ବୀରମାଟି ମାଣିକାଗୋଡ଼ା । ପାଇକ ସଂପ୍ରଦାୟର ସମସ୍ତ ପରିବାରରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ମହଜୁଦ୍ ରହିଅଛି । ନିକଟରେ ରାଜକରଣ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ତାଙ୍କ ବାଡ଼ିର ଏକ ପୁରୁଣା ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ହାଣିଲା ପରେ, ତା'ର କୋଟରରୁ ୯ ଗୋଟି ଖଣ୍ଡାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଥିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସେ ନିଜେ ଗୋଟିଏ ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ନିଜ ଗୃହରେ ପୂଜା ପାଉଥିବା ଖଡ୍‌ଗ, ଜଣେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା

ଆୟତ୍ତ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା ତଳୁ ଟେକିବା ଆୟାସ ସାଧ୍ୟ । ସେ ମୋତେ (ପ୍ରାବନ୍ଧିକଙ୍କୁ) ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଅସ୍ତ୍ର ଦେଖାଇଲେ, ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ର ଗଞ୍ଜାରୁ ନିଆଯାଇ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ (ଚେନ୍ନାଇ) ମ୍ୟୁଜିୟମ୍‌ରେ ସଂରକ୍ଷିତ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ହୁଏ, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଚାଳନା ତଥା ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାରେ ମାଣିକାଗୋଡ଼ାର ପାଇକମାନେ କେତେ ଧୁରନ୍ଧର ଥିଲେ ।

ମାଣିକାଗୋଡ଼ ଏକ ପୁରାତନ ଗ୍ରାମ । ଏହି ନାମକରଣ ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ନାମ କିଛି ନଥିଲା । ଏହା କୌଣସି ରାଜଶାସନାଧୀନରେ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଏହି ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଲାଗି ଦେଶବିଦେଶରୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ଏଠାରେ ଦିନ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଫେରି ଗଲେଣି । ଭୂ-ଖନନ କରି, ମାଟି ତଳେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଏହାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବର ସନ୍ଧାନ ନେବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନୈତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାରେ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ (ବୋଲଗଡ଼), ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସେଖ୍ ହବିବୁର ରହେମାନ ଦଳବେହେରା, ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଇକରାୟ, କନ୍ଧ ଜାନୀ ଓ ସାରଙ୍ଗଧର ଦେହୁରୀ (ମାଣିକଗୋଡ଼ା)ଙ୍କ ନିକଟରେ ଚୀର କୃତଜ୍ଞ ।

ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାରୀ
ନୟାଗଡ଼ କଲେକ୍ଟରେଟ୍, ନୟାଗଡ଼

ମା' ହିଙ୍ଗୁଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ - ଛେଳି ଚାଷରେ ଅଗ୍ରଣୀ

ତାଳଚେରଠାରୁ ୧୮ କି.ମି. ଦୂର ପଦ୍ମାବତୀପୁର ପଞ୍ଚାୟତର କନ୍ଧବେରେଣୀ ଗ୍ରାମ । ଭୌଗୋଳିକ ସୀମାରେଖା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଦ୍ମାବତୀପୁର ହେଉଛି ତାଳଚେର ବ୍ଲକ୍‌ର ସବୁଠାରୁ ବୃହତ ପଞ୍ଚାୟତ । ତେବେ ଏହି କନ୍ଧବେରେଣୀରେ ରହୁଥିବା ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ପରିବାର ମଧ୍ୟରୁ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ସର୍ବାଧିକ । ତା' ସହିତ ନିଜର ଚାଷ ଜମି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନଥିବାରୁ ଏମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ମୂଲ ମଜୁରି ଲାଗି ପରିବାର ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ ।

୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ୧୨ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଏକତ୍ର ହୋଇ ଗଠନ କଲେ ମା' ହିଙ୍ଗୁଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଯାହାର ସଭାନେତ୍ରୀ ଭାବେ ସଂଯୁକ୍ତା ନାଏକ ଓ ସଂପାଦିକା ଭାବେ ଅଞ୍ଜଳି ନାଏକ ମନୋନିତ ହେଲେ । ତାଳଚେର ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ, ପ୍ରଗତି ସହାୟକ ଓ ଗ୍ରାମ ସେବକଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ୧୨ ଜଣଯାକ ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ମାଇକ୍ରୋଫାଇନାନ୍ସ ଜରିଆରେ ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ୧୨ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ଢେଙ୍କାନାଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କର ଶାଖାରୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଛେଳି ଚାଷ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ୨୦୦୪ ମସିହାସୁଦ୍ଧା ଉକ୍ତ ଋଣକୁ ପରିଶୋଧ କରି ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ୧୭.୦୯.୨୦୦୪ ତାରିଖରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ୱରୋଜଗାର ଯୋଜନାରେ ଉପରୋକ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ୩ ଲକ୍ଷ ୨୪ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ନେଇ ଛେଳି ଚାଷକୁ ବ୍ୟାପକ କଲେ । ଏହି ଋଣରେ ସବ୍‌ସିଡ଼ିର ପରିମାଣ ଥିଲା ୧ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ୧ ଲକ୍ଷ ୯୦ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ଅର୍ଥ ପରିଶୋଧ କରି ସାରିଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୪୩ ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ଆଗାମୀ କେଇ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଝିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି, ଯଦିଓ ଏହି ଋଣ ଶୁଝିବାର ମିଆଦ ଋଣ ନେବାର ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ସଭାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନାଏକଙ୍କ ମତରେ ଛେଳି ଚାଷରୁ ଆମ୍ଭେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟା ବାର୍ଷିକ ୧୨ରୁ ୧୫ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଲାଭବାନ ହେଇଛୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ଛେଳି ସଂଖ୍ୟା ୩୦୦ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୪ ଜଣ ପାଳି କରି ଛେଳିମାନଙ୍କୁ ଜଗାରଖା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହନ୍ତି । ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ଥିତି ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଶ୍ ସୁଦୃଢ଼ । ଗ୍ରାମ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ମଜବୁତ୍ କରିଥିବା ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ସ୍ୱରୋଜଗାର ଯୋଜନାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିମ ଅନୁଭବ କେବଳ ଜଣେ ଦେଖିଲେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ।

ସୌଜନ୍ୟ : ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ସେଠୀ, ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ଅଧିକାରୀ, ତାଳଚେର

ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ରର ମେଘେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର

ଡକ୍ଟର ଲାବଣ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପୁରୀ ରାଜପଥର ରବି ଟକିଜ୍ ଛକରୁ ବାମ ପଟକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା 'ଟଙ୍କପାଣି' ରୋଡ଼ରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କି.ମି. ଗଲେ ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଥାରୂଢ଼ ହୁଏ, ଦ୍ୱାଦଶ ଶତକରେ ନିର୍ମିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ 'ମେଘେଶ୍ୱର' ମହାଦେବଙ୍କ ଭବି ପ୍ରାସାଦ (ଦେଉଳ)। ଶୈବ ଗ୍ରନ୍ଥ- 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ' ତଥା 'ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା'ରେ (ମହେଶସ୍ତୁ ପର୍ଜନ୍ୟେଶ୍ୱର ବିସ୍ତୃତଃ) ସେ 'ପର୍ଜନ୍ୟେଶ୍ୱର' ନାମରେ ମଧ୍ୟ ବିଦିତ।

ବିଭିନ୍ନ ଶୈବଗ୍ରନ୍ଥ (ଏକାମ୍ରପୁରାଣ-ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା)ରେ 'ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ର'କୁ 'ଅଷ୍ଟାୟତନ'ରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆୟତନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଆଯାଇଛି। ତଦନୁଯାୟୀ ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟି ଷଷ୍ଠାୟତନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ। ଏହାର ଅବସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ କୁହାଯାଇଛି -

କଳ୍ପବୃକ୍ଷାଦ ଦୂରେଣ ଧେନ୍ୱନ୍ତର ସହସ୍ରେକ
ସାଧିକେ ସପ୍ତଶତକେ ଐଶାନଂ ଦିଶମାଶ୍ରିତେ
(ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ- ୪/୩୬)

ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗରାଜ ବେଢ଼ାରେ ଥିବା କଳ୍ପବୃକ୍ଷଠାରୁ ୧୭୦୦ ଧେନ୍ୱନ୍ତରେ (ଗୋଟିଏ ଗାଈ ପଛରେ ଆଉ ଗୋଟିକୁ ଛିଡ଼ା କରି ଦୂରତ୍ୱ ମାପିବା) ଦୂରତ୍ୱରେ, ଐଶାନ୍ୟ କୋଣରେ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତି ଅଟେ। ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ରରେ 'ଗନ୍ଧବତୀ ନଦୀ' (ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଗଙ୍ଗୁଆ) ଜଳପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାବେଳେ, ସେଥିରେ ସ୍ନାନ ସାରି ତୀର୍ଥଯାତ୍ରୀ/ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ଉକ୍ତ ନଦୀ ତଟସ୍ଥ ଉତ୍ପଳେଶ୍ୱର ତଥା ଗୋକର୍ଣ୍ଣେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ସାରି ତତ୍ପରେ ଷଷ୍ଠ ଆୟତନରେ ଥିବା ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି। ପୁଣ୍ୟ ଶୈବକ୍ଷେତ୍ର 'କାଶୀ'ରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ ହୁଏ, ତାହା ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କର ଦର୍ଶନରେ ମିଳିଥାଏ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି। 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ' (୪/୩୩-୩୬) ତଥା ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା (୮/୨୭-୩୦)ରେ ଯଥାର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି ସେହିପରି-

'ମେଘେଶ୍ୱରଂ ଚ ତତ୍ରାସ୍ତେ ତୀର୍ଥ ପରମପାବନମ୍
ମେଘୈର୍ଯତ୍ରାଧିରଂ କୃତ୍ୱା, ପୂଜିତଂ ଲିଙ୍ଗମୁତ୍ତମମ୍
ମେଘତୀର୍ଥେ ନର ସ୍ନାତ୍ୱା ସଂତର୍ପ୍ୟ ପିତୃ ଦେବତାଃ
ମେଘେଶ୍ୱରଂ ସମାଲୋକ୍ୟ ଶାକ୍ତଲୋକବାପ୍ନୁୟାତ୍।'

ନିର୍ମାଣ କର୍ତ୍ତା ଓ ନିର୍ମାଣ କାଳ

ସଂଗୃହୀତ ତଥା ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା ସହ ପଣ୍ଡିତ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ 'ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି' କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତିକାଟିର 'ମୁଖବନ୍ଧ'ରେ ଏହିପରି ମତ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି -

'୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କିଟୋ ସାହେବ, ଏହାକୁ (ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି) କଲିକତା ନେଇ ଯାଇଥିଲେ। ମନ୍ଦିରର କର୍ମଚାରୀ କାଶୀ ଅମିନ ମହାଶୟ ଆପତ୍ତି କରିବାରୁ ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିଟିକୁ ଫେରାଇ ଦେଲେ। ତାହା ସେହିଦିନଠାରୁ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଚୀର ଦେହରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି।(୧)'

୧୮୩୭ ମସିହାରେ କଲିକତାର ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି ପତ୍ରିକାରେ ଏହାର ପ୍ରଥମପାଠ ଜେମସ୍ ପ୍ରିନ୍ସେପ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା (J.A.S.B., Vol.-VI, p-89)। ୧୮୯୭ ମସିହାରେ ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାରେ ଏହାର ସଂଶୋଧିତ ପାଠ ପ୍ରକାଶ କଲେ (J.A.S.B., Vol.-LX-PT-VI, p-11)। ଡଃ କୀଲହର୍ଣ୍ଣ ସାହେବ ଏହି ଲେଖର ଏକ ଆଲୋକ ଚିତ୍ର ଶୁଦ୍ଧପାଠ

୧୯୦୦-୧୯୦୧ ମସିହାରେ ଏପିଗ୍ରାଫିଆ ଇଣ୍ଡିକା ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ (E.1, Vol.-VI, p-200) । ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିବାସୀ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ଗଦାଧର ରଥ କାବ୍ୟତୀର୍ଥ ଏହାକୁ ପାଠ କରି ମୂଳ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସହିତ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପତ୍ରିକାରେ ୧୯୦୨ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହାପରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ ଏହାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରପୁସ୍ତିକା ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।(୨)

ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିରୁ ଏହାର ନିର୍ମାଣକର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ବଂଶ ପରିଚୟ ତଥା ନିର୍ମାଣକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିବରଣୀ ମିଳିଥାଏ । ଏହାର ସାରମର୍ମ ହେଲା ଏହିପରି -

ଅକ୍ଷପାଦ ଗୌତମଙ୍କ ବଂଶରେ ଦ୍ୱାରଦେବ ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଥିଲେ - ମୂଳଦେବ । ମୂଳଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ହେଲେ - ଅହିରଣ । ଅହିରଣଦେବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଓ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ଥିଲେ । ପୁତ୍ରଟିର ନାମ ହେଲା - ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ । କନ୍ୟାଟିର ନାମ ଥିଲା - ସୁରମା ଦେବୀ ।

ସୁରମା ଦେବୀ, ଗଙ୍ଗ କୁଳ ତିଳକ ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସୁପୁତ୍ର ରାଜରାଜ ଦେବଙ୍କ ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏଣୁ ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ହେଲେ ରାଜରାଜ ଦେବଙ୍କ ଶାଳକ । ଜଣେ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ସେନାପତି ଭାବରେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନରେ ଶତ୍ରୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ବହୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେହି ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ବିଶେଷ ଧନବ୍ୟୟ କରି ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳ (ବିମାନ) ସହିତେ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ପାଚେରୀ ଏବଂ ଏହାର ବହିର୍ଭାଗରେ ନାନାଦି ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପବୃକ୍ଷ ସୁଶୋଭିତ ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।(୩) ଏହାବ୍ୟତୀତ ସେ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବା ପୂଜାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବେଦ୍‌ବିତ୍ ଜଣେ କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ବିଷ୍ଣୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବାପୂଜାରେ ନିଯୁକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ପାଟଣା) ନାମକ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ/ଗ୍ରାମ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ନିତ୍ୟ ଯାଗଯଜ୍ଞ କ୍ରିୟା ରୀତିମତ ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଥିଲା । ଶିଳାଲିପିର ପ୍ରଶସ୍ତିକାର ଥିଲେ - କବି ଉଦୟନ । ଶିଳାଲିପିର ଭାଷା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୃଦ୍ଧ ଥିଲା । ଏହାକୁ ଶିଳାପଟରେ ଲେଖିଥିଲେ - ଧବଳ ଧୀରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ଧବଳ । ଶିଳାଲେଖର ଖୋଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରିଥିଲେ - 'ଶିବକର' ନାମକ ସୂତ୍ରଧର । ୧୮୩୭ ମସିହାରୁ ଏହା ମେଘେଶ୍ୱର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶ୍ରୀଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାର ପଶ୍ଚିମ ପାର୍ଶ୍ୱ ପାଚେରୀରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇଅଛି ।

ମେଘେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରଟି କେଶରୀ ବଂଶୀୟ ରାଜା ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଅଷ୍ଟାଦଶ ବର୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୦୬୦ ଖ୍ରୀ: ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ ମାତା ରାଣୀ କୋଳାବତୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରାୟ ୧୩୦ ବର୍ଷ ପରେ ଗଙ୍ଗରାଜ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ (ଦ୍ୱିତୀୟ)ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ (୧୧୯୦-୧୧୯୬) ଖ୍ରୀ:୧୧୯୬ ବେଳକୁ ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।(୪) ଏହାର ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ପରେ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ (ତୃତୀୟ)ଙ୍କ କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାଦେବୀ ୧୨୭୮ ଖ୍ରୀ:ରେ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରିଥିଲେ ।

ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ - ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟି ୫୧ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ । ଏହା ସପ୍ତରଥ ଶୈଳୀରେ ନିର୍ମିତ ନ' ଚାଳିଆ (ଜଗମୋହନ) ପୀଢ଼ ଦେଉଳ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରରେ ନିମ୍ନ ଖୋପରେ ଦ୍ୱାରପାଳ ସହିତ ଗଙ୍ଗାଯମୁନା ମୂର୍ତ୍ତି ରହିଛି । ମନ୍ଦିରର ନାଗନାଗୀ ମୂର୍ତ୍ତି ସପ୍ତଫେଣାଯୁକ୍ତ । ରାହାପାଗମାନଙ୍କରେ ଶିବଙ୍କ ପ୍ରତିମା ରହିଥିବା ସ୍ଥଳେ କନିକପାଗ ଉପରେ ମନ୍ଦିରଚାରିଣୀ ରହିଛି, ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ଦେଉଳର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀର ପ୍ରଭାବ ଏହା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।(୫)

ମେଘକୁଣ୍ଡ / ମେଘତୀର୍ଥ / ପର୍ବପର୍ବାଣି

ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ବେଢ଼ାକୁ ଲାଗି ଏକ ପୁଷ୍କରିଣୀ ବା ଜଳାଶୟ ରହିଛି । ଶୈବ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ଏହାକୁ 'ମେଘକୁଣ୍ଡ' ବା 'ମେଘତୀର୍ଥ' କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଜଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମଳ । ଏଠାରେ ସ୍ନାନ, ତର୍ପଣ, ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ପିଣ୍ଡଦାନ ତଥା ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନ କଲେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ଶାନ୍ତି, ସୌଖ୍ୟ, ଯଶ, ପୁଣ୍ୟ ଓ ମୁକ୍ତି ମିଳିଥାଏ ବୋଲି ଧାର୍ମିକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ଶୈବ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ମହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।(୬)

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ, ମାର୍ଗଶିର ମାସ ପ୍ରଥମାଷ୍ଟମୀ, ଶିବରାତ୍ରି ଆଦି ଶୁଭ ଦିବସ ଓ ଶୁଭ ନକ୍ଷତ୍ର ଯୋଗରେ ଏକାମ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥିତ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା, ତୀର୍ଥ କୁଣ୍ଡରେ ସ୍ନାନ, ତର୍ପଣ ଆଦି ବ୍ରତଚାରୀ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଏ.ଏସ୍.ଆଇ. (ଆର୍କିଓଲୋଜିକାଲ ସର୍ଭେ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ), ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ଉଦ୍ୟାନର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ହେତୁ, ପର୍ଯ୍ୟଟକ ତଥା ଭକ୍ତଙ୍କ ଆଗମନ ବଢ଼ିଛି ।

'ମେଘେଶ୍ୱର' ମନ୍ଦିର, କଳିଙ୍ଗ ଶିଳ୍ପ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଗନ୍ତ । ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳର ଏହି ଶୈଳକୀର୍ତ୍ତି ଖରା, ବର୍ଷା, କରକାପାତ ସହ ସେମିତି ମୁଣ୍ଡଟେକି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ।

ପାଦଟୀକା ଓ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

 କ)୧. ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି : ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଓ ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା ସହ ସମ୍ପାଦିତ (ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ) - ରାଧାରମଣ ପୁସ୍ତକାଳୟ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ, ପୋ- ଚାନ୍ଦିନୀ ଚୌକ ।

୩. ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିଲେଖ (ପୃ-୪୪), ସମ୍ପାଦନା- କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରକାଶକ- କେଦାରନାଥ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨, ସଂସ୍କରଣ- ପ୍ରଥମ ।

୩. 'ଉନ୍ନତ୍ୟାପର ପର୍ବତୋ ବହୁତର ଦ୍ରବ୍ୟବ୍ୟୟଂ କୁର୍ବତା
ପ୍ରାସାଦୋ ରଚିତଃ ସୁଦାମ୍ନୁଧିହସନ୍ କୈଳାସ ମେଘେଶ୍ୱରଃ ।'
(ଶ୍ଳୋକ-୨୨, ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି-ତତ୍ରୈବ)

୪. Megheswar Temple was built by Swopneswar Dev, during the rule of Ananga Bhim-II, in the last quarter of 12th Century A.D. While Ananta Vasudev Temple was erected in A.D. 1278 by Chandra Devi, daughter of Anangabhim Dev-III, Bhubaneswar by Devala Mitra, 4th Edn.- 1978.

୫. x x The Deul (Megheswar)-51 feet high the transformation of the Gandi which has assuming a softened and almost circular appear ana x x. On plan the Deula, has now developed into Sapt Rath. It has an important place in the development of the building art of Bhubaneswar. The course of evolution can thus profitably be studied, with reference to another dated temple, the Brahmeswar, which is about a century above - Ibid - Mitra Devala.

୬. ମେଘତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନବେଳେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ାଯାଏ -

'ନମସ୍ତେ ଶୀତିକଣ୍ଠାୟ ପର୍ଜନ୍ୟପତୟେ ନମଃ

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୁମୁଖୋ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱା ମଜ୍ଜୟେତ୍ତମୁଦୀକ୍ଷ ସେ (ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା, ପୃ.୩୧)

ଖ)୧. ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି, ପ. ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ, ରାଧାରମଣ ପ୍ରେସ୍, କଟକ-୨ ।

୨. ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିଲେଖ, ସମ୍ପାଦନା- କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, କେଦାରନାଥ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨ ।

୩. ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର କଳ୍ପତରୁ - ଡକ୍ଟର ଲାବଣ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୮ ।

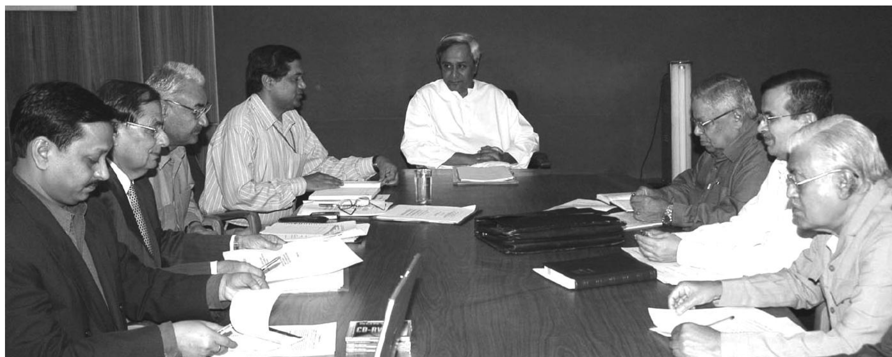
୪. ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ - ସଂପାଦନା- ଡ. ଭଗବାନ ପଣ୍ଡା (କେ.ଗ.ପ୍ର.) ।

୫. ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା (କେ.ଗ.ପ୍ର.) ।

୬. Bhubaneswar - by Devala Mitra, 4th Edition, 1978.

୭. Inscription, Vol-V, part-I, 1190-1308

ଅଭିନନ୍ଦନ
୩୫, ବସନ୍ତ ବିହାର
ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ମାର୍ଗ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୮

ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ ସବ୍‌କମିଟିର କୃଷି ସମ୍ପର୍କିତ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ବୈଠକରେ ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରୁଛନ୍ତି । ୦୫.୦୨.୦୭

ଆଦିବାସୀ ପର୍ବ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ

ଡଃ ପ୍ରମୋଦିନି ହୋତା

ପୁଷ ପୁନେଇ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଗାଁ ଗହଳିରେ ଏହି ପର୍ବ ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମ୍‌ରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । କୋରାପୁଟ-ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅରଣ୍ୟର ଘଞ୍ଚ ସବୁଜିମା, କାକରଭିଜା ମାଟିର ଅପୂର୍ବ ବାସ୍ନା, ସଡ଼କ ଅଙ୍କାବଙ୍କା ହୋଇ ସାପୁଆ ଗତିରେ ଲମ୍ବି ଯାଇଥାଏ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ । ରାସ୍ତାର କଡ଼େ କଡ଼େ ରହିଥାଏ ନୁଆଁଣିଆ ଚାଳଘର, ନାଲି ଧଳା ମାଟିରେ ଲିପାପୋଛା ହୋଇ ନିର୍ମଳ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୃଦୟଟି ଭଳି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ନାଲିନେଳି ଅନାମିକା ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧରେ ବନଭୂମି ସୁଗନ୍ଧିତ ହେଉଥାଏ । ପୌଷ ମାସରେ ଏହି ବନଭୂମିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନିଆରା । ପାହାଡ଼ ଢାଙ୍କି ହୋଇଥାଏ କୁହୁଡ଼ିରେ, ଯେତେବେଳେ ବସ୍ ଚାଲିଥାଏ ଏହି କୁହୁଡ଼ି ଭିତର ଦେଇ ଅନୁଭବି ହିଁ ସେହି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁଖକୁ ଉପଭୋଗ କରେ । ସତେ ଯେମିତି ମେଘ ଭିତରୁ ବସ୍‌ରେ ଯାତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚୁଯାଉଛି । ଅଳସୀ ଫୁଲର ଶେଯରେ ପଥିକ ଟିକିଏ ଆନନ୍ଦ ନେବାକୁ ଉଦ୍‌ବେଗ ହୋଇଉଠେ । ଅଙ୍ଗାର କାଉଡ଼ି ଧରି କାଉଡ଼ିଆମାନେ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ସରଳ ରେଖାରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ପୌଷ ମାସର ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶୀତ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଖୋଲା ଦେହକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି । ସତେ ଯେମିତି ସରଳ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବାହାରର ଜଟିଳତା ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ବାସ କରନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇକୁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇରେ ଗାଁ ନାଏକର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଠିକ୍ କରାଯାଏ କେଉଁ ଦିନ ଯାତରା (ଯାତ୍ରା) କରାଯିବ । 'ଚାଲାନ୍' ପ୍ରଥମେ ଗାଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣନ୍ତି ଗାଁର ମୁଖିଆ (ନାଏକ) ସଭା କରି ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ବାରିକ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଯାତ୍ରା ଦିନ ଜଣାନ୍ତି । ମାସର ଯେକୌଣସି ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ଏହି ଯାତ୍ରା ଦିନ ଠିକ୍ କରାଯାଏ । ଗାଁର ଲୋକମାନେ ନିଜର ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ କୁକୁଡ଼ା ଓ ଛେଳି କିଣିଥାନ୍ତି । ଗାଁର ଶେଷରେ (ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ) ଯାତ୍ରା ହୁଏ, ସମସ୍ତ ଆଦିବାସୀମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି ସେଠାରେ । ଛେଳିର ମୁଣ୍ଡକୁ ପୋଡ଼ି 'ସରୁଭାତ' ରନ୍ଧାଯାଏ । ସେହି ଛେଳି ମୁଣ୍ଡକୁ ସରୁଭାତ ସହିତ ମିଶାଇ ଗାଁର ମୁଖିଆ ଖାଇଦିଏ । ଛେଳିଗଣ୍ଡିକୁ ଆଣି ଗାଁର ଲୋକମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ଛେଳିକୁ 'ମୁଡାମ୍' କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ କାଠ ଗଦା କରି ନିଆଁ ଜଳାଯାଏ । ସେହି ନିଆଁର ଚାରିପଟେ ଗାଁର ଯୁବକ, ଯୁବତୀ, ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ୀ, ପିଲାମାନେ ହାତକୁ ହାତ ଛନ୍ଦି ଗୀତ ଗାଇ ନାଚିଥା'ନ୍ତି । ଗୀତ ଗୁଡ଼ିଆଣୀ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ଗୀତ ଗାଇଥାଏ । ରାତିସାରା ସମସ୍ତେ ତା' ସହିତ ତାଳ ସ୍ୱର ଦେଇ ନାଚନ୍ତି । ଏହି ନିଆଁକୁ 'ଭୋଗୀ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସକାଳେ ପିଠାପଣା କରି ଗାଇଗୋରୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ପେଣ୍ଡମ୍ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ତା'ପରେ କନ୍ଦା, ଚାଉଳ, ବିରି ମିଶାଇ ଭାତ ରନ୍ଧାଯାଏ । ତାହାକୁ ସିକ୍‌ଡ଼ି ଭାତ କୁହାଯାଏ । ସେହି ଭାତକୁ ପୁଣିଥରେ ଗାଇଗୋରୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ପରେ ପେଣ୍ଡମ୍ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଏହା ଖାଇବା ଫଳରେ ଗୋରୁଗାଈମାନଙ୍କୁ ବଣରେ କୌଣସି ବିପଦ ଆସେ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗୋରୁଗାଈମାନଙ୍କୁ ଚୋରା ଭୂମିକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ । ପିଲାମାନେ ଗାଁର ଚାରିଆଡ଼େ ଘର ଘର ବୁଲି ଛେର୍ ଛେରା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋରୁଗାଈମାନେ ମେଲା (ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ) ହୁଅନ୍ତି ଗାଁରେ ନାଚଗୀତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ଗାଁର ପିଲାମାନେ 'ଛେର୍ ଛେର୍ ଛେର୍ ଛେରା ପୁଷ୍ ମାସର ବୁଢ଼ିଆ ପରବ ମକେ ଦେ' କହି ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଚାଉଳ, ପଇସା ପ୍ରଭୃତି ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ଗହ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସହିତ ଏହି ପର୍ବର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଅଛି ।

ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହାକୁ 'ପୁଷୁନି' କହିଥା'ନ୍ତି । କୁହୁଡ଼ିଆ ସକାଳୁ ଝିଅବୋହୂମାନେ ଘରଦ୍ୱାର ରଙ୍ଗ ମାଟି ଓ ଚଟାଣକୁ ଗୋବରରେ ଲିପିଥା'ନ୍ତି । ସକାଳୁ ଝୋଲାକୁ ଗାଧୋଇ ଯାଇ 'ଡୁମା' ପାଣି ଆଣିଥା'ନ୍ତି । ସେହି ପାଣିକୁ ଦେବତା ଖଳିରେ ରଖି ଗୃହପୂଜା କରାଯାଏ । ସେହି ସମୟରେ ପୁରୁଷମାନେ ବଣକୁ ଯାଇ କାଠ, ଶିଆଳି ପତ୍ର ଓ ଶିଆଳି ଫଳ ବୋହି ଆଣନ୍ତି । ଶିଆଳି ଫଳକୁ ଶୁଭ ସଙ୍କେତ କୁହାଯାଏ । ଘରର ଆଗରେ ଚାଳ ପାଖରେ ଶୁଭ ସଂକେତ ଭାବରେ ତାକୁ ଟଙ୍ଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଏହା ଦ୍ୱାରା କୁ-ପ୍ରଭାବ ଘର ଉପରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଗାଁର ପୁରୁଷମାନେ ଯେଉଁ କାଠ ଆଣନ୍ତି ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏକତ୍ରିତ କରାଯାଏ । ତାହାକୁ 'ବେରଣ ମୁଣ୍ଡା' କୁହାଯାଏ । ସେଠାରେ ଜାନି

(ପୂଜାରୀ) କୁକୁଡ଼ା ବଳିଦିଏ । କୁକୁଡ଼ାର ରକ୍ତରେ ରଞ୍ଜିତ ଫୁଲକୁ ଜାନି (ପୂଜାରୀ) ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ସେହି କାଠ ଲଦା ହୋଇଥିବା କିଛି କାଠ ଉପରକୁ ପକାଇ ଦିଏ । ତା'ପରେ ସେଥିରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରେ ତାକୁ ମାଣ୍ଡୁକୋଡ଼ କୁହାଯାଏ । ନିଆଁ ଜଳିବା ପରେ ତାକୁ ଭୋଗୀ କୁହାଯାଏ ।

ନୂଆ ଫସଲ କ୍ଷେତରୁ ଆସି ଭରି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ କୁହାଯାଏ 'ପୁଷ୍ ମାସ ଭୂସ୍‌ଭାସ୍ ମାଘ ମାସେ ଡାଲି ।' ନୂଆଖିଆ ମାସରେ ଯେଉଁ ନବଧାନର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ପୁଷ୍ ମାସରେ ତା'ର ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମାଣ୍ଡିଆ ଘୋରିବା, ଧାନକୁଟିବା କାମ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ସମୟରେ ପୁଷ୍ ଚୋରମାନେ ରାତିରେ ବାହାରନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ି (ଯୁବକ, ଯୁବତୀ)ମାନେ ଘରର ବାଡ଼ି ବଗିଚାରୁ ଆଳୁ, ବୋଇତାଳୁ, କୋବି, ବାଇଗଣ, ଝଟା (ଶିମ୍ବ) ଆଣି ବେରଣ ମୁଣ୍ଡା ନିକଟରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେସବୁକୁ ଭୋଗୀ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ସମସ୍ତେ ମିଶି ହସ ଖୁସିରେ ଖାଇଥା'ନ୍ତି । ପୁଷ୍ ମାସରେ ପରଜାମାନେ ଡଙ୍ଗ-ଭୁଙ୍ଗାର ତାଳେ ତାଳେ ହାତକୁ ହାତ ପରସ୍ପର ଛନ୍ଦି ଅଣ୍ଟା ଦୋହଲାଇ ହାତଖଡ୍ଡୁ ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ସର୍ପିଳ ଗତିରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ମୟୂର ପୁଚ୍ଛ ଧରି ରାତିସାରା ନାଚୁଥାନ୍ତି । ଗୀତଗୁଡ଼ିଆଣୀ ଗୀତ ଗାଇ ଚାଲିଥାଏ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ିମାନେ ଗୀତଗୁଡ଼ିଆଣୀ ସହିତ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ଗୀତ ମାଦଳର ତାଳେ ତାଳେ ଗାଇ ଚାଲିଥା'ନ୍ତି -

'ସରସୀ ପତର୍ ଶୀତେ ତର୍ ତର୍
ପାନିକି ଲାଗେ ପିଆସ୍ ।
ଅଗନି ଦେବତା କି ଶୀତ୍‌ରେ ମରୁଚି
ସୁରଜ କି ମାଗେ ତରାସ୍ ।'

ପାଦକୁ ପାଦ ଛନ୍ଦି ନାଚି ଚାଲିଥା'ନ୍ତି । ବନଭୂମି ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ପରଜାମାନେ ଘରେ ମାଣ୍ଡିଆ ଚୁନାରେ ପିଠା ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଭାତ ଓ ମାଂସ ରାନ୍ଧନ୍ତି, ଘରେ ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଭୋଜି କରିଥା'ନ୍ତି । କେତେଜଣ ପରଜାମାନେ ଏହିସବୁ ଖାଦ୍ୟକୁ ଶାଳପତ୍ରର ଦନାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଚାଙ୍ଗୁଡ଼ିରେ ସଜାଇ ଗାଁରେ ଘର ଘର ବୁଲି ବାଣ୍ଟିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ପର୍ବ ପୌଷ ଅମାବାସ୍ୟାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ନାଚଗୀତ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି କରିବା ପାଇଁ କେତେକ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଦଳ ବାହାରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ 'ଦଣ୍ଡା ହୁଲିଆ' ଦଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ହାତରେ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି ଓ ପାଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁର ବାନ୍ଧି ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ନାଚ କରି ପଇସା, ଧାନ, ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରିଥା'ନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗିଡ଼ି (ଅବିବାହିତା)ମାନେ ପାନିଆ ଜୁନିଆ ଗୀତ ଗାଇ ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲି ଚାଉଳ ଓ ପଇସା ମାଗିଥାନ୍ତି । ଏହିଦିନ ରବି ଫସଲର ନୂଆ ଖିଆଯାଏ । କେତେଜଣ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ହାତରେ ଧରି ଭୂଇଁ ଉପରେ ଠକ୍ ଠକ୍ ପ୍ରହାର କରି 'ଛେର୍ ଛେରା' ଗୀତ ଗାଇ ପଇସା, ଚାଉଳ ମାଗିଥା'ନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ କୋରାପୁଟର ବନଭୂମି ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ସରଳ ଆଦିବାସୀ କଷ୍ଟ ସହିଷ୍ଣୁ । ସେମାନଙ୍କ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ହେଲେ ଡଙ୍ଗର, ଝରଣା, ବୃକ୍ଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ । ସେମାନେ ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିଥା'ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୀତ ହିଁ ଜୀବନ, ଗୀତ ହିଁ ସତ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ।

ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ, ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ
ଖଲ୍ଲିକୋଟ (ସ୍ୱୟଂ ଶାସିତ) ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

ଆଦିବାସୀ ନୃତ୍ୟ

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ

ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ସାହୁ

ମୁଖ୍ୟତଃ ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା କେତେକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନଗ୍ରସର ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ଦେବାର ଆୟୋଗଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଠୁ ଅନୁନ୍ନତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତି ବିବରଣୀ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତିର ମତ ଅନୁସାରେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପୂର୍ବରୁ ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତି ଏକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀଙ୍କଠାରୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିଲେ । ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତିର ମାନ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରାକ୍-କୃଷି ପ୍ରାବିଧିକ ସ୍ତରରେ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ସାକ୍ଷରତା ହାର ଅତ୍ୟନ୍ତ କମ୍ ଓ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ସେମାନେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହେବେ ଓ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଭାଗିଦାରୀ ହୋଇ ସୁଫଳ ପାଇପାରିବେ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୩୪୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଭାରତରେ ୬୯୭ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୭୫ ଗୋଟି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି ।

ଯାହାହେଉ, ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ କେତେକ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସବିଶେଷ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବା । ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ୫୨ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଏହା ୧୪ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ଆଉ ୨୦ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ଅନୁମୋଦନ କରାଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତବର୍ଷରେ ସମୁଦାୟ ୭୬ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମୁଦାୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନିଜର ବାସସ୍ଥାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିର ଉନ୍ନୟନ ନିମନ୍ତେ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟର ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ୫୫୦ ପରିବାର ସୀମିତ ରଖାଯାଇଛି ଏବଂ ବୃହତ୍ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକାଧିକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ୧୯୭୫-୭୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷଠାରୁ ଭାରତ ସରକାର ଶତପ୍ରତିଶତ ଆଧାରରେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଜରିଆରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସହାୟତା ଆକାରରେ ସମସ୍ତ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଆସୁଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ବାର୍ଷିକ ୧୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ଯଥା- କନିଷ୍ଠ କୃଷି ଅଧିକାରୀ, ଉନ୍ନୟନ ସଂପ୍ରସାରଣ ଅଧିକାରୀ ଓ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସହାୟକ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି କରିବା, ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ, ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଭୂମିଭିତ୍ତିକ ଉନ୍ନୟନ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଆସୁଛି ଯଥା- ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ, କୃଷି, ମୃତ୍ତିକା ସଂରକ୍ଷଣ, ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା, ପାଣି ପମ୍ପ ଯୋଗାଣ ଇତ୍ୟାଦି । ପଶୁପାଳନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧମରେ ମଧ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯଥା- ଗୋପାଳନ, ଛେଳି ପାଳନ, ମତ୍ସ୍ୟ ଚାଷ ଇତ୍ୟାଦି । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯଥା- ସାଇକେଲ ମରାମତି ଦୋକାନ, ରିକ୍ସାଚାଳନ, ସିଲାଇ ମେସିନ ଇତ୍ୟାଦି । ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କଦଳୀ ଚାଷ, ପନିପରିବା ଚାଷ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ପାଣି ପମ୍ପ, ଲଙ୍ଗଳ, ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ି, ବଳଦ, ଗାଈ, ଛେଳି, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପନିପରିବା ମଞ୍ଜି ଓ ଚାରା, ଧାନ ବିହନ, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ବୈଷୟିକ, କୃଷି ଉଦ୍ୟାନଭିତ୍ତିକ ଜ୍ଞାନ

ବୃଦ୍ଧି, କୃଷି ଓ ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଣ, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଏବଂ ମାଗଣାରେ ପୋଷାକ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି । ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାର ମହତ୍ୱ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯିବା ସହିତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକମ ମାଧ୍ୟମରେ ସଚେତନ କରାଯାଉଛି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ଔଷଧ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି, ପାରମ୍ପରିକ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ପ୍ରଥାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲୋକ ନାଚ, ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି ।

ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବସବାସ କରୁଥିବା ୬୨ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରୁ ୧୩ ଗୋଟି ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ୧୩ ଗୋଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାୟ ଚାରି କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ୧୩ ଗୋଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ହେଲେ- ବଣ୍ଡା, ଦିଦାୟୀ, ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ, ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା, ସଉରା, କୁଟିଆକନ୍ଧ, ଜୁଆଙ୍ଗ, ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ, ଲୋଧା, ହିଲ୍ ଖଡ଼ିଆ, ମାଙ୍କିଡ଼ିଆ, ବିରହୋର, ଚକ୍ଟିଆ ଭୁଞ୍ଜିଆ । ଏହି ତେରଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - ୧. ବଣ୍ଡା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ମୁଦୁଲିପଡ଼ା, ମାଲକାନଗିରି, ଏହା ୧୯୭୬-୭୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୨. ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, କୁର୍ଲି, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୩. ଜୁଆଙ୍ଗ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଗୋନାସିକା, କେନ୍ଦୁଝର, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୪. କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ବେଲ୍‌ଘର, ଫୁଲବାଣୀ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୫. ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ସେରାଙ୍ଗୋ, ଗଜପତି ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୬. ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଜମରଡିହି, ପାଲଲହରା, ଅନୁଗୁଳ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୭. ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଖୁଣ୍ଟ ଗାଁ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୮. ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଥୁମ୍ବା, ପାତ୍ରପୁର, ଗଞ୍ଜାମ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୯. ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି, ଗଜପତି, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୦. ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ପୁଟାସିଂ, ଗୁଣପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୮୪-୮୫ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୧. ଲୋଧା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ମୋରଡ଼ା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଏହା ୧୯୮୫-୮୬ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୨. ଦିଦାୟୀ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ବାୟାପଡ଼ା, କୁଦୁମୁଲୁଗୁମା, ମାଲକାନଗିରି, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୩. ହିଲ୍ ଖଡ଼ିଆ ଏବଂ ମାଙ୍କିଡ଼ିଆ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଗୁଡୁଗୁଡ଼ିଆ, କରଞ୍ଜିଆ ଓ ଯଶିପୁର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୪. କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼, କଳାହାଣ୍ଡି, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୫. ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, କଲ୍ୟାଣସିଂପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୮୭-୮୮ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୬. ପାଉଡ଼ିଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ରୁଗୁଡ଼ାକୁନ୍ଦର, ବରକୋଟ, ଦେବଗଡ଼, ଏହା ୧୯୯୩-୯୪ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ଏବଂ ୧୭. ଚକ୍ଟିଆ ଭୂଞ୍ଜିଆ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ସୁନାବେଡ଼ା, କୋମନା, ନୂଆପଡ଼ା, ଏହା ୧୯୯୪-୯୫ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ।

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଯେଉଁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା କ'ଣ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦରକାର । ନଚେତ୍ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକଳ୍ପର ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚୀ

୧. Vulnerable Ethno-cultural Groups (VEGs)- Behura, N.K. & Mohanti, K.K. (Adivasi, Vol.-XXXVIII Nos. 1&2, January & June, 1998)

୨. Primitive Tribal Groups- Their problems and Development- Behura, N.K. (Banaja, Academy of Tribal Dialects & Culture, 1998)

୩. ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅର୍ଥନୀତି (ତଥ୍ୟବାଦ ବନାମ ତତ୍ତ୍ୱବାଦ)- ବେହୁରା, ନବକିଶୋର ଏବଂ ମହାନ୍ତି, କୃଷ୍ଣ କୁମାର, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା, ପୁସ୍ତକ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

୪. Impact of Special Micro Project on the livelihood of Kutia Kondhs- Behura, N.K. and Panigrahi, N. (Adivasi: Vol.42 nos. - 1 & 2, June & December-2002, Vol.-43 nos. 1 & 2, June & December-2003)

୫. Primitive Tribes of Orissa and their Development Strategies (Patnaik, N., 2005, D.K. Printworld (P) Ltd., New Delhi)

ଅଧ୍ୟାପକ
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୟନ ବିଭାଗ
ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତକତପୁର
ବାରିପଦା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା

ଇନ୍ଦୁଭୂଷଣ କର

ସର୍ବୋପନିଷଦୋ ଗାବୋ ଦୋଗ୍ଧା ଗୋପାଳନନ୍ଦନଃ
ପାର୍ଥୋବତ୍ସଃ ସୁଧୀର୍ଭୋକ୍ତା ଦୁଗ୍ଧଂ ଗୀତାମୃତଂମହତ୍ ।

ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି 'ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଦର୍ଶନ, ଯାହାର ନିଦର୍ଶନ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ବେଦ, ପୁରାଣ, ଉପନିଷଦ, ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ ଗୀତା, ମହର୍ଷି ପାତଞ୍ଜଳିଙ୍କ ଯୋଗାଣାସ୍ତ୍ରରେ । ଋକ୍, ଯଜୁ, ସାମ, ଅଥର୍ବ ବେଦ, ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ଭଳି ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପୁରାଣମାନ ଉପନିଷଦ ଓ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ପ୍ରଭୃତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ ଭାରତୀୟ ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କ ଦିବ୍ୟ-ଚେତନାର ଯେଉଁ ଝଲକ ରହିଛି, ତାହା ବହୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଦ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଳୀ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରନେତାମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ଓ ଭାବବିହ୍ୱଳ କରି ଆସିଅଛି । ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା' ଏକ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ, ଯାହାକି ପ୍ରାୟ ତିନିହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞ ମନୀଷୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରିଷ୍ଟୋଫର, ଇଶରଉଡ୍, ଏଡଉଇନ୍ ଆରନଲଡ୍, ଏଲ୍‌ଡକ୍ସ ହକ୍ସଲେ, ଆରନଲଡ ଟଏନବି, ମାକ୍ସମୁଲାର, ଯୁଆନ ମାସ୍କାରୋ, ସୋପେନ ହାଓ୍ୱାର ପ୍ରଭୃତି ମନୀଷୀମାନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ସୁଚିନ୍ତିତ ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରି ଗୀତାରେ ଥିବା 'ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ'ର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ବିଗତ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତୀୟ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍, ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ, ବିବେକାନନ୍ଦ, ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ସ୍ୱାମୀ ଚିନ୍ମୟାନନ୍ଦ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଷ୍ୟକାର ଥିଲେ ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୭୮୮-୮୦୨) । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଗୀତାଭାଷ୍ୟ ଅଦ୍ୱୈତବାଦ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ । ତାଙ୍କ ପରେ ରାମାନୁଜାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଦ୍ୱୈତବାଦ, ବୈଷ୍ଣବ ପନ୍ଥୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭକ୍ତିବାଦ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ମରେଇଗ୍ରାମ-ନିବାସୀ ଅନ୍ୟଜଣେ ଅନନ୍ୟ ସାଧକ-ପଣ୍ଡିତ ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ଶଙ୍କରପନ୍ଥୀ ଶ୍ରୀଧର ସ୍ୱାମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ଯେଉଁ ଭାଷ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ, ତାହା ସାରା ଭାରତର ବିଦ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଳୀଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହେଲା । ସେହି ମହାନ୍ ଗୀତା ଭାଷ୍ୟର ନାମ ଥିଲା - ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା । ଭାରତର ତଥା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ମନୀଷୀମାନେ ଏହିସବୁ ଗୀତା ଭାଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଯେଉଁ ସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହାର ସାରମର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା, କେବଳ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ନୁହେଁ - ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ରହିଛି, ଧାର୍ମିକ ଓ ସାମାଜିକ ତତ୍ତ୍ୱ ଯାହା ଚିରକାଳ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱ ମାନବବାଦର ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରିପାରିବ । ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ୧୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟରେ ୭୦୦ ଶ୍ଳୋକ ରହିଛି । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ, ମହାନ୍ ଯୋଦ୍ଧା ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ବିଷାଦ, ଯେଉଁ ହତାଶା ଓ ଯେଉଁ ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ ଦୂର କରିପାରିଥିଲେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସଖା ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥିଲେ, ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲେ ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମାନସିକତାକୁ ବିଷାଦର ଅନ୍ଧାରରୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ଦିବ୍ୟ ଚେତନାର ଆଲୋକକୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ କଥୋପକଥନ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଜୁନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ୨୦ଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଛନ୍ତି, ତାହାର ଉତ୍ତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟିର ଗୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ, କର୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗର ଜ୍ଞାନାଲୋକ । ଅର୍ଜୁନ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦିବ୍ୟବାଣୀ ଶୁଣି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ବିଷାଦ, ଅବସନ୍ନତା ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟତାକୁ ମନରୁ ଦୂର କରିପାରିଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରନ୍ତି- ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳର ଏହି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଗ୍ରନ୍ଥର ଅଧ୍ୟୟନ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କି ? ବିଜ୍ଞାନ କ'ଣ ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜକୁ ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତି ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆମକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟରୁ । ଏହି ମାନବ ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶରେ ବିଜ୍ଞାନ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ହୋଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ସମାଜକୁ ଭୌତିକ ସୁଖ ଦେଇଛି । ଆଜି ଆମେ ରକେଟ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯାଇପାରୁଛୁ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଆବିଷ୍କୃତ ବହୁ ଉପଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ଉପଭୋଗ କରିପାରୁଛୁ ସତ, କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ

ସୁଖ ଏବେବି ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମରିଚୀକା ପରି ହୋଇରହିଛି । ବିଗତ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ହିରୋସୀମା, ନାଗାସାକି ସହରର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ଆଣବିକ ବୋମା ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲା ପରେ ବିଶ୍ୱର ବହୁ ରାଜନେତା ଓ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲେ ଯେ, ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜନୀତି, ତଥାକଥିତ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱରେ ସ୍ଥାୟୀ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜରେ ନବ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ, ଉଗ୍ର ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଉଗ୍ର ଆତଙ୍କବାଦ, ଶାନ୍ତିଗାମୀ ବିଶ୍ୱର ନିରୀହ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଆତଙ୍କିତ ଓ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ କଲାଣି ।

ଏହି ଦଶକରେ ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ୨୦୦୧ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୧୧ ତାରିଖରେ ଆତଙ୍କବାଦୀ ଦ୍ୱାରା ଧ୍ୱସ୍ତ ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଏବେ ଇରାକ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଲେବାନନ୍ ଓ ପାଲେଷ୍ଟାଇନରେ ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ତଥା ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧ ଏବେ ବି ଚାଲିଛି । ଏଣେ ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଆତଙ୍କବାଦର ଛାୟା ଯୁଦ୍ଧରେ, ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରେ ଜାତିଗତ ବିଦ୍ୱେଷଜନିତ ଗୃହ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନାଗରିକ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେଣି । ଭାରତରେ ଧର୍ମାନ୍ଧ ଜେହାଦୀ ଦ୍ୱାରା ଆତବଙ୍କବାଦର ତାଣ୍ଡବଲୀଳା ଚାଲିଛି । ଜଣେ ଚିନ୍ତାନାୟକ କହିଥିଲେ - ଯୁଦ୍ଧ, ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଉଦ୍ଭବ ହୁଏନା । ଯୁଦ୍ଧର ମୂଳ ଚେତନା ରହିଛି ମଣିଷ ମନ ଭିତରେ । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା, ଧର୍ମାନ୍ଧତା, ଆତଙ୍କବାଦ, ଦୁର୍ନୀତି, ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ରାଜନୀତିକ ହିଂସା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମାନସିକତାରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ଓ ଉଗ୍ର ଭୋଗବାଦ ଦ୍ୱାରା ସଂପ୍ରସାରିତ ହେଉଛି ।

ଏହି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଧୋଗତିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ଉନ୍ନତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଭାରତର ଦୁଇଜଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଗୀ ଓ ସାଧକ ଶ୍ରୀ ରବିଶଙ୍କର ଓ ଶ୍ରୀ ରାମଦେବଙ୍କ ଯଥାକ୍ରମେ ଆର୍ଟ ଆଣ୍ଡ୍ ଲିଭିଙ୍ଗ୍ ଓ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା - ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଲାଣି ଓ ଜାତିସଂଘର (ୟୁ.ଏନ୍.ଓ.) ଉଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଂକଟର ଏହି ଘଡ଼ିସନ୍ଧିବେଳେ ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥ - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା ଶାଶ୍ୱତ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ବିଶ୍ୱ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । କାରଣ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଯଥା- ୧. କର୍ମଯୋଗୀର ସାଧନା ପାଇଁ ଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଆତ୍ମ ସଂଯମର କୌଶଳ, ୨. ବିଶ୍ୱ ମାନବିକତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ସମତ୍ୱ ଓ ସମଦର୍ଶନର ଉପଲବ୍ଧି, ୩. ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମର ଉପଚାରରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନିରନ୍ତର ନିଷ୍କାମ କର୍ମର ସାଧନାରେ ରତ ହେବା, ୪. ବିଶ୍ୱ ସମାଜରେ ସମତ୍ୱ ଓ ବିଶ୍ୱ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗର ଚେତନା, ଅଧୁନା ଆତଙ୍କଗ୍ରସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ସମାଜକୁ ନୂତନ ଚେତନାର ଆଲୋକ ଦେଇପାରିବ । ଅଧୁନା ଜଣେ ସାଧକ ଓ ଗୀତା ପ୍ରେମୀ ଲେଖକ ଲେଖିଥିଲେ - 'The real test of civilized world lies in the changing of the venue of battles from the outer regions of land, water and air to the inner regions of mind, heart and soul. The real enemy lies within us, this is the supreme lesson which the GITA teaches to the modern man.'

ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ, ବିଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥ । କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ବାଣିଜ୍ୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ରହିଛି । ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୀତାରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ ନିଷ୍କାମ କର୍ମଯୋଗ ଆଚରଣ ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଯେପରି ପ୍ରୟୋଜନ, ସେହିପରି ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟିକ ପରିଚାଳନାରେ ଦକ୍ଷତା ଓ ଉତ୍କର୍ଷତା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳନା ଶିକ୍ଷାର ବିଶାରଦମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ - ଗୀତାମନ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଗତ ତା.୨୬.୧୦.୦୬ରିଖରେ ପ୍ରକାଶିତ, The New Indian Express ଇଂରାଜୀ ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜରେ ଏହି ଲେଖାର ଶିରୋନାମା ଥିଲା - GITA is new mantra for big biz in us.

ଏହି ଲେଖାର ସାରମର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା କର୍ମଯୋଗ କୌଶଳକୁ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀର ଲିଡ଼ରମାନଙ୍କର କର୍ମଦକ୍ଷତାକୁ ବହୁଗୁଣରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିପାରିବ । ଏହି ଗୀତ ସନ୍ଦେଶକୁ Karma-Capitalism ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ କୁହାଯାଇଛି - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବାଣୀ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀର Effective Leadership (ଦକ୍ଷ ନେତୃତ୍ୱ) ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ । କେବଳ ଧନ-ଲାଭ (Profit Motive) ପାଇଁ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଚାଳନା ନକରି ବୃହତ୍ତର ଆଦର୍ଶ ମାନବିକତା ବିକାଶ ପାଇଁ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ବିକଶିତ ଓ ଜନଆଦୃତ ହୋଇପାରିବ । ତେଣୁ ଆଜି ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶ, ରାଜନୀତିରେ ହିଂସା ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ଦୂରୀକରଣରେ ଉତ୍ତମ ଆଚାର ସଂହିତାର ପ୍ରୟୋଗ, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମରୁ ଜାତ ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଉଗ୍ର ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ବିନାଶ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ବହୁ ଜାତୀୟ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକର କୁପରିଚାଳନାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରେ, କାରଣ - କର୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଓ ଭକ୍ତିଯୋଗର ଏକ ସମନ୍ୱିତ ସଂସ୍କୃତିର ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ରହିଛି ଏହି ଗୀତା ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥରେ, ତେଣୁ ଗୀତାକୁ କୁହାଯାଇଛି - 'The songs of the Eternal.'

ଶ୍ରଦ୍ଧାନିବାସ
୧୫୯୫, ଭକ୍ତମଧୁ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୩୦

ବେଦ, ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଭାରତୀୟ ସମାଜ

ଡାକ୍ତର ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହାରଣା

ବେଦ, ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ବାଙ୍ମୟ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତ । ଏହା ଚାରିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି, ଯଥା- ଋଗ୍‌ବେଦ, ସାମବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବବେଦ । ତେବେ ଇତିହାସର ପ୍ରାଚୀନତମ ସ୍ରୋତ ତଥା ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାବରେ 'ଋଗ୍‌ବେଦ'କୁ ଲିଖିତ ରୂପେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ କୃତୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନାକାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୨୫୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । କେତେକ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର କାଳ ଗଣନା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନା କାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଦାବୀ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ବେଦ ବିଶାରଦ ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ନିଜର ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା ଅନୁସାରେ ବୈଦିକ କାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୬୦୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ।

ଏସିଆ ମାଇନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଗାଜ୍ କୁଇ ନାମକ ସ୍ଥାନରୁ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୧୪୦୦ ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ, ଏକ ପ୍ରକାର ଅଭିଲେଖ ମିଳିଛି । ଏହି ଅଭିଲେଖରେ ଖତ୍ତୀ (ହିଟିଟିସ୍) ଏବଂ ମିତାନୀ ଆଦି ପ୍ରାଚୀନ ଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଏକ ସନ୍ଧି ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ମିତ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ର, ବରୁଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ବୈଦିକ ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଭଳି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଋଗ୍‌ବେଦରେ ପୂର୍ବରୁ ଏହିସବୁ ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିବାରୁ ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଋଗ୍‌ବେଦୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୪୦୦ ବେଳକୁ ଭାରତରେ ନିଜର ସ୍ଥିତି ସୁଦୃଢ଼ କରିପାରିଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ ଏହା ସୁଦୂର ପୂର୍ବ ଏସିଆର ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଥିଲା । ଏଥିରୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନାକାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୪୦୦ ବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ ନୁହେଁ । ତେବେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ଯୁକ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି ଋଗ୍‌ବୈଦିକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସର୍ବଗୃହୀତ ମତ ଭାବରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୫୦୦ର ସମକାଳୀନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୦୦୦ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ତିନିଗୋଟି ବେଦ, ଯଥା- ସାମବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବ ବେଦ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ଚାରିଗୋଟି ବୈଦିକ ସଂହିତା ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଋଗ୍‌ବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ସମ୍ପର୍କିତ ବିଷୟ ଅର୍ଥାତ୍ ରୋଗ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷଲତା ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତେବେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ରୋଗ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସର୍ବାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିବାରୁ ଆୟୁର୍ବେଦକୁ ଅଥର୍ବବେଦର ଏକ ଉପାଙ୍ଗ ବା ପଞ୍ଚମବେଦ ରୂପେ ଅଭିହିତ କରାଯାଇଛି । କାଳକ୍ରମେ ବେଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏହିସବୁ ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ, ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ, ସୁସ୍ଥ ମନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଭର ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ଭାବରେ ଅନୁସୃତ ହୋଇଆସିଛି । ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଏହି କାରଣରୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ସହିତ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ।

ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଆୟୁ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନେକ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଚିକିତ୍ସାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବନୌଷଧିର ମହତ୍ତ୍ୱ ତଥା ଔଷଧର ଅର୍ଥ ଏଥିରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ବୈଦିକ ମତରେ ଔଷଧର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବେଦନା ବା କଷ୍ଟକୁ ଯାହା ଦୂର କରେ । 'ଓଷ'ର ଅର୍ଥ ରସ ଏବଂ ସେହି ରସ ଯେଉଁଥିରେ ରହେ ତାହା ଔଷଧ ଅଟେ (ଓଷୋ ନାମ ରସଃ ସୋସ୍ୟାଂ ଧୀୟତେ ଇତି ଓଷଧିଃ) । ଋଗ୍ ବେଦରେ ଔଷଧି ପାଇଁ ମାତା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । (ଓଷଧୀ ରୀତି ମାତର ସ୍ତଦ୍ୱୋ ଓ ଦେବୀରୂପ ବ୍ରୁବେ' । ଋଗ୍‌ବେଦ-୧୦/୯୭/୪) । ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂକ୍ତ ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରୁ କିଛି ଅଂଶ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା -

ୟା ଓଷଧୀଃ ପୂର୍ବା ଜାତା ଦେବେଭ୍ୟସ୍ତ୍ରିଯୁଗଂ ପୁରା ।
ମନୈ ନୁ ବଭ୍ରୂଣାମହଂ ଶତଂ ଧାମାନି ସପ୍ତ ଚ ॥
(ଋଗ୍‌ବେଦ - ୧୦/୯୭/୧)

ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଔଷଧ ବା ବନସ୍ପତି, ଦେବମାନଙ୍କର ତିନିଯୁଗ ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଭରଣପୋଷଣ କରୁଥିବା ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଶତ ଏବଂ ସାତ ସ୍ଥାନ ବା ଜାତି (ପ୍ରଜାତି) ରହିଛି, ଏପରି ମୁଁ ଜାଣିଛି ।

ଭୂମଣ୍ଡଳରେ ପ୍ରଥମେ ବନସ୍ପତି ସମୂହ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ତିନିଯୁଗ (ଜଳ-ଜନ୍ତୁଯୁଗ, ସର୍ପଯୁଗ, ପଶୁଯୁଗ) ବ୍ୟତୀତ ହେବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟଯୁଗ ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହି ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଶତ ଅଥବା ସାତ ଶହ କିମ୍ବା ଶହେ ଏବଂ ସାତ ବର୍ଗ ରହିଛି (ଚରକ ସଂହିତାରେ ପାଞ୍ଚଶହ ବନୌଷଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି) ।

ଓଷଧୀରିତି ମାତରସ୍ତଦ୍ୱୋ ଦେବୀରୂପ ବ୍ରୁବେ ।
ସନେୟମଶ୍ୱଂ ଗାଂ ବାସ ଆତ୍ମାନଂ ତବ ପୂରୁଷେ ।।
(ଋଗ୍‌ବେଦ- ୧୦/୯୦/୪)

ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧି ବା ବନସ୍ପତିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତ ମାତା ଅଟନ୍ତି : ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ଦେବୀ ସଦୃଶ ହିତକାରିଣୀ ମାତା ଅଟନ୍ତି । ଦିବ୍ୟ ବନୌଷଧି ଯଥା- ଐନ୍ଦ୍ରୀ, ବ୍ରାହ୍ମୀଗୁଡ଼ିକ ଏଠାରେ ଦେବୀ ଓ ହିତକାରିଣୀ ମାତା ଅର୍ଥରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଅନ୍ୟ ଏକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି -

ଓଷଧୟଃ ସଂବଦନ୍ତେ ସୋମେନ ସହ ରାଜ୍ଞା ।
ଯସ୍ମୈ କୃଣୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତଂ ରାଜନ୍ ପାରୟାମସି ।।
(ଋଗ୍‌ବେଦ-୧୦/୯୧/୨୨)

ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ସୋମ ରାଜାଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ହେ ରାଜନ୍ ! ଯେଉଁ ରୋଗୀ ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ ଧାରଣ କରିଥିବା ବୈଦ୍ୟ ଆମର ଯୋଜନା (ଯଥାବିଧି ପ୍ରୟୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା) କରନ୍ତି, ସେହି ରୋଗୀକୁ ଆମେ ରୋଗ କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ବନୌଷଧି ବା ବନସ୍ପତି ସମ୍ପର୍କିତ ସୂକ୍ତ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଔଷଧି ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ନାଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁନଃଶ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଯେ- ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ (ଉତ୍ତମ ଔଷଧୀୟ ରସ-ଗୁଣଯୁକ୍ତ) ଔଷଧ ସେବନ ଦ୍ୱାରା ରୋଗଗୁଡ଼ିକର ବୀଜ ଅର୍ଥାତ୍ ସମୂଳେ ରୋଗ ନାଶ ହୋଇଥାଏ । ଏହାଛଡ଼ା ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଦେବ ବୈଦ୍ୟ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର, ଦିବ୍ୟବୈଦ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ, ଚ୍ୟବନ ଋଷିଙ୍କୁ ପୁନଃ ଯୌବନପ୍ରାପ୍ତି ପ୍ରସଙ୍ଗ, ଜଳ ଚିକିତ୍ସା, ସୌର ଚିକିତ୍ସା, ପ୍ରସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ, ବାୟୁ ଚିକିତ୍ସା, ମାନସ ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ରୋଗ ନାଶ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନ୍ୟ ବହୁ ଶ୍ଳୋକ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଯଜୁର୍ବେଦରେ ବନୌଷଧି ବା ବନସ୍ପତି ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି । ଯେଉଁଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ବନସ୍ପତି ଔଷଧଗୁଡ଼ିକୁ ଯଜ୍ଞ କର୍ମ ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ସଂହିତାରେ ମଧ୍ୟ ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକ 'ସର୍ବେଷାଂ ରଗ୍ଣାନାଂ ନିଷ୍କତ୍ରୀ' - ସମସ୍ତ ରୋଗଗୁଡ଼ିକର ବହିଷ୍କାର କର୍ତ୍ତା କୁହାଯାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଛି - 'ହେ ଔଷଧିଗଣ ! ତୁମେ ମଧ୍ୟ ମୋର ରୋଗକୁ ନାଶ କର (ଯଜୁର୍ବେଦ-୧୨/୮୩) ।

ବନୌଷଧି (ବନସ୍ପତି) ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ସର୍ବାଧିକ ତଥ୍ୟ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ରହିଛି । ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧି ସମ୍ପର୍କିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଭାରତରେ ବନୌଷଧି-ଚିକିତ୍ସା ପରମ୍ପରାର ପ୍ରାଚୀନତାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରେ । ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକକ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ପର୍କରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ରହିଛି ଏହା ମିଶ୍ରିତ ରୂପରେ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା କେତେକ ବନୌଷଧି ମଧ୍ୟରୁ ପିପ୍ପଳୀ, ଅପାମାର୍ଗ, ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ, ରୋହିଣୀ (ମାଂସରୋହିଣୀ)ର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅନ୍ୟ ବନସ୍ପତିଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଅନିର୍ଣ୍ଣିତ ରହିଛି ।

ବନୌଷଧି ପିପ୍ପଳୀ ବିଷୟରେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ - ପିପ୍ପଳୀ ଔଷଧି ଜୀବନ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ । ପିପ୍ପଳୀ କହେ ଯେ- ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଆମକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସର୍ବଦା ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ହୁଅନ୍ତି । ପିପ୍ପଳୀ ବାତରୋଗ, ଉନ୍ମାଦ, ଅପସ୍ମାର ଆଦି ଚିତ୍ତ ବିକ୍ଷେପ ଜନିତ ରୋଗର ଉତ୍ତମ ଔଷଧ ଅଟେ (ଅଥର୍ବ, ୬/୧୦୯/୧-୩) । ସେହିପରି ବନୌଷଧି 'ଅପାମାର୍ଗ' (ଅପମାରଙ୍ଗ) ବିଷୟରେ ଏକ ସୂକ୍ତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ- ଅପାମାର୍ଗ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ରୋଗରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅପାମାର୍ଗକୁ ଚାଉଳ କ୍ଷୀରି ସହିତ ସେବନ କଲେ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ଲାଗେ ନାହିଁ (ଅଥର୍ବ- ୪/୧୭/୩-୮) । ଏହିପରି ଭାବରେ ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ ଏବଂ ମାଂସ ରୋହିଣୀ ନାମକ ଅନ୍ୟ ବନୌଷଧି ଦ୍ୱୟର ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ-କର୍ମ-ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରଶଂସା ସୂକ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧିର ଉପଯୋଗିତା ଓ ଗୁଣ-କର୍ମ ସମ୍ପର୍କିତ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଅତି ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥିବାରୁ ଭାରତୀୟ ବନୌଷଧି ଚିକିତ୍ସା ପରମ୍ପରାର ପ୍ରାଚୀନତା ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ- ବେଦ ହିଁ ଆୟୁର୍ବେଦ ତତ୍ତ୍ୱର ମୂଳ ସ୍ରୋତ ଓ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ । ସେଥିପାଇଁ ବେଦ ହେଉଛି ଆମ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଜ୍ଞାନ ସଂହିତା, ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଏକ ଉଚ୍ଚତର ବୌଦ୍ଧିକ ଚେତନାରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ଅଗ୍ରଗତି ଲାଭ କରିବା ଦିଗରେ ଆବାହମାନ କାଳରୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଆସିଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ଆୟୁର୍ବେଦ ସେବା ସଂସ୍ଥା
ଏଫ୍/ଏଫ୍-୩୩, ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ମାର୍କେଟ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ
ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ, ନୟାପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଜନମତ ସର୍ଭେ ଓ ଓଡ଼ିଶା

ରବିନାରାୟଣ ପାଣି

ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଟାଇମସ୍-ସିଏନ୍-ଏନ୍-ଆଇ-ବି-ଏନ୍ ଜନମତ ସର୍ଭେ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ଲୋକପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଲୋକପ୍ରିୟତାର ଶୀର୍ଷକୁ ଉଠି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଓ ତାଙ୍କର ସରକାର ଧୀରେ ଧୀରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ନିକଟତର ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଏହା ରାଜ୍ୟକୁ ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟର ରୂପ ଦେବାରେ ସହାୟକ ହେବ ।

ସରକାରଙ୍କ ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଦୁର୍ନୀତି ମୁକ୍ତ ଶାସନ, ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ ଯୋଗୁଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଶିଳ୍ପାୟନ ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ପରିବେଶ ଓ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟକୁ ବିପୁଳ ବୈଦେଶିକ ପୁଂଜି ଆସିବାରେ ଲାଗିଛି । ବିଶେଷ କରି ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବୁଝାମଣା ପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇସାରିଛି ଓ ଆଉ ଅନେକ ନାମୀଦାମୀ କମ୍ପାନୀ ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ସରକାର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ, କୃଷିର ଉନ୍ନତି, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଦୃଢ଼ୀକରଣ, ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାର, ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ, ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିର ଅଧିକ ପ୍ରୟୋଗ, ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ, ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା, ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ, ବ୍ୟାପକ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି, ଜନଜାତି ତଥା ପଛୁଆବର୍ଗଙ୍କ କଲ୍ୟାଣକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

କୃଷି ଦିଗରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଫଳଗଛର ଚାରା, ପନିପରିବା ମଂଜିର ପ୍ୟାକେଟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ପିଆଜ ଉତ୍ପାଦନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । ଉଦ୍ୟାନ ମିଶନ ଜରିଆରେ ଫଳଚାଷକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । କୃଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଉଛି । ମରୁଡ଼ି ପ୍ରବଣ ଅଞ୍ଚଳରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳଛାୟା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରାଯାଉଛି ।

ଜଳସଂପଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଜୁ କୃଷକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ୫୦୦ଟି ନୂତନ ଉଠାଜଳସେଚନ ପଏଣ୍ଟ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ଅତିରିକ୍ତ ୧୦୦୦୦ ହେକ୍ଟର ଜମିକୁ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ପାଣିପଞ୍ଚାୟତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଉଛି । ଆସନ୍ତା ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତି ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିରେ ୩୫ ଭାଗ ଚାଷ ଜମିକୁ ଜଳସେଚନ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟତୀତ ଭାରତୀୟ ତୈଳ ନିଗମ ୨୫୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଂଜି ବିନିଯୋଗରେ ବାର୍ଷିକ ୧୨ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ତୈଳ ବିଶୋଧନାଗାର ଓ ପେଟ୍ରୋକେମିକାଲ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଛନ୍ତି ।

ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ଇନ୍‌ଫୋସିଟିଠାରେ ଉନ୍ନୟନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଟି.ସି.ଏସ୍. ଓ ଉଇପ୍ରୋ ସହିତ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୭-୦୮ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ୫୦୦୦ ସଫ୍ଟୱେୟାର ବୃତ୍ତିଧାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଛି ।

ବିଜ୍ଞାନ ଓ କାରିଗରୀ କୌଶଳରେ ଗ୍ରାମସାଟ୍ ପାଇଲଟ୍ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ରାଜ୍ୟ ରାଜଧାନୀ, ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ସଦର ମହକୁମା, ବ୍ଲକ୍ ସଦର ମହକୁମା ଓ କେ.ବି.କେ. ଜିଲ୍ଲାର ୧୧୭୯ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସଦର ମହକୁମାକୁ ଉପଗ୍ରହ ମାଧ୍ୟମରେ ସିଧାସଳଖ ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ପର୍ଯ୍ୟଟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧଉଳିଠାରେ ଏକ ଶାନ୍ତି ଉଦ୍ୟାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବଳୟ ଯୋଜନାରେ ରତ୍ନଗିରି, ଲଳିତଗିରି, ଉଦୟଗିରି ଓ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଗଠିତ ବୌଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କ୍ଷେତ୍ରର ଭିତ୍ତିଭୂମି ବିକାଶ

ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟବିକାଶ ପ୍ରକଳ୍ପ ଜରିଆରେ ପିପିଲିଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ୭ଟି ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ଜିଲ୍ଲାର ୩୦ ଗୋଟି ଜନଜାତି ବ୍ଲକ୍‌ରେ ୪୩୦.୭୩ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ଅଟକଳରେ ଓଡ଼ିଶା ଜନଜାତି ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି । ୬୦ଟି ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅଣକାଷ୍ଠ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ୫୦୦ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଆଦିବାସୀ ବସତିକୁ ସବୁଦିନିଆ ରାସ୍ତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ୧,୭୬,୦୦୦ଟି ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନ କରାଯାଇ ୧.୭ ଲକ୍ଷ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ୩୭୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଋଣ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସନ୍ତା ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଗ୍ରାମକୁ ବିଦ୍ୟୁତିକରଣ କରାଯିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ୧୩ଟି ନୂତନ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ସହ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ।

ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିଶ୍ଚିତ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଯୋଜନା, ଇନ୍ଦିରା ଆବାସ ନିର୍ମାଣ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମୀଣ ରୋଜଗାର ଯୋଜନା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଜୟନ୍ତୀ ଗ୍ରାମ ସ୍ୱ-ରୋଜଗାର ଯୋଜନାକୁ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇଛି ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରାମ ସଡ଼କ ଯୋଜନା ଓ ସ୍ୱଜଳଧାରା ଯୋଜନାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଯୋଜନାକୁ ନିଷ୍ଠାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ 'ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନ' ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଓ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ 'ଆଶା' ନାମକ ଏକ ନୂତନ ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଛି ୧୦୦୦ ଓ ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ।

ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଶାସନକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଉତ୍ତରଦାୟୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟରେ ୧୨.୧୦.୨୦୦୫ ତାରିଖଠାରୁ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଅଧିନିୟମ-୨୦୦୫ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ ସଫଳତା ଆଧାରରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

କଳିଙ୍ଗ ବିହାର
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପାଣିପଞ୍ଚାୟତ

ଓଡ଼ିଶାରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର

ସତ୍ୟନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତି ଏକଶହ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୬୫ ଜଣ କାର୍ଯ୍ୟରତ କେବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଅତଏବ ଅନ୍ୟ ୩୫ ଜଣ କର୍ମୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ବୃହତ୍ ଶିଳ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ରହି ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିବା ସମେତ ପଶୁପାଳନ, ମତ୍ସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ଉଦ୍ୟାନ କର୍ମ, ଖଣିଖାଦାନ, ନିର୍ମାଣ, ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟ, ପରିବହନ ତଥା ସେବା ଇତ୍ୟାଦି ରୋଜଗାରକ୍ଷମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଦେଖିଲେ ହାରାହାରି ସମସଂଖ୍ୟକ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୋଟ ୫୮ ଜଣ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୩୨ ଜଣ କୃଷକ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୨୬ ଜଣ ହେଉଛନ୍ତି କୃଷି ଶ୍ରମିକ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଭାଗ- ଜାତୀୟ ସ୍ତରରୁ ଅନେକ ନିମ୍ନରେ । ପୁଣି କେବଳ ମଜୁରି ପ୍ରତିବଦଳରେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମ ପ୍ରଦାନକାରୀଙ୍କ ଅନୁପାତ ୩୫ ଭାଗ ସ୍ତରରୁ ବହୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ଦେଶ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ ସାମାଗ୍ରିକ ଭାବେ ବିଚାର କଲେ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆମ ଶ୍ରମଶକ୍ତି ଅଧିକାଂଶତଃ ନିର୍ଭରଶୀଳ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଉଥିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରୁ ଓଡ଼ିଶାର କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର କର୍ମୀଗୋଷ୍ଠୀ ଯେ ଅଧିକତର ଭାବେ ନିର୍ଭରଶୀଳ, ଏହା ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଶୀଳନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ । ଦେଶର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷିର ବିକାଶ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବି ବୋଲି ମନେ କରାଯାଉଛି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମୂହିକ ବିକାଶ ପାଇଁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇପାରେ । କୃଷି, କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଓ କୃଷକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି କରାଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷି ଅଧିକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପରିଣାମତଃ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ସହିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାବେ ଅଧିକତର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରିବ ତଥା କୃଷକମାନଙ୍କୁ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ଉନ୍ନତି ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ସଚେତନ କରାଇବା ଦିଗରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ । ସେହି କାରଣରୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯିବାକୁ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ପାଇଁ କୃଷିକର୍ମୀମାନଙ୍କ ବିଶଦ୍ ତଥ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଆବଶ୍ୟକ ।

ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କୃଷିକର୍ମ ସହ ଜଡ଼ିତ ଆମ ରାଜ୍ୟର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ ଲିଙ୍ଗଭେଦରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତତ୍‌ସହିତ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନରେ ସହାୟକ ହେବାପାଇଁ ଦେଶର କୃଷିକର୍ମୀଙ୍କ ହାରାହାରି ଅନୁପାତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ସାମୂହିକ ଭାବେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିର ଆକଳନ ପାଇଁ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମୀଙ୍କ ଆନୁପାତିକ ହାର ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସନ୍ନିବଶିତ ।

ଲିଙ୍ଗଭେଦରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଜନ

କର୍ମୀ	ଓଡ଼ିଶା			ଭାରତ		
	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ମହିଳା	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ମହିଳା
କୃଷକ	୨୯.୭୫	୩୪.୧୫	୨୦.୧୧	୩୧.୬୫	୩୧.୦୫	୩୨.୯୩
କୃଷି ଶ୍ରମିକ	୩୨.୦୨	୨୬.୪୦	୫୩.୯୦	୨୬.୫୫	୨୦.୮୫	୩୮.୮୭
ମୋଟ କୃଷିକର୍ମୀ	୬୪.୭୭	୬୦.୫୫	୭୪.୦୧	୫୮.୨୦	୫୧.୯୦	୭୧.୮୦
ଘରୋଇ ଶିଳ୍ପରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମୀ	୪.୯୧	୩.୨୬	୮.୫୩	୪.୨୨	୩.୧୮	୬.୪୬
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମୀ	୩୦.୩୨	୩୬.୧୯	୧୭.୪୬	୩୭.୫୮	୪୪.୯୨	୨୧.୭୪
ମୋଟ ଅଣ-କୃଷିକର୍ମୀ	୩୫.୨୩	୩୯.୪୫	୨୫.୯୯	୪୧.୮୦	୪୮.୧୦	୨୮.୨୦
ମୋଟ କର୍ମୀ	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**

ଆମ ରାଜ୍ୟର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦୦୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୨୯.୭୫ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛନ୍ତି କୃଷକ । ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଅଧିକାରୀ ତଥା କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ସହାୟକ, ଏପରିକି କ୍ଷେତ୍ରର ପରିଚାଳନା ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ସେମାନେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ଏଭଳି କୃଷକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଦେଶରେ ଆନୁପାତିକ ଭାବେ ରାଜ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ । ଚାଷଜମିରେ କୌଣସି ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱାଧିକାର ନଥାଇ ଯେଉଁମାନେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ନଗଦ ଅର୍ଥ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ନେଇଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ରାଜ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ

(୩୫.୦୨ ଭାଗ) ଦେଶର ହାରାହାରି ଅନୁପାତ (୨୬.୫୫ ଭାଗ)ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ ଦେଖିଲେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ଜଡ଼ିତକର୍ମୀଙ୍କ ଅନୁପାତ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ମୋଟ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୬୪.୭୭ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଦେଶର ହାରାହାରି ଅନୁପାତ ତା'ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କମ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ୫୮.୨୦ ପ୍ରତିଶତ ।

ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଦେଶର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ ଦେଖିଲେ ହାରାହାରି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧିକମାତ୍ରାରେ କର୍ମୀ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ । ଅତଏବ ଦେଶରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଯେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସେଇ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜରୁରୀ । ପୁଣି ପ୍ରାୟ ୬୫ ପ୍ରତିଶତ କର୍ମୀ କେବଳ କୃଷି ସହ ଜଡ଼ିତ ରହୁଥିବାରୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ଏବଂ ତାହା ରାଜ୍ୟ ତଥା ଦେଶର ଉନ୍ନତିରେ ଯୋଗଦାନ ହେବ । ପୁଣି ଏଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲେଖ ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜ୍ୟରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯିବା ଉଚିତ, ତାହା ହେଉଛି ମହିଳାକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ ଉନ୍ନତି । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ତିନି ଚତୁର୍ଥାଂଶ ମହିଳାକର୍ମୀ (୭୪.୦୧ ପ୍ରତିଶତ) କେବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ସହ ସଂଯୁକ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମଜୁରି ପରିବର୍ତ୍ତେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଶତକଡ଼ା ୫୩.୯୦ ଭାଗ ମହିଳାକର୍ମୀ । ବାସ୍ତବରେ ଏମାନେ ଜାତୀୟ ଆନୁପାତିକ ହାରଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଅଧିକ । ତେଣୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ଯେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଉତ୍କଳୀୟ ମହିଳାକର୍ମୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକାରକ ହେବ ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ କେବଳ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ୬୧ ପ୍ରତିଶତ ପୁରୁଷ ଓ ୭୪ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳାକର୍ମୀଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଆବଶ୍ୟକ ତା'ନୁହେଁ ବରଂ ଅଧିକତର ଭାବରେ ଆବଶ୍ୟକ ଓଡ଼ିଶାର ସାମଗ୍ରିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ । ଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହ ସାମାଜିକ ବିକାଶର ସମାନ ସ୍ତରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି କୃଷିର ଉନ୍ନତି । ସ୍ମରଣ ରଖିବାର କଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ପଞ୍ଜାବରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟର ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ । ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଆୟ ଭିତ୍ତିରେ କ୍ରମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତାଲିକାର ଶେଷ ତିନୋଟି ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ମିଳେ ଓଡ଼ିଶାର ନାମ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଅନୁପାତ (ପ୍ରାୟ ୪୭ ଭାଗ) ଅତ୍ୟଧିକ । ପ୍ରାୟତଃ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାଠାରୁ ଉନ୍ନତ ସ୍ତରରେ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ହେଉଛି କୃଷିର ଉନ୍ନତି । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ସମ୍ଭବ ଓ ସହଜ ହେବ ଏବଂ ତା'ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ । ପରିଣାମତଃ କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପ, ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରର ବିକାଶ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଗତି କରିପାରିବେ । ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟିର ପରିପୂରକ ହେବ । ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ତଥା ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଡଃ ମନମୋହନ ସିଂହ ସେହି କାରଣରୁ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଭାରତରେ କୃଷିର ବିକାଶ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଜାତୀୟସ୍ତରରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ତଥା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ପରିମାଣ ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ୨୧ କୋଟି ଟନ୍ । ଆସନ୍ତା ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୦୧୫ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଏହାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଅର୍ଥାତ୍ ୪୨ କୋଟି ଟନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଅନେକ ପଦକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

ନଦୀ ବହୁଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ନଦୀ ଜଳକୁ ସୁବିନିଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରିଲେ କୃଷିର ପ୍ରଭୂତ ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, ଶୁକତେଲ, ରେଙ୍ଗାଲି, ବଂଶଧାରା ପ୍ରଭୃତି ଯୋଜନାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ଏ ଦିଗରେ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ପଦକ୍ଷେପ । ଜଳସେଚନର ଉନ୍ନତି ହେଲେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଯଥେଷ୍ଟ ସାଧିତ ହୁଅନ୍ତା । ଜଳସେଚିତ ଜମିର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାର ତତ୍ପର । ତିନି ତିନୋଟି ଫସଲର ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭାବନା ଥିବାସ୍ଥଳେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରି ଚାଷୀ ହାତ ଯୋଡ଼ି ବସି ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଂଜି ଲଗାଣ କମି କମି ଯାଉଛି । ତାହାରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାରୀ ନୀତି ନିର୍ଭରକରେ । ପୁଣି ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଓ ପନିପରିବାର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଅଂଶର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରଣାଳୀ ସଂପର୍କରେ ସହାୟତା ତଥା ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କେତୋଟି ଆବଶ୍ୟକ । ଉତ୍ପାଦିତ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଭାବି ବିକ୍ରି ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ଉଭା ହୋଇଯାଏ । ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ସାମୟିକ ପଦକ୍ଷେପ ନିତାନ୍ତ ଜରୁରୀ ଚାଷୀକୁଳର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ପୁଣି ଉତ୍ପାଦନର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଉନ୍ନତ ବିହନ, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଓ ଜମିରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ପଞ୍ଜାବରେ ହେକ୍ଟର ପିଛା ୧୯୨.୫ କେ.ଜି. ସାର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାବେଳେ ତାହା ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ମାତ୍ର ୪୦.୪ କେ.ଜି. (୨୦୦୪-୨୦୦୫ ମସିହା) ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହା ହେଉଛି ୯୬.୬ କେ.ଜି. । ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ଆନ୍ଧ୍ର (୧୫୫.୮ କେ.ଜି.) ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ (୧୨୯ କେ.ଜି.) ଆମଠାରୁ ବହୁତ ଉପରେ । ସେହି କାରଣରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଓଡ଼ିଶା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନଗ୍ରସର । ହାତ ଗଣତି ଫସଲରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକମାନେ । ବିଭିନ୍ନ ଫସଲକୁ ଏହା ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିବ । କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କମ୍ କରାଯିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନିଆଯିବା ସଂଗେସଂଗେ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନେଇ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ତଥା ଦେଶରେ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଏମ୍.ଏସ୍. ସ୍ୱାମୀନାଥନ୍ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବାସ୍ତବରେ ଆବଶ୍ୟକ ସମନ୍ୱିତ କୃଷି ଓ ଜୈବିକ ସାର ବ୍ୟବହାରରେ ବହୁଳତା, ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଲେ ବିଶ୍ୱ ବଜାରରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ସହ ସମସ୍ୟାର ମୁକାବିଲା କରି ହେବ ।

ଏଚ୍.ଆଇ.ଜି.-୧/୧୮
ସତ୍ୟସାଇ ଏନ୍‌କ୍ଲେଭ
ଖଣ୍ଡଗିରି, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଶିଳ୍ପାୟନ ନୀତି - ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ଓମ୍ ପ୍ରକାଶ

ନିଷ୍ଠା ଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ସତ୍ୟ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏହି ଉକ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି ରାଜ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ପ୍ରଗତିର ପ୍ରବାହ । ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କମ୍ପାନୀ ସହ ବୁଝାମଣାପତ୍ର । ଇସ୍ପାତରୁ ଆଲୁମିନିୟମ୍, ଶିକ୍ଷାରୁ ଶକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତେବେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଗଲା ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଇସ୍ପାତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଛୟାନବେ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା, ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ବାର ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ଓ ଆଲୁମିନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬୮ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଖାପାଖି ଚୁକ୍ତି କରିଥିବାବେଳେ ଭାରତର ମୋଟ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଚ୍ଛିତ ସମ୍ପଦର କିଛି ପରିମାଣ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ତେବେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେତେ ପରିମାଣର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ରହିଛି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୫୯.୫% ବକ୍ସାଇଟ୍, ୨୪.୮% କୋଇଲା, ୩୨.୯% ଲୁହାପଥର, ୬୭.୬% ମାଙ୍ଗାନିଜ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ହିଁ ରହିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମୁଦାୟ ଚାରି ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ଚୁକ୍ତି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବାବେଳେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ କମ୍ପାନୀ ଆର୍ସେଲର ମିତ୍ତଲ ସହ ଏକ ବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବା ଥିଲା ରାଜ୍ୟର ଶିଳ୍ପାୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗତବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । କେନ୍ଦୁଝରର ପାଟଣାଠାରେ ୮୦୦୦ ଏକର ପରିମିତ ଜମିରେ ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ୧୨ ନିୟୁତ ଟନ୍ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାବିଶିଷ୍ଟ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ମିତ୍ତଲ କମ୍ପାନୀ ଆଗେଇ ଆସିଛି । ମିତ୍ତଲ କମ୍ପାନୀର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମିତ୍ତଲ ଗତ ଜୁଲାଇ ୭ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତରେ ଆସି ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଜୁଲାଇ ମାସ ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଥିଲା ଭାଗ୍ୟ ଖୋଲିବାର ମାସ । ମିତ୍ତଲଙ୍କ ଛଡ଼ା ସେହି ମାସରେ ଆସିଥିଲେ ରିଲାଏନ୍ସ ଧୀରୁଭାଇ ଅମ୍ବାନୀ ଗ୍ରୁପ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପପତି ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀ ଏବଂ ବେଦାନ୍ତ ରିସୋର୍ସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅନୀଲ ଅଗ୍ରଓ୍ୱାଲ । ଏ ଉଭୟଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତ ଥିଲା ଚର୍ଚ୍ଚାର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ । ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀ ଝାରସୁଗୁଡ଼ାର ହୀର୍‌ମାଠାରେ ୧୨ ହଜାର ମେଗାଓ୍ୱାଟ କ୍ଷମତା ସମ୍ପନ୍ନ ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ସହ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟରେ ଏକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ମୋଟ ୬୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବ ବୋଲି ଅଟକଳ କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଅନୀଲ ଅଗ୍ରଓ୍ୱାଲ ପୁରୀ-କୋଣାର୍କ ବେଳାଭୂମିରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର ଏକର ପରିମିତ ଜମିରେ ୧୫ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ ଜଗତର ଏହି ଦୁଇ ସଫଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଙ୍କ ଗସ୍ତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରେ ମେଗା ପ୍ରକଳ୍ପ ଘୋଷଣା ଓଡ଼ିଶାକୁ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରରେ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ସ୍ଥାନର ମାନ୍ୟତା ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରକାଶ ଥାଉ କି, ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଥିବା ବେଳେ ସେଥିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ମୂଲ୍ୟର ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ନିମନ୍ତେ କେବଳ ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଛି । ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ, ଆଲୁମିନିୟମ, ଶକ୍ତି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ଓ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୀର୍‌ମା ବୃହତ୍ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ର ଛଡ଼ା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୨୦୦୬ ବର୍ଷରେ ୧୩ଟି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କମ୍ପାନୀ ସହ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଟାଟା ପାଓ୍ୱାର, ଏସ୍.ଆର୍. ପାଓ୍ୱାର, ଭୂଷଣ ଏନର୍ଜୀ, ଭିସା ପାଓ୍ୱାର, ଜିନ୍ଦଲ ଫଟୋ ଫିଲମ୍, ଷ୍ଟେରଲାଇଟ୍ ଏନର୍ଜୀ, କାଲକାଟା ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସିଟ୍ ସପ୍ଲାଇ କର୍ପୋରେସନ୍, ମନେଟ ଇସ୍ପାତ, ନବଭାରତ, ମହାନଦୀ ଆବାନ୍ ପାଓ୍ୱାର କମ୍ପାନୀ, ଜିଏମ୍‌ଆର ଏନର୍ଜୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ପ୍ରାୟ ୬୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବା ସହ ୧୪ ହଜାର ମେଗାଓ୍ୱାଟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରାଯିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି ।

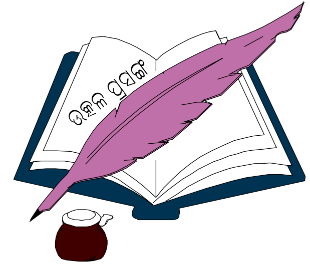
ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର କୋଇଲା ଗଚ୍ଛିତ ଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଦେଶର ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସ ଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ଦିଗରେ ଏହି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସରକାର ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଗତ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶକାରୀମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଧାଡ଼ି ଲାଗିଛି, ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ମଧ ତାହା ଅବ୍ୟାହତ ରହିଥିଲା । ଅଦ୍ୟାବଧି ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ମୋଟ ୫୦ଟି ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିସାରିଲେଣି । ଏସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ମୋଟ ୨ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ହେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ୫ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ବୁଝାମଣାପତ୍ର ବାତିଲ କରିବା । ଏହି ୫ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚୁକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ବିଶେଷ କିଛି ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇନଥିବାରୁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ବାତିଲ୍ କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଚଳିତ ବର୍ଷ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକସ୍ତରୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆସିଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ରାଜ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ ଦେବାର ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ବେଦାନ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛଡ଼ା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରବିଶଙ୍କର ଆର୍ଟ ଅଫ୍ ଲିଭିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ପକ୍ଷରୁ ବହୁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଶିଷ୍ଟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅନୀଲ ଧୀରୁଭାଇ ଅମ୍ବାନୀ ଗ୍ରୁପ୍ ପକ୍ଷରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଆଣବିକ ଶକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନରେ ନରାଜଠାରେ ଜାତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରସ୍ତାବ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ସଫଳତା । ସେହିପରି ଗୋପାଳପୁର କ୍ଷୁଦ୍ର ବନ୍ଦରକୁ ଏକ ସବୁଦିନିଆ ବୃହତ୍ ବନ୍ଦରରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟିଭେଡ଼ର୍ସ ଲିମିଟେଡ଼୍, ସାରା ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ ଓ ନୋବେଲ ଗ୍ରୁପ୍ ସହିତ ରାଜିନାମା ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରର କୀର୍ତ୍ତନିଆଠାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ମୁହାଣରେ ଏକ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଚେନ୍ନାଇସ୍ଥିତ କ୍ରିଏଟିଭ୍ ପୋର୍ଟ ଲିମିଟେଡ଼ କମ୍ପାନୀ ସହ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଏହି ବନ୍ଦରର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ୨୦୧୦ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ହେବ ଏବଂ ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ କୋଟି ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଧାମରାଠାରେ ଟାଲ ଓ ଏଲ୍ଏନ୍‌ଟିର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟୋଗରେ ଏକ ବୃହତ୍ ବନ୍ଦର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିବା ସହ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଏବଂ ବନ୍ଦରର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସସୁଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

୨୦୦୬ ମସିହାରେ ରାଜ୍ୟରେ ୧୩ଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୋନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଇନ୍ଫୋସିଟି ନିକଟରେ ୮୨ ଏକର ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଏସ୍ଇଜେଡ୍‌ରେ ଟିସିଏସ୍, ୱିପ୍ରୋ, ମାଇଣ୍ଡଟ୍ରି ଓ ହେକ୍ସାୱେୟାର ଆଦି ବଡ଼ ବଡ଼ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା କମ୍ପାନୀ ସେମାନଙ୍କ ସଫ୍ଟୱେୟାର ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବେ । ସେହିପରି ମଞ୍ଚେଶ୍ୱର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଇଷ୍ଟେଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ୧୦ ହେକ୍ଟର ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜେମ୍‌ପ୍ୟାକ୍ଟ କମ୍ପାନୀର ବିପିଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିମନ୍ତେ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ମାନ୍ୟତା ମିଳିଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପକଣ୍ଠରେ ଗଉଡ଼ କାଶୀପୁରଠାରେ ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାର ଏକର ଜମିରେ ଇଡ୍‌କୋ ପକ୍ଷରୁ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଛି । ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ୨୦୦୬ରେ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ମାନ୍ୟତା ପାଇଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣାକୋରିଆର ପୋସ୍କୋ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାକୁ ଥିବା ବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନ୍ୟତମ । ୨୨ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ୨୦୦୫ ଜୁନ୍ ମାସରେ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଛି । ତେବେ ବର୍ଷର ଶେଷ ଭାଗକୁ ସରକାର ପୋସ୍କୋ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡାଧାର ଲୁହାପଥର ଖଣି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୋସ୍‌ପେକ୍ଟିଂ ଲାଇସେନ୍ସ ସୁପାରିଶ କରିବା ଥିଲା ଅନ୍ୟତମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । ତେବେ ପୋସ୍କୋ ଓ କଳିଙ୍ଗନଗର ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣକୁ ନେଇ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୟୁ.ଏନ୍.ଡି.ପି. ଓ ଡି.ଏଫ୍.ଆଇ.ଡି. ସହିତ ମିଶି ମିଳିତ ଭାବେ ନୂତନ ଥଇଥାନ ନୀତି ଘୋଷଣା କରିବା ଉଭୟ ବିସ୍ଥାପିତ ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ଆଶା ସଞ୍ଚାର କରିଛି ।

ଇ-୨୦୮
ୟୁନିଟ୍-୮, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୨

- - - - -

ପ୍ରାକ୍ କଥନ ...

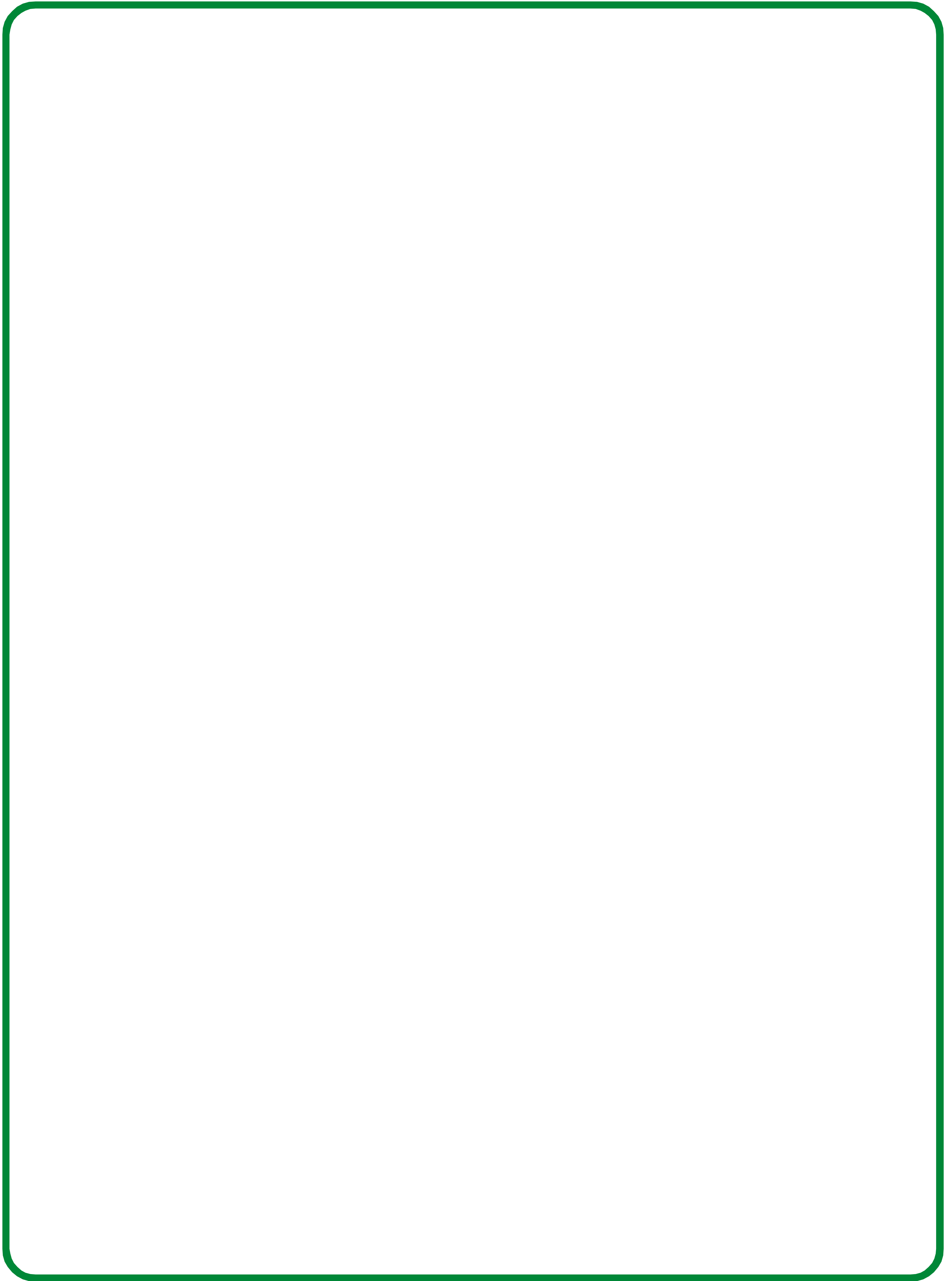
ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସନ ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପଦକ୍ଷେପ । ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ସାମୂହିକ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦେଶର ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ରାଜ୍ୟରେ ବିକାଶ ଘଟାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ତେରଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାକୁ ତିରିଶି ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିଥିଲେ । ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ ମହିଳା ନାଏବ୍ ସରପଞ୍ଚ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିରେ ମହିଳା ଭାଇସ୍ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ରହିବା ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଦିବସର ପବିତ୍ର ଅବସରରେ ଏହି ଦିବଙ୍ଗତ ଜନନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ'ର ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ସଂପ୍ରତି ରାଜ୍ୟରେ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ବିପୁଳ ଜନସମର୍ଥନ ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଅଗଣିତ ଜନସାଧାରଣ ଜନପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ପ୍ରତି ପୁନଃ ଆସ୍ଥା ପ୍ରକଟ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମବିକାଶକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ସରକାର ସେବା ପ୍ରଦାନର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଛନ୍ତି । ଆଗାମୀ ଦିନରେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଉତ୍ତମ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ସହିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣର ମାନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ଘଟିବ । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଗମନାଗମନ, ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ, କୃଷି ତଥା ଜଳସେଚନ ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱୟଂ ପରିଚାଳନାଗତ କ୍ଷମତା ରହିବ । ରାଜ୍ୟକୁ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିବା ଦିଗରେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଏହି ସଂଖ୍ୟାର ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଦିବସର ବିଶେଷତ୍ୱ ବହନ କରି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ବିଜ୍ଞ ପାଠକମାନଙ୍କ ରୁଚି ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଏହା ପୂରଣ କରିବ ବୋଲି ଆମେ ଗଭୀର ଆଶାବାଦୀ ।

ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି

(ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି)

କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ

ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ

The Utkal Prasanga

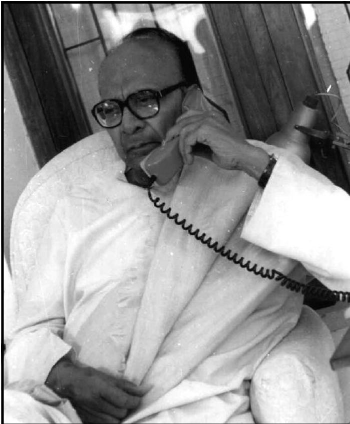
୬୩ ଭାଗ | ୭ମ-୮ମ ସଂଖ୍ୟା | ମାଘ-ଚୈତ୍ର | ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ - ୨୦୦୭

ବାର୍ଷିକ ଦେୟ : ଟ.୫୦.୦୦
ପ୍ରତିଖଣ୍ଡ : ଟ.୫.୦୦

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରୀ ମୁଦ୍ରଣାଳୟ, କଟକ - ୧୦ରେ ମୁଦ୍ରିତ ।

ଠିକଣା : 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ', ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ, ଲୋକ ସଂପର୍କ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୧
ଫୋନ : ୨୩୯୧୩୫୬, ଇ-ମେଲ୍ : iprsec@rediffmail.com, ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ : www.orissagov.nic.in

ସୂଚୀ

ଝଡ଼ର ସାମ୍ନାରେ

ଗିରିଜା ଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

କବି ଲେଖିଥିଲେ -

‘ଝଡ଼ର ସାମନାରେ ଯିଏ ନିରିବିକାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ
ଟାଣି ନିଏ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଶତ ଭଗ୍ନ ମହାରଥୀ,
ଯା’ରେ ଦେଖି ଯାଗେ ସ୍ନେହ ମମତା ପୀରତି
ଗମ୍ଭୀର ମୃତ୍ୟୁର ବୁକେ ସେଇ ହୁଏ
ଅମୃତର ସାଥୀ ।’

ସେଦିନ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆସୁଥିଲା କୋଲକାତାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର । ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । ବାଟରେ ଦୁରନ୍ତ ଝଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆଉ ବୋଲ ମାନିଲାନି ପାଇଲଟର । ଉଡ଼ିଗଲା ସମୁଦ୍ର ଉପରକୁ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଇଲଟଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପାଇଲଟ ନାଚାର । ବାତ୍ୟାବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ଆକାଶ । ତଳେ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ସାଗର । ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟରେ ସବୁ ଯାତ୍ରୀ ଆତଙ୍କିତ । ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବସିଲେ ପାଇଲଟ ସ୍ଥାନରେ । ଉଡ଼ାଜାହାଜକୁ ଆଣି ଓହ୍ଲାଇଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ । ତେଲ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ବିମାନ ବାହିନୀର ଅଧକ୍ଷଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ହେଲା ସେ କେତେ ପ୍ରକାର ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଇବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । କାରଣ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ବଦଳି ଯାଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ, ନୂତନ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ସହିତ । (ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ବିମାନ ବାହିନୀର ଅଧକ୍ଷ ହେବେ ଜଣେ ହେଲିକପ୍ଟର ଚାଳକ) ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଇଲଟିଙ୍ଗ ଶିଖିଥିଲେ ଡାକୋଟାରୁ । ବିମାନ ବଦଳି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ନୂତନ ଚାଳନା ପଦ୍ଧତିକୁ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆଣିପାରିଛନ୍ତି ଆପଣାର ସାହସ ବଳରେ ।

ଝଡ଼ର ସାମନାରେ,
ପଡ଼ିଯାଏ ଜଣାରେ ।

ଆମଷ୍ଟାରଡାମ ଏୟାରପୋର୍ଟ । ସେତେବେଳେ ବିମାନ ହାଇଜାକିଙ୍ଗର ସମୟ । ଟିକିନିଖି ସର୍ଚ୍ଚ । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସେଇପରି ବିନା ସର୍ଚ୍ଚରେ । ମୁଁ ପଚାରିଲି ଅଫିସରଙ୍କୁ, ଆପଣ ଆମକୁ ସବୁ ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ସର୍ଚ୍ଚ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ? ସେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ସେ ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ । କିନ୍ତୁ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଟଲେଷ୍ଟ ପାଇଲଟ ଇନ୍ ଦି ଓ୍ୱାର୍ଲ୍ଡ । ତାଙ୍କୁ ସର୍ଚ୍ଚ କରିବ କିଏ ?

ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି ଭିତରେ ଇମିତିକା ଝଡ଼ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ବୋହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସେ ସବୁଥିରେ ଆପଣାର ଆଲେଖ୍ୟ ରଖିଯିବ ନାହିଁ, ରଖି ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ । ସମଗ୍ର ଇଉରୋପ ନାଜୀ ବାହିନୀ ହାତରେ । ଚାଲିଛି ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଗ୍ରାଡ଼ ଯୁଦ୍ଧ । ସମଗ୍ର ସହର ଅବରୁଦ୍ଧ ନାଜୀ ବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା ଏଇଠୁ ନାଜୀ ବାହିନୀକୁ ଫେରିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଅନ୍ଧକାରରେ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଜବାହରଲାଲ ପଚାରୁଛନ୍ତି, କ’ଣ ହେବ ? ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଚାରୁଛନ୍ତି ଆଖି ବୁଜିବା ଆଗରୁ, ଯୁଦ୍ଧ ଖବର କ’ଣ ? ଇତିହାସରେ ସେଭଳି ଯୁଦ୍ଧର ପଟ୍ଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ପାଇଁ ଚାଲିଛି ସଂଗ୍ରାମ । ବାହାରେ ଦୁରନ୍ତ ବରଫ ଝଡ଼ । ଅବରୁଦ୍ଧ ସହର । ସେମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କେମିତି ?

ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଅର୍ଗଳିଭେଦ କରି, ଦୁରନ୍ତ ବରଫ ଝଡ଼ ଭିତରେ କିପରି ଯିବ ଅସ୍ତ୍ର ? ସମଗ୍ର ମିତ୍ର ଶକ୍ତିର ନୈରାଶ୍ୟ ଭେଦ କରି ଜଣେ ପାଇଲଟ ଥରେ ନୁହେଁ, ସତେଇଶ ଥର ଆପଣାର ବିମାନରେ ଅସ୍ତ୍ର ନେଇ ଯୋଗାଇଥିଲା ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀକୁ । ଯୁଦ୍ଧର ଗତି ବଦଳିଥିଲା । ନାଜୀ ବାହିନୀ ପଛକୁ ଫେରିଥିଲେ ।

‘ଝଡ଼ର ସାମ୍ନାରେ ଯିଏ ନିରିବିକାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ ।’

ଭାରତବର୍ଷରେ ଆହୂତି ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଝଡ଼ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ପର୍ସନାଲ ପାଇଲଟ । ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ଦକ୍ଷ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ରିଟ୍ ଆଗରେ ବ୍ଲାକ୍‌ବକ୍ସ । ସରକାରୀ ଗୁପ୍ତ ଦଲିଲ, ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ସବୁ

ସାମରିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଚିଠା । ସେ ନଥି କପି ନକଲ କରି ଚୋରୀ କରି କିଏ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଉଛି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଖରେ ? କିଏ ସେ ?

କିଏ ସେ ଯେ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ମହାନେତ୍ରୀ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରଥମ ନମ୍ବର ପଳାତକ ଅରୁଣା ଆସଫ୍ ଅଲ୍ଲିଙ୍କୁ ଖୋଦ୍ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ନେଇଯାଉଛି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ? କାହାର ଏଇ ଦୁଃସାହସ ?

ସେ ପାଇଲଟ ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଧରା ପଡ଼ନ୍ତି । ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ବନ୍ଦୀ । ପିଇବାକୁ ପାଣି ଦିଆଯାଏନା । ରେଡ଼ଫୋର୍ଟର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଚଣ୍ଡୁଲାଲ ମାଧବଲାଲ ତ୍ରିବେଦୀ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦାବୀ କରନ୍ତି ପିଇବା ପାଣି ପାଇଁ । ସେ ପରିଶ୍ରାକରି ଗୋଟାଏ ଡବାରେ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ । ଆଉ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେଇ ପାତ୍ର ଏବଂ ପରିଶ୍ରା ଯାଇ ବାଜେ ଚଣ୍ଡୁଲାଲଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ।

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଆସନ୍ତି ଦିଲ୍ଲୀ ଜେଲକୁ । ଶହ ଶହ ବନ୍ଦୀ କଂଗ୍ରେସ, ସୋସାଲିଷ୍ଟ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ଫରୱାର୍ଡ ବ୍ଲକ୍ ବିଭିନ୍ନ ମତର ବନ୍ଦୀ । ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେତେଜଣ ଭାବନ୍ତି ତା'ପରେ କ'ଣ ହେବ ? ଯେଉଁ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ବ୍ୟକ୍ତି (ବନ୍ଦୀ) ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଏକ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ଭାରତବର୍ଷ କଥା ସେ ଖାଲି ଚିନ୍ତା କରୁନଥିଲେ ସେ ଚିନ୍ତା ମଧ କରୁଥିଲେ ଏକ ଶିଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶା । ସେ ଦେଖୁଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ । ପୁରାତନ କଳିଙ୍ଗର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦରିଆପାରିକୁ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ବଣିଜରେ ଯିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପିଲା ଦିନେ ବାପା ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କୁ ସେ ପଚାରିଥିଲେ ଘରପାଖ ମହାନଦୀରେ ଗଡ଼ଗଡ଼ିଆ ଘାଟରେ ବୋଇତବନ୍ଦାଣ ଦୃଶ୍ୟ, ବାପା ବୁଝାଇଥିଲେ । ଏ ହେଉଛି କଳିଙ୍ଗର ବଣିକପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ଦରିଆପାରି ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓକୁ ଯାତ୍ରାର ପ୍ରତୀକ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ । ବାଳକର ଆଖି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭରି ଯାଇଥିଲା ସେଦିନ ଏବଂ ତା'ର ରୂପ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲେ ସେଦିନ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । କଳିଙ୍ଗର ବଣିକପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ବନ୍ଦୀଶାଳାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଉ ହେଉ ସେ ଶୁଣିଲେ ପୁଣି ଏକ ଝଡ଼ର କାହାଣୀ । ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ରକ୍ତାକ୍ତ ଇତିହାସ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଲୁଣ୍ଠନର କାହାଣୀ । ଆଣ୍ଡାମାନ ଜେଲ୍‌ରେ ଏଇ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଲୁଣ୍ଠନର କନିଷ୍ଠତମ ବନ୍ଦୀ ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ମାଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ ଆନନ୍ଦ ଗୁପ୍ତ । ବହୁବର୍ଷ ସେଲ୍ୟୁଲାର ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ ରହିଲା ଆନନ୍ଦଗୁପ୍ତଙ୍କର ସ୍ମୃତିରେ ରହିଛି କେବଳ ଗୋଟିଏ ନାମ ଜର୍ଜ ପଟ୍ଟନାୟକ (ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇ) କଟକ । ସେ ଅନ୍ତରୀଣ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି କଟକରେ । ଭାରତ ମୁକ୍ତିର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ କିନ୍ତୁ ରାତି ପାହିବା ପୂର୍ବର କାଳି ଅନ୍ଧାର । ଏହା ପରେ ଉଷା ଆସିବତ ? ଭାଇକୁ ଆନନ୍ଦଭବନରେ ରହିବାକୁ ଦେବା ଉଚିତ ହେବ ବୋଲି ଖବର ପଠାନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

କଳିଙ୍ଗର ସ୍ୱପ୍ନ । ଦରିଆପାରି ବଣିଜର ସ୍ୱପ୍ନ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଗଢ଼ନ୍ତି ଫ୍ଲାଇଙ୍ଗ କ୍ଲବ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ । ଚାହାନ୍ତି ଯିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ । ସଦ୍ୟ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ଏଇ ରାଜ୍ୟ । ତଥାପି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ଲୋଭ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷ ବିଭାଜିତ ହୋଇଛି, ଚୀନରେ ଚାଲିଛି ମୁକ୍ତିଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ, ଭିଏତନାମ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ଏକାଠି ହେବା ପାଇଁ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଛି, ଡଚ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଛି ଇନ୍ଦୋନେସିଆକୁ ଦଖଲ କରିନେବା ପାଇଁ ପୁଣି । ଗଲାବେଳେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜବାହରଲାଲ କହିଥିଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ନଜର ଦେବା ପାଇଁ । ଆଉ ବିଜୁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଠିକ୍ ସେଇ ଆଶଙ୍କା ସତ୍ୟ ହୋଇଛି । ଡଚ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଆକାଶବାହିନୀ ସହିତ ଅବରୁଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ଜାକର୍ତ୍ତା ସହରକୁ ।

ପୁଣି ଏକ ଦୁରନ୍ତ ଝଡ଼ । ହାତରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିକିଆ ଇଂଜିନ୍ ଥିବା ଡାକୋଟା । କିନ୍ତୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ସେଇ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଆପଣାର ଖାନସାମା ବେଶରେ ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ମହାରଥୀ ମହମ୍ମଦ ହାଟ୍ଟା (ସୁକର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହରିଅର ନୁହଁନ୍ତି)ଙ୍କୁ ଧରି ଡଚ୍ ସେନାବାହିନୀର ଅର୍ଗଳ ଭେଦ କରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ପାଖରେ ହାଜର । ତା'ପର ଘଟଣା ହେଉଛି ଇତିହାସ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଭୂମିପୁତ୍ର ଉପାଧିଲାଭ, ଉପହାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କିନ୍ତୁ ଦରକାର ହେଲେ ଦକ୍ଷିଣା ମାଗିବାର ସ୍ୱୀକୃତି ।

ମାଗିବି । ମାଗିବି । ଯେଉଁ ଦିନ ଦରକାର ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ମାଗିବି । ସେଦିନ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ, ବନ୍ଦର ପ୍ରଭୃତି ଉପହାରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି କହିଥିଲେ । ସେଦିନ ଆସିଲା ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ । ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ । ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆମର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ । ପାକିସ୍ଥାନ ମାଗିଛି ଇନ୍ଦୋନେସିଆକୁ ଏକ ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହର (ବାହିନୀ) ଏବଂ ସୁକର୍ଣ୍ଣ ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ମର୍କୁରିଆଲ । ଖବର ପାଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଠାଇଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ ।

ସେଦିନ ମଧ ଥିଲା ଏକ ଝଡ଼ ରାତି । ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ଆକାଶରେ ଘନ ମେଘର ବହାବହ, ପିଟୁଛି ପବନ, ରାତ୍ରି ବିଳମ୍ବିତ । ବିଜୁ ପହଞ୍ଚି ଦେଖା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସଂଗେସଂଗେ ।

ସେତେବେଳକୁ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଆସନ୍ନ ପ୍ରସବା, ଗର୍ଭ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତରା ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଚାହିଁଲେ ସେ ସାକ୍ଷାତ ହେବ କିନ୍ତୁ କାଲି ସକାଳେ । ଏତେ ରାତିରେ, ଇମିତି ରାତିରେ କ'ଣ ଦେଖା ନହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂମିପୁତ୍ରର ଦାବୀ, ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକର ଖାଲି ନୁହେଁ । ଏଇନା, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଏଇ ରାତିରେ । କାଲି ସକାଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଭୂମିପୁତ୍ରର ଦାବୀ ।

ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଭୂମିପୁତ୍ର ମାଗିଥିଲା ଦକ୍ଷିଣା । ଆଜି ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ । ଭାରତ ପାଇଁ, ଶାନ୍ତି ପାଇଁ, ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହରକୁ ଫେରାଅ । ଫେରାଅ, ଫେରାଅ । ଭୂମିପୁତ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ମାଗୁଛି । ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ବହର ଫେରିଥିଲା । ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା ଏକ କନ୍ୟା । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ନାମକରଣ କରିବାକୁ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧ । ଉପରେ ମେଘ ମେଦୁର ଆକାଶ ।

ଝିଅଟିର ନାମ ହେବ, ନାମ ରହିବ ମେଘାବତୀ ।

ଏଇ ଲେଖା ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଝିଅ ଆସିଛି ଆପଣାର ଅଣ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଆପଣାର ଝିଅ ସାଥୀରେ । ନାତୁଣୀର ନାମ ରଖିଛି ଓଡ଼ିଶା । କେମିତି ଭୁଲିବ ସେ ସ୍ମୃତି । ସେ ସ୍ମୃତି ଯେ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

ଝଡ଼ର ସାମ୍ନା କରିଛନ୍ତି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ । ଝଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁକି ସେ ଝଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ଭୟ କରିନାହାନ୍ତି । କାଶ୍ମୀର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଛି ପାକିସ୍ଥାନ । ରାଜା ହରି ସିଂ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି ଦଲିଲ ଭାରତବର୍ଷରେ ମିଶ୍ରଣ ପାଇଁ । ତେଣେ ଶେଖ୍ ଅବଦୁଲ୍ଲାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କାଶ୍ମୀରବାସୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମ । ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ପହଞ୍ଚିଗଲେଣି ଶ୍ରୀନଗରର ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ।

ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ ଆମ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓହ୍ଲାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଶ୍ରୀନଗର ତଥା କାଶ୍ମୀରକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ । ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ଡକାଇଛନ୍ତି ସବୁ ସାମରିକ ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ସର୍ବଶେଷ ସମ୍ବାଦ ଯେ ଶତ୍ରୁବାହିନୀ ମାତ୍ର ଷୋହଳ କି.ମି. ଦୂରରେ ଶ୍ରୀନଗରଠାରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ନୈରାଶ୍ୟ, ନାସ୍ତିବାଣୀ । ଅସମ୍ଭବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ ଅବତରଣ । 'ଅସମ୍ଭବ, ତା'ହେଲେ ଆମକୁ କ'ଣ କାଶ୍ମୀରକୁ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ?' ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କର ଖେଦୋକ୍ତି- 'ନା ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବି ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରରେ, ଦଖଲ କରିଯିବି କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଟାୱାର, ତା'ପରେ କାମ ଆପଣଙ୍କର - ସେନାବାହିନୀର ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଯୁବକ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ଯାହା ଭାରତୀୟ ସେନା ବାହିନୀ, ବିମାନବାହିନୀ ପାଇଁ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା, ସେଦିନ ସେ ତାହା କରି ଦେଖାଇଥିଲେ । କାଶ୍ମୀର ଆଜି ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ରହିଛି ତାହା ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଶ୍ରୀନଗର ବିମାନ ବନ୍ଦରକୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀର ଏକ ରାଜରାସ୍ତାକୁ ତାଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବି ମିଳିଥିଲା କିନ୍ତୁ ବହୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ଭାଗ୍ୟ ପରି ତା' ସେଇପରି ରହିଗଲା । ନେହରୁଙ୍କ ପରେ କିଏ ? ଶୀର୍ଷକ ବହିରେ ହାଙ୍ଗେନ୍ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ହେଉଛି ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଛୁଆ ଓଡ଼ିଶା ।

ଝଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନଥିଲା ।

ନେପାଳରେ ରାଣାସାହି ଶାସନ । ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମରତ ନେପାଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃବୃନ୍ଦ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ, ସହଯୋଦ୍ଧା । କିନ୍ତୁ ନେପାଳ ସହିତ ରହିଛି ଭାରତର କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ । ଭାରି ଅସୁବିଧା କଥା । ବ୍ୟସ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କହିଲେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ନେପାଳ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନଙ୍କୁ କରାଯାଇପାରନ୍ତା ନାହିଁ ? ତା' ପରଦିନ ନେପାଳର ମାଟିରେ ପକାଯାଇଛି କିଛି ସହସ୍ର ବନ୍ଧୁକ । ସେଥିରୁ କେତେକ ପଡ଼ିଲା ନେପାଳ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ । ମହାମୁଷ୍କିଲ ପରିସ୍ଥିତି କୂଟନୈତିକ ସ୍ତରରେ । ବ୍ୟସ୍ତ, ବିବ୍ରତ ନେହରୁ ପଚାରିଲେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ । ଆପଣ ପରା କହିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ? ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । କେଉଁଠୁ, କେମିତି ଆସିଲା ଏଇ ହଜାର ହଜାର ବନ୍ଧୁକ ? ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ସେହିପରି ରହିଗଲା ।

ନେପାଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହୋଇଛି । ରାଣାସାହୀ, ରାଜସାହୀ ଶାସନ ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅବଦାନ କେତେ ?

ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା, ବସ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼େନା । ଆଖିରେ ପଡ଼େ ପାରାଦୀପ ବନ୍ଦର, ଭୂଗୋଳକୁ ଇତିହାସରେ ପରିଣତ କରିଥିବା ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ହାଇୱେ, ମିଗ୍ କାରଖାନା । ନକ୍ସଲ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି । କିଏ ଭୀତ, କିଏ ତ୍ରସ୍ତ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ କହୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ମୋର ବନ୍ଧୁ । ଇତିହାସ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ଦେବ । ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧ ପୋତି ହୋଇପଡୁଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ବନ୍ଧ ଦରକାର । ଟିକରପଡ଼ା ବନ୍ଧର ପରିକଳ୍ପନା କେତେ ଦଶନ୍ଧି ତଳେ କିଏ କରିଥିଲା ?

ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେବତା ନଥିଲେ । ମଣିଷ ଥିଲେ । ମାନବିକ ଦୁର୍ବଳତା ତାଙ୍କର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ମଣିଷ ପରି ମଣିଷ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ସେ ଛୁଇଁ ଯାଇଥିଲେ, ତା'ର ସୂଚନା ବହନ କରିଥିଲା ସେଦିନ ତାଙ୍କ ପରଲୋକ ପରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ଜନ ଉଦ୍‌ବେଳନରୁ ।

'ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ କରି ଦେବେ ।' ଅସହାୟ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉକ୍ତି । 'ମାର ଗୁଳି ତୋର ଭଗବାନକୁ । ମୋତେ

ଭଲ କରି ଓଡ଼ିଶା ପଠାଇ ଦେ' ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ଏସକର୍ଟ ହସପିଟାଲ, ଦିଲ୍ଲୀ । ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଣିଷ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ।

ସେଇ ଯୋଗୁଁ ଜଣେ ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏକ ଦଳ ଗଢ଼ା ଯାଇପାରିଛି । କେତେ ଲୋକଙ୍କର, କେତେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି । ମୃତ୍ୟୁର ଦଶବର୍ଷ ପରେ ବି ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ପାଇଁ ରାୟ ମଗାଯାଇପାରୁଛି । କ'ଣ ଥିଲା ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ଏହା କୌଣସି ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀର ସୀମାରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ସମୃଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱପ୍ନ । କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ । ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଦେଖି ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ଝିଅ ଆଜିବି ବୋଇତ ଭସାନ୍ତି ମହାନଦୀ, କାଠଯୋଡ଼ି, ଋଷିକୁଲ୍ୟା, ବଂଶଧାରା, ମହେନ୍ଦ୍ରତନୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀରେ । ଏହା ଶାସନ କ୍ଷମତାକୁ ଯିବା ବା ନ ଯିବାରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ସବୁଦଳ, ସବୁଗୋଷ୍ଠୀ, ଶାସକ ଦଳ, ବିରୋଧୀ ଦଳ, ସବୁ ଓଡ଼ିଆପୁଅର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ, ସେ ଥିଲେ ଭାରତୀୟ ଆଉ ସେଇଯୋଗୁଁ ସେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ । ତାଙ୍କର ପରଲୋକରେ ସେଇଯୋଗୁଁ ଭାରତ, ପାକିସ୍ଥାନ, ନେପାଳ ଏବଂ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶୋକ ପାଳନ କରାଯାଇ ପତାକା ଅର୍ଦ୍ଧନମିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏଭଳି ପୁଅଟିଏ ପାଇବା ପାଇଁ ମୋ' ମାଟି ମାଆକୁ ବହୁଯୁଗ ଲାଗିଯିବ ।

ଦି' ୟୁନିଭର୍ସ
ମୈତ୍ରୀ ସରଣୀ, କଟକ

ମାର୍ଚ୍ଚ ୭-୯ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ୩ ଦିନିଆ ଓଡ଼ିଆ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଆସନ୍ତା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୭ ତାରିଖରୁ ୯ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ଏକ ୩ ଦିନିଆ ଓଡ଼ିଆ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବିନିମୟ ଯୋଜନାରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ବାଙ୍ଗାଲୋରର ସଂଗୀତ ଏକାଡେମୀ ଅଧୀନସ୍ଥ ଚୌଡିଆ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ । ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲକ୍ଷାଧିକ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗ୍ରହକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବ ସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତିରୁବନ୍ତପୁରମ୍, ଗୋଆର ପାନାଜୀ ଓ ମୁମ୍ବାଇଠାରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳତାର ସହ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସଫଳତାର ସହ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରି ଆୟୋଜନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର ପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀମାନେ ବାଙ୍ଗାଲୋର ଯାଇ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ୩ ଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶା ଓ କର୍ଣ୍ଣାଟକର କେତେକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀମାନେ ଯୋଗ ଦେଉଥିବା ପ୍ରକାଶ । ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ତଥା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଆମର ଗୌରବୋଜ୍ଜ୍ୱଳ କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ । ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ହେଉଥିବା ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ ବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶାର କଳା, ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାର ବିକାଶ ସହ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରିଚିତ ହୋଇପାରୁଛି । ଓଡ଼ିଶାର କଳାକାର ତଥା ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ସହ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଳାକାର ଓ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ଭାବ ବିନିମୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରୁଛି । ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ଉଦ୍ୟମକ୍ରମେ ହେଉଥିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବେଶ୍ ସଫଳତାର ସହ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇପାରୁଛି ।

ମରି ନାହିଁ ସେ ତ ମରଣ ଜୟୀ

ଡଃ ଆଶା ମିଶ୍ର

ମଣିଷ ଚାଲିଯାଏ, କଥା ରହିଯାଏ । ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିଲା ପରି ଶିଶୁକାଳୁ ହିଁ ମଣିଷର ମହକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ । କର୍ମ ନେଇ ମାନବ, ମହାମାନବ ବା ଅତିମାନବ ହୁଏ । ଛୋଟ ବୀଜଟିରୁ ଯେପରି ବିରାଟ ବଟଦ୍ରୁମ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି ମଣିଷର ଶୈଶବ ହିଁ ସୂଚନା ଦିଏ ମହାମାନବର । କେତେ କେତେ ମହାମାନବ ଧରଣୀର ବକ୍ଷରେ ଜନ୍ମ ନେଇ ସେହି ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କେବଳ ପଦଚିହ୍ନ ରହିଯାଏ ଜାତିର ବାଲୁକା ବକ୍ଷରେ । ସେ ପଦଚିହ୍ନ ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ସେ ସ୍ମୃତି ପୁଷ୍ପର ପାଖୁଡ଼ା ଦେଶସାରା ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇ ଦେଶର ଜନମାନସକୁ ପୁଲକିତ କରେ । ସେହି ସ୍ମୃତିକୁ ପାଥେୟ କରି ମଣିଷ ବଞ୍ଚି ରହେ । କେବେ କେମିତି ମନ ଅଙ୍ଗନରେ ସେ ସ୍ମୃତି ଉଙ୍କି ମାରେ । ଆଉ ମଣିଷ ସେ ସ୍ମୃତିକୁ ଗଣ୍ଠିଧନ କରି ସାଇତି ରଖେ । ଏହିପରି 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କେତୋଟି ସ୍ମୃତି ଅଦ୍ୟାବଧି ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇ ରହିଛି, ରହିଥିବ ମଧ୍ୟ ।

ମନେପଡ଼େ ୧୯୫୮ ମସିହା କଥା । ଆମେ ରାଧାନାଥ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରୁ କେତେଜଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ଆସିଥିଲୁ ଆସେମ୍ବ୍ଲିର ଆଲୋଚନା ଦେଖିବା ପାଇଁ । ସେତେବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ଆଲୋଚନାର ଶେଷରେ ଯେପରି ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ନିଜର ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ତାହା ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । କହିବା ବେଳେ ସେ ଯେପରି ଓଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷାରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଦାମ୍ଭିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଯାହା କହୁଥିଲେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । କହିବାର ଶୈଳୀ ତାଙ୍କର ଉନ୍ନତ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ଥିଲା । ଯାହା କହିବାକୁ ଭାବୁଥିଲେ, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ବଣ, ପାହାଡ଼, ନଈ, ନାଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ପରିଚୟ ଥିଲା । ଏ ମାଟି, ଏ ପବନ ସବୁ ତାଙ୍କର ନିଜର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଚେହେରାରେ ବେଶ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅର ବୀର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ମୁଁ କେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ମାତ୍ର ସେଠାରେ କଟାଇ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନର ସ୍ମୃତି ଏବେବି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କରିଛି । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଟେକ ସବୁବେଳେ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେ ଏହି ମହାମନ୍ତ୍ରରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଗାଉଥିଲେ -

'ମାନବ ଜୀବନ ନୁହଁଇ କେବଳ ବର୍ଷ ମାସ ଦିନ ଦଣ୍ଡ,
କର୍ମେ ଜୀଏଁ ନର, କର୍ମ ଏକା ତା'ର ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ ।'

ଏ ଜାତି ପାଇଁ, ଦେଶ ପାଇଁ, ଓଡ଼ିଆ ପୁଅଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଖାଲି କର୍ମ କରି ଯାଉଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମାନବ ଥିଲେ । ଫୁଲ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପକୁ ସେ ବେଶୀ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଯାହାର ସୁଗନ୍ଧ ଅଛି, ସେ ସୁଗନ୍ଧର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିପାରେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ନିଜର ମହକ ଥିଲା - ସେ ମହକ ଏକ ନିଆରା ମହକ । ୧୯୯୨ ମସିହାର କଥା । ମୁଁ 'ଓଡ଼ିଶା ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ ସମିତି'ର ସଭ୍ୟା ଥିଲି । ସେଦିନ ସଭାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିବାର ଥାଏ । ମୁଁ ଓ ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟା ଯାଇଥିଲୁ ତାଙ୍କୁ ଡାକିବା ପାଇଁ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ରୁମ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଅନୁମତି ପାଇବା ପରେ ଆମେ ରୁମ୍ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କଲୁ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଆସିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ । ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପିଆଲାରେ ସତେଜ ମଲ୍ଲିଫୁଲ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ମହକ ତା'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଛୁଟୁ ଥାଏ । ବିଜୁବାବୁ ମଲ୍ଲିଫୁଲକୁ ଯେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ତାହା ସେଦିନ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ନହେଲେ ଏପରି ମଲ୍ଲିଫୁଲ ସଜ୍ଜିତ କରି ରଖନ୍ତେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନ ତଳେ ପଢ଼ିଥିବା କଥାଟିଏ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା - ବିଜୁବାବୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହିତ ସାଇକେଲରେ ଉତ୍ତର ଭାରତ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଲିଖିତ 'ତୁଳା ନିଶା' ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ - 'ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଥମ

ଦେଖିଲି । କାଶ୍ମୀରକୁ ଯେ କାହିଁକି ଭୂସ୍ୱର୍ଗ କହନ୍ତି, ତାହାର କାରଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ଜଣାଗଲା ।' ଶ୍ରୀନଗରରେ ସେ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ଫୁଲ ବଗିଚା 'ସାଲିମାର' ଓ 'ନିଶାଦବାଗ୍' ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଲେଖିଥିଲେ - 'ବଗିଚା ଯାକ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଫୁଲ, ଫଳ, ଘାସ ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ ପାହାଡ଼ ଏବଂ ଝରଣାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ତାହା ମୁଁ କେବେ ହେଁ କଳ୍ପନା ମଧ କରି ନଥିଲି । ଯା' ହେଉ, ଚକ୍ଷୁ ସାର୍ଥକ ହେଲା ।' ପ୍ରକୃତରେ ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମଣିଷଟିଏ ଥିଲେ । ପ୍ରକୃତି-ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଏ ତାହା ଏକ ନିଆରା ଆନନ୍ଦ । ସେ ଆନନ୍ଦ ସାଧାରଣ ମାନବ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କବି ଜୟକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର ଲେଖିଥିଲେ -

'ପବନେ ପତର ଧ୍ୱନି ମରମର
ଭାବୁକ ଭାବକୁ ଅମର ମନ୍ତର,
ଖାଲି ଆଖିକି ଯା ପରବତ ବନ
ତହିଁ ସେ ଦେଖଇ ନନ୍ଦନକାନନ ।'

ବିଜୁବାବୁଙ୍କର କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଠ କଲେ ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକମତ ହେବେ ଯେ, ସେ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମିକ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ଜାତୀୟତା ଭାବିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ଗୌରବ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେ ସତତ ଯତ୍ନବାନ୍ ଥିଲେ । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଏକ ଅହେତୁକ ମମତା ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ସମ୍ମୁଖରେ 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ଯଥା- କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର, କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ବାଲିଯାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ? 'କଳିଙ୍ଗ' କହିଲେ, 'କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ' ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରେ । ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧରେ କଳିଙ୍ଗ ପାଇକ ତା'ର ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରି ଚଣ୍ଡାଶୋକଙ୍କୁ ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା । ବୀର ପ୍ରସବିନୀ ବୀର ଭୂମି କଳିଙ୍ଗ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବସାବାନ୍ଧି ଥିଲା । 'କଳିଙ୍ଗ' ଶବ୍ଦ ମନେପକାଇ ଦିଏ 'ଖାରବେଳ'ଙ୍କୁ । ଐରଖାରବେଳ ଯେପରି ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହୋଇପାରିଥିଲେ, ସେହିପରି ବିଜୁବାବୁ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଉତ୍କଳର ଗୌରବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ପଣ କରିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ଥିଲେ ଶିଳ୍ପପତି । ତାଙ୍କ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ଦେଇଥିଲେ 'କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ' । କଳିଙ୍ଗର ନୌବାଣିଜ୍ୟ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାଧବ ପୁଅ ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ଏବେ ମଧ ସେହିସ୍ଥାନ କଳିଙ୍ଗର କିଛି ସ୍ମୃତି ବହନ କରିଛି । ବିଜୁବାବୁ ସାଧବପୁଅର ବାଣିଜ୍ୟକୁ ମନେକରି ନିଜ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନକୁ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଷ୍ଟାଡିୟମ୍ ତିଆରି ହେଲା ତା' ନାମ ରହିଲା 'କଳିଙ୍ଗ ଷ୍ଟାଡିୟମ୍' । କଳିଙ୍ଗ ନାମ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା, ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ।

ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଆ ଖାଦ୍ୟପେୟକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ମଧ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟର ଛାତ୍ର ନଥିଲେ । ଯଦି ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିଥା'ନ୍ତେ ତେବେ ଜଣେ ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ସାହିତ୍ୟିକ ହୋଇପାରିଥା'ନ୍ତେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ 'ବୁଲା ନିଶା' ଯାହାକି ୧୯୩୪ ମସିହାରେ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ହେବ । xxx ସେଠାରୁ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ସଙ୍ଗମ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲୁ । ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥାନଟି ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜଣାଗଲା । କାରଣ ଗଙ୍ଗାର ସ୍ୱଚ୍ଛ ନୀଳ ଜଳ ଓ ଯମୁନାର ଅପେକ୍ଷାକୃତ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ଏକାଠି ମିଶି ଗୋଟିଏ ରେଖାର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି xxx । 'ସେମାନଙ୍କର ଓଙ୍କାର ଧ୍ୱନିରେ ଚାରିଦିଗ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।' ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନର ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ବର୍ଣ୍ଣନା ମନକୁ ଆକର୍ଷଣ କରେ । ଲକ୍ଷ୍ନୌ ୟୁନିଭରସିଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଲେଖକ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'ଏଇ ଇଉନିଭରସିଟି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଗାଧୋଇବା ସ୍ଥାନ ଅଛି । ନବାବମାନେ ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଏହି କୁଣ୍ଡଟି ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ୧୫୦ ଫୁଟ, ପ୍ରସ୍ଥରେ ୩୦ ଫୁଟ ଓ ଗଭୀରତା ୫ ଫୁଟ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପ୍ରସ୍ରବଣର ମୁଖ ଦେଖିଲୁ ।' ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବେ ବିଜୁବାବୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଟିକି ନିଖି ତର୍ଜମା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ।

ଭଞ୍ଜମାଟିର ସନ୍ତାନ, ଗଞ୍ଜାମର ଦାୟାଦ ଭାବରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଣାମ କରୁଥିଲି । ଯାହା କହୁଥିଲେ ତାହା କରୁଥିଲେ । ଅନେକ ଗୁଣ ତାଙ୍କର ଥିଲା କିନ୍ତୁ କେତୋଟିର ସଂପର୍କରେ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ଏବଂ ମୋତେ ତାହା ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

ଏ ମାଟିର ସନ୍ତାନ ସେ । ମାଟିର ଦେହସିନା ମାଟିରେ ମିଶିଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଶିରାପ୍ରଶିରାରେ ମିଶି ରହିଛନ୍ତି, ରହିଥିବେ ମଧ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ ।

'ମରି ନାହିଁ ସେ ତ ମରଣ ଜୟୀ ।'

ପ୍ଲଟ ନଂ-୪୮୫/୨
ଆଲେଖିକା, ଶହୀଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩

କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ର ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ

ବିମଳା ସିଂହ

ପୁଣ୍ୟ ଭୂମି, ବୀରଭୂମି, ଉତ୍କର୍ଷ କଳାର ଭୂମି ଓଡ଼ିଶାର ଅତୀତ ଇତିହାସ ଏକ ଗୌରବମୟ ପୃଷ୍ଠା ମଣ୍ଡନ କରେ ଏ ଜାତିର ଇତିହାସରେ । ଏ ମାଟିର ପାଣି, ପବନରେ ଗଢ଼ା ତା'ର ସବୁଜବନାନୀ ନଦନଦୀର ନିଃସ୍ୱାର୍ଥତା, ଝରଣାର କୁଳକୁଳୁ ନାଦ, ସାଗର ବକ୍ଷର ନୀଳ ଉର୍ମିମାଳା ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ଆବେଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ସେହି ମୋହରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଅନେକ ଏ ଜାତିର ଗର୍ବ ଭାବରେ ଆମ ପାଖରେ ନିଜର କୀର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜନୀତି, ସମାଜସେବା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଲଟିଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ । ସେମାନେ ଥିଲେ ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ସଂପନ୍ନ ଓ ଦେବ ପ୍ରେରିତ, ତ୍ୟାଗୀ ସାଧକ ଏବଂ ସଂଗ୍ରାମୀ । ସେମାନଙ୍କର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ସାଧନା ଏଇ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରାଇବାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ପାଲଟିଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ ନାୟକ । ସେହି ନାୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ସହର କଟକର ତୁଳସୀପୁରସ୍ଥିତ ଆନନ୍ଦଭବନରେ ୧୯୧୬ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଆଦର୍ଶ ଦମ୍ପତି ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଆଶାଲତା ଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଦେବଦୂତ ରୂପେ ଏ ମାଟିକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିଲେ ଜଣେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ । ସେ ଆଉ କେହି ନୁହଁନ୍ତି, ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ପରିଚିତ କଳିଙ୍ଗବୀର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଜୟାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଯାହାଙ୍କୁ ଲୋକେ ଚିହ୍ନୁଥିଲେ 'ବିଜୁବାବୁ' ନାମରେ ।

ଏହି କଳିଙ୍ଗ ବୀର କଥାରେ, କାମରେ ଥିଲେ ବିପ୍ଳବର ଆହ୍ୱାନ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ । ଦଂଶନକୁ ଦର୍ଶନରେ ପାଲଟେଇବାର କଳା ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ଥିଲା । ବିଶ୍ୱସ୍ତତା ହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା । ସେ ଭଲ ପାଇବା ଶିଖିଥିଲେ ଜନଜୀବନକୁ । ତାଙ୍କର ସିଂହାସନ ଥିଲା ଅରଣ୍ୟ । ଜୀବନପ୍ରତି, ସମାଜପ୍ରତି ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ନିଭୃତ କୋଣରୁ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝରୁଥିଲା ପ୍ରେମ ଆଉ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ।

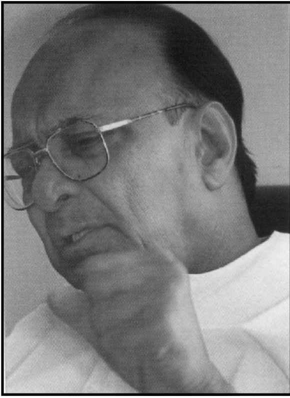
ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସେ ଥିଲେ ଅନନ୍ୟ । ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରୁ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ପରେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରେ ସେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ର । ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରୁ ବି.ଏସ୍‌ସି. କୃତିତ୍ୱର ସହ ପାଶ୍ କଲାପରେ ସେ ଆର୍.ଏ.ଏଫ୍.ରେ ଜଣେ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଜଣେ ସାହସୀ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେ ଖୁବ୍ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ଜୀବନରୁ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚମାନର ଖେଳାଳୀ ଏବଂ ଦକ୍ଷ ସାଇକେଲ ଭ୍ରମଣକାରୀ । ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ଜଣେ ଉଚ୍ଚମାନର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ରୂପେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରିଥିଲେ ନିଜର ଦୁଃସାହସିକ ସାଇକେଲ ଯାତ୍ରା କଟକରୁ ପେଶୱାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ ୪୦୦୦ କି.ମି. ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି । ତା'ଛଡ଼ା ସେ ଥିଲେ ଉତ୍କଳମାତାର ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ । ନିଜ ମାଆ, ମାତୃଭୂମି ଏବଂ ମାତୃଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଇବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ହସି ହସି କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭାବରେ । ଗାନ୍ଧୀ, ନେହେରୁଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ପଟ୍ଟଶିଷ୍ୟ । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ଅତି ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖର ସୁଖର ସାଥୀ ଥିଲେ ବିଜୁ ବାବୁ । ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବିପନ୍ନ କରି ଜନତାର ସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରୁଥିଲେ । ଏ ମାଟିର ମମତାରେ ଛନ୍ଦି ହେଇଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଏ ମାଟିର ଗଛ ପତ୍ର ବି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁ ଥିଲେ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପାଇଁ ସେ ତତ୍କାଳୀନ

ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ ପୁରୁଷ ଭାବରେ ଏକ ଜାଗା ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ମହାପ୍ରୟାଣ ପରେ ମଧ୍ୟ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇ ସେ ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ସେ ପାରୋଲ୍‌ରେ ଆସିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ମନରେ କାଣିଚାଏ ବି ଦୁଃଖ ନଥିଲା ।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ସେ ଖାଲି ଭାରତ ନୁହଁ, ପୃଥିବୀ ଇତିହାସରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିପାରିଥିଲେ ତାଙ୍କର କେତେକ ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେ ଜଣେ ସାହସୀ, ଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ସଂକଟ ସମୟରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ତତ୍କାଳୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣୋଙ୍କୁ ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କ କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ନିରାପଦରେ ତାଙ୍କୁ ଆକାଶମାର୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେଇଥିପାଇଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଶେଷ ଓଡ଼ିଆ ସୁଦୂର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧି ମଣ୍ଡନ କରିବାରେ । ଉତ୍କଳୀୟ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରତୀକ ସ୍ୱରୂପ ସାଧବ ପୁଅମାନେ ଦରିଆପାରି ହୋଇ ଯେଉଁ ଜାଭା, ବାଲି, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇ ଆସୁଥିଲେ, ସେଇ ପରମ୍ପରାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବାକୁ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ଏହାଥିଲା ତାଙ୍କ ମନର କଥା । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ସୁକର୍ଣ୍ଣୋ ପରିବାର ସହିତ ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କ ରହିଆସିଛି ବିଜୁଙ୍କ ପରିବାରର ।

ଏହି ଜନଗଣର ନେତା ନିଜର ନିର୍ଭୀକତା, ସଚ୍ଚୋଟତା ଆଉ ସାହସୀକତା ପାଇଁ ଉତ୍କଳର ପୁରପଲ୍ଲୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାର ଯାଏ ଅତି ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପାପରତା ପାଇଁ ସେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଅନେକଥର କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ ସତ କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରାଇବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଅନେକ ଅନନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, କଳିଙ୍ଗ ଟିଉବ୍‌ସ, କଳିଙ୍ଗ ଏୟାର ଲାଇନ୍‌ସ ଏବଂ କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ଚୌଦ୍ୱାରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ.ଟି.ଏମ୍. ମିଲ୍ ତାଙ୍କର ମାନସ ସନ୍ତାନ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ରିଫ୍ରାକ୍ଟରିଜ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାଇଲଖୁଣ୍ଟ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏହି ସାହସୀ ବୀରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଶାସକ, ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଦୁଇ ଥର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରାଇଥିଲେ । କଟକ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ହୋଇଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କର୍ମସ୍ଥଳୀ ଥିଲା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା । ସେଇଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରୁ କ୍ରମାଗତ ତିନିଥର ନିର୍ବାଚନରେ ଜିଣି 'ହ୍ୟାଟ୍ରିକ୍' ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଇସ୍ପାତ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଚରଣସିଂହଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରେ ଖଣି, ଇସ୍ପାତ ଓ କୋଇଲା ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ସେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନଚେତା 'ବିଜୁ' ଥିଲେ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନନ୍ୟ । ସେଇଥିପାଇଁ କିଛି ତତ୍କାଳୀନ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସେ 'ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ' ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦଳ ଗଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବିଚକ୍ଷଣ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ । ଆଜି ଯଦି ଉତ୍କଳମାତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧକମାନଙ୍କ ନାମ ମନରେ ଆସେ ତେବେ ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ରଷ୍ଟା, ସାରଥୀ, ବୀରପୁଙ୍ଗବ, ଦିଗ୍‌ଦ୍ରଷ୍ଟା 'ବିଜୁବାବୁ'ଙ୍କ ନାମ ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ । ନିଜର ତ୍ୟାଗ, ବଳିଷ୍ଠ ଉପଦେଶ ପାଇଁ ଏବଂ ନିର୍ଭୀକ ବାକ୍ୟ ପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ କିଣି ନେଇଥିଲେ ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣକୁ । ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଥିଲା ତାଙ୍କର ଏକ ରୁଚି । ତା'ସହିତ ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଲି, ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ, ଜୈନ ଧର୍ମର ପ୍ରସାର, ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଆଖିଦୃଶିଆ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଯୋଗ୍ୟତମ ସନ୍ତାନ । ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆସୀନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗର୍ବ ସ୍ପର୍ଶ କରିନଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ସମୟରେ ସେ ନାଲିବତୀ ଗାଡ଼ିରେ ପାଇଲଟ୍ ସହ ନଯାଇ ସାଇକେଲରେ ସଚିବାଳୟକୁ ନିଜ ଘରୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ । ଏଇଭଳି ନେତା ପୃଥିବୀ ଇତିହାସରେ ମଧ୍ୟ ବିରଳ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଏହି ନାୟକ ସାଜିଥିଲେ ମହାନାୟକ । ସେ ଥିଲେ ମହାଦ୍ରୁମ । ସେଇ ମହାଦ୍ରୁମର ଛାୟାରେ ଶାନ୍ତିରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ପାରିଥିଲା ଏ ଓଡ଼ିଆ । ଜୀବନରେ ଅନେକ ଝଡ଼କୁ ସେ ସାମ୍ନା କରି ସାରା ଉତ୍କଳର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ନିଜର ସୁବାସ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆସନ୍ତୁ, ସେଇ ବାସକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କ ପରି ନିର୍ଭୀକ ହେବା । ଉତ୍କଳର ଯଶ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ହେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବା ଦିଗରେ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଗେଇଯିବା ।

ଖଣ୍ଡଗିରି
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩୦

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାର ନିର୍ମାତା ବିଜୁବାବୁ

ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ପ୍ରଧାନ

ବିଜୟାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଏକ ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ । ଓଡ଼ିଶାର ଘରେ ଘରେ ସେ ବିଜୁବାବୁ ନାମରେ ସୁପରିଚିତ । ଏହି ଯୋଗଜନ୍ମା ଓଡ଼ିଆ କଟକ ସହରରେ ୧୯୧୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଆଶାଦେବୀ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ତୃତୀୟ ସନ୍ତାନ ।

ବିଜୁବାବୁ ମାତ୍ର ୮ ବର୍ଷ ହୋଇଥିବାବେଳେ ୧୯୨୩ ମସିହାରେ ଭୀଷଣ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ । ପେଟ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଆପେଣ୍ଡିସ୍ ହୋଇ କୌଣସି କାରଣରୁ ଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ଗୋରା ସାହେବ ଡକ୍ଟର ପିକ୍ସ୍‌ଙ୍କ ସଫଳ ଅପରେସନ୍ ପରେ ବିଜୁବାବୁ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣବାବୁ ଡକ୍ଟର ପିକ୍ସ୍‌ଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାରୁ ଅତି ବିନମ୍ର ଭାବରେ ପିକ୍ସ୍ ସାହେବ କହିଲେ - 'ମୁଁ କିଛି କରି ନାହିଁ - ଏ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ୱଚିତ୍ ରୋଗୀ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜେ ବି କଳ୍ପନା କରିନଥିଲି ଯେ, ଏ ପିଲା ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି । ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଜି ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହୁଛି, ଏ ପିଲାକୁ ମୁଁ ନୁହେଁ, ଭଗବାନ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା-ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼କାମ କରିବ ।' ପ୍ରକୃତରେ ବିଜୁବାବୁ ବଡ଼ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସୁପରିଚିତ ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

କଟକର ମିଶନ୍ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ହେଲା । ମିଶନ୍ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ପରେ ସେ ମିଶନ୍ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ । ପରେ ସେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲେ । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ସେ ପାଟଣା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍‌ସ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ କୃତିତ୍ୱର ସହ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ରେଭେନ୍‌ସାରୁ ଆଇ.ଏସ୍‌ସି. ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଶ୍ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ସେଠାରେ ବି.ଏସ୍‌ସି.ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ବି.ଏସ୍‌ସି. ପଢୁଥିବାବେଳେ ସେ ଉଡାଜାହାଜ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଟ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ ଏବଂ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଇବାରେ ସେ ଖୁବ୍ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନଥିଲାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଜଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ସାଇକେଲରେ କଟକରୁ ପେଶୱାର ଯାତ୍ରା କରି ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ପଣିଆର ପରିଚୟ ଦେବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏକଦା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ବନ୍ୟା ବିପନ୍ନ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହଯ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀରେ ନୌକାରେ ଯାଉଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଦମକାଏ ପବନରେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଛତାଟି ଉଡ଼ିଯାଇ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଡଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥିବା ବିଜୁବାବୁ ନଦୀ ଗର୍ଭକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ପହଁରି ପହଁରି ନଦୀ ସ୍ରୋତକୁ ଖାତିର ନକରି ଦାସେ ଆପଣେ ଛତାଟି ଆଣି ଦେଲେ । ଦାସେ ଆପଣେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଉଦ୍ଦାମତା ଦର୍ଶନ କରିବା ପୂର୍ବକ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରିଥିଲେ, 'ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ବାପା, ତୁ ଦିନେ ବଡ଼ ହେବୁ - ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହେବୁ । ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନାଁ ରଖିବୁ । କଳିଙ୍ଗ ପୁଅ ହିସାବରେ ତୁ ଜାତିର ସମ୍ମାନ ରଖିବୁ ।'

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ୧୯୨୬ ମସିହାରେ କଟକର ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରିବା ପାଇଁ କିଶୋର ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଭିଡ଼ ଭିତରେ ସୁଯୋଗ ଉଣ୍ଡି ସେ ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ, ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ । ମାତ୍ର ଗୋରା ପୋଲିସ୍ ଏସ୍.ପି. ହାରଗ୍ରୀଭ୍ ସାହେବ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଗହଳିରେ ଠେଲାପେଲାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କ ତେଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ପୋଲିସ୍ ହାତବାଡ଼ିରେ ଏକ ପାହାର ବସେଇ ଦେଲେ । ଧାର ଧାର ହୋଇ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତଧାରା ବୋହିଗଲା । ମାହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏହା ଦେଖି ବିଜୁବାବୁଙ୍କ କ୍ଷତ ଚିହ୍ନରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସ୍ନେହବୋଳା କଣ୍ଠରେ ତାଙ୍କର କୁଶଳ କାମନା କରିଥିଲେ । ସେ ହାରଗ୍ରୀଭ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଧିକ୍କାର କଲେ । ଏହି ଘଟଣାରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଭୀକ ପଣିଆ ତଥା ସାହସର ପରିଚୟ ଆମେ ପାଇଥାଉଁ ।

କଟକ ମିଶନ୍ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଜଣେ ଇଂରେଜ ସାହେବ ବିମାନ ଚଢ଼ି ଆସିଥିଲେ । ବିମାନ ସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆରେ ଅବତରଣ କରିଥିଲା । ସାହେବଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ କେତେଜଣ ପୋଲିସ୍ ବିମାନଟିକୁ

ଜଗିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ବିମାନରେ ହାତ ମାରି ଦେଲାରୁ ଜଗୁଆଳିମାନେ ତାଙ୍କୁ ବେତ୍ରାଘାତ କଲେ । ତେଣୁ ସେ ବିମାନ ଚାଳକ ହେବା ପାଇଁ ଶପଥ କଲେ । ପିତାଙ୍କ ପାଖରୁ ସେ ତତ୍କାଳୀନ ମାସିକ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ନେଇ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ଶିଖିଥିଲେ । କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ଶେଷ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ଗ୍ରୋଭାନ୍ ବ୍ରଦରସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ Indian National Airwaysରେ ପ୍ରଥମେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୯ ମସିହାରେ କାଶ୍ମୀର ଲଳନା ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କର ପରିବାର ଅତି ଧନୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏମ୍.ଏନ୍. ରାଧାକ୍ରିଷ୍ଣନ୍ ଆଣ୍ଡ୍ କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ ସେତେବେଳେ ଭାରତର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସାୟୀ ସଂସ୍ଥା ଥିଲା । ବିବାହର ମାତ୍ର ୩ ବର୍ଷ ପରେ ୧୯୪୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବିରୋଧ ଯୋଗୁଁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗିରଫ କରାଗଲା । ସେ ଲାଲକିଲ୍ଲା ଜେଲ୍‌ରେ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଜେଲ୍‌ରେ କିଛିଦିନ ରହିବାପରେ ତାଙ୍କୁ ଫିରୋଜପୁର ଜେଲ୍‌କୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏଠାରେ କିଛି ଦିନ ରହିବା ପରେ ସେ କଟକ ଜେଲ୍‌କୁ ଆସିଥିଲେ । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ କଟକ ଜେଲ୍‌ରୁ କାରାମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ହିସାବରେ ବିଜୁବାବୁ ଗୋରା ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାର ପାତ୍ର ଥିଲେ । Viceroy Lord Wayball, Sir Stratford & Kreeps ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚ ପଦାଧିକାରୀ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅଫିସର୍‌ମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଦକ୍ଷ ବିମାନ ଚାଳନା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ଡଚ୍ ଶାସନାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରାଇବାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ନିଜର ପୁରୁଣା ଡାକୋଟା ବିମାନରେ ସେ ବହୁତଥର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯାଇ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ନେତା ଡକ୍ଟର ସୁକର୍ଣ୍ଣ, ଡକ୍ଟର ମହମ୍ମଦ ହଟ୍ଟା ଓ ଡକ୍ଟର ସାହାରିୟର୍‌ଙ୍କୁ ଭେଟି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଡଚ୍ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ସଂସ୍ଥା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିମାନ ଯାତ୍ରାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରୁନଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ସିଲ୍‌ସହ ବିଜୁବାବୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାରଙ୍କ ସହ ଏକ ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଏକ ବିରାଟ ତୈଳଖଣି ପାଇଁ ରିହାତି, ସେ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ, ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଗ ମାଇଲ ପରିମିତ ଏକ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଡଚ୍ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରାସାଦ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଶହ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହେବ ନାହିଁ । ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଡକ୍ଟର ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଜାକର୍ତ୍ତାସ୍ଥିତ ତାଙ୍କର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭବନରେ ବିଦେଶୀ, ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ତଥା ନେତାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ୱାଗତ ଉତ୍ସବରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପଲକ୍ଷେ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥା'ନ୍ତି । ବିଜୁବାବୁ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ଞାନଦେବୀଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବା ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିର ଡକ୍ୟୁମେଣ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧିରେ ସମ୍ମାନିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାକିସ୍ଥାନର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ସମୟରେ ବିଜୁବାବୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମାନରେ ବସାଇ ଶ୍ରୀନଗରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୬୫ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ କାଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପଠାଇଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିମାନ ଯୋଗାଣ ବନ୍ଦ କରିଥିଲା ।

୧୯୪୬ ମସିହାରୁ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ସେ କଟକ ସହରରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୫୭ ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ସେ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଡ଼କରି ମହତାବ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ୧୯୫୯ ମଇ ମାସରେ ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ସହ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ ମିଶି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୬୧ ମସିହାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେବାପରେ କଂଗ୍ରେସ ରାଜନୀତିରେ ଯୁବ ନେତୃତ୍ୱର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ମାସରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳୀନ ତୃତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ବିଧାନସଭାର ୧୪୦ଟି ଆସନ ମଧ୍ୟରୁ କଂଗ୍ରେସ ୮୨ଟି ଆସନ ପାଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ୧୯୬୩ ଅକ୍ଟୋବର ୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହି ଓଡ଼ିଶାରେ ନିର୍ମାଣ ଯୁଗର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି କୋହଳ ହେବାପରେ ଜାତୀୟସ୍ତରରେ ସଂଗଠନ କଂଗ୍ରେସ, ଭାରତୀୟ ଲୋକଦଳ, ଜନସଂଘ ଓ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିମିଶି ଜନତାଦଳ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଲୋକସଭା ଓ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଜନତା ଦଳ ୨୧ଟି ଲୋକସଭା ଆସନରୁ ୧୫ଟି ଏବଂ ବିଧାନସଭାର ୧୪୭ଟି ଆସନ ମଧ୍ୟରୁ ୧୧୦ଟି ଆସନ ହାସଲ କଲା । ବିଜୁବାବୁ କେନ୍ଦ୍ର ଜନତା ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ରହିଥିଲେ ।

ଦଶମ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ୧୯୯୦ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଜନତାଦଳ ୧୩୯ଟି ଆସନରେ

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରି ୧୨୩ଟିରେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୯୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ନବଉତ୍କଳର ନିର୍ମାତା ଥିଲେ । ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ଜାତୀୟ ରାଜପଥ, ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ରାଜପଥ, ରାଉରକେଲା ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ସୁନାବେଡ଼ା ମିଗ୍ କାରଖାନା, ଚାରବାଟିଆ ମିଲିଟାରୀ ବିମାନ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ର, ବାଲିମେଳା ଡ୍ୟାମ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ, ରିଜିଓନାଲ କଲେଜ ଅଫ୍ ଏଜୁକେସନ୍, ବରଗଡ଼ ସିମେଣ୍ଟ କାରଖାନା, କୃଷି ଏବଂ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତାଳଚେର ଥର୍ମାଲର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟ, ବୁର୍ଲା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ବୁର୍ଲା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଭଞ୍ଜବିହାର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ଜ୍ୟୋତିବିହାର, ସମ୍ବଲପୁରଠାରେ ଦୁଇଟି ନୂଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ବଡ଼ବିଲ ଲୁହା କାରଖାନା, ନାଲ୍‌କୋ ଆଲୁମିନିୟମ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ, ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସଂଖ୍ୟା ୩୦କୁ ବୃଦ୍ଧି ଆଦି ତାଙ୍କ ସମୟରେ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୯୫ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ସେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ତ୍ତିର ପଚାଶବର୍ଷ ପାଳନ ଅବସରରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ Bintang Jasa Utama (First class star of dedication) ଉପାଧିରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆଠାରେ ଭୂଷିତ କରାଇ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଯେତେ ଦିନ ଯାଏଁ ବଞ୍ଚିଥିବ ସେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅନନ୍ୟ ଦେଶପ୍ରୀତି, ଦୁଃସାହସର କାହାଣୀ ଓ ସମସ୍ତ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଏ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ସେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବେ । ଏହି ପ୍ରବାଦପୁରୁଷଙ୍କର ୧୯୯୭ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ବିୟୋଗ ହୋଇଥିଲା । ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିବେ ।

ସା: ନାଇଦୋଳି
ପୋ: କୁମ୍ଭାରମୂଳି, ଜି- ବାଲେଶ୍ୱର

ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ - ୨୦୦୭ ପ୍ୟାରେଡ୍‌ରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ

ଚଳିତ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ ପ୍ୟାରେଡ୍‌ରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଛି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ର ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରିକଳ୍ପନା ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ମେଢ଼ଟିକୁ ସୁନ୍ଦରଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକ, ବିଭାଗୀୟ କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଢ଼ଟି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥର ମେଢ଼ଟି ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାୟକ ବିଭାଗକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଏହି ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଲୋକକଳା, କଣ୍ଢେଇ ଓ ମୁଖା ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥିଲା । ମେଢ଼ରେ ନବଗୁଂଜର, ଦଶ ଶିର ବିଶିଷ୍ଟ ରାବଣ ଓ ସୋଲରେ ନିର୍ମିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛବି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ର ପୁରୋଭାଗରେ ବାଘ ନାଚ, ଘୋଡ଼ା ନାଚ ଓ ଷଣ୍ଢ ନାଚ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ରଂଗୀନ ଓ ମନୋରମ ମେଢ଼ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଥିଲା । ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ମେଢ଼ ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ ସଂଗୀତ ମଧ୍ୟ ଚଳିତ ପ୍ୟାରେଡ୍‌ରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିଜୁବାବୁ

ଶିବସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟନାୟକ

ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସ୍ୱାଭିମାନର ପ୍ରତୀକ ଏବଂ ଖାରବେଳ, ଗଜପତି କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଦାୟାଦ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ କିଏ କେଉଁ ନାମରେ ଡାକୁ ପଛେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କରଞ୍ଜିଆ ଘନ ଅରଣ୍ୟ ଘେରା ପାହାଡ଼ ଖୋଲର ଆଦିବାସୀ ବିଧବା ବୃଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ନାମିତ 'ବିଜୁପଟ' ଅଧିକ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ କଳିଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ନବୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସୂଚନା ଦିଏ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାର ସମୟ ଆସିଛି । ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କଥା କହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନନାୟକ, ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଯେଉଁ ରୂପେ ଟିପ୍ପଣୀ କରିଅଛନ୍ତି, ତାହା ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନ ହୋଇ ବିସ୍ତୃତ ଓ ବହୁମୁଖୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସୂଚନା ଦିଏ ଏବଂ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ ଅଟେ । ତାହା ହେଲା - 'ବିଜୁ ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେ ତୁମକୁ କେଉଁଠି ଅବତରଣ କରାଇଦେବ ତାହା ଭଗବାନ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି ।' (Biju is a dynamic person, but Heaven knows where he will land you.)

ଏହି କଥା ସରଳୀକରଣ କରାଗଲେ ଦୁଇଟି କଥା ମନରେ ଆସେ । ସ୍ଥୂଳ ରୂପେ ବିଚାର କଲେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ସାହସୀ ଓ ଦକ୍ଷ ବିମାନଚାଳକ ହେତୁ ଅସୁବିଧା ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ବିମାନ ଅବତରଣ କରିପାରନ୍ତି । ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପେ ଚିନ୍ତା କଲେ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଥିଲା ଏବଂ ସମସାମୟିକ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ବୋଧଗମ୍ୟ ନ ହେଲେ ବି ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ ବିମାନ ବାହିନୀର ସହଯୋଗୀ ଘରୋଇ ବିମାନ କମ୍ପାନୀର ବିମାନଚାଳକ ରୂପେ ସେ ଅଗମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବିମାନ ଅବତରଣ କରିବା ସଂଗେସଂଗେ ୧୯୪୮, ୧୯୬୨ ଓ ୧୯୬୫ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ସୀମାନ୍ତ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ଘେରା ହେଲେ ହେଁ, ନାଗା ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ତଥା ଖାଦ୍ୟ ବିତରଣ ଓ ଗମନାଗମନ ସୁବିଧା କରାଇଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ, ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବୀ ଅରୁଣା ଆସଫଅଲ୍ଲୀ, ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ପଟ୍ଟାଭି ସୀତାରାମାୟା ଓ ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆଙ୍କୁ ବିମାନରେ ଛଦ୍ମ ନାମରେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ଘେରା କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ଥାନରେ ବା ବିଲବାଡ଼ିରେ ବିମାନ ଅବତରଣ କରାଇ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କର ଜନସମ୍ପର୍କ କରାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ତେଜିଆନ କରାଇଥିଲେ । ଏହି ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ଉକ୍ତିର ସ୍ଥୂଳ ଅର୍ଥ ଅଟେ ।

ସେହି ଉକ୍ତିର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ବିସ୍ତୃତ ଓ ଦୂରଦର୍ଶୀ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କୁଶଳୀ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପରି ସେ ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଐତିହାସିକମାନଙ୍କ ଅତୀତ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ବିଷୟ ସାଧାରଣରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଯୋଜନା କମିଶନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞଙ୍କର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ଜାତିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେଲେ ଓ ତା'ର ଉନ୍ନତି ଚିନ୍ତାକଲେ ତା'ର ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଜନତାଙ୍କ ଉନ୍ନତିମୂଳକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ରୂପରେଖ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ପ୍ରଫେସର୍ ହାରଲ୍ଡ ଜେ. ଲାସ୍କିଙ୍କର ଜନମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାଧାରାଠାରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା କୌଣସି ଗୁଣରେ ନ୍ୟୂନ ନୁହେଁ । ବରଂ ବିଜୁବାବୁ ଅଧିକ ରୂପରେଖ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଅଧିକ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଥିଲେ ।

ଦେଶ ବିଦେଶର ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ବିଷୟ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଜ୍ଞାତବ କରାଇ ପାରିଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ

କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ଏହା ତାଙ୍କୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତିସଂପନ୍ନ ଓ ଅମର କରାଇପାରିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଉପଯୋଗ ଓ ବିକ୍ରି ସୁବିଧା ଲାଗି ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ରାସ୍ତା ଓ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଥିଲା ଓ ପରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ଶିଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି । ଅନେକ ଦରିଦ୍ର ଓ ଶ୍ରମିକ ସ୍ୱାର୍ଥଜନିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ହେବ ।

ବଳବନ୍ତ ରାୟ ମେହେଟ୍ଟା କମିଟି ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଯେଉଁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଅଛନ୍ତି, ତାହାର ମୂଳଉତ୍ସ ବିଜୁବାବୁ ଓ ଡଃ ତ୍ରିପାଠୀ ଅଟନ୍ତି । ତିନିସ୍ତରର ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି 'ନ୍ୟାୟପଞ୍ଚ' ଗାଁଗହଳିରେ ବିଚାର ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କେତେକ ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ପରେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲେ ହେଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବା ଚିନ୍ତା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ମହିଳା ଜଗତିକରଣ ଓ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ତିନିସ୍ତରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଅଭିନବ କଳ୍ପନା ଅଟେ । ଏପରି କି ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନରୁ ଅଧିକ ସନ୍ତାନର ପିତାମାତା ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ତିନିସ୍ତରରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ପରେ ହେଲେ ନିର୍ବାଚିତ ଆସନ ଅସିଦ୍ଧ ହେବ । ଏହି ଯୋଜନା ଭାରତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ରୋକିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବ ଓ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଏହି ଚିନ୍ତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଅଟେ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ମଧ୍ୟ ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଅଭିନବ ଯୋଜନା ଅଟେ । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଯୋଜନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଜୁବାବୁ ଦେଇଥିବା ଭାଷଣ ତାଙ୍କର ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତାରୀ ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଆଣିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତ ଶିଳ୍ପ ଯୋଜନା ଏକ ଅଭିନବ ଯୋଜନା ଅଟେ । ଏହା ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅପାରଗତା ଲାଗି ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ।

ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଥିବା ନିଜର ଦୁଇଟି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ନଦେବାରୁ ଜଣାଯିବ । ସ୍ମରଣ କରାଯାଇପାରେ ଯେ, ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ କରିଥିବା ଆଇନ ସେ ନିଜେ ରଦ୍ଦ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଚୌକିଦାର ଓ ଦଫାଦାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଛେଦ କରି ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଗ୍ରାମରକ୍ଷୀ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଦରମା ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ପଶୁ ସମ୍ପଦ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରଫେସର ହାଲଡ୍ଡେନ୍‌ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ଓ ଜଳସମ୍ପଦ ବିକାଶ ଲାଗି ରାଜ୍ୟପାଳ ଡଃ ଖୋସଲାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ୧୯୬୨ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରାମର୍ଶଦାତା ରୂପେ ଆମେରିକା, କାନାଡ଼ା, ଇଂଲଣ୍ଡ, ରୁଷିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶକୁ ଯାଇ ଭାରତପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ୧୯୬୫ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ସାହାଯ୍ୟ ନକରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମାନଜନକ ପଦ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟିଛି ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଭି.ପି. ସିଂହଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ଭି.ଭି. ଗିରିଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ମହତାବ ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେଓଙ୍କ ସହ ଯେପରି ସେ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ମୋରାରଜୀ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ଯୋଗ ଦେବା ଛଡ଼ା ମହତାବ ଓ ସିଂହଦେଓଙ୍କ ସହ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

କାମରାଜ ଯୋଜନାରେ ନିଜେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ତଳସ୍ତରର ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଅନ୍ୟ ନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦରଦୀ ଭାବର ସୂଚନା ଥିଲା ।

ସ୍କାଣ୍ଡିନେଭିଆ ରାଜ୍ୟରୁ ଅମ୍ବୁସ୍‌ମ୍ୟାନ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅନୁସାରେ ମୋରାରଜୀଙ୍କୁ ଲୋକପାଳ ଓ ଲୋକାୟୁକ୍ତ ନିଯୁକ୍ତ କରି ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ରୋକିବା ଯୋଜନାର ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରଧାନ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଏକ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା- ସବୁ ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ କଥା ଲେଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ ହେଉଛି । ଜରୁରୀକାଳୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ବହୁ ଜନନାୟକ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେହିମାନେ ସବୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଅଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀ ଜୀବନ କଷ୍ଟକର ନ ହେବା ପାଇଁ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ଓ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ ନିମନ୍ତେ ସେ ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ସେହି ନେତାମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏଥିଲାଗି ଚିର ବନ୍ଦିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଚିନ୍ତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ତଥା ଜନହିତକର ଥିଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବିଜୁବାବୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଲାସ୍କି ସଦୃଶ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।

ଆଡଭୋକେଟ
ଜେଲ୍ ରୋଡ଼, ଖୋର୍ଦ୍ଧା

କୀର୍ତ୍ତିମାନ୍ ପୁରୁଷ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପ୍ରେମଲତା ବାରିକ

ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ, ସଂସ୍କୃତି ସଂପନ୍ନ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପରିବାରରେ ବିଜୁବାବୁ ୧୯୧୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ କଟକର ତୁଳସୀପୁରସ୍ଥିତ ଆନନ୍ଦଭବନଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଆଶାଲତା ଦେବୀ । ପିତାମାତାଙ୍କ ନିକଟରୁ ସେ ନିର୍ଭୀକତାର ଶିକ୍ଷା ଓ ଦୁଃସାହସିକତାର ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମହାନ୍ ସ୍ୱପ୍ନ, ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଓ କଠୋର ସାଧନା ତାଙ୍କୁ ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳତାର ଶିଖରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଯେତିକି ଘଟଣାବହୁଳ ସେତିକି ରୋମାଞ୍ଚକର । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଜନସେବା ଓ ଦେଶ ଭକ୍ତିର ଭାବନା ଜାଗରିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୨୬ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ଠେଲି ପଶିବା ବେଳେ ପୋଲିସ ଲାଠି ମାଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତପୋଛି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସାମନାରେ ସେଦିନ ସେ ଶପଥ ନେଇଥିଲେ, ଗୋରା ପୋଲିସର ଏ ଜୁଲୁମ୍‌ର ଦିନେ ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଦୁଇଜଣ ସାଥୀଙ୍କ ସହ ସେ ସାଇକେଲରେ କଟକରୁ ସୁଦର ପେଶଓ୍ୱାରକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ବି.ଏସ୍‌ସି. ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ସେ ବୈମାନିକ ହେବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ପାଇଲଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇ ରୟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଏୟାରଫୋର୍ସ ଓ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନ୍ୟାସ୍‌ନାଲ ଏୟାରଓ୍ୱେଜ୍‌ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଜଣେ ସାହସୀ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ପାଇଲଟ୍ ଭାବରେ ସେ ବହୁ ଅସାଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ଓ୍ୱାଭେଲଙ୍କର ସେ ପାଇଲଟ୍ ଥିଲେ । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଗୁପ୍ତ ଦଲିଲସବୁ ସେ ଗୋପନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିଲେ । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ସେ ପାଇଲଟ୍ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିଲେ । ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଅୟମାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗିରଫ ହୋଇ ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଜାପାନ-ବର୍ମା ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ନିଜ ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କରି କେତେକ ବ୍ରିଟିଶ ପରିବାରକୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ହିମାଳୟ ଉପରେ ବିମାନ ନେଇ ସେ ଚୀନର ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳରେ ସେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ଅରୁଣା ଆସଫ୍‌ଅଲ୍ଲୀ, ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ଓ ଅଚ୍ୟୁତ ପଟ୍ଟବର୍ଦ୍ଧନ ଆଦି ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିଜଘରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲେ । ଗୋପନରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ବିମାନରୁ ବିତରଣ କରୁଥିଲେ । ୧୯୪୭ରେ ଡଚ୍-ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ବିଜୁବାବୁ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁଲତାନ ସାହାରିଆର୍, ମହମ୍ମଦ ହଟ୍ଟା ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ବିମାନରେ ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ରେଙ୍ଗୁନ୍ ବାଟ ଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଜୀବନ ମଧ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ୱ ପାଇଁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ 'ଭୂମିପୁତ୍ର' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାକିସ୍ଥାନର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କାଳରେ ବିଜୁବାବୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିମାନରେ ନେଇ ଶ୍ରୀନଗରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଥିଲେ । ୧୯୬୨ ମସିହାରେ ଚୀନ ଆକ୍ରମଣ କାଳରେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ଗୋପନରେ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ୧୯୬୫ ମସିହାରେ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ କାଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପଠାଇଥିଲେ

ଏବଂ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିମାନ ବିକ୍ରୀବନ୍ଦ କରିଥିଲା । ଫରାସୀ ବୀର ପୁରୁଷ ନେପୋଲିଅନ୍ ବୋନାପାଟ୍ ଥିଲେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ।

୧୯୪୬ ମସିହାରେ ବିଜୁବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ କଟକ ସହରରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ସେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଡଃ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘନିଷ୍ଠ ସହକର୍ମୀ । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ବିଜୁବାବୁ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଡ଼ କରି ମହତାବ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୫୯ ମସିହା ମଇ ମାସରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ମହତାବଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ମସିହାରେ ସେ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଧାନସଭାର ୧୪୭ ଆସନରୁ କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ୮୨ଟି ଆସନରେ ବିଜୟୀ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୧ ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳର ଶାସନ କାଳରେ ରାଜ୍ୟର ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ପାଇଁ ବହୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏକ୍ସପ୍ରେସ ହାଇୱେ, ବାଲିମେଳା ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଜନା, ତାଳଚେର ଥର୍ମାଲ ପ୍ରକଳ୍ପ, ସୁନାବେଡ଼ା ମିଗ୍ ବିମାନ କାରଖାନା, ବଡ଼ବିଲ ଲୁହାକାରଖାନା, ନାଲ୍‌କୋ ଆଲୁମିନିୟମ ପ୍ରକଳ୍ପ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ବହୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ମଧ୍ୟମ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଦି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବୋର୍ଡ଼ (୧୯୬୧), ଓଡ଼ିଶା ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ ନିଗମ (୧୯୬୨), ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ନିଗମ (୧୯୬୧-୬୨) ଆଦି ବହୁ ନିଗମ ଓ ବୋର୍ଡ଼ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଶିଳ୍ପର ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଚାୟତସ୍ତରୀୟ ଶିଳ୍ପର ଜନ୍ମଦାତା । ରାଉରକେଲାଠାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ, ଇଂଜିନିୟରିଂ ଓ ପଲିଟେକ୍‌ନିକ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାପନ କରାଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ବିଶେଷତଃ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସୈନିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ତାଲିମ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀଠାରୁ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ଜାତୀୟକରଣ କରାଇଥିଲେ । ଚାରବାଟିଆ ସାମରିକ ବିମାନ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ର, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ବୁର୍ଲାଠାରେ ଇଂଜିନିୟରିଂ ଓ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଶାସନର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନ ।

୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଦଶମ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜନତାଦଳ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ବିଜୟଲାଭ କରିବାରୁ ବିଜୁବାବୁ ସେହିବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୯୦-୧୯୯୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କାଳରେ ବେକାରୀ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ ନାନା ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମହିଳାଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବୟସ ସୀମା କୋହଳ କରାଇଥିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଦୈନିକ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ୨୫ ଟଙ୍କାକୁ ସେ ବୃଦ୍ଧି କରାଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ, ଅକ୍ଷମ, ବିଧବାଭତ୍ତା ୧୦୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଜନା ଏବଂ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କଳିଙ୍ଗ କୁଟୀର ଯୋଜନା ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ମହିଳା ବିକାଶ ନିଗମ, ମହିଳା ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ । ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶାସନ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା ପୁନର୍ଗଠନ କରାଯାଇ ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସଂଖ୍ୟା ୩୦କୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସାର୍ବଜନୀନ କରାଇଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୀତିକ ଜୀବନଧାରାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟ ରାଜନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲେ । ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅଗ୍ରଣୀ ତଥା ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ କରିବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ଥିଲା ଯେତିକି ଆଭିଜାତପୂର୍ଣ୍ଣ ସେତିକି ସରଳ ଓ ନିରାଡ଼ମ୍ବର । ସବୁ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଖାପଖୁଆଇ ସେ ଚାଲିପାରୁଥିଲେ ।

ବିଜୁବାବୁ ଦୀର୍ଘ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ସଫଳତାରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି କି ବିଫଳତାରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଜୟ ପରାଜୟ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ସେ ସମାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହି ମହାନ୍ ଜନନାୟକଙ୍କର ୧୯୯୭ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ଦେହାବସାନ ଘଟିଥିଲା ।

ନିଆଳି
କଟକ

କଳିଙ୍ଗ ଓ ବିଜୁବାବୁ

ପବିତ୍ର ମୋହନ ବାରିକ

ପ୍ରାଚୀନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଭିନ୍ନ ଭାଗ ଓ ନାମରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଉଡ୍ର, ଉତ୍କଳ, କଳିଙ୍ଗ, ତୋଷାଳୀ, କୋଶଳ ଏବଂ କଙ୍ଗୋଦ ରୂପେ ପରିଚିତ ଥିଲା । ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ବୃହତ ଅଞ୍ଚଳକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର ନାମ ଥିଲା କଳିଙ୍ଗ । କଳିଙ୍ଗ କାଳଜୟୀ କୃତିତ୍ୱର ଅନୁପମ ନିଦର୍ଶନ । ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗର ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ କୀର୍ତ୍ତି ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ୱାଭିମାନର ବୀଜ ବପନ କରେ । ପୁରାଣ, ଇତିହାସ ଓ କିମ୍ୱଦନ୍ତୀରେ କଳିଙ୍ଗର ବହୁଳ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ ମନୋଜ୍ଞ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଲୋମଶ ଋଷି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ୱନ୍ଧରେ ମହାଭାରତର ବନପର୍ବରେ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ । ମେଘାସ୍ଥିନିସ୍‌ଙ୍କ ଇଣ୍ଡିକା ପୁସ୍ତକରେ କଳିଙ୍ଗକୁ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଥିବାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରୀକ୍ ରାଜଦୂତ ମେଘାସ୍ଥିନିସ୍‌ଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଥିଲା କଳିଙ୍ଗର ପୂର୍ବସୀମା ।

ପୌରାଣିକ ମତାନୁସାରେ କଳିଙ୍ଗ ଗାଙ୍ଗେୟ ଉପତ୍ୟକା, ଗୋଦାବରୀ କୂଳ, ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ଆମ୍ରକଟକ ପର୍ବତମାଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଏଥିରୁ କଳିଙ୍ଗର ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଏ । କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ସଂପର୍କରେ ଏକ କୌତୁହଳ କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ପୁରାଣ ଅନୁଯାୟୀ ବଳି ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଙ୍କର ପାଞ୍ଚପୁତ୍ର ଥିଲେ ଯଥା- ଅଙ୍ଗ, ବଙ୍ଗ, କଳିଙ୍ଗ, ପଣ୍ଡ୍ର ଓ ସୁହ୍ମ । ସେମାନଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ପାଞ୍ଚଟି ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ସେଭଳି କଳିଙ୍ଗଙ୍କ ନାମରେ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି । କାଳିଦାସ ସ୍ୱରଚିତ 'ରଘୁବଂଶ'ରେ କଳିଙ୍ଗର ରାଜଧାନୀ 'କଳିଙ୍ଗ ନଗର' ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି ଓ ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ ନିଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ କଳିଙ୍ଗରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାର କାଳିଦାସ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । କଳିଙ୍ଗରେ ଥିବା ସାଗରକୁ କଳିଙ୍ଗ ମହୋଦଧି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ମଞ୍ଜୁଶ୍ରୀ ମୂଳ କଳ୍ପ ଗ୍ରନ୍ଥରେ କଳିଙ୍ଗକୁ କଳିଙ୍ଗୋଦ୍ରି ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରାଣ, ଲୋକକଥା, ଗ୍ରନ୍ଥ, କିମ୍ୱଦନ୍ତୀ ଓ ଇତିହାସରେ କଳିଙ୍ଗର ସମୃଦ୍ଧ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । କଳିଙ୍ଗ ଅଧିବାସୀମାନେ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆର ମାଳୟ, ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପ ସହିତ ଦୁଃସାହସିକ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ଧାର୍ମିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୨୬୧ର ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ରାଜନୈତିକ ଘଟଣା ଐତିହାସିକ କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ କଳିଙ୍ଗର ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ବୀରମାନଙ୍କର ଅମର ଗାଥା । କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ଏକ ବୃହତ୍ ସାମରିକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତୀକ । କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ ଏହାର ପ୍ରମାଣ । କଳିଙ୍ଗର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ସମ୍ରାଟ ବୀରାଧିବୀରବର ମହାମେଘବାହନ ଐରଖାରବେଳ ଥିଲେ ଏ ଜାତିର ଅନ୍ୟତମ ବୀର ପୁଙ୍ଗବ । ତତ୍କାଳୀନ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାରେ କେବେ ଅବହେଳା କରିନଥିଲେ ।

କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ପ୍ରାଣର ସ୍ପନ୍ଦନ । ଏହା ସ୍ୱାଭିମାନ ଓ ଜାତୀୟତାର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ବିବେଚିତ । କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଶରୀରରେ ଶିହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଅତୀତ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଓ ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି କଳିଙ୍ଗର କାଳଜୟୀ ଇତିହାସ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ଅତୀତ ଗୌରବ ଓ ବୀରପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଦୁଃସାହସିକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ତାଙ୍କୁ ବିମୋହିତ କରିଥିଲା । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭା, ସମିତି, ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଓ ଆଲୋଚନାଚକ୍ରମାନଙ୍କରେ କଳିଙ୍ଗର ଗୌରବମୟ ଅତୀତ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭବକୁ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ ଓ ଭଲ ପାଉଥିଲେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ ଅତୀତ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଓ ଉତ୍ସାହ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସାହସୀ ଜନସାଧାରଣ । ନିର୍ଭୀକତା, ସାହସ, ଦୁଃସାହସିକତା, ବୀରତ୍ୱ, ତ୍ୟାଗ, ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ, ବଳିଦାନ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣାବଳୀ କଳିଙ୍ଗର ପରିଚୟ । ପାଇଲଟ ଟ୍ରେନିଂ ସମୟରେ ବିଜୁବାବୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହିତ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ କଳିଙ୍ଗ ସନ୍ତାନ ବୋଲି

ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଃସାହସିକ ଓ ଅନନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୀତି ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ହିରୋ ଅଫ୍ କଳିଙ୍ଗ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ସେ ଥିଲେ ଉଦ୍ୟମରତ । ଡକ୍ଟର ମାୟାଧର ମାନସିଂହ ଥରେ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦକୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଯେପରି ଲୋକପ୍ରିୟ କରାଇଥିଲେ, ସେପରି ଆଉ କେହି କରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ପଦବୀରେ ବିଭୂଷିତ କରିବା କୌଣସି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ ।

କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ । ଗରିବ ମେଧାବୀ ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ 'କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଟ୍ରଷ୍ଟ' ନାମକ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ କଳିଙ୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଐତିହାସିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦକୁ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରିବା ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବା ଦିଗରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦିତ କରିଥିବା କୃତବିଦ୍ ବିଜ୍ଞାନ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ମହନୀୟ ସ୍ମୃତିକୁ ସ୍ମରଣ କରିବା ଦିଗରେ ବିଜୁବାବୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହି କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାରର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । 'କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ' ଦ୍ୱାରା ୟୁନେସ୍କୋ ମାଧ୍ୟମରେ ୧୯୫୨ ମସିହାରୁ 'କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର' ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଆସୁଅଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୫୨ ଜଣ ଲୋକପ୍ରିୟ ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ 'କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର' ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି । ଅତୀତ କଳିଙ୍ଗର ସାହସୀ ସାଧବପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ବାଲିଯାତ୍ରା ସ୍ମୃତିକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବା ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ 'କଳିଙ୍ଗ ବାଲିଯାତ୍ରା' ଉତ୍ସବ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗର ଗୌରବ ଗାରିମାମୟ ଇତିହାସ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମାନସପଟ୍ଟରେ ସଦାସର୍ବଦା ଉଜ୍ଜୀବିତ ରହିଥିଲା । ସେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ସବୁ ସଂସ୍ଥା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ 'କଳିଙ୍ଗ' ନାମ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି, ଅର୍ଥନୀତି, ସହିତ ଜଡ଼ିତ ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - କଳିଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ଏୟାର ଲାଇନ୍ସ, କଳିଙ୍ଗ ଆଇରନ୍ ୱାର୍କସ, କଳିଙ୍ଗ ପୁରସ୍କାର, କଳିଙ୍ଗ ରେଫ୍ରିଜେରେଟର, କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ କଳିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଇତ୍ୟାଦି । ବିଜୁବାବୁ ନିଜକୁ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳଙ୍କର ଦାୟାଦ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟତା ଓ ସ୍ୱାଭିମାନର ଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗବୀର ଓ କଳିଙ୍ଗର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖାରବେଳ ଉପାଧିରେ ବିଭୂଷିତ କରିବାରେ କେବେ ପଛେଇ ନଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ସ୍ପଷ୍ଟବାଦିତା ନିର୍ଭୀକତା, ଦୁଃସାହସିକତା ଗୁଣ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ କେହି କେହି 'କଳିଙ୍ଗ ବୀର' ନାମରେ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ କହୁଥିଲେ - 'ମୋ ସଂସ୍କୃତି ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତି, କଳାର ଉତ୍କର୍ଷ ପାଇଁ ମୋ ରାଜ୍ୟର ନାମ କଳିଙ୍ଗ । ଏହି କଳିଙ୍ଗ ମୋ ମା', ତା' ପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ଯଦି କିଛି କରିପାରିଲି, ତାହା ହିଁ ମୋ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ବ୍ରତ ହେବ ।' ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଆକାଶବାଣୀ ଓ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା - 'ପରଲୋକରେ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ।' ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ କଳିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ମୋଟର ଗାଡ଼ି 'କଳିଙ୍ଗ ରଥ' ନାମରେ ନାମିତ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ଓ ବିଜୁବାବୁ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀଭାବେ ଜଡ଼ିତ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । କଳିଙ୍ଗ ଥିଲା ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ପରିଚୟ ଓ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତୀକ । ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ବିଜୁବାବୁ କଳିଙ୍ଗକୁ ଯେପରି ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ତାହାର କୌଣସି ଉଦାହରଣ ନାହିଁ ।

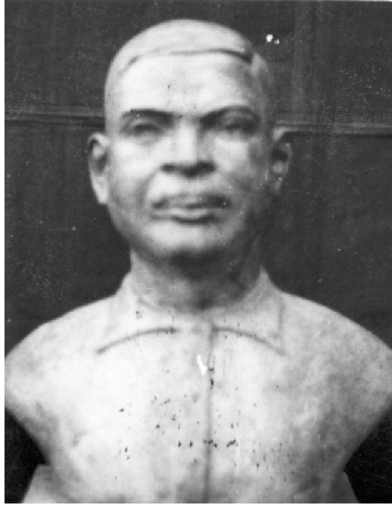
ଅଧ୍ୟାପକ, ଇତିହାସ ବିଭାଗ
ସନାତନ ହରିଚନ୍ଦନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ
ମଦନପୁର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା-୭୫୨୦୫୪

ମୁକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଭୀକ ସୈନିକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ

ଆରତୀରାଣୀ ଡାକୁଆ

ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗଦାନ କରି ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବରେଣ୍ୟ ବିପ୍ଳବୀ ଶହୀଦ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଅନ୍ୟତମ । ତାଙ୍କର ତ୍ୟାଗପୂତ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଏକ ମହାର୍ଘ୍ୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ସେ ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଶୋଷଣ ବିରୋଧରେ ସଂଘର୍ଷ ଓ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଏକ କାଳଜୟୀ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ମୁକ୍ତିଯୁଦ୍ଧର ସୁଦକ୍ଷ ସେନାନାୟକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଦେଶପ୍ରେମ, ଜାତୀୟତା, ସ୍ୱଦେଶ ବତ୍ସଳତାର ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଅବତାର । ନିଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ ପରିବେଷ୍ଟିତ ସୁଦୂର କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ମହାମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଚାର କରି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିଷ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ, ଦୁଃସାହସୀ ଓ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିବାରୁ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଶୋଷଣରୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ୧୮୯୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ତେନ୍ତୁଳିଗୁମ୍ମା ଗ୍ରାମର ଏକ ଭୂମିଆ ଆଦିବାସୀ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆଦର୍ଶ ଗୁଣାବଳୀ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାଙ୍କ ପିତା ପଦଲମ ନାଏକଙ୍କର ଚାକିରିରୁ ଅବସର ପରେ ମୁସ୍ତାଦା ପଦରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ନିରୀହ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ପ୍ରଶାସକମାନେ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଶୋଷଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବେଠି ଓ ବେଗାରି ଖଟାଉଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଆରକ୍ଷୀମାନେ ସରଳ ଓ ନିଷ୍କପଟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଭଳି ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ ଓ କଷଣ ଦେଉଥିଲେ, ତାହା ସମସ୍ତ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିସାରିଥିଲା । ସାହୁକାର ଓ ମହାଜନମାନେ ନିରକ୍ଷର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଠକିବାରେ କୌଣସି ଅବହେଳା କରୁନଥିଲେ । ଇଂରେଜ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବାହୁଚ୍ଛାୟା ତଳେ ରହି ମହାଜନମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଅତ୍ୟଧିକ ସୁଧ ଆଦାୟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବେଆଇନ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଚାଷଜମିକୁ ଜବରଦଖଲ କରି ନେଉଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କର ଓଜସ୍ୱିନୀ ବକ୍ତୃତା, ଦେଶପ୍ରୀତି ଓ ମହନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ଉପରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କଲା ।

୧୯୨୧ ମସିହାର ଐତିହାସିକ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ କୋୟା ଓ ବଣ୍ଡାମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଗରିଲା ଆକ୍ରମଣ କରି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଉଥିଲେ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସଂପୃକ୍ତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ରାଜଦ୍ରୋହୀ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ତାଙ୍କଠାରୁ ମୁସ୍ତାଦା ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନିଆଗଲା ଏବଂ ପଚିଶ ଏକର ଜମି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜମି ସରକାର ତାଙ୍କଠାରୁ ଫେରସ୍ତ ନେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଅବିବେକୀ ଓ ହୃଦୟହୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୀବ୍ର ଅସନ୍ତୋଷର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲା । କୋରାପୁଟର ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱସରାୟଙ୍କର ପ୍ରେରଣାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ । ୧୯୩୯

ମସିହାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାତିଲିଠାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରି ଗିରଫ ହୋଇ ଜେଲ ଗଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶହ ଶହ ଆଦିବାସୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଯାଇ ମାତିଲି ଥାନା ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ବିଦ୍ରୋହୀମାନେ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ପୋଲିସ ଗୁଳିରେ ଶହୀଦ ହେଲେ । ଜଣେ ପୋଲିସଙ୍କ ବନ୍ଧୁକର ବାୟୋନେଟ୍ ମାଡ଼ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ୧୯୪୨ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨ ତାରିଖ ସକାଳ ୬ଟା ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଗହଣରେ ନିଜ ବାସଗୃହର ଅଗଣାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଭଜନ ଗାନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ତାଙ୍କୁ ଓ ଚଉବନ ଜଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି କୋର୍ଟ ଚାଲାଣ କଲେ । ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର ସୋମନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଓ ତାଙ୍କ ଚଉବନ ଜଣ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ନାମରେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ଓ ନରହତ୍ୟା ମାମଲାର ବିଚାର କରାଗଲା । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ତେତିଶ ଜଣ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇଥିଲେ । କୋରାପୁଟରେ ସେସନ୍ସ ଜଜ୍ ଭି. ରାମନାଥଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ୧୮ ନମ୍ବର କେସ୍‌ର ବିଚାର ହୋଇଥିଲା । ମୂର୍ଖ ଆଦିବାସୀ ସେଣ୍ଡିଆ ଓ କେଶବ ପାତ୍ରଙ୍କ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖରେ ବିଚାରପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ ୩୦୨ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ରାୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଫରେଷ୍ଟ ଗାର୍ଡ଼ ଜି. ରାମାୟଙ୍କ ହତ୍ୟା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ମିଥ୍ୟାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ବିଚାର କରାଗଲା । ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୬ ତାରିଖ ଦିନ ତାଙ୍କୁ କୋରାପୁଟ ଜେଲ୍‌ରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଗଲା । ସେ ଥିଲେ ଆସାମୀ ନମ୍ବର ୬୬୧ । ସେହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ତଥା ବରେଣ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓ ଜାତୀୟ କବି ବୀର କିଶୋର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନଜୀବୀ ରାଧାଚରଣ ଦାସ ବିହାର ହାଇକୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଖାରଜ ହେଲା ।

୧୯୪୩ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୯ ତାରିଖରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୮ ତାରିଖ ରାତ୍ରିରେ ଜେଲ୍‌ରେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ଫାଶୀ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉପବାସ ପାଳନ କଲେ । ସେଦିନ ରାତ୍ରିରେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରାମୀ ନିସ୍ତବ୍ଧ ଓ ନିର୍ବିକାର ଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କର କାରାଗୃହରୁ ବାପୁଜୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଭଜନ ରାମଧୂନ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୯ ତାରିଖ ସକାଳ ୫ଟାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଗଲା । ବଳିଦାନ ଦିବସ ଅବସରରେ ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଶହୀଦଙ୍କ ପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଗଭୀର ବିନମ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ
ରାଜେନ୍ଦ୍ରପଡ଼ା, ବଲାଙ୍ଗୀର-୭୬୭୦୦୧

ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସ ଅବସରରେ ଆୟୋଜିତ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉତ୍ସବରେ ରାଜ୍ୟ କୃଷି ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ନାୟକ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି । ୦୪.୦୨.୦୭

ଓଡ଼ିଶା ଓ ନେତାଜୀ

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଦାଶ

ଭାରତମାତାର ପ୍ରିୟ ସନ୍ତାନ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ତ୍ୟାଗବୀର ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ ୧୮୯୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ, ଐତିହାସିକ କଟକ ନଗରୀର ଓଡ଼ିଆ ବଜାରରେ ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଙ୍ଗାଳୀ ପରିବାରରେ । ତାଙ୍କ ପିତା ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଆଇନଜୀବୀ ରାୟ ବାହାଦୂର ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଏବଂ ମାତା ଧର୍ମପରାୟଣା ପ୍ରଭାବତୀ ଦେବୀ । ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା କମ୍ ଗୌରବର ବିଷୟ ନୁହେଁ ଯେ, ଏହି ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତ ବିପ୍ଳବୀ ଯୁଗପୁରୁଷ ଆମର କଟକ ସହରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସୁଭାଷଙ୍କର ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା କଟକର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ୟୁରୋପିଆନ୍ ସ୍କୁଲରେ ୧୯୦୨ରୁ ୧୯୦୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ସେ ନିଜକୁ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟଶିକ୍ଷାର ଏହି ସୀମିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମଣିଷର ଚାରିତ୍ରିକ ଦୋଷଗୁଣ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଦେଖିଲେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଖାଲି ଯତ୍ନ ନେଉଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅହେତୁକ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଏ ଧରଣର ଭେଦଭାବ ପାତର ଅନ୍ତର ନୀତିରେ ବାଳକ ସୁଭାଷ ବୀତସ୍ପୃହ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ନିଜର ସନ୍ତାନସନ୍ତତିଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତନ ଥିବା ପିତା ଜାନକୀନାଥ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସୁଭାଷଙ୍କର ନାମ ଉପରୋକ୍ତ ସ୍କୁଲରୁ କାଟିଆଣି ତଦନାନ୍ତୀନ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଏକମାତ୍ର ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍‌ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ୧୯୦୯ ମସିହାରୁ ୧୯୧୩ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଭାଷ ଏହି ଐତିହାସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ସ୍କୁଲର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶରେ କିଶୋର ସୁଭାଷଙ୍କର ଚିନ୍ତାଚେତନାର ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ତ୍ୟାଗପୂତ ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ତାଙ୍କର ଏହି ଛାତ୍ର ଜୀବନରୁ ହିଁ ବିକଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସୁଭାଷଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର ଗତିପଥକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲର ଅବଦାନ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ନିଜେ ସେ ତାଙ୍କର ଅସମାପ୍ତ ଆତ୍ମଜୀବନୀ -Autobiography of a Indian Pilgrainର ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'I know how much I owe to this gem of a school in Orissa. I still remember my illustrious teachers and headmasters who disciplined me in my school days.' 'ବିପ୍ଳବର ସଂଜ୍ଞା ମୁଁ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ବାବୁ ବେଣୀ ମାଧବ ଦାସଙ୍କଠାରୁ ଜାଣିଲି । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ମୁଁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିନଥିଲେ ଦେଶର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କଥା ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କରିପାରିନଥାନ୍ତି ।' ସେ ସ୍କୁଲର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ହେଡମାଷ୍ଟର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖିଛନ୍ତି - 'ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଜଣେ ଜାତୀୟବାଦୀ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ବଳରେ ବ୍ରିଟିଶ କବଳରୁ ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାର ଶପଥ ନେଲି ।' ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦୁଇ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ କିଶୋର ସୁଭାଷଙ୍କ ମନରେ ସ୍ତୂପ ବାରୁଦ ଗଦାରେ ଏକ ଅନିର୍ବାପିତ ନିଆଁଝୁଲ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲା, ଯାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଆଗ୍ନେୟଗିରିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବସନ୍ତ ରୋଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୋକୁଆ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ନିଜର କେତେ ଜଣ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହ ଧନୀପୁତ୍ର ସୁଭାଷ ଖାଲି ପାଦରେ କଟକର ସାହିବସ୍ତିରେ ବୁଲି ରୋଗୀମାନଙ୍କର ସେବାଶୁଶ୍ରୂଷା କରିଥିଲେ । ପିତା ଜାନକୀନାଥ ପୁତ୍ରର ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ

କରିଥିଲେ । ତେବେ ପିତାଙ୍କ କଟକଣା ସୁଭାଷଙ୍କ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିନଥିଲା । କମ୍ ସମୟ ପାଠପଢ଼ି ସ୍କୁଲରେ ରେକର୍ଡ଼ ନମ୍ବର ରଖି ସହଧ୍ୟାୟୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ କରୁଥିବା ସୁଭାଷ ୧୯୧୩ ମସିହାର ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍‌ସ ପରୀକ୍ଷାରେ ସମଗ୍ର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ସୁଭାଷଙ୍କର ଅଧ୍ୟୟନ କ୍ଷେତ୍ର କଟକର ମହାନଦୀ ତୀରରୁ କଲିକତାର ପୁଣ୍ୟତୋୟା ଜାହ୍ନବୀ ତୀରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ି ସୁଭାଷ ନିଜର ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ବଙ୍ଗଭୂମିକୁ ନିଜର କର୍ମଭୂମିରେ ପରିଣତ କଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର କର୍ମଧାରାର ସ୍ପନ୍ଦନ ଭାରତବର୍ଷରୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏକଦା ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ଛାତ୍ର ୟୁନିୟନ୍‌ର ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ବିଶିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବୀ କବି ମନମୋହନ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସୁଭାଷ କହିଥିଲେ, 'ଉତ୍କଳଭୂମି ତୁମର ଯେପରି ଜନନୀ, ମୋର ସେହିପରି ଜନନୀ ।' ୧୯୧୩ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ିବାପରେ ଯେତେବେଳେ ବି ସେ କଟକ ଗସ୍ତରେ ଆସିଛନ୍ତି ନିଜର ପ୍ରିୟ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶାକୁ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କର ବର୍ମାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲରେ (ଯେଉଁଠାରେ ଏକଦା ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ବନ୍ଦୀ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ) ବନ୍ଦୀଥିବା ସମୟରେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କୁ ଲେଖିଥିବା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚିଠିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିହୁଏ । ଉପରୋକ୍ତ ଚିଠିରେ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେହେତୁ ସିଲ୍‌ହଟକୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ମିଶାଇ ଦିଆଗଲା, ଗଞ୍ଜାମକୁ ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶାଇବା ପାଇଁ ସେ କଂଗ୍ରେସର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା ଶ୍ରୀନିବାସ ଆୟାଙ୍ଗାରଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇଛନ୍ତି । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭୟାବହ ବନ୍ୟା ଦୁର୍ଗତିରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ବଙ୍ଗଳାରୁ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଲା ତାହା ଜଣାଇବାକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଚିଠିରେ ସେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ନିଜର ଦେଶପ୍ରତି, ଜାତିପ୍ରତି ବିଶେଷତଃ ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ମମତା ଥିଲା । ୧୯୨୬ ମସିହାରେ ମାଣ୍ଡାଲେ ଜେଲ୍‌ର ନିର୍ଜ୍ଜନ କୋଠରୀରୁ ଏ ଦେଶର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଗବେଷକ ପ୍ରଫେସର ନିର୍ମଳ କୁମାର ବସୁଙ୍କୁ ସେ ଲେଖିଥିଲେ - 'ଆପଣ ମୋ'ଠାରୁ କୋଣାର୍କ ବିଷୟ ଶୁଣି ସେଠାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରି ମୋ' ପାଖକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ତାହା ମୁଁ ପଢ଼ିଛି । ଆପଣଙ୍କ ପରିଶ୍ରମ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରତିପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ମୋ' ପକ୍ଷରେ କମ୍ ଆନନ୍ଦର କଥା ନୁହେଁ, କାରଣ ମୋର ଜନ୍ମ ଓଡ଼ିଶା ଭୂମିରେ ଓ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଏ । ଆପଣ ଯେଉଁଭଳି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିଛନ୍ତି, ମୋର ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଅଧ୍ୟୟନର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ଉପାୟ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ମୋର ଅତି ଆଦରର ଜିନିଷ ।'

୧୯୨୮ ମସିହାରେ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ପରଲୋକ ହେଲା । ଏ ଦାରୁଣ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ସୁଭାଷଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ କି ଗଭୀର କ୍ଷତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ତାହା ସେ ଏକ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ବାର୍ତ୍ତାରେ ଜଣାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଁ ଜନ୍ମ ଓ ଲାଳିତପାଳିତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗୋପବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ତାଙ୍କର ଅଭାବ ଯେପରି ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୋର ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ଓଡ଼ିଶାର ଯୁବକବୃନ୍ଦ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ବାହାରିପଡ଼ି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ପତାକା ଧରି ରଖିବେ । ଏହି କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ଶହ ଶହ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାହାରନ୍ତୁ, ତେବେ ଯାଇ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ମହାତ୍ମାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନିରର୍ଥକ ହୋଇନାହିଁ ।

୧୯୨୮ ମସିହାରେ କଲିକତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାର ତିନିଶହରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ସଭାପତି ମୋତିଲାଲ ନେହରୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଖଣ୍ଡବିଖଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଦାବୀପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋତିଲାଲ ଜଣାଇବାରୁ ଓଡ଼ିଶାର କର୍ମୀମାନେ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ସଭାସ୍ଥଳ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ଗମ୍ଭୀର ହେଲା ଯେ ମୋତିଲାଲ ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସମିତିର ସଭାପତି ସୁଭାଷଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ଓଡ଼ିଶାର ଦାବୀପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାର ତୁଙ୍ଗନେତା ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ଓ ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଉକ୍ତ ଦାବୀପତ୍ରରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ୧୯୨୮ ମେ ମାସରେ ବମ୍ବେଠାରେ ହୋଇଥିବା ଭାରତୀୟ ସର୍ବଦଳୀୟ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ନେତାଜୀ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକତ୍ରୀତ କରି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଭାବେ ମତପୋଷଣ କରିଥିଲେ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ ଯେ ସୁଭାଷଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ସୁପାରିଶ ଓ ସର୍ବଦଳୀୟ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତ ସରକାର ୧୯୩୫ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶାକୁ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ଭଲ ପାଉଥିବା ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ପରିଶେଷରେ ଓଡ଼ିଶା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେଲା ।

୧୯୨୦-୨୧ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସବୁଠାରୁ କ୍ଷମତାଶାଳୀ କମିଟି

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ୧୯୩୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି ନେତାଙ୍କୁ ସଭ୍ୟ ଭାବେ ମନୋନୀତ କରାଯାଇନଥିଲା । ସେହିବର୍ଷ ଗୁଜରାଟର ହରିପୁରା କଂଗ୍ରେସରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରୁଥିବା ନେତାଜୀ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଣଚାଳିଶ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଯୁବକ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବିଡ଼ମ୍ବନାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ୧୯୩୯ ମସିହାର ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ବାଚନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ନେତାଜୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ମନୋନୀତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମହତାବ ହିଁ ଭୋଟ ଦେବାରୁ ବିରତ ହୋଇଥିଲେ । ଅକୃତଜ୍ଞତାର ନିଦର୍ଶନ ଇତିହାସରେ ଏପରି କ୍ୱଚିତ ମିଳେ । ନିର୍ବାଚନରେ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ପୁନର୍ବାର ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ପାଇଁ ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ସୁଭାଷ ବୋଷ ଫରଓ୍ୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ୍ ନାମରେ ଏକ ସଂଗ୍ରାମପନ୍ଥୀ କର୍ମସଂସ୍ଥା ଗଠନ କଲେ । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଫରଓ୍ୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ୍‌ର ସଭାପତି ଭାବେ ସୁଭାଷ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ତାଙ୍କ କିଶୋର ଜୀବନର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ସଂଗ୍ରାମ ପୀଠ କଟକର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ପଡ଼ିଆରେ ପଚାଶ ହଜାର ସମବେତ ଜନତାଙ୍କୁ ଭାରତର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜର ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ବାଲେଶ୍ୱର ପୁରୀ ବ୍ରହ୍ମପୁର ପ୍ରଭୃତି ଗସ୍ତକରି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର କୁଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଭିହିତ କରାଇଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସୁଭାଷ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଓ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କଲିକତାସ୍ଥିତ ବାସ ଭବନକୁ ଡାକି ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ କେତେକ ସ୍ମରଣୀୟ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଇଛନ୍ତି, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅନ୍ୟତମ ।

କିଛିବର୍ଷ ପାଇଁ ସୁଭାଷ ଗୋପବନ୍ଧୁ ମେମୋରିଆଲ ଟ୍ରଷ୍ଟର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଜନ୍ମଭୂମି ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ସୁଭାଷଙ୍କର ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରୁ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରଥମ ଶଙ୍ଖନାଦ କରିଥିବା ଏହି କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ବୀରପୁରୁଷଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ କେବେବି ଭୁଲିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏନ୍: ୪-୨୦୫
ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୫

ଶହୀଦ ଦିବସ ଅବସରରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ପରିସରରେ ଜାତିର ଜନକ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ନିକଟରେ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ତଥା କ୍ରୀଡ଼ା ଏବଂ ଯୁବସେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେବାଶିଷ ନାୟକ । ୩୦.୦୧.୦୭

ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ

ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ - ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧାରଣା । ଏହାର ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କ ଅନୁଧ୍ୟାନ ନିମନ୍ତେ, ଉଭୟ ଧାରଣାର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ ଆବଶ୍ୟକ । ବିଭିନ୍ନ ମତବାଦୀମାନେ ଧର୍ମର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁମାନେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ, କର୍ମଫଳ, ଅବତାରବାଦ ଓ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଆଦିରେ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରକଟ କଲାବେଳେ, ଖ୍ରିଷ୍ଟାନମାନେ ଅନୁତାପ ଓ ପାପର ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ମତରେ ପ୍ରଭେଦ ହେତୁ, ଏକମାତ୍ର ସର୍ବଗୃହୀତ ଓ ସର୍ବସମ୍ମତ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମତ ହେଉଛି ଯେ, ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସଂପର୍କରୁ ହିଁ ଧର୍ମଧାରଣାର ସୃଷ୍ଟି । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସଂପର୍କ ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନଯାପନ ହିଁ ସମାଜ । ଏ ଦୁଇଟି ମଣିଷ ଜାତିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରସ୍ପର ସହିତ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବରେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଓ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରେ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ପ୍ରଭାବ ଥିଲା । ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶ ଶାସନରୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ଲୋପ ପାଇଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜ ଶାସନର ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳରେ ଅଦାଲତରେ ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାରରେ ପଣ୍ଡିତ ଓ କାଜିମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନିରୂପିତ ଥିଲା । ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ । ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ହିଁ କେତେ ଧର୍ମ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି, ଯଥା- ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓ ଶିଖ୍ ଧର୍ମ । କୁହାଯାଏ ଯେ, ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ, ଟ୍ରେନରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଗମନାଗମନ ଓ ଉଇଲସନ୍ ହୋଟେଲରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକତ୍ର ଭୋଜନ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରୁ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଭାବ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ମାନବ ଜାତିର ସମାନତା

ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ପରିସ୍ଥିତିର ବିଭିନ୍ନ ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜରେ କେତେକ ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନତା ରହିଛି । ଗ୍ରୀଷ୍ମାଞ୍ଚଳ, ହିମବରଫ ଅଞ୍ଚଳ ଆଦି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମାନବ ଶରୀରର ଉତ୍ତାପ ସମାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଓ ଜାଗାରେ ଶିଶୁଟିଏ ଜନ୍ମ ହେବା ମାତ୍ରକେ କୁଆଁ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି କ୍ରନ୍ଦନ କରେ । ଗବେଷକମାନଙ୍କ ମତରେ କୁଆଁ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ 'କୋ ଅହଂ' ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ କିଏ ? ସେହିପରି ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଅଣଚାଶ ପବନ ବହେ, ଲୋକେ ସଅଁ ସଅଁ କହନ୍ତି, ତାହା ସୋ ଅହଂ ସଂଗେ ସମାନ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ସେହି । କସମୋନଟମାନେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ, ତାହା ଆମେ ପୂଜା ଆରାଧନାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା 'ଓଁ' ସହିତ ସମାନ । ପୃଥିବୀରେ ନାନାଦି ଭାଷା ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଭାବ ପ୍ରକାଶର ଦୁଇଟି ମାଧ୍ୟମ ସମସ୍ତ ଜାଗାରେ ବିଦ୍ୟମାନ - ତାହା ହେଉଛି ଆଖିରେ ଲୁହ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ଓ ଓଠରେ ହସ - ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶର ମାଧ୍ୟମ । ଏଇ କୋ ଅହଂ ଓ ସୋ ଅହଂରୁ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ମାନବର ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା । ମୁଁ କିଏ, କ'ଣ ଏ ସଂସାର, କିପରି ଏହାର ସୃଷ୍ଟି, ମୋର ଏଥିରେ ସ୍ଥାନ କ'ଣ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀରୁ ମନୁଷ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ବାହ୍ୟଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତି, ଯେ ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅଚିନ୍ତନୀୟ, ତାକୁ ଅନୁଭବ କଲା । ସେହି ହେତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମମାନେ ସମସ୍ତ ବାହ୍ୟିକ ବସ୍ତୁ ଯଥା- ପାଣି, ପବନ, ଆକାଶ, ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି ଆଦିଙ୍କୁ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ମନେକରି, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେବତା ମନେ କରି ପୂଜା କଲେ । ଏହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତିରୁ ମଣିଷ ମନରେ ଦେବତା ଚେତନାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନତମ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଋଗ୍‌ବେଦ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ତୁତିରେ ଭରପୂର । ଅଗ୍ନି, ବରୁଣ, ଯମ (ମୃତ୍ୟୁ) ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କର କଳ୍ପନା କମ୍ । ଋଗ୍‌ବେଦର ରୁଦ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମହାଦେବ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଜୋରାଷ୍ଟ୍ରିୟାନ (ପାର୍ଶି)ମାନେ ଅଗ୍ନି ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଆଉ କେତେକ ସର୍ପ ପୂଜା କରୁଥିଲେ ଓ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନେ ନାଗ, ପାତାଳର କଳ୍ପନା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଗର୍ତ୍ତ ଦେଖି ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଈଶ୍ୱର ଧାରଣା - ପ୍ରକୃତିର ଏ ସମସ୍ତ ରୂପର ପୂଜା କରି ମଧ୍ୟ, ମାନବ ସମାଜ ଜନ୍ମ ରହସ୍ୟ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁ, ବ୍ୟାଧି, ମାତା ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନ ଧାରଣ, ବୃକ୍ଷର ଜନ୍ମ, ଫଳପୁଷ୍ପ ଧାରଣରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ନିହିତ ବୋଲି ଧାରଣା କରିବାରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଭଗବାନ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା (ବ୍ରହ୍ମା), ପାଳନ କର୍ତ୍ତା (ବିଷ୍ଣୁ) ଓ ସଂହାର କର୍ତ୍ତା (ମହେଶ୍ୱର) ମାନସପଟ୍ଟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ନେଲେ । ଏ ସଂସାର ବିଷୟରେ ଅବହିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତିନୋଟି ପନ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ଧର୍ମ ବା ବିଶ୍ୱାସରପନ୍ଥା, ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ସାଧନାର ପନ୍ଥା ଓ ତୃତୀୟଟି ହେଲା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥା । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥାରେ ପୁଣି ବିଭେଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ପନ୍ଥା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ଯୁକ୍ତି ଓ ବିଚାରର ପନ୍ଥା । ଏଇ ତର୍କ ବୁଦ୍ଧି ଆଧାରିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କୌଣସି କଥା ବିଚାର ବା ଯୁକ୍ତି ସମ୍ମତ ନହେଲେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । 'ବିଶ୍ୱାସେ ମିଳଇ ହରି-ତର୍କେ ବହୁ ଦୂର' ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଦିଗ - କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମଧାରଣା ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନଯାପନ କିପରି କରିବାକୁ ହେବ, ତାହାର କ୍ରମବିକାଶ ଘଟିଲା । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ବେଦ ଓ ଉପନିଷଦର ଭାବନା ସବୁକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ 'ଗୀତା'ର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ଭଗବତ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ତିନୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପନ୍ଥା ସୂଚାଇ ଦିଆଗଲା, ଯଥା- କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗ । ଯେଉଁସବୁ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରକଟ ନିମନ୍ତେ ଗୀତା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯଥା- ବାଂସାସି ଜୀର୍ଣ୍ଣାଣି - ବିଦାୟ, ଯଦା ଯଦା ହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗ୍ଲାନିର୍ଭବତି ଭାରତ, କର୍ମଣ୍ୟାବ୍ୟାଧିକାରସ୍ତେ ଅଥବା ନା ଶତ୍ରୁ-ନା ମିତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ଧାରଣା ସବୁ ବେଦ, ଉପନିଷଦରେ ଥିଲା । ଗୀତା ଏ ସମସ୍ତର ସାରକୁ ଏକତ୍ର କରି ପରିବେଷଣ କଲା । କୁହାଯାଏ ଯେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉପନିଷଦ ନାମ୍ନୀ ବିଭିନ୍ନ ଗାଭୀମାନଙ୍କର ଦୁଗ୍ଧ ଦୋହନ କରି ଏକତ୍ର କରି ଗୀତାରେ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

ବାଇବେଲରେ ମଧ୍ୟ କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଅନୁରୂପ ଚିନ୍ତାଧାରା ଭିନ୍ନ ନାମରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ସେଣ୍ଟ ପିଟର ଓ ସେଣ୍ଟ ଜେମସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ତମ କର୍ମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା କର୍ମଯୋଗର ଅନୁରୂପ । ସେଣ୍ଟଜନ, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେମ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ତାହା ଭକ୍ତିଯୋଗର ଅନୁରୂପ । ସେଣ୍ଟପଲ ଜ୍ଞାନ ମାର୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ 'କୋରାନ' ସେଇପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ କିପରି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନଯାପନ କରିହେବ ସେଇ ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ।

ସମସ୍ତ ଧର୍ମରେ କିଛିଟା ସାଧନା, କୃଚ୍ଛ ସାଧନା, ଉପବାସ ଓ ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ଦେବାର ବିଧାନ ଥାଏ । ତାହା ସହିତ କିଛିଟା କର୍ମ କର୍ମାଣୀ ଓ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ବାହ୍ୟ ଆଚରଣ । ଋଗବେଦରେ ଯାଗଯଜ୍ଞର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଥିଲା । ସବୁ ରାଜା ମହାରାଜା ଓ ଋଷି ମୁନିମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଯଜ୍ଞ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପୁରାଣ ଯୁଗରେ ଯଜ୍ଞ ହ୍ରାସ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମର ମୌଳିକତା ହ୍ରାସ ପାଇ, ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ଓ ଧର୍ମୀୟ କର୍ମକାଣ୍ଡର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରୁ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ଓ କର୍ମକର୍ମାଣୀ ହ୍ରାସ କରି ପୁଣି ବୈଦିକ ଯୁଗର କର୍ମ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଫେରିଯିବା ନିମନ୍ତେ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଏହା ଉତ୍ତର ଭାରତ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରେ ବେଶ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦଙ୍କ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଓ ଦୟାନନ୍ଦ ଆଙ୍ଗଲୋଭାରତୀ ଇଂରାଜୀ ମାଧ୍ୟମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସବୁ ସାରା ଭାରତରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବରେ କିଶୋର କିଶୋରୀଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ଓ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

ସମସ୍ତ ବହୁଳ ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ବିଚାର କଲେ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ଅଧିକ । ଇସ୍‌ଲାବ ଧର୍ମର ରମ୍‌ଜାନ, ଇଦ୍ ଓ ବକର-ଇଦ୍ ଆଦିରେ ଉତ୍ସବ କର୍ମ ଓ ସାଧନା ଅଧିକ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନମାନଙ୍କର ଇଷ୍ଟର ଓ ବଡ଼ଦିନ ଉତ୍ସବ ଅଧିକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ପରି ସାରାବର୍ଷ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ । ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଧର୍ମରେ ସାଧନାର ମାତ୍ରା ଅତ୍ୟଧିକ ଓ କଷ୍ଟଦାୟକ । ଜୈନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀଙ୍କୁ ପରିଣତ ବୟସରେ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର କାମନା ବିହୀନ ଜୀବନଯାପନ ଏକପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ । କୁହାଯାଏ ଯେ, କାମନା ଓ ଜୀବନର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ହେଉଛି ମାନବ ଓ କାମନା ବିରହିତ ହେଲେ ମଣିଷ ଭଗବାନ ହୋଇଯିବ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଏ କଠିନ ଦର୍ଶନ ହେତୁ, ଏହା ଭାରତବର୍ଷରେ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ ଓ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଏହା ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଛି, ସେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହା ସ୍ଥାନୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଲୋକାଚାର ସହିତ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ନୂତନ ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଯଥା- ତିବତରେ ତନ୍ତ୍ରବାଦ ସହିତ, ଚୀନରେ କନଫୁସିୟସ୍‌ଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଓ ଜାପାନରେ Shaontism ସଂଗେ ମିଶି ନୂତନ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି ।

ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଏମ୍.ଏନ୍. ଶ୍ରୀନିବାସଙ୍କ ମତରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଉତ୍ସବ ବେଶୀ, ସେ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳା କମ୍ ଓ ଯେଉଁଠାରେ କୃଚ୍ଛ ସାଧନା ବେଶୀ - ସେଠାରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ମୌଳିକତାବାଦ ଅଧିକ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ ଧାର୍ମିକ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ, ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବରେ ପରିଣତ ହୋଇ (ଯଥା- ହୋଲି, ଦୀପାବଳୀ) ସମାଜକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ସମନ୍ୱୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଓ ଲୋକଙ୍କ ମନରୁ ଧର୍ମଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସବ, ଅନୁଷ୍ଠାନ, ପୂଜାକର୍ମ, ଯାଗ ଇତ୍ୟାଦି ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକର ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା - ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏକ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଯେ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ସମାଜ ଉପରେ କାଳକ୍ରମେ ହ୍ରାସ ପାଇଯିବ ଓ ଏହା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧାରଣା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ରହିବ । କେତେକ ମତ ଦେଲେ 'God is dead but this is not a universal blessing' ଅର୍ଥାତ୍ ଈଶ୍ୱର ବିଲୋପ ହୋଇଗଲେଣି କିନ୍ତୁ ଏହା ସମାଜ ପକ୍ଷରେ ହିତକର ନୁହେଁ । ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ମାନବ ତ ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠରେ ପଦାର୍ପଣ କଲା ଓ ସବୁ ରହସ୍ୟର ମୂଳ ଓ ଚେର ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଗଲାଣି, ତେଣୁ ଆଉ ଈଶ୍ୱର ଧାରଣର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ । କାର୍ଲମାର୍କସଙ୍କ ମତରେ 'Religion is opium of the people' । ଲୋକଙ୍କର ଏଇଟା ଗୋଟଏ ନିଶା । ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଗୀର୍ଜା ସବୁ ବନ୍ଦ ହେଲା ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟାପାର ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା । ବସ୍ତୁବାଦର ଆକ୍ରମଣ ଓ ତାଡ଼ନାରେ ଧର୍ମଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇଲା ।

ବସ୍ତୁବାଦ କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଧର୍ମ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରସବୁ ପଶ୍ଚିମ ଜଗତରେ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ (ଭାଟିକାନ ବ୍ୟତୀତ) ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଏସିଆରେ ଦୁଇଟି ଧର୍ମଭିତ୍ତିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ହେଲା - ଯଥା- ଇସରାଇଲ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ । ଇସରାଇଲ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଆସି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଇଉରୋପିଆନ ଓ ଆମେରିକାନ ଇହୁଦୀ ବାସ କଲେ ଓ ଧର୍ମକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ମୁଖ୍ୟକାରକ ବୋଲି ମାନି ନେଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଧର୍ମ ଓ ବସ୍ତୁବାଦର ପ୍ରଥମ ସଂଘର୍ଷ ହେଲା ଇରାନରେ । ଇରାନର ଶାହା ଦେଶରୁ ପଳାୟନ କଲେ ଓ ଇରାନରେ ଧର୍ମଭିତ୍ତିକ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଆମେରିକୀୟ ବସ୍ତୁବାଦୀ ସଭ୍ୟତାର ପରାଜୟ ଘଟିଲା । ଧର୍ମ ଓ ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକତାବାଦର ଏ ସଂପର୍କ ଚିରନ୍ତନ ।

କମ୍ୟୁନିଜିମର ଅବକ୍ଷୟ ପରେ ରୁଷିଆ, ପୋଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକାର ନିକାରାଗୁଆ ଓ ଉତ୍ତର କୋରିଆରେ ଧର୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଛି । ଜାପାନ, ଚୀନ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲାଣି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କେତେକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମତବ୍ୟକ୍ତ କଲେଣି । Fritjor Capra ତାଙ୍କ ଜନପ୍ରିୟ ପୁସ୍ତକ 'Tao of Physics'ରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ 'ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟ ରହସ୍ୟବାଦରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଧର୍ମର ଅର୍ଥ ବାହ୍ୟ ଆଭରଣ ନୁହେଁ, ତାହାର ଅର୍ଥ- ସଦଚିନ୍ତା, କରୁଣା, ସଦ୍‌ଭାବନା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଣମାଧ୍ୟମ ଅଣଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବରେ ଧର୍ମଭାବ ବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ରୋମର ସେଣ୍ଟ ପିଟର ସ୍କୋୟାରରେ ଯୀଶୁଙ୍କର ଶେଷ ଭୋଜନର ଉତ୍ସବ । ମକ୍କାର କାବାରେ ହଜ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ, କୁମ୍ଭମେଳାରେ ସ୍ନାନ ଓ ରଥଯାତ୍ରାରେ ସିଧାପ୍ରସାରଣ ସାଧାରଣ ଜନତା ମନରେ ଧାର୍ମିକ ଚେତନାର ପୁନଃବିକାଶ ଘଟାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ବସ୍ତୁବାଦୀମାନେ ଟେଲିଭିଜନରେ ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଆଦିର ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଟେଲିଭିଜନରେ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣରେ ପର୍ଶୁରାମ ଅବତାରରେ ରାଜଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଧର୍ମର ପୁନଃପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରତିଫଳିତ । ଏହା ଏକ ଶୁଭ ସଂକେତ ଓ ଏହା ଲୋକଙ୍କୁ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ଗମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦିଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିବ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ ରାଜନୀତି ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଧର୍ମ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜନତାଠାରୁ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଇରାନରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ପରିଚାଳନା କରୁଛି । ଇରାନର ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କଠାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ।

ଧର୍ମରେ ମୌଳିକତାବାଦ ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା

ଧାର୍ମିକ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଧର୍ମଗତ ମୌଳିକବାଦ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଦେଶରେ ଓ ଧର୍ମରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ମୌଳବାଦୀମାନେ ଭୌତିକ ସଭ୍ୟତା, ଧର୍ମଭାବକୁ କଳୁଷିତ କରେ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଓ ଧର୍ମର ପବିତ୍ରତା ଓ ଶୁଦ୍ଧତା ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନାନାଦି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ କେତେକ ଆଧୁନିକତା ଧାରା ପ୍ରତି ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ତା' ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ । ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଅଧିକ, ସେଠାରେ ମୌଳବାଦୀ ଅଧିକ । ସେମାନେ ଜୀବନଧାରା ଓ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଧର୍ମାନୁମୋଦିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଦାବୀ କରନ୍ତି । ସେ ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ଓ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ହିଂସାର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି । ଅଧୁନା ଜଗତରେ ଇସ୍‌ଲାମ ଧର୍ମରେ ମୌଳିକତାବାଦ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି । ହିନ୍ଦୁ ଶିଖ ଧର୍ମରେ ମୌଳବାଦୀମାନେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମକରି ବିଶେଷ ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି । ଆଫ୍‌ଗାନିସ୍ଥାନରେ ମୁସ୍‌ଲିମ ମୌଳବାଦୀମାନେ ବର୍ମୀୟାନଠାରେ ଥିବା ଐତିହାସିକ ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ଏପରି ଆଚରଣ ସମାଜ ପକ୍ଷରେ କ୍ଷତିକାରକ । ଅନ୍ୟର ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଉଚିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଧର୍ମ ଭାବର ପୁନଃ ଜାଗରଣ ହେଲେ ସମାଜ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେବ ଓ ଜନସାଧାରଣ ମାନସିକ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ ।

ମୌଳିକତାବାଦ ହେତୁ ଧର୍ମ ସମାଜରେ ଏକ ବିଭେଦକାରୀ ଶକ୍ତି ଭାବରେ ପୁଣି ଆବିର୍ଭାବ କରିଛି । ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆରେ ଅଶାନ୍ତି, ପୂର୍ବତନ ଯୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆରେ ଗୃହ ଯୁଦ୍ଧ, ସୋଭିଏଟ୍ ଇଉନିୟନର ଅବକ୍ଷୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଏସିଆରେ ନୂତନ ମୁସଲମାନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି, କାଶ୍ମୀରରେ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ, ପଞ୍ଜାବରେ ଘଟିଥିବା ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଭାରତରେ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପଛରେ ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମାନ୍ଧତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ ।

ନିଜର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ସାମୂହିକ ଓ ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ନକରି, ଧର୍ମକୁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଦେଶ ଓ ସମାଜମାନଙ୍କରେ ଅସ୍ଥିରତା ସୃଷ୍ଟି କରା ହେଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନମାନ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାହତ ହେଉଛି । ସବୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ନେତାମାନଙ୍କର ଏ ଦିଗରେ, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଓ ସହନଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି କରାଇବାରେ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି । ତା' ନ ହେଲେ ହାର୍ଭାର୍ଡ଼ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକ ସାମୁଏଲ ହଣ୍ଟିଙ୍ଗଟନଙ୍କର 'Clash of Civilization'ରେ ଦେଇଥିବା ଭବିଷ୍ୟତ ବାଣୀ ସତ୍ୟ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ଓ ପ୍ରଗତି ବ୍ୟାହତ ହୋଇପାରେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଇସ୍‌ଲାମିକ ମୌଳବାଦୀମାନଙ୍କର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସମ୍ଭବ ।

ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ସାଂପ୍ରତିକ ଅବସ୍ଥା

ଭାରତ ଏକ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ଦେଶ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶତକଡ଼ା ୮୨% ଲୋକ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ହିଁ ଦେଶର ଧାର୍ମିକ ମୂଳସ୍ରୋତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଏଇପରି ଏକ ଧାର୍ମିକ ମୂଳସ୍ରୋତ ଥାଏ ଓ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସରେ କ୍ୟାଥଲିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ମୂଳସ୍ରୋତ । କୌଣସି ଦେଶରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆମ ଦେଶରେ ହଜ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରଦାନ କରାହେଉଛି ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରାହେଉଛି । ସବୁଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ଚଳାଇବା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାବଧାରା ଏକ ବୋଲି ବୁଝାଇବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ଏ ଉଦ୍ୟମରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିନଥିଲେ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ସଂଖ୍ୟାଧିକ, ସେମାନେ ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ଓ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ନିଜ ଧର୍ମର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ସେହି ଉଦ୍ୟମରୁ ଦୂରେଇ ରହନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହିନ୍ଦୁ । ଆମେରିକାରେ ସେଇପରି Inter-faith ନାମକ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କୁ ମୂଳଧର୍ମ ସହିତ ମିଳିମିଶି ଚଳିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ କେତେଜଣ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଧର୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କେନ୍ଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ, ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମସ୍ତେ ଅନୁପାଳନ କରିବେ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପୋପ, ଇମାମ, କାବା ପରି କୌଣସି ଏକକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁକି ଦେଓବନ୍ଦୀ ବା ଇରାନ ପରି କୌଣସି ସର୍ବମାନ୍ୟ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ ।

ଧର୍ମରକ୍ଷାକାରୀ ପୁରୋହିତ, ପୂଜକଶ୍ରେଣୀ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ଆଉ ସମ୍ମାନିତ, ଆଦରଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ସେ ବୃତ୍ତିରେ ଆଉ ଅର୍ଥ ଓ ସମ୍ମାନ ନଥିବାରୁ, କୌଣସି ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଉ ସେ ବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ପାଦ୍ରୀ ଅଥବା ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ମୌଲବୀ ହେବା ନିମନ୍ତେ କେତେକ ବର୍ଷର ଧାର୍ମିକ ଶିକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ଯୁବକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ, ସେଥିରେ ବୃତ୍ତିଗତ ପାରଙ୍ଗମତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ବୃତ୍ତି ଜନ୍ମ ଓ ଜାତିଗତ ନ ହୋଇ, ଯୋଗ୍ୟତାଭିତ୍ତିକ ହେଲେ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନୀୟ ଓ ଆଦରଣୀୟ ହେବ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କ୍ରମ ବିକାଶ

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କ୍ରମବିକାଶରେ ବେଦ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ଗୀତା, ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ଧାରଣା ଓ ସର୍ବଶେଷରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଯୁଗପୁରୁଷ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଓ କୃଷ୍ଣ-ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ନେଇ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା, ପରମ୍ପରା, ଧର୍ମ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ଧର୍ମ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା, ସେମାନେ କିଏ ? ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତା ନା ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଦେହଧାରୀ ମଣିଷ । ଏକ କଳ୍ପନା ପ୍ରସୂତ ଆଦର୍ଶ ଚରିତ୍ର ବା ବାସ୍ତବବାଦୀ ଦେହଧାରୀ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନଧାରାର ଦିଗଦର୍ଶକ । ପୁରାତନ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ - ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜଣେ ଐତିହାସିକ ବ୍ୟକ୍ତି - ଯେପରି ବୁଦ୍ଧ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ମହାବୀର ଓ ଆକବର ।

ଛନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ ତାଙ୍କୁ ଦେବକୀ ପୁତ୍ର ଓ ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସେ ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କଠାରୁ ଅକ୍ଷୟ, ଅଚ୍ୟୁତ ଓ ପ୍ରାଣର ଧାରଣା ପାଇଥିଲେ । ଅଙ୍ଗୀରସଙ୍କର ଉପନିଷଦବାଣୀ ଓ ଗୀତାର ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ମେଘାସ୍ଥନିସ୍ ମଧ୍ୟ (୩୨୦ ବି.ସି.) ମଥୁରା ଓ କୃଷ୍ଣପୁର କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ ଜଣେ ଗ୍ରୀକ୍ ପଣ୍ଡିତ ହେଲିଓଡୋରସ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କ ଦେବତା 'God of God' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ସେ ଜଣେ ଅବତାରୀ ଓ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ଗ୍ରହଣର କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା' ତାଙ୍କର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ । ଗୀତାର ଲେଖକ ହେଉଛନ୍ତି ମହାମୁନି ବ୍ୟାସଦେବ । ଗୀତାଟି ମହାଭାରତର ଭୀଷ୍ମପର୍ବର ଅଂଶବିଶେଷ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ୭୦୦ ଶ୍ଳୋକ ବୁଝାଇବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ସାରାଂଶ କହିଥିବେ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହାର କଳେବର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବ ।

ଗୀତାର ମହତ୍ୱ କ'ଣ ? କାହିଁକି ପୃଥିବୀର ସବୁ ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ଜର୍ମାନୀରେ ଏହାର ଏତେ ଆଦର । କେତେକ ପଣ୍ଡିତ ଏହାକୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗ୍ରନ୍ଥ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ଏକ ଉପନିଷଦ । ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ଓ ଉପନିଷଦମାନଙ୍କ ପରି ଏହି ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ତ୍ରୟ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଜୀବନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପରିଚାଳିତ କରିଆସିଛନ୍ତି ।

ଆଉ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଏକ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗ ଗ୍ରନ୍ଥ ଥିଲା ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ କୃଷ୍ଣ-ବାସୁଦେବ ପରମ୍ପରା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଗଲା ।

ପ୍ରକୃତ ମତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବତାର ସମୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱାସ ଓ ମତଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା - ବୈଦିକ ଯାଗଯଜ୍ଞ, ଉପନିଷଦର ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାଂଖ୍ୟ ଦ୍ୱୈତବାଦ ଓ ଯୋଗ ତପସ୍ୟା, ଗୀତା ଏ ସମସ୍ତର ସମନ୍ୱୟ ଆଣି କର୍ମ, ଭକ୍ତି, ଜ୍ଞାନ, ଯୋଗ ଓ ଆସନର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠାରେ, ତା'ର ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଲା । ସେଥିଯୋଗୁଁ କୁହାଯାଏ ଯେସବୁ ଉପନିଷଦ ଗାଭୀମାନଙ୍କର ଦୁଗ୍ଧ ଦୋହନ କରି ତାକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୀତା ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପୃଥିବୀବାସୀଙ୍କୁ ଓ ବିଶେଷ କରି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଶୀତଳ କରିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଇଛି ।

Aldous Huxley - 'The Gita is one of the dearest and most comprehensive summeries of the perennial phylosophy ever to have made. Hence its enduring value, not only for Indians but for all mankind.'

ଗୀତାରେ ଅନେକ କଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୂଳମନ୍ତ୍ରଟି ହେଲା, 'କର୍ମଣ୍ୟେ ବାଧିକାରସ୍ତେ ମା' ଫଳେଷୁ କଦାଚନ' । କର୍ମ କରିଯାଅ- ଫଳ ତା'ର ମନକୁ ଆସିବ । ଫଳ ଆଶା କରି କର୍ମ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା- ଧର୍ମ ପଥରେ ରୁହ । ଧର୍ମ ପଥରେ ରହିଲେ - ଭଗବନ ତୁମକୁ ସହାୟ ହେବେ । ଅଧର୍ମରେ ରହିଲେ ବିନାଶ କରିବେ ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସମୟର ସମାଜ -

ଆମ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଦୁଇପ୍ରକାର କୃଷ୍ଣ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ହରିବଂଶ, ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣ ଓ ଭାଗବତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଅପରଟି ହେଲା- ମହାଭାରତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ।

ରାମାୟଣ ଯୁଗ ଓ ମହାଭାରତ ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ତଫାତ୍ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ । ରାମାୟଣ ଯୁଗରେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଗର୍ବୀ ଓ ଉଦ୍ଧତ ହେବାରୁ ଓ ଦେବ-ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ମାନରେ ହେଳା କରିବାରୁ - ବ୍ରାହ୍ମଣ ପର୍ଶୁରାମ ବହୁବାର ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମିଙ୍କୁ ନିଃକ୍ଷତ୍ରିୟ କଲେ । ଫଳରେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଆଉ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଯାଗ ଯଜ୍ଞକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଉପରେ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀରାମ ଦାନବ ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ନିଧନ କରି ବୈଦିକ ସଭ୍ୟତାକୁ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ମହାଭାରତ ଯୁଗ ବେଳକୁ ଆସୁରିକ ଭୟ ନଥିଲା । ମାନବ ସମାଜ, ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ତା'ର ଜାତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସମାଜ ଗଠନ କଲାବେଳେ - ଅନ୍ୟମାନେ କିରାତ ଓ ନିଷାଦ ହୋଇ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବା ଜନପଦ ବାହାରେ ରହୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧାରଠାରୁ ମଣିପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟରେ ଦେଶ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଶିଶୁପାଳ, କଂସ, ଜରାସନ୍ଧ ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପରି ଆତ୍ମଗର୍ବୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭରପୂର ଥିଲା । ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ହେତୁ, ଦେବପୁତ୍ର ଭୀଷ୍ମ ଓ କର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ କୌରବଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ରାଜା ଓ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଅହଂକାରୀ ହୋଇ, ଏପରିକି ପାଣ୍ଡବମାନେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଅନ୍ଧପୁତ୍ର ଅନ୍ଧ, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସୁତପୁତ୍ର ବୋଲି ପରିହାସ କରିଥିଲେ ଓ ଦ୍ରୁପଦ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଭିକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ କହି ଅପମାନିତ କରିଥିଲେ । ଏ ସମସ୍ତେ ଅହଂକାରର ଫଳ ଭୋଗ କଲେ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଜା ଭାବରେ, କୁଟନୀତିଜ୍ଞ ଭାବରେ, ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଭାବରେ, ଦୁଷ୍ଟନାଶକ ଭାବେ, ମାନ ଖର୍ବକାରୀ ଭାବେ ସଫଳ ହୋଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ମାନଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଦେଶରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ସଫଳ ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମିର ଏକତ୍ରିକରଣ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଦୃଢ଼ୀକରଣ କଲେ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ସେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ନମସ୍ୟ ଦେବତା ଓ କାଳଜୟୀ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଧହୁଏ ଅଧର୍ମ, ଅହଂକାର ଓ ଆତ୍ମ ପ୍ରବଞ୍ଚନାର ବିନାଶ ନିମନ୍ତେ ଏଇପରି ଏକ ଯୁଗପୁରୁଷଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଧ ହେଲାଣି । ସମାଜରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ତାହା ସହାୟକ ହେବ ।

ଡି-୨୮
ବି.ଜେ.ବି. ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ

(ମାର୍ଚ୍ଚ-୮, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମହିଳା ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ)

ନମ୍ରତା ଚଢ଼ା

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନାରୀକୁ ଅବଳା ଦୁର୍ବଳା ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଛି । ଆଜି ସେସବୁର ଅବସାନ ଘଟିଛି । ନାରୀ ପୁରୁଷ ସହିତ ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଛନ୍ତି, ମାତୃଶକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ ଦେଶର ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଶ୍ୱର ସବୁଠି ଆଜି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଦେଇଛି । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହିଳାବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ନାରୀକୁ କେତେକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତେବେ ଦୁଃଖର କଥା ହେଉଛି, ହୁଏତ ଏହି ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ନାରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସଚେତନ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏହାର ଅପବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି ।

ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଯାଇପାରିଲେ, ଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ଅଶିକ୍ଷିତ ଜନସାଧାରଣ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ । ଗାଁଗହଳିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସହର-ବଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ପରିବେଶରେ ରହୁଥିବା ନାରୀ ସମାଜ ଏଥିରୁ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିପାରିବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସଚେତନ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ହିଁ ବାସ୍ତବରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଫଳରେ ଯୁଗ ଯୁଗରୁ ନାରୀ ପ୍ରତି ଚଳିଆସୁଥିବା ଘୃଣା ବା କୁତ୍ସିତ ମନୋଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ଏହି ଏମ୍ପାୱାରମେଣ୍ଟ ଫଳରେ ନାରୀ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ । କହିବା ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ, ଏକ ଭିନ୍ନ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ସମାଜର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହେବ ।

ସୃଷ୍ଟିର ଆଦିମ କାଳରୁ, ଆମର ସମାଜ ମା'ଠାରୁ ହିଁ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା । ଆଦିମ ମଣିଷ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହୁଥିଲେ ବି ନାରୀର ସ୍ୱାଧୀନତା ଥିଲା ଅଖଣ୍ଡ । ତା' ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ନଥିଲା । ମା'ର ନାମରେ ହିଁ ସନ୍ତାନ ପରିଚିତ ହେଉଥିଲା । ପରେ ପରେ ଆଦିମ ମଣିଷ କ୍ରମେ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା । ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ଘଟିଲା । ଏଇଠି ପୁରୁଷର ଆଧିପତ୍ୟ ଆସିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜ ହେଲା ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ।

ତା'ପରେ ଆସିଛି ବୈଦିକ ଯୁଗ । ଏହି ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ସମ୍ମାନଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଗାର୍ଗୀ, ମୈତ୍ରେୟୀ, ବିଶ୍ୱବାରା ଆଦି ବିଦୁଷୀ ନାରୀଗଣ ସମାଜର ଉଚ୍ଚ ସୋପାନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ । ବୈଦିକ ସମାଜ ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା ।

ବୈଦିକ ଯୁଗ ପରେ ପରେ ସମାଜ ନାନା ଉତ୍ଥାନ ପତନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗତିକରି ଆସିଛି । ବାରମ୍ବାର ବାହାରର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଅଧିକୃତ ହୋଇଆସିଛି । ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା ଏବଂ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅଧଃପତନ ଘଟିଛି । ଏଇଠି ନାରୀ ହୋଇଯାଇଛି ଉପଭୋଗର ଏକ ସାମଗ୍ରୀ । କେତେ ନାରୀ ଆତ୍ମାହୂତି ଦେଇଛନ୍ତି, କେତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ହୋଇଛନ୍ତି, ତା'ର ହିସାବ ନାହିଁ ।

ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ତଃପୁର ଭିତରେ ବନ୍ଦିନୀ ହୋଇ ରହିଗଲା । ନାରୀ ହୋଇଗଲା ବିଳାସବ୍ୟସନର ଏକ ବସ୍ତୁ । ରାଜାରାଜୁଡ଼ାଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ନାରୀ ହୋଇଗଲା ବନ୍ଦିନୀ । ନାରୀ ଉପରେ ଚାଲିଲା ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର । ସେତେବେଳେ ନାରୀର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ଅଧିକାର ନ ଥିଲା ।

ଶେଷରେ ଆସିଥିଲା ଆଧୁନିକ ଯୁଗ । ମଣିଷ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଶିକ୍ଷିତ, ସଭ୍ୟ । ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଆଜିର ମଣିଷ ବହୁକିଛି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରିପାରିଛି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଇତିହାସ ଯଦି ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ଶତକଡ଼ା ସତୁରୀଭାଗ ମହିଳା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଠି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି, ନାରୀର କ'ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ ? ସେ କ'ଣ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଭାବେ ଜୀବନଯାପନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଛି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ।

୨୦୦୧ ମସିହାକୁ ବିଶ୍ୱର ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ଭାବେ ପାଳନ କରାଯାଇଛି । ବିଳମ୍ବରେ ହେଉପଛେ, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱ ଆଜି କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରିବାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସାରାବିଶ୍ୱରେ ଏ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ନେଇ ଆଜି ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଛି । ଯଦି ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସ ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ତିନି ଦଶକ ହେଉଛି ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଦଶକ । ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଅତ୍ୟାଚାରର ସୀମା ନାହିଁ ।

ଆଜି ବିଶ୍ୱ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳେ ମହିଳା ଜାତିପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ଏକ କଳଙ୍କିତ ଅଧ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଆରମ୍ଭରୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱଚେତନା ଉଦୟ ହୋଇଛି । ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ଆଜି ବିଶ୍ୱବାସୀ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ଦେଶରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଛି । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ଏହି ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଯୋଜନା ଯଦି ଠିକ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ, ତେବେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ହଜି ଯାଇଥିବା ସମ୍ମାନ ପୁଣି ଫେରି ଆସିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହଯୋଗ ଲୋଡ଼ା । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ହାତ ମିଳାଇଲେ, ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିଶ୍ଚୟ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିପାରିବ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ବା ସରକାରଙ୍କର ନୁହେଁ, ଏହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ସଂକଳ୍ପ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, 'ଯତ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ପୂଜ୍ୟନ୍ତେ, ତତ୍ର ରମ୍ୟତେ ଦେବତାଃ ।'

ମହିଳା ଓ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ନାରୀକୁ ଅଭୟ ଦେଇଛି । ଆଇନର ମୂଳ ଉତ୍ସ ସମ୍ବିଧାନ । ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଗଲା ବେଳେ ସମ୍ବିଧାନରେ ଥିବା ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଆଇନରେ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲାବେଳେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇ ମହିଳାଙ୍କ ଆଇନଗତ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମ୍ବିଧାନକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ସେଥିରେ କରାଯାଇଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମାନ ସ୍ଥିତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ, ସମାନତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧ ଓ ମହିଳା

ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଲେଖାଯାଇଛି ଯେ- 'ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଉକ୍ତ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରି ଏହା ନିଜ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲୁ ।' ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ଯେ, ଭାରତବାସୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମ୍ବିଧାନିକ ସମାନତା ଓ ଅଧିକାର ଏହା ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି ।

ଆମ ଶାସନ ଖସଡ଼ା ବା ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଆମେ କିପରି ଦେଶ ଓ ସମାଜ ନିଜ ପାଇଁ ଗଠନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଆମ ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ, ସମାଜବାଦୀ, ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ, ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ରୂପେ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ । ଏହି ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ସମସ୍ତ ଭାରତବାସୀ ସଂକଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି ଯେ-

- ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୀତିକ ନ୍ୟାୟ ।
- ଚିନ୍ତା, ପରିପ୍ରକାଶ, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିଷ୍ଠା ଓ ଉପାସନାର ସ୍ୱାଧୀନତା ।
- ସାମାଜିକ ସ୍ତର ଓ ସୁଯୋଗର ସମାନତା ଏବଂ
- ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ତଥା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକତା ଓ ସଂହତି କାଏମ କରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱବୋଧ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ସଂକଳ୍ପ କରିଛୁ ।

ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜ ହସ୍ତରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲେ ଏବଂ ନ୍ୟାୟ, ସ୍ୱାଧୀନତା, ସମାନତା ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ବିକାଶ ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହେଲେ ।

ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଓ ମହିଳା

ସାର୍ବଜନୀନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଘୋଷଣା ପତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି, ତାହା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ୬ ଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଧିକାର ଶୀର୍ଷକ ତଳେ ସମ୍ବିଧାନ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ସେସବୁ ହେଲା -

୧. ସମାନତାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୧୪ରୁ ୧୮)
୨. ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୧୯ରୁ ୨୨)
୩. ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୩ରୁ ୨୪)
୪. ଧର୍ମପାଳନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିଷୟକ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୮ରୁ ୨୯)
୫. ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ଅଧିକାର (ଧାରା-୨୯ରୁ ୩୦)
୬. ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରତିକାର ଅଧିକାର (ଧାରା-୩୨)

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ସମ୍ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ସମୟରେ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାର ରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୪୪ତମ ସଂଶୋଧନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରକୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟରୁ ଅପସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଏହା ସମ୍ବିଧାନର ଦ୍ୱାଦଶ ଭାଗରୁ ୪ର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଧାରା-୩୦୦(ଏ)ରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାର ଶୀର୍ଷକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଅଧିକାର ବଳରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଆଇନ ସଂଗତ କ୍ଷମତା ବିନା ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅଧିକାର ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ, ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ ।

ଆମ ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଅଧ୍ୟାୟର ଧାରା-୧୫(୩), ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ମାଇଲ ଖୁଣ୍ଟ ସଦୃଶ । କେବଳ ଏହି ଏକମାତ୍ର ଧାରାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯୋଜନା କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଧାରା ପ୍ରୟୋଗ କରି ରାଷ୍ଟ୍ର, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଯୋଜନା କଲେ ତାହା ପାତର ଅନ୍ତର ବିବେଚିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଭାବରେ ଥିବା ଏହି ଧାରାଟିକୁ ମହିଳାଙ୍କ ମାନବିକ ଅଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଏକ ବିଶେଷ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ।

୧. ସମ୍ବିଧାନର ୩୯ ଧାରା (କ) ଉପଧାରାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ରୂପେ ଭାରତର ନାଗରିକ ଭାବେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ସାଧନ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମିଳିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ।

୨. ୩୯ ଧାରା (ଘ) ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ ସମାନକାମ ପାଇଁ ସମାନ ଦାମ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେପରି ମିଳିବ ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତା'ର ନୀତି ତିଆରି କରିବ ।

୩. ୩୯ ଧାରା (ଙ) ଉପଧାରା ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା କର୍ମୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ଏବଂ ଶିଶୁମାନଙ୍କର କୋମଳ ବୟସର ଯେପରି ଅପବ୍ୟବହାର ନହୁଏ ଓ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା ହେତୁ ନାଗରିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବୟସ ଓ ଶକ୍ତି ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯେପରି ବାଧ ନହୁଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିବ ।

୪. ସେହିପରି ୩୯ ଧାରା (ଚ) ଉପଧାରାରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଓ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଶୈଶବ ଓ କୈଶୋର ଯେପରି ଶୋଷଣରୁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହେ ତଥା ନୈତିକ ଓ ଭୌତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାହାକୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେବାକୁ ନ ପଡ଼େ, ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁକନ୍ୟା ବି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୫. ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ ଧାରାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାନବିକ ସର୍ତ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଓ ପ୍ରସୂତି ସହାୟତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏହା ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ।

୬. ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ବିଶେଷତଃ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ଲୋକଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଓ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରତି ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟ ତଥା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ୧୫(୩) ଧାରା ଅନୁସାରେ ଏହା ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ଯୋଜନା, ପାତର-ଅନ୍ତର ନୁହେଁ ।

୮. ସମ୍ବିଧାନର ୪୫ ଧାରା ଅନୁସାରେ ୧୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଅବୈତନିକ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହାମଧ୍ୟ ଶିଶୁକନ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

୯. ସମ୍ବିଧାନର ୪୪ ଧାରାରେ ଦେଓ୍ୱାନୀ ସଂହିତାକୁ ଏକାକୃତି କରି, ସାରା ଭାରତରେ ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସମାନ ପ୍ରକାରର ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଦାନ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଶିଖ୍, ଜୈନ, ବୌଦ୍ଧ ଆଦି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ରହିଛି । ଫଳରେ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭିତରେ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ସଂପ୍ରଦାୟର ମହିଳାଙ୍କ ଭିତରେ ପାତର-ଅନ୍ତର ଦେଖାଦେଇଛି । ଏହା ଶୀଘ୍ର ଦୂରୀଭୂତ ହେବା ଉଚିତ ।

ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ

ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ଏବଂ ସମାନ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସହ ମହିଳା କଲ୍ୟାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ବିନା ଦେଶର ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ-ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା କମିଶନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ଜାତୀୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ ବିଭିନ୍ନ ବିବରଣୀ ଓ ସୁପାରିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ କମିଶନ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ । ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ କାନୁନକୁ ସମୀକ୍ଷା କରି ସେସବୁରେ ଥିବା ତ୍ରୁଟିକୁ ଠିକ୍ କରିବା ପାଇଁ କମିଶନ ସୁପାରିଶ କରିପାରିବେ । ଆଇନକାନୁନ ଉଲଙ୍ଘନ କରାଯାଇ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲେ ଆୟୋଗର ସେସବୁ ମାମଲାକୁ ହାତକୁ ନେଇ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିପାରିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଥିବା ନିୟମ

ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନହୁଏ, ସେ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଅଭିଯୋଗରେ କମିଶନ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ବିଭିନ୍ନ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ମହିଳା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କିଭଳି ଚାଲିଛି, ତାହା ସମୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବେ । ନାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ପାତର-ଅନ୍ତର ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ସଂପର୍କରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଆୟୋଗ ସମାଧାନ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ ସାଙ୍ଗକୁ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଯେପରି ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । କେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସାଙ୍ଗକୁ ସେମାନେ ସର୍ବନିମ୍ନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ନହେବେ, ତାହା ଆୟୋଗ ଦର୍ଶାଇବେ । ତାହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଥିବାଭଳି କୌଣସି ମାମଲା ଥିଲେ, ଆୟୋଗ ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିକାଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସରକାରଙ୍କୁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇପାରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ଆୟୋଗ

ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାକୁ ତଦାରଖ କରିବା ଏବଂ ତା'ର ସମାଧାନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଥଇଥାନ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ମହିଳା ଆୟୋଗ ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ।

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ଓ ୬ ଜଣ ମେମ୍ବର ରହିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଉପରେ କମିଶନ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ । ବିବାହ ଜନିତ ସମସ୍ୟା, ଯୌତୁକଜନିତ ସମସ୍ୟା, ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଅପହରଣ, ଅଶ୍ଳୀଳ ଇଙ୍ଗୀତ, ଯୁବତୀ ଚୋରା ଚାଲାଣ, ଡାକ୍ତରୀ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କମିଶନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ହେବ । ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଭିଯୋଗ ଯଥା-

- ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଅପରାଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ ।
- ଶ୍ରମଜୀବୀ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରୀ, ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଗର୍ଭଧାରଣ ସମୟରେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନିଆଯାଇ ନଥିଲେ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ ଉପଯୋଗୀ ନହେବା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଅଭିଯୋଗ ।
- ଅସହାୟ ଓ ପତିତା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଥଇଥାନ ସମ୍ପର୍କୀତ ଅଭିଯୋଗ ।
- ପୋଲିସ ହାଜତରେ ମହିଳା ଆୟୋଗ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ତୁରନ୍ତ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ରୋକିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସେଲ୍ ସମେତ ଜିଲ୍ଲା ସେଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷାକରି ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ସଂପର୍କରେ ଶୀଘ୍ର ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଅପରାଧ ଚିହ୍ନଟରେ ସହାୟକ ହେବେ ।

ଆଇନ ସେବା

ଆମ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମାଜର ଆର୍ଥିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବହେଳିତ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ଏବଂ ଦକ୍ଷ ଆଇନ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସଂଗେସଂଗେ ଆଇନ ଅଦାଲତରେ ନାଲିଶି ହୋଇଥିବା ତଥା ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ମାଲିମୋକଦ୍ଦମା ଏବଂ ବିବାଦଗୁଡ଼ିକୁ ତ୍ୱରିତ ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁଳ ନହୋଇ ଫଏସଲା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ 'ରାଜ୍ୟ ଆଇନ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣ' ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ହାଇକୋର୍ଟ)ରେ 'ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ହାଇକୋର୍ଟ) ଆଇନସେବା କମିଟି', ୩୦ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ 'ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ଆଇନ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣ' ଏବଂ ୪୫ଟି ତାଲୁକାସ୍ତରରେ 'ତାଲୁକାସ୍ତରୀୟ ଆଇନ ସେବା କମିଟି' ଗଠନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଆପୋଷ ମିଳାମିଶା ମାଧ୍ୟମରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ଆୟୋଗର ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୁଏ, ଯେକୌଣସି ଅଦାଲତ/ପ୍ରାଧିକରଣ/ନ୍ୟାୟାଧିକରଣରେ ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଆୟୋଗ ନିମ୍ନ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ ।

୧. ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଓକିଲ ନିଯୁକ୍ତି କରିବା,

୨. ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ତରଫରୁ କୋର୍ଟ-ଫି ଦାଖଲ କରିବା,

୩. କାଗଜପତ୍ର ତିଆରି କରିବା ନିମିତ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା,

୪. ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ସମନ କରିବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା,

୫. ମାମଲା ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା ।

ମାଗଣା ଆଇନ ସେବା

୧. ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି / ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଉପଜାତି ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିବେ;

୨. ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପୀଡ଼ିତ ବା ସମ୍ବିଧାନର ୨୩ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଭିକାରି;

୩. ମହିଳା କିମ୍ବା ଶିଶୁ;

୪. ମାନସିକ ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବିକଳାଙ୍ଗ, ଅକ୍ଷମ, ମରୁଡ଼ି, ବନ୍ୟା, ଭୂମିକମ୍ପ, ଜାତିଗତ ସଂଘର୍ଷ କିମ୍ବା ଦଙ୍ଗାଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଶିଳ୍ପ ଦୁର୍ଘଟଣାଗ୍ରସ୍ତ;

୫. ଶିଳ୍ପ ଶ୍ରମିକ;

୬. ହାଜତରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ଶିଶୁଆଳୟ, ମାନସିକ ହାସପାତାଳ, ମାନସିକ ନର୍ସିଂହୋମ ସମେତ);

୭. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବ (ଯେକୌଣସି ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ମାତ୍ର ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ) ବ୍ୟତୀତ । ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିବ ।

ସମାନ ମଜୁରି ଆଇନ

ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ କେତେକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଆଇନର ୪ ଦଫାରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଜୁରି ସହିତ କର୍ମଜୀବୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସମାନ ବେତନ ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାନ କରୁଥିବାବେଳେ ବେତନ ମଧ୍ୟ ସମାନ । ସମାନ ମଜୁରି ଆଇନ-୧୯୭୬(୫) ଅନୁସାରେ-

୧. ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭଳି ମହିଳାମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୨. ୧୪ ବର୍ଷରୁ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସର ବାଳିକା ଏବଂ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସ୍କ ମହିଳାମାନେ ସେହି ବୟସର ବାଳକ ଓ ପୁରୁଷମାନେ ପାଉଥିବା ସମାନ ଦରମା ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୩. ଘଣ୍ଟାଏ ପାଇଁ, ଦିନକ ପାଇଁ ଓ ମାସକ ପାଇଁ କେଉଁ ହାରରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଦିଆଯିବ, ତାହା ସରକାର ସ୍ଥିର କରିଥାନ୍ତି ।

୪. ମଜୁରି ବାବଦ ପ୍ରାପ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ନଗଦ ଆକାରରେ ପାଇବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ।

୫. ଯେଉଁଠାରେ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେଠାରେ ମାସ ସରିବାର ସାତଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମଜୁରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିମାସର ଦଶମ ଦିବସରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଜୁରୀ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୬. ଯଦି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାଲିକ ଉଚିତ ମଜୁରି ଦେଉ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ କମ୍ ମଜୁରି ଦେଉଛି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଜିଲ୍ଲା ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ ।

ପୋଲିସ ସମ୍ପର୍କରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଧିକାର

ପୋଲିସ୍ ସହିତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କେତେ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ପୋଲିସ୍ ଆମର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ରହିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ କିଛି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି । ପୋଲିସ ନିଜର ଏହି ଅଧିକାର ଏବଂ ଶକ୍ତିର ଅପବ୍ୟବହାର ନକରେ, ଏଥିପାଇଁ ଏହା ଜାଣିବା ଜରୁରୀ ଅଟେ ଯେ, ପୋଲିସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆମର ଅଧିକାର କ'ଣ ରହିଛି ।

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ପୋଲିସ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଛେ, ଆମେ କିଛି ଜରୁରୀ କଥା ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ।

କ. ଆମ ଦେଶର ଆଇନ ସମସ୍ତ ଉପରେ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ ।

ଖ. ପୋଲିସ୍ ଆମ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଏବଂ ଆଇନର ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରହିଛନ୍ତି ।

ଗ. ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସେ ଧନୀ ହେଉ ବା ଗରିବ ହେଉ, ଦୁର୍ବଳ ହେଉ ବା ସବଳ ହେଉ ଆଇନର ସୁରକ୍ଷା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଅଟେ ।

ଘ. ପୋଲିସକୁ କିଛି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସେ ମନଇଚ୍ଛା କାମ କରିବ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଙ. ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଯଦି ପୋଲିସ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ।

ଜେରା କରିବା ସମୟରେ -

କ. ଜେରା କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଥାନା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାଗାକୁ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କୁ ପୋଲିସ ଜେରା କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ଏବଂ ନିଜ ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପଚାରିବା ଦରକାର ।

ଗିରଫ ସମୟରେ -

ଗିରଫ ସମୟରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି ଗିରଫ କରିବା ଆଇନ ବିରୋଧୀ ଅଟେ । ଏଣୁ,

କ. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ଆପଣ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ଗିରଫ ହେବାର କାରଣ ପଚାରିବେ ।

ଖ. ଗିରଫ ହେବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ହାତକଡ଼ି ଲଗାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଗ. ଗିରଫ ହେବାର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ନିକଟରେ ହାଜିର କରାଇବେ ।

ଘ. ଗିରଫ ହେବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ପର୍କୀୟ ତଥା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଥାନାକୁ ନେଇପାରିବେ ।

ଥାନାରେ -

କ. ଗିରଫ ହେବାପରେ ଆପଣଙ୍କୁ କେବଳ ମହିଳାମାନେ ରହୁଥିବା ଘରେ ରଖିବେ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କୁ ଯଦି ପୋଲିସ ମାରଧର କରେ ବା ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ଆପଣ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରିବେ ।

ତଲାସୀ ସମୟରେ -

ପୁରୁଷ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀ କୌଣସି ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀରର ତଲାସୀ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କ ଅଧିକାର -

କ. ଆପଣଙ୍କ ଶରୀରର ତଲାସୀ କେବଳ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମହିଳା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଭଦ୍ରତାର ସହିତ ନେବା ଉଚିତ ।

ଖ. ଆପଣଙ୍କ ଯାଞ୍ଚ ପୂର୍ବରୁ ଆପଣ ମହିଳା ପୋଲିସଙ୍କର ଯାଞ୍ଚ କରିବେ ।

ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ ଦାଖଲ ସମୟରେ -

୧. ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ (ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍.) ଥାନାରେ ଦାୟର କରିବେ ।

୨. ରିପୋର୍ଟ ଦାୟର କରିବା ସମୟରେ ଆପଣ ନିଜର ମିତ୍ର କିମ୍ବା ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇପାରିବେ ।

୩. ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟକୁ ନିଜେ ପଢ଼ିବା ପରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ପଢ଼ାଇବା ପରେ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତୁ ।

୪. ଆପଣଙ୍କୁ ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. ନକଲ ମାଗଣାରେ ମିଳିପାରିବ ।

୫. ଯଦି ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୂଚନା ରିପୋର୍ଟ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ, ତେବେ ଆପଣ ବରିଷ୍ଠ ପୋଲିସ ଅଧିକାରୀ ଅଥବା ସ୍ଥାନୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ସହାୟତା ମାଗିପାରିବେ ।

୬. ଜାମିନ ମଞ୍ଜୁର ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପୋଲିସ ଥାନାରେ କିମ୍ବା ଅଦାଲତରେ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ପୋଲିସ ତଦନ୍ତ ବେଳେ -

୭. ଆପଣଙ୍କୁ ଦୋଷାରୋପ କରାଯିବା ଅନୁଭବ କଲେ, ଆପଣ ସେହି ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ଦେବାପାଇଁ ମନା କରିଦେଇପାରିବେ ।

୮. ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆପଣଙ୍କୁ ସଭ୍ୟତାର ସହିତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୯. ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସର ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିବେ ।

୧୦. ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଜମାନବନ୍ଦୀ କରିବା କିମ୍ବା କୌଣସି କାଗଜରେ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଦସ୍ତଖତ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୧. ଯଦି ପୋଲିସ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ଅଛି ।

୧୨. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫର କାରଣଗୁଡ଼ିକ ଜଣାଇବେ ।

୧୩. ପୋଲିସ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ 'କେତେକ ଅଭିଯୋଗ' କରାଯାଇଥିବା କହି ଗିରଫ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୪. କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଅପରାଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନା ୱାରେଣ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇପାରିବ, ଏପରିସ୍ଥଳେ ପୋଲିସ ଆପଣଙ୍କୁ ଗିରଫ ୱାରେଣ୍ଟ ଦେଖାଇବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

୧୫. ଆପଣ ଆଇନ ସହାୟତା ପାଇଁ କୌଣସି ଓକିଲଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇପାରନ୍ତି । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ପୋଲିସ ଏଥିପାଇଁ ସମୟ ମଞ୍ଜୁର କରିପାରନ୍ତି ।

୧୬. ଗିରଫ କରିବା ସମୟରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାରଧର କରିବା ବେଆଇନ ଅଟେ ।

୧୭. ପୋଲିସ ନିକଟରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶରୀର ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ୍ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ବେଆଇନ ।

୧୮. ଗିରଫ ସମୟରେ ହାତକଡ଼ି ପକାଇବା ବେଆଇନ । ଜଣାଶୁଣା ଅପରାଧୀ କିମ୍ବା ପୋଲିସ୍ ହାଜତରୁ ଖସି ପଳାଇଯିବା ଆଶଙ୍କା କରାଯାଇଥିବା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହାତକଡ଼ି ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

୧୯. ଆପଣଙ୍କ ନିଜର ନିରାପତ୍ତା/ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନଙ୍କର ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଥାନାକୁ ଯିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି ।

୨୦. ପୋଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ହାଜର କରାଇବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୧. ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଥାନାରେ ଅଟକ ରଖିବା ବେଆଇନ ଅଟେ ।

୨୨. ପୋଲିସ ହାଜତରେ ଥିବା ଆସାମୀଙ୍କୁ ହରକତ କରିବା, ମାରପିଟ କରିବା କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ହଇରାଣ କରିବା ଏକ ସାଂଘାତିକ ଅପରାଧ ।

୨୩. ଆପଣ ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା ହୋଇଥାନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କୁ ମହିଳା ହାଜତରେ ରଖିବା ପାଇଁ ପୋଲିସକୁ କୁହନ୍ତୁ ।

୨୪. ଆପଣ ଜଣେ ମହିଳା କନେଷ୍ଟବଳଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ପାଇଁ କହିପାରିବେ ।

୨୫. କୌଣସି ପୁରୁଷ ପୋଲିସ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀର ଖାନତଲାସୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ (୧୯୮୬)

ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇନ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଏବଂ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସେସବୁ ବିଷୟରେ ଆମର ମାତୃଜାତି ଜାଣିରଖିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ପୁରାଣ ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତି ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ତଥା ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାହାକୁ ଭାରତର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ହିନ୍ଦୁଲୋକ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁନିରଷିମାନଙ୍କର ଅନୁମୋଦିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଅଧିକାର ନଥିଲା । ଯାହାଦ୍ୱାରା ହିନ୍ଦୁ ପରିବାରର ଝିଅ, ଭଉଣୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭଳି ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବାର ହକଦାର ନଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବାବେଳେ, ଭାରତରେ ୧୯୩୭ ମସିହାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାଙ୍କୁ କେବଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପଭୋଗ କରିବାର ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ଆଇନରେ ଜଣେ ମହିଳାର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକ୍ରି କରିବା, ବନ୍ଧକ ରଖିବା ଓ ଦାନ କରିବାର ଅଧିକାର ନଥିଲା । ତଥାପି ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ନାରୀ ଜାଗରଣ ପ୍ରଭାବ ସ୍ୱରୂପ ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ତିଆରି ହେବା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଥିଲା ।

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ମହିଳା ବା ଜଣେ ଝିଅ ତା'ର ପିତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକାର ପାଇଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ହିନ୍ଦୁ ପୁରୁଷ ଯଦି ୧୯୫୬ ମସିହା ପରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ତାଙ୍କର ପୁଅ, ଝିଅ ଓ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇବେ ବୋଲି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଝିଅମାନଙ୍କର ଉକ୍ତ ଅଧିକାର ପାଇବାରେ କେତୋଟି କଟକଣା କରାଯାଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଯଥା-

ପିତାଙ୍କ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଝିଅର କୌଣସି ଅଧିକାର ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପୁଅର ନିଜ ବାପାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ଥିଲା । ଏପରିକି ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମା'ର ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବାପାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ରହିଛି ବୋଲି ୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଝିଅ ତାଙ୍କ ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବଣ୍ଟା ହେଲାବେଳେ ସେ (ଝିଅ) ନିଜ ବାଣ୍ଟ ପାଇବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ସାବ୍ୟସ୍ତ ସେହି ସମୟରେ ହିଁ ହେବ । ଏହା ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝିଅ ନିଜର ଅଂଶ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଝିଅର ଅଂଶ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ପରେ ହିଁ ଆସିଥାଏ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଝିଅମାନେ ଘର ଓ ଘରଡିହ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଭାଗ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆଇନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଅଛି ।

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବା ଅଧିକାର ଆଣି ଦେଇଥିଲେ ହେଁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବଣ୍ଟନ କରି ବା ଭାଗ କରି ନେବାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଥିଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ବଂଶୋତ୍ତର ଭିତ୍ତିରେ ପିତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ପିଲାମାନେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସୂତ୍ରରେ ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ କାଗଜପତ୍ର, ଚରମପତ୍ର, ଦାନପତ୍ର, ବିକ୍ରି ଦଲିଲ ମାଧ୍ୟମରେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ

ଭୂ-ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି, ଯଥା-

୧. ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି- ଯାହା ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଛାଡ଼ିକରି ଗଲେ ତାହା ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ।

୨. ସ୍ୱ-ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି- ଯାହା ଦଲିଲ ବା ଦସ୍ତାବିଜ ମାଧ୍ୟମରେ ଅର୍ଜନ କରାଗଲା ତାହା ହେଲା ସ୍ୱ-ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ପୂର୍ବପୁରୁଷର ଉତ୍ତରଦାୟାଦ ହିସାବରେ ବା ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୁରୁଷ ପାଖକୁ ଆସିଥାଏ, ତାହାକୁ

ଉତ୍ତରାଧିକାରିତ୍ୱ କୁହାଯାଏ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାନୁସାରେ କୌଣସି ପୁରୁଷ ମରିଗଲା ପରେ ତା'ର ସ୍ଥାବର ଓ ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା ସେ ରଖିଯାଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଭାଗବଣ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନପ୍ରକାରରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଭାଗ କରାଯାଇଛି ।

୧. ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

୨. ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହେଲେ - ପୁଅ, ଝିଅ, ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ, ମା', ନାତି, ନାତୁଣୀ, ଝିଅର ପୁଅ (ନାତି), ଝିଅର ଝିଅ (ନାତୁଣୀ) ମରିଯାଇଥିବା ପୁଅର ସ୍ତ୍ରୀ ବା ପୁତ୍ରବଧୂ, ଝିଅର ନାତି - ଏହିମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହେଲେ - ବାପା, ପୁଅର ଝିଅର ଝିଅ, ଭାଇ, ଭଉଣୀ, ଝିଅର ପୁଅର ପୁଅ, ଝିଅର ଝିଅର ଝିଅ, ଭାଇର ପୁଅ, ଭଣଜା, ଭାଣେଜୀ, ଜେଜେବାପା, ଜେଜେମା, ଭାଇବୋହୂ, କକେଇ, ପିଉସୀ, ଅଜା, ଆଈ, ମାମୁଁ ଓ ମାଉସୀ । ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ଧାରା-୮ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ବିଚାର କରାଯାଇଛି ।

ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫

୧୯୫୬ ମସିହା ଆଇନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ସମାନ ଅଧିକାର ନଥିବାରୁ ୨୦୦୫ ମସିହାରେ ଏହାକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ପୁଅଭଳି ଝିଅକୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ସମକକ୍ଷ ଓ ସମତୁଲ୍ୟ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସର୍ବୋପରି ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଓ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଜରୁରୀ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧ କରି ଭାରତ ସରକାର ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ଏହି ଆଇନ (୩୯) ତା.୦୯.୦୯.୨୦୦୫ରିଖରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

୧. ୧୯୫୬ର ଧାରା-୪(୨)କୁ ବାଦ ଦିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ପୈତୃକ ଚାଷଜମିରେ ପୁଅଙ୍କ ସହିତ ଝିଅଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୨. ବିବାହିତା ତଥା ଅବିବାହିତା ସବୁ ଝିଅ ଯୌଥ ପରିବାରର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପୁଅମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଭାଗ ପାଇବେ । ସମ୍ପତ୍ତି ଭାଗ ପାଇଁ କୋର୍ଟରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ତା'ସହିତ ପିତାଘରର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଅଂଶୀଦାର ବା କର୍ତ୍ତା ହେବେ ।

୩. ସଂଶୋଧିତ ଆଇନରେ ୧୯୫୬ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନର ଧାରା-୨୩କୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ପୈତୃକ ବାସଗୃହ ଉପରେ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୪. ବିଧବାମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ବିବାହ କଲେ ପୂର୍ବତନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଦାବି କରିପାରୁନଥିଲେ । ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିପାରିବେ ।

ଏହିପରି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ, ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଭଳି ସହ ଅଂଶୀଦାର ବା ସମାନ ଅଧିକାରିଣୀ ଭାବରେ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକାର ପାଇବ ବୋଲି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ପରିଶେଷରେ ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଝିଅ ଓ ପୁଅକୁ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ସର୍ବସମ, ସର୍ବକ୍ଷମ ଓ ସମାନ ଅଧିକାରୀ ଭାବରେ ଆଇନର ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଛି ।

ନାରୀ ସମସ୍ୟା ଓ ତା'ର ସମାଧାନ

୧. ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଯୌତୁକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆଦି ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାରୀକୁ ସଚେତନ କରାଯାଇଛି । ନୀରବରେ ଅତ୍ୟାଚାର ସହି ଚାଲିଥିବା ନାରୀ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ମୁହଁ ଖୋଲିଛି । ଆଇନ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ତା'ର ମୁକାବିଲା ମନୋବୃତ୍ତି ଶେଷରେ ନାରୀକୁ ବିଜୟିନୀ କରାଇଛି ।

୨. ଅବହେଳିତା, ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଛି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯାହା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଏହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦୁର୍ବଳ ନାରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର କାମନା ଜାଗ୍ରତ କରିଛି । ଅତୀତକୁ ଭୁଲି ସେମାନେ ସମସାମୟିକ ଜୀବନ ସ୍ରୋତ ସହିତ ମିଶି ଯାଇଛନ୍ତି ।

୩. ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନରେ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି । କିଛି ପରିମାଣର ସ୍ଥାନ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହିଛି । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ନାରୀ ନିଜର ଅଧିକାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଜାହିର କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଏ ସୁଯୋଗ ସରପଞ୍ଚ ନିର୍ବାଚନ ପାଖରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

୪. ଅଶିକ୍ଷିତା ନାରୀକୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନୂଆ ଜୀବନ ଦେଇଛି । ସେ ପାଠପଢ଼ି ଶିଖିଛି । ନିଜର ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିପାରିଛି । ପାଠପଢ଼ା ତା' ଭିତରେ ଏକ ନୂଆ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

୫. ଠକି ଆସୁଥିବା ନାରୀ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛି । ଶେଷରେ ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛି । ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ମନୋବୃତ୍ତି ତାକୁ ସବଳା କରିଛି ।

୬. ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ନାରୀ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଇନର ସଂଶୋଧନ ଫଳରେ ନାରୀ ତା'ର ନ୍ୟାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରିଣୀ ହୋଇପାରିଛି । ପୁରୁଷ ସହିତ ସେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ପାଇଛି । ଉଚ୍ଚ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଏକଚାଟିଆ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ନାରୀ ଶିକ୍ଷିତ ହେବା ଫଳରେ ଉଚ୍ଚ ସୋପାନରେ ବସିପାରିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷ ଭଳି ଶାସନ କରିପାରେ, ଏ ଧାରଣା ତା'ର ଅଧିକ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଲା ।

୭. ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନାରୀକୁ ଦୁର୍ବଳା ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଆସିଛି । ଥରେ ଯଦି ନାରୀ ଆଗକୁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରିବ, ପୁରୁଷ ସହିତ ସମାନ ହେବ । ଶାଶୁ-ଶ୍ୱଶୁରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଯ୍ୟାତୀତ ବୋହୂ ଆଇନ ସହାୟତା ନେଲେ ସବୁ ବିପଦ ଆପେ ଟଳିଯିବ । ନାରୀ ଭିତରେ ଥିବା ସବଳ ମଣିଷତ୍ୱକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ହେବ ।

୮. ପରିବାର ସାଧାରଣତଃ ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ଆୟକାରୀ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଥରେ ନିଜର ଆୟରାଶି ବଢ଼େଇ ଦିଏ, ତା'ହେଲେ ପୂରା ପରିବାରଟା ତା' ଅଧୀନକୁ ଆସିଯାଏ ପରିବାର ଚଳାଇବାରେ ତା'ର ଯେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି, ଏହା ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୁଏ ।

୯. ନିଶାପାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଏ ବିପ୍ଳବ ପ୍ରଥମେ ପରିବାରରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ, ପରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଆପେ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆସିଯାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଥରେ ନିଶା ନିବାରଣ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସଫଳ ହୁଏ ।

୧୦. ବିପ୍ଳବ କରିବା ଦିଗରେ ପୁରୁଷଠାରୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ନାରୀ । ଦାବି ହାସଲ ନହେଲାଯାଏ ସେ କେବେ ମଥାନତ କରେ ନାହିଁ ।

୧୧. ସାଧାରଣ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉଚ୍ଚପଦବୀ ଏପରିକି ବୈଷୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠି ନାରୀ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରୁଛି ।

ପୂର୍ବତନ ସଦସ୍ୟା
ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ, ପ୍ଲଟ ନଂ-୨୯୪/ଏ
ଶହୀଦ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନିଖିଳ ଉତ୍କଳ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ପରିଷଦର ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ

ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ସେବା ବିକାଶ ପରିଷଦର ନିୟମାବଳୀ ପରିଷଦର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଟିରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଯାଇଛି । ପରିଷଦର ରାଜ୍ୟ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍., କମିଶନରଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଏହି କମିଟି ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନିୟମାବଳୀ ଉପରେ ଟିକ୍‌ନିଖ୍ ବିଚାରବିମର୍ଷ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ପରିଷଦର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ଜଟାଧାରୀ ମିଶ୍ର ନିୟମାବଳୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିଚ୍ଛେଦ ଓ ଉପପରିଚ୍ଛେଦକୁ ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପରେ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିଚ୍ଛେଦର ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ମାନ୍ୟବର ସଭାପତି ମତାମତ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ପରେ ସଭ୍ୟମାନେ ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହାର 'ସଂଗଠନ'ର ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ ହେବା ପରେ 'ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ' ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମାବଳୀ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା ।

ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଭାବରେ ପୁରୀର ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସଭାପତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ପରେ ତାହା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଉପଦେଷ୍ଟା ଭାବରେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବସମ୍ମତିକ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ଉକ୍ତ ବୈଠକରେ ସର୍ବଶ୍ରୀ ସୁରେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଡଃ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଡଃ ସୁନିଲ ରଥ, ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିମା ମିଶ୍ର, ବିଧୁଭୂଷଣ ମାନସିଂହ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ଦୀକ୍ଷିତ, ଦାମୋଦର ପାଢ଼ୀ, ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ସାମନ୍ତରାୟ, ଶ୍ୟାମ ପ୍ରକାଶ ସେନାପତି, ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପୁରାତନ ଜନଜାତି ପାହାଡ଼ି ବଣ୍ଡାଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ବିବାହ ପରମ୍ପରା

ଡଃ ରମେଶ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି

ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବମୋଟ ୬୨ଟି ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ବସବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବଣ୍ଡା ଜନଜାତିଟି ସର୍ବପୁରାତନ ଏବଂ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ । ଏମାନେ ଅଷ୍ଟ୍ରୋ-ଏସିଆଟିକ୍ ପରିବାରର ଏକ ଭାଷା କୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ 'ରେମୋ' ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ 'ରେମୋ-ସାମ୍' ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ-ଭାଷା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ।

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏମାନେ ଏକ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଦ୍ର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ୧୯୯୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର ୫୮୯୫ ଏବଂ ୨୦୦୦ ମସିହାର ପ୍ରାରମ୍ଭ ବେଳକୁ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ୫୫୬୫ ଥିଲା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୧ ମସିହା ଶେଷବେଳକୁ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୫୫୩୦ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ (୨୦୦୩:୩୨-୩୩) । ଏହିପରି ଭାବେ ସେମାନଙ୍କର ଜନସଂଖ୍ୟା ଧୀରେ ଧୀରେ କମି ଆସୁଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଏମାନେ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷାର ଉପାଦେୟତା ବିଷୟରେ ସେତେଟା ସଚେତନ ନୁହଁନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସାକ୍ଷରତା ହାର ହାରାହାରି ୫ ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ରାଜ୍ୟର ଗିରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳ ମାଲକାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାର ଖଇରିପୁଟ ବ୍ଲକ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପୂର୍ବଘାଟ ପର୍ବତମାଳା ଉପରେ ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ଫୁଟ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ସୀମିତ ପରିସୀମା (୧୩୦ କି.ମି.) ବେଷ୍ଟିତ ମାତ୍ର ୩୨ଟି ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଟିଗ୍ରାମ ଘାଟି ଉପରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତଥା ବର୍ତ୍ତମାନର ଭଗ୍ନାବଶେଷରୁ ଏହା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ମୁଖ୍ୟତଃ ହିଂସ୍ର ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ କବଳରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶାଳ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧକରି ତା' ମଧ୍ୟରେ ଦଳଗତଭାବେ ରହି ଆସୁଥିଲେ । କେତେକ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି ଏବଂ କେତେକ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ରଗ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ପୂର୍ବ ପରମ୍ପରାର ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ପଡ଼ି ରହିଛି ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଥମ ତଥା ସର୍ବପୁରାତନ ମଣିଷ ରୂପେ ପରିଗଣିତ କରିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସଭ୍ୟତାରୁ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟତାଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ମୌଖିକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି କୁହନ୍ତି ଯେ, ଏକଦା ଆମ ଦେଶ ତଥା ପୃଥିବୀଟି ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କେବଳ ବାଘ, ଭାଲୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ । ରେମୋ ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଭଗବାନ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପୁଅକୁ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ପୁଅ ବୟସର ସମସାୟିକ ଏକ ଝିଅ ପଠାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପୁଅଟିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଜଣେ ବୟସ୍କା ଝିଅକୁ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଲେ । ଝିଅଟି ପୁଅଠାରୁ ବୟସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନିବିଡ଼ ପ୍ରେମ ସମ୍ପର୍କ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଝିଅଟି ଗର୍ଭବତୀ ମଧ୍ୟ ହେଲା ।

ସେତେବେଳେ କୌଣସି ଘରଦ୍ୱାର କିମ୍ବା ଲୁଗାପଟାର ପ୍ରଚଳନ ନଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲି ପଶୁମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲି

ବୁଲି ଆହାର ସଂଗ୍ରହ କରି ଚଳୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଘ, ଭାଲୁ ଇତ୍ୟାଦି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଦାଉରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସଂଗେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ପୁରୁଷଟି ତା' ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ପାଖେ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ରହୁଥାଏ । ପ୍ରସବ ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ପୁରୁଷଟି ଭୋକ ଶୋଷ ଭୁଲି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ । ଦିନେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ସଳପ ଗଛ ମୂଳେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ପ୍ରସବ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସ୍ତ୍ରୀଟି ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଚିତ୍କାରରେ ଗଗନ ପବନ ଶିହରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁରୁଷଟି କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ପାଖାପାଖି ଗୋଟିଏ ମୃଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶିକାର ଆଶାରେ ତା'ପଛରେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରିଶେଷରେ ମୃଗଟିକୁ ଶିକାର କରି ତା'ର କଞ୍ଚା ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଖାଉ ଖାଉ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଖାଇ ଦେଲା ଯେ, ସେଠାରୁ ସେ ଆଉ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟକୁ ଫେରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବୋଧ କଲା । ଏଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଏବଂ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରି କ୍ଷୁଧାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ଭାବିଲା ସେ ଯଦି ଶିକାର ପାଖକୁ ନିଜେ ନ ଯାଏ, ବୋଧହୁଏ ତା' ପାଇଁ ଆଉକିଛି ବଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନବଜାତ ପିଲାଦୁହିଁଙ୍କୁ ସଳପଗଛ ତଳେ ଛାଡ଼ି ପୁରୁଷଟିକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ଶିକାର ଯାଗାରେ ପହଞ୍ଚି ବଳିଥିବା ମାଂସତକ ଖାଇବାରେ ମଜ୍ଜି ଗଲା । ସେ ମଧ ପୁରୁଷଟି ପରି ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଶିକାର କରିଥିବା ମୃଗର ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରିଦେଲା ଯେ, ସେ ଆଉ ତା'ର ନବଜାତ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିବାକୁ କଷ୍ଟବୋଧ କଲା । ଏଣେ ଶିଶୁ ଦୁଇଟି ଭୋକ ବିକଳରେ ଉହଳ ବିକଳ ହୋଇ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରିବେଶ ସେମାନଙ୍କ କ୍ରନ୍ଦନ ଧ୍ୱନିରେ ଶିହରିତ ହୋଇଉଠିଲା । ସଳପଗଛ ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କର ଦୁଃଖ ଆଉ ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କୁ କିପରି ବଞ୍ଚାଇବ ଚିନ୍ତା କରି କରି ବନଭୂମିକୁ ତା'ର ବକ୍ଷକୁ କୋମଳ କରିଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ବନଭୂମିତ ସମସ୍ତଙ୍କ ମା' । ସେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ତା'ର ବିଶାଳ ବକ୍ଷକୁ ତୂଳା ପରି କୋମଳ କରିଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଳପଗଛ ତା'ର ଚେରକୁ ଚିତ୍ରକୋଣ୍ଡା ସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ସାଗରର ମଧୁର ରସକୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଟାଣି ଆଣି ତା'ର କଳା ମାଧମରେ ପିଲା ଦୁଇଟିଯାକ ପାଟିରେ ଥପ୍ ଥପ୍ କରି ମା'ର କ୍ଷୀର ପରି ରସ ଝରାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ପିଲା ଦୁଇଟି ସେହି ରସ ପାନ କରି ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଔରସରୁ ୧୨ ପୁତ୍ର ଓ ୧୨ଟି କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ମିଶି ୧୨ଟି ପାହାଡ଼ରେ ବସବାସ କଲେ ଏବଂ ସେ ୧୨ଟି ଗାଁକୁ ବାରଜଙ୍ଗଲ କୁହାଗଲା । ସେଇମାନଙ୍କଠୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମଗ୍ର ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମତ ।

ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି, ଚାଲିଚଳନ ଓ ବେଶଭୂଷା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ମନେହୁଏ ଯେ, ଏମାନେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନଜାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଖୁବ୍ ଭିନ୍ନ । ଅନେକ ପାରମ୍ପରିକ ଜୀବନଶୈଳୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏମାନଙ୍କ ବିବାହ ପ୍ରଥାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତା ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପୁରାତନ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କଠୁ ପୃଥକ୍ କରିଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବର ସାଧାରଣତଃ କନ୍ୟାଠାରୁ ବୟସରେ ସାନ ହୋଇଥାଏ । ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣତଃ ୮/୯ ବର୍ଷର ନାବାଳକ ଜଣେ ୨୩/୨୪ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବୟସର କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ବର ଓ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୫/୧୬ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ରହିଥାଏ । (ବର୍ତ୍ତମାନ ବର-କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୟସର ତାରତମ୍ୟ କମି ଆସିଲାଣି) ଏପରି ହେବାର କାରଣ ବରଟି ସାନ ଥିବାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ତା'ର ଲାଳନପାଳନ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଥାଏ । (ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ବୟସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାକୁ ଆକଟ ମଧ କରେ) । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀର ଯେତେବେଳେ ବୟସ ଗଡ଼ିଯାଏ ବା ସେ ଯେତେବେଳେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଯାଏ, ସ୍ୱାମୀ ତା'ର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଥାଏ ।

ବଣ୍ଡା ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଗୋତ୍ର ବା ମାଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଗଢ଼ି ଉଠିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁର ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ ନିଜକୁ ଭାଇ-ଭଉଣୀ ମନେକରି ଚଳନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଏ ପାରମ୍ପରିକ ନିୟମକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରେ ତେବେ ତାକୁ କଠୋର ଶାସ୍ତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ବଣ୍ଡା ଘରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟତଃ ଏକ କୋଠରୀ ବିଶିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁରେ ଅବିବାହିତ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ଅଲଗା ଅଲଗା ଘରଥାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ସେମାନେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରନ୍ତି । ପୁଅମାନଙ୍କ

ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରକୁ ଇଙ୍ଗେର୍‌ସିଙ୍ଗ୍ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରକୁ ସେଲାନିଡିଙ୍ଗ୍ କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗାଁର ପୁଅମାନେ ବିବାହିତ ବୟସ୍କ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଗାଁର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଯାଇ ବିବାହ ପାଇଁ କନ୍ୟା ସୁତୁରାଇଥାନ୍ତି । ଶୁଣାଯାଏ, ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ-ଛଅ ଦଶନ୍ଧି ପୂର୍ବରୁ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫାଯୁକ୍ତ କୋଠରୀ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଗାଁମୁଣ୍ଡ ପାଖାପାଖି ୧୦/୧୫ ଜଣ ରହିଲାପରି ମାଟିତଳେ ଏକ ଗାତ ଖୋଳାଯାଉଥିଲା । ତା' ଉପରେ ଏକ ତାଟି ପକାଇ କାଦୁଅ ଲେପ ଦ୍ୱାରା ଗାତଟିକୁ ଉପରପଟୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିବୁଜ କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଗାତ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ସଦୃଶ ବାଟ ରଖାଯାଉଥିଲା । ସେପରି ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବଣ୍ଡା ତରୁଣୀମାନେ ରାତ୍ରିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନ୍ୟଗାଁର ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଘ ମୁହଁରେ ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୋପ ପାଇଲା । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବଡ଼ପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଶୁକ୍ରା କିରିସାନି କୁହନ୍ତି ଯେ ମାଟିତଳେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରୁ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ବାଘ ତିନିଜଣ ଝିଅଙ୍କୁ ମାରି ଜଣଙ୍କୁ ଖାଇଥିବାର ସେ ତାଙ୍କ ଜେଜେଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜେଜେମା ବାଘ ଆଗରେ ମଲାପରି ପଡ଼ି ରହିବାର ଅଭିନୟ କରି ବାଘ ମୁହଁରୁ ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ବର୍ତ୍ତି ଯାଇଥିଲେ ।

ବଣ୍ଡା ସମାଜରେ ବାହାଘର (ଡିଓସିଙ୍ଗ) ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇପ୍ରକାରର । ଗୋଟିଏ ହେଲା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଭାଘର ଅର୍ଥାତ୍ ସଲାକବୋଇ ଗୁବାଇଡିଓସିଙ୍ଗ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ଅପହରଣଜନିତ ବିଭାଘର ବା ଓ୍ୱାଇ-ବୋଇ-ଡିଓସିଙ୍ଗ୍ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ହାଟବଜାରରେ ଓ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଜଣକୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଝିଅଟି ପୁଅକୁ ବିବାହ ହେବା ପାଇଁ ରାଜିକି ଅରାଜି ତା' ଜାଣିବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷରୁ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ତାହା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ବିବାହଜନିତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶନିବାର ଓ ମଙ୍ଗଳବାରକୁ ଶୁଭ ମନେ କରାଯାଏ । ତେଣୁ ଶନିବାର କିମ୍ୱା ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ବରପକ୍ଷରୁ ବର ସହିତ ତା'ର ବଡ଼ ଭାଇ, ବାପା ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଯୁବକ କନ୍ୟାର ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ କନ୍ୟାଘରର ଚାଳରେ ଗୋଟିଏ ବୋତଲ ମଦ ଲୁଚାଇ ଦେଇ ମନପସନ୍ଦର କନ୍ୟାଟି ଥିବା ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଅନେକ ଯୁବକ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ଥିବା ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ମନ କିଣିବା ପାଇଁ ସାଙ୍ଗରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଉପହାର ନେଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯୁବତୀମାନେ ବରପକ୍ଷକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସୁସ୍ୱାଦୁକର ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯଥା- ପୋଡ଼ାମୂଷା, ସାପ, ନାଲିଜନ୍ଦା, ସିନ୍ଦିପୋକ (ଖଜୁରୀ ଗଛ ମୂଳରେ ଥିବା ଏକ ପୋକ), ବିଡ଼ି, ଧୂଙ୍ଗିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରାନ୍ତି । ରାତିସାରା ସେଠାରେ ଉଭୟ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ହାତକୁ ହାତ ଓ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ହୋଇ ନାଚ ଗୀତରେ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଗୋଟିଏ ରାତିରେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ୱା ଅଧିକ ଗ୍ରାମର ଯୁବକମାନେ ଯାଇପାରନ୍ତି । ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି ବିବାହ ହେବାକୁ ଥିବା ବାଳକ ଜଣକ ତା'ର ମନକିଣି ନେଇଥିବା ଯୁବତୀ ଜଣକର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗୋଟିଏ ମୁଦି (ଆରତି) ପିନ୍ଧାଇ ଦିଏ । ଯଦି ଯୁବତୀଟିର ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମତିଥାଏ ସେ ମୁଦିଟିକୁ ସାଦରରେ ଗ୍ରହଣ କରେ ନଚେତ୍ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସେ ମୁଦିଟିକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ତା'ର ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଭାଙ୍ଗି ନପଡ଼ି ପିଲା ଜଣକ କନ୍ୟା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇବା ପାଇଁ ବାରମ୍ୱାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ । ବଡ଼ିଭୋରରୁ ବରପକ୍ଷ ନିଜ ଗାଁକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି ଏବଂ କନ୍ୟା ଜଣକ ତା'ର ବାପମା'ଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ କହିଥାଏ । ଯଦି ବିଚାର କରି ଉଭୟ ବାପା, ମା' ଓ ଝିଅ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କ ଚାଳରେ ବରପକ୍ଷ ଲୁଚାଇଥିବା ମଦ ବୋତଲକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରାଯାଏ ଏବଂ ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ୱମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେ ମଦକୁ ପିଇ ଖାଲି ବୋତଲକୁ ଚାଳରେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଖୋସି ଦିଅନ୍ତି । ତା'ପରଦିନ ରାତିରେ ବରପକ୍ଷ ପୁଣି କନ୍ୟା ଗ୍ରାମକୁ ଆସି ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଲୁଚାଇଥିବା ମଦ ବୋତଲକୁ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହିତ ଖୋଜିଥାନ୍ତି । ଯଦି ମଦ ବୋତଲ ଖାଲିଥାଏ ବରପକ୍ଷର ପ୍ରସ୍ତାବ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଏପରିସ୍ଥଳେ ବରପକ୍ଷ ଖୁସିରେ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବୋତଲରୁ ମଦ ପିଇ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରି ନଥିଲେ ବରପକ୍ଷ କନ୍ୟା ଗ୍ରାମକୁ ନୂଆ ନୂଆ ମଦବୋତଲ ସହିତ ବାରମ୍ୱାର ଆସି କନ୍ୟା ଘରର ଚାଳରେ ଖୋସି ଦେଇ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ କନ୍ୟାକୁ ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରଖନ୍ତି । ଏହିପରି ଜଣେ କନ୍ୟାକୁ ରାଜି କରାଇବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷକୁ ଅନେକ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଆର୍ଥିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାରମ୍ୱାର ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯଦି କନ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରେ ତେବେ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି କନ୍ୟାକୁ ବରପକ୍ଷର ଲୋକମାନେ ଜୋରଜବରଦସ୍ତ ଅପହରଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ବରଟି ବୟସରେ ସାନଥିବାରୁ କନ୍ୟା ଅପହରଣ କାର୍ଯ୍ୟଟି ମୁଖ୍ୟତଃ ବରର ବଡ଼ଭାଇ ବା ବାପା ତୁଲାଇଥାଏ । କନ୍ୟାଟି ତା'ର ବଳପୂର୍ବକ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ବେଳେବେଳେ କନ୍ୟାଟି ରାଗରେ ନିଆଁବାଣ ହୋଇ ବାଘୁଣୀପରି ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଏ । ଫଳ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି, ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ପକ୍ଷର ଖାତିର ନଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାଟି ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କୁ ରକ୍ତାକ୍ତ ମଧ୍ୟ କରି ଦେଇଥାଏ । ଅପହରଣକାରୀମାନେ ତାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ତାକୁ

ପ୍ରତିଆକ୍ରମଣ କରିନଥାନ୍ତି । ଅପହରଣକାରୀମାନେ କନ୍ୟାକୁ ଆଣି ଭାବିସ୍ୱାମୀର ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ବାହାରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ପରେ କନ୍ୟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ରନ୍ଧାଖାଦ୍ୟ ସେ ଘରେ ରଖି ଦେଇଆସନ୍ତି । ଯଦି କନ୍ୟାଟି ସେ ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇଦିଏ ତେବେ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଏ । ତେଣୁ କନ୍ୟାଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ତା'ର ସମ୍ମତି ଦେଲାକି ନାହିଁ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ବରପକ୍ଷ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହିତ କବାଟ ଖୋଲି ତାହା ନିରୀକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ ନକଲେ, କନ୍ୟାଟି ଖସି ପଳାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ଯଦି କନ୍ୟାଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ, ତେବେ ତାକୁ ମୁକ୍ତ କରିଦିଆଯାଏ ଏବଂ ସେ ତା' ଗାଁକୁ ଫେରିଯାଏ । ଏହି ଖାଦ୍ୟ କନ୍ୟା ଖାଇବା ଅର୍ଥ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଭାଘର ପୂର୍ବରୁ ହେଉଥିବା ନିର୍ବନ୍ଧ ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ତେଣୁ ଏହି ଖବର ସମସ୍ତ ୩୨ ଖଣ୍ଡ ବଣ୍ଡାଗାଁରେ ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଖେଳେଇ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଏହି କନ୍ୟାକୁ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ଗାଁର ଲୋକେ ଅପହରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ବା ଅନ୍ୟ କେହି ବିବାହ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ ନଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କନ୍ୟାର ଯଦି ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ତିଳେମାତ୍ର ସମ୍ମତି ନଥାଏ, ସେ କଳେବଳେ କୌଶଳେ ସେ ଘରୁ ଖସି ପଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେ ଘରର କାନ୍ଥକୁ କଣା କରି ହେଉ ବା ଘରଛାତ ଛପର ମେଲା କରି ହେଉ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଉପାୟରେ ହେଉ ସେଠାରୁ ଖସି ଚାଲିଯିବାର ଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରଖିଥାଏ । ଏଣେ ଝିଅଟି ଘରକୁ ଫେରିବାର ନଦେଖି ତା'ର ବାପା, ଭାଇ ଓ ଗାଁବାଲା ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯଥା ଧନୁ, ତୀର, ଟାଙ୍ଗିଆ, ଛୁରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଧରି ଝିଅକୁ ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଆନ୍ତି । କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଓ ବରପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ କଥା କଟାକଟି ହେଲେ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ସମ୍ମୁଖରେ ଝିଅକୁ ରଖାଯାଇଥିବା ଘର ଖୋଲାଯାଏ । ଯଦି ଝିଅଟି ଖାଦ୍ୟତକ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ ତେବେ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବାହାଘର ପ୍ରାୟ ସେହିଠାରେ ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ନଚେତ୍ ଝିଅଟିକୁ ତା' ଗାଁର ଲୋକମାନେ ମୁକୁଳାଇ ନେଇଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବରପକ୍ଷ ପୁନର୍ବାର ତାକୁ ଅପହରଣ କରିବା ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଥାଏ ଏବଂ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଖି ଝିଅଟିକୁ ପୁଣି ଅପହରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ପୂର୍ବପରି ଗୋଟିଏ ଘରେ କିଛି ଖାଦ୍ୟ ରଖି ସେହିଘରେ ଝିଅଟିକୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଏକପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କନ୍ୟାଟି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥାଏ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବରପକ୍ଷର ଏପରି ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ କନ୍ୟାକୁ ବାରମ୍ବାର ଅପହରଣ କରି ତାକୁ ବାହାଘର ପାଇଁ ରାଜି କରାଇବା କେବଳ ଜଣେ ଧନୀ ବଣ୍ଡା ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ଯେତେଥର କନ୍ୟାକୁ ଅପହରଣ କରାଯାଏ ସେତେଥର ବରଘର ତରଫରୁ ଅପହରଣକାରୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମନ ମୁତାବକ ଭୋଜନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଏହିପରି ବାହାଘରରେ କନ୍ୟା ପିତାମାତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କନ୍ୟାସୁନା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି କୌଣସିମତେ କନ୍ୟା ଥରେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ କନ୍ୟାପକ୍ଷକୁ ବରପକ୍ଷ ତରଫରୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଗରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମଦ ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ କନ୍ୟାପକ୍ଷର ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବମାନେ ଏକାଠି ବସି ସେସବୁକୁ ପାନ କରି ବିଭାଘର ପ୍ରଥମ ସୋପାନର ମଜା ନେଇଥାନ୍ତି । ବିବାହ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ପରେ କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ଦାବି ମୁତାବକ ବରପକ୍ଷକୁ ବାଉଁଶପଟି (ସେନ୍‌ଲା), ମକା (ମାକା), ଘର ଛପର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଘାସ (ତୁରାବୁ), ଖଜୁରୀ ପତ୍ର (ଡେଣ୍ଡା) ଇତ୍ୟାଦି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଦାବି ଅନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ବରର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉନ୍ନତ ଥିବାର ସେମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । ବରପକ୍ଷରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ତୁରାବୁ କନ୍ୟାଟି ରହୁଥିବା ସେଲାନଡ଼ିଙ୍ଗର ଛପର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ । ସେନ୍‌ଲାକୁ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ବସାଉଠା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏବଂ ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ବ୍ୟବହୃତ କରାଯାଏ । ଡେଣ୍ଡାରେ ନାରୀର ସଜ୍ଜାପାଇଁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମୁକୁଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ମାକାଲୁ ସେମାନେ ଏକତ୍ର ବସି ଖାଇବା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ଗାଁରୁ ରାତିରେ ଆସୁଥିବା ବରପକ୍ଷ ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବା ପାଇଁ ସାଇତିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରୁ ଇଙ୍ଗେରସିଙ୍ଗର ମାଲିକାନା ଜଗୁଆଳୀକୁ କିଛି କିଛି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବଣ୍ଡା ସମାଜରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ ସଂଖ୍ୟା ଟଣା ବିବାହ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଖୁବ୍ କମ୍ । ଏହି ବିବାହ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ବାହାଘର ସ୍ଥିର ହେଲାପରେ କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗିନୀମାନେ ବରପକ୍ଷକୁ ସେମାନଙ୍କ ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି, ପରେ ପରେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କନ୍ୟାକୁ ଜଣେ କିମ୍ବା ଦୁଇଜଣ ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ସାଥୀରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବରର ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରାୟ ୩ ଦିନ ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଠାରେ ସେମାନେ ବରଘରେ ନରହି ସେ ଗାଁର ସେଲାନିଡ଼ିଙ୍ଗରେ ରୁହନ୍ତି ଏବଂ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଦିନ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକି ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଦିନ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକୀ ବରଗ୍ରାମର ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ଜାଳେଣି କାଠ, ଖାଇବା ପାଇଁ ପତ୍ର, ଫଳମୂଳ ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଦିନମାନଙ୍କରେ ନିକଟସ୍ଥ ଝରଣାରୁ ପାଣି ଆଣିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ରାତିରେ ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଚି ରହିବାର ଦକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ସାଧାରଣତଃ ବରଟି ତା'ର ଭାବି ପତ୍ନୀକୁ ଏକାକି ବାଘ ଭାଲୁ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲିଆ ବାଟଦେଇ ତା'ର ଗାଁରେ ଛାଡ଼ି ପାରୁଛିକି ନାହିଁ ତା' ମଧ୍ୟ (କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା) ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ ।

ବଣ୍ଡାମାନେ ପୁରାତନ ପ୍ରସ୍ତର ଯୁଗର ଏକ ଆଦିମତମ ଗୋଷ୍ଠୀ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିବେଶରେ କିପରି ଚଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ବିବାହ ସ୍ଥିର

କରାଯାଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର କନ୍ୟାସୁନା ବା ଗିନିଂ ଦେବା ପ୍ରଥା ରହିଛି, ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣତଃ ବରପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବଳଦ, ଗୋଟିଏ ଗାଈ, କିଛି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ (ଖାଦି), କିଛି ମଦ (ପେଣ୍ଡମ୍) ଏବଂ କିଛି ଟଙ୍କା (ଟାକା) ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଏହାର ପରିମାଣ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅପହରଣଜନିତ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ପରିମାଣ ଖୁବ୍ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଓ ଅପହରଣ ସମୟରେ କନ୍ୟାର ହୋଇଥିବା ଶାରୀରିକ କ୍ଷତି ଏବଂ ଅପହରଣ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ କନ୍ୟାସୁନାର ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପ୍ରକାର ବିଭାଘରରେ କନ୍ୟା ପିତାମାତା ୧୦-୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳଦ/ଗାଈ ମାଗିଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ମଦ, ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ, ଟଙ୍କା ଇତ୍ୟାଦିର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦାବୀ କରାଯାଇଥାଏ । ତେବେ ଯଦି କନ୍ୟାପିତା ଅତୀବ ଧନୀ (ସକାର ରେମୋ) ହୋଇଥାଏ, କିମ୍ବା ତା'ର କୌଣସି ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ନଥାନ୍ତି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବରପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାସୁନା ବା ଗିନିଂ ଆଣିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତିରୁ କିଛି ଅଂଶ ଝିଅକୁ ଭେଟି ଦେଇଥାଏ । ଏହାକୁ ବୁନାଡ଼ାକ୍ କୁହାଯାଏ । ଏପରିସ୍ଥଳେ କନ୍ୟାପିତାକୁ ତା'ର ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବ ଏବଂ ଜ୍ୱାଇଁର ବାପାମାଆ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ମନ୍ତ୍ରପାଠ କରିବା ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସୂତାକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଗୋଟିଏ ମାଟି ହାଣ୍ଡିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଏବଂ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମର୍ପଣ କରି ଶପଥପାଠ କରିଥାଏ । ଏହାପୂର୍ବରୁ ସେ ତା' ଝିଅକୁ କ'ଣ କ'ଣ ଉପହାର ବା ବୁନାଡ଼ାକ୍ ଦେବ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରକାଶ କରି ସେସବୁ ଜିନିଷ ଉପରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଆଉ ତା'ର ମାଲିକାନା ସାବ୍ୟସ୍ତ ନ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରିଥାଏ । ଥରେ ଶପଥ ସରିଗଲା ପରେ ଶପଥ ଅନୁସାରେ କନ୍ୟାପିତାକୁ ତା' ଝିଅକୁ ସମସ୍ତ ଜିନିଷପତ୍ର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଝିଅ ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହୋଇ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ହେଲେ ଜ୍ୱାଇଁ ସେସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର ଫେରାଇବା ପାଇଁ ବାଧ ହୋଇଥାଏ ।

ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବିଧବା ବିବାହ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଏବଂ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଏକ ସମୟରେ ଏକରୁ ଅଧିକ ଜଣକୁ ବିବାହ କରିପାରେ । ଏପରିକି ଜଣକର ପତ୍ନୀକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବିଭା ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ପୂର୍ବ ସ୍ୱାମୀକୁ ବହୁମାତ୍ରାରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ବିବାହ କେବଳ ଧନୀ ଶ୍ରେଣୀର ବଣ୍ଡା କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ତା' ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ସେପରି ପୁନର୍ବିବାହରେ ରାଜି ଥିଲେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧. ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ (୨୦୦୩) - ଫ୍ରମ୍ ବଣ୍ଡେଜ୍ ଟୁ ରୁରାଲ ଏଣ୍ଟର୍‌ପ୍ରାଇଜ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ଭାରତ ସରକାର ।

୨. ଓଡ଼ିଶା ସରକାର (୨୦୦୩) - ଇନ୍‌ଫରମେସନ୍ ସିଟ୍ ଫର୍ ଦି ଭିଜିଟ୍ ଅଫ୍ କମିଟି ଅନ୍ ୱେଲ୍‌ଫେୟାର୍ ଅଫ୍ ଏସ୍.ସି. ଆଣ୍ଡ୍ ଏସ୍.ଟି., ମୁଦୁଲିପଡ଼ା - ବଣ୍ଡା ଡେଭେଲପ୍‌ମେଣ୍ଟ ଏଜେନ୍‌ସି

୩. ଫ୍ୟୁରର୍ - ହେମେନଡ୍ରଫ୍ ସି. ଭନ୍ (୧୯୪୩) - 'ଏଭେନ୍ୟୁ ଟୁ ମ୍ୟାରେଜ୍ ଏମଙ୍ଗ ବଣ୍ଡାଜ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା', ମ୍ୟାନ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ଭଲ୍ୟୁମ୍-୨୩, ନଂ- ୧ ଓ ୨, ବେଙ୍ଗଲ

୪. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୧୯୯୮) - 'ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଜୀବନର ବନ୍ଧନ : ବଣ୍ଡା ବିବାହ', ସଚିତ୍ର ବିଜୟା ଶାରଦୀୟ ବିଶେଷାଙ୍କ, ଅକ୍ଟୋବର

୫. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୧୯୯୫) - 'ବଣ୍ଡା' ଏନ୍‌ସାଇକ୍ଲୋପେଡ଼ିଆ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟ୍ରାଇବସ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ : ଡିସ୍କଭରି ପବ୍ଲିସିଂ ହାଉସ୍

୬. ମହାନ୍ତି ରମେଶ ପ୍ରସାଦ (୨୦୦୧) - 'ଏ ରିଭର୍‌ସାଲ ଅଫ୍ ଫ୍ୟାମିଲି ରୋଲ୍‌ସ୍ - ସୋସାଇଟାଲ ପାଟର୍ନସ୍ ଅଫ୍ ବଣ୍ଡା ଟ୍ରାଇବ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା', ନଂ- ୧୨୭, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗବେଷକ
ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଉନ୍ନୟନ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୧୩

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା

ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ବାୟା

ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ୧୦+୨+୩ ଏହିପରି ତିନିଗୋଟି ସୋପାନର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି । ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସମାପ୍ତ ହେବାପରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ +୨ ବା ଉଚ୍ଚମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା କୁହାଯାଏ । ୧୦+୨ ଶିକ୍ଷା ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ୧୦+୨ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ନାତକ ଓ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଉପରୋକ୍ତ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ବୈଷୟିକ ଓ ପ୍ରଫେସନାଲ ବିଷୟ ଡିଗ୍ରୀ, ଡିପ୍ଲୋମା ଓ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ +୨ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍କୁଲ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନ ହୋଇ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ +୨ କଲେଜ, ସ୍କୁଲ ବା କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନହୋଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । ଉଚ୍ଚମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ +୨ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସହବନ୍ଧନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, +୨ ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଛଅଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯଥା- ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜମାନଙ୍କୁ (ବୈଷୟିକ କଲେଜ ବ୍ୟତୀତ) ସହବନ୍ଧନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି ଓ ଡିଗ୍ରୀ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର ୨୨ଟି ସ୍ୱୟଂଶାସିତ କଲେଜ ନିଜର ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି ।

ପରିଚାଳନା ଭିତରେ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ତିନି ପ୍ରକାର ଅଟେ । ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । କେତେକ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସରକାରୀ କଲେଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ସରକାରଙ୍କର ଅନୁଦାନ ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟତଃ ପରିଚାଳିତ । ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅନେକ କଲେଜ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ନିଜସ୍ୱ ଆୟରୁ ଏହି ପ୍ରକାରର କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ବେସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ, ବୈଷୟିକ କଲେଜ ଓ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜଗୁଡ଼ିକୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦିଆଯାଇନଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସରକାରୀ କଲେଜ, ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜ ଓ ବେସରକାରୀ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା - (ବୈଷୟିକ କଲେଜ ବ୍ୟତୀତ)

୧. ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ - ୪୪

୨. ସରକାରୀ +୨ କଲେଜ (ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ) - ୪୨

୩. ସରକାରୀ +୨ କଲେଜ (ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ) - ୭

୪. କମ୍ପୋଜିଟ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ଡିଗ୍ରୀ +୨ କଲେଜ - ୨୫୪

୫. ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ +୨ କଲେଜ - ୧୯୩

୬. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ - ୨୮୫

୭. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ +୨ କଲେଜ - ୫୮୪

୮. ସରକାରୀ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୩

୯. ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୨୨

୧୦. ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ - ୪୪

୧୧. ସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ - ୩

୧୨. ବେସରକାରୀ ଆଇନ କଲେଜ - ୨୭

୧୩. ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜ (ମୁଖ୍ୟତଃ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ କଲେଜ) - ୩୦

ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟକ +୨ ଓ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ ଖୋଲାଗଲାଣି, ସେଥିରେ ଥିବା ସବୁ ସିଟ୍ ପୂରଣ ହେଉନାହିଁ । ୨୦୦୫-୦୬ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷରେ +୨ ସ୍ତରରେ କଳା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବାଣିଜ୍ୟରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୨,୨୪,୦୦୦ ଥିଲାବେଳେ ୧,୭୩,୭୧୬ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ଓ ପ୍ରାୟ ୫୦,୦୦୦ ସିଟ୍ ଖାଲିଥିଲା । ଉକ୍ତ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ୪୪ଟି ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୧୦,୮୮୦ ଥିଲା ଏବଂ ୯,୫୨୨ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ୨୫୧ ଗୋଟି ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜରେ ମୋଟ ସିଟ୍ ସଂଖ୍ୟା ୪୧,୭୦୦ ଥିବାବେଳେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ମୋଟ ୨୪,୯୫୧, ପ୍ରାୟ ୧୬,୭୦୦ ସିଟ୍ ଖାଲିଥିଲା । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜର ବହୁ ସିଟ୍ ଖାଲି ରହୁଛି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ବୈଷୟିକ ଏବଂ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖା ବୃଦ୍ଧି ନପାଇ ପ୍ରାୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ତରରେ ରହିବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ରାଜ୍ୟରେ କଲେଜମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷାର ମାନବୃଦ୍ଧି ଓ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଲାବୋରେଟୋରୀ, ହଷ୍ଟେଲ୍, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ଉପକରଣ, ଶିକ୍ଷାଦାନ ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଯୁକ୍ତି ଓ କଲେଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଅଣଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

୨୦୦୫-୦୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ବଜେଟ୍ ପ୍ଲାନ ଓ ନନ୍‌ପ୍ଲାନରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୧୧୬.୦୪ କୋଟି ଓ ୨୩୯.୭୮ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟବରାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ବଜେଟ୍‌ର ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୯୮ ଭାଗ ଟଙ୍କା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନେ ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦକୁ ୨୦୦୫-୦୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ପାଇବାର ଥିଲା । ଉକ୍ତ ବକେୟା ଅନୁଦାନ ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛନ୍ତି । ଏତିକିରେ ଅନୁଦାନ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହେବନାହିଁ । ଯେଉଁ କଲେଜମାନେ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦାନ ମଞ୍ଜୁର କରିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁଦିନରୁ ଦାବି ହୋଇଆସୁଅଛି । ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ତା.୧.୯.୧୯୮୭ରିଖ ପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଘରୋଇ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ପରିଚାଳନା ପରିଷଦ ନିଜସ୍ୱ ଆୟରୁ କଲେଜ ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ କେଉଁ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେଜ କି କି ସର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଦାନ ପାଇ ପାରିବେ, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ଖୋଲା ଚାଲିଥିବା ଓ ସବୁ ବେସରକାରୀ କଲେଜକୁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ମଞ୍ଜୁର କରାଯିବ, ଏହା ବାସ୍ତବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କାରଣ ବଜେଟ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୀମିତ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜ୍ଞାନଦୀପ୍ତ ନାଗରିକ ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅଧୁନାତମ ଜଗତିକରଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ମେଧାବୀ ଯୁବଶକ୍ତିର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ । ଏଥିପାଇଁ ଆମ ରାଜ୍ୟର ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କେବଳ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ନୁହେଁ, ବରଂ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଥିବା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା, ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିପୁଳ ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତି । ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତୋଟି କଲେଜର ଖ୍ୟାତି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ଥିତି କଣ, ତାହା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ସ୍ନାତକ ଓ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ (Assement and Accreditation) ନିମନ୍ତେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ (ୟୁ.ଜି.ସି.)ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ ପରିଷଦ (National Assessment and Accreditation Council-NAAC) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ଯେଉଁସବୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲାଣି କିମ୍ବା ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରୁ ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଚ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେଣି ସେହି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ନାକ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାୟନ (Accreditation) ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ ନିମନ୍ତେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ । ନାକ୍ ସାତଗୋଟି ବିଷୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଗ୍ରେଡିଂ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ (Curricular Aspect)-୧୦, ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦାନ ଓ ଗ୍ରହଣ ତଥା ମୂଲ୍ୟାୟନ (Teaching-Learning and Evaluation)-୪୦, ଗବେଷଣା ଓ ସଂପ୍ରସାରଣ (Research and Extension)-୫, ଭିତ୍ତିଭୂମି ଓ ସମ୍ବଳ (Infrastructure)-୧୫ (ଯଥା- ବିଲ୍ଡିଂ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ହଷ୍ଟେଲ୍, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ଇତ୍ୟାଦି), ଛାତ୍ର ସହାୟତା (Student Support)-୧୦, ସଂଗଠନ ଓ ପରିଚାଳନା (Organisation and Management)-୧୦, ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା (Healthy Practices)-୧୦ ।

ଏଥିନିମନ୍ତେ ନାକ୍ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଲେଜ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥାଆନ୍ତି, ଅଭିଭାବକ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର, ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି, ପରିଚାଳନା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ, ପ୍ରଶାସକ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି ।

'ନାକ୍' ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶା, ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର କଲେଜମାନଙ୍କର ଗ୍ରେଡିଂ ଯଥାକ୍ରମେ ଏ+, ଏ, ବି++, ବି+, ବି, ସି++, ସି+, ସି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

'ଏ+' ଓ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜକୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାନର କଲେଜ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ କଲେ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ଏହିପ୍ରକାର କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା- ୨୬ । ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ୩ଟି କଲେଜ ଯଥା- ପ୍ରେସିଡେନ୍‌ସି କଲେଜ, ମେଦିନୀପୁର କଲେଜ ଓ ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିର, ବେଲୁରମଠ 'ଏ+' ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ଅନ୍ୟ ନଅଟି କଲେଜ ଏ ଗ୍ରେଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ଗ୍ରେଡ କଲେଜ ୬ଟି ଥିଲାବେଳେ 'ବି' ଓ 'ସି++' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଥିବା ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ବି.ଜେ.ବି. କଲେଜ, ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ, ରମାଦେବୀ ମହିଳା କଲେଜ ଓ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜ । ବେସରକାରୀ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜର ନାମ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା କଲେଜ । 'ବି++' ଗ୍ରେଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସରକାରୀ କଲେଜ ହେଲେ ଭଦ୍ରକ କଲେଜ, ଢେଙ୍କାନାଳ କଲେଜ, ରାଜେନ୍ଦ୍ର କଲେଜ, ବଲାଙ୍ଗୀର, ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କଲେଜ, ପୁରୀ, ଫକୀରମୋହନ କଲେଜ, ବାଲେଶ୍ୱର । ବେସରକାରୀ 'ବି++' କଲେଜ ନାମ- ଚୌଦ୍ୱାର କଲେଜ, କଳିଙ୍ଗ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବଂ ସାଲେପୁର କଲେଜ ।

ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ କଲେଜ ଯଥା- କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି କଲେଜ, ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜ, ସମ୍ବଲପୁର, ରାଉରକେଲା ସରକାରୀ କଲେଜ, ଅନୁଗୋଳ କଲେଜ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ କଲେଜ ଏବଂ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ମଧ୍ୟରୁ ଡି.ଏ.ଭି. କଲେଜ, ନିରାକାରପୁର ଓ ଷ୍ଟୁଆର୍ଟ କଲେଜ, କଟକ, 'ବି' ('ବି++' କିମ୍ବା 'ବି+' ନୁହେଁ) ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇବା ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । ଉପରୋକ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଯଥେଷ୍ଟ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଅଛି ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ବହୁ ଅଧିକ । ମହାରାଜା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କଲେଜ, ବାରିପଦା ଓ ଖଲିକୋଟ କଲେଜ, ବ୍ରହ୍ମପୁର 'ବି++' ପାଇଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ କଲେଜଦ୍ୱୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉନ୍ନତତର ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇବା ସମସ୍ତେ ଆଶା କରିବେ ।

ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାୟ ୪୮୦ ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ, 'ନାକ' ଆକ୍ରେଡିଟେସନ କରାଇବା ପାଇଁ ଆଗଭର ହେବା ଉଚିତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ତଥା ଜନସାଧାରଣ କଲେଜର ଗ୍ରେଡିଂ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ । ରାଜ୍ୟର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ମେଡିକାଲ କଲେଜ, ଆଇନ କଲେଜ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଫେସନାଲ କଲେଜ ଆକ୍ରେଡିଟେସନ୍ କରାଇବା ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବୈଷୟିକ କଲେଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଟ୍‌ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର କେବଳ ଆକ୍ରେଡିଟେସନ କରାଇଛନ୍ତି ।

ଯୁକ୍ତି ଛଳରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, 'ବି' ଓ 'ସି' ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଥିବା କଲେଜମାନଙ୍କରୁ ମଧ ଛାତ୍ରଚାତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଂପୃକ୍ତ କଲେଜଗୁଡ଼ିକରେ ଉଚ୍ଚ ଯୋଗ୍ୟତା ସଂପନ୍ନ ଅଧ୍ୟାପକ, ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଲାବୋରେଟୋରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିବାରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ବିକାଶ ତଥା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସୃଜନଶୀଳତାର ବିକାଶ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ପରିବେଶ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ପାଇଁ ସହାୟକ ହୋଇପାରନ୍ତା ।

ରାଜ୍ୟର କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ କ'ଣ ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ବିଷୟରେ ଛାତ୍ର, ଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଅଭିଭାବକ, ପ୍ରଶାସକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ସମସ୍ତେ ଊଣା ଅଧିକେ ଅବଗତ । ଏଥିନିମନ୍ତେ ଯେଉଁସବୁ ଅଭାବ ରହିଛି, ତାହା ଦୂରକରିବା ନିମନ୍ତେ ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯିବ । ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଅଛି, ଦରମା ବାବଦରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ବଜେଟ୍‌ର ପ୍ରାୟ ୯୮% ଅଂଶ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ତଥାପି ବକେୟା ବାବଦକୁ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ଦରକାର ହେଉଅଛି । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅଣଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦାନଭୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଦାବୀ ହେଉ ଅଛି ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସରକାରୀ କଲେଜ ଓ ବେସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହଜ ନୁହେଁ । ଆର୍ଥିକ ଅସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାତ୍ମକ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଉପାୟ ଅଛି । ବିନା ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ କପି ଓ ଟ୍ୟୁସନ ବନ୍ଦ କରିହେବ । ଯେତିକି ଅର୍ଥ କଲେଜମାନଙ୍କର ଆୟ ହେଉଅଛି, ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଭାବରେ ତାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରିହେବ ।

କପି ପ୍ରଥା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ମାନକୁ ଦ୍ରୁତ ହ୍ରାସ କରେ । ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ା ନଯାଇ କପି କରିବାର ସୁବିଧା ଦେଲେ କୋମଳମତି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଅଧିକ ମାର୍କ ରଖିବା ମୋହରେ ସେହିପରି କଲେଜ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଫଳରେ ଭଲପାଠ ପଢ଼ାଯାଉଥିବା ଓ କଡ଼ାକଡ଼ି ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉଥିବା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖା କମି ଯାଇପାରେ । ରାଜ୍ୟର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରୁ ମିଳୁଥିବା ଡିଗ୍ରୀର ଯେଉଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଅଛି, ତାହାର ଅବକ୍ଷୟ ହୋଇଯାଇପାରେ । କଲେଜରେ ଟ୍ୟୁସନ ପ୍ରଥା ଆଗେ ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ କୃତିତ୍ୱଲାଭ କରୁଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତମାନ କମ୍ ନଥିଲା । ଟ୍ୟୁସନର ବ୍ୟାପକତା ହେତୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ବିଶ୍ୱାସକରୁଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ନିରୁତ୍ସାହିତ ହେବେ । ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ମାନସିକ ଚାପର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ । ଶ୍ରେଣୀରେ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଅଭାବରୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅଧିକ ନମ୍ବର ମିଳିବା ପାଇଁ ବାହାରେ କୋଚିଂ ନେବାପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପରୋକ୍ଷରେ ଚାପ ଦିଆଯାଉଅଛି । ଉପରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ପ୍ରଥାର ଲୋପ ପାଇଁ ସରକାର କେତେକ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ସମାଜକୁ ଠିକ୍ ବାଟରେ ନେବାପାଇଁ କେତେକ ବିଷୟରେ ଦୃଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ରାଜ୍ୟର ସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅଧକ୍ଷ ପଦବୀ ଓ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ବହୁଦିନ ଧରି ଖାଲି ପଡ଼ି ଅଛି । ଯେଉଁ କଲେଜରେ ଦକ୍ଷ ଅଧକ୍ଷ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ବିଜ୍ଞ ପ୍ରଫେସର୍ ଥାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଉଚ୍ଚମାନର ହୋଇଥାଏ । ସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଏନ୍.ସି.ସି., ରେଡ୍‌କ୍ରସ, କ୍ରୀଡ଼ା, ଲାଇବ୍ରେରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଠ୍ୟାତିରିକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ନିମନ୍ତେ ଫିସ୍ ଆଦାୟ ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନଥିବା ଫିସ୍, ପି.ଏଲ୍. ଆକାଉଣ୍ଟକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଫିସ୍ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ ହେବା ଉଚିତ । ବେସରକାରୀ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଅର୍ଥ ମୁଖ୍ୟତଃ ଓ ଦରମା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଣଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଓ କଲେଜ ଆୟର ବହୁଭାଗ ସେମାନଙ୍କର ଦରମା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । କଲେଜ ଅଫିସ୍ ପରିଚାଳନା ଓ ଆକାଉଣ୍ଟ ପରିଚାଳନାର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ ଦ୍ୱାରା ସମୟ ଓ ଅର୍ଥ ବଞ୍ଚାଯାଇପାରିବ । ଦରମା ବିଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ସଫ୍ଟୱେୟାର୍ ମିଳୁଛି । ଆକାଉଣ୍ଟ ପରିଚାଳନା, ନାମଲେଖା, ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା ଇତ୍ୟାଦି କାମ ପାଇଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରିବ । କଲେଜ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନାମ ଲେଖା ଆବେଦନ, ବୃତ୍ତି ଆବେଦନ ତଥା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟ ପାଇପାରିବେ । ଲାଇବ୍ରେରୀର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ କରାଯାଇପାରିବ । ଏ ଦିଗରେ ଅନେକ କଲେଜରେ ବହୁକାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲାଣି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ କଲେଜ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରି ଇ-ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇପାରିବ । 'ଏଜୁସାଟ୍' ବ୍ୟବହାର କରି ବିଶେଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇପାରିବ । ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ ସମ୍ଭବ ।

ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଓ ଉନ୍ନତ କଲେଜ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ତରଫରୁ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ୬ଟି କଲେଜ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ତା'ମଧ୍ୟରୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଅଛି । ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ଉଚ୍ଚମାନର ଶିକ୍ଷା ଲାଭର ସୁଯୋଗ ଯେପରି ପାଇପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନାରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ସଂଗେସଂଗେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ କଲେଜମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାର ଆଶାଜନକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବା ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଶାସକ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ସପ୍ତମ ସଶସ୍ତ୍ରବାହିନୀ ପଡ଼ିଆଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପତାକା ଅବତରଣ ଉତ୍ସବ - ୨୦୦୭ରେ ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ । ୩୧.୦୧.୦୭

ପ୍ରାଚୀନ ଏବଂ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ନାରୀର ସ୍ଥାନ

ଭାରତୀ ପାଲ

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନେ ଉଭୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟର ବିଭିନ୍ନ ଲିପିତାତ୍ତ୍ୱିକ ଭିତ୍ତିରୁ ନାରୀମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବହୁ ତଥ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଏହି ସମୟରେ ନାରୀମାନେ ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାର ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀଠାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୧୫ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଅଭିଲେଖରେ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୌମ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଛଅ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ନାରୀ ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ଏହା ବୋଧହୁଏ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଅନୁଶୀଳନ ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ନାରୀମାନେ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ହିନ୍ଦୁ ନାରୀ, ରୁଦ୍ରମ୍ବା ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଣୀ ବିଦା ତାଙ୍କର ପିତା ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ଅପୁତ୍ରିକ ରାଜାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାମୀମାନେ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେମାନଙ୍କର ପାଟରାଣୀମାନେ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ବା ଦୂରସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାବାଳକ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ରାଜମାତା ଶାସନ ଚଳାଉ ଥିଲେ । ନାବାଳକ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଶାସନ ଚଳାଇ ଥିବା ମଧ୍ୟରେ ସାତବାହାନ ବଂଶର ନୟନିକା ଓ ବାକାଟକ ବଂଶର ପ୍ରଭାବତୀ ଗୁପ୍ତା ଅନ୍ୟତମ । ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶର କେତେକ ରାଣୀ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କର ଶାସନ କାଳରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ଯଦିଓ ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଉ ନଥିଲେ, ରାଜାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ଶାସନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।

ନାରୀ ଶାସନର ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଦେଖାଯାଏ । ଭୌମ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ପ୍ରାୟ ଛଅଜଣ ରାଣୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜୁତି କରୁଥିବାର ବିଭିନ୍ନ ଶିଳାଲେଖରୁ ଜଣାଯାଏ । ମହାରାଜାଧିରାଜ ପରମଭଟ୍ଟାରକ ଓ ପରମେଶ୍ୱରୀ ଆଦି ରାଜକୀୟ ଉପାଧିରୁ ଏହା ସଂପର୍କରେ ପରିଷ୍କାର ରୂପେ ବୁଝିହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ମେଦିନାପୁର, ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ, ପୁରୀ, ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିସ୍ତୃତ ଥିବାର ଅଭିଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୧, ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୨, ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀ, ଗୌରୀ ମହାଦେବୀ, ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ, ବକୁଳ ମହାଦେବୀ ଏବଂ ଧର୍ମ ମହାଦେବୀ ଅନ୍ୟତମ ।

ଭୌମ ରାଜୁତିର ପ୍ରଥମ ନାରୀ ଶାସକ ଭାବରେ ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ-୧ଙ୍କ ଶାସନ ସମୟ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସର ଏକ ଗୌରବମୟ ଅଧ୍ୟାୟ । ଢେଙ୍କାନାଳରୁ[1] ଆବିଷ୍କୃତ ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରୁ ସେ ନିଜକୁ ଗୋସ୍ୱାମିନୀ, ପରମଭଟ୍ଟାରିକା, ପରମବୈଷ୍ଣବୀ, ମହାରାଜାଧିରାଜ ଏବଂ ପରମେଶ୍ୱରୀ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରିଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । ସେ କାତ୍ୟାୟନୀଙ୍କ ପରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜପରିଷଦଗଣ ତାଙ୍କର ପଦଯୁଗଳରେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇଥିବାର ଏହି ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ତାଳଚେର ତାମ୍ରଫଳକରେ[2] ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀଙ୍କୁ ଶେଷନାଗ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ଶେଷନାଗ ନିଜ ଫଣାରେ ପୃଥିବୀର ଭାର ବହନ କରିବା ପରି ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବାହୁବଳରେ ଦମନ କରିବା ସହିତ ସାମାଜିକ ସଦ୍‌ଭାବନା ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ ଓ ଭୌମ ପରିବାରର ଯଶ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ନିଜର କରଦ ରାଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରିପାରିଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ।

ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ସର୍ବାଧିକ ତାମ୍ରଫଳକ ଦାନ କରିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଏହି ଫଳକରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ଅବିବାହିତା ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀ ତାମ୍ରଫଳକ ଜରିଆରେ ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉଭୟ ତୋଷାଳୀରୁ (ଉତ୍ତର ତୋଷାଳୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ତୋଷାଳୀ) ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବାରେ ରାଣୀଙ୍କର ଭୂମିକା ଅନ୍ୟତମ । ଗଞ୍ଜାମ, ଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାମ,

ଆରବାଲା ଏବଂ କୁମୁରଙ୍ଗାରୁ ମିଳିଥିବା ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଚାରିଜଣ ବିଶ୍ୱସ୍ତ କରଦ ରାଜାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାମ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୩] ଯମଗର୍ତ୍ତ ମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କରଦରାଜା ରାଣକ ଅପସରୋ ଦେବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନୁଗୁଳ, ତାଳଚେର ଏବଂ ଢେଙ୍କାନାଳକୁ ଏହି ମଣ୍ଡଳଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଦଣ୍ଡି ମହାଦେବୀଙ୍କ ସମୟର ଗଞ୍ଜାମ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୪] କଙ୍ଗୋଦ ମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ରଣକ ଦାନାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଜଣାଯାଏ । ଏହି କରଦରାଜା କଳିଙ୍ଗ ନଗରର ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆଦ୍ୟ କାଳରେ ଜଣେ ଜନପ୍ରିୟ ରାଜା ଥିଲେ ।

ଆରବଲା ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୫] ଶାସକ ରାଜା ରଣକ ଖଗଙ୍କୁ ମହାସନ୍ଧି ବିଗ୍ରହିକ (ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଶାନ୍ତିର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା) ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । କୁମୁରଙ୍ଗ ତାମ୍ରଫଳକରେ[୬] ଶାସକରାଜା ରଣକ ଭୂଷଣନାଗଙ୍କୁ ମହାକ୍ଷପଟାଲାଧିକୃତ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଛି ।

ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶେଷ ଶାସକ ଧର୍ମ ମହାଦେବୀ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ବୟସରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ତଳତଳି ତାମ୍ରଫଳକରେ[୭] ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗର ଉଦ୍ୟାନ ନନ୍ଦନରେ ଦେବୀଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ପରମମାହେଶ୍ୱରୀ, ପରମଭଟ୍ଟାରିକା ଏବଂ ମହାରାଜାଧିରାଜ-ପରମେଶ୍ୱରୀ ଆଦି ରାଜକୀୟ ପଦବୀରେ ସେ ଭୂଷିତା ଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଣୀମାନେ କେବଳ ଯେ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ତା'ନୁହେଁ, ସେମାନେ ଅନେକ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ତୋଳାଇଥିଲେ । ଆଲ୍ଲାହାବାଦରେ ସ୍ଥିତ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀର ରାଣୀ କାରୁବାକୀଙ୍କ[୮] ଖୋଦିତ ଏକ ଅଭିଲେଖରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅଶୋକଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ପତ୍ନୀ ତଥା ତିବାରର ମାତା କାରୁବାକୀଙ୍କ ଅନୁଦାନର ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ଅଭିଲେଖରୁ ରାଣୀ କାରୁବାକୀ ଆମ୍ବବଗିଚା, ଉଦ୍ୟାନ ତଥା ବାସଗୃହ ଆଦି ଦାନସୂତ୍ରରେ ଦେଇଥିବାର ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାର ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପକୂଳର ଧୀବର ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା କାରୁବାକୀ[୯] ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜକୁମାର ଅଶୋକଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । କାରୁବାକୀ ପ୍ରଥମେ ଏ ବାହାଘରରେ ଅମତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଶୋକ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବାପରେ ଏ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା ।

ହାତୀଗୁମ୍ଫା ଶିଳାଲିପିରୁ[୧୦] ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଖାରବେଳଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ୭ମ ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କ ପାଟରାଣୀ ବଜିରାଘର ମାତୃତ୍ୱ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫା[୧୧] ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫାର ଉପର ମହଲା ବା ବୈକୁଣ୍ଠପୁରୀ ଜୈନ ଋଷିମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ପାଇ ଖାରବେଳଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଶିଳାଲେଖରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି ଯେ- 'କଳିଙ୍ଗ ରାଜା ଖାରବେଳଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ ରାଜା ଲଲାଙ୍କର କନ୍ୟା ଏବଂ ରାଜା ହସ୍ତୀଶିମ୍ହାଙ୍କର ନାତୁଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆରହାଟ ମନ୍ଦିର ଏବଂ କଳିଙ୍ଗର ଶ୍ରମଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁମ୍ଫା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।' ଜୈନ ମୁନିମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ମଞ୍ଚପୁରୀ ଗୁମ୍ଫା ଉପର ମହଲା ତିଆରି କରି ରାଣୀ ଚେଦୀବଂଶର ଖ୍ୟାତି ବଢ଼ାଇଥିଲେ ।

ଶୈଳୋଦ୍ଭବ ବଂଶର ଧର୍ମରାଜ ମାନଭିତଙ୍କର ବାଣପୁର[୧୨] ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ କଲ୍ୟାଣୀ ଦେବୀ ଜୈନ ମୁନି ପ୍ରବୁଦ୍ଧା ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାମରେ ତିନି ଟିମ୍ପିର ଜମି ମଧୁଭଟକା ଗ୍ରାମରେ ଦାନ କରିଥିଲେ । ମହାଶିବ ଗୁପ୍ତାଙ୍କର ମଲ୍ଲାର ତାମ୍ରଫଳକରେ[୧୩] ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ରାଜା ତାରାଦାମଶାକା ଅଞ୍ଚଳର କୈଳାସପୁର ଗ୍ରାମକୁ ବୌଦ୍ଧ ବିହାରର ଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ । ଏହି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରଟି କରଦେବଙ୍କ ରାଣୀ ଅଳକାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାଜପୁରର ମହେଶ୍ୱର[୧୪] ମନ୍ଦିରର ଭିତର କାନ୍ଥରେ ଥିବା ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଶିଳାଲେଖରେ ଭୌମ ରାଜପରିବାର, ରାଜା ଶୁଭକର ଓ ରାଣୀ ମାଧବଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଉକ୍ତ ଶିଳାଲେଖରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ ମାଧବ ଦେବୀ ଶିବଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ ମାଧବେଶ୍ୱର ନାମକରଣ କରିଥିଲେ । ଗଙ୍ଗରାଜା ଦାନାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ତାମ୍ରଶାସନଟି ତାଙ୍କ ମାତା କଲ୍ୟାଣୀ ମହାଦେବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ରାଣୀ ବସ୍ତ୍ରଦେବୀ ଯାଜପୁରଠାରେ ଚାମୁଣ୍ଡା ମୂର୍ତ୍ତି[୧୫] ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀଙ୍କର ବୌଦ[୧୬] ତାମ୍ରଫଳକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଯେ, ମହାମଣ୍ଡଳାଧିପତି ମଙ୍ଗଳ କଳସଙ୍କର ରାଣୀ ତଥା ବିରାଟ ରାଜ୍ୟର ବାର୍ଗଡ଼ି ବଂଶର କନ୍ୟା ଶଶିଲେଖାଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀ ୯୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶଶିଲେଖାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ଉମାମହେଶ୍ୱରଙ୍କର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ କୋଟାପୁର ଗ୍ରାମଟିକୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ନାନେଶ୍ୱର ରୂପେ ନାମିତ ହୋଇଥିଲା । ମନ୍ଦିର ମରାମତି, ଠାକୁରଙ୍କର ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଧନପତିମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହି ଦାନ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଉଥିଲା ।

ମହାଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରୀପୁର[୧୭] ଶିଳାଲିପିରେ ତାଙ୍କର ମାତା ଯଥା- ମଗଧରାଜା ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ମାଙ୍କର କନ୍ୟା ବାସାଟାଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି । ସେ ବିଧବା ଥିଲେ ଏବଂ ହରିଙ୍କର ଏକ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଥିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର[୧୮] ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀଙ୍କର ମାତା କୋଳାବତୀ ଦେବୀ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ ଜନ୍ମ

ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଣୀ ଥିଲେ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ଦୁର୍ଗା ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହ ତୁଳନୀୟ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ବ୍ୟାପି ଥିଲା । ଏହି ରାଣୀ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରୁ[୧୯] ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ରାଜା ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାଦେବୀ ବା ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ହଇୟ ପରିବାରର ରାଜକୁମାର ପରମାଡ଼ି ଦେବଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ରାଜକୁମାର ପରମାଡ଼ି, ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରି ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ଏକାମ୍ରରେ ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଳଦେବ ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପାଟଳି ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨୦] ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି ଯେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବର୍ମାଙ୍କର ମାତା ଲୋକମହାଦେବୀ କାଞ୍ଚିପଛୀ ଭଟ୍ଟାରିକାଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ଦାପୁପଞ୍ଚାଳୀର କୁଶଙ୍କିରା ଓ ଜାମ୍ବୋଟ୍ଟା-ପାଞ୍ଚାଳୀର ଆରଲୀ-ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସମୟର ଦ୍ରାକ୍ଷାରାମ ମନ୍ଦିର ଲିପିରେ[୨୧] ଖୋଦିତ ଅଛି ଯେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ତାଙ୍କର ସାତରାଣୀ ଲାବଣ୍ୟବତୀ ଦେବୀ, କଲ୍ୟାଣ ଦେବୀ, ଲୀଳାବତୀ ଦେବୀ, ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀ, ପଦ୍ମଲା ଦେବୀ, ଜୟମଙ୍ଗଚୋଡ଼ ମହାଦେବୀ ଓ ରାଜଲା ଦେବୀଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ମନ୍ଦିର ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଣୀମାନେ ଦାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପୋଲସରା[୨୨] ଗ୍ରାମର ମିଳିଥିବା ୧୧୪୭ ଶତାବ୍ଦୀର ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅର୍କେଶ୍ୱର ଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଟ୍ଟରାଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ ଅବସରରେ ବାଲିଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ । ରାଜା ହିଙ୍ଗୁଳା କଟକରୁ ରାଣୀ ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀଙ୍କ ସହ ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଦାନ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ତରୁଦ୍ରା ବିଷୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟ କମମ ଗ୍ରାମଟିକୁ ଦାନ କରିଥିବାର ତୃତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର କାଞ୍ଚିପୁରମ୍ ଶିଳାଲେଖରେ[୨୩] ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ, ରାଣୀ ସୋମଲା ଦେବୀ ଅଭିନବ-ବାରାଣସୀ କଟକରେ ଥିବା ସମୟରେ କାଞ୍ଚିପୁରମ୍‌ର ବିଷ୍ଣୁ-ଅଲାଳନାଥଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ ବହୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ବଂଶରେ ଅଭିଲେଖ ରାଜମାତାମାନଙ୍କର ଗାରିମା ମଧ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦେଇଥାଏ । ସୁମଣ୍ଡଳ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୨୪] ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ଧର୍ମରାଜ ମହାରାଜ ଉଭୟ ଏବଂ ରାଣୀ ବାପ୍ପଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ ଗ୍ରାମ ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଜୟରାମପୁରରୁ[୨୫] ଆବିଷ୍କୃତ ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ରାଜା ଧାନଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ରାଣୀ ଗିରୀଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଗୋପଚନ୍ଦ୍ର ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କ ସମୟର ନାଗରୀ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୨୬] ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବହୁ ରାଜମାତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ତାମ୍ରଫଳକରୁ ୧୪-୧୫ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗ ରାଜା ବଜ୍ରହସ୍ତଙ୍କୁ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗର ରାଜା ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ୧୬ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ବଜ୍ରହସ୍ତଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ରାଣୀ ନଙ୍ଗମାଙ୍କ ଔରସରୁ ପ୍ରଥମ ରାଜରାଜ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ରାଜରାଜ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ ରାଜସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ ବୋଲି ୧୭-୧୮ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଲେଖା ହୋଇଅଛି । ୩୩ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ, ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ରାଣୀ କସ୍ତୁରୀକା ମୋଦିନୀଙ୍କୁ ଔରସରୁ କୁମରନାଭ ବା କୁମାର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ରାଣୀ ତଥା ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୪୪-୪୫ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାଜାଧିରାଜ ରାଘବଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୪୬ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରୁ ଜଣାପଡ଼େ ।

ରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖାଙ୍କ ଔରସରୁ ଜାତ ଅନନ୍ତବର୍ମାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜାଙ୍କ ବିଷୟରେ ୫୦ତମ ବାକ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଙ୍କର ମୁଖ୍ୟରାଣୀ ବଗଳାଦେବୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୬୪ତମ ବାକ୍ୟରେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବାକ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ତୃତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଯାଇଛି । ୭୧ ନମ୍ବର ବାକ୍ୟରେ ତୃତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶଜ ମହ୍ଲାଣଦେବୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ରାଜରାଜ ଏବଂ ମହ୍ଲାଣଦେବୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ହେଲେ ତୃତୀୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମ । ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୂମି ପ୍ରଦାନ କାଳରେ ରାଣୀମାନଙ୍କର ନାମାଙ୍କିତ ମୋହର ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ରାଜା ନେଟ୍ଟଭଞ୍ଜ[୨୭] ତ୍ରିଭୁବନ କଳସଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଜୀବଲୋକ ମହାଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଖୋଦିତ ହୋଇଛି । ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରୁ ସଦ୍ୟ ମିଳିଥିବା ଶତ୍ରୁଭଞ୍ଜଦେବଙ୍କର ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ[୨୮] ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ପୃଥ୍ୱୀ ମହାଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲିଖିତ । ଜୁରଡ଼ାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ନେଟ୍ଟଭଞ୍ଜଙ୍କର[୨୯] ଏକ ତାମ୍ରଫଳକରେ ତାଙ୍କର ପାଟ୍ଟମହିଷୀ ସନ୍ତୋଷୀ ମାଧବୀଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କାଳକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବଂ କୋଣାର୍କର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ସଂଗୀତ ରତା ବହୁ ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତିର ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ସ୍ଥିତ ଶିବ ମନ୍ଦିର ତଥା ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର, ମେଘେଶ୍ୱର, ଶୋଭନେଶ୍ୱର ଏବଂ ମଧୁକେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ସୋମବଂଶୀ ଏବଂ

ଗଙ୍ଗ ରାଜୁତି ସମୟରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ବହୁଳ ଭାବରେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗଙ୍ଗ ରାଜୁତି ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରଥା ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେବାର ଜଣାପଡ଼େ । ଗଙ୍ଗରାଜ ଅନନ୍ତ ବର୍ମନ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କର ସହାୟତାରେ ବୈଷ୍ଣବ ଶିଷ୍ୟ ରାମାନୁଜ ସମ୍ଭବତଃ ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ମୁଖଲିଙ୍ଗମ୍ ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରୁ[୩୦] ସେସମୟରେ ମନ୍ଦିରରେ ଦେବଦାସୀ ବା ଦେବଗଣିକାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଚଳନ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିବାରର ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦେବଦାସୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ପ୍ରଥା ପୁରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟର ସମାରୋହରେ ହିଁ ଭାରତର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିଥାଏ । ଶ୍ରୀକୁରମ୍ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରଭୁ କୁର୍ମେଶ୍ୱରଙ୍କ[୩୧] ପାଖରେ ସକାଳେ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେବଦାସୀମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ବୋଲି ଅନଙ୍ଗବର୍ମନ୍ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବଙ୍କ ସମୟର ତାମ୍ରଫଳକରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ସିମାଚଳ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ନୃତ୍ୟ ସହ ସଂଗୀତ, ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବାଜଣା, ଫୁଲମାଳ ଗୁନ୍ଥିବା ଆଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଗଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ଶାସକ ପ୍ରଥମ ନରସିଂହ ସୀମାଚଳ ମନ୍ଦିରରେ ସେବା ପୂଜା ପାଇଁ ଶହେ ଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ଖଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲେ । ତୃତୀୟ ନରସିଂହଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପତ୍ନୀ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ[୩୨] ଏହି ମନ୍ଦିରରେ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହ ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଠରଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ରମଣୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନଙ୍କର ରହିବା ପାଇଁ ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବ ପୁରୀ ସହରର ଚୁଡ଼ଙ୍ଗ ସାହିରେ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ମାହାରୀ ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ମନ୍ଦିରରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ କରିବା ସହ ମନ୍ଦିରର କେତେକ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କ୍ ସମୟରେ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ମାହାରୀ ସେବାର ପ୍ରଚଳନ ଥିବା ବିଷୟରେ ମାଦଳାପାଞ୍ଜିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ବନପତିଙ୍କର ଦୀର୍ଘାଶୀ ଶିଳାଲେଖରେ[୩୩] ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ, ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜରାଜଙ୍କର ସେନାପତି ଭଗବତୀ ମନ୍ଦିରରେ ଦେବଦାସୀଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ନାଟ୍ୟଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଦେବଦାସୀମାନେ ନୃତ୍ୟ କଲାବେଳେ ଜୟଦେବଙ୍କର ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ଏ ସଂପର୍କରେ ଗଜପତି ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଦେଶ ଥିଲା । ଜୟ-ବିଜୟ ଦ୍ୱାରର ଶିଳାଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ମହାରାଜ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ତାଙ୍କର ୪ ଅଙ୍କ ବର୍ଷରେ ଏକ ଆଦେଶନାମା ଜାରି କରିଥିଲେ । ଏହା ଅନୁସାରେ ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ଦୁଇଥର ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ତାଳେତାଳେ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ନୃତ୍ୟ କରିବେ । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଂଗୀତ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ବୋଲିବେ ନାହିଁ ।

ସୋମବଂଶୀ ରାଜା କର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କ ସମୟର ରତ୍ନଗିରିରୁ ଆବିଷ୍କୃତ ତାମ୍ରଫଳକରୁ[୩୪] ସୋଲାଣପୁର ମହାବିହାରରେ ନୃତ୍ୟପଟୀୟସୀ ନାରୀମାନେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ପରମମାହେଶ୍ୱର ପରମଭଟ୍ଟାରିକା ମହାରାଜାଧିରାଜ ପରମେଶ୍ୱର ସୋମକୁଳତିଳକ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗାଧିପତି କର୍ଣ୍ଣଦେବ ମହାଶିବଗୁପ୍ତ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଷଷ୍ଠ ବର୍ଷରେ ଆଶ୍ୱିନ ମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥିରେ କୋନା ଗ୍ରାମ କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସୋଲାଣପୁର ମହାବିହାରରେ ବାସ କରୁଥିବା ମାହାରୀ (ଦେବଦାସୀ) ମାହୁଣ ଦେବୀଙ୍କ କନ୍ୟା କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କୁ କର୍ଣ୍ଣଦେବ ବିବାହ କରି 'ରାଣୀ' ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିବା ଏହି ତାମ୍ରଶାସନରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ମାହାରୀ ମାହୁଣଦେବୀଙ୍କ ମାତା ଥିଲେ ଉଦୟମତି । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ରାଣୀ କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କ ପିତୃ ପରିଚୟ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମାତା ଏବଂ ମାତାମହୀଙ୍କ ନାମ ଉକ୍ତ ଅଭିଲେଖରେ ଦିଆଯାଇଛି । ତିନି ପୁରୁଷ ଧରି ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଉକ୍ତ ଅଭିଲେଖରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ, କର୍ପୂରଶ୍ରୀଙ୍କ ମାତା 'ମହାରୀ' ଉପାଧି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ଯାହାକି ଓଡ଼ିଆ 'ମାହାରୀ' ଶବ୍ଦରୁ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ନର୍ତ୍ତକୀ' ବା 'ଦେବଦାସୀ' ବୌଦ୍ଧ ମହାବିହାରରେ ଭିକ୍ଷୁଣୀମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ବୋଧ ହୁଏ ଏହି ଦେବଦାସୀ ପରମ୍ପରାକୁ ଉଦ୍‌ଜୀବିତ କରିଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଦେବଦାସୀମାନେ ଶୁଦ୍ଧପୂତ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲେ । ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏକ ମୁଖ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । କେତେକ ଦେବଦାସୀ ମନ୍ଦିରର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଦାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟର ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ମିଳେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ରାଜପରିବାରର ମହିଳାମାନେ ଶିକ୍ଷିତା ଥିଲେ ଏବଂ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାର୍ଶନିକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଭୂତିଙ୍କର ଭଉଣୀ 'ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର' ତନ୍ତ୍ର ସାଧନା ଉପରେ ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଯାହାର ନାମ 'ଅଧ୍ୟୟସିଦ୍ଧି' । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରେମପତ୍ର ଲେଖାର ସ୍ଥାପତ୍ୟରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯାହା ସୂଚାଇ ଦିଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଥିଲା । ଗଙ୍ଗବଂଶର ଶିବରାଣୀ[୩୫] ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ନାରୀ ଥିଲେ ଯାହାଙ୍କୁ କଳିଯୁଗର 'ସରସ୍ୱତୀ' ବୋଲି ଆଖ୍ୟାୟିତ କରାଯାଇଛି । ସୋମବଂଶୀ ରାଜା ମହାଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କର ମାତା ବାସଟାଙ୍କର[୩୬] ବେଦ ଉପରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଅଭିଲେଖରୁ[୩୭] ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ ସଂଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ପିଲାବେଳୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବା ସଂଗେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ବିଭିନ୍ନ ଅଭିଲେଖରୁ ଏହା ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ନାରୀମାନେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଯାହା ଉଭୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଏହା ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ ରାଜବଂଶୀୟ ନାରୀମାନେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚନା :

୧. Inscription of Bhaumakara, Dr. S. Tripathy, P.167.ff

୨. Orissa under the Bhaumakar, B. Mishra, P.18

୩. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.79ff

୪. Epi, Indica-Vol.VI, P.133-140

୫. Inscription of Bhaumakara, Dr. S. Tripathy, P.191

୬. Orissa under the Bhaumakara, B. Mishra, P.60-67

୭. Epi, Indica-XXI, P.213-222

୮. C-11, Vol. P.181

୯. A History of Orissa, H.K. Mahatab, P.20-25

୧୦. Epi, Indica-Vol.XX, P.88

୧୧. Epi, Indica-Vol.XII, P.159-165

୧୨. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.38-40

୧୩. Epi, Indica-Vol.XXIII, P.113ff

୧୪. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.180-183

୧୫. Ibid - P.184

୧୬. Epi, Indica-Vol.XXIX, P.210ff

୧୭. Epi, Indica-Vol.XI, P.184

୧୮. OHRJ, Vol.IV, P.244-252

୧୯. Epi, Indica-Vol.XIII, P.155ff

୨୦. Epi, Indica-Vol.XXXII, P.41-45

୨୧. Inscription of Orissa Vol.III, P.1, P.110-118

୨୨. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.63ff

୨୩. Epi, Indica-Vol.XXXI, P.94ff

୨୪. EPi, Indica-Vol.XXVIII, P.81ff

୨୫. OHRJ, Vol.XI, P.4-206

୨୬. Epi, Indica-Vol.XXVIII, P.235ff

୨୭. Ibid-278ff

୨୮. The author recently deciphering this plate

୨୯. Epi, Indica-Vol.XXIV, P.15-19

୩୦. Inscription of Orissa, Vol.III, P-1, P.245ff

୩୧. JAHRS

୩୨. SII-Vol.VI, P.1052

୩୩. Orissa Social Cultural and Religious aspects, Biswarup Das, P.87

୩୪. Epi, Indica-Vol.XXXIII, P.263ff

୩୫. SII-Vol.VI, P.1180

୩୬. Inscription of Orissa, Vol.IV, P.77ff

୩୭. Epi, Indica-Vol.XIII, P.150ff

ସହ ସଂଗ୍ରହାଧ୍ୟକ୍ଷା
ଲିପିତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମହିମାଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମାସ୍ୱାମୀ ଓ ସନ୍ଥ ଭୀମ ଭୋଇ

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବେହେରା

ସତ୍ୟ ମହିମାଧର୍ମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ । ବିଭିନ୍ନ ମଠ, ମନ୍ଦିରର ପୂଜା ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ପ୍ରସାଦ ସେବନକୁ ମହିମାଧର୍ମୀମାନେ ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ମଧ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରାଣ ଏବଂ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ଆଦର୍ଶକୁ ମହିମା ସମାଜ ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଆପଣାର କରି ନେଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମଧାରା ମାର୍ଗରୁ ମହିମା ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କେବେ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଗଛର ବଲ୍କଳ, ଆଡ଼ବନ୍ଧ ଏବଂ ଗେରୁକନା କୌପୀନ ଧାରଣ କରିବା, ହାତରେ ତାଳବରଡ଼ା ପତ୍ର ଛତା ଧରିବା, କଦଳୀ ପତ୍ରରେ ଠୋଲାକରି ଗୋଟିଏ ପରିବାରରୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଦିନକୁ ଭୋଜନ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ସଞ୍ଜମତା ପାଇଁ ରାତ୍ର ଉପବାସ ରହିବା, ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ମହିମା ଦର୍ଶନ କରିବା ଏବଂ ସଂଧ୍ୟାରେ ଭୀମ ଭୋଇ ସଂଗୀତର ଖଞ୍ଜଣି ଭଜନ ଇତ୍ୟାଦି ମଧରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ନୈତିକ ଜୀବନଯାତ୍ରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବାରି ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଚରଣ ସର୍ବଦା ସରଳ, ନିରାଡମ୍ବର ଓ ନିରହଙ୍କାର । ଜାତିଭେଦ, ପୂଜାବିଧିର ବିଭିନ୍ନତା, ଧନୀ, ଦରିଦ୍ର, ବଡିମା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା, ସ୍ୱାର୍ଥ, ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ ପାରମ୍ପରିକତା ଆଦି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଛି, ତନ୍ମଧରେ ମହିମାଧର୍ମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅନ୍ୟତମ । ୧୮୬୬ ମସିହାରେ ନ'ଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଭୟଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତି, ଲୋକମାନଙ୍କର ହା-ଅନ୍ନର ଚିତ୍କାର, ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁବରଣ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁର ଶାସନ, ଭାଷା ବିଲୋପ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଏବଂ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରର ଏକ ଘଡ଼ିସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମହିମାଧର୍ମର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହୁଏ । ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକୃତି ମଧରେ ଏ ସବୁର ଚିତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଇଂରେଜ ଶାସନ ଓ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ଫଳରେ ଏକ ନୂତନ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଆଧିପତ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷରେ ମହାନ୍ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ଚେତନା ଦିନକୁ ଦିନ ସଂକୁଚିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହାର ପୁନଃ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ନିମନ୍ତେ ମହିମାଧର୍ମ ଦର୍ଶନ ଏକ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ ରୂପେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମରେ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ଗାଇ ଉଠିଛନ୍ତି -

ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଆରତ ଦୁଃଖ ଅପ୍ରମିତ
　　　　ଦେଖୁ ଦେଖୁ କିବା ସହୁ ।
ମୋ' ଜୀବନ ପଛେ ନର୍କେ ପଡ଼ିଥାଉ
　　　　ଜଗତ ଉଦ୍ଧାର ହେଉ । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

ସନ୍ଥକବି ଭୀମଭୋଇ ପାରିବାରିକ ଦୁଃଖ କଷଣରୁ ନିଜେ ମଧ ବାଦ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ସେ ରେଢ଼ାଖୋଲ ଅଞ୍ଚଳର କଙ୍କଣପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଏକ ଦରିଦ୍ର କନ୍ଧ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପିଲାବେଳୁ ଗାଈଗୋରୁ ଚରାଇ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲର ଫଳ, ମୂଳ ଓ ଝରଣାର ପାଣି ପିଇ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ନିବାରଣ କରୁଥିଲେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟତାର କ୍ରୁର କଷାଘାତରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରି କବି ୪ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲୋକଙ୍କ ମାଧମରେ ସାରସ୍ୱତ ରଚନା ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେ କହିଛନ୍ତି, ମୋର ଚର୍ମନେତ୍ର ମୁଦ୍ରିତ ଥିଲେ ହେଁ, ମୋର ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ରରେ ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ଦେଖିପାରୁଛି । ଏହି ଦୁଃଖବାଦୀ କବିଙ୍କୁ, ବହୁ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ନିନ୍ଦା କଥାମାନ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି -

'ବୁଲୁଥାଇବନେ ନିତି ପ୍ରତି ଦିନେ
　　　　ବସ୍ତାକୁ ସଙ୍ଗତେ ଘେନି
କ୍ଷୁଧାତୃଷା କଲେ ଜୀବନ ବିକଳେ
　　　　ପିଇ ଥାଇ ଝରପାଣି । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

XXXX

ହାସ୍ୟ ଭତ୍ସନା ଗାଳି, ଗର୍ବ, ଠସାକୁ
　　　　ବେକରେ ପିନ୍ଧୁଛି ମାଳ
ଟାକି ଟାକି ମୁହଁ ଆଗତକୁ ଚାହିଁ
　　　　ବହି ଯାଉଅଛି କାଳ ।

ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜରେ ଘଟିଯାଉଥିବା ବାଧାବିଘ୍ନ, ମରୁଡ଼ି, ଦୈବୀ ଦୁର୍ବିପାକ, ରାଜା, ଧନୀ, ସାହୁକାର, ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଆତ୍ମଗର୍ବ,

ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅଭାବ ଓ ଛୋଟ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ କବି ଭୀମ ଭୋଇ, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବରଂ ସବୁ ଦୋଷ ଅପରାଧ ତାଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁ ମହିମା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେଇଛନ୍ତି । ସବୁରି ଅଘଟଣ ପାଇଁ ପ୍ରଭୁ ହିଁ କେବଳ ଦାୟୀ । କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ -

ମହାପ୍ରଭୁ ହୋଇ କର୍ତ୍ତାପଦ ବହି
ସକଳ ହେଉଛି ବୃଥା ।
ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ମଣ୍ଡ ନଦେଉଛ
ଏ ପୁଣି କେବଣ କଥା । (ସ୍ତୁତି ଚିନ୍ତାମଣି)

ପରିସ୍ଥିତିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ମହିମା ସ୍ୱାମୀ ତତ୍କାଳୀନ ଢେଙ୍କାନାଳର ରାଜା ଶ୍ରୀ ଭଗିରଥ ମହୀନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୂରଙ୍କୁ କହିବା ମାତ୍ରେ ରାଜା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜଭଣ୍ଡାର ଖୋଲି ଦେଇଥିଲେ । ଯେତେ ଧାନ ଚାଉଳ ରଖିଥିଲେ, ତାହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଅନାହାରରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା କେତେକ ଶିଶୁ ପିଲାଙ୍କୁ ମହିମାସ୍ୱାମୀ ବଞ୍ଚାଇ ଦେବା, ଅପୁତ୍ରିକ ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଲାଭ ହେବା, ଶୂନ୍ୟରେ କପିଳାସ ଶିଖରକୁ ଯିବା ଆସିବା କରିବା, ହସ୍ତରେ ଖପରା ଧରି ଭିକ ମାଗିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ଜନଶ୍ରୁତି ଅଛି । ନ'ଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଦୀର୍ଘ ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ ୧୮୭୬ ମସିହା ମାଘ ମାସ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତିଥିରେ ମହିମାସ୍ୱାମୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଦିନଠାରୁ ମହିମା ସମାଜରେ ପ୍ରତିମାସ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ତିଥି ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ନାମରେ ଜଣାଶୁଣା ଏବଂ ମାଘ ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିମାଧର୍ମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୀଠ ଯୋରନ୍ଦା ଗାଦିରେ ବଡ଼ ଧରଣର ମେଳା ହୋଇଆସୁଛି । ଏହି ତିଥିରେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଯାତ୍ରୀ, ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସମାବେଶ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଗାଈଘୃତ ଗାଦିରେ ଅଖଣ୍ଡବତୀ ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ମହିମାସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ଘୃତରେ ଛଣାବୁନ୍ଦି ଭୋଗ କରାଯାଇ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ସମ୍ପ୍ରତି ଅଷ୍ଟଧାତୁରେ ନିର୍ମିତ ୧୨ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଓଜନର ଏକ ନୂତନ ଘଣ୍ଟି ମହିମା ଗାଦିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଯାହାକି ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ତମ ଘଣ୍ଟି ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ପକ୍ଷରୁ ଯୋରନ୍ଦା ମେଳାରେ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା, ପାଣି, ଆଲୋକ ସଜ୍ଜା ଇତ୍ୟାଦି ନିମନ୍ତେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବିଭାଗୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପ୍ରମୁଖ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଥିସହିତ ମହିମା ସମାଜ କମିଟି, ଗଁଦିଆ ବିଧାୟକ, ସ୍ଥାନୀୟ ସରପଞ୍ଚ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଳାର ସୁପରିଚାଳନା କରାଯାଇଥାଏ । ଅଧୁନା ଯୋରନ୍ଦା ପୀଠରେ ମହିମାଗାଦି ମନ୍ଦିରକୁ ପୃଥିବୀର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ମହିମାଗାଦି କମିଟି ପକ୍ଷରୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଛି । ମହିମାଗାଦି କମିଟି ଓ ସାଧୁ ସମାଜଙ୍କ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମରେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ଯୋରନ୍ଦାରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଶେଷରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ କେଉଁ ପୁରପଲ୍ଲୀ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ଟୁଙ୍ଗୀରୁ ଖଞ୍ଜଣି ଭଜନ ଭାସି ଆସେ, ଆମର ମନ, ପ୍ରାଣ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭଜନ ସଂଗୀତରେ ପୁଲକିତ ହୋଇଉଠେ ।

ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ଅଧିକାରୀ
ହିନ୍ଦୋଳ

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ୪୯ତମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି ଡକ୍ଟର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ କରୁଛନ୍ତି । ୧୨.୦୨.୦୭

ଭିତରକନିକା : ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ସ୍ଥାନ

ପ୍ରଭୁକଲ୍ୟାଣ ମହାପାତ୍ର

ପ୍ରକୃତିର ଗନ୍ତାଘର ଭାବେ ବିବେଚିତ ଭିତରକନିକା ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଅନନ୍ୟ ଜୈବ ବିବିଧତାରେ ଭରପୂର । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ଅନନ୍ୟ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ବୈତରଣୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଧାମରା ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ଏହା ମଧଦେଇ ବହୁ ଛୋଟବଡ଼ ନାଳ, ଉପନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଛି । ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ, ନଦୀ ମୁହାଣ, ସମୁଦ୍ର, ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ମୁହାଣର ଜଙ୍ଗଲ, ସରୀସୃପ, ଉଭୟଚର ପ୍ରାଣୀ, ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ପ୍ରାଣୀ ଏବଂ ଉଦ୍ଭିଦ ଏହି ଜୈବ ବିବିଧତାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକୃତିର ଏହି ବୈଭବମୟ ସ୍ଥାନରେ ଘଞ୍ଚ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ (୬୩ ପ୍ରଜାତି) ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ କୁମ୍ଭୀର (୨୦୦୧ ଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୧୧୩୦), ସର୍ବବୃହତ ୨୨ରୁ ୨୩ ଫୁଟ ଲମ୍ବର କୁମ୍ଭୀର, ବିରଳ ଧଳା କୁମ୍ଭୀର (ଶଙ୍ଖୁଆ), ଅହିରାଜ, ବୋଡ଼ା, ଗୋଖର ଭଳି ବିଷାକ୍ତ ସାପ ଏବଂ ଅଜଗର, ଡମଣା ଭଳି ଅଣବିଷାକ୍ତ ସାପ, ସ୍ଥାନୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଆସୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ (ପ୍ରାୟ ୨୧୭ ପ୍ରଜାତି) ଏବଂ ଚିତ୍ରାହରିଣ, ସମ୍ବର, ବାର୍ହା, ଓଧ, ବଣୁଆ ବିରାଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହାବ୍ୟତୀତ ବହୁ ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ ପକ୍ଷୀ, ସରିସୃପ ମଧ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଭିତରକନିକାରେ ଉଭୟେ ସାଧାରଣ ତଥା ବିଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ବହୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଣୀ, ଉଦ୍ଭିଦଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ କୌଶଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଭୌଗୋଳିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ସୀମାରେ ଆବଦ୍ଧ ଭିତରକନିକା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀର ତ୍ରିକୋଣଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଭିତରକନିକାର ବାଲି ଓ ପଙ୍କମିଶା ଉର୍ବର ଦୋରସା ଉପକୂଳ ବଙ୍ଗୋପ ସାଗରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଛି ଏବଂ ସେଠାରେ ଦିନରେ ଦୁଇଥର ଜୁଆର ଆସେ । ଭିତରକନିକା ଧାମରା ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପୂର୍ବକୁ ୨୦.୩୫ ଏବଂ ୨୦.୪୭ ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷାଂଶ ତଥା ୮୦.୪୫ ଓ ୮୭.୫ ପୂର୍ବ ଦ୍ରାଘିମାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଭିତରକନିକା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ୬୫୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଯାହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩୮୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି । ଭିତରକନିକାର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଭାଗ ୧୪୧.୪୪ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୧୧୫.୫ ବର୍ଗ କି.ମି. ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଣ ଜଙ୍ଗଲ ଅବସ୍ଥିତ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୩୫ କି.ମି. ଦୀର୍ଘ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ରହିଥିବା ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବହୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ନଦୀ, ନାଳ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୱୀପ ପ୍ରଭୃତି ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକନିକା ମଧ୍ୟରେ ଲୁଣ ଜଙ୍ଗଲର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ପରିବେଶ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ସୁଦୀର୍ଘ ଗହିରମଥା ନିକଟରେ ଥିବା ସମୁଦ୍ରକୂଳ, ବାଲୁକାସ୍ତୂପ ନିକଟରେ ବ୍ୟାପକ ବୃକ୍ଷରାଜି ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ ଡାଙ୍ଗମାଳ ଗ୍ରାମଠାରୁ ଠାକୁର ଡିଆଁ ନଦୀ ମୁହାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ଏବେ ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସ୍ଥାନର ଅନନ୍ୟ ପରିବେଶଗତ ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳୀୟ ସୂଚକଗୁଡ଼ିକ ଲୁଣାପାଣିରେ ବାସ କରୁଥିବା କୁମ୍ଭୀର, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଆସୁଥିବା ପକ୍ଷୀ ଏବଂ ଅଣ୍ଡା ଦେବାପାଇଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସୁଥିବା ଅଲିଭ୍‌ରିଡ୍‌ଲେ କଇଁଛମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏହା ଉପଯୋଗୀ ବାସସ୍ଥାନ ହୋଇପାରିଛି । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ଭିତରକନିକା ତା'ର ୧୧ କି.ମି. ଦୀର୍ଘ ବେଳାଭୂମି ପାଇଁ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛି, ଯେଉଁଠି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଆସି ଅଣ୍ଡା ଦେଉଛନ୍ତି । ଏଥିସହିତ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ

ଏହାକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନର ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ସେଠାରେ ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରମାନଙ୍କର ଅଭୟାରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଧାମରା ମୁହାଣରେ ସମୁଦ୍ର ଶଯ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରମ । କାରଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏବଂ ବୈତରଣୀ ନଦୀରୁ ଏଠାରେ କାଦୁଅ ଏବଂ ପଟୁ ଜମା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତା' ସହିତ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଜଳବାୟୁରେ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଆର୍ଦ୍ରତା ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ସେଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ତାହାର ବିକାଶରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୋଇପାରିଛି ।

ଭିତରକନିକାକୁ ତା'ର ସମୃଦ୍ଧ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ନିମନ୍ତେ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଅଛି । ଛୋଟ ଛୋଟ ନଦୀ ଏବଂ ନାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଣା ଜଳ ପ୍ରବେଶ କରି ତାହା ଲୁଣାପାଣିରେ ବଢ଼ିପାରୁଥିବା କୁମ୍ଭୀର ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲୁଣାପାଣି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଉପଯୋଗୀ ବାସସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରଙ୍କ ସକାଶେ ଡାଙ୍ଗମାଳଠାରେ ଏକ ପ୍ରଜନନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲଭିତ୍ତିକ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନନ୍ୟ କିସମର ଏବଂ ଏହା ସମୁଦାୟ ଦେଶରେ ସରୀସୃପମାନଙ୍କର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଛି । ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲୁଣା ବୃକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ତେବେ ଭିତରକନିକାର ଏହି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ନିମନ୍ତେ ତଥାକଥିତ ସଭ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କ ଧ୍ୱଂସାଭିମୁଖୀ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ବରାବର ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟ ମହାନଦୀ ଅବବାହିକାରେ ଘନ ଜନବସତିପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥା କୃଷି ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିକଶିତ ଏବଂ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇଥିବାରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜନପଦର ଲୋକମାନେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ତଥା ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଜମିକୁ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ଭିତରକନିକା ପରିବେଶ ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ପ୍ରତି ଗୁରୁତର ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହି ସୁନ୍ଦର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଏକ ମୁଖ୍ୟଅଂଶ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀଙ୍କୁ ଲିଜ୍ ଆକାରରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ସହିତ ତାହାକୁ ଉର୍ବର ଧାନଜମିରେ ପରିଣତ କରାଯାଇଛି । ସେଠାରେ ଲଗାତର ଭାବେ ଅଭୟାଣ୍ୟ ଜମିକୁ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବାରୁ ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ସେଠାକାର ଜୈବମଣ୍ଡଳର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଜରିଆରେ ବରାବର ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପ ହେଉଛି ଲୁଣାପାଣି କୁମ୍ଭୀରମାନଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରଜନନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ବଂଶବୃଦ୍ଧି କରାଯାଉଛି । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଲୁପ୍ତ ପ୍ରଜାତିର ସାମୁଦ୍ରିକ ପ୍ରାଣୀ ହେଉଛି ଅଲିଭ୍‌ରିଡ୍‌ଲେ କଇଁଛ । ଏହି କଇଁଛମାନେ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ସକାଶେ ଭିତରକନିକା ସମୁଦ୍ରକୂଳ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ନେଇ ପରିବେଶବିତ୍‌ମାନେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତିତ ଅଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ଏହାର ପରିବେଶରେ ଯେଉଁଭଳି ଅଧୋପତନ ଘଟୁଛି ଏବଂ ଜୈବମଣ୍ଡଳ ପରିବେଶ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି ତାହା ସବୁସ୍ତରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତାର କାରଣ ହେଉଛି ।

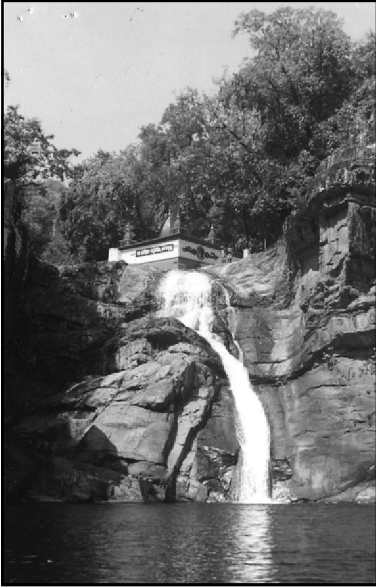

ଏହି ଅଭୟାରଣ୍ୟକୁ ଲାଗିଥିବା ଗହିରମଥା ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ଶୀତଋତୁ (ଜାନୁଆରୀ-ଏପ୍ରିଲ)ରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ କଇଁଛ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ସମୟରେ ଏହି ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଭିତରକନିକା ଆସିଥାନ୍ତି ।

ସମୁଦାୟ ଭିତରକନିକା ବିଷୁବ ମଣ୍ଡଳୀୟ ମୌସୁମୀ ଜଳବାୟୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଶୀତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଏବଂ ବର୍ଷାଋତୁ ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଏଠାରେ ସର୍ବାଧିକ ତାପମାତ୍ରା ଏପ୍ରିଲରୁ ମେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ୩୬° ସେଲ୍‌ସିୟସ୍‌କୁ ବୃଦ୍ଧିପାଉଥିବାବେଳେ ସର୍ବନିମ୍ନ ତାପମାତ୍ରା ଶୀତଋତୁରେ ପ୍ରାୟ ୧୫° ସେଲ୍‌ସିୟସ୍‌କୁ ହ୍ରାସ ପାଏ । ବର୍ଷତମାମ ଏଠାରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଆର୍ଦ୍ରତା ୭୦ରୁ ୮୫ ପ୍ରତିଶତ ରହିଥାଏ । ସେହିଭଳି ଏଠାରେ ବୃଷ୍ଟିପାତ ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧୭୦ ସେଣ୍ଟିମିଟର ହୁଏ ଏବଂ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବୃଷ୍ଟି ଜୁନ୍‌ରୁ ଅକ୍ଟୋବର ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ । ଏଭଳି ଏକ ପରିବେଶରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ ବର୍ଷାଋତୁ ପରେ (ଅକ୍ଟୋବର-ମାର୍ଚ୍ଚ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆମୋଦଦାୟକ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲିବା ନିମନ୍ତେ ତାହା ହେଉଛି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାହା ପକ୍ଷୀବିତ୍ ଏବଂ ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀଙ୍କୁ ଶୀତଋତୁରେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥାଏ । ଧଳା ସାରସ, ଧୂସର ରଙ୍ଗର ହଂସ, ଚୂଳ ନଥିବା ରାଜହଂସୀଙ୍କ ସମେତ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଧଳା ଏବଂ ଧୂସର ବଗ, ଏକପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ ପକ୍ଷୀ, ମାଛରଙ୍କା, ପାଣିକୁଆ ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏହି ସମୟରେ ଭିତରକନିକାକୁ ଆସନ୍ତି । ଭୌଗୋଳିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଏଭଳି କିଛି ପରିବେଶଗତ ଅଞ୍ଚଳ ରହିଛି ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହିଭଳି ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଭିତରକନିକା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି ।

ବରିଷ୍ଠ ପତ୍ରକାର
ଭି.ଆର୍-୩/୨
ୟୁନିଟ୍-୩, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଶିମିଳିପାଳର ଦେବକୁଣ୍ଡ - ଏକ ଦୃଷ୍ଟିପାତ

ଡଃ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟୀ ତ୍ରିପାଠୀ

ଚିର ଶ୍ୟାମଳ ପ୍ରକୃତିର ଅପୂର୍ବ ଗନ୍ତାଘରେ ରହିଥିବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂପଦ କେଉଁଠାରେ ଦର୍ଶକ ଚକ୍ଷୁରେ ରୁକ୍ଷ, ପୁଳିନ, କେଉଁଠାରେ ଝିଲିମିଲି ଓଢ଼ଣୀ ତଳେ ଖିଲିଖିଲି ହସ ହସି କୁଳୁକୁଳୁ ଗୀତ ଗାଇ ଦର୍ଶକ ଚିତ୍ତରେ ଉନ୍ମାଦ ଭରି ଦିଏ ତ, ପୁଣି କେଉଁଠାରେ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟର ଶାଳ୍ମଳୀ ଗୁଳ୍ମରେ ଢାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଥିବା ଲତା ଭିତରେ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତରୁ ଝରି ପଡୁଥିବା ମୁକ୍ତାବିନ୍ଦୁ ପରି ଶିଶିର ବର୍ଷିଣୀ ତଟିନୀର ଜଳ ଛିଟିକାରେ ଅଂଶୁମାନର ସୁନେଲି କିରଣରେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସପ୍ତରଙ୍ଗ ଦର୍ଶକ ମାନସପଟ୍ଟରେ ଆଙ୍କିଦିଏ ଅସୁମାରି ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ଅପରୂପ ଶୋଭା ଦର୍ଶକ ମନକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । କବି ଚିତ୍ତକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରେ । ଦର୍ଶକ ନୀଳସାଗରର ଢେଉରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇ ସାଗରର ମତୁଆଲା ଆନନ୍ଦକୁ ଉପଭୋଗ କଲାପରି ସବୁଜ ବନାନୀର ମଧୁର ସ୍ୱରରେ ଥିବା ଆକର୍ଷଣରେ ଦର୍ଶକ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇପଡ଼େ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲାର ଶିମିଳିପାଳରେ ଥିବା ଉଦଳା ନିକଟସ୍ଥ ଦେବକୁଣ୍ଡ ଓ ସମୀବୃକ୍ଷର ଆକର୍ଷଣ ଅନନ୍ୟ । କଥାରେ କଥାରେ ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କ ପଦଟି ମନରେ ଆସେ -

ସୁନ୍ଦର ତୃପ୍ତିର ଅବସାଦ ନାହିଁ
ଯେତେ ଦେଖୁଥିଲେ ନୂଆ ଦିଶୁଥାଇ ।

ଦେବକୁଣ୍ଡ ଶିମିଳିପାଳ ଅଭୟାରଣ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଉଦଳାରୁ ବୃନ୍ଦାଗଡ଼ିଛକ-ବୃନ୍ଦାଗଡ଼ି ଛକରୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ କୁଣ୍ଡାବାଇ ପଞ୍ଚାୟତ ନିକଟରେ ଏକ ଫରେଷ୍ଟ ଗେଟ୍, ଏହି ଗେଟ୍‌ଠାରୁ ମାଟି ରାସ୍ତାରେ କିଛିଦୂର ଗଲେ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟର ଦୁଇପାର୍ଶ୍ୱରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଝରଣାଟିଏ ବହିଯାଇଛି । ସେହି ରାସ୍ତା ଦେଇ ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଦେବକୁଣ୍ଡ ନାମଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହି ଯେ ବୋଧହୁଏ ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବାଦେବୀମାନେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ବିମୋହିତ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ । ଯେଉଁଠି ଉଷାକାଳରେ ମନଖୁସିରେ ଦେବାଦେବୀ ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡରେ ହଳଦୀ ଲଗାଇ, ପାହୁଡ଼ ମାଜି, ଉପବୀତକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ଓଁକାର ଧ୍ୱନିରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ପ୍ରକମ୍ପାଇ ସ୍ନାନ ସାରି ପୁଷ୍ପକ ଯାନରେ ଫେରିଯାନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ । ସେଥିପାଇଁ ଏ ସ୍ଥାନଟିର ନାମ ଦେବକୁଣ୍ଡ ।

ଜନଶ୍ରୁତି କହେ, ମୟୂରଭଞ୍ଜର ରାଜା ପାରିଧିକୁ ଯାଇ ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଘଟଣାଟି ଏହିପରି - ଥରେ ରାଜା ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାରିଧିକୁ ଯାଇଥିଲେ । ରାତିରେ ଫେରି ନପାରି ବଣରେ ରାତି କଟାଇଲେ । ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ବଣର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କଳରବ ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରୁଥାଏ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ପୁତ୍ର ବାହୁରେ ଶତସିଂହର ବଳଧରି ପାଖରେ ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ରାତ୍ରିଯାପନ କଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁସାମ୍ନାରେ ହଠାତ୍ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକମୟ ଦିବ୍ୟଜ୍ୟୋତି ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲେ । ରାତ୍ରି ସମୟ ! ଦୃଶ୍ୟପଟ୍ଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଉଥିବା ଆଲୋକକୁ ରାଜା ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରୁ ବହୁ ସ୍ୱର ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା, ବେଦର ଓଁକାର ଧ୍ୱନି ନିରବତାକୁ ଶତମୁଖ କରି ତୋଳୁଛି । ରାଜାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣଗହ୍ୱରକୁ ଏସବୁ ଆସୁଛି କୁଆଡ଼ୁ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସହିତ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଆଲୋକର ଗତିପଥକୁ ଅନୁସରଣ କଲେ ରାଜା । ଝରଣାଟିଏ

କୁଳୁକୁଳୁ ରାଗିଣୀରେ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ଶିଳାକୁ ଭେଦ କରି ସର୍ପିଳ ଭଙ୍ଗୀରେ ବହି ଚାଲିଛି । ସବୁ ବାଧା ବନ୍ଧନକୁ ପଛରେ ପକାଇ ରାଜା ପାଦ ପରେ ପାଦ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ପୁଣି ତାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣରେ ସେହି ରୁଣୁଝୁଣୁ ଶବ୍ଦ, ଓଁକାର ଧ୍ୱନି, ସ୍ନାନ କରିବାର ଶବ୍ଦ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଛଳରେ ମଳୟ ପବନରେ ଭାସି ଆସୁଛି । ରାଜାଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଉତ୍କଣ୍ଠା । କେଉଁଠାରୁ ଏସବୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଛି ! ଘନଅରଣ୍ୟ ପର୍ବତର ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରକୁ ନମାନି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ରଜନୀର ଅମା ଅନ୍ଧକାର ବକ୍ଷକୁ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଅଂଶୁମାନ ବିରାଜମାନ କଲେଣି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବାଦେବୀ ଯିଏ ଯାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ନିମଗ୍ନ ହେଲେଣି । ଚଣ୍ଡାଂଶୁ ନିଜର ତେଜୋମୟ ରକ୍ତିମ ଆଭାରେ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ତାଙ୍କୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରି ଦେଲାଣି, ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲର ନିଦ୍ରାମୁଖର ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ଘନ ଗର୍ଜନରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠିଲାଣି । ରାଜା ମନର ଦମ୍ଭ ଓ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ଉପଯୋଗ କରି ବଣ ପରେ ବଣ, ଗିରିପରେ ଗିରି ଗହ୍ୱରକୁ ନମାନି ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ପଛେ ପଛେ ପାରିଷଦବର୍ଗ ଅନୁଧାବନ କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତି ରାଣୀ ଫୁଲେଇ ହୋଇ ଖିଲିଖିଲି ହସି ଦେଇ ଓଠର ମୁକ୍ତା ବିନ୍ଦୁରେ ସବୁଜ ବନାନୀକୁ ଭିଜାଇ ଦେଇ ପୁଣି ଗଭୀର ଗର୍ତ୍ତରେ ଲୀନ ହୋଇପଡୁଛି । ଭୀମ ଗର୍ଜନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ଜଳପ୍ରପାତର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳଧାରଟି ରାଜାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଲା, ତାର ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜନରୁ ଆବାଜ ଆସିଲା - ହଠାତ୍ ଯେପରି କିଏ ଡାକିଦେଲା - 'ଏଇ' ମୁଁ ଏଇଠି ଅଛି, ମୋତେ ଦେଖ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହାଁ - ରାଜା ଚମକି ପଡ଼ି ଚାହିଁ ଦେଲେ ବାମକୁ କି ଅପରୂପ ଶୋଭା ଏ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀର । ବାଃ, କି ସୁନ୍ଦର ! ଚକାପଥର ଉପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବସିଗଲେ ରାଜା । ନିଜର ଥକାମନ ଓ ପାଦକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ପ୍ରକୃତିର ସେହି ଶୋଭାରାଶିକୁ । ଯେଉଁଠି ଦର୍ଶକ ରାଜା ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଗାଇ ଉଠିଲେ -

'ନୀଳାକାଶ ତଳେ ତୁହି ପ୍ରକୃତି ସୁନ୍ଦରୀ
ସବୁଜ ବନାନୀ ଗର୍ତ୍ତ ଠାଏ ଠାଏ ଚିରି
ଚକ୍ଷୁ ମୋ ପବିତ୍ର କଲୁ ପକାଇଣ ହୁରି
ହାଏ ଲୋ ! ପ୍ରକୃତି ଦେବୀ ଊଣା ମୋ ଶକତି
ବର୍ଣ୍ଣି ପାରୁ ନାହିଁ ତବ ଦିବ୍ୟ କାନ୍ତି ମୂର୍ତ୍ତି ।'

ଭାବୁକ ଘଡ଼ିଏ ଭାବି ପାରିବ ନାହିଁ, ଚିତ୍ରକର ହାତ ଅଟକି ଯିବ, ଦାର୍ଶନିକ ମନରେ ଆନନ୍ଦର ସ୍ଫଟିକ ତୋଳିବ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ତା'ର ଗଭୀରତା ମାପି ବସିବ । ରାଜାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଦେବକୁଣ୍ଡର ଗଭୀରତା ଭିତରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲା, ସ୍ୱର୍ଗର ସମସ୍ତ ଦେବତା ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ଆସିବା ସୂଚନା ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ସୁପ୍ତ ଶିଳା ନିଦ୍ରିତ ଐରାବତ ପରି । ହଳଦୀ ବର୍ଣ୍ଣର ଶିଳା ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼ି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଘୋଟକ ପରି, ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କଳାବର୍ଣ୍ଣର ପଥର ଦେହରେ ଠାଏ ଠାଏ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ମଳ ପଡ଼ି କଳାରଙ୍ଗର ମଥାରେ ଧଳା ଚିତା ନେଇଥିବା ବୃଷଭ ପରି, ଆଉ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ଶାଳ୍ମଳୀ, ଅସନ, ଚନ୍ଦନ, ପିଆଶାଳ, ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ଡେଣା ମେଲି ବସିଥିବା ପକ୍ଷୀରାଜ ଗରୁଡ଼, ସେନାପତି ଷଡ଼ାନନଙ୍କ ବାହନ ପିକରାଜ, ବିଦ୍ୟାଦାୟିନୀ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ହଂସ କଥା ନ କହିବା ଭଲ । ଏହିପରି ନିଜ ନିଜ ଯାନରେ ସଖାସଖୀଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତ ଦେବାଦେବୀ ଏହିଠାରେ ଠୁଳ, ତେବେ ସେହି ଦିବ୍ୟଜ୍ୟୋତି ଏହିଠାରେ ଆସି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳରେ ଲୀନ । ହେ ଦେବାତ୍ମନ ! ତୁମକୁ ମୋର କୋଟି ନମସ୍କାର । ସେହିଠାରେ କେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରେ ତ କେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଦେଶରେ ରାଜା ଏହି ଛୋଟ ଜଳପ୍ରପାତ ନିକଟକୁ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତା କାଟି ପ୍ରପାତଟିର ବିଞ୍ଛି ହୋଇ ପଡୁଥିବା ପାଣି ଛିଟିକା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମନରେ ମୁଠା ମୁଠା ଭାବନା, ତେବେ ସେ ଆଲୋକଟି ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଏକ ଦେବାଦେବୀଙ୍କର ହୋଇଥିବ ।

ଯେଉଁଠାରେ ମଣିଷର ସ୍ୱରଶବ୍ଦ ନଥାଏ ସେଠାରେ ଦେବତାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ପୁରାଣରେ ଶୁଣାଅଛି - ମହିଷାସୁରକୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ମେରୁପର୍ବତ (କୁମାରୀ ପର୍ବତ)ରେ କୁମାରୀ ଦେବୀ (ଦୁର୍ଗା) ରହିଥିଲେ । କୈଳାସ ପର୍ବତରେ ସଂହାରକର୍ତ୍ତା ଶିବ ନିଜର ପରିବାର ସହ ରହିଥିଲେ । ବନପ୍ରିୟ, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରିୟ ଦେବଦେବୀ, ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ରାଗରାଗିଣୀର ସୁରେ ସୁରେ ସ୍ରଷ୍ଟା କରିଛି ତା'ର ଆକର୍ଷଣୀୟ ସୃଷ୍ଟି । ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଅନିର୍ବଚନୀୟ, ଥରେ ମନୁଷ୍ୟର ପାଦ ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଦେବାଦେବୀ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ହୋଇଯାଏ ମାନବର ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥଳୀ, ପ୍ରାକୃତିକ ବନରାଜିକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ବହୁ କାଳ୍ପନିକ ଦୃଶ୍ୟକୁ ସ୍ଥାପନ କରେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି କେବଳ ଦେବକୁଣ୍ଡ କାହିଁକି, ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଓ ମନମୁଗ୍ଧକର କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ଅଧିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିଥାଏ । ଶୀତଋତୁରେ ଏହି ଦେବକୁଣ୍ଡକୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଭିଡ଼ ଜମେ । କାହିଁ କେତେଆଡୁ ପରିବାର, ବନ୍ଧୁ ବର୍ଗ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଗଜ୍ ଗଜ୍ ଶବ୍ଦ ସବୁଜ ବନାନୀରେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗର ପୋଷାକ ଫୁଲପରି ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୁଣି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏଠାକାର ପରିବେଶ ପ୍ରକୃତିକୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରିପକାଏ । ବନ୍ଧୁମିଳନରେ ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକ ଏକାକାର ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଦେବକୁଣ୍ଡ ଶୀତ ଋତୁରେ ଜନାରଣ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ । ନାନାରଙ୍ଗର ମହୋତ୍ସବ ଲାଗିଗଲା ପରି ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମିଶ୍ରଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗୀତର ସୁରେ ସୁରେ ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇ ନୃତ୍ୟାୟିତ ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ଲୀନ ହୋଇଯାଏ । ଏହିପରି ଚାରୋଟି କୁଣ୍ଡ ଦେଇ ନିମ୍ନଗାମୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ନଦୀ ପୁଣି କିଛି ଦୂର ଅତିକ୍ରମ କରି ଦୁଇଧାର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ କଦଳୀ ବାଗାନ୍ - ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ - ଦେବୀକୁଣ୍ଡ - ଦେବକୁଣ୍ଡ - ସାଧାରଣ ମଣିଷର ସ୍ନାନକୁଣ୍ଡକୁ ଆମେ

ଜାଣୁ । କିନ୍ତୁ ଜନଶ୍ରୁତି କହେ ୭ଟି କୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ଅଛି । ଅନ୍ୟ ତିନୋଟି କୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ଅଛି ଯାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ବାହାରେ । ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶବର ଖଡ଼ିଆ, ମାଙ୍କଡ଼ିଆ ଓ ଶିକାରୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିପାରେ । ଏହି ଝର ଦେବକୁଣ୍ଡଠାରୁ ବହୁଦୂରକୁ ଯାଇ ଦୁଇଟି ଝରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଦେବଝର ଓ ଅନ୍ୟଟି ଦେଓଝର । ଏହି ଦୁଇଟି ଝର ଆସି ଦେବକୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କଦଳୀ ବନର ଅନେକ ଦୂରରୁ ଏହି ଝର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାରୁ ଦର୍ଶକ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦର୍ଶକଙ୍କ ଅନୁଭୂତିରେ ପ୍ରଥମ କୁଣ୍ଡ ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ । ଯାହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହଳଦୀ ପଥର ଖଣ୍ଡ ନିକଟରେ ଲାଗି ତଳକୁ ବହିଯାଇଛି । ସେହି ପାଣି ତଳେ ଥିବା ଛୋଟବଡ଼ ପଥର ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଘସି ଦେଲେ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ନାମ ହଳଦୀ କୁଣ୍ଡ, ଦ୍ୱିତୀୟ କୁଣ୍ଡଟିର ନାମ ଦେବୀକୁଣ୍ଡ । ଏହି କୁଣ୍ଡର ଜଳ କଳା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ । ଏହି କୁଣ୍ଡରେ ଅନେକ ଛୋଟବଡ଼ ମାଛ ନିଜର ଚକମା ଦେଖାଇ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରାନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟ କୁଣ୍ଡ (ଦେବୀକୁଣ୍ଡ)ର ଜଳ ବହୁ ତଳକୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚଉଡ଼ା ଚକା ପଥର ଉପର ଦେଇ ଗତି କରିଛି । ଏହି କୁଣ୍ଡଟିର ନାମ ଦେବକୁଣ୍ଡ । ଏହି ଦେବୀକୁଣ୍ଡ ଓ ଦେବକୁଣ୍ଡର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଏକ ଦେବୀ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ । ଯେଉଁ ମନ୍ଦିରରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ ମା' ଅମ୍ବିକା ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରପାତଟି ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳ ପ୍ରପାତଟିର ଗଭୀରତା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଏହି ପ୍ରପାତଟିରେ ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ତାଙ୍କର ଲାଞ୍ଜପିଟି ଗଭୀର ଜଳରେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗ ହଳଦୀ ରଙ୍ଗ । ଦର୍ଶକମାନେ ମୁଢ଼ି, ବିସ୍କୁଟ ଆଦି ପାଣିକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ମାଛମାନେ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ଆନନ୍ଦରେ ଏସବୁ ଖାଆନ୍ତି । ଦର୍ଶକ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ।

ଦେବକୁଣ୍ଡର ଜଳ ଅତି ଥଣ୍ଡା । ଏଥିରେ ହାତ ବାଜିଲେ ହାତ ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଏ । ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ରାଜା ଯଥାସମ୍ଭବ ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ, ପଥର ଖଣ୍ଡ କାଟି କାଟି ଚଲାପଥଟିଏ ନିର୍ମାଣ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଦେବକୁଣ୍ଡର ଝର (ପ୍ରପାତ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଶୀତଦିନେ ସଫା କରିଦିଆଯାଏ । ଅନ୍ୟ ଖରା ଓ ବର୍ଷା ସମୟରେ ସେଠାକୁ ଯିବା କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର । କାରଣ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ । ପଥର ଗୁମ୍ଫା ସବୁଥିବାରୁ ଓ ଜଳଧାର କୂଳରେ ବନ୍ୟ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ସବୁ ରହୁଥିବାରୁ ସେଠାକୁ ଅନ୍ୟଦିନରେ ଯିବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଯଦି ଏ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଅଧିକ ମନୋରମ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନିଅନ୍ତେ, ତେବେ ଏହା ଆହୁରି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ହୋଇପାରନ୍ତା । ଏ ତ ଗଲା ଦେବକୁଣ୍ଡର ଇତିବୃତ୍ତି । ଏହାର ନିକଟରେ ଏକ ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃକ୍ଷ ରହିଛି । ସତ୍ୟଯୁଗର ମାନବ ରୂପୀ ଦେବତା କଳିଯୁଗରେ ପଥର ଦେବତାରେ ପରିଣତ ହେଲାଭଳି ଦ୍ୱାପର ଯୁଗର ଶମୀ ବୃକ୍ଷ ପଥରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁବୃକ୍ଷରେ ଅଜ୍ଞାତ ବାସ ସମୟରେ ନିଜର ବୀରତ୍ୱ ପଣକୁ ଲୁକ୍କାୟିତ କରି ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବ ପତ୍ନୀ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସହିତ ବିରାଟ ନଗରରେ ରହିଥିଲେ । ଶମୀବୃକ୍ଷରେ ନିଜର ଗାଣ୍ଡିବ ଧନୁ ଶର, ଅଙ୍ଗବସ୍ତ୍ର, ଲୁକ୍କାୟିତ କରି ନିଜେ ତୃତୀୟ ପାଣ୍ଡବ (ଅର୍ଜ୍ଜୁନ) ବୃହନ୍ନଳା ସାଜି ବିରାଟ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ଉତ୍ତରାର ନୃତ୍ୟଗୁରୁ ରୂପେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ ।

ଶମୀବୃକ୍ଷ ଯେଉଁଠି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ନିଜର ପୌରୁଷତ୍ୱକୁ ହରାଇ ନଂପୁସକ ଭାବରେ ଉତ୍ତରାର ନୃତ୍ୟ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ସେହି ଶମୀବୃକ୍ଷର ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଚଉଡ଼ା (ବ୍ୟାସ) ୮୦ ଫୁଟ । ଏହା ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ଏକ ବିରାଟ ପଥର । ଯାହାର ନାମ ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାର ଭିତରେ ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଥିବାର ଜନଶ୍ରୁତି କହେ । ଏହାର ଉପରକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଓ ତା'ପରେ ପେଟେଇ କରି ଉଠିବାକୁ ଦର୍ଶକମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ସେମାନେ କହନ୍ତି, ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଜଣ ଲୋକ ସେଠାରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ରହିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେହିପରି ଏକ ଶୀର୍ଷରେ ସମସ୍ତେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅଧ୍ୟାପିକା
ରଘୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, କାଦଡିହା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

ଓଡ଼ିଶାର ଗୌରବ - ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନ

ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବିଶ୍ୱାଳ

ଥରେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଦେଶୀ ଐତିହାସିକ ଓ କଳା ସମୀକ୍ଷକ ଡଃ ଚାର୍ଲସ୍ ଫାବ୍ରି ମତ ଦେଇଥିଲେ - 'ଯଦି ୟୁରୋପୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୋଣାର୍କ ପ୍ରଥମେ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ ତା' ପରେ ଆଗ୍ରାର ତାଜମହଲ, ତାହାହେଲେ ଏଥିରେ କିଛି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ତାଜମହଲ ବିଶ୍ୱମାନସରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥାନ୍ତା ।' ଉତ୍କର୍ଷ କଳା ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଦେଶ ହେଉଛି ଉତ୍କଳ ବା ଓଡ଼ିଶା । ପୂର୍ବତନ ରାଜା, ମହାରାଜା ଓ ଶାସକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଅନେକ ଐତିହାସିକ ମନ୍ଦିର, ଦୁର୍ଗ, ତୋରଣ ଇତ୍ୟାଦି ଉତ୍କଳର ସମୃଦ୍ଧ ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହ୍ୟର ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଏବେ ବି ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଏହିସବୁ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ବିଶେଷ କରି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ କାରିଗର ଓ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କର ଅପୂର୍ବ କାରିଗରୀ ଦକ୍ଷତା ଓ କଳାନୈପୁଣ୍ୟର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଐତିହ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ସ୍ଥାନ ସବୁ ବର୍ଷର ସବୁ ସମୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ତଥା ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଆସିଛି । ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉନ୍ନତ ଶିଳ୍ପକଳାରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତରବକ୍ଷରେ ଯେଉଁଠି ମହାକାବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ତାହା ହେଉଛି ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କୋଣାର୍କ । ପଥର ଯେଉଁଠି କଥା କୁହେ ଓ ଦର୍ଶକ ଯେଉଁଠି ପ୍ରସ୍ତରଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ମନଲୋଭା ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅବଲୋକନ କରି ନିଜକୁ ହଜାଇଦିଏ, ସେହି ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତିବିମ୍ବ କୋଣାର୍କ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପୀଠ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୬୫ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବଙ୍କ ପୂଜା ନିମନ୍ତେ ଏହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନ୍ଦିର ଏକ ରଥର ଆକୃତିରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ତ୍ରୟୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ଏହି ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଶିଳ୍ପକଳାର ନିଦର୍ଶନ ବହନ କରେ । ଏହି ମନ୍ଦିରରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ରଥର ଚକ୍ର, ରଥକୁ ଟାଣୁଥିବା ଅଶ୍ୱ ଓ ସର୍ବୋପରି ନୃତ୍ୟରତା ଲାସ୍ୟମୟୀ ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କ ଅପୂର୍ବ କଳାକୃତି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ପାଗଳ କରେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଠାରେ ଡିସେମ୍ବର ୧ରୁ ୫ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଣାର୍କ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଏହି ମହୋତ୍ସବ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । ରାତ୍ରି ସମୟରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକରେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦର୍ଶନ କଲାପରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକର ଆନନ୍ଦ ବହୁଗୁଣିତ ହୋଇଯାଏ । କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଜାତିସଂଘ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱ ଐତିହ୍ୟସ୍ଥଳୀ ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । କୋଣାର୍କଠାରୁ ପୁରୀ ଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ୩୫ କି.ମି. ଲମ୍ବର ଆକର୍ଷଣୀୟ ବେଳାଭୂମି ମାର୍ଗ ।

ପୁରୀରେ ରହିଛି ବିଶ୍ୱ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଏହାର ଦୂରତା ୬୦ କି.ମି. । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଉଚ୍ଚତା ୧୯୨ ଫୁଟ । ଓଡ଼ିଶାର ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଏହା ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ନମୁନା । ଅଣହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖୁଥିବା ବିଶ୍ୱର ସବୁଦେଶର ଲୋକମାନେ ଏହି ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର ଅଣହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ନିମନ୍ତେ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦିର ପାଚେରୀ ନିକଟରେ ନିର୍ମିତ ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡପରୁ ସେମାନେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିପାରିବେ । ମନ୍ଦିରମାଳିନୀ ନଗରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିରରେ କୌଣସି ଦେବତା ପୂଜା ପାଉନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଶିଳ୍ପକଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦର ତୋରଣର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏହା ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ସମୂହର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୮ କି.ମି. ଦୂରରେ ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି ପାହାଡ଼ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଜୈନ ମଠ ବା ଆଶ୍ରମ ଥିଲା ଓ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାହାଡ଼ ଖୋଦିତ ହୋଇ ଗୁମ୍ଫା ସବୁ ନିର୍ମାଣ

କରାଯାଇଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଦୃଶ୍ୟ ଏବେ ବି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ଦୁଇ ମହଲା ବିଶିଷ୍ଟ ରାଣୀଗୁମ୍ଫାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଭରି ରହିଛି । ହାତୀଗୁମ୍ଫାରେ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳ ତାଙ୍କ ଶାସନର ଇତିବୃତ୍ତ ପ୍ରସ୍ତର ବକ୍ଷରେ ଖୋଦିତ କରିଥିଲେ । କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ବର୍ଷସାରା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ ଲାଗିଥାଏ । ଖଣ୍ଡଗିରିଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମାଘ ସପ୍ତମୀ ଦିନଠାରୁ ଏକ ବଡ଼ ମେଳା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଆଠ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଧଉଳି ଅବସ୍ଥିତ । ମୌର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ଚଣ୍ଡାଶୋକ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ହୃଦୟ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ମୃତିକୁ ବହନ କରିଥିବା ଏକ ଐତିହାସିକ ଶିଳାଲିପିକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ଶିଳାଲିପିର ଲିଖନ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । ଏହି ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତର ଖୋଦିତ ଏକ ହାତୀ ରହିଛି, ଯାହା ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନମୁନା । ଜାପାନୀ ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁମାନେ ଏଠାରେ ଶାନ୍ତିସ୍ତୁପ ବା ବୌଦ୍ଧ ପାଗୋଡ଼ା ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ବିହାରର ରାଜଗିରିଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ବିହାରର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ଭଳି ଏକା ଧରଣର ।

ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ୩୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀ କୂଳରେ ଜଉଗଡ଼ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ଶିଳାଲିପି ରହିଛି । ଷଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଛି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୧୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ହୀରାପୁର ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୋଗିନୀ ମୂର୍ତ୍ତି ସବୁ ରହିଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ଉତ୍କଳୀୟ ସ୍ଥାପତ୍ୟଠାରୁ ଏହାର ଗଠନଶୈଳୀ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର । ଏହା ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଥିବା ଏକ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ମନ୍ଦିର । ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ମାତ୍ର ଚାରି ଗୋଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ହୀରାପୁର ବ୍ୟତୀତ ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ବାକି ଦୁଇଟି ମନ୍ଦିର ଖଜୁରାହୋ ଓ ଜବଲପୁର ନିକଟରେ ଥିବା ଭେଟାଘାଟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଯୋଗିନୀମାନଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଦେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ।

ବାରିପଦାଠାରୁ ୧୫୦ କି.ମି. ଓ ବାଲେଶ୍ୱରଠାରୁ ୨୦୫ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ଖିଚିଙ୍ଗ । ଏଠାରେ ଥିବା ମା' କିଚକେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନମୁଗ୍ଧକର । ଐତିହାସିକ କଳା ଓ ବିଭିନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥିବା ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂଗ୍ରହାଳୟ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ।

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶୈବପୀଠ କପିଳାସ ଢେଙ୍କାନାଳଠାରୁ ୨୬ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ୪୫୭ ମିଟର ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିବମନ୍ଦିର ରହିଥିବାବେଳେ ଏହି ପାହାଡ଼ରେ ଅନେକ ଗୁମ୍ଫା, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଏକ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଦୁର୍ଗର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ରହିଛି । ଏଠାକୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ବଲାଙ୍ଗୀରଠାରୁ ୧୦୪ କି.ମି. ଦୂରରେ ରାଣୀପୁର-ଝରିଆଲ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଦୁଇଟି ଗ୍ରାମ ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ସୋମତୀର୍ଥ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଠାରେ ଅନେକ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ପୁରାତନ ଚଉଷଠି ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ରହିଛି । ଏଠାରେ ୨୦ ମିଟର ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରଲାଠ ମନ୍ଦିର ରହିଛି, ଯାହା ଇଟାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅତି ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

ଯାଜପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଶେଷାଂଶମାନ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୯୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ଲଳିତଗିରି । ଏଠାରେ ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତି ସମ୍ବଳିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ୧୦୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ରତ୍ନଗିରି ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ୯୦ କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟଗିରିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ମତରେ ପୁଷ୍ପଗିରି ନାମରେ ବୌଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏଠାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ବିହାରର ବିଖ୍ୟାତ ନାଳନ୍ଦାଠାରେ ମିଳିଥିବା ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜିଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଏହିସବୁ ସ୍ଥାନରେ ମିଳିଥିବା ଭଗ୍ନାବଶେଷ ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଚୀନ ଦେଶର ପର୍ଯ୍ୟଟକ ହୁଏନସାଂ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥିଲେ । ଧର୍ମଶାଳା ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ି ପାହାଡ଼ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଖୋଦେଇ କରାଯିବା ପରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି । ସେହିପରି କୋଣାର୍କଠାରୁ ୮ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଥିବା କୁରୁମାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତିସବୁ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଥିବା ଭୂମିସ୍ପର୍ଶ ମୁଦ୍ରାରେ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡିତ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ମାତ୍ର ୨ କି.ମି. ଦୂରରେ ରହିଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଶୁପାଳଗଡ଼ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପର୍ବ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀର ବହୁ ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଏହି ଗଡ଼ରେ ମିଳିଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ବହୁ ଉଚ୍ଚକୋଟିର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତର ମୂର୍ତ୍ତି ସବୁ ସୁରକ୍ଷା ହୋଇ ରହିଛି । ଦେଶର ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଗରୀ-ମହାନଗରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ରେଳ ଓ ବିମାନ ସେବାର ସୁବିଧା ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ନୀତି-୧୯୯୭ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ।

ଶାନ୍ତି ବଜାର
ଧର୍ମଶାଳା, ଯାଜପୁର-୭୫୫୦୦୮

ମାଣିକାଗୋଡ଼ାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବ

ବିଶ୍ୱନାଥ ମଲ୍ଲିକ

ଓଡ଼ିଶାର ଗଜପତି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ (୧୫୬୮-୧୬୦୦) ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ୭୧ଟି ଗଡ଼ ବା ଜିଲ୍ଲା ବସାଇଥିଲେ । ଗଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ 'ପଞ୍ଚଗଡ଼' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା, ସଂପୁରଗଡ଼, ବାଙ୍କୋଇଗଡ଼, ମାଣିବନ୍ଧଗଡ଼ ଓ ବୋଲଗଡ଼ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ୫ଟି ଗଡ଼ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜଶାସନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚଗଡ଼ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ୫ଟି ଗଡ଼କୁ ନେଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ବୋଲଗଡ଼ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଗଠିତ । କିନ୍ତୁ ଅତୀତର ଏହି ପଞ୍ଚଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ 'ମାଣିକାଗୋଡ଼ା'ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଅଧିକ ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଚାରିଗଡ଼ର ଦଳବେହେରାମାନେ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ କରି ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରା ସେସବୁ ନେଇ ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି, ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଦଳବେହେରା ଜଣେ 'ମୁସଲମାନ' । ସମଗ୍ର ବୋଲଗଡ଼ ବ୍ଲକ୍‌ରେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ାର ଗ୍ରାମ ସର୍ବବୃହତ୍ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତର ମାନ୍ୟତା ପାଇଛି ।

ଐତିହାସିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ବିବଦମାନ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ହୁଏ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କରାଗଲା । ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭର ଲେଖକ ନିଜେ ତା.୩୦.୧୧.୨୦୦୬ରିଖରେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଗମନ କରି ୮୨ ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ରାଜକରଣ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କହିବାନୁଯାୟୀ, ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମାଳା ଗୁନ୍ଥନ୍ତି । ଏକଦା ଗୋଟିଏ ମାଳା ଅଧିକ ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ମାତୃତୁଲ୍ୟା ମହାରାଣୀଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ଗଲେ ଏବଂ ରାଣୀ ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ନଯାଇ ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ମାଳା ରଖିଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଏହି ଘଟଣାକୁ ଚୁଗୁଲିଆମାନେ ଏକ କଦର୍ଯ୍ୟ କଳେବର ଦେଇ ମହାରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରାଇଲେ । ତେଣୁ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ତାଙ୍କୁ

ହତ୍ୟାକରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଘାତକମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଞ୍ଚଳ ପାର କରାଇ ଅନ୍ୟ ରକ୍ତ ନେଇ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କୁ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଘାତକ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା ପାଇ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ରାଜ୍ୟ ସୀମାପାର ହୋଇ ଏହି ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ସେତେବେଳେ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳ ଅରଣ୍ୟରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଏହାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଥିଲେ କନ୍ଧ ଜାତିର ବନବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ । ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୌଦ ରାଜ୍ୟ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ କାହାରି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ଏକ ସାଧୁ ଭାବରେ ଜୀବନଯାପନ କଲେ । ସେଠାରେ ସେ କେତେ ଦିନ ପରେ ଏକ ଗଡ଼ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁ କାନ୍ଥ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏ ନିଘଞ୍ଚ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ ଭୂୟାଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୂଜକ ଥିଲେ ଜଣେ କନ୍ଧ । ସେ ଥିଲେ ସର୍ଦ୍ଦାର । ରାତ୍ରରେ ଭୂୟାଣୀ ତା'ର ପୂଜକ କନ୍ଧକୁ ଏକ ନରବଳି ଦେଲେ ଦୁର୍ଗ କାର୍ଯ୍ୟ ସୂଚାରୁ ରୂପେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ବୋଲି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ନରବଳି କେଉଁଠୁ ପାଇବେ । ଏକଥା କନ୍ଧ ପୂଜକର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା 'ମାଣିକ୍ୟ' ଏକଥା ଜାଣିପାରିଲା ଓ ନିଜେ ବଳି ଭାବରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତରେ -

ତା'ର ନାମାନୁସାରେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ ହେବ । ତାହା ହିଁ ହେଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ସେ ସ୍ୱୟଂ ନିଜକୁ ବଳିଦାନ କଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ ହେଲା ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଯଦି ଏହି ଗଡ଼ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗଜପତି ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମୟ ଅଷ୍ଟଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ହୋଇପାରେ । କାରଣ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ଥିଲା ୧୬୯୩-୧୭୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହାକୁ ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହାକୁ ଅଷ୍ଟମରୁ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଏହା ବିବଦମାନ କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମ ସୀମାରେ ଥିବା ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନ । ଏହା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସମସାମୟିକ ବୋଲି ଅନୁମେୟ ହୁଏ । ପରେ ପରେ ରାଜାମାନେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଞ୍ଚଳରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଏଠାରେ ରଖାଇଲେ । ମାଣିକ କନ୍ଧୁଣୀର ନାମାନୁସାରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ନାମ ହେଲା, 'ମାଣିକାଗୁଡ଼ା' । ଗୁଡ଼ା ଏକ କନ୍ଧଭାଷା, ଯାହାର ଅର୍ଥ 'ପଲ୍ଲି' ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମଟି ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ବିରାଜିତ ମା' ଜୋଗମାୟା । ଉତ୍ତରରେ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ, ଦକ୍ଷିଣରେ ଭଗବତୀ, ପୂର୍ବରେ ସୋମନାଥ ମହାଦେବ, ପଶ୍ଚିମରେ ମହିଷାଶୁଣୀ । ଏସବୁ ବିଷୟ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

ମାଣିକାଗୁଡ଼ା ଦୁର୍ଗ

ଦୁର୍ଗଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯାଇଛି । ମୂକସାକ୍ଷୀ ରୂପରେ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଗଡ଼ଖାଇ ଥିବାର ସୂଚନା ମିଳେ । ଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଦଳବେହେରାଙ୍କ ବାସଭବନ । ସେ ମୁସଲମାନ । ସେହି ଦଳବେହେରା ବଂଶର ଦାୟାଦ ରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବିତ ଶେଖ୍ ହବିବୁର ରହେମାନ ଦଳବେହେରା । ସେ ଜଣେ ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଏହି ପତିତ ଦୁର୍ଗର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏହି ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଇକରାୟ କହନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁର୍ଗର ସିଂହ ଦ୍ୱାର ଭଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ

ରାଜାଙ୍କ ଇଷ୍ଟଦେବୀ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା 'ଭୂୟାଣୀ' କେହି କେହି ଭୂୟାଂ ବୋଲି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ ଗ୍ରାମର ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ । ପ୍ରଥମେ ଦେବୀ ଏକ ଚାଳ ଘରେ ପୂଜା ପାଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୨/୩ ବର୍ଷ ହେବ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ମନ୍ଦିରକୁ ଲାଗି ମାଣିକ ସାଗର । ସାଗର ଶବ୍ଦରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । କାରଣ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖନନ କରାଯାଇଥିବା ପୁଷ୍କରିଣୀମାନ ସାଗର ନାମରେ ଅଭିହିତା ଏହି ସାଗର, ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ଖନନ ହୋଇଥିଲା । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ଏକ କାଷ୍ଠ ଦଣ୍ଡ ବା ଖମ୍ବ । ଏହା ହିଁ ଏହାର ଆଦିମତାର ପରିଚାୟକ । କାରଣ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ ଖମ୍ବେଶ୍ୱରୀ । ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କୁ ଲୋକେ କାଠ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଦେବତା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂଜକଙ୍କୁ ଲୋକେ ଜାନୀ କନ୍ଧ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ସେ ମାତ୍ର ଏକ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଯୋଗମାୟା

ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ମା' ଯୋଗମାୟାଙ୍କର ପୀଠ । ସେ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦେବୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବସାଧାରଣ ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଦେବୀଙ୍କର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ ।

ମହିଷାଶୁଣୀ

ଗ୍ରାମର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ମା' ମହିଷାଶୁଣୀଙ୍କ ପୀଠ ଦେବୀଙ୍କର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ । ଶାନ୍ତ ଏବଂ ଅଭୟ ବରଦାୟିନୀ । ସେ ମଧ୍ୟ ଏକ କନ୍ଧ ପୂଜିତା ଦେବୀ । ପୂଜକ 'ଡୁମାଳ ଗଉଡ଼' ନାମକ ଏକ କନ୍ଧ ସଂପ୍ରଦାୟର ଜାତି । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ 'ଡୁମାଳ'ମାନେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଆଦିବାସୀ କନ୍ଧ ସଂପ୍ରଦାୟର ଜାତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂଜକ ସାରଙ୍ଗ ଦେହୁରୀ କହନ୍ତି ଦେବୀ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ତିରିଗୋଛା ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ସଂପର୍କୀୟ ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ଠାକୁରାଣୀ ଏକ ଝିଅ ରୂପରେ କଳାଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ତାଙ୍କ ସହିତ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେ ଏଠାରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ପୂଜକ ସେହି ଦେହୁରୀ ସାଙ୍ଗିଆଧାରୀ 'ଡୁମାଳଗଉଡ଼' ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି ।

ଭଗବତୀ

ଗ୍ରାମର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ମା' ଭଗବତୀଙ୍କ ପୀଠ ମନ୍ଦିରର ଅବସ୍ଥା ଅତି ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ । ଏହା ଏକ ଚାଳ ଘର ।

କନକ ଦୁର୍ଗା

କନକ ଦୁର୍ଗା ରାଜାଙ୍କର ଗୃହ ଦେବୀ । ଖଡ଼ ଦେବୀ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀ । କନକ ଦୁର୍ଗା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।

ସୋମନାଥ

ପୂର୍ବ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଜେ ବାବା ସୋମନାଥ ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର, ଜଗମୋହନ ଓ ମୁଖଶାଳା ମଣ୍ଡିତ ଏହା ଏକ ସୁନ୍ଦର ପରିକଳ୍ପନା ।

ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଭଗ୍ନ ବିଗ୍ରହ ଶୋଭା ପାଉଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ସେମଧ୍ୟରୁ ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଗଣେଶଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋରମା କିନ୍ତୁ ବିଗ୍ରହର ଅବୟବ ସବୁ ଭଗ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଗ୍ରହକୁ ଲୋକେ ସାବିତ୍ରୀ ସତ୍ୟବାନଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ସାବିତ୍ରୀ ସତ୍ୟବାନଙ୍କର ନୁହେଁ ।

ସୋମନାଥଙ୍କୁ ଲୋକେ ଭକ୍ତିରେ 'ବୁଢ଼ା ସୋମନାଥ' ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ୬୧୭ରୁ ୬୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ସୋମନାଥ ଦେବଙ୍କ ପୂଜା ପାଇଁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଭୋଇ ବଂଶର ରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ନିଷ୍କର ଜମି ୩୦ ବାଟି ଦାନ କରିଥିବା ଲୋକେ କହନ୍ତି । କେହି କେହି ମତପୋଷଣ କରନ୍ତି, ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ, ଏହି ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଦୁର୍ଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଓ ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ ବସାଇଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦଶହରା ଦିନ ସୋମନାଥଙ୍କ ପୀଠରେ ଯେଉଁ 'ଅପରାଜିତା' ହୋମ ହୋଇଥାଏ । ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥାନ୍ତି ଜଣେ ମୁସଲମାନ । ଏହା ବିବଦମାନ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଦୁର୍ଗ ଦିବସିଂହ ଦେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ କି, ତାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଦିବ୍ୟସିଂହ ।

ଫୁଟାଲିଙ୍ଗ

ସୋମନାଥଙ୍କ ପୀଠ ପୂର୍ବରୁ ତଥା ଗ୍ରାମର ଉପକଣ୍ଠରେ ଧାନ କ୍ଷେତକୁ ଲାଗି ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ତଳେ ଫୁଟାଲିଙ୍ଗଙ୍କ ପୀଠ । ଏହା ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ଅପେକ୍ଷାରେ ।

ମସ୍‌ଜିଦ୍

ମାଣିକାଗୁଡ଼ାରେ ଉଭୟ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଏକତ୍ର ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦୁଇଗୋଟି ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରଥମଟି ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଲାଗି । ଏହା ପ୍ରାୟ ୨୦ ବର୍ଷ ହେବ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଏକ ପୁରାତନ ମସ୍‌ଜିଦ୍ । ଏହା ୧୦୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ । ଏହାର ନାମ ତହିତାଲ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ।

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ରାଧାକାନ୍ତ ମନ୍ଦିର କିନ୍ତୁ କୌଣସି ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସୋମନାଥ ଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥା ଜରାଦୀର୍ଣ୍ଣ । ମହିଷାଶୁଣୀ ଓ ମାଣିକାଭୟାଣୀ ମନ୍ଦିର ଏବେ ନିର୍ମିତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଚାଳ ଘର ଥିଲା ।

ଦଶହରା

ମାଣିକାଗୁଡ଼ାରେ ପାଳିତ ହେଉଥିବା ଦଶହରା ପର୍ବ, ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳଠାରୁ ପୃଥକ୍ ତଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏହା ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କର ଏକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରଣ । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ରାଜବଂଶର ପରମ୍ପରା ବହନ କରିଆସୁଛି । ଦଶହରା ଦିନ ଭଗବତୀଙ୍କ ପୀଠକୁ ସମସ୍ତ ଦେବୀ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଆସନ୍ତି । ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଶାସନରୁ ଆସନ୍ତି କନକ ଦୁର୍ଗା । ମାଣିକଭୂୟାଣୀର ମନ୍ଦିରରୁ ଆସନ୍ତି ଦେବୀଙ୍କର ପ୍ରତୀକ କାଷ୍ଠଦଣ୍ଡ । ମହିଷାଶୁଣୀ ମନ୍ଦିରରୁ ଆସନ୍ତି ଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରତୀକ ଏକ ବିଶାଳ କଟାରୀ, ଯାହାର ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ ୪ ଫୁଟ ଓ ଓଜନ ପ୍ରାୟ ୧୦ କେ.ଜି.ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବ । ରାଜକରଣଙ୍କ ଘରୁ ଆସେ ଲେଖନୀ ଓ ତାଳପତ୍ର । ଦଳବେହେରାଙ୍କ ଘରୁ ଆସେ ଖଣ୍ଡା । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏହି ସମାରୋହରେ ମୁଖ୍ୟ ପୁରୋଧା ହୁଅନ୍ତି ରାଜାଙ୍କର ଆତ୍ମ ରକ୍ଷକ । ଦଳବେହେରା ସପ୍ତମୀଠାରୁ ଦଶହରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ସେ ବହନ କରିଥାନ୍ତି । ବିଜୟା ଦଶମୀ ଦିନ ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ବିଜେ ପ୍ରତିମା ଆସିଲାବେଳେ ମୁସଲମାନ ଦଳବେହେରାଙ୍କ ଦ୍ୱାରରେ ଧୂପ ଦୀପ ନୈବେଦ୍ୟରେ ପୂଜା ପାଇଥାନ୍ତି । ତା'ପରେ ଦଳବେହେରା ପାଇକମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ପୂଜା ମଣ୍ଡପକୁ ଆସନ୍ତି । ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଏହି ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଗ୍ରାମର ୧୩ଟି ଜାତିର ଲୋକ ଏଥିରେ ଯୋଗଦାନ କରନ୍ତି । ଯଥା- ତୁମାଳ (ଡମାଳ), ଖଉଡ଼ (ମହିଷାଶୁଣୀଙ୍କ ପୂଜକ), କନ୍ଧଜାନୀ (ମାଣିକ ଭୂୟାଣୀଙ୍କ ପୂଜକ), ଭଣ୍ଡାରୀ, ଧୋବା, ହାଡ଼ି, ବେହେରା, ପାଇକ, କରଣ, ମୁସଲମାନ, ଦଳବେହେରା, ଭୋଇ, ମାଳି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ପାଣ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ପୂଜାରେ କିଛି ନା କିଛି ଭୂମିକା ଥାଏ । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାବସ୍ଥାନ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ମିଳନ ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଦଳବେହେରା ଏସ୍.କେ. ହବିବୁର୍ ରହେମନ୍, ସାରଳା ପୁରସ୍କାର ସମେତ ଅନେକ ପୁରସ୍କାର ତଥା ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ର ପାଇସାରିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଶୀଳ ହୋଇଛି ନର୍କର କୀଟ ସଦୃଶ କତିପୟ ଘୃଣ୍ୟ ରାଜନେତାମାନଙ୍କର ।

ପାଇକ ପରମ୍ପରା

ବୀର ମାଟି ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ବୀରମାଟି ମାଣିକାଗୋଡ଼ା । ପାଇକ ସଂପ୍ରଦାୟର ସମସ୍ତ ପରିବାରରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ମହଜୁଦ୍ ରହିଅଛି । ନିକଟରେ ରାଜକରଣ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ତାଙ୍କ ବାଡ଼ିର ଏକ ପୁରୁଣା ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ହାଣିଲା ପରେ, ତା'ର କୋଟରରୁ ୯ ଗୋଟି ଖଣ୍ଡାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଥିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସେ ନିଜେ ଗୋଟିଏ ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ନିଜ ଗୃହରେ ପୂଜା ପାଉଥିବା ଖଡ୍‌ଗ, ଜଣେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା

ଆୟତ୍ତ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା ତକୁ ଟେକିବା ଆୟାସ ସାଧ୍ୟ । ସେ ମୋତେ (ପ୍ରାବନ୍ଧିକଙ୍କୁ) ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଅସ୍ତ୍ର ଦେଖାଇଲେ, ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ର ଗଞ୍ଜାରୁ ନିଆଯାଇ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ (ଚେନ୍ନାଇ) ମ୍ୟୁଜିୟମ୍‌ରେ ସଂରକ୍ଷିତ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ହୁଏ, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଚାଳନା ତଥା ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାରେ ମାଣିକାଗୋଡ଼ାର ପାଇକମାନେ କେତେ ଧୁରନ୍ଧର ଥିଲେ ।

ମାଣିକାଗୋଡ଼ ଏକ ପୁରାତନ ଗ୍ରାମ । ଏହି ନାମକରଣ ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ନାମ କିଛି ନଥିଲା । ଏହା କୌଣସି ରାଜଶାସନାଧୀନରେ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଏହି ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଲାଗି ଦେଶବିଦେଶରୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ଏଠାରେ ଦିନ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଫେରି ଗଲେଣି । ଭୂ-ଖନନ କରି, ମାଟି ତଳେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଏହାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଭବର ସନ୍ଧାନ ନେବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନୈତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାରେ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ (ବୋଲଗଡ଼), ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସେଖ୍ ହବିବୁର ରହେମାନ ଦଳବେହେରା, ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ କୁମାର ପାଇକରାୟ, କନ୍ଧ ଜାନୀ ଓ ସାରଙ୍ଗଧର ଦେହୁରୀ (ମାଣିକଗୋଡ଼ା)ଙ୍କ ନିକଟରେ ଚୀର କୃତଜ୍ଞ ।

ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାରୀ
ନୟାଗଡ଼ କଲେକ୍ଟରେଟ୍, ନୟାଗଡ଼

ମା' ହିଙ୍ଗୁଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ - ଛେଳି ଚାଷରେ ଅଗ୍ରଣୀ

ତାଳଚେରଠାରୁ ୧୮ କି.ମି. ଦୂର ପଦ୍ମାବତୀପୁର ପଞ୍ଚାୟତର କନ୍ଧବେରେଣୀ ଗ୍ରାମ । ଭୌଗୋଳିକ ସୀମାରେଖା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଦ୍ମାବତୀପୁର ହେଉଛି ତାଳଚେର ବ୍ଲକ୍‌ର ସବୁଠାରୁ ବୃହତ ପଞ୍ଚାୟତ । ତେବେ ଏହି କନ୍ଧବେରେଣୀରେ ରହୁଥିବା ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ପରିବାର ମଧ୍ୟରୁ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ସର୍ବାଧିକ । ତା' ସହିତ ନିଜର ଚାଷ ଜମି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନଥିବାରୁ ଏମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ମୂଲ ମଜୁରି ଲାଗି ପରିବାର ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ ।

୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ୧୨ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଏକତ୍ର ହୋଇ ଗଠନ କଲେ ମା' ହିଙ୍ଗୁଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଯାହାର ସଭାନେତ୍ରୀ ଭାବେ ସଂଯୁକ୍ତା ନାଏକ ଓ ସଂପାଦିକା ଭାବେ ଅଞ୍ଜଳି ନାଏକ ମନୋନିତ ହେଲେ । ତାଳଚେର ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ, ପ୍ରଗତି ସହାୟକ ଓ ଗ୍ରାମ ସେବକଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ୧୨ ଜଣଯାକ ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ମାଇକ୍ରୋଫାଇନାନ୍ସ ଜରିଆରେ ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ୧୨ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ଢେଙ୍କାନାଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କର ଶାଖାରୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଛେଳି ଚାଷ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ୨୦୦୪ ମସିହାସୁଦ୍ଧା ଉକ୍ତ ଋଣକୁ ପରିଶୋଧ କରି ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ୧୭.୦୯.୨୦୦୪ ତାରିଖରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ୱରୋଜଗାର ଯୋଜନାରେ ଉପରୋକ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ୩ ଲକ୍ଷ ୨୪ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ନେଇ ଛେଳି ଚାଷକୁ ବ୍ୟାପକ କଲେ । ଏହି ଋଣରେ ସବ୍‌ସିଡିର ପରିମାଣ ଥିଲା ୧ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ୧ ଲକ୍ଷ ୯୦ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଋଣ ଅର୍ଥ ପରିଶୋଧ କରି ସାରିଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୪୩ ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ଆଗାମୀ କେଇ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଝିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି, ଯଦିଓ ଏହି ଋଣ ଶୁଝିବାର ମିଆଦ ଋଣ ନେବାର ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ସଭାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନାଏକଙ୍କ ମତରେ ଛେଳି ଚାଷରୁ ଆମ୍ଭେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟା ବାର୍ଷିକ ୧୨ରୁ ୧୫ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଲାଭବାନ ହେଉଛୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ଛେଳି ସଂଖ୍ୟା ୩୦୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୪ ଜଣ ପାଳି କରି ଛେଳିମାନଙ୍କୁ ଜଗାରଖା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହନ୍ତି । ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ଥିତି ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଶ୍ ସୁଦୃଢ଼ । ଗ୍ରାମ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ମଜବୁତ୍ କରିଥିବା ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ସ୍ୱରୋଜଗାର ଯୋଜନାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିମ ଅନୁଭବ କେବଳ ଜଣେ ଦେଖିଲେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ।

ସୌଜନ୍ୟ : ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ସେଠୀ, ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ଅଧିକାରୀ, ତାଳଚେର

ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ରର ମେଘେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର

ଡକ୍ଟର ଲାବଣ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପୁରୀ ରାଜପଥର ରବି ଟକିଜ୍ ଛକରୁ ବାମ ପଟକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା 'ଟଙ୍କପାଣି' ରୋଡ଼ରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କି.ମି. ଗଲେ ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଥାରୂଢ଼ ହୁଏ, ଦ୍ୱାଦଶ ଶତକରେ ନିର୍ମିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ 'ମେଘେଶ୍ୱର' ମହାଦେବଙ୍କ ଭବି ପ୍ରାସାଦ (ଦେଉଳ) । ଶୈବ ଗ୍ରନ୍ଥ- 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ' ତଥା 'ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା'ରେ (ମହେଶସ୍ତୁ ପର୍ଜନ୍ୟେଶ୍ୱର ବିସ୍ତୃତଃ) ସେ 'ପର୍ଜନ୍ୟେଶ୍ୱର' ନାମରେ ମଧ୍ୟ ବିଦିତ ।

ବିଭିନ୍ନ ଶୈବଗ୍ରନ୍ଥ (ଏକାମ୍ରପୁରାଣ-ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା)ରେ 'ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ର'କୁ 'ଅଷ୍ଟାୟତନ'ରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆୟତନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଆଯାଇଛି । ତଦନୁଯାୟୀ ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟି ଷଷ୍ଠାୟତନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ । ଏହାର ଅବସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ କୁହାଯାଇଛି -

କଳ୍ପବୃକ୍ଷାଦ ଦୂରେଣ ଧେନ୍ୱନ୍ତର ସହସ୍ରେକ
ସାଧିକେ ସପ୍ତଶତକେ ଐଶାନଂ ଦିଶମାଶ୍ରିତେ
(ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ- ୪/୩୬)

ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗରାଜ ବେଢ଼ାରେ ଥିବା କଳ୍ପବୃକ୍ଷଠାରୁ ୧୭୦୦ ଧେନ୍ୱନ୍ତରେ (ଗୋଟିଏ ଗାଈ ପଛରେ ଆଉ ଗୋଟିକୁ ଛିଡ଼ା କରି ଦୂରତ୍ୱ ମାପିବା) ଦୂରତ୍ୱରେ, ଐଶାନ୍ୟ କୋଣରେ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତି ଅଟେ । ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ରରେ 'ଗନ୍ଧବତୀ ନଦୀ' (ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଗଙ୍ଗୁଆ) ଜଳପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାବେଳେ, ସେଥିରେ ସ୍ନାନ ସାରି ତୀର୍ଥଯାତ୍ରୀ/ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ଉକ୍ତ ନଦୀ ତଟସ୍ଥ ଉତ୍ପଳେଶ୍ୱର ତଥା ଗୋକର୍ଣ୍ଣେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ସାରି ତତ୍ପରେ ଷଷ୍ଠ ଆୟତନରେ ଥିବା ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟ ଶୈବକ୍ଷେତ୍ର 'କାଶୀ'ରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ ହୁଏ, ତାହା ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କର ଦର୍ଶନରେ ମିଳିଥାଏ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ' (୪/୩୩-୩୬) ତଥା ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା (୮/୨୭-୩୦)ରେ ଯଥାର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି ସେହିପରି-

'ମେଘେଶ୍ୱରଂ ଚ ତତ୍ରାସ୍ତେ ତୀର୍ଥ ପରମପାବନମ୍
ମେଘୈର୍ଯତ୍ରାଧିରଂ କୃତ୍ୱା, ପୂଜିତଂ ଲିଙ୍ଗମୁତ୍ତମମ୍
ମେଘତୀର୍ଥେ ନର ସ୍ନାତ୍ୱା ସଂତର୍ପ୍ୟ ପିତୃ ଦେବତାଃ
ମେଘେଶ୍ୱରଂ ସମାଲୋକ୍ୟ ଶାକ୍ତଲୋକବାପ୍ନୁୟାତ୍ ।'

ନିର୍ମାଣ କର୍ତ୍ତା ଓ ନିର୍ମାଣ କାଳ

ସଂଗୃହୀତ ତଥା ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା ସହ ପଣ୍ଡିତ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ 'ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି' କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତିକାଟିର 'ମୁଖବନ୍ଧ'ରେ ଏହିପରି ମତ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି -

'୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କିଟୋ ସାହେବ, ଏହାକୁ (ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି) କଲିକତା ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ମନ୍ଦିରର କର୍ମଚାରୀ କାଶୀ ଅମିନ ମହାଶୟ ଆପତ୍ତି କରିବାରୁ ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିଟିକୁ ଫେରାଇ ଦେଲେ । ତାହା ସେହିଦିନଠାରୁ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଚୀର ଦେହରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।(୧)'

୧୮୩୭ ମସିହାରେ କଲିକତାର ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି ପତ୍ରିକାରେ ଏହାର ପ୍ରଥମପାଠ ଜେମସ୍ ପ୍ରିନ୍‌ସେପ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା (J.A.S.B., Vol.-VI, p-89) । ୧୮୯୭ ମସିହାରେ ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାରେ ଏହାର ସଂଶୋଧିତ ପାଠ ପ୍ରକାଶ କଲେ (J.A.S.B., Vol.-LX-PT-VI, p-11) । ଡଃ କୀଲହର୍ଣ୍ଣ ସାହେବ ଏହି ଲେଖର ଏକ ଆଲୋକ ଚିତ୍ର ଶୁଦ୍ଧପାଠ

୧୯୦୦-୧୯୦୧ ମସିହାରେ ଏପିଗ୍ରାଫିଆ ଇଣ୍ଡିକା ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ (E.1, Vol.-VI, p-200) । ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିବାସୀ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ଗଦାଧର ରଥ କାବ୍ୟତୀର୍ଥ ଏହାକୁ ପାଠ କରି ମୂଳ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସହିତ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପତ୍ରିକାରେ ୧୯୦୨ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହାପରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ ଏହାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରପୁସ୍ତିକା ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।(୨)

ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିରୁ ଏହାର ନିର୍ମାଣକର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ବଂଶ ପରିଚୟ ତଥା ନିର୍ମାଣକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିବରଣୀ ମିଳିଥାଏ । ଏହାର ସାରମର୍ମ ହେଲା ଏହିପରି -

ଅକ୍ଷପାଦ ଗୌତମଙ୍କ ବଂଶରେ ଦ୍ୱାରଦେବ ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଥିଲେ - ମୂଳଦେବ । ମୂଳଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ହେଲେ - ଅହିରଣ । ଅହିରଣଦେବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ଓ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ଥିଲେ । ପୁତ୍ରଟିର ନାମ ହେଲା - ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ । କନ୍ୟାଟିର ନାମ ଥିଲା - ସୁରମା ଦେବୀ ।

ସୁରମା ଦେବୀ, ଗଙ୍ଗ କୁଳ ତିଳକ ଅନନ୍ତବର୍ମା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସୁପୁତ୍ର ରାଜରାଜ ଦେବଙ୍କ ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏଣୁ ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ହେଲେ ରାଜରାଜ ଦେବଙ୍କ ଶାଳକ । ଜଣେ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ସେନାପତି ଭାବରେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନରେ ଶତ୍ରୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ବହୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେହି ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ବିଶେଷ ଧନବ୍ୟୟ କରି ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳ (ବିମାନ) ସହିତେ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ପାଚେରୀ ଏବଂ ଏହାର ବହିର୍ଭାଗରେ ନାନାଦି ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପବୃକ୍ଷ ସୁଶୋଭିତ ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।(୩) ଏହାବ୍ୟତୀତ ସେ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବା ପୂଜାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବେଦ୍‌ବିତ୍ ଜଣେ କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ବିଷ୍ଣୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦେବ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବାପୂଜାରେ ନିଯୁକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ପାଟଣା) ନାମକ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ/ଗ୍ରାମ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ନିତ୍ୟ ଯାଗଯଜ୍ଞ କ୍ରିୟା ରୀତିମତ ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଥିଲା । ଶିଳାଲିପିର ପ୍ରଶସ୍ତିକାର ଥିଲେ - କବି ଉଦୟନ । ଶିଳାଲିପିର ଭାଷା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୃଦ୍ଧ ଥିଲା । ଏହାକୁ ଶିଳାପଟରେ ଲେଖିଥିଲେ - ଧବଳ ଧୀରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ଧବଳ । ଶିଳାଲେଖର ଖୋଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରିଥିଲେ - 'ଶିବକର' ନାମକ ସୂତ୍ରଧର । ୧୮୩୭ ମସିହାରୁ ଏହା ମେଘେଶ୍ୱର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶ୍ରୀଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାର ପଶ୍ଚିମ ପାର୍ଶ୍ୱ ପାଚେରୀରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇଅଛି ।

ମେଘେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରଟି କେଶରୀ ବଂଶୀୟ ରାଜା ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଅଷ୍ଟାଦଶ ବର୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୦୬୦ ଖ୍ରୀ: ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ ମାତା ରାଣୀ କୋଳାବତୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରାୟ ୧୩୦ ବର୍ଷ ପରେ ଗଙ୍ଗରାଜ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ (ଦ୍ୱିତୀୟ)ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ (୧୧୯୦-୧୧୯୬) ଖ୍ରୀ:୧୧୯୬ ବେଳକୁ ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।(୪) ଏହାର ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ପରେ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ (ତୃତୀୟ)ଙ୍କ କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାଦେବୀ ୧୨୭୮ ଖ୍ରୀ:ରେ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରିଥିଲେ ।

ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ - ମେଘେଶ୍ୱର ଦେଉଳଟି ୫୧ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ । ଏହା ସପ୍ତରଥ ଶୈଳୀରେ ନିର୍ମିତ ନ' ଚାଳିଆ (ଜଗମୋହନ) ପୀଢ଼ ଦେଉଳ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରରେ ନିମ୍ନ ଖୋପରେ ଦ୍ୱାରପାଳ ସହିତ ଗଙ୍ଗାଯମୁନା ମୂର୍ତ୍ତି ରହିଛି । ମନ୍ଦିରର ନାଗନାଗୀ ମୂର୍ତ୍ତି ସପ୍ତଫେଣାଯୁକ୍ତ । ରାହାପାଗମାନଙ୍କରେ ଶିବଙ୍କ ପ୍ରତିମା ରହିଥିବା ସ୍ଥଳେ କନିକପାଗ ଉପରେ ମନ୍ଦିରଚାରିଣୀ ରହିଛି, ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ଦେଉଳର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀର ପ୍ରଭାବ ଏହା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।(୫)

ମେଘକୁଣ୍ଡ / ମେଘତୀର୍ଥ / ପର୍ବପର୍ବାଣି

ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ବେଢ଼ାକୁ ଲାଗି ଏକ ପୁଷ୍କରିଣୀ ବା ଜଳାଶୟ ରହିଛି । ଶୈବ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ଏହାକୁ 'ମେଘକୁଣ୍ଡ' ବା 'ମେଘତୀର୍ଥ' କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଜଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମଳ । ଏଠାରେ ସ୍ନାନ, ତର୍ପଣ, ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ପିଣ୍ଡଦାନ ତଥା ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନ କଲେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ଶାନ୍ତି, ସୌଖ୍ୟ, ଯଶ, ପୁଣ୍ୟ ଓ ମୁକ୍ତି ମିଳିଥାଏ ବୋଲି ଧାର୍ମିକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ଶୈବ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ମହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।(୬)

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ, ମାର୍ଗଶିର ମାସ ପ୍ରଥମାଷ୍ଟମୀ, ଶିବରାତ୍ରି ଆଦି ଶୁଭ ଦିବସ ଓ ଶୁଭ ନକ୍ଷତ୍ର ଯୋଗରେ ଏକାମ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥିତ ମେଘେଶ୍ୱରଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା, ତୀର୍ଥ କୁଣ୍ଡରେ ସ୍ନାନ, ତର୍ପଣ ଆଦି ବ୍ରତଚାରୀ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଏ.ଏସ୍.ଆଇ. (ଆର୍କିଓଲୋଜିକାଲ ସର୍ଭେ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ), ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ଉଦ୍ୟାନର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ହେତୁ, ପର୍ଯ୍ୟଟକ ତଥା ଭକ୍ତଙ୍କ ଆଗମନ ବଢ଼ିଛି ।

'ମେଘେଶ୍ୱର' ମନ୍ଦିର, କଳିଙ୍ଗ ଶିଳ୍ପ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଗନ୍ତ । ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳର ଏହି ଶୈଳକୀର୍ତ୍ତି ଖରା, ବର୍ଷା, କରକାପାତ ସହ ସେମିତି ମୁଣ୍ଡଟେକି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ।

ପାଦଟୀକା ଓ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

କ)୧. ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି : ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଓ ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା ସହ ସମ୍ପାଦିତ (ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ) - ରାଧାରମଣ ପୁସ୍ତକାଳୟ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ, ପୋ- ଚାନ୍ଦିନୀ ଚୌକ ।

୩. ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିଲେଖ (ପୃ-୪୪), ସମ୍ପାଦନା- କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରକାଶକ- କେଦାରନାଥ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨, ସଂସ୍କରଣ- ପ୍ରଥମ ।

୩. 'ଉନ୍ନତ୍ୟାପର ପର୍ବତୋ ବହୁତର ଦ୍ରବ୍ୟବ୍ୟୟଂ କୁର୍ବତା ପ୍ରାସାଦୋ ରଚିତଃ ସୁଦାମ୍ନୁଧିହସନ୍ କୈଳାସ ମେଘେଶ୍ୱରଃ ।'
(ଶ୍ଳୋକ-୨୨, ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି-ତତ୍ରୈବ)

୪. Megheswar Temple was built by Swopneswar Dev, during the rule of Ananga Bhim-II, in the last quarter of 12th Century A.D. While Ananta Vasudev Temple was erected in A.D. 1278 by Chandra Devi, daughter of Anangabhim Dev-III, Bhubaneswar by Devala Mitra, 4th Edn.- 1978.

୫. x x The Deul (Megheswar)-51 feet high the transformation of the Gandi which has assuming a softened and almost circular appear ana x x. On plan the Deula, has now developed into Sapt Rath. It has an important place in the development of the building art of Bhubaneswar. The course of evolution can thus profitably be studied, with reference to another dated temple, the Brahmeswar, which is about a century above - Ibid - Mitra Devala.

୬. ମେଘତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନବେଳେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ାଯାଏ -

'ନମସ୍ତେ ଶୀତିକଣ୍ଠାୟ ପର୍ଜନ୍ୟପତୟେ ନମଃ

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୁମୁଖୋ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱା ମଜ୍ଜୟେତ୍ତମୁଦୀକ୍ଷ ସେ (ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା, ପୃ.୩୧)

ଖ)୧. ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି, ପ. ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ, ରାଧାରମଣ ପ୍ରେସ୍, କଟକ-୨ ।

୨. ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିଲେଖ, ସମ୍ପାଦନା- କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, କେଦାରନାଥ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨ ।

୩. ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର କଳ୍ପତରୁ - ଡକ୍ଟର ଲାବଣ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୮ ।

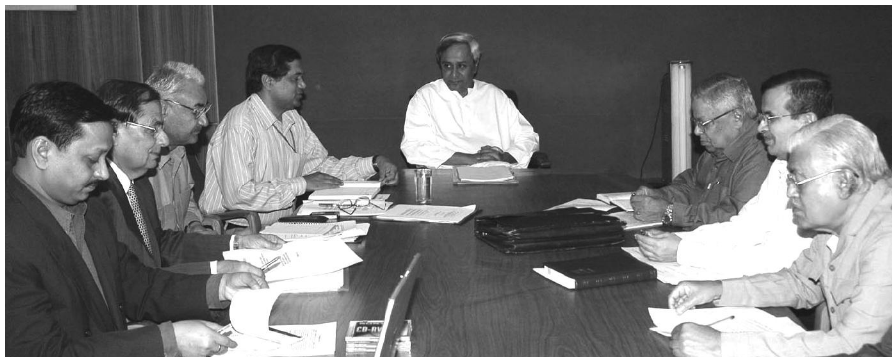
୪. ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ମହୋଦୟ - ସଂପାଦନା- ଡ. ଭଗବାନ ପଣ୍ଡା (କେ.ଗ.ପ୍ର.) ।

୫. ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ରିକା (କେ.ଗ.ପ୍ର.) ।

୬. Bhubaneswar - by Devala Mitra, 4th Edition, 1978.

୭. Inscription, Vol-V, part-I, 1190-1308

ଅଭିନନ୍ଦନ
୩୫, ବସନ୍ତ ବିହାର
ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ମାର୍ଗ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୮

ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ ସବ୍‌କମିଟିର କୃଷି ସମ୍ପର୍କିତ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ବୈଠକରେ ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଅଧକ୍ଷତା କରୁଛନ୍ତି । ୦୫.୦୨.୦୭

ଆଦିବାସୀ ପର୍ବ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ

ଡଃ ପ୍ରମୋଦିନି ହୋତା

ପୁଷ ପୁନେଇ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଗାଁ ଗହଳିରେ ଏହି ପର୍ବ ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମ୍‌ରେ ପାଳନ କରାଯାଏ । କୋରାପୁଟ-ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅରଣ୍ୟର ଘଞ୍ଚ ସବୁଜିମା, କାକରଭିଜା ମାଟିର ଅପୂର୍ବ ବାସ୍ନା, ସଡ଼କ ଅଙ୍କାବଙ୍କା ହୋଇ ସାପୁଆ ଗତିରେ ଲମ୍ବି ଯାଇଥାଏ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ । ରାସ୍ତାର କଡ଼େ କଡ଼େ ରହିଥାଏ ନୁଆଁଣିଆ ଚାଳଘର, ନାଲି ଧଳା ମାଟିରେ ଲିପାପୋଛା ହୋଇ ନିର୍ମଳ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୃଦୟଟି ଭଳି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ନାଲିନେଳି ଅନାମିକା ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧରେ ବନଭୂମି ସୁଗନ୍ଧିତ ହେଉଥାଏ । ପୌଷ ମାସରେ ଏହି ବନଭୂମିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନିଆରା । ପାହାଡ଼ ଢାଙ୍କି ହୋଇଥାଏ କୁହୁଡ଼ିରେ, ଯେତେବେଳେ ବସ୍ ଚାଲିଥାଏ ଏହି କୁହୁଡ଼ି ଭିତର ଦେଇ ଅନୁଭବି ହିଁ ସେହି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁଖକୁ ଉପଭୋଗ କରେ । ସତେ ଯେମିତି ମେଘ ଭିତରୁ ବସ୍‌ରେ ଯାତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଯାଉଛି । ଅଳସୀ ଫୁଲର ଶେଯରେ ପଥିକ ଟିକିଏ ଆନନ୍ଦ ନେବାକୁ ଉଦ୍‌ବେଗ ହୋଇଉଠେ । ଅଙ୍ଗାର କାଉଡ଼ି ଧରି କାଉଡ଼ିଆମାନେ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ସରଳ ରେଖାରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ପୌଷ ମାସର ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶୀତ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଖୋଲା ଦେହକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି । ସତେ ଯେମିତି ସରଳ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବାହାରର ଜଟିଳତା ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି । ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ବାସ କରନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇକୁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇରେ ଗାଁ ନାଏକର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଠିକ୍ କରାଯାଏ କେଉଁ ଦିନ ଯାତରା (ଯାତ୍ରା) କରାଯିବ । 'ଚାଲାନ୍' ପ୍ରଥମେ ଗାଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣନ୍ତି ଗାଁର ମୁଖିଆ (ନାଏକ) ସଭା କରି ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ବାରିକ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଯାତ୍ରା ଦିନ ଜଣାନ୍ତି । ମାସର ଯେକୌଣସି ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ଏହି ଯାତ୍ରା ଦିନ ଠିକ୍ କରାଯାଏ । ଗାଁର ଲୋକମାନେ ନିଜର ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ କୁକୁଡ଼ା ଓ ଛେଳି କିଣିଥାନ୍ତି । ଗାଁର ଶେଷରେ (ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ) ଯାତ୍ରା ହୁଏ, ସମସ୍ତ ଆଦିବାସୀମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି ସେଠାରେ । ଛେଳିର ମୁଣ୍ଡକୁ ପୋଡ଼ି 'ସରୁଭାତ' ରନ୍ଧାଯାଏ । ସେହି ଛେଳି ମୁଣ୍ଡକୁ ସରୁଭାତ ସହିତ ମିଶାଇ ଗାଁର ମୁଖିଆ ଖାଇଦିଏ । ଛେଳିଗଣ୍ଡିକୁ ଆଣି ଗାଁର ଲୋକମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ଛେଳିକୁ 'ମୁଡାମ୍' କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ କାଠ ଗଦା କରି ନିଆଁ ଜଳାଯାଏ । ସେହି ନିଆଁର ଚାରିପଟେ ଗାଁର ଯୁବକ, ଯୁବତୀ, ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ୀ, ପିଲାମାନେ ହାତକୁ ହାତ ଛନ୍ଦି ଗୀତ ଗାଇ ନାଚିଥା'ନ୍ତି । ଗୀତ ଗୁଡ଼ିଆଣୀ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ଗୀତ ଗାଇଥାଏ । ରାତିସାରା ସମସ୍ତେ ତା' ସହିତ ତାଳ ସ୍ୱର ଦେଇ ନାଚନ୍ତି । ଏହି ନିଆଁକୁ 'ଭୋଗୀ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସକାଳେ ପିଠାପଣା କରି ଗାଈଗୋରୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ପେଣ୍ଡମ୍ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ତା'ପରେ କନ୍ଦା, ଚାଉଳ, ବିରି ମିଶାଇ ଭାତ ରନ୍ଧାଯାଏ । ତାହାକୁ ସିକ୍‌ଡ଼ି ଭାତ କୁହାଯାଏ । ସେହି ଭାତକୁ ପୁଣିଥରେ ଗାଈଗୋରୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ପରେ ପେଣ୍ଡମ୍ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଏହା ଖାଇବା ଫଳରେ ଗୋରୁଗାଈମାନଙ୍କୁ ବଣରେ କୌଣସି ବିପଦ ଆସେ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗୋରୁଗାଈମାନଙ୍କୁ ଚୋରା ଭୂମିକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ । ପିଲାମାନେ ଗାଁର ଚାରିଆଡ଼େ ଘର ଘର ବୁଲି ଛେର୍ ଛେରା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋରୁଗାଈମାନେ ମେଲା (ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ) ହୁଅନ୍ତି ଗାଁରେ ନାଚଗୀତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ଗାଁର ପିଲାମାନେ 'ଛେର୍ ଛେର୍ ଛେର୍ ଛେରା ପୁଷ୍ ମାସର ବୁଢ଼ିଆ ପରବ ମକେ ଦେ' କହି ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଚାଉଳ, ପଇସା ପ୍ରଭୃତି ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ଗହ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସହିତ ଏହି ପର୍ବର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଅଛି ।

ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହାକୁ 'ପୁଷୁନି' କହିଥା'ନ୍ତି । କୁହୁଡ଼ିଆ ସକାଳୁ ଝିଅବୋହୂମାନେ ଘରଦ୍ୱାର ରଙ୍ଗ ମାଟି ଓ ଚଟାଣକୁ ଗୋବରରେ ଲିପିଥା'ନ୍ତି । ସକାଳୁ ଝୋଲାକୁ ଗାଧୋଇ ଯାଇ 'ଡୁମା' ପାଣି ଆଣିଥା'ନ୍ତି । ସେହି ପାଣିକୁ ଦେବତା ଖଳିରେ ରଖି ଗୃହପୂଜା କରାଯାଏ । ସେହି ସମୟରେ ପୁରୁଷମାନେ ବଣକୁ ଯାଇ କାଠ, ଶିଆଳି ପତ୍ର ଓ ଶିଆଳି ଫଳ ବୋହି ଆଣନ୍ତି । ଶିଆଳି ଫଳକୁ ଶୁଭ ସଙ୍କେତ କୁହାଯାଏ । ଘରର ଆଗରେ ଚାଳ ପାଖରେ ଶୁଭ ସଂକେତ ଭାବରେ ତାକୁ ଟଙ୍ଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଏହା ଦ୍ୱାରା କୁ-ପ୍ରଭାବ ଘର ଉପରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଗାଁର ପୁରୁଷମାନେ ଯେଉଁ କାଠ ଆଣନ୍ତି ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏକତ୍ରିତ କରାଯାଏ । ତାହାକୁ 'ବେରଣ ମୁଣ୍ଡା' କୁହାଯାଏ । ସେଠାରେ ଜାନି

(ପୂଜାରୀ) କୁକୁଡ଼ା ବଳିଦିଏ । କୁକୁଡ଼ାର ରକ୍ତରେ ରଞ୍ଜିତ ଫୁଲକୁ ଜାନି (ପୂଜାରୀ) ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ସେହି କାଠ ଲଦା ହୋଇଥିବା କିଛି କାଠ ଉପରକୁ ପକାଇ ଦିଏ । ତା'ପରେ ସେଥିରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରେ ତାକୁ ମାଣ୍ଡୁକୋଡ଼ କୁହାଯାଏ । ନିଆଁ ଜଳିବା ପରେ ତାକୁ ଭୋଗୀ କୁହାଯାଏ ।

ନୂଆ ଫସଲ କ୍ଷେତରୁ ଆସି ଭରି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ କୁହାଯାଏ 'ପୁଷ୍ ମାସ ଭୂସ୍‌ଭାସ୍ ମାଘ ମାସେ ଡାଲି ।' ନୂଆଖିଆ ମାସରେ ଯେଉଁ ନବଧାନର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ପୁଷ୍ ମାସରେ ତା'ର ପୂର୍ଣ୍ଣାହୂତି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମାଣ୍ଡିଆ ଘୋରିବା, ଧାନକୁଟିବା କାମ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ସମୟରେ ପୁଷ୍ ଚୋରମାନେ ରାତିରେ ବାହାରନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ି (ଯୁବକ, ଯୁବତୀ)ମାନେ ଘରର ବାଡ଼ି ବଗିଚାରୁ ଆଳୁ, ବୋଇତାଳୁ, କୋବି, ବାଇଗଣ, ଝଟା (ଶିମ୍ବ) ଆଣି ବେରଣ ମୁଣ୍ଡା ନିକଟରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେସବୁକୁ ଭୋଗୀ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ସମସ୍ତେ ମିଶି ହସ ଖୁସିରେ ଖାଇଥା'ନ୍ତି । ପୁଷ୍ ମାସରେ ପରଜାମାନେ ଡଙ୍ଗ-ଭୁଙ୍ଗାର ତାଳେ ତାଳେ ହାତକୁ ହାତ ପରସ୍ପର ଛନ୍ଦି ଅଣ୍ଟା ଦୋହଲାଇ ହାତଖଡୁ ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ସର୍ପିଳ ଗତିରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ମୟୂର ପୁଚ୍ଛ ଧରି ରାତିସାରା ନାଚୁଥାନ୍ତି । ଗୀତଗୁଡ଼ିଆଣୀ ଗୀତ ଗାଇ ଚାଲିଥାଏ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗିଡ଼ିମାନେ ଗୀତଗୁଡ଼ିଆଣୀ ସହିତ ପୁଷ୍ ପୁନେଇ ଗୀତ ମାଦଳର ତାଳେ ତାଳେ ଗାଇ ଚାଲିଥା'ନ୍ତି -

'ସରସୀ ପତର୍ ଶୀତେ ତର୍ ତର୍
ପାନିକି ଲାଗେ ପିଆସ୍ ।
ଅଗନି ଦେବତା କି ଶୀତ୍‌ରେ ମରୁଚି
ସୁରଜ କି ମାଗେ ତରାସ୍ ।'

ପାଦକୁ ପାଦ ଛନ୍ଦି ନାଚି ଚାଲିଥା'ନ୍ତି । ବନଭୂମି ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ପରଜାମାନେ ଘରେ ମାଣ୍ଡିଆ ଚୁନାରେ ପିଠା ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଭାତ ଓ ମାଂସ ରାନ୍ଧନ୍ତି, ଘରେ ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଭୋଜି କରିଥା'ନ୍ତି । କେତେଜଣ ପରଜାମାନେ ଏହିସବୁ ଖାଦ୍ୟକୁ ଶାଳପତ୍ରର ଦନାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଚାଙ୍ଗୁଡ଼ିରେ ସଜାଇ ଗାଁରେ ଘର ଘର ବୁଲି ବାଣ୍ଟିଥା'ନ୍ତି । ଏହି ପର୍ବ ପୌଷ ଅମାବାସ୍ୟାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ନାଚଗୀତ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି କରିବା ପାଇଁ କେତେକ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଦଳ ବାହାରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ 'ଦଣ୍ଡା ଦୁଲିଆ' ଦଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ହାତରେ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି ଓ ପାଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁର ବାନ୍ଧି ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ନାଚ କରି ପଇସା, ଧାନ, ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରିଥା'ନ୍ତି । ଧାଙ୍ଗିଡ଼ି (ଅବିବାହିତା)ମାନେ ପାନିଆ ଜୁନିଆ ଗୀତ ଗାଇ ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲି ଚାଉଳ ଓ ପଇସା ମାଗିଥାନ୍ତି । ଏହିଦିନ ରବି ଫସଲର ନୂଆ ଖିଆଯାଏ । କେତେଜଣ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ହାତରେ ଧରି ଭୂଇଁ ଉପରେ ଠକ୍ ଠକ୍ ପ୍ରହାର କରି 'ଛେର୍ ଛେରା' ଗୀତ ଗାଇ ପଇସା, ଚାଉଳ ମାଗିଥା'ନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ କୋରାପୁଟର ବନଭୂମି ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ସରଳ ଆଦିବାସୀ କଷ୍ଟ ସହିଷ୍ଣୁ । ସେମାନଙ୍କ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ହେଲେ ଡଙ୍ଗର, ଝରଣା, ବୃକ୍ଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ । ସେମାନେ ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିଥା'ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୀତ ହିଁ ଜୀବନ, ଗୀତ ହିଁ ସତ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ।

ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ, ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ
ଖଲ୍ଲିକୋଟ (ସ୍ୱୟଂ ଶାସିତ) ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

ଆଦିବାସୀ ନୃତ୍ୟ

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ

ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ସାହୁ

ମୁଖ୍ୟତଃ ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା କେତେକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନଗ୍ରସର ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ଦେବାର ଆୟୋଗଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଠୁ ଅନୁନ୍ନତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତି ବିବରଣୀ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତିର ମତ ଅନୁସାରେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପୂର୍ବରୁ ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତି ଏକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀଙ୍କଠାରୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିଲେ । ଶିଲୁ ଆଓ ସମିତିର ମାନ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରାକ୍-କୃଷି ପ୍ରାବିଧିକ ସ୍ତରରେ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ସାକ୍ଷରତା ହାର ଅତ୍ୟନ୍ତ କମ୍ ଓ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ସେମାନେ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହେବେ ଓ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଭାଗିଦାରୀ ହୋଇ ସୁଫଳ ପାଇପାରିବେ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ୩୪୨ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଭାରତରେ ୬୯୭ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୭୫ ଗୋଟି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି ।

ଯାହାହେଉ, ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ କେତେକ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସବିଶେଷ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବା । ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ୫୨ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଏହା ୧୪ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ଆଉ ୨୦ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ଅନୁମୋଦନ କରାଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତବର୍ଷରେ ସମୁଦାୟ ୭୬ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମୁଦାୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନିଜର ବାସସ୍ଥାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିର ଉନ୍ନୟନ ନିମନ୍ତେ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟର ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ୫୫୦ ପରିବାର ସୀମିତ ରଖାଯାଇଛି ଏବଂ ବୃହତ୍ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକାଧିକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ୧୯୭୫-୭୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷଠାରୁ ଭାରତ ସରକାର ଶତପ୍ରତିଶତ ଆଧାରରେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଜରିଆରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସହାୟତା ଆକାରରେ ସମସ୍ତ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଆସୁଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ବାର୍ଷିକ ୧୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ଯଥା- କନିଷ୍ଠ କୃଷି ଅଧିକାରୀ, ଉନ୍ନୟନ ସଂପ୍ରସାରଣ ଅଧିକାରୀ ଓ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସହାୟକ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି କରିବା, ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ, ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଭୂମିଭିତ୍ତିକ ଉନ୍ନୟନ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଆସୁଛି ଯଥା- ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ, କୃଷି, ମୃତ୍ତିକା ସଂରକ୍ଷଣ, ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା, ପାଣି ପମ୍ପ ଯୋଗାଣ ଇତ୍ୟାଦି । ପଶୁପାଳନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମଧ୍ୟ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯଥା- ଗୋପାଳନ, ଛେଳି ପାଳନ, ମତ୍ସ୍ୟ ଚାଷ ଇତ୍ୟାଦି । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯଥା- ସାଇକେଲ ମରାମତି ଦୋକାନ, ରିକ୍ସାଚାଳନ, ସିଲାଇ ମେସିନ ଇତ୍ୟାଦି । ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କଦଳୀ ଚାଷ, ପନିପରିବା ଚାଷ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ପାଣି ପମ୍ପ, ଲଙ୍ଗଳ, ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ି, ବଳଦ, ଗାଇ, ଛେଳି, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପନିପରିବା ମଞ୍ଜି ଓ ଚାରା, ଧାନ ବିହନ, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ବୈଷୟିକ, କୃଷି ଉଦ୍ୟାନଭିତ୍ତିକ ଜ୍ଞାନ

ବୃଦ୍ଧି, କୃଷି ଓ ଉଦ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଣ, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଏବଂ ମାଗଣାରେ ପୋଷାକ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି । ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାର ମହତ୍ୱ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯିବା ସହିତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକମ ମାଧ୍ୟମରେ ସଚେତନ କରାଯାଉଛି । ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ଔଷଧ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି, ପାରମ୍ପରିକ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ପ୍ରଥାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲୋକ ନାଚ, ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି ।

ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବସବାସ କରୁଥିବା ୬୨ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରୁ ୧୩ ଗୋଟି ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ୧୩ ଗୋଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାୟ ଚାରି କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ୧୩ ଗୋଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ହେଲେ- ବଣ୍ଡା, ଦିଦାୟୀ, ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ, ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା, ସଉରା, କୁଟିଆକନ୍ଧ, ଜୁଆଙ୍ଗ, ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ, ଲୋଧା, ହିଲ୍ ଖଡ଼ିଆ, ମାଙ୍କିଡ଼ିଆ, ବିରହୋର, ଚକ୍ଟିଆ ଭୁଞ୍ଜିଆ । ଏହି ତେରଟି ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ୧୭ ଗୋଟି ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - ୧. ବଣ୍ଡା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ମୁଦୁଲିପଡ଼ା, ମାଲକାନଗିରି, ଏହା ୧୯୭୬-୭୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୨. ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, କୁର୍ଲି, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୩. ଜୁଆଙ୍ଗ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଗୋନାସିକା, କେନ୍ଦୁଝର, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୪. କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ବେଲ୍‌ଘର, ଫୁଲବାଣୀ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୫. ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ସେରାଙ୍ଗୋ, ଗଜପତି ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୬. ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଜମରଡିହି, ପାଲଲହରା, ଅନୁଗୁଳ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୭. ପାଉଡ଼ି ଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଖୁଣ୍ଟ ଗାଁ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୮. ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଥୁମ୍ବା, ପାତ୍ରପୁର, ଗଞ୍ଜାମ, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୯. ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି, ଗଜପତି, ଏହା ୧୯୭୮-୭୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୦. ଲାଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ପୁଟାସିଂ, ଗୁଣପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୮୪-୮୫ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୧. ଲୋଧା ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ମୋରଡ଼ା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଏହା ୧୯୮୫-୮୬ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୨. ଦିଦାୟୀ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ବାୟାପଡ଼ା, କୁଦୁମୁଲୁଗୁମା, ମାଲକାନଗିରି, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୩. ହିଲ୍ ଖଡ଼ିଆ ଏବଂ ମାଙ୍କିଡ଼ିଆ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଗୁଡୁଗୁଡ଼ିଆ, କରଞ୍ଜିଆ ଓ ଯଶିପୁର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୪. କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼, କଳାହାଣ୍ଡି, ଏହା ୧୯୮୬-୮୭ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୫. ଡଙ୍ଗରିଆ କନ୍ଧ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, କଲ୍ୟାଣସିଂପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ଏହା ୧୯୮୭-୮୮ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ୧୬. ପାଉଡ଼ିଭୂୟାଁ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ରୁଗୁଡ଼ାକୁନ୍ଦର, ବରକୋଟ, ଦେବଗଡ଼, ଏହା ୧୯୯୩-୯୪ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ଏବଂ ୧୭. ଚକ୍ଟିଆ ଭୂଞ୍ଜିଆ ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥା, ସୁନାବେଡ଼ା, କୋମନା, ନୂଆପଡ଼ା, ଏହା ୧୯୯୪-୯୫ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ।

ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଯେଉଁ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା କ'ଣ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦରକାର । ନଚେତ୍ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକଳ୍ପର ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚୀ

୧. Vulnerable Ethno-cultural Groups (VEGs)- Behura, N.K. & Mohanti, K.K. (Adivasi, Vol.-XXXVIII Nos. 1&2, January & June, 1998)

୨. Primitive Tribal Groups- Their problems and Development- Behura, N.K. (Banaja, Academy of Tribal Dialects & Culture, 1998)

୩. ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅର୍ଥନୀତି (ତଥ୍ୟବାଦ ବନାମ ତତ୍ତ୍ୱବାଦ)- ବେହୁରା, ନବକିଶୋର ଏବଂ ମହାନ୍ତି, କୃଷ୍ଣ କୁମାର, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା, ପୁସ୍ତକ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

୪. Impact of Special Micro Project on the livelihood of Kutia Kondhs- Behura, N.K. and Panigrahi, N. (Adivasi: Vol.42 nos. - 1 & 2, June & December-2002, Vol.-43 nos. 1 & 2, June & December-2003)

୫. Primitive Tribes of Orissa and their Development Strategies (Patnaik, N., 2005, D.K. Printworld (P) Ltd., New Delhi)

ଅଧ୍ୟାପକ
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୟନ ବିଭାଗ
ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତକତପୁର
ବାରିପଦା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା

ଇନ୍ଦୁଭୂଷଣ କର

ସର୍ବୋପନିଷଦୋ ଗାବୋ ଦୋଗ୍ଧା ଗୋପାଳନନ୍ଦନଃ
ପାର୍ଥୋବତ୍ସଃ ସୁଧୀର୍ଭୋକ୍ତା ଦୁଗ୍ଧଂ ଗୀତାମୃତଂମହତ୍ ।

ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି 'ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଦର୍ଶନ, ଯାହାର ନିଦର୍ଶନ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ବେଦ, ପୁରାଣ, ଉପନିଷଦ, ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ ଗୀତା, ମହର୍ଷି ପାତଞ୍ଜଳିଙ୍କ ଯୋଗାଶାସ୍ତ୍ରରେ । ଋକ୍, ଯଜୁ, ସାମ, ଅଥର୍ବ ବେଦ, ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ଭଳି ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପୁରାଣମାନ ଉପନିଷଦ ଓ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ପ୍ରଭୃତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ ଭାରତୀୟ ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କ ଦିବ୍ୟ-ଚେତନାର ଯେଉଁ ଝଲକ ରହିଛି, ତାହା ବହୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଦ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଳୀ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରନେତାମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ଓ ଭାବବିହ୍ୱଳ କରି ଆସିଅଛି । ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା' ଏକ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ, ଯାହାକି ପ୍ରାୟ ତିନିହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞ ମନୀଷୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରିଷ୍ଟୋଫର, ଇଶରଉଡ୍, ଏଡଉଇନ୍ ଆରନଲଡ୍, ଏଲ୍‌ଡକ୍‌ସ ହକ୍ସଲେ, ଆରନଲଡ ଟଏନବି, ମାକ୍‌ସମୁଲାର, ଯୁଆନ ମାସ୍କାରୋ, ସୋପେନ ହାଓ୍ୱାର ପ୍ରଭୃତି ମନୀଷୀମାନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ସୁଚିନ୍ତିତ ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରି ଗୀତାରେ ଥିବା 'ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ'ର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ବିଗତ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତୀୟ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍, ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ, ବିବେକାନନ୍ଦ, ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ସ୍ୱାମୀ ଚିନ୍ମୟାନନ୍ଦ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ମହତ୍ୱ ଓ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଷ୍ୟକାର ଥିଲେ ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୭୮୮-୮୦୨) । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଗୀତାଭାଷ୍ୟ ଅଦ୍ୱୈତବାଦ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ । ତାଙ୍କ ପରେ ରାମାନୁଜାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଦ୍ୱୈତବାଦ, ବୈଷ୍ଣବ ପନ୍ଥୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭକ୍ତିବାଦ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ମରେଇଗ୍ରାମ-ନିବାସୀ ଅନ୍ୟଜଣେ ଅନନ୍ୟ ସାଧକ-ପଣ୍ଡିତ ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ଶଙ୍କରପନ୍ଥୀ ଶ୍ରୀଧର ସ୍ୱାମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ଯେଉଁ ଭାଷ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ, ତାହା ସାରା ଭାରତର ବିଦ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଳୀଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହେଲା । ସେହି ମହାନ୍ ଗୀତା ଭାଷ୍ୟର ନାମ ଥିଲା - ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକା । ଭାରତର ତଥା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ମନୀଷୀମାନେ ଏହିସବୁ ଗୀତା ଭାଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଯେଉଁ ସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହାର ସାରମର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା, କେବଳ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ନୁହେଁ - ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ରହିଛି, ଧାର୍ମିକ ଓ ସାମାଜିକ ତତ୍ତ୍ୱ ଯାହା ଚିରକାଳ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱ ମାନବବାଦର ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରିପାରିବ । ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ୧୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟରେ ୭୦୦ ଶ୍ଳୋକ ରହିଛି । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ, ମହାନ୍ ଯୋଦ୍ଧା ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ବିଷାଦ, ଯେଉଁ ହତାଶା ଓ ଯେଉଁ ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ ଦୂର କରିପାରିଥିଲେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ସଖା ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥିଲେ, ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲେ ଓ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ମାନସିକତାକୁ ବିଷାଦର ଅନ୍ଧାରରୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ଦିବ୍ୟ ଚେତନାର ଆଲୋକକୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଓ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ କଥୋପକଥନ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ୨୦ଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଛନ୍ତି, ତାହାର ଉତ୍ତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟିର ଗୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ, କର୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗର ଜ୍ଞାନାଲୋକ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦିବ୍ୟବାଣୀ ଶୁଣି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ବିଷାଦ, ଅବସନ୍ନତା ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟତାକୁ ମନରୁ ଦୂର କରିପାରିଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରନ୍ତି- ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳର ଏହି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଗ୍ରନ୍ଥର ଅଧ୍ୟୟନ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କି ? ବିଜ୍ଞାନ କ'ଣ ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜକୁ ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତି ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆମକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟରୁ । ଏହି ମାନବ ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶରେ ବିଜ୍ଞାନ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ହୋଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ସମାଜକୁ ଭୌତିକ ସୁଖ ଦେଇଛି । ଆଜି ଆମେ ରକେଟ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯାଇପାରୁଛୁ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଆବିଷ୍କୃତ ବହୁ ଉପଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ଉପଭୋଗ କରିପାରୁଛୁ ସତ, କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ

ସୁଖ ଏବେବି ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମରିଚୀକା ପରି ହୋଇରହିଛି । ବିଗତ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ହିରୋସୀମା, ନାଗାସାକି ସହରର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ଆଣବିକ ବୋମା ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲା ପରେ ବିଶ୍ୱର ବହୁ ରାଜନେତା ଓ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲେ ଯେ, ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜନୀତି, ତଥାକଥିତ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱରେ ସ୍ଥାୟୀ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜରେ ନବ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ, ଉଗ୍ର ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଉଗ୍ର ଆତଙ୍କବାଦ, ଶାନ୍ତିଗାମୀ ବିଶ୍ୱର ନିରୀହ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଆତଙ୍କିତ ଓ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ କଲାଣି ।

ଏହି ଦଶକରେ ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ୨୦୦୧ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୧୧ ତାରିଖରେ ଆତଙ୍କବାଦୀ ଦ୍ୱାରା ଧ୍ୱସ୍ତ ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଏବେ ଇରାକ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଲେବାନନ୍ ଓ ପାଲେଷ୍ଟାଇନରେ ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ତଥା ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧ ଏବେ ବି ଚାଲିଛି । ଏଣେ ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଆତଙ୍କବାଦର ଛାୟା ଯୁଦ୍ଧରେ, ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରେ ଜାତିଗତ ବିଦ୍ୱେଷଜନିତ ଗୃହ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନାଗରିକ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେଣି । ଭାରତରେ ଧର୍ମାନ୍ଧ ଜେହାଦୀ ଦ୍ୱାରା ଆତବଙ୍କବାଦର ତାଣ୍ଡବଲୀଳା ଚାଲିଛି । ଜଣେ ଚିନ୍ତାନାୟକ କହିଥିଲେ - ଯୁଦ୍ଧ, ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଉଦ୍ଭବ ହୁଏନା । ଯୁଦ୍ଧର ମୂଳ ଚେତନା ରହିଛି ମଣିଷ ମନ ଭିତରେ । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା, ଧର୍ମାନ୍ଧତା, ଆତଙ୍କବାଦ, ଦୁର୍ନୀତି, ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ରାଜନୀତିକ ହିଂସା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମାନସିକତାରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ଓ ଉଗ୍ର ଭୋଗବାଦ ଦ୍ୱାରା ସଂପ୍ରସାରିତ ହେଉଛି ।

ଏହି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଆଧାତ୍ମିକ ଅଧୋଗତିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏକ ଆଧାତ୍ମିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ଉନ୍ନତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଭାରତର ଦୁଇଜଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଗୀ ଓ ସାଧକ ଶ୍ରୀ ରବିଶଙ୍କର ଓ ଶ୍ରୀ ରାମଦେବଙ୍କ ଯଥାକ୍ରମେ ଆର୍ଟ ଆଣ୍ଡ୍ ଲିଭିଙ୍ଗ୍ ଓ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା - ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଲାଣି ଓ ଜାତିସଂଘର (ୟୁ.ଏନ୍.ଓ.) ଉଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆଧାତ୍ମିକ ସଂକଟର ଏହି ଘଡ଼ିସନ୍ଧିବେଳେ ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥ - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା ଶାଶ୍ୱତ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ବିଶ୍ୱ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । କାରଣ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଯଥା- ୧. କର୍ମଯୋଗୀର ସାଧନା ପାଇଁ ଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଆତ୍ମ ସଂଯମର କୌଶଳ, ୨. ବିଶ୍ୱ ମାନବିକତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ସମତ୍ୱ ଓ ସମଦର୍ଶନର ଉପଲବ୍ଧ, ୩. ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମର ଉପଚାରରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନିରନ୍ତର ନିଷ୍କାମ କର୍ମର ସାଧନାରେ ରତ ହେବା, ୪. ବିଶ୍ୱ ସମାଜରେ ସମତ୍ୱ ଓ ବିଶ୍ୱ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗର ଚେତନା, ଅଧୁନା ଆତଙ୍କଗ୍ରସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ସମାଜକୁ ନୂତନ ଚେତନାର ଆଲୋକ ଦେଇପାରିବ । ଅଧୁନା ଜଣେ ସାଧକ ଓ ଗୀତା ପ୍ରେମୀ ଲେଖକ ଲେଖିଥିଲେ - 'The real test of civilized world lies in the changing of the venue of battles from the outer regions of land, water and air to the inner regions of mind, heart and soul. The real enemy lies within us, this is the supreme lesson which the GITA teaches to the modern man.'

ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ, ବିଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗ୍ରନ୍ଥ । କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ବାଣିଜ୍ୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ରହିଛି । ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୀତାରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ ନିଷ୍କାମ କର୍ମଯୋଗ ଆଚରଣ ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଯେପରି ପ୍ରୟୋଜନ, ସେହିପରି ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟିକ ପରିଚାଳନାରେ ଦକ୍ଷତା ଓ ଉତ୍କର୍ଷତା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳନା ଶିକ୍ଷାର ବିଶାରଦମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ - ଗୀତାମନ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଗତ ତା.୨୬.୧୦.୦୬ରିଖରେ ପ୍ରକାଶିତ, The New Indian Express ଇଂରାଜୀ ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜରେ ଏହି ଲେଖାର ଶିରୋନାମା ଥିଲା - GITA is new mantra for big biz in us.

ଏହି ଲେଖାର ସାରମର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାରେ ଥିବା କର୍ମଯୋଗ କୌଶଳକୁ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀର ଲିଡ଼ରମାନଙ୍କର କର୍ମଦକ୍ଷତାକୁ ବହୁଗୁଣରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିପାରିବ । ଏହି ଗୀତ ସନ୍ଦେଶକୁ Karma-Capitalism ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ କୁହାଯାଇଛି - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତାର ବାଣୀ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀର Effective Leadership (ଦକ୍ଷ ନେତୃତ୍ୱ) ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ । କେବଳ ଧନ-ଲାଭ (Profit Motive) ପାଇଁ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଚାଳନା ନକରି ବୃହତ୍ତର ଆଦର୍ଶ ମାନବିକତା ବିକାଶ ପାଇଁ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ବିକଶିତ ଓ ଜନଆଦୃତ ହୋଇପାରିବ । ତେଣୁ ଆଜି ଏହି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶ, ରାଜନୀତିରେ ହିଂସା ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ଦୂରୀକରଣରେ ଉତ୍ତମ ଆଚାର ସଂହିତାର ପ୍ରୟୋଗ, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମରୁ ଜାତ ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଉଗ୍ର ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ବିନାଶ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ବହୁ ଜାତୀୟ କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକର କୁପରିଚାଳନାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରେ, କାରଣ - କର୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଓ ଭକ୍ତିଯୋଗର ଏକ ସମନ୍ୱିତ ସଂସ୍କୃତିର ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ରହିଛି ଏହି ଗୀତା ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥରେ, ତେଣୁ ଗୀତାକୁ କୁହାଯାଇଛି - 'The songs of the Eternal.'

ଶ୍ରଦ୍ଧାନିବାସ
୧୫୯୫, ଭକ୍ତମଧୁ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୩୦

ବେଦ, ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଭାରତୀୟ ସମାଜ

ଡାକ୍ତର ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହାରଣା

ବେଦ, ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ବାଙ୍ମୟ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତ । ଏହା ଚାରିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି, ଯଥା- ଋଗ୍‌ବେଦ, ସାମବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବବେଦ । ତେବେ ଇତିହାସର ପ୍ରାଚୀନତମ ସ୍ରୋତ ତଥା ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାବରେ 'ଋଗ୍‌ବେଦ'କୁ ଲିଖିତ ରୂପେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ କୃତୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନାକାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୨୫୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । କେତେକ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର କାଳ ଗଣନା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନା କାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଦାବୀ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ବେଦ ବିଶାରଦ ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ନିଜର ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା ଅନୁସାରେ ବୈଦିକ କାଳ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୬୦୦୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ।

ଏସିଆ ମାଇନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଗାଜ୍ କୁଇ ନାମକ ସ୍ଥାନରୁ ଖ୍ରୀ:ପୂ: ୧୪୦୦ ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ, ଏକ ପ୍ରକାର ଅଭିଲେଖ ମିଳିଛି । ଏହି ଅଭିଲେଖରେ ଖତ୍ତୀ (ହିଟିଟିସ୍) ଏବଂ ମିତାନୀ ଆଦି ପ୍ରାଚୀନ ଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଏକ ସନ୍ଧି ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ମିତ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ର, ବରୁଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ବୈଦିକ ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଭଳି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଋଗ୍‌ବେଦରେ ପୂର୍ବରୁ ଏହିସବୁ ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିବାରୁ ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଋଗ୍‌ବେଦୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୪୦୦ ବେଳକୁ ଭାରତରେ ନିଜର ସ୍ଥିତି ସୁଦୃଢ଼ କରିପାରିଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ ଏହା ସୁଦୂର ପୂର୍ବ ଏସିଆର ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଥିଲା । ଏଥିରୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଋଗ୍‌ବେଦର ରଚନାକାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୪୦୦ ବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ ନୁହେଁ । ତେବେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ଯୁକ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି ଋଗ୍‌ବୈଦିକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସର୍ବଗୃହୀତ ମତ ଭାବରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୫୦୦ର ସମକାଳୀନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୦୦୦ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ତିନିଗୋଟି ବେଦ, ଯଥା- ସାମବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବ ବେଦ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ଚାରିଗୋଟି ବୈଦିକ ସଂହିତା ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଋଗ୍‌ବେଦ, ଯଜୁର୍ବେଦ ଓ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ସମ୍ପର୍କିତ ବିଷୟ ଅର୍ଥାତ୍ ରୋଗ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷଲତା ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତେବେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ରୋଗ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସର୍ବାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିବାରୁ ଆୟୁର୍ବେଦକୁ ଅଥର୍ବବେଦର ଏକ ଉପାଙ୍ଗ ବା ପଞ୍ଚମବେଦ ରୂପେ ଅଭିହିତ କରାଯାଇଛି । କାଳକ୍ରମେ ବେଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏହିସବୁ ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ, ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ, ସୁସ୍ଥ ମନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଭର ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ଭାବରେ ଅନୁସୃତ ହୋଇଆସିଛି । ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଏହି କାରଣରୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ସହିତ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ।

ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଆୟୁ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ତଥା ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନେକ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଚିକିତ୍ସାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବନୌଷଧିର ମହତ୍ତ୍ୱ ତଥା ଔଷଧର ଅର୍ଥ ଏଥିରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ବୈଦିକ ମତରେ ଔଷଧର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବେଦନା ବା କଷ୍ଟକୁ ଯାହା ଦୂର କରେ । 'ଓଷ'ର ଅର୍ଥ ରସ ଏବଂ ସେହି ରସ ଯେଉଁଥିରେ ରହେ ତାହା ଔଷଧ ଅଟେ (ଓଷୋ ନାମ ରସଃ ସୋସ୍ୟାଂ ଧୀୟତେ ଇତି ଓଷଧିଃ) । ଋଗ୍ ବେଦରେ ଔଷଧି ପାଇଁ ମାତା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । (ଓଷଧୀ ରୀତି ମାତର ସ୍ତଦ୍ୱୋ ଓ ଦେବୀରୂପ ବ୍ରୁବେ' । ଋଗ୍‌ବେଦ-୧୦/୯୭/୪) । ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂକ୍ତ ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରୁ କିଛି ଅଂଶ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା -

ୟା ଓଷଧୀଃ ପୂର୍ବା ଜାତା ଦେବେଭ୍ୟସ୍ତ୍ରିଯୁଗଂ ପୁରା ।
ମନୈ ନୁ ବଭ୍ରୂଣାମହଂ ଶତଂ ଧାମାନି ସପ୍ତ ଚ ।।
(ଋଗ୍‌ବେଦ - ୧୦/୯୭/୧)

ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଔଷଧ ବା ବନସ୍ପତି, ଦେବମାନଙ୍କର ତିନିଯୁଗ ପୂର୍ବରୁ ଉପ୍ତନ୍ନ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଭରଣପୋଷଣ କରୁଥିବା ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଶତ ଏବଂ ସାତ ସ୍ଥାନ ବା ଜାତି (ପ୍ରଜାତି) ରହିଛି, ଏପରି ମୁଁ ଜାଣିଛି ।

ଭୂମଣ୍ଡଳରେ ପ୍ରଥମେ ବନସ୍ପତି ସମୂହ ଉପ୍ତନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ତିନିଯୁଗ (ଜଳ-ଜନ୍ତୁଯୁଗ, ସର୍ପଯୁଗ, ପଶୁଯୁଗ) ବ୍ୟତୀତ ହେବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟଯୁଗ ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହି ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଶତ ଅଥବା ସାତ ଶହ କିମ୍ବା ଶହେ ଏବଂ ସାତ ବର୍ଗ ରହିଛି (ଚରକ ସଂହିତାରେ ପାଞ୍ଚଶହ ବନୌଷଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି) ।

ଓଷଧୀରିତି ମାତରସ୍ତଦ୍ୱୋ ଦେବୀରୂପ ବ୍ରୁବେ ।
ସନେୟମଶ୍ୱଂ ଗାଂ ବାସ ଆତ୍ମାନଂ ତବ ପୂରୁଷେ ॥
(ଋଗ୍‌ବେଦ- ୧୦/୯୦/୪)

ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧି ବା ବନସ୍ପତିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତ ମାତା ଅଟନ୍ତି : ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ଦେବୀ ସଦୃଶ ହିତକାରିଣୀ ମାତା ଅଟନ୍ତି । ଦିବ୍ୟ ବନୌଷଧି ଯଥା- ଐନ୍ଦ୍ରୀ, ବ୍ରାହ୍ମୀଗୁଡ଼ିକ ଏଠାରେ ଦେବୀ ଓ ହିତକାରିଣୀ ମାତା ଅର୍ଥରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଅନ୍ୟ ଏକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି -

ଓଷଧୟଃ ସଂବଦନ୍ତେ ସୋମେନ ସହ ରାଜ୍ଞା ।
ଯସ୍ମୈ କୃଣୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତଂ ରାଜନ୍ ପାରୟାମସି ॥
(ଋଗ୍‌ବେଦ-୧୦/୯୧/୨୨)

ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ସୋମ ରାଜାଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ହେ ରାଜନ୍ ! ଯେଉଁ ରୋଗୀ ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ ଧାରଣ କରିଥିବା ବୈଦ୍ୟ ଆମର ଯୋଜନା (ଯଥାବିଧି ପ୍ରୟୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା) କରନ୍ତି, ସେହି ରୋଗୀକୁ ଆମେ ରୋଗ କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ବନୌଷଧି ବା ବନସ୍ପତି ସମ୍ପର୍କିତ ସୂକ୍ତ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଔଷଧି ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ନାଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁନଃଶ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଯେ- ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ (ଉତ୍ତମ ଔଷଧୀୟ ରସ-ଗୁଣଯୁକ୍ତ) ଔଷଧ ସେବନ ଦ୍ୱାରା ରୋଗଗୁଡ଼ିକର ବୀଜ ଅର୍ଥାତ୍ ସମୂଳେ ରୋଗ ନାଶ ହୋଇଥାଏ । ଏହାଛଡ଼ା ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଦେବ ବୈଦ୍ୟ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର, ଦିବ୍ୟବୈଦ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ, ଚ୍ୟବନ ଋଷିଙ୍କୁ ପୁନଃ ଯୌବନପ୍ରାପ୍ତି ପ୍ରସଙ୍ଗ, ଜଳ ଚିକିତ୍ସା, ସୌର ଚିକିତ୍ସା, ପ୍ରସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ, ବାୟୁ ଚିକିତ୍ସା, ମାନସ ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ରୋଗ ନାଶ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନ୍ୟ ବହୁ ଶ୍ଳୋକ ମଧ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଯଜୁର୍ବେଦରେ ବନୌଷଧି ବା ବନସ୍ପତି ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି । ଯେଉଁଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ବନସ୍ପତି ଔଷଧଗୁଡ଼ିକୁ ଯଜ୍ଞ କର୍ମ ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ସଂହିତାରେ ମଧ ଔଷଧିଗୁଡ଼ିକ 'ସର୍ବେଷାଂ ରଗ୍ଣାନାଂ ନିଷ୍କତ୍ରୀ' - ସମସ୍ତ ରୋଗଗୁଡ଼ିକର ବହିଷ୍କାର କର୍ତ୍ତା କୁହାଯାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଛି - 'ହେ ଔଷଧିଗଣ ! ତୁମେ ମଧ ମୋର ରୋଗକୁ ନାଶ କର (ଯଜୁର୍ବେଦ-୧୨/୮୩) ।

ବନୌଷଧି (ବନସ୍ପତି) ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କିତ ସର୍ବାଧିକ ତଥ୍ୟ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ରହିଛି । ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧି ସମ୍ପର୍କିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଭାରତରେ ବନୌଷଧି-ଚିକିତ୍ସା ପରମ୍ପରାର ପ୍ରାଚୀନତାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରେ । ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧିଗୁଡ଼ିକର ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକକ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ପର୍କରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ରହିଛି ଏହା ମିଶ୍ରିତ ରୂପରେ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା କେତେକ ବନୌଷଧି ମଧ୍ୟରୁ ପିପ୍ପଳୀ, ଅପାମାର୍ଗ, ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ, ରୋହିଣୀ (ମାଂସରୋହିଣୀ)ର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅନ୍ୟ ବନସ୍ପତିଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଅନିର୍ଣ୍ଣିତ ରହିଛି ।

ବନୌଷଧି ପିପ୍ପଳୀ ବିଷୟରେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ - ପିପ୍ପଳୀ ଔଷଧି ଜୀବନ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ । ପିପ୍ପଳୀ କହେ ଯେ- ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଆମକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସର୍ବଦା ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ହୁଅନ୍ତି । ପିପ୍ପଳୀ ବାତରୋଗ, ଉନ୍ମାଦ, ଅପସ୍ମାର ଆଦି ଚିତ୍ତ ବିକ୍ଷେପ ଜନିତ ରୋଗର ଉତ୍ତମ ଔଷଧ ଅଟେ (ଅଥର୍ବ, ୬/୧୦୯/୧-୩) । ସେହିପରି ବନୌଷଧି 'ଅପାମାର୍ଗ' (ଅପମାରଙ୍ଗ) ବିଷୟରେ ଏକ ସୂକ୍ତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ- ଅପାମାର୍ଗ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ରୋଗରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅପାମାର୍ଗକୁ ଚାଉଳ କ୍ଷୀରି ସହିତ ସେବନ କଲେ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ଲାଗେ ନାହିଁ (ଅଥର୍ବ- ୪/୧୭/୩-୮) । ଏହିପରି ଭାବରେ ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ ଏବଂ ମାଂସ ରୋହିଣୀ ନାମକ ଅନ୍ୟ ବନୌଷଧି ଦ୍ୱୟର ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ-କର୍ମ-ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରଶଂସା ସୂକ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଥର୍ବ ବେଦରେ ବନୌଷଧିର ଉପଯୋଗିତା ଓ ଗୁଣ-କର୍ମ ସମ୍ପର୍କିତ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଅତି ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥିବାରୁ ଭାରତୀୟ ବନୌଷଧି ଚିକିତ୍ସା ପରମ୍ପରାର ପ୍ରାଚୀନତା ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମେୟ ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ- ବେଦ ହିଁ ଆୟୁର୍ବେଦ ତତ୍ତ୍ୱର ମୂଳ ସ୍ରୋତ ଓ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ । ସେଥିପାଇଁ ବେଦ ହେଉଛି ଆମ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଜ୍ଞାନ ସଂହିତା, ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସମାଜ ମଧରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଏକ ଉଚ୍ଚତର ବୌଦ୍ଧିକ ଚେତନାରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ଅଗ୍ରଗତି ଲାଭ କରିବା ଦିଗରେ ଆବାହମାନ କାଳରୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଆସିଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ଆୟୁର୍ବେଦ ସେବା ସଂସ୍ଥା
ଏଫ୍/ଏଫ୍-୩୩, ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ମାର୍କେଟ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ
ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ, ନୟାପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଜନମତ ସର୍ଭେ ଓ ଓଡ଼ିଶା

ରବିନାରାୟଣ ପାଣି

ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଟାଇମସ୍-ସିଏନ୍-ଏନ୍-ଆଇ-ବି-ଏନ୍ ଜନମତ ସର୍ଭେ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ଲୋକପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଲୋକପ୍ରିୟତାର ଶୀର୍ଷକୁ ଉଠି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଓ ତାଙ୍କର ସରକାର ଧୀରେ ଧୀରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ନିକଟତର ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଏହା ରାଜ୍ୟକୁ ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟର ରୂପ ଦେବାରେ ସହାୟକ ହେବ ।

ସରକାରଙ୍କ ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଦୁର୍ନୀତି ମୁକ୍ତ ଶାସନ, ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ ଯୋଗୁଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଶିଳ୍ପାୟନ ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ପରିବେଶ ଓ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟକୁ ବିପୁଳ ବୈଦେଶିକ ପୁଂଜି ଆସିବାରେ ଲାଗିଛି । ବିଶେଷ କରି ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବୁଝାମଣା ପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇସାରିଛି ଓ ଆଉ ଅନେକ ନାମୀଦାମୀ କମ୍ପାନୀ ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ସରକାର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ, କୃଷିର ଉନ୍ନତି, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଦୃଢ଼ୀକରଣ, ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାର, ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ, ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିର ଅଧିକ ପ୍ରୟୋଗ, ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ, ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା, ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ, ବ୍ୟାପକ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି, ଜନଜାତି ତଥା ପଛୁଆବର୍ଗଙ୍କ କଲ୍ୟାଣକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

କୃଷି ଦିଗରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଫଳଗଛର ଚାରା, ପନିପରିବା ମଂଜିର ପ୍ୟାକେଟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ପିଆଜ ଉତ୍ପାଦନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । ଉଦ୍ୟାନ ମିଶନ ଜରିଆରେ ଫଳଚାଷକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । କୃଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଉଛି । ମରୁଡ଼ି ପ୍ରବଣ ଅଞ୍ଚଳରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳଛାୟା ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରାଯାଉଛି ।

ଜଳସଂପଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଜୁ କୃଷକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ୫୦୦ଟି ନୂତନ ଉଠାଜଳସେଚନ ପଏଣ୍ଟ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ଅତିରିକ୍ତ ୧୦୦୦୦ ହେକ୍ଟର ଜମିକୁ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ପାଣିପଞ୍ଚାୟତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଉଛି । ଆସନ୍ତା ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତି ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିରେ ୩୫ ଭାଗ ଚାଷ ଜମିକୁ ଜଳସେଚନ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟତୀତ ଭାରତୀୟ ତୈଳ ନିଗମ ୨୫୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଂଜି ବିନିଯୋଗରେ ବାର୍ଷିକ ୧୨ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ତୈଳ ବିଶୋଧନାଗାର ଓ ପେଟ୍ରୋକେମିକାଲ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଛନ୍ତି ।

ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ଇନ୍‌ଫୋସିଟିଠାରେ ଉନ୍ନୟନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଟି.ସି.ଏସ୍. ଓ ଉଇପ୍ରୋ ସହିତ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୨୦୦୭-୦୮ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ୫୦୦୦ ସଫ୍ଟୱେୟାର ବୃତ୍ତିଧାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଛି ।

ବିଜ୍ଞାନ ଓ କାରିଗରୀ କୌଶଳରେ ଗ୍ରାମସାଟ୍ ପାଇଲଟ୍ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ରାଜ୍ୟ ରାଜଧାନୀ, ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ସଦର ମହକୁମା, ବ୍ଲକ୍ ସଦର ମହକୁମା ଓ କେ.ବି.କେ. ଜିଲ୍ଲାର ୧୧୭୯ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସଦର ମହକୁମାକୁ ଉପଗ୍ରହ ମାଧ୍ୟମରେ ସିଧାସଳଖ ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ପର୍ଯ୍ୟଟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧଉଳିଠାରେ ଏକ ଶାନ୍ତି ଉଦ୍ୟାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବଳୟ ଯୋଜନାରେ ରତ୍ନଗିରି, ଲଳିତଗିରି, ଉଦୟଗିରି ଓ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଗଠିତ ବୌଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କ୍ଷେତ୍ରର ଭିତ୍ତିଭୂମି ବିକାଶ

ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟବିକାଶ ପ୍ରକଳ୍ପ ଜରିଆରେ ପିପିଲିଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ୭ଟି ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ଜିଲ୍ଲାର ୩୦ ଗୋଟି ଜନଜାତି ବ୍ଲକ୍‌ରେ ୪୩୦.୭୩ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ଅଟକଳରେ ଓଡ଼ିଶା ଜନଜାତି ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି । ୬୦ଟି ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅଣକାଷ୍ଠ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ୫୦୦ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଆଦିବାସୀ ବସତିକୁ ସବୁଦିନିଆ ରାସ୍ତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ୧,୭୬,୦୦୦ଟି ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନ କରାଯାଇ ୧.୭ ଲକ୍ଷ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ୩୭୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଋଣ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସନ୍ତା ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଗ୍ରାମକୁ ବିଦ୍ୟୁତିକରଣ କରାଯିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ୧୩ଟି ନୂତନ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ସହ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ।

ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିଶ୍ଚିତ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଯୋଜନା, ଇନ୍ଦିରା ଆବାସ ନିର୍ମାଣ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମୀଣ ରୋଜଗାର ଯୋଜନା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଜୟନ୍ତୀ ଗ୍ରାମ ସ୍ୱ-ରୋଜଗାର ଯୋଜନାକୁ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇଛି ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରାମ ସଡ଼କ ଯୋଜନା ଓ ସ୍ୱଜଳଧାରା ଯୋଜନାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଯୋଜନାକୁ ନିଷ୍ଠାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ 'ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନ' ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଓ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ 'ଆଶା' ନାମକ ଏକ ନୂତନ ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଛି ୧୦୦୦ ଓ ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ।

ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଶାସନକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଉତ୍ତରଦାୟୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟରେ ୧୨.୧୦.୨୦୦୫ ତାରିଖଠାରୁ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଅଧିନିୟମ-୨୦୦୫ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ ସଫଳତା ଆଧାରରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

କଳିଙ୍ଗ ବିହାର
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପାଣିପଞ୍ଚାୟତ

ଓଡ଼ିଶାରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର

ସତ୍ୟନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତି ଏକଶହ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୬୫ ଜଣ କାର୍ଯ୍ୟରତ କେବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଅତଏବ ଅନ୍ୟ ୩୫ ଜଣ କର୍ମୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ବୃହତ୍ ଶିଳ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ରହି ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିବା ସମେତ ପଶୁପାଳନ, ମତ୍ସ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ଉଦ୍ୟାନ କର୍ମ, ଖଣିଖାଦାନ, ନିର୍ମାଣ, ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟ, ପରିବହନ ତଥା ସେବା ଇତ୍ୟାଦି ରୋଜଗାରକ୍ଷମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଦେଖିଲେ ହାରାହାରି ସମସଂଖ୍ୟକ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୋଟ ୫୮ ଜଣ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୩୨ ଜଣ କୃଷକ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୨୬ ଜଣ ହେଉଛନ୍ତି କୃଷି ଶ୍ରମିକ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଭାଗ- ଜାତୀୟ ସ୍ତରରୁ ଅନେକ ନିମ୍ନରେ । ପୁଣି କେବଳ ମଜୁରି ପ୍ରତିବଦଳରେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମ ପ୍ରଦାନକାରୀଙ୍କ ଅନୁପାତ ୩୫ ଭାଗ ସ୍ତରରୁ ବହୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ଦେଶ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ବିଚାର କଲେ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆମ ଶ୍ରମଶକ୍ତି ଅଧିକାଂଶତଃ ନିର୍ଭରଶୀଳ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଉଥିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରୁ ଓଡ଼ିଶାର କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର କର୍ମୀଗୋଷ୍ଠୀ ଯେ ଅଧିକତର ଭାବେ ନିର୍ଭରଶୀଳ, ଏହା ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଶୀଳନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ । ଦେଶର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷିର ବିକାଶ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବି ବୋଲି ମନେ କରାଯାଉଛି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମୂହିକ ବିକାଶ ପାଇଁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇପାରେ । କୃଷି, କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଓ କୃଷକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି କରାଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷି ଅଧିକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପରିଣାମତଃ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ସହିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାବେ ଅଧିକତର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରିବ ତଥା କୃଷକମାନଙ୍କୁ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ଉନ୍ନତି ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ସଚେତନ କରାଇବା ଦିଗରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ । ସେହି କାରଣରୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯିବାକୁ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ପାଇଁ କୃଷିକର୍ମୀମାନଙ୍କ ବିଶଦ୍ ତଥ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଆବଶ୍ୟକ ।

ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କୃଷିକର୍ମ ସହ ଜଡ଼ିତ ଆମ ରାଜ୍ୟର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ ଲିଙ୍ଗଭେଦରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତତ୍‌ସହିତ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନରେ ସହାୟକ ହେବାପାଇଁ ଦେଶର କୃଷିକର୍ମୀଙ୍କ ହାରାହାରି ଅନୁପାତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ସାମୂହିକ ଭାବେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିର ଆକଳନ ପାଇଁ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମୀଙ୍କ ଆନୁପାତିକ ହାର ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସନ୍ନିବେଶିତ ।

ଲିଙ୍ଗଭେଦରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଜନ

କର୍ମୀ	ଓଡ଼ିଶା			ଭାରତ		
	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ମହିଳା	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ମହିଳା
କୃଷକ	୨୯.୭୫	୩୪.୧୫	୨୦.୧୧	୩୧.୬୫	୩୧.୦୫	୩୨.୯୩
କୃଷି ଶ୍ରମିକ	୩୨.୦୨	୨୬.୪୦	୫୩.୯୦	୨୬.୫୫	୨୦.୮୫	୩୮.୮୭
ମୋଟ କୃଷିକର୍ମୀ	୬୪.୭୭	୬୦.୫୫	୭୪.୦୧	୫୮.୨୦	୫୧.୯୦	୭୧.୮୦
ଘରୋଇ ଶିଳ୍ପରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମୀ	୪.୯୧	୩.୨୬	୮.୫୩	୪.୨୨	୩.୧୮	୬.୪୬
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମୀ	୩୦.୩୨	୩୬.୧୯	୧୭.୪୬	୩୭.୫୮	୪୪.୯୨	୨୧.୭୪
ମୋଟ ଅଣ-କୃଷିକର୍ମୀ	୩୫.୨୩	୩୯.୪୫	୨୫.୯୯	୪୧.୮୦	୪୮.୧୦	୨୮.୨୦
ମୋଟ କର୍ମୀ	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**	**୧୦୦**

ଆମ ରାଜ୍ୟର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦୦୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୨୯.୭୫ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛନ୍ତି କୃଷକ । ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଅଧିକାରୀ ତଥା କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ସହାୟକ, ଏପରିକି କ୍ଷେତ୍ରର ପରିଚାଳନା ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ସେମାନେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ଏଭଳି କୃଷକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଦେଶରେ ଆନୁପାତିକ ଭାବେ ରାଜ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ । ଚାଷଜମିରେ କୌଣସି ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱାଧିକାର ନଥାଇ ଯେଉଁମାନେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ନଗଦ ଅର୍ଥ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ନେଇଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ରାଜ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନୁପାତ

(୩୫.୦୨ ଭାଗ) ଦେଶର ହାରାହାରି ଅନୁପାତ (୨୬.୫୫ ଭାଗ)ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ ଦେଖିଲେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ଜଡ଼ିତକର୍ମୀଙ୍କ ଅନୁପାତ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ମୋଟ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୬୪.୭୭ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଦେଶର ହାରାହାରି ଅନୁପାତ ତା'ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କମ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ୫୮.୨୦ ପ୍ରତିଶତ ।

ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଦେଶର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ ଦେଖିଲେ ହାରାହାରି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧିକମାତ୍ରାରେ କର୍ମୀ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ । ଅତଏବ ଦେଶରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଯେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସେଇ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜରୁରୀ । ପୁଣି ପ୍ରାୟ ୬୫ ପ୍ରତିଶତ କର୍ମୀ କେବଳ କୃଷି ସହ ଜଡ଼ିତ ରହୁଥିବାରୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ଏବଂ ତାହା ରାଜ୍ୟ ତଥା ଦେଶର ଉନ୍ନତିରେ ଯୋଗଦାନ ହେବ । ପୁଣି ଏଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲେଖ ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜ୍ୟରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯିବା ଉଚିତ, ତାହା ହେଉଛି ମହିଳାକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ ଉନ୍ନତି । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ତିନି ଚତୁର୍ଥାଂଶ ମହିଳାକର୍ମୀ (୭୪.୦୧ ପ୍ରତିଶତ) କେବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ସହ ସଂଯୁକ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମଜୁରି ପରିବର୍ତ୍ତେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଶତକଡ଼ା ୫୩.୯୦ ଭାଗ ମହିଳାକର୍ମୀ । ବାସ୍ତବରେ ଏମାନେ ଜାତୀୟ ଆନୁପାତିକ ହାରଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଅଧିକ । ତେଣୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ଯେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଉତ୍କଳୀୟ ମହିଳାକର୍ମୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକାରକ ହେବ ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ କେବଳ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ୬୧ ପ୍ରତିଶତ ପୁରୁଷ ଓ ୭୪ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳାକର୍ମୀଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଆବଶ୍ୟକ ତା'ନୁହେଁ ବରଂ ଅଧିକତର ଭାବରେ ଆବଶ୍ୟକ ଓଡ଼ିଶାର ସାମଗ୍ରିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ । ଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହ ସାମାଜିକ ବିକାଶର ସମାନ ସ୍ତରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି କୃଷିର ଉନ୍ନତି । ସ୍ମରଣ ରଖିବାର କଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ପଞ୍ଜାବରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟର ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ । ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଆୟ ଭିତ୍ତିରେ କ୍ରମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତାଲିକାର ଶେଷ ତିନୋଟି ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ମିଳେ ଓଡ଼ିଶାର ନାମ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଅନୁପାତ (ପ୍ରାୟ ୪୭ ଭାଗ) ଅତ୍ୟଧିକ । ପ୍ରାୟତଃ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାଠାରୁ ଉନ୍ନତ ସ୍ତରରେ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ହେଉଛି କୃଷିର ଉନ୍ନତି । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ସମ୍ଭବ ଓ ସହଜ ହେବ ଏବଂ ତା'ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ । ପରିଣାମତଃ କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପ, ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରର ବିକାଶ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଗତି କରିପାରିବେ । ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟିର ପରିପୂରକ ହେବ । ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ତଥା ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଡଃ ମନମୋହନ ସିଂହ ସେହି କାରଣରୁ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଭାରତରେ କୃଷିର ବିକାଶ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଜାତୀୟସ୍ତରରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ତଥା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ପରିମାଣ ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ୨୧ କୋଟି ଟନ୍ । ଆସନ୍ତା ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୦୧୫ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଏହାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଅର୍ଥାତ୍ ୪୨ କୋଟି ଟନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଅନେକ ପଦକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

ନଦୀ ବହୁଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ନଦୀ ଜଳକୁ ସୁବିନିଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରିଲେ କୃଷିର ପ୍ରଭୂତ ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, ଶୁକତେଲ, ରେଙ୍ଗାଲି, ବଂଶଧାରା ପ୍ରଭୃତି ଯୋଜନାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ଏ ଦିଗରେ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ପଦକ୍ଷେପ । ଜଳସେଚନର ଉନ୍ନତି ହେଲେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ଯଥେଷ୍ଟ ସାଧିତ ହୁଅନ୍ତା । ଜଳସେଚିତ ଜମିର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାର ତତ୍ପର । ତିନି ତିନୋଟି ଫସଲର ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭାବନା ଥିବାସ୍ଥଳେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରି ଚାଷୀ ହାତ ଯୋଡ଼ି ବସି ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଂଜି ଲଗାଣ କମି କମି ଯାଉଛି । ତାହାରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାରୀ ନୀତି ନିର୍ଭରକରେ । ପୁଣି ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଓ ପନିପରିବାର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଅଂଶର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରଣାଳୀ ସଂପର୍କରେ ସହାୟତା ତଥା ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କେତୋଟି ଆବଶ୍ୟକ । ଉତ୍ପାଦିତ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଭାବି ବିକ୍ରି ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ଉଭା ହୋଇଯାଏ । ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ସାମୟିକ ପଦକ୍ଷେପ ନିତାନ୍ତ ଜରୁରୀ ଚାଷୀକୁଳର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ପୁଣି ଉତ୍ପାଦନର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଉନ୍ନତ ବିହନ, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଓ ଜମିରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ପଞ୍ଜାବରେ ହେକ୍ଟର ପିଛା ୧୯୨.୫ କେ.ଜି. ସାର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାବେଳେ ତାହା ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ମାତ୍ର ୪୦.୪ କେ.ଜି. (୨୦୦୪-୨୦୦୫ ମସିହା) ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହା ହେଉଛି ୯୬.୬ କେ.ଜି. । ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ଆନ୍ଧ୍ର (୧୫୫.୮ କେ.ଜି.) ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ (୧୨୯ କେ.ଜି.) ଆମଠାରୁ ବହୁତ ଉପରେ । ସେହି କାରଣରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଓଡ଼ିଶା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନଗ୍ରସର । ହାତ ଗଣତି ଫସଲରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକମାନେ । ବିଭିନ୍ନ ଫସଲକୁ ଏହା ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିବ । କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କମ୍ କରାଯିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନିଆଯିବା ସଂଗେସଂଗେ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନେଇ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ତଥା ଦେଶରେ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଏମ୍.ଏସ୍. ସ୍ୱାମୀନାଥନ୍ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବାସ୍ତବରେ ଆବଶ୍ୟକ ସମନ୍ୱିତ କୃଷି ଓ ଜୈବିକ ସାର ବ୍ୟବହାରରେ ବହୁଳତା, ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଲେ ବିଶ୍ୱ ବଜାରରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ସହ ସମସ୍ୟାର ମୁକାବିଲା କରି ହେବ ।

ଏଚ୍.ଆଇ.ଜି.-୧/୧୮
ସତ୍ୟସାଇ ଏନ୍‌କ୍ଲେଭ
ଖଣ୍ଡଗିରି, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଶିଳ୍ପାୟନ ନୀତି - ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ଓମ୍ ପ୍ରକାଶ

ନିଷ୍ଠା ଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ସତ୍ୟ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏହି ଉକ୍ତିକୁ ଆଧାର କରି ରାଜ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ପ୍ରଗତିର ପ୍ରବାହ । ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କମ୍ପାନୀ ସହ ବୁଝାମଣାପତ୍ର । ଇସ୍ପାତରୁ ଆଲୁମିନିୟମ୍, ଶିକ୍ଷାରୁ ଶକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତେବେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଗଲା ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଇସ୍ପାତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଛୟାନବେ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା, ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ବାର ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ଓ ଆଲୁମିନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬୮ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଖାପାଖି ଚୁକ୍ତି କରିଥିବାବେଳେ ଭାରତର ମୋଟ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଚ୍ଛିତ ସମ୍ପଦର କିଛି ପରିମାଣ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ତେବେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେତେ ପରିମାଣର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ରହିଛି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୫୯.୫% ବକ୍ସାଇଟ୍, ୨୪.୮% କୋଇଲା, ୩୨.୯% ଲୁହାପଥର, ୬୭.୬% ମାଙ୍ଗାନିଜ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ହିଁ ରହିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମୁଦାୟ ଚାରି ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ଚୁକ୍ତି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବାବେଳେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ କମ୍ପାନୀ ଆର୍ସେଲର ମିତ୍ତଲ ସହ ଏକ ବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବା ଥିଲା ରାଜ୍ୟର ଶିଳ୍ପାୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗତବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । କେନ୍ଦୁଝରର ପାଟଣାଠାରେ ୮୦୦୦ ଏକର ପରିମିତ ଜମିରେ ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ୧୨ ନିୟୁତ ଟନ୍ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାବିଶିଷ୍ଟ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ମିତ୍ତଲ କମ୍ପାନୀ ଆଗେଇ ଆସିଛି । ମିତ୍ତଲ କମ୍ପାନୀର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମିତ୍ତଲ ଗତ ଜୁଲାଇ ୭ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତରେ ଆସି ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଜୁଲାଇ ମାସ ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଥିଲା ଭାଗ୍ୟ ଖୋଲିବାର ମାସ । ମିତ୍ତଲଙ୍କ ଛଡ଼ା ସେହି ମାସରେ ଆସିଥିଲେ ରିଲାଏନ୍ସ ଧୀରୁଭାଇ ଅମ୍ବାନୀ ଗ୍ରୁପ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପପତି ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀ ଏବଂ ବେଦାନ୍ତ ରିସୋର୍ସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅନୀଲ ଅଗ୍ରୱାଲ । ଏ ଉଭୟଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତ ଥିଲା ଚର୍ଚ୍ଚାର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ । ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀ ଝାରସୁଗୁଡ଼ାର ହୀର୍‌ମାଠାରେ ୧୨ ହଜାର ମେଗାୱାଟ କ୍ଷମତା ସମ୍ପନ୍ନ ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ସହ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟରେ ଏକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ମୋଟ ୬୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବ ବୋଲି ଅଟକଳ କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଅନୀଲ ଅଗ୍ରୱାଲ ପୁରୀ-କୋଣାର୍କ ବେଳାଭୂମିରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର ଏକର ପରିମିତ ଜମିରେ ୧୫ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ ଜଗତର ଏହି ଦୁଇ ସଫଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଙ୍କ ଗସ୍ତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରେ ମେଗା ପ୍ରକଳ୍ପ ଘୋଷଣା ଓଡ଼ିଶାକୁ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରରେ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ସ୍ଥାନର ମାନ୍ୟତା ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରକାଶ ଥାଉ କି, ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଥିବା ବେଳେ ସେଥିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ମୂଲ୍ୟର ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ନିମନ୍ତେ କେବଳ ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଛି । ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ, ଆଲୁମିନିୟମ, ଶକ୍ତି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ଓ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

ଅନୀଲ ଅମ୍ବାନୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୀର୍‌ମା ବୃହତ୍ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ର ଛଡ଼ା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୨୦୦୬ ବର୍ଷରେ ୧୩ଟି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କମ୍ପାନୀ ସହ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଟାଟା ପାୱାର, ଏସ୍.ଆର୍. ପାୱାର, ଭୂଷଣ ଏନର୍ଜୀ, ଭିସା ପାୱାର, ଜିନ୍ଦଲ ଫଟୋ ଫିଲମ୍, ଷ୍ଟେରଲାଇଟ୍ ଏନର୍ଜୀ, କାଲକାଟା ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସିଟ୍ ସପ୍ଲାଇ କର୍ପୋରେସନ୍, ମନେଟ ଇସ୍ପାତ, ନବଭାରତ, ମହାନଦୀ ଆବାନ୍ ପାୱାର କମ୍ପାନୀ, ଜିଏମ୍‌ଆର ଏନର୍ଜୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ପ୍ରାୟ ୬୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବା ସହ ୧୪ ହଜାର ମେଗାୱାଟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରାଯିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି ।

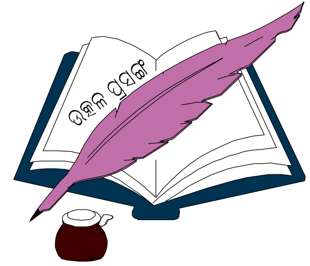
ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର କୋଇଲା ଗଚ୍ଛିତ ଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଦେଶର ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସ ଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ଦିଗରେ ଏହି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସରକାର ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଗତ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶକାରୀମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଧାଡ଼ି ଲାଗିଛି, ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ମଧ ତାହା ଅବ୍ୟାହତ ରହିଥିଲା । ଅଦ୍ୟାବଧି ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ମୋଟ ୫୦ଟି ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିସାରିଲେଣି । ଏସବୁ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ମୋଟ ୨ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ହେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଲା ଯେ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ୫ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ବୁଝାମଣାପତ୍ର ବାତିଲ କରିବା । ଏହି ୫ଟି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚୁକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ବିଶେଷ କିଛି ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇନଥିବାରୁ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ବାତିଲ୍ କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଚଳିତ ବର୍ଷ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକସ୍ତରୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆସିଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ରାଜ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ ଦେବାର ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ବେଦାନ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛଡ଼ା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରବିଶଙ୍କର ଆର୍ଟ ଅଫ୍ ଲିଭିଙ୍ଗ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ପକ୍ଷରୁ ବହୁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଶିଷ୍ଟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅନୀଲ ଧୀରୁଭାଇ ଅମ୍ବାନୀ ଗ୍ରୁପ୍ ପକ୍ଷରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଆଣବିକ ଶକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନରେ ନରାଜଠାରେ ଜାତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରସ୍ତାବ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ସଫଳତା । ସେହିପରି ଗୋପାଳପୁର କ୍ଷୁଦ୍ର ବନ୍ଦରକୁ ଏକ ସବୁଦିନିଆ ବୃହତ୍ ବନ୍ଦରରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟିଭେଡ଼ର୍ସ ଲିମିଟେଡ଼, ସାରା ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ ଓ ନୋବେଲ ଗ୍ରୁପ୍ ସହିତ ରାଜିନାମା ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରର କୀର୍ତ୍ତନିଆଠାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ମୁହାଣରେ ଏକ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଚେନ୍ନାଇସ୍ଥିତ କ୍ରିଏଟିଭ୍ ପୋର୍ଟ ଲିମିଟେଡ଼ କମ୍ପାନୀ ସହ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଏହି ବନ୍ଦରର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ୨୦୧୦ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ହେବ ଏବଂ ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ କୋଟି ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଧାମରାଠାରେ ଟାଲ ଓ ଏଲ୍ଏନ୍ଟିର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟୋଗରେ ଏକ ବୃହତ୍ ବନ୍ଦର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିବା ସହ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଏବଂ ବନ୍ଦରର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସସୁଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

୨୦୦୬ ମସିହାରେ ରାଜ୍ୟରେ ୧୩ଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୋନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଇଙ୍ଫୋସିଟି ନିକଟରେ ୮୨ ଏକର ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଏସ୍ଇଜେଡ୍‌ରେ ଟିସିଏସ୍, ୱିପ୍ରୋ, ମାଇଣ୍ଡଟ୍ରି ଓ ହେକ୍ସାୱେୟାର ଆଦି ବଡ଼ ବଡ଼ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା କମ୍ପାନୀ ସେମାନଙ୍କ ସଫ୍ଟୱେୟାର ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବେ । ସେହିପରି ମଞ୍ଚେଶ୍ୱର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଇଷ୍ଟେଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ୧୦ ହେକ୍ଟର ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜେମ୍‌ପ୍ୟାକ୍ଟ କମ୍ପାନୀର ବିପିଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିମନ୍ତେ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ମାନ୍ୟତା ମିଳିଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପକଣ୍ଠରେ ଗଉଡ଼ କାଶୀପୁରଠାରେ ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାର ଏକର ଜମିରେ ଇଡ୍‌କୋ ପକ୍ଷରୁ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଛି । ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ୨୦୦୬ରେ ଏସ୍ଇଜେଡ୍ ମାନ୍ୟତା ପାଇଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣାକୋରିଆର ପୋସ୍କୋ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାକୁ ଥିବା ବୃହତ୍ ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନ୍ୟତମ । ୨୨ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ୨୦୦୫ ଜୁନ୍ ମାସରେ ବୁଝାମଣାପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଛି । ତେବେ ବର୍ଷର ଶେଷ ଭାଗକୁ ସରକାର ପୋସ୍କୋ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡାଧାର ଲୁହାପଥର ଖଣି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୋସ୍‌ପେକ୍ଟିଂ ଲାଇସେନ୍ସ ସୁପାରିଶ କରିବା ଥିଲା ଅନ୍ୟତମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । ତେବେ ପୋସ୍କୋ ଓ କଳିଙ୍ଗନଗର ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣକୁ ନେଇ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୟୁ.ଏନ୍.ଡି.ପି. ଓ ଡି.ଏଫ୍.ଆଇ.ଡି. ସହିତ ମିଶି ମିଳିତ ଭାବେ ନୂତନ ଥଇଥାନ ନୀତି ଘୋଷଣା କରିବା ଉଭୟ ବିସ୍ଥାପିତ ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ଆଶା ସଞ୍ଚାର କରିଛି ।

ଇ-୨୦୮
ୟୁନିଟ୍-୮, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୨

- - - - -

ପ୍ରାକ୍ କଥନ ...

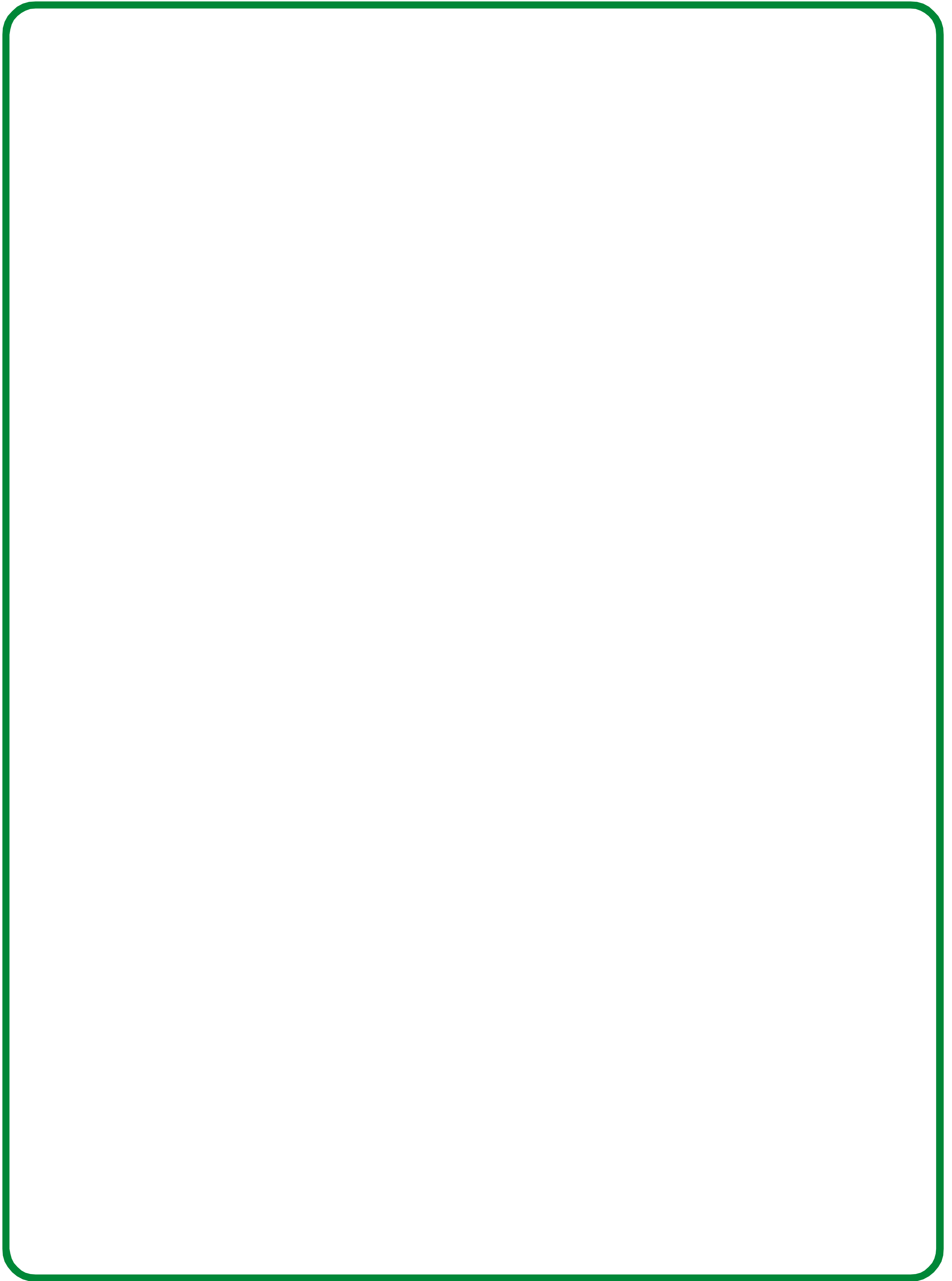
ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସନ ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପଦକ୍ଷେପ । ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ସାମୂହିକ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦେଶର ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ରାଜ୍ୟରେ ବିକାଶ ଘଟାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ତେରଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାକୁ ତିରିଶି ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିଥିଲେ । ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ ମହିଳା ନାଏବ୍ ସରପଞ୍ଚ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିରେ ମହିଳା ଭାଇସ୍ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ରହିବା ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଦିବସର ପବିତ୍ର ଅବସରରେ ଏହି ଦିବଙ୍ଗତ ଜନନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ'ର ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ସଂପ୍ରତି ରାଜ୍ୟରେ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ବିପୁଳ ଜନସମର୍ଥନ ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଅଗଣିତ ଜନସାଧାରଣ ଜନପ୍ରିୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ପ୍ରତି ପୁନଃ ଆସ୍ଥା ପ୍ରକଟ କରିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମବିକାଶକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ସରକାର ସେବା ପ୍ରଦାନର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଛନ୍ତି । ଆଗାମୀ ଦିନରେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଉତ୍ତମ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ସହିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣର ମାନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ଘଟିବ । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଗମନାଗମନ, ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ, କୃଷି ତଥା ଜଳସେଚନ ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱୟଂ ପରିଚାଳନାଗତ କ୍ଷମତା ରହିବ । ରାଜ୍ୟକୁ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିବା ଦିଗରେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଏହି ସଂଖ୍ୟାର ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଦିବସର ବିଶେଷତ୍ୱ ବହନ କରି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ବିଜ୍ଞ ପାଠକମାନଙ୍କ ରୁଚି ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଏହା ପୂରଣ କରିବ ବୋଲି ଆମେ ଗଭୀର ଆଶାବାଦୀ ।

ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି

(ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି)

କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ

ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ

The Utkal Prasanga

୬୩ ଭାଗ | ୭ମ-୮ମ ସଂଖ୍ୟା | ମାଘ-ଚୈତ୍ର | ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ - ୨୦୦୭

ଦିଗମ୍ବର ମହାନ୍ତି
କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ

ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ବିବେକାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ
କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ସମ୍ପାଦକ

ସମ୍ପାଦନା ସହଯୋଗୀ
ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲିକ
ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବାରିକ

ସହ-ସଂପାଦିକା
ସୁଚେତା ପ୍ରିୟଦର୍ଶିନୀ

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ ଓ ଲେ-ଆଉଟ ଡ଼ିଜାଇନିଂ
ମାନସ ନାୟକ

ଫଟୋ :
ରାଜୁ ସିଂ
ମାନସ ରଂଜନ ମହାନ୍ତି

କମ୍ପ୍ୟୁଟର ସେଟିଂ ଓ ଡ଼ିଜାଇନିଂ
ମନୋଜ କୁମାର ପାତ୍ର
ହେମନ୍ତ କୁମାର ସାହୁ

ବାର୍ଷିକ ଦେୟ : ଟ.୫୦.୦୦
ପ୍ରତିଖଣ୍ଡ : ଟ.୫.୦୦

ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ମତାମତ ଓ ଚିନ୍ତାଧାରା ସବୁ ସ୍ଥଳରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରୀ ମୁଦ୍ରଣାଳୟ, କଟକ - ୧୦ରେ ମୁଦ୍ରିତ ।

ଠିକଣା : 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ', ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ ବିଭାଗ, ଲୋକ ସଂପର୍କ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୧
ଫୋନ : ୨୩୯୧୩୫୬, ଇ-ମେଲ୍ : iprsec@rediffmail.com, ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ : www.orissagov.nic.in

ସୂଚୀ